106

ELSA TRIOLET BEYAZ AT

beyaz at

elsa triolet

bilgi yayınevi

BİLGİ YAYINLARI 106
ROMAN DİZİSİ 27

Birinci Basım
Eylül 1970

BİLGİ YAYINEVİ
Sakarya Caddesi 8
Yenişehir, Ankara
Telf 177403-125067

ELSA TRIOLET

BEYAZ AT

Türkçesi: Attilâ Tokatlı

BİLGİ YAYINEVİ

BİLGİ BASIMEVİ - ANKARA, 1970

BİRİNCİ BÖLÜM

1

I

Polkayı kadril izledi ve dansa davet sırası kızlardaydı bu sefer. Aman ne terliyorlardı! Sadece çocuklar mı, salonda çepeçevre oturan anne babaları da.. Dışarıda, şanına layık bir ağustos güneşi, Kursaal önündeki çimenliği kavuruyordu adeta. Ortalık çiğnenmiş ot kokuyordu.

Çocukları ikişer ikişer sıraya dizip, başlarında bando, kaplıca şehrinin anacaddesi boyunca gezdirmişlerdi; sonra da getirip bu çimenlikte, Kursaal'in önünde, kendi aralarında oynamaya bırakmışlardı bir süre. Kolalı elbiseler, İngiliz nakışları, sırttan düğümlü pembe ve gök mavisi o güzelim eşarplar, denizci yakaları, kusursuz taranmış saçlar, kısa uzun pantolonlar.. sıcaklık, oyunlar ve güneş birazcık da olsa hakkından gelmişti bütün bunların. Normal zamanda ellerinde bir bardak, mucize bekledikleri kaynağı kuşatan kapalı galerinin altında bir gider bir gelir gördüğünüz Kurgaste çocukları için tertiplenen bu şenlik, Kursaal'deki dansla sona ermekteydi.

Güleryüzlü bir şefin yönettiği orkestra ilk parçaya girdiğinde, çocuklar, en küçükleri gibi en büyükleri de, bir yandan limonata içmeye, bir yandan da, her biri kendi aklına estiğince, dönmeye koyulmuşlardı. Şenliğin organizasyonundan sorumlu olan ve etrafa neşe saçan sayın bay, orkestranın şimdi bir kadril çalacağını bildirmiş ve hemen ilk figürlerden sonra da küçük kızlara erkek arkadaşlarını dansa davet etmelerini salık vermişti. Bunun üzerine orkestra bir valse başladı.

Hani, saçları bütün öteki kızların saçından daha başka şekilde kumral, dizlerini açıkta bırakan beyaz pike etekliğinin altında bacakları ince uzun ve cilalı iskarpinleri bilekten bağlı o güzel kızın kendisine doğru ilerlemekte olduğu-

nu gördü Michel. Yüreği ağzına geldi. Kızın, ense hizasında kocaman siyah bir tokayla tutturulmuş saçları taa beline kadar rahat rahat dökülmekteydi. Boynundaki küçük, altın zinciri ve siyah kirpikli lacivert gözlerini artık iyice seçebiliyordu Michel ve tam o sırada, kıpkırmızı, soluk soluğa, saçları darmadağın, beyaz elbisesi biraz önce üzerinde otururken ezdiği otlardan yer yer yeşile boyanmış bir kız, nereden çıktıysa, bir kasırga gibi çöktü üzerine, cayır cayır yanan ufacık avcuyla elini yakalayıp:

—Ben sizi davet ediyorum! Sizi davet ediyorum!.. diye haykırdı.

Güzel kız o zaman, ona doğru gelmiyormuşçasına çevirdi gözlerini, iki adım daha attı, ve beyaz denizci kostümünün içinde iyice tombullaşan esmer bir çocuğu dansa çağırdı. Böbürleniyordu ki şişko artık, kurumundan geçilmiyordu! Saç gibi örülebilecek kadar uzun kirpikli siyah gözlerini, baygın baygın, bir o yana bir bu yana çevirmekteydi. Oysa doğru dürüst dans etmesini bile bilmiyor, ikide bir dizlerini büküp dönmeye çabalıyordu kakavan, vals öyle mi yapılır!.. Ve zavallı güzel kız, dudaklarında soğuk bir büzülme, onunla dönüyordu.

—Buradayım ben, burada! Niye öyle hep arkana bakıp duruyorsun sanki? Fransız'sın, biliyorum! Ben de Fransız'ım ama, ben de!..

Nihayet bitmişti vals. Kırmızı suratlı kızı derhal bıraktı Michel, ve sırtını dönüp, başı önünde, kendisini dansa davet etmesine ramak kalan kızı gördüğü yere doğru seğirtti. Başıyla bir kadının karnına tosladı; devam edecekti ki, kadının beyaz etekliğinin hemen yanında, ince uzun bacakları ve cilalı iskarpinleri gördü. Şöyle bir çekidüzen verdi kendine, annesinin otel ahbaplarını adeta büyüleyen ve o emsalsiz Fransız nezaketi hakkında durmadan konuşturan havasına bürünüp:

—Özür dilerim, madam, dedi. Sonra kıza dönüp sordu: Benimle dans eder misiniz?

Kadın hep gülümsüyordu.

—Şimdi gitmem gerekiyor.. dedi kız. Hep gülümseyen kadına bir göz attıktan sonra ekledi: Ama isterseniz benimle tenis oynamaya gelebilirsiniz. Yarın sabah saat onda, Kursaal kortlarında..

II

Michel tek başına gelmişti şenliğe. Her zaman her yere tek başına giderdi. Elleri ceplerinde, yürümeye başladığından beri tek başına gezerdi hep; on yaşını çoktan doldurduğu şu sırada haydi haydi... Oğlunun yanında yabancı bir kimsenin sürekli varlığına razı değildi annesi, kendisi de pek fazla vakit ayıramıyordu Michel'e. Ama bu, çocuğun başıboş bırakıldığı anlamına gelmiyordu tabii. Oğlunun maddi rahatlığını daima gözetirdi annesi; bütün gezilere ve otel hayatına rağmen, Michel vaktinde yer, vaktinde yatar, vaktinde kalkardı. Jimnastik, yüzme, tenis hocaları olmuştu daima. Ama bunların dışında, kendi başının çaresine bakması gerekiyordu. Bakıyordu da pekâlâ; öyle ki, beşikteyken kendi altını kendi değiştirmeye yönelse becerebilirdi, diyordu annesi.

Michel'in annesi, ufak tefek, esmer, yüzünde cuk oturmuş benleri olan, omuzları ve göğüsleri yuvarlak, ince belli bir kadındı. Düzgün kaşların altında, irisi gözbebeğinden ayıramayacağınız kadar siyah gözlerinin donuk, dalgın, kararsız bir bakışı vardı. Üst dudağı hafif tüylüydü, sık sık titrer ve ona, yüzünü buruşturuyormuş gibi bir eda verirdi. Annesinin kokusuna bayılırdı Michel; o kadar ki, bir kere kucağına oturup da burnunu boynuna gömmeyegörsün, oğlanı oradan ayırmanın imkânı kalmazdı. Kendi öz kokusuydu bu annesinin; yürüdüğü vakit etrafında dalgalanan ve bir yere oturduğu vakit değdiği her şeye bulaşan öteki kokuyla hiçbir ilgisi yoktu. Michel, başını döndüren o öteki

kokudan nefret ediyordu. Ama bunun, keder dağıtan bir ilacın kokusu olduğunu söylemişti annesi; ve kederin, insana çok acı veren bir şey olduğunu ve acı çekmemek için de bu ilacı kullanmak zorunda olduğunu söylemişti. Küçükken karnı ağrıdığı zamanlar karnını ovaladığı merhemleri andıran kahverengi bir pattı ilaç.

Çünkü bir zamanların Mabilla'sı Julia Vigaud'nun büyük bir kederi vardı: Henüz yirmi yaşında, şöhretinin doruğundayken, yüzyılın en güzel seslerinden biri olan sesini kaybetmişti. Korkunç bir kaza sonucu.. Uzun süre doktordan doktora koşmuş, art arda bir alay tedavi görmüş, ummuştu. Ama umuda yer kalmayınca, artık o eski büyük Mabilla değil, sadece Julia Vigaud olduğunu unutmak için gelişigüzel taşkınlıklar, hatta çılgınlıklar yapmaya koyuldu. İşte bu çılgınlıklardan biri de, Michel'di. Tatlı çılgınlık ama: Kumral kıvır kıvır saçları, açık renk gözleri, çiçek gibi bir ağzı vardı; ve büyüyordu durmadan... Önce küçüğü sonra babasını mı sevmişti Julia, yoksa tam tersi mi olmuştu; önemi yok. Önemi olan şu ki, kaybolmuş sesiyle Mabilla'yı kısa zamanda unuttu; ama aşkı keşfetti. Gözleri kamaşarak..

O sıralarda Buttes-Chaumont yakınlarında ufak bir evde oturmaktaydı. Küçük bir de bahçesi vardı evin; ve Michel, elinde küreğiyle kovası, orada oynardı. Evde de oynardı Michel. Halılar vardı evde, çıplak bacaklarını tırmalayan halılar; hele, duvara asılı bir büyük halı vardı divana kadar uzanan. Durup dururken düşerdi Allah kahretsin, ve annesi divana çıkıp yeniden mıhlardı yerine. Bazen de Michel inadına çekerdi halıyı, ve öyle bir öfkelenirdi ki annesi sormayın! Bir de, Michel iskemlelerin örtüsünü çektiği vakit kızardı annesi.. Aynı odada parlak kocaman şeyler de vardı, içine vurduğunuz vakit çınlayan; annesi hemen alırdı elinden bunları, oyuncak değillerdi. Dokunur dokunmaz sesler çıkararak kımıldamaya koyulan oyuncak bebeklerin kafasını koparmasına da müsaade yoktu... Mutfakta Clemence olurdu hep. Clemence'ın bir kuru pasta ya da bir

elma vermeden önce onu her seferinde kollarının arasına alıp soluksuz bırakıncaya dek bol sulu öpücüklere boğmasına rağmen, mutfağa gitmeye bayılırdı Michel. Ve bu öpücükleri, muradına erebilmek için çekilmesi şart bir çile olarak kabul ederdi, başka çare var mıydı!

Zaman zaman da bir adam çıkar gelirdi eve, ceketi pırıl pırıl güzel düğmelerle dolu bir adam. Michel'i omuzlarına alıp evin içinde gezdirir, annesi yatağa yatırınca da gelip iyi geceler dilerdi. Böyle geceler, genellikle bulaşığı yıkar yıkamaz ortadan kaybolan Clemence, büyük odadaki divanda yatardı. Annesi ortadan kaybolurdu böyle geceler... Annesi gittikten sonra, Clemence, Michel'e, hem de yatağına kadar, koz helvası, bisküvi, çikolata getirir ve mutfak seanslarını mumla aratacak şekilde öpmeye koyulurdu oğlanı. Bu da bittikten sonra büyük odaya geçerdi Clemence, ve oradan gürültüsü gelirdi. Ama kadının son bir kez daha geleceğini adı gibi bilirdi Michel; mahsus uyumaz, beklerdi. Clemence'ı, tıpkı kendisininki gibi upuzun bir geceliğin içinde ve kolları çıplak görmek öylesine hoştu ki! Gelmesine annesi de gelip eğilirdi Michel'in üzerine, ve annesinin de kolları çıplak olurdu geceleri; ama Clemence başkaydı, annesi başka.

Michel'in ikinci dünyası sokaktı. Seçtiğiniz yöne göre iniş ya da yokuş diye adlandırılan bir sokak... Annesi bazen mahallede alışverişe onu da götürürdü; hatta bir keresinde, büyük bir mağazada kaybetmişti Michel'i! Hıçkırarak döndü eve; ve oğlanı, kapının önündeki basamağa oturmuş, kendisini bekler buldu. Üç yaşında bile değildi henüz. Böylece, Michel'i tek başına sokağa bırakmakta hiçbir sakınca kalmamış oluyordu. Zaten bütün komşular, bakkal, kömürcü, çerçi kadın, sedef düğme atölyesinde çalışan işçiler ve dörtyol ağzındaki trafik memuru (daha öteye geçmeye hakkı yoktu), tek kelimeyle bütün dünya, Michel'i tanımakta ve gözetmekteydi... Ama Michel'in asıl bayıldığı şey, Père-Lachaise mezarlığındaki gezintilerdi. Ju-

lia Vigaud, annesiyle babasının mezarını ziyaret için gidiyordu kabristana. Üzeri taştan bir kubbeyle örtülü lüks bir mezardı bu: Her ikisi de Mabilla'nın büyük başarı kazandığı sırada ölmüşlerdi. Allahtan! Parisli zavallı halıcıyla Toulouse'lu güzel karısının nasıl da göğüsleri kabarırdı kızlarından dolayı.. Yaşayıp da kızlarının bu halini görmelerindense, vaktinde ölmüş ve böyle güzel bir mezara gömülmüş olmaları çok daha iyiydi, öyle değil mi.

Pere-Lachaise'e öylesine tutkundu ki Michel, dörtyol ağzındaki trafik memurunu katiyen aşmamak emrine rağmen, bir gün dayanamayıp, mezarlıkta tek başına bir gezintiye çıktı. Gezinti değildi bu aslında, tam bir keşif seferiydi. Ve beş yaşındaki bir çocuk için inanılmaz bir yolunu şaşırmama kabiliyeti vardı Michel'de! Bütün günü kabristanda geçirdi.

Evleri kendi boyuna göre biçilmiş, çiçek ve resim dolu, ve annesinin melek dediği iriyarı hareketsiz kişilerin oturduğu bir şehirdi Pere-Lachaise.. Ancak geceleyin, açlığa dayanamaz hale gelince döndü eve. Gözyaşları içinde bir anne tarafından karşılandı; ve hayatında ilk ve son defa olarak, yemek yerine, güzel bir kötek yedi... Bütün mahalle ayağa kalkmış; komiser, çoktan öteki komiserlerle temas kurmuştu; Clemence, müthiş bir sinir krizi geçirmekteydi.

Michel'in babası aşağı yukarı bu sıralarda öldü. Okyanusların ötesinde bir yerde...

Daha kocasının sağlığında afyonun tadını tatmış olan Julia, uyuşturucu maddelere gömülmeye şimdi hepten hazırdı. Bir göçebe hayatıdır başladı artık. Uyduğu tek kural Michel'di Julia'nın. Hayatının özüydü Michel; kendini hepten kapıp koyvermesine, uçurumun dibine kadar yuvarlanmasına engel olan sebepti. Ve ilişki kurduğu erkekleri daima uzak tuttu Michel'den, zaten kendisi de pek farkına varmıyordu onların: Kalbinde birden fazla aşka yer yoktu.

Gezdi, kumar oynadı, afyon çekti durmadan. Monte-Carlo, Biarritz, Venedik, Madrid, Londra... Ve Michel, aya-

ğında taa bebekliğinden beri giydiği bir uzun pantolon, annesiyle karşılıklı lokantaya kurulup iki yemek arasında *Les Belles Images*'ı ya da *Le Jeudi de la Jeunesse*'i okumaya koyulduğunda öylesine bir erkek tavrına bürünürdü ki, görüp de gülmemenin imkânı yoktu! Ama buna karşılık annesini sürekli gözetmesi, onun adına yemekler seçip örneğin yere düşmüş bir mendilini görmesi ve hemen eğilip alması tabii ve lokantadan çıkarken çantasını veya manşonunu unutup unutmadığını akıl edip bakması, öylesine dokunaklıydı ki...

Zaten öteden beri gayet iyi anlaşmışlardı. Annesi, mecbur kalmadıkça, sevmediği bir şeyi yapmaya zorlamazdı Michel'i; dakik olmasını isterdi ondan sadece (yüzme dersine gecikmesi veya yataktan aklına estiği zaman çıkması, yasaktı), ve sağlığına dikkat etmesini. Yani sabah kalkar kalkmaz ve akşam yatmadan önce temiz temiz yıkanmasını.. Bir de tabii Michel'in, annesi ilaç aldığı zamanlar onun istirahatine saygılı olması gerekiyordu; ve bu saygının bir ödülü vardı: Keyfince eğlenip gezmek.. (Zaten Michel, gözü dışarıda hizmetçi kızlardan ve kıt kafalı mürebbiyelerden çok daha makuldü aslında!) Ve annesi yarı karanlık bir odada uzanmış dinlenirken, yan odada Michel, kendi kendine icat ettiği oyunlarla saatler geçirir; canı mı sıkıldı, otelin holüne iner, iner inmez de bir alay çocuk ve bir alay büyükle tanışıp onlarla oynamaya devam ederdi. Garsonun ardına takılıp otelin restoranındaki masalara çatal kaşık yerleştirmeye başlamazsa tabii! Veya resepsiyonun arkasına geçip müşterilere anahtar vermeye koyulmazsa Nitekim hiçbir hocanın yardımı olmaksızın, İngilizceyi bir İngiliz, İtalyancayı bir İtalyan, İspanyolcayı bir İspanyol gibi konuşmayı böyle öğrendi Michel... Dilini konuşabilmesi için bir ülkede iki-üç ay kalması yeterliydi. Ve aşağı yukarı bir aydan beri Bad K... şehrindeydiler ya, Almancayı da kıvırmaya başlamıştı şimdi! Almanya'ya ilk olarak geliyordu Michel, annesinin tedavi olması gerekiyordu: Kalbinden şi-

kâyetçiydi. Yazın, hava güzel olduğu vakitler, kırdaysalar ormana gidiyor ve bütün gününü, rastlarsa başka çocuklarla, olmadı tek başına, orada geçiriyordu... Deniz kıyısındaysalar, suyun içinde geçiyordu günleri, balıkçılarla tanışıyor, onlarla balığa çıkıyordu... Sadece büyük şehirlerde tek başına dolaşması yasaktı.

Ufukta tek karanlık nokta vardı: Koleje gidecek, yani, annesinden ayrılacaktı. Ama annesinin yüzünü kara çıkarmak istemiyorsa, dayanması lazımdı buna. On yaşındaydı artık, ve okuyup yazmasını biliyordu sadece: Her iki-üç ayda bir öğretmen değiştirerek iyi bir öğrenim görmenin sırrı bulunmamıştı henüz. Bayan Vigaud'nun sağlığı bütün bir kış Paris'i kaldıramayacağından, yatılı girmesi gerekiyordu koleje. Ama tatil denen bir şey vardı dünyada; ve annesi, tatillerde gelip onu götürecekti..

III

Şenlikten sonra Büyük Rusya Oteli'ne döndü Michel. Orada kalıyorlardı. Kapıcı selamladı kendisini geçerken, hatta asansörü açmak zahmetine katlandı:

—İyi eğlendin mi bari küçük?

Kapıcı da Fransız'dı.

—Fena sayılmaz, dedi Michel. Paketim aşağıda değil mi? Yarın sabah tenis oynamaya gideceğim.

İşi başından aşkın bir adam tavrıyla girdi asansöre. Kumaş kaplı çift kanatlı kapılardan koşarak geçti geniş koridoru (hükümdar maiyetlerinin katıydı bu kat, hatta zaman zaman hükümdarlara bile konaklık etmişti) ve kendi dairelerinin kapısını yavaşça tıkırdattı. Cevap gelmeyince binbir ihtiyatla açtı kapıyı, ayaklarının ucuna basarak küçük salona girdi. Annesinin odası soldaydı: Kapıdan aydınlık sızmadığına göre, içeride ışık yoktu; perdeler kapalı olsa gerekti. Kapının önünde, kolları iki yana sarkık olarak

kalakaldı bir an: Şenlikteki durumu annesine anlatmak isterdi. Ama ne yapalım!.. Salonun öbür tarafındaydı kendi odası. Balkona açılan kapının yanındaki masaya sofra kurulmuştu: Tek başına yiyecekti demek.. Balkona çıktı. Müthiş bir sıcak vardı dışarıda; yaslandığı parmaklık tutuşmuştu adeta, ve parmaklık boyunca sıralanmış sandıklardaki pembe sardunyaların saldırgan kokusu sarmıştı havayı. Nefret ediyordu bu kokudan. Taç yapraklarından bir ikisi daima eksik olan bu düzentanımaz çiçeklerden ve dokunduğunuz vakit dişlerinizi kamaştıran bu pürüzlü yapraklardan da nefret ediyordu. Ağzında bir süredir döndürüp durduğu kiraz çekirdeğini balkonun altında duran bir hanımın kocaman şapkasına tükürüp fırlatmak geçti içinden, ama kendini tuttu. Hareketsiz bir kafaya tükürmeye zaten değmezdi: Hareket halindeki bir şeyi nişanlayıp tutturmanın zevki ayrıdır çünkü... Bir yük arabası çeker gibi ağır ağır yürüyordu insanlar. Öf ne sıcaktı.. Kiraz çekirdeğini sardunya sandıklarından birine gömüp odaya döndü Michel. İnik bir storun şeritlerini açıp kapamakla uğraştı bir vakit (halının üzerinde çubuklar meydana geliyordu, sonra siliniyordu çubuklar, sonra gene çıkıyordu ortaya..) ve nihayet gidip büyük bir kırmızı damasko koltuğa bıraktı kendini, zaten ezbere bildiği *Robinson Crusoe*'yu bir kere daha okumaya girişti. Ertesi sabah ona kadar şu ya da bu şekilde vakit geçirmesi gerekiyordu şimdi, sabah onda kumral kızla tenis oynamaya gidecekti.

Restorandaki garson Moritz, elinde tepsi, içeriye girmişti. Tepsiyi masanın üzerine yerleştirirken:

—Şenlik güzel miydi bakalım, diye sordu.

Hemen çorbaya dalan Michel:

—Evet, dedi. Limonata verdiler. Yarın da tenis oynamaya gidiyorum.

—Na, also, dedi Moritz ve çıktı.

Yemekten sonra gene kitaba el attı Michel, ama gözleri kapanıyordu uykudan. Banyoya kadar güçlükle sürükledi

kendini ve hemen yattı, yatar yatmaz uyudu. Ama annesi üzerine eğildiğinde gözleri kendiliğinden açıldı adeta: O güzelim dantel elbisesini giymişti annesi, hani etekleri yürümesine engel olacak kadar dar elbiseyi..

—Akşam geç kalma, dedi annesine ve uyudu yeniden.

Ertesi sabah tenise geç kaldı Michel. Dolaydaki koruluk tepelerde gezintiye çıkmıştı erkenden; ve ha şimdi dönerim, ha şimdi derken ormana iyice dalmış, tamamen unutmuştu randevuyu.

Ama kız, ondan da geç geldi. Dünkü gibi, beyaz pikeden bir elbise vardı üzerinde. Buna karşılık, saçları örgülüydü: Sırtına dökülen iki güzel örgü.. Fransız mürebbiyesi, elinde bir kitap, gölgeye otururken:

—Sakın terleyeyim demeyin, Prenses, dedi.

—Peki matmazel..

Kort doluydu. Michel ve kız, bir sıraya oturdular. Yan yana.

—İsmim Marina, dedi kız. Sizin?

—Michel Vigaud.

—Ben on yaşındayım, ya siz?

—On birimi sürüyorum..

Kısa konçlu beyaz çoraplarını çekerek sorguya devam etti Marina.

—Yahudi değilsiniz ya?

Michel birden meraklanmıştı:

—Yahudi mi? Ne demek o?

—Yahudi demek, oynamam yasak insanlar demek. Bir çocukla oynamadan önce, hep Yahudi olup olmadığını sormaya söz verdim de..

—Niçin peki?

—Aptallık etmeyin! Ben biliyor muyum sanki niçin!

Bir an sustuktan sonra yeniden sordu Marina:

—Paranız var mı peki?

Hemen elini cebine attı Michel, bir mark çıkarıp kıza doğru uzattı:

—Bu kadar. Ama annemden isteyebilirim.

Elini yavaşça itti Marina:

—İstemem, dedi. Ağzına kadar dolu bir kumbaram var benim..

Çok güzel Fransızca konuşuyordu, ama "kumbara" derken Fransız olmadığı da meydana çıkıyordu.. Michel'in sustuğunu görünce devam etti:

—Kara gün için saklıyorum bütün paramı.

—Kara gün mü?

İyice afallamıştı Michel.

—Hani bir felaket gelecek olursa diye... Anlıyorsunuz değil mi?

Hiçbir şey anlamıyordu Michel, hayır. Marina, beyaz ayakkabısının topuğuyla bir süre toprağı kazıdı, sonra biraz öfkeli bir sesle:

—Rusça'da "kara gün" denir, dedi. Hoşunuza gitmedi mi yoksa?

—Bilmem! Pek hoş bir şey olmasa gerek.. Markımı vereyim mi sana "kara gün" için?

Başıyla "hayır" dedi Marina, ve Michel markı cebine koydu.

Tenis oynayabilse ne iyi olurdu! Yahut da çekip gitmeli buradan. Saçma sapan şeyler anlatıp duruyor bu kız, kendini ne sanıyor bilmem ki.. Kort da boşalmak bilmiyor..

Mürebbiyesi seslendi:

—Güneşte kalmayın Prenses!

Bir sıçrayışta kalkmıştı Michel; ve koşmayı kesip bağırdığında bir hayli uzaktaydı:

—Dönmem lazım. Annem bekliyor!

O emsalsiz Fransız nezaketine hiç de yaraşmayan bir davranıştı bu; ama Michel akıl ettiğinde, iş işten geçmiş bulunuyordu.

Annesini tuvalet masasının önünde buldu. Hiçbir kumral saçın olamayacağı kadar güzel olan uzun siyah saçları

darmadağındı...

—Nihayet, diye haykırdı Michel'i görünce.

Yerler ve masalar bir alay valiz ve çantayla kaplıydı, dolaplar boştu.

Müthiş telaşlı bir sesle:

—Gidiyor muyuz, diye sordu Michel.

—Kucağıma gel...

Yumuşacık ve tatlıydı kucak. Sabahlığını süsleyen pembe kuğu gibi tıpkı..

—Harp başladı küçük adam, dedi annesi, onu sımsıkı bağrına basarak. Gözünün önüne geliyor mu: Harp! Ne mutlu ki, askere alınacak kadar büyük değilsin! Ve şimdi valizlerimi hazırlamama yardım edeceksin, sensiz başaramam.

Dizlerinin üzerinde zıpladı annesinin.

—Harbedecek olan kim anne? Ben büyüyünceye kadar sürer mi dersin? Ben de harbetmek istiyorum çünkü!

—Kötü kalpli çocuk! Beni ortada bırakıp dövüşmeye gideceksin öyle mi!

Cevap vermedi Michel, sabahlığın yakasını aralayıp yanağını annesinin göğsüne koymuştu. Birbirlerine sımsıkı sarılmış, hiç kımıldamadan, öylece kaldılar.

—Neredeydin bakalım, küçük adam?

—Tenis oynamaya gittim.. Ama oynamadım.

—Kiminle?

—Bir kızla canım.. Valizleri hemen mi hazırlayacağız?

—Hemen, hemen! II. Guillaume'un ülkesindeyiz çünkü. Düşman topraklarında..

Dizlerinden aşağıya kaydırdı Michel'i.

—Peki şimdi yalnız Fransızlar'la Almanlar mı dövüşecek anne? Yoksa herkes mi?

Hummalı bir şekilde saçlarını tarıyordu Julia.

—Hem Almanlar, hem herkes tabii.. Ay!

Takılıp kalmıştı tarak saçına. Michel bir çantanın kilidiyle uğraşmaktaydı, hep zorluk çıkarırdı zaten bu çanta!

Nihayet kilidi çevirirken sordu:

—Ben Yahudi miyim anne?

Kollarını havaya kaldırdı Bayan Vigaud; ama belki de, saç topuzuna firkete koymak için yapmıştı bu hareketi:

—Yahudi mi? Niye zenci değil de Yahudi?

Gülüyordu şimdi:

—Yahudi değilsin, hayır, dedi. Haddinden fazla benziyorsun başka birine..

İndirmişti kollarını, aynada kendini seyrederek ekledi: «Şu anda burada olmuş olsaydı, gemisine koşmadan önce beni uzun uzun öpmesi gereken birine...»

Kalkıp odada dolaşmaya koyuldu. Farkına bile varmadan arabalardan sakınarak bir sokaktan geçer gibi geçiyordu çantalarla koltukların arasından. Dalmıştı birdenbire.

Michel ciddi bir sesle:

—Valizleri yapmamız lazım anne, dedi. Harp var!

—Ne dedin? Tamam! Harp var öyle ya!.. İyi ki, sen buradasın küçük adam, ve her zaman her şeyi düşünmektesin. Sen olmasan ne yapardım acaba?

IV

Bayan Vigaud'ya, Michel'in son sınıfta okuduğu kolejden, iki günden beri kaybolduğunu bildiren bir telgraf gelmişti. Sağlık evindeydi Bayan Vigaud, ve durumu ağır olduğundan telgrafı vermemişlerdi.. Annesi, meşhur kahverengi pat sayesinde yuvarlandığı korkunç uçurumdan dönüp geldiğinde de, Michel iki aydan beri ortada yoktu. Endişelendi tabii kadın, deliye döndü: ama gene de işi polise havale etmedi: Canını sıkmamak gerekiyordu Michel'in, nasıl olsa gelirdi. Niye ille de bir felakete uğramış olsun yani, hadi canım siz de, ağzınızdan yel alsın! Babasının oğluydu işte. O da sigara almaya çıkıp eve iki yıl sonra dönmüyor muydu sanki! Yarabbi, nasıl da benziyorlardı! Koleje vermesine

vermişti Michel'i, çünkü normali buydu; ama küçük adamının mektepte çakılıp kalmayacağından adı gibi emindi hep. On altı yaşına kadar okula katlanmış olması, yeter de artardı bile!

Nihayet bir kart geldi. Honolulu'dan...

«Sevgili anneciğim, nasılsın? Burada havalar çok sıcak. Küpeler aldım sana. San Francisco'dan gene yazacağım, oraya da uğruyoruz. Kucaklarım. Michel.»

Pek öyle tafsilatlı bir haber sayılmazdı, evet; ama içine su serpiyordu ya insanın, yeter. Hık demiş babasının burnundan düşmüş! O da gezilerinden kucağı bir alay hediye, ve cepleri afyon dolu dönerdi hep. Deniz subayı maaşıyla zengin sayılmazlardı ama ne olmuş yani? Bir divana uzanmıştı Julia Vigaud, hayaller içindeydi...

Aslında Michel'in keyfi tıkırdı. Kaptandan ve ocakçıbaşından tutun da tayfalara varıncaya kadar bütün şilep şımartıyordu onu. Kamburun bile dostluğunu kazanmıştı... Keratayı sevmemenin imkânı yoktu canım! Hiç de ahım şahım bir şey değildi oysa: Yuvarlak bir yüzü vardı, fırlaktı şakakları, gözleri gri mi neydi, burnu basık, saçları kahverengi ve bukleli, ve hep ortadan ayrılıp iki ufak boynuz yapan.. ve bütün bunlara rağmen nasıl da cana yakın, nasıl da güzeldi! Henüz on altı yaşında olduğu halde, muço gömleğinden fışkıran güçlü bir boynu vardı; omuzları oldukça genişti. Kalçalarının ve bacaklarının düzgünlüğünü iyice meydana çıkarıyordu lacivert denizci pantolonu. Pek uzun boylu değildi ama yaşı neydi ki, büyüyecekti elbet ve... ve hakiki bir akrobattı: Serenlere tırmanıp denize dalışını görmeliydiniz!

Kolejde mutsuz olduğu sanılmasın sakın! Ta ilk günden beri gayet iyi yürümüştü her şey. Doğrusu istenirse, kolejde olmak, memleket ve dil değiştirmekten pek de farklı değildi; yeni ülkenin âdetlerine uymak gerekiyordu, o kadar. Michel de bunu rahatça ve çabucak başardı.

Çocuklar fizik özelliklere karşı müthiş hassas oluyor.

Düşünce ve yargılama yetisi, olgun insanların reflekslerini bir dereceye kadar törpüler daima; ama çocuklar, kamburlara, şaşılara, sokurlara karşı rahatça ve sonradan en ufak bir vicdan azabı çekmemek şartıyla insafsız olurlar.. Güzellik ve maddi alandaki beceriklilik karşısında da büyülenirler hemen.. Hele ders alanında hiç kimseyle yarışa girmediği için, kolejde alabildiğine rahattı Michel. Parlak bir öğrenci değildi şüphesiz, fazla sıkıntı çekmeden sınıf geçmek için yeterli olanı yapıyordu sadece. Fazlasını yapmamak için çaba gösterdiği bile iddia edilebilirdi! Matematikten tarihe, kimyadan biyolojiye, bütün dersler sadece sıkıntı veriyordu ona. Belleğini tıklım tıklım bir hale getirmemek için kullanıyordu iradesini; çünkü bir aldığını bir daha bırakmayan cinsinden bir belleğe sahipti.

Sevdiği tek ders, annesinin kolej dışında da ona aldırdığı müzik dersleriydi. Orada bile, gam ve egzersiz konusunda, azar işitmeyecek kadar çalışırdı ancak. Aklına eseni çalmak sevdasındaydı hep; ve bir vakitler Mabilla'ya eşlik etmiş olan profesörü, bütün yatkınlığına, tabii sayılabilecek tekniğine, kulak yeteneğine, bellek gücüne ve müziğe karşı duyduğu samimi ihtiyaca rağmen, bir türlü gerçek anlamında bir piyanist çıkaramadı Michel'den. Haftada bir müzik dersi alıyor, ama her gün bir saat egzersize geliyordu hocaya; ve zavallı hoca hızlı birkaç gam ve belli belirsiz bir sonatın denemesinden sonra, yan odada öğrencisinin, bütün moda besteleri yıllar geçtikçe biraz daha güven ve ustalıkla çaldığını işitmekteydi. Umutsuzluk ve hayranlık duyarak.

Kolej hayatı takıntısız akıp gidiyordu, evet. Michel'e tek ağır gelen şey, annesinden ayrılmaktı; tatilleri beklemekle geçiriyordu vaktini. Tatil demek, anayurda kavuşmak demekti: Annesine, açık havaya, suya, toprağa, ağaçlara ve sokağa, insanlara, aklına estiğince yaşamak hürriyetine... Annesine öyle bir bağlılığı vardı ki Michel'in, kolejde hiç kimseyle dostluk kurmadı: Sürekli bir tapınışın ateşiyle pa-

rıldayan yüreğine başka hiç kimsenin girmesine razı değildi.

Michel'in dinle uyuşmazlığı da, şüphesiz, annesi dolayısıyladır. Kolej öncesi, din diye bir şey söz konusu değildi zaten; ve Julia Vigaud'nun, oğlunu dini bir okula vermesinin tek sebebi çaresizlikti: İyi yetişsin istiyordu Michel, bunu sağlayacak olan tek yer de Stanislas Koleji görünüyordu ve Stanislas Koleji dini bir okuldu. Gelgelelim, Michel'in dini alandaki gecikmesini bir an önce kapatmak için yanıp tutuşan rahip, bu konuda annesini hedef tutan iğneli birtakım ihtarlara girişince Michel'in tepesi attı. İlk şaraplı ekmek ayinine, annesiyle dini bir araya getirmemek için, ses çıkarmadı. Ama göksel işler konusunda pasif bir direnmeye geçmekten de geri kalmayacaktı: Madem şarttı, kelimeleri ezberliyordu; buna karşılık, aynı kelimelerin anlamlarını Michel'e belletmek kimsenin haddi değildi. Bu şartlar içinde, "Tanrının ilhamına nail olması" zordu tabii.

Güzel günleri ve annesini bekliyordu. Ve geliyorlardı. Tadına doyulmaz bir hayat başlıyordu: Gece gündüz plaj ve deniz; ya da dağ, dağdan aşağıya bakmak, uyumak bir dağ kulübesinde ve ufalanmış karı bir bardağa doldurup üzerine şeker ve konyak ekerek içmek.. Bayan Vigaud oğlunu adım adım izlemiyordu tabii, bir otel odasında kalıyordu o, ne de olsa konfora ihtiyacı vardı. Ve işin güzel yanı, harp devam ediyormuş ya da bitmiş; suyla gökyüzünün umurunda değildi! Ama bir keresinde, on iki yaşındaydı Michel, tatili Paris'te geçirmek gerekti: Onu almak üzere koleje gelen annesi (başında polis bonesi, sırtında Doucet'ten çıkma ufuk mavisi askeri tarz bir tayyörle her zamanki gibi hayranlık vericiydi) zayıflamış ve solgun görünmekteydi. Ve sokağa çıkar çıkmaz itiraf etti Bayan Vigaud: «Geziye gidemeyeceğiz Michel'ciğim..» dedi. «Kumarda kaybettim. Kızmıyorsun ya bana? Ama ben senin adına da kızıyorum kendime! Rezil ettim tatilini... Neyse, aç susuz kalmadığımıza şükür!»

Kızmak şöyle dursun, alabildiğine mutluydu Michel! Metro başlı başına bir alemdi bir kere! Peki ya sokaklar? Hele Barbes Bulvarı'ndaki möbleli daire!.. İki küçük oda. Odaların birini yatak, birini de yemek masasıyla büfe kaplıyordu. Yatak odasının duvarlarındaki kaplama kâğıdı koyu yeşil, yatak odasının kahverengiydi. "Paris Hayatı"ndan resimler asılıydı duvarda: Kocaman şapkalı, kocaman manşonlu, uzun bacaklı, dik göğüslü kadınlar... Avludan gelen bir yudum ışığı da, üzerlerine üzüm salkımları işlenmiş kalın dantel storlar emiyordu. Yemek odasında, büfenin hemen karşısındaki duvarda, yün, ipek, pamuk gibi her cins kumaş parçalarından kesilip dikilmiş acayip bir şey vardı. Resim gibi bir şey.. Yeşil kadife ağaçlar ve rengi atmış mavi yün çiçeklerle süslü bir manzaranın ortasında eline bir lavta alıp bir kayanın üzerine oturmuş bir kadını temsil ediyordu resim. Eski Yunan tarzında beyaz bir pamuklu tünik giyinmiş olan kadının, hakiki saçlardan yapılma uzun siyah saçları vardı.

Komşuları, Michel'in yatması için bir kamp yatağı ödünç vermişti. Bouffes-Parisiens'de yer göstericilik yapan apartman sahibi kadın, Bayan Vigaud'ya iyilik etmiş olmak için, komşu hanımla anlaşmıştı bu konuda. Ve Michel, hemen ilk akşam, komşu hanıma teşekküre yollandı. Kapının üzerinde: *Emilienne*, bunun hemen altında da: *Dikiş* sözleri okunmaktaydı. Uzun boylu, kansız ve biraz da kamburumsu bir kız olan Emilienne, babasıyla birlikte oturuyordu. Eski ünlü aşçılardandı babası Emile. Ve Emile Baba'yla Michel, hemen o akşam, birbirlerinden ayrılmaz iki dost oldular. Emile Baba'nın geçmiş kahramanlıklarını bıkıp usanmadan dinliyordu Michel: İngiliz Kralı için hazırladığı yengeç corbası tam bir nefasetti örneğin! Ya Japon Büyükelçiliği'ndeki karaciğer ezmesi?.. Hele bilmem hangi kontesle bilmem hangi kaptanın düğün yemeklerini unutmaya imkân var mıydı?.. Şatonun parkında tam üç yüz kişiye verilen o enfes ikindi kahvaltısının hikâyesine ise hiç

girmeyelim daha iyi!.. Emilienne'in, beslenme yetersizliğinden her an yere yıkılacak gibi bir havası vardı, ama büyük bir oburdu aslında; ve hem Emilienne'in dikişlerinden, hem de Emile Baba'nın ufak tefek gelirlerinden ellerine geçen ne varsa, dosdoğru boğaz yoluna yönelmekteydi... Çoğu zaman Michel, Emile Baba'yla alışverişe çıkar, dönüşte de gene onunla mutfağa dalardı. Gözleri, omlet için yumurta çalkalayan ya da bir kâseye mayonez için zeytinyağı akıtan Emile Baba'nın hep titreyen ellerine dikili kalırdı. Bazen de Emile Baba, Michel'e iş vermek lütfunda bulunur; ama buna karşılık, el kararını kapıp kapmadığını sıkı sıkıya kontrol ederdi. Bu arada Emilienne, masanın üzerindeki patronlarla kumaşları kaldırıp sofra kurmaya girişmiş olurdu. Michel, mutfaktaki işini bitirir bitirmez ona yardıma koşar, peçeteleri Emile Baba tarzında bir güzel katlayıp annesini çağırmaya giderdi. Bir tek tatsız yanı vardı bu işin; o da, bu kadar uzun zaman hazırlanan bir şeyin hemen bir anda yenip bitivermesiydi.

Ama en can alıcı, en doyulmaz olanı Hal'di. Emile Baba'nın restoran sahibi bir arkadaşıyla gidiyordu Michel Hal'e. Hani geçen yaz Righi'ye çıkış kadar can alıcı, ya da yengeç avı kadar.. Ses etmiyordu Bayan Vigaud: Sıcağa rağmen hayatından memnundu ya Michel, eğleniyordu ya, mesele yoktu... Hâlâ hayatta olduklarına şaşan insanların hep son sigaralarını içer gözüktüğü ve şeytan kovalar gibi yemek yediği, kadınların sıkıntı ve korkudan ne yaptıklarını bir türlü bilmediği bu Paris şehrindeki harp atmosferinin altında ezilmiyor muydu sanki kendisi! Hiç olmazsa çörek yapmayı öğreniyordu oğlu, ve kavunun iyisini kokusundan anlamayı... Ancak tatilin bitmesine sekiz gün kala eli para gören Bayan Vigaud, Michel'i Barbes Bulvarı'ndan alıp Trouville'de bir otele götürdü. Hüngürdeyerek ağladı Emilienne ayrılırlarken, Emile Baba'yla Michel'se doğrusu iyi dayandılar: Erkek dediğin ağlamaz. Trouville'de de iyi eğlendi Michel, yüzmeye bayılıyordu zaten.

Kolejde, felsefe öğrenimi gören Güney Amerikalı bir öğrenciyle, Alfredo del Rio ile arkadaşlık kurdu Michel. Bir gün oturmuş konuşuyorlardı; harpti, harbin ilan edildiği günlerdi derken, bir de baktılar ki, o çağda her ikisi de Bad K. şehrinde bulunmuşlar ve aynı çocuk şenliğine katılmışlardı! Dahası, Alfredo, Prenses Marina'nın Michel yerine dansa davet ettiği o uzun kirpikli şişman çocuktu! Hemen hiç değişmemişti zaten; kirpikleri gene öyle, saç örer gibi örülebilecek kadar uzundu. Ve pazar günü ona gelmesini rica etti Alfredo, Michel'den.

Alfredo, henüz on yedi yaşında olduğu halde, Kleber Caddesi'nde bir dairede tek başına oturmaktaydı. Annesiyle babası, bu yaşta bir çocuğa artık hakiki bir erkek gibi yaşamak imkânını sağlamak gerektiği kanısındaydılar; ve yaş günü dolayısıyla, keyfince harcamak üzere hatırı sayılır bir para göndermişlerdi oğullarına. Alfredo da bu parayı "yerleşmek" için harcamıştı. O güne kadar, memleketinin Paris'teki büyükelçiliğinde ataşe olan bir aile dostunun evinde oturmaktaydı, anlattığına göre. Eşsiz bir sahte lüks örneğiydi Alfredo'nun dairesi: Mermer çamurundan merdiven başlıkları, sunî kabarık meşin kaplı duvarlar (yataklı vagon kompartımanlarında olduğu gibi tıpkı), kanatları bükülüp katlanabilen camlı kapılarla ayrılmış geniş salonlar.. Alfredo bütün evi divanlar, alçak iskemleler, halılar ve hayvan postlarıyla döşeyip süslemişti. Ayrıca, duvar halılarının üzerine astığı bir Şark silahları koleksiyonu ile bir alay da tablo almıştı. Tabloların en büyüğünde, bir panter postunun üzerine iç gıdıklayıcı bir poz alıp uzanmış çıplak bir kadın vardı. Öteki tablolarda ise, diz çökmüş, gökyüzüne bakan keşişler ve at üzerine yatıp yatağan sallayışlarından Türk olduğu anlaşılan savaşçılar görülmekteydi. Küçük beyefendinin ev işlerine, komedilerde rastlanan uşakları andıran, önlüklü, tozluklu ve madrabaz suratlı kapıcı bakıyordu. Çalıp çırptığı belliydi kapıcının.

Duvardaki kadın, Alfredo'nun hayatındaki tek kadındı.

Kadından açıldı mı susmak bilmiyorlardı artık; en can alıcı, ama henüz en çözülmemiş mesele buydu.

Michel'e kelimenin tam anlamıyla tutkundu Alfredo, Michel'se bu tutkuyu bölüşmekten uzaktı. Ama zamanla, Alfredo'nun varlığına, en değişik karakterli insanlarla uyuşmasını sağlayan akıl almaz esnekliğine, iyi yürekliliğine, sürekli neşesine ve kendisine beslediği derin hayranlığa alıştı yavaş yavaş...

Michel ne isterse yapıyordu Alfredo. İlk olarak, Michel, kocaman bir yarış arabası aldırttı ona; araba Alfredo'nundu ama, kullanan Michel'di. Kazaya uğramamış olmalarına gelince, bunu Michel'in ustalığından çok tesadüfün insafına borçluyuz! At yarışlarına, boks, tenis ve futbol maçlarına giriş biletlerini ödeyen Alfredo'ydu tabii; Michel'in kravatlarını alan da Alfredo. Ama Michel istediği için değil, kendi zevki için alıyordu bunları, hediye vermekten sevinç duyduğu için. Kravata falan önem verdiği yoktu Michel'in, hatta Alfredo'nun yılbaşı günü armağan ettiği Cartier imzalı altın kol saatine de önem verdiği yoktu. Üzerinde durmadığı için kabul ediyordu zaten... Ne adına geri çevirebilirdi ki? Kolejli erkek çocuklar arasındaki aşka çalan dostluğu bilmiyor değildi Michel, ama dışındaydı bunun, onu ilgilendirmiyordu. Daima aşk mektupları bulurdu pardösüsünün cebinde; bulurdu da ne olurdu? Hiç! Ama Alfredo'nun tutkunluğu gittikçe daha belirgin ve.. daha keskin bir hal almıştı. Derin tiksinmeler ve öldürme arzuları duyarak boyun eğdi Michel. Ve nihayet, Alfredo'nun on yedi yaşına kadar evinde oturduğu aile dostlarının, sorumluluk duygusuyla evi basıp, onları o meşhur hayvan postlarından birinin üzerinde suçüstü yakaladığı ve Alfredo'ya, gene sorumluluk duygusuyla olacak, tam bir kıskanç koca gibi bağırıp çağırmaya koyulduğu bir ilkbahar günü, Michel, iki ahbabı eski anıları ve yeni ihanetleriyle baş başa bırakıp kırmızı halı kaplı mermer merdivenleri dörder dörder inerek, fırtına gibi geçti madrabaz suratlı kapıcının önünden, atladı

Alfredo'nun arabasına.. ve taa Le Havre'da durdu.

İki yıl sonra döndü Paris'e: Annesinin ağır hasta olduğunu bildiren bir telgraf almıştı.

V

Geç kalmıştı aslında, iş işten geçmişti çoktan. Ama kliniğin asansörüne binerken durumu bilmiyordu henüz. Geniş bir asansördü bu, ameliyat arabalarını da içine alıyordu, küçük bir oda gibiydi. Merdivenin cilalı kahverengi muşambası, süt rengi bir ışık içinde pırıldıyordu. Tertemiz kokuyordu ortalık, ama belli belirsiz bir ilaç kokusu da sezilmiyor değildi... Asansörün kapısını özenle kapadı ve uzun mu uzun bir koridora yöneldi. Pırıl pırıl ve bir ölüm sessizliği içinde çıplak bir koridor.. İyice etkilenmişti Michel, yüreği çarpıyordu. Honolulu'da satın aldığı küpeler vardı cebinde; ve emanetçiye bıraktığı küçük valiz, annesi için hediyelerle doluydu. Beyaz kapılardan biri açılmış ve beyaz bir hastabakıcı, muşambanın koyu parıltıları içinde kayar gibi sessizce yürüyerek ona doğru ilerlemişti.

—Nereye gidiyorsunuz efendim?

—20 numaralı odaya.

—Ya, dedi kadın. Beni takip edin lütfen.

Gerisingeri döndüler. Hiç konuşmadan yürüyordu Michel. Koridor kıvrılıyordu, ve 20 numaranın önüne gelince hastabakıcı sordu:

—Anneniz miydi efendim, yoksa kızkardeşiniz mi?

—Annem, dedi Michel. Nasıl kendisi? Düzeldi mi biraz?

Kapıyı açmaktan vazgeçmiş gibiydi kadın. Michel'in kolunu tutmuştu.

—Düzelmek mi? Söylemediler mi size?

—Neyi?

—Tam da kapının önünde yarabbi!..

Elini kapının tokmağına koymuş, Michel'in kolunu bırakmamıştı hastabakıcı:

—Anneniz öldü, yavrucuğum, dedi.

Garip bir şey yayıldı vücuduna Michel'in; karnından doğan bir şey.. Vücudu kendisinden kopup gidiyor gibiydi. Yıldırım gibi bir acı geçti içinden, kayboldu sonra, yeniden döndü ve kaldı. Tatlı bir acı dese, yanılmamış olacak... Bütün ağırlığıyla kapıya yaslandı Michel.

—Metin olunuz, diyordu hastabakıcı.

Bir yandan sırtını sıvazlıyor, bir yandan da onu geri çekip kapıyı açmaya çabalıyordu. Ama Michel, olanca ağırlığıyla yüklenmişti kapıya. Kafasında bir tek düşünce vardı: Hayatı ölümden ayıran bu kapıyı, ne pahasına olursa olsun, açtırmamak...

—Kendinize gelin, kendinize gelin, diyordu hastabakıcı hep.

Birden döndü Michel, kapıya sırtını verip soludu. Hastabakıcı ise durmadan kendine doğru çekiyordu kapıyı, açılsın istiyordu nedense; ve kapı açıldığında, sırtüstü düşeyazdı: Michel koridora atılmış, merdivene doğru koşmaktaydı şimdi. Hastabakıcı arkasından seğirtti:

—Makul olun yavrucuğum, makul olunuz lütfen..

Dörder dörder iniyordu Michel merdivenleri...

Geceye gömülüp ağlamak, evet, kaybolup erimek karanlığın bağrında.. Ama Orman'ın yollarına nice dalarsa dalsın, hep gölün yanı başında buluyordu kendini Michel... Bardaktan boşanırcasına bir yağmur yağıyordu; annesinin gözlerini kamaştırmak amacıyla, San Francisco'da dolar sayıp aldığı güzel kostümü sırılsıklamdı işte. Ve bütün bu akan su, kendi gözyaşlarıymış gibi geliyordu ona; öylesine ağlıyordu... Arabalar geçiyordu yanından yavaş yavaş, çamur sıçratıyorlardı. Farlarının ışığında simsiyah bir ayna halini alıyordu makadam yol, kocaman yaprak yığınları çıkıyordu ortaya, bir sıranın üzerinde ıslanmaya çoktan razı âşıklar beliriyordu, sonra elinde şemsiyesi tek başına bir

adam ve bir köpek, ıslak ve mahzun.. Gecenin sonu gelmeyecekti bu andan itibaren, biliyordu Michel; tuzağa düşmüştü işte; ve kapak, büyük bir tekerlek ve yağmur gürültüsüyle, üzerine kapanmaktaydı...

O kadar ıslanmıştı ki, kahvedeki garson sadece:

—İyi doğrusu, diyebildi.

Koca bir Godin kuruluydu ortada, hemen sobaya yaklaştı Michel.

Garson sordu:

—Grog mu?

Islak yün kokan bir buğu yükseliyordu Michel'in elbiselerinden.

—Bir grog evet, hatta iki..

Bağırdı garson:

—İki grog!.

Bağıracak ne vardı sanki, iyice geçti vakit, kahve bomboştu, kasiyer kadın hesabı kapatmaktaydı. Hareket halinde gök mavisi bir bluz gördü Michel... Bütün vücudu ürperiyor, şişmiş gözleri kapanıyordu... Ve gözlerini kamaştıran, onu adeta büyüleyen bu pırıl pırıl, yepyeni mavi! Yanındaydı şimdi: Kasiyer, bir masanın üzerine iki grog koydu. Ufak tefek, kumral, tombulcana bir kadın...

—Ne rezil hava! dedi kadın. Ayakkabılarınızı çıkarın isterseniz, kimse yok içerde, kapamak üzereydik..

Michel, uslu uslu çıkardı kunduralarını. Kasiyer kadın hemen işe koyuldu; sobanın ne çok yakınında, ne çok uzağında bir iskemlenin üzerine yerleştirdi kunduraları..

—Ceketinizi verin bana, dedi.

Michel ceketini çıkardı, bir iskemlenin arkalığına astı ceketi kadın. Michel üç grog içti art arda; ona eşlik etmek için kadın da bir grog içti, ismi Adèle'di. Georges, yani garson, kepenkleri indirmekteydi. Annesi ölmüştü evet, hem de bugün ölmüştü yaa.. Derken bir tabak getirdi Georges, ortasında koca bir dilim rozbif ve minicik hıyar turşuları..

—Acele etmeyin, dedi Adèle. Arka kapıdan çıkarsınız.

Pardösüsünü giydi Georges, sonra melon şapkasını; eğilip, yarıya kadar inik kepengi geçti ve dışarıdan kapattı. Adèle, burada, hemen kahvenin üstünde oturuyordu. Tezgâhın arkasında bir kapı vardı koridora açılan; ve koridorun bir ucu sokağa, öbür ucu Adèle'in oturduğu daireye çıkan merdivene açılmaktaydı. Yani ıslanmadılar.

VI

Kocaman bir yatakta uyandı Michel, üzerinde gök mavisi atlastan bir yorgan vardı. Bir şeyler hatırlatır gibiydi bu renk ona.. Godin sobası, evet; ve sonra o bluz, gök mavisi... Kapı açıldı: Adele, üzerinde Çin işi bir sabahlık ve ayağındaki pantuflalardan ötürü küçücük, küçücük, küçücük girdi içeri; elinde kahvaltı tepsisi vardı:

—Daha iyisin ya, sevgilim?

Michel'in kucağına koymuştu tepsiyi. Kolunu çıkardı Michel, ve çizgili bir pijama gördü kolunda. Odada tatlı bir sıcaklık vardı, camlar buğulanmıştı hep. Michel'in kostümü, çoktan ütülenip yatağın yanı başındaki iskemleye konmuştu. Adele kahve koydu bardağa, biraz da rom ekledi; ve ince bir dilime tereyağı sürerken bir daha sordu:

—Daha iyisin ya, sevgilim?

Daha iyi mi? Daha iyi ne demek, çok iyiydi... Duvarlar iri güllerle, yatağın hemen karşısındaki şöminenin üzeri de biblolarla doluydu.

Bol çiçekli duvardan iki koca fotoğraf bakıyordu kendisine: Boneli bir kadınla bıyıklı bir adam.. Michel'in bakışını izlemiş olan Adèle, açıkladı:

—Annemle babam, sevgilim..

İkinci dilimi yiyordu Michel. Adèle ona bakıyordu hep:

—Cenaze ne zaman kalkıyor?

—Bilmiyorum.

—Zavallı yavrucuğum! Birşeyler kaldı mı bari annenden?

—Bilmiyorum.

—Dün öyle berbattın ki.. Birazdan gidersin, cenaze için.. İstersen ben de gelirim seninle..

—Hayır, ve tepsiyi itti eliyle. Annemin cesedini görmeye gitmem ben.. Şu tepsiyi al ne olur.. Yorganı başına kadar çektikten sonra ekledi: İstersen sen tek başına git...

Paravanın arkasında kaybolmuştu Adele: Aralarına dallı kumaş gerilmiş bambuların üzerinde çıplak kolları uçuştu bir süre, bunu leğene dökülen suyun şırıltısı izledi. Ve Adèle, sırtında pembe bir kombinezon, yeniden çıktı meydana: Bembeyaz, güzel bir gerdanı vardı, biraz da karnı; sırtı çukurdu. Aynanın önüne geçip kumral saçlarını taramaya koyuldu. Alnına bir perçem düşürürken:

—Acele etmem lazım, dedi. Sen dinlen sevgilim.. Uyu.. Kederlisin daha. Perdeleri kapayayım ister misin?

İstemiyordu, hayır; ışıkta da uyuyabilirdi pekâlâ.. Gök mavisi bluzunu giymişti bile Adele. Siyah bir eteklik geçirmişti ayağına; karnını ve bacaklarını hafifçe sıkan, belinde ufak bir şişkinlik yapan bir eteklik.. Ufak tombul ayaklarını saran cilalı iskarpinlerinin ucuna basarak gitti.. Yorganı araladı Michel; dantel stora bakmaya koyuldu. Sonra iki pencere arasında asılı, Adele'in ilk şaraplı ekmek ayininde çekilmiş büyük fotoğrafını seyretti bir süre; derin derin içini çekti ve uyudu.

Adele öğle vakti yoklamaya çıktığında hâlâ uyuyordu! Okşayarak uyandırdı onu Adèle; ve Michel nihayet kalkmaya karar verdi: Acıkmıştı.

Günler sıralandı art arda hep birbirine benzeyen durgun günler. Öğleye doğru kalkıyordu yataktan Michel, kahveye terlikle iniyordu.. Georges ve Adele'le orada yiyorlardı yemeği. Yemeklerini pişiren bir kadın vardı; yerleri silip süpüren, tezgâhı temizleyen, bardakları yıkayan da aynı kadındı. Georges'un romatizmaları ve emekli albay

edasıyla altından kalkmasına imkân olmayan işlerdi bunlar. Çok geçmeden müdavimleri de tanıdı Michel... Bay Petit vardı örneğin. Bay Petit'nin hayatta ne iş gördüğünü hiç kimse bilmiyordu, iskambildeki ortakları bile... ama her Allahın günü birlikte kâğıt oynamaya berdevamdılar. Kolalı yakası ve dazlak kafasıyla, günün birinde öylece çıkıp gelmişti kahveye Bay Petit; oturup bir bölot partisi yapmışlardı, ve ertesi gün ikinci bir parti derken.. o gün bugündür oynamaktaydılar işte. Posta memuru karısıyla gelirdi hep; kadıncağız adamın yanına oturur ve bir eli kocasının dizinde, oyunu seyrederdi. Sonra, Auteuil Sokağı'nda çerçevecilik yapan bir üstat vardı, Lavallière marka bir kravat takardı hep. Bir de, yeni bir iş ayarladığı zaman herkese içki ikram eden bir sigortacı. Bütün bu sayın müdavimler derhal öğrendiler ki, yavrucak (yani Michel) annesini kaybetmiş bulunmaktadır ve kahvenin müsteciri bayan Adele de, çocuk kendini buluncaya kadar, onu yanında alıkoyacaktır. Hafiften göz kırpmıyor değillerdi tabii birbirlerine: Yavrucak, Adele'in yatağında kaybetmiş olmasındı sakın kendini; eğer öyleyse, bulması biraz güçtü!. İlk geldiği akşam görmüş olsanız, sizin de içiniz razı olmazdı bırakmaya; hele o yağmurda ve o kederli haliyle... Tabii canım, üstelik bu kadar genç ve güzel bir çocuk bırakılır mıydı hiç! Yerden göğe kadar haklıydı alıkoymakta...

Bir de yarı müdavimleri vardı kahvenin. Kırmızı taksisini kapıda bırakıp tezgâhta konyaklı kahve içen bir şoför vardı örneğin. Çiçekçi dükkânında çalışan satıcı kız vardı sonra; ağzını yakmak pahasına içerdi kahvesini hep ve koşa koşa giderdi gene işine, çünkü bu arada dükkâna bakacak hiç kimse yoktu. Kremalı kahvelerinin önünde hiç usanmadan saatlerce kalan çok genç bir karı koca vardı. Gelip geçici müşteriler vardı tabii.

Ama Michel'in bütün bu insanları gördüğünü söylemek güç. Elleri ceplerinde, sırtı Godin'e dönük, ayakta duruyor ve kahvenin büyük camından, hızla geçen taksileri, durma-

dan yağan yağmuru, siyah şemsiyeleri altında ıslanmış ve mahzun yayaları seyrediyordu. Hep orada duruyordu, çünkü ufak kahveyi müthiş ısıtıyordu Godin; oysa yukarıda, Mirus sobasına rağmen, geceleri Adele'in yanında olduğu saatler hariç, doğru dürüst ısınmıyordu. İstediği kadar, «Sağlığın bakımından iyi bir şey değil bu yaptığın, git biraz dolaş,» desin Adele, gitmiyordu işte, gitmek istemiyordu. Adele'in «git» demesi de kolay değildi aslında: Küçük çiçekçi kız, bir cumartesi öğleden sonra gelmiş ve biri masada biri tezgâhta tam iki kremalı kahve içmişti gözlerini Michel'den ayırmaksızın. Buna rağmen bağrına taş basıyor ve «git» diyordu. Yalnız bu kadar mı? Kahveye sabah girip akşama kadar çıkmak bilmeyen ve dönüp de bir kere olsun onlara bakmadığı halde (çocuğun hiçbir suçu yoktu, neme lazım) işi Michel'e yüksek sesle asılmaya kadar vardıran o iki kadına rağmen. Arada bir dayanamayıp odasına fırlıyordu Adele, ağlıyordu orada. Ve düşünüyordu kendi kendine, makul olmaya çalışarak düşünüyordu: Sabah akşam burnunun dibinde tutamazdı ya çocuğu, dünya alem ne derdi! İşte bunun içindir ki: «Git biraz dolaş,» diyordu Michel'e, gitmeyeceğini bildiği için de, canıgönülden, bağıra bağıra söylüyordu bunu.

Darbe öylesine ani, öylesine kuvvetliydi ki, kendini kaybetmiş gibiydi Michel. Allahtan! Kloroformsuz karın ameliyatı geçirmeye veya kolunun kesilmesine dayanması mümkün müdür insanın! Çevresinde olup bitenleri ve şu anda nerede bulunduğunu bile doğru dürüst bildiği söylenemezdi Michel'in.

Michel'in ceplerini arayıp kliniğin adresini ve emanetçinin makbuzunu bulmuş, ve hepsiyle bir bir uğraşmıştı Adele. Günlerden bir gün, iki bin frank getirdi Michel'e: Mirastı bu. Her şeyi satmışlardı, ne güzel elbiseler vardı yarabbi, hele o iç takımları. Masraflar çıktıktan sonra iki bin frank kalmıştı. Godin'i ilk defa yakmamışlardı o gün; Georges kaldırıma iki masa çıkarmış ve içerisi hava alsın

diye kapıyı açık bırakmıştı. Karşıda Orman, henüz ıslak, güneşe benzemeye başlayan bir güneşin altında, yeşil tüylerini kurutmaktaydı. Odaya çıktı Michel, yatağın dantelleri üzerine oturdu. Donuk gözleri stora dikili, hareketsiz kaldı uzun bir süre. Sonra eğilip ayakkabılarını çekti yatağın altından. Diş fırçasıyla elektrikli tıraş makinasını da cebine tıkıştırmıştı.

Kahveden geçmeksizin, koridordan çıktı sokağa. Kaldırıma çıkardığı masaların mermerini yıkıyordu Georges, arkası dönüktü.

İçeride Adele, *Intran*'ın kocaman sayfaları arkasında kaybolup gitmişti. Michel karşı kıyıya geçip Orman'a doğru koşmaya koyuldu.

VII

Göl üzerinde kuğular, bembeyaz büyük S'ler çiziyorlardı boyunlarıyla. Michel'in arkasında motor ve tekerlek gürültüleri, çocuk sesleri, gülüşmeler vardı. Paris'ti bu! Yeniden kavuşmak için, dönüp bakmak yetiyordu.

Gümüş rengi debdebesi içinde, parlak bir tilki kürkünü andırıyordu Orman Caddesi. Henüz kürklerini çıkarmamış ama saman şapkalarını artık başlarına geçirmiş olan hanımlar, güzel kolyelerle süslü cins köpeklerini gezdiriyorlardı. Zafer Abidesi büyümekteydi ufukta.

Çenesini havaya dikip omuzlarını oynattı Michel: Denize dönmeyecekti, hayır.. Yeterince tadını çıkarmıştı denizin. Hamakta yatıp kalkmak, katran kokusu ve avuç nasırları elverirdi şimdilik... Gıcır gıcır elbiseler alacak, sonra da gidip Alfredo'nun kapısına dayanacaktı.

Cebindeki iki bin frankı *Old England*'a yatırdı Michel: Gömlek ve kravatlar satın aldı kendine, devetüyü bir pardösü, bir gezi kasketi, valizler aldı. Mağazanın bütün tezgâhtarları seferber olmuştu artık: Sırtına ne koysan yakışı-

yordu oğlanın! Kolonya da aldı Michel, Pears sabunu da aldı. Hani şu, annesinin en sevdiği sabundan, kahverengi kocaman köpükler çıkaran. Çorap almayı unutuyordu az kalsın! Peki ya şu sarı mor eldivenlere ne buyurulur? Buna uygun kravat, olsa olsa kanarya rengi olur öyle değil mi?

—Haklısınız efendim. Genç olduğunuzdan çok iyi gider size. Rahatça takabilirsiniz, bakın...

Hemen taktı Michel, Adele'in aldığı kravatı cebine tıkıştırmıştı.

Sonra bir taksiye atlayıp Alfredo'nun adresini verdi.

Alfredo hâlâ Kleber Caddesi'ndeki eski dairesinde oturmaktaydı. Ve nasıl çığlıklar atıyordu yarabbi! Michel! Mel'un Michel! Bu ne uzun boy böyle, bu ne güzellik! Yarabbi nasıl da büyümüşsün! Bir yetmiş iki pek de o kadar uzun sayılmaz canım. Ne demek, hem de alabildiğine uzun sayılır! Biz, Alfredo, burada sınavları verelim diye kurdeşen dökerken sen orada... Mel'un Michel! Üstelik arabamı da haşhaşladıktan sonra! Biliyor musun tam sekiz gün sonra buldular arabayı, bulmasına buldular ama ne haldeydi bir görsen! Yağmur sularıyla dolmuştu içi!

—O hikâye eskidi artık, dedi Michel alçakgönüllü bir edayla.

Ama ne yamandır şu bizim Michel, ama ne anasının gözüdür! Çocuklar dört duvar arasında ders hafızlarken sen gezip dünyanın tadını çıkarmaktaydın, doğrusu pes!.. Honolulu'dan yolladığı kartpostal, bütün kolejde elden ele dolaşmıştı vallahi. Koca Seguier öylesine iştahlanmıştı ki kartpostala, karşılığında bir Türk hançeri teklif etmişti. Ama kabul etmemişti Alfredo, kabul eder miydi hiç...

—Seguier ne oldu peki, ne yapıyor şimdi?

—Otomobil yarışçısı. Amatör tabii, o kadar zenginlikle.. Ama bir ay önce bir yarışta öldü enayi.

—Doğrusu güzel bir ölüm, dedi Michel hayranlık içinde, Allah rahmet eylesin. Peki, ya Roger hıyarı?

—Sen gittikten sonra nasıl ağladı bilsen! Sonra... ne

yaptı sahi sonra? Hatırlamıyorum ki... Sen gittikten az sonra rahip Morizot da öldü.

—Kederinden ölmemiştir inşallah?

Öyle bir edayla söylemişti ki Michel bunu, Alfredo kızardı:

—Mel'un Michel, dedi sonra. İyi adamcağızdı gene de.

Michel yere bakarak:

—Senin hayvan postları iyice kelleşmiş, dedi.

—Sorma azizim, her şey dökülüyor zaten burada. Anasını satayım deyip başka bir yer bulacağım kendime.

—Anladığım kadarıyla, baban iflas etmemiş?

—Babam, çok baba herif! Gençliğin sefasını sürmeli der, bilirsin.

—İyi sürüyor musun bari?

Gülmekten katılıyordu Alfredo:

—İyi de laf mı birader, çok iyi sürüyorum! Seni Paris'te bir gezdireceğim ki, parmaklarını yalarsın! Bir küçük viski?

—İçerim. Paris'i gezmek mi böyle soldurdu seni? Devam edersen, korkarım postların gibi sen de kelleşeceksin.

—Solgun muyum?

—Hem de nasıl! Biraz beden eğitimi yaptırayım sana ben...

—Yalvarırım, işkence etme! Zaten arabamı haşhaşlayıp iki koca yılda bir tek kartpostalla yetinmek, resmen işkenceydi. Benim gibi bir arkadaşına mektup yazmamak, ben orada o pis hikâye yüzünden mektepten atılmak tehlikesiyle burun buruna gelirken...

Şikâyete başlamak üzereydi gene Alfredo; ve sonunun gelmeyeceğini çok iyi bilen Michel, kısa kesmek için atıldı:

—Sen ne yapıyorsun bakalım?

—Hukuk yapıyorum. Hukuk yaptığım söyleniyor, işin doğrusu. Ya sen? Daha hiçbir şey anlatmadın ki bana.

—Bir başka gün uzun uzun anlatırım, acelen ne? Viski güzelmiş... Peki o herif ne oldu?

—Hangi herif?

—Sizin aile dostu canım.. gittiğim gün seni boğazlamak üzere olan herif?

Alfredo ciddi bir sesle:

—Cehennem olup gitti, dedi.

—Bu tablonun da çirkinliğine diyecek yok doğrusu.

Bir panter postu üzerine şehvet içinde uzanıp yatmış çırılçıplak bir kadını temsil eden büyük tabloya bakıyordu Michel.

—Umarım bunu da satarsın, dedi. Tamam! Şimdi biraz da ciddi konuşalım azizim: Bana bir iş lazım.

Cebinden yamru yumru kâğıt paralar çıkarıp saymaya koyulmuştu.

—Tam.. bir, iki.. iki yüz elli frankım var, evet. Ne bir eksik, ne bir fazla. İş bulmam gerekiyor.

Hayvan postlarından birinin üzerine oturmuş ve kasıklarını tutarak gülmeye koyulmuştu Alfredo:

—İş mi dedin? Şu tıfıl oğlan suratıyla nasıl da yakışır sana iş!

Gülümsememişti bile Michel.

—Tıfıl oğlan suratı asıl sende, dedi. Darmadağın ederim şimdi o suratını...

Gülmeyi hemen kesti Alfredo:

—Saçmalama, şaka yapıyorum.. Şu iş meselesini yarın konuşsak? Bugün benim davetlim ol, ha? Oldun bile! Tamam! Lucie'ye götürüyorum seni, birlikte yemek yiyor, sonra da biraz Paris'i arşınlıyoruz. Lucie, sevgilim.. ha-riku-la-de bir kadın azizim!.. Birden karardı: Onu elimden almaya kalkma Michel, çok ciddi..

—Hıyarlık etme, dedi Michel.

Canı sıkılmıştı: Onu ne sanıyordu yani Alfredo?

Lucie Lopez, Claridge Oteli'nde kalıyordu. Arabada giderken (kırmızı koltuklu, beyaz, üstü açık, yepyeni bir Renault'ydu araba bu sefer) Lucie'yi anlattı Alfredo: Fransız'dı Lucie, bir Arjantinli'yle evliydi. Korkunç bir serveti vardı kocasının. Yani Lucie'nin onunla parası için ilgilendi-

ğini falan sanmasındı sakın Michel; tam bir sosyete kadınıydı aslında. Zaten Alfredo'nun cep harçlığıyla, metres mi tutulur! Aman nasıl güzeldi, bilsen. Kalıptan çıkma güzel. Buenos Aires'te oturuyor aslında, kocası deli gibi âşık. zaten göreceksin ya, kendin karar ver. Yurt özlemine kapılıyor bazen, gelip Paris'te iki üç ay geçiriyor. Alfredo'yla Claridge'in dansinginde tanışmışlardı.

Kafası kendi meselesiyle dolu olan Michel sordu:

—Bana bir iş bulabilir mi dersin?

İçini çekti Alfredo. Belki bulabilirdi evet. Zaten Claridge'in önündeydiler.

Bayan Lopez, aşağıda bekletti onları. Michel acıkmaya başlamıştı. Otele girip çıkanlara bakıyordu: Ne çok kadın vardı yarabbi! Hepsi de lüks kadınlardı. Doğrusu istenirse, Amerikalı kadınlar hepsinden güzel; ne var ki bir Fransız'ın karşısında sönük kalmaya mahkûmdur onlar da. Michel görmeyeli beri biraz daha uzamıştı etekler... Alfredo:

—İşte geliyor, dedi.

İstediği kadar Fransız olsun Lucie Lopez, İspanyol olduğuna dair iddiaya girebilirdiniz! Kısa boylu, kafası vücuduna göre biraz fazla iri, fazla boyalı.. hatta haddinden fazla boyalı ve kocaman, kelimenin tam manasıyla koskocaman gözleri var... Saçları simsiyah ve çengel zülüflü; pembeye boyanmış kulak memelerindeki, sürahi tıpası iriliğindeki elmaslar etrafa ışık saçıyor.. Mantosunun samuruna iliştirdiği pembe kamelyalar gerçekten pek yakışmış. Ufacık ve yay gibi ayakları var. Atlas kunduralarının alabildiğine yüksek topuklarında, gene elmaslar kakılı. Öpmeleri için elini uzatıyor.

VIII

Nasıl olmuştu bu iş, bir türlü aklı almıyordu Michel'in. Yemek yemişlerdi birlikte, sonra Saint-Michel'e, oradan da Monmantre'a gitmişlerdi. Gerçi durmadan içmişlerdi ama, ne ilgisi var? Clichy Bulvarı'nda Michel'in üzerine saldırmıştı Alfredo; ve Michel, böyle bir şeyi hiç mi hiç beklemediği için, sırtüstü devrilmişti. O kadar canı sıkılmıştı ki, kalkıp Alfredo'yu deli gibi yumruklamaya başladı. Bağrışıp çığrışmalar, düdük sesleri derken.. kavgayı kısa kesip arabaya atlamışlar, tabii Lucie'yi alıp son hızla kaçmışlardı. Ve şu anda Lucie'nin yatağındaydı Michel.

Yeni uyanmıştı daha; hiç kımıldamıyor, perdelerden sızan bir damla ışıkta odayı ve mobilyaları seçmeye çalışıyordu. Lucie'nin yatağı olsa gerek bu, evet; çünkü kendisi de orada kadının. Sakın bir başkası olmasın? Doğrulup yanında uyuyan kadının üzerine eğildi: Oydu tabii, Lucie'ydi, Lucie'nin saçlarıydı bu. Yatağa uzandı yeniden. Bu yatağın içinde, ağzı paslı, nefesi kokmuş ve çırılçıplak olmaktan utanç duyuyordu. Ve nasıl yanıyordu içi. Kolunu uzattı yatağın dışına: Başucu masasında bir lamba olsa gerekti, eğer yatağın başucunda bir masa varsa tabii. Buz gibi bir şeye değmişti eli, ve o şey yere yuvarlanmıştı. En iyisi kalkıp perdeleri aralamak olacak. Bir halının tatlı yumuşaklığı sardı ayaklarını, sendeleyerek ışığa doğru yürüdü. Hemen birazcık araladı perdeyi, güneş girebilecek kadar. Ve oda, boydan boya bir ışık huzmesiyle kesilmiş olarak çıktı ortaya: Eşya dolu kocaman bir odaydı bu. Darmadağın elbiselerin üzerine atılmış güller görünüyordu. Sonsuz bir ihtiyatla bir kapı açtı Michel: Banyoydu burası, evet. Ve perdeleri açık olduğundan, ışık doluydu. Diş fırçası bardağını alıp doya doya su içti ilkin; bir yandan da, her birinin üzerinde altın LL'ler kakılı tuvalet eşyasını seyrediyordu hayranlık içinde. Sonra gidip banyonun musluklarını açtı: Bir Niagara gürültüsüyle fışkırdı su, fırlayıp kapıyı örttü

Michel: Gürültüden Lucie'nin uyanabileceğini düşünmüş ve birden ürkmüştü.

Pembe bir penyuara sarınmış olarak, ve terütaze banyodan çıktığında, Lucie hâlâ uyumaktaydı. Ve bu sefer şüphesi yoktu artık: Lucie'ydi bu. Yastığın üzerine bukleler ve halkalar halinde yayılmış olan bu siyah saçlar, onun saçlarıydı. Açık renk yanaklarının üzerinde yarımaylar gibi duran siyah kirpikli iri gözleri; soluk, biraz mahzun.. yani boyasız ağzı; enfes omuzlarıyla Lucie. Merakla seyrediyordu Michel, ve güzel buluyordu kadını. Yazık ki bacakları kısaydı, haddinden fazla kısa... Lucie gözlerini açtı ve yatağın içine oturdu, saydam bir gecelik vardı üzerinde, göğüsleri kusursuzdu... Kollarını uzatarak:

—Michel, dedi.

İçgüdüyle kendini geri attı Michel: Yoo, o kadar uzun değildi bu iş. Hadi dün akşam sarhoştu, elinden bir şey gelmiyordu diyelim; ama bugün? Bugün burada kesip koparmak gerekiyordu bu işi. Lucie, örtüleri aşağıya itip tekrarladı:

—Michel.

—Ben Alfredo'nun arkadaşıyım, madam, dedi Michel.

Lucie fısıldadı:

—Biliyorum. Bu akşam da arkadaşıydın Alfredo'nun. Seviyorum seni.

Gözlerini yummuştu.

Michel pembe penyuarı attı üzerinden ve çırılçıplak, odanın dört bir yanına saçılmış elbiselerini toplamaya girişti.

—Çok çirkin bir şey bu benim yaptığım, diye söyleniyordu gömleğini giyerken. İnsan en iyi arkadaşının sevgilisiyle yatar mı hiç. Bu dünyadaki tek.. ve bir tek arkadaşımdır Alfredo benim. Böyle bir işi yapmak için namussuz olmak lazım, madam.. (pantolonunu geçirmişti ayaklarına) ve ben bir namussuz değilim.. (kravatın rengi tatlıydı gerçekten) hele bu arkadaşınız o sevgilisini hakikaten seviyor-

sa.. ve Alfredo sizi seviyor, madam.

Lucie'nin gözleri kapalı kalmıştı. Çoraplarını giydi Michel, bir ayakkabısı elinde gidip yatağın kıyısına oturdu:

—Sizi seviyor, evet, dedi. Seviyor, madam... Kendisi de söylemiş olsa gerekir bunu.. defalarca.

Lucie, kollarını dolamıştı boynuna Michel'in; başını delikanlının sırtına yaslamış, kendi kendine konuşur gibi tekrarlıyordu:

—Ben seni seviyorum, seni seviyorum, seni seviyorum, seni seviyorum...

Michel bu güzelim kollardan kopup ayrılırken, kendini gülünç ve budala hissetmekteydi.

Yatağında ağlar bıraktı Lucie'yi.

Champs-Elysees'nin havasına kavuşmak ne güzeldi be, oh! Alfredo'nun adresini verdi şoföre; gerçi ev uzak değildi ama bu pis hikâyeyi bir an önce temizlemek istiyordu Michel.

Her zamanki madrabaz suratlı kapıcı açtı kapıyı, ortalığı süpürmekteydi:

—Günaydın Mösyö Michel, dedi. Döndünüz demek. Ne kadar büyümüşsünüz. Koskoca bir adam olmuşsunuz maşallah. Arkadaşınız rahatsız ne yazık ki, sizi kabul edemeyeceğini söyledi bana.

Bir yandan da göz kırpıyordu kurnazca. Michel onu eliyle kenara itip Alfredo'nun odasına daldı.

—Defol buradan, diye haykırdı Alfredo. Defol!

Ve yorganı başına çekip yatağa gömüldü.

—Defol!

Yatağın yanına diz çöktü Michel; ve akşam duasına hazırlanan çocuklar gibi, ellerini birleştirdi:

—Döv beni Alfredo, dedi. Döv beni. Sonra da affet. İnan ki benim suçum yok!..

—Senin hiçbir zaman suçun yoktur ki!.. diye kükredi Alfredo.

Saçları darmadağın kafası ve açık mavi ipek pijamasıy-

la, dayanamayıp belirmişti yatakta:

—Arabamı haşhaşlarsın, sevgilimi alırsın elimden, ve gene suçun yoktur.

—Dinle Alfredo, eğer sen, benim suçum var diyorsan; suçlu olduğumu da kabul edeyim... Annemden sonra, şu dünyada değer verdiğim bir tek sen varsın... Affet beni..

Michel'e katiyen dönüp bakmaksızın, burnundan soluyordu Alfredo. Ve Michel, durmadan tekrarlıyordu:

—Affet beni.

Sırtını dönmüştü yeniden Alfredo, burnunu duvara dikip:

—Şimdi affedemem, dedi.

Hıçkıran bir sesle söylemişti bunu.

Kasketini aldı Michel, sapsarıydı rengi:

—Peki!, dedi. O zaman bir dahaki sefere.

Kapının çarparak kapandığını işitti Alfredo, ve hüngürdeyerek ağlamaya koyuldu.

Kırmızı halı kaplı muhteşem merdivenleri ağır ağır iniyordu Michel. Ağlamıyordu o, ama mutsuzdu işte. Annesinin öldüğünü söylememişti Alfredo'ya, söylemek zorunda değildi. Alfredo bilmek zorundaydı... Annesinin bulunmadığı bir yer, dünyanın öbür ucu kadar uzaktı ona: Ha Kamçatka, ha Paris!.. Bundan böyle daima ve nereye giderse gitsin, her şeyden uzakta olacak işte belli: Denize düşmüş bir adam! Ve onu görüp de kurtaracak hiç kimse yok bu dünyada...

Kleber Caddesi'nde güneş karşıladı Michel'i. Kapının önünde Alfredo'nun kırmızı beyaz arabası duruyordu. Arabaya baktı Michel: Hak etmiyor mu şimdi bu Alfredo, hak etmiyor mu yani? Ahmağın biri işte! Michel aldatmış, boynuzlatmış mı oluyor yani şimdi onu? Erkekçe, sapasağlam ve tertemiz bir dostluk beslemiyor muydu yani Michel, Alfredo'ya. Bir kadın çıksın ortaya ve her şeyi allak bullak etmeye yetsin... Arabasının bir daha haşhaşlanmasını pekâlâ hak ediyor Alfredo aslında, ediyor ya neyse...

On yaşlarında bir çocuk, koltuğunda gazeteler, Michel'in yanında durmuş arabaya bakıyordu:

—Fıstık gibi araba!

—Ben lacivertlerini daha çok seviyorum, dedi Michel.

Beğenmemişti çocuk bu sözü:

—Bir şey bildiğiniz yok, dedi. Kırk beygir demişler buna, yürümez uçar.

Motor tarafına geçip seyretmeye koyuldu çocuk. Pekâlâ hak ediyor Alfredo aslında! Bir de şu sümüklüye, araba nasıl kullanılır göstermek vardı. Kapıyı açtı Michel. Açar açmaz kapadı: Değmezdi, hayır. Arabayı alıp da nereye gidecekti yani? Zaten dünyanın öbür ucunda değil mi şimdi, annesiz!..

Bir de yemek meselesi var: Nerede iş bulacak şimdi? Bu zengin çocukları mahallesinde değil herhalde. Yürümeye koyuldu.

Paris dediğin budur işte: Bu renktir, bu gökyüzü, bu ışık, bu koku, bu sestir. İnsanlar böyle yürür Paris'te, arabalar böyle geçer, böyle bakar kadınlar. Gittiğinde küçücük bir yavruydu henüz, ağzı süt kokuyordu. Her şey güzel ama iyiden iyiye acıkıyordu Michel. Ve cepleri karıştırmanın da bir faydası yok: Dün bir şey olmadığına göre bugün hiç olmaz. Gene de karıştırdı. Pardösünün sağ cebinde yüz kuruş bulmuştu. Sol cepte de bir eldiven. Eldivenin teki.. Bu tatsızdı işte, yepyeni eldivenler nasıl kaybolur. Ayakkabılarına bakarak teselli buldu: Gerçekten çok şıktı ayakkabıları. Biraz fazla sarıydı ama, koyulaşırdı zamanla...

Saat üç. Herkes çoktan yemiştir. Şehrin merkezindeki sokaklarda dört dönüyor Michel, kalabalık sayesinde açlığını unutuyor çünkü. Mogador Sokağı işte. Monmartre'a doğru çıkmalı gene: Akşam uğradıkları kulüpleri hatırladığı takdirde, eldivenin tekini bulmak ihtimali var...

Gündüz gözüyle gece kulübü kadar rezil bir şey olamaz. "Ölü Fare", "Monico" Değil, hayır; burada oturmadılar. "Moulin Rouge" peki? Çok büyük bir lokali hatırlar gi-

bi oldu. Bir de küçük bir yer hatırlıyordu, evet. Ama büyük küçük bütün kulüpler sımsıkı kapalı zaten. Bigalle Sokağı'nda küfür yağıyor, tam bir trafik tıkanması var. Kocaman kırmızı taksiler birbirlerinin üzerine tırmanacaklar neredeyse; ve bütün bu demir yığını, kulakları tırmalarcasına gıcırdamakta. Küçük bir şekerci dükkânına girdi Michel. Yarabbi, ne güzel çikolata kokuyor. Satıcı kız seğirtti önüne. Bir sinema starı gibi boyanmıştı güzelim, elleri bembeyazdı, tırnakları kazma gibi uzun ama kusursuz manikürlü.

—Tam yüz kuruşum var küçük hanım. Bu parayla en avantajlı ne alabilirsem, onu verin bana.

—Sizin gibi yakışıklı bir genç meteliksiz kalır mı hiç?

Kız neredeyse içine düşecek.

—Sadece meteliksiz değil, aynı zamanda aç, dedi Michel. Yirmi kuruşunu ekmeğe ayırsam iyi olacak sanırım, ne dersiniz ha? Bu durumda dört franklık çikolata istiyorum.

Binbir tereddütten sonra iki tablet Gala Pater seçti, parasını ödeyip satıcı kızın üzgün bakışları arasında çıktı dükkândan.

Yavaş yavaş yürümeye başlamıştı şimdi taksiler. Görünürde fırıncı yoktu, yoksa yok, ölecek değildi ya, çikolatayı ekmeksiz yer, olur biterdi. "Çılgın Bakire" Geceleyin ışıklanması gereken cinsinden bir yazıydı bu. Belki de burada unutmuştu eldivenin tekini, kimbilir. "Çılgın Bakire" Tamam. Bir konuşmayı hatırlar gibi oldu: «Parfümün ismini almışlar..» diyordu Lucie. «Sakın itiraz ediyorum sanma ama, parfümden çok, Bataille'ın piyesinin ismini çalmışlar..», «Parfümün ismini almışlar diyorum sana..» Ve Michel, Okyanusya adalarında hem bakire, hem zenci, hem de çılgın bir kadın tanımış olduğunu söyleyerek uzaklaştırmıştı onları.

Kulübün kapısı açıktı. Michel girdi. Dar ve derin bir salon. Sokağa bakan cama bir alay afiş yapıştırılmış olduğundan, içerisi pek iyi seçilmiyordu. Kırmızı pelüş kaplı banketler var duvarlar boyunca, duvarlar fotoğraf ve desen

dolu. Bir adam, sırtında iş elbisesi, ayak fırçasıyla parkeyi temizliyordu. Terden pırıl pırıl alnına dökülmüştü saçları. Masaların üzerini, bacakları havada iskemleler istila etmişti; ve taa dipte, kırmızı abajurlu bir lambanın ışığında bir adam, içine düşercesine piyanoya abanmış, bir *blues* deşifre etmekteydi.

Ortaya sordu Michel:

—Dün akşam burada bir eldiven bulunmadı mı acaba?

Temizlikçi, alnını kuruladı elinin tersiyle:

—Ben müessesenin adamı değilim bayım, dedi.

Piyanoya doğru bağırdı sonra:

—Eldivenini kaybetmiş bir bey var burada.

Piyanist başını kaldırdı, çalmaya devam ederek,

—Gece gelsin, dedi. Ben vestiyerci değilim.

Eldivenden vazgeçmeye niyeti yoktu Michel'in. Salonun dip tarafına yürüyüp piyanoya yaklaştı ve bir an bekledi.

—Ne istiyorsunuz, diye sordu piyanist.

Çalmaya devam ediyordu.

—Hiç, dedi Michel. Eldivenimi kaybetmiştim. Ama şimdi dinliyorum. Amerika'dan yeni geldim de.

—Yaa öyle mi?

Piyanist çalmayı kesip Michel'e dönmüştü. Ufak tefek genç bir adamdı. Öfkeli olmaktan çok alıngan bir edayla konuştu:

—Bana ne bundan peki?

—Şu parçayı biliyor musunuz?

Bir iskemle çekti Michel, adamın yanına oturdu ve bir blues çalmaya girişti.

Temizlikçi bitirmişti işini. Ceketini giydi ve kapıdan seslendi,

—Anahtarı deliğin üstünde bırakıyorum Mösyö Gaston.

Mösyö Gaston'la Michel, şimdi dört elle çalmaktaydılar. Michel nakaratı okuyordu.

Biraz sonra da Mösyö Gaston, "Çılgın Bakire"nin yanındaki kahvede:

—Patronu ikinci bir piyano almaya razı etmek gerekir, diyordu. İki piyano olurdu, sen de söylerdin. Bende sadece kompozitör sesi var, oysa sen tam bir şantörsün. Kadınlar için bir şantör. Senin kendisine büyük bir şans sunduğunu anlayabilseydi patron.. Bütün güçlük nerede biliyor musun? Patronun bir sevgilisi var, şarkı söyleyen bir sevgilisi.

Coşkun ruhlu bir adamdı Gaston Ricquet. Besteci ve iki çocuk babası. Michel, bir elinde bir küçük bardak bira, kocaman bir jambonlu sandviç yiyor; bir yandan da hikâyesini özetliyordu Mösyö Gaston'a: Kolejden kaçıp Amerika'ya gidişi, annesinin ölümü, sonra Adele, sonra Alfredo'yla Lucie. Bu karmakarışık maceraların içinde yüzer gibiydi Gaston, aklı ermiyordu pek bu hikâyelere. Aklının erdiği tek şey, oğlanın hatırı sayılır bir cazcı olduğu ve her ikisini de kurtarabileceğiydi. Eveeet, patronu gece on bire doğru bulurdu ancak kulüpte, gecikmeye katiyen gelmezdi haa, kulübün dolması ihtimali vardı, ve patron herkesin önünde iş konuşmaktan hazzeden bir adam değildi pek. Ve hele özellikle, her şeyin Zizi gelmeden önce halledilmiş olması şarttı. Zizi? Patronun sevgilisi canım, tam bir felaket.

Öfkeli boğa gibi bir adamdı patron. Gömleğinin kolalı plastronu, geniş siyah göğsü üzerinde, adamın soluk alıp verişiyle adeta sıçrayan beyaz bir leke olarak kalıyordu. Yanında tıpkı kendisi gibi smokinli başka birisiyle, piyanonun yanında bir masaya oturmuş içkisini yudumluyordu. İskemleler ayaklarının üzerine oturmuştu şimdi; ve her masanın üzerinde, renkli abajurlu bir ufak lamba vardı. Salon hemen hemen boştu henüz. Biri yeşil renk gece elbiseli, öbürü siyah atlas smokinli iki kadın, ikisinin de saçları çok kısa kesilmiş, cinfiz içmekteydiler. Önlerinde, el değmemiş bir şampanya şişesi, bir kovanın içinde yan yatmış, sıkıntıyla bekliyor; Mösyö Gaston tuşlarla şakalaşıyordu.

Patron, daima gürültüyle nefes alıp vererek, Michel'in karşısında, ayakta, kendisine söylediklerini bir bir dinledikten sonra,

—Gaston niye kendisine bir rakip getiriyor, pek iyi anlamadım doğrusu, dedi. Bu işte bir bit yeniği olsa gerek... Ama madem ısrar ediyorsunuz, çalın birşeyler de dinleyelim.

Gaston yerini Michel'e bıraktı. Hem çaldı, hem okudu Michel.

—Evet, dedi patron. Kulağı okşuyor sesin.

Masadaki adam atıldı,

—Kadınların başka bir yerlerini de okşar bu ses. Sen almayacak olursan, delikanlıyı ben alayım.

—Bir dakika. Peki ya Gaston ne olacak? Onu kapı dışarı mı edeceğiz bu durumda?

—Ne münasebet!

Bayağı öfkelenmişti Michel. Kesin bir sesle:

—Bize iki piyano lazım, dedi. Bir piyano daha oturtun buraya, sonra da bakın neler oluyor.

Aslında, inanmaya pek niyeti yoktu patronun (yeni bir masraf kapısıydı bu, yer desen zaten dardı, üstelik ikinci bir şantör hikâyesini Zizi nasıl karşılardı acaba?) ama masa arkadaşı iki lafın başında bir «Sen almazsan ben alıyorum,» diye tutturduğundan, Zizi'ye rağmen kelepiri kaçırmak istemedi. Biraz da gurur meselesi yaptı belki, her neyse. Başlangıçta Michel ayda bin frank alacaktı; iş yürüdüğü takdirde artacaktı ücreti. Artmasa bile, henüz on sekiz yaşındaydı; ve on sekiz yaşında bir delikanlı için ayda bin frank hiç de az sayılmazdı, yoksa yanılıyor muyum?

Gaston kapıya kadar uğurladı Michel'i, keyfinden uçuyordu.

—Nerede yatacaksın bu akşam, diye sordu birden telaş içinde.

Michel'in buhar olup uçmasından korkuyordu adeta. Yüz frank verdi ona, bir de yanda bir otel ismi verdi. Ve "Çılgın Bakire"den sabah üçe doğru çıktığı vakit, ilk işi otele uğrayarak, Michel'in orada olup olmadığını kontrol etmek oldu. Delikanlı oradaydı evet, buhar olmamıştı.

IX

Aslında Gaston Ricquet'nin böyle bir işte çalışmaya ihtiyacı yoktu hiç, karısı zengindi. Ama işte, karısı paralı olduğu içindir ki kendisinin de ne yapıp edip para kazanması gerektiği kanısındaydı. Karısı tarafından beslenen bir adam durumuna düşmekten hoşlanmıyordu. Konservatuvar'ın kompozisyon bölümünü birincilikle bitirmişti; ama yazdığı senfoniler akıl almaz orkestraları gerekli kılıyordu ve bu senfoniler çalınıncaya kadar bir hayli beklemesi gerekecekti herhalde. Güvenle beklemesini bilmek şarttı bu işte. Gaston Ricquet hem sabırlı, hem de cesurdu. Gece kulübündeki işi de, kendisine bütün gün rahat çalışabilmek için vakit bıraktığından kabul etmişti. Çabucak alışmıştı üstelik bu hayata; ve uykusuz geceleri yorucu buluyor, ama tatsız bulmuyordu.

Gaston Ricquet öylesine bağlandı ki Michel'e, onu doğrudan doğruya kendi evine aldı. Orleans Kapısı'nda yeni, büyük bir apartmanda oturmaktaydı. Altıncı kattaydı daire; bol güneş vardı, balkonlar, kâğıt kaplı duvarlar ve sıcak su vardı. Binanın iki pembe kanadı arasındaki küçük park (bir çeşme vardı parkın tam ortasında, zemin çakıllı kum döşeliydi, küre ve koni şeklinde budanmış ufacık ağaçlarla süslüydü dört bir yan) küçük Riri'ye, çocuğu arabasının içinde öbür çocuk arabalarının yanında bırakarak, yani hiç rahatsız olmadan, hava aldırmak imkânını sağlamaktaydı.

Michel'in odasında da bol güneş ve bir balkon vardı. Dar bir divanda yatıyordu Michel, Bayan Ricquet, zaten ihtiyaç duymadığı ufak yazı masasını ona bırakmış ve salondaki koltuklardan birini de, adeta zorla, onun odasına vermişti.

Girişi girilmez hale getiren Norman dolabına yerleştirmişlerdi öteberisini; zaten Michel'in öteberisi birkaç çamaşırla smokin, cilalı ayakkabı, vb. cinsinden "Çılgın Bakire"nin patronu tarafından alınmış gece takımından ibaretti.

Georgette, yani Bayan Ricquet, yabancılık çekmemesi için elinden geleni yapıyordu, eksik olmasın. Öylesine genç ve öylesine yalnızdı ki zavallı çocuk. Georgette kendisi de ihtiyar değildi aslında; ama son derece gelişmiş bir anne içgüdüsüne sahipti, ve sıradan kumrallığı içinde yaşı belli değildi. Georgette denince, Riri'nin altını değiştiren, Alice'in saçlarını tarayan (altı yaşındaki kızlarının adıydı Alice), Gaston'un çoraplarını (ve şimdi tabii Michel'inkileri de) yamayan bir kadın akla gelirdi her şeyden önce. Hem ortalığın hem de mutfağın üstesinden gelemeyen Mathilde'e omuz vermesi gerekiyordu üstelik.

Gaston'la Michel, geç yattıkları için geç kalkıyorlardı; ve hemen piyanoya, işinin başına oturuyordu Gaston. Uzun bir süre önce başlamış olduğu piyano ve orkestra için sonatına ayırdığı pek değerli vakti Michel'e ayırmaya karar vermişti önce. Michel'i hesaba katmamıştı zavallı; Gaston kendisine en ufak birşeyler anlatmaya girişir girişmez korkunç bir sıkıntı basıyordu çünkü Michel'i, armoni ve kontrpuan umurunda değildi; bezelye ayıklayarak ya da bulaşık yıkayarak Mathilde'e yardım etmeyi seviyordu o (muçoluk yapmamış mıydı, her horoz kendi çöplüğünde öterdi)... Sonra da Bayan Ricquet'yle okuldan dönen çocuklarla oynamak vardı; veya Bayan Ricquet, Alice'i gidip okuldan almasını rica ediyordu Michel'den. Yemekten sonraki kahve içme saati uzun sürerdi; şundan bundan konuşurlardı çünkü: Riri'den, Alice'den, "Çılgın Bakire"nin patronundan, sevgilisi Zizi'den, yeni bir şarkıdan, derken gene Zizi'den, Riri'den ve Alice'den, ve gene patrondan, sonattan ve "Çılgın Bakire"nin devamlı müşterilerinden ve sonra Gaston, piyanoya, işinin başına çöker; Bayan Ricquet ile Michel de masayı temizlerlerdi. Öğleden sonra Michel "şehre" çıkardı: Dolanırdı artık oradan oraya; Bayan Ricquet'nin merkez mağazalarından istediği birşeyler varsa alır (Orleans Kapısı iyiydi hoştu ama şehre uzaktı, çatkapı gidilmiyordu işte, ne yapsındı kadıncağız); satıcı kızın başı-

nıza bela kesilmediği kapalı kabinlerde caz plakları seçer; ünlü orkestraların çaldığı dansinglerde çay içmeye giderdi. Onunla çıkıp gezmeye can atmıyor değildi Georgette aslında; ama gelin de siz Riri'nin biberonlarından, Alice'in mutlaka cevaplandırılması gereken sorularından ve alışveriş hikâyesinden vakit bulup çıkın bakalım. Hadi diyelim ki vakit buldunuz, öğleden sonrayı kızlarının yanında geçirmeye gelen ailenizi nereye koyacaksınız, ha? Dansinge gitmenizi akılları almaz ki!.. Georgette'in "aile" dediği, dullara özgü siyah peçeler takan, esmerliğini hâlâ yitirmemiş uzun boylu bir anneyle; Riri'yle Alice'i taparcasına seven, "uzatmalı genç kız" diyebileceğimiz (diyebilirsiniz!) yaşlıca bir abladan ibaretti... Şehir gezintilerinden, tam bir Paris banyosu yapmış olarak, gözleri ışıl ışıl, saçları pırıl pırıl ve şarkı ve dans dolu dönerdi Michel. "Çılgın Bakire", "Vigaud ve Ricquet" isimli iki piyanist sayesinde (profillerini bütün Paris duvarlarında görmek mümkündü) snobların buluşma yeri haline geldiğinden beri hayatını rahatça kazanan Michel, her gezinti dönüşü Alice'e oyuncaklar, Georgette için de kurdelelerle süslü kutularda çikolatalar taşıyordu. Pazar günleri evde kalıyordu hep; çünkü o gün, Mathilde'in izin günüydü; Georgette'in öğle yemeğini hazırlamasına, sonra da bulaşığı yıkamasına yardım etmek lazımdı.

Gaston'un Amiens'te oturan annesiyle babası (küçük iratlarıyla geçinen ak saçlı, beyaz tenli iki ihtiyarcıktı bunlar) torunlarını görmeye çıkar gelirlerdi. Bu gelişler, sık sık ve ama her defasında ani olurdu. Gaston her ikisine de ayrı ayrı bayılır, ama nasıl baş edeceğini bilemezdi bir türlü (böyle zırtpırt gelip gitmekle oğullarının pek değerli vaktini kemirdikleri de bir hakikatti, öyle değil mi?); oysa Michel'in vakti "pek değerli" olmadığından, oğullarının gelecekteki ve torunlarının şimdiki başarıları hakkında yeterince bilgi verebiliyordu ihtiyarlara. Hele torunlarını gayet iyi tanıyordu. Alice'le ve de Riri'yle, çocuk odasındaki halının üzerine yüzükoyun yatıp saatlerce oynamıyor

muydu? Öyle ki, Michel gelip de yanağına bir öpücük kondurmadan uyumak bilmezdi Alice; ve Riri, Michel'e gülümsediği gibi, annesiyle babasına bile gülümsemezdi. Çocuklarla mükemmel anlaşıyordu Michel, evet; Gaston'u ziyarete gelen müzisyenlerle anlaştığından çok daha iyi anlaşıyordu, sözün kısası. Müziğin karlı dorukları, ulaşılmaz bir bölgeydi Michel'in gözünde; ve tırmanmaya ne gücü vardı, ne de niyeti. Bazen, yani sık sık, çalmasını ve söylemesini istiyorlardı ondan; seve seve çöküyordu piyanonun başına, isteneni yapıyordu. Bu istekler saatini, daima, Michel'in özel "durum"u ve genellikle cazın "durum"u hakkındaki son derece ciddi ve bilimsel tartışmalar izlerdi. "Sıradan bir tür"dü canım bu caz; blues'lar ağdalıydı, fokstrotlar çığırtkan; barbarlığın modern şekli, sözün kısası, yüz vermemek gerekli fazla. Ne diyor efendim Satie, hem çok güzel söylüyor: «Cazda sevdiğimiz yan, bize getirdiği acıdır; o da zaten umurumuzda değil...» Vallahi doğru: Bu acı ve bu duygusallık, göz boyamaktan başka bir işe yaramayan sahte şeyler hep... Ve konuşmaya katılmamış olan Michel birden piyanoya geçip söylemeye başlardı:

St. Louis' oman, wid her diamon' rings
Pulls dat man roun' by her apron strings...

Tartışma aniden kesilirdi nedense, dinlemeye koyulurdu sayın müzisyenler, ve kahrolası bir tuhaf keder sarardı her birini; yani bu ağdalı-çığırtkan müzik, umurlarındaydı pekâlâ.

"Vigaud ve Ricquet", o mevsim Parisliler, o yaz turistler, öbür mevsim gene Parisliler için çaldı. Neredeyse bir yıldır Ricquet'lerde oturuyordu Michel, ama bir defa olsun dışarıda yemiş değildi, dışarıda yattığı da olmamıştı hiç; ve Ricquet'lerin bildiği kadarıyla, hiçbir kadın hikâyesi bu sakin aile hayatını bulandırmamıştı. Oysa Gaston işin başlangıcında, tabii biraz da ürkerek, Michel'in gece hayatına

veryansın edeceğini (perşembenin gelişi çarşambadan bellidir); ama buna karşılık da biraz piyano ve şan çalışacağını sanmıştı... Michel, gece hayatına veryansın etmedi; ama buna karşılık, ne piyano çalıştı ne şan. Acımamak elde değildi doğrusu. Çünkü biraz çalışmakla perdeyi yırtabilir, sözü edilen bir adam olabilirdi. Akşam yemeklerinden sonra, smokinlerini çekip "Çılgın Bakire"nin yolunu tuttuklarında, Gaston, yolun uzunluğunu fırsat bilerek, Michel'e günlük öğütlerini sıralamaya başlardı. Hiç itiraz etmezdi Michel (dinlemezdi ki). Yalnız zaman zaman, o da hepten susmuş olmamak için (ayıp denen bir şey var), perdeyi falan yırtmak istemediğini, sözü edilmekten hoşlanmadığını ileri sürerdi. Bir yıldan beri süregelmekteydi bu. Michel, yolun bir kısmını yürüterek öç alıyordu Gaston'dan. Gaston yürümekten nefret ediyor ve her seferinde aynı tehdidi savuruyordu. Bir otomobil alacaktı bu böyle giderse. Sözün kısası, mükemmel anlaşıyorlardı.

"Çılgın Bakire"deki iki piyanistten birinin Michel olduğunu gördüğü zaman, sevinç ve gururdan uçmuştu Alfredo. Yanındaki çok zarif giyinmiş uzun boylu kıza, bunun Michel, yani "kendi" Michel'i olduğunu anlatmaya girişti hemen. Bütün Paris'i kaplayan "Vigaud ve Ricquet" afişlerini görmesine görmüştü ama, bunun kendi Michel Vigaud'su olduğu aklının ucundan geçmemişti doğrusu.

Michel'in bakışını yakalar yakalamaz taşkın işaretler yapmaya koyuldu. Çalmaya devam ederek, o yöne doğru küçük bir selam sarkıttı Michel. Sonra okudu:

Yes, we have no bananas!
We have no bananas to day...

Salon yıkılıyordu alkıştan. Şarkı biter bitmez, soluğu piyanonun yanında aldı Alfredo.

—Gel bizimle bir kadeh iç, ne olursun; arkadaşım, se-

ninle tanışmak için yanıp tutuşuyor.

—Tabii, dedi Michel. Birazdan gelirim.

Gaston, yeni bir parçaya dalmış, onu çağırmaktaydı. Dansa kalkıyordu herkes ve masalarla piyanolar arasına insanlardan bir duvar kurulduğunda, Michel, Gaston'u tek başına çalmaya bırakıp kalktı, komşu meyhaneye bir kadeh atmaya seğirtti. "Çılgın Bakire"ye döner dönmez de piyanoya oturdu gene. Derken Zizi'nin sırası geldi; Michel'in tanıklık etmek istemediği bir maskaralıktı bu. Dolayısıyla, Gaston tek başına eşliyordu Zizi'yi; ve Michel, gene meyhaneye döndü. Sabahın üçü olmuştu ve Alfredo'yla kız arkadaşı hâlâ bekliyorlardı. Handiyse bomboştu salon. Gaston'la Michel bir defa daha ve bu sefer alabildiğine sulandırarak:

Yes, we have no bananas...

şarkısını çalıp piyanoları kapattılar. Ve Michel nihayet Alfredo'nun masasına yöneldi:

—Özür dilerim azizim, dedi. Gitmem gerekiyor, evde bekleyenler var. Saygılar sunarım madam.

Eğilip selamlamasıyla çıkması bir olmuştu. Kuduruyordu öfkeden.

—Hiç anlamıyorum doğrusu, dedi Gaston. Hem çocuğun elinden pilicini çekip al, hem de öfkelen.

—Ben onun elinden hiçbir şey almadım. Sarhoşluğumu fırsat bildi kadın, o kadar. Arkadaşlık, anlaması lazımdı.

—Bak azizim, eğer benim karımla, hani sarhoşlukla bile yatmış olsaydın...

—Senin karınla sarhoş falan olmazdım. Sonra.. Georgette'i hiç karıştırma bu pisliklere.

—Tamam, anladık. Korkusuz ve kusursuz şövalyesin sen.

—Öyleyim evet. Alayın sırası değil.

Dairenin antresinde iyi geceler dilediler birbirlerine ve

Gaston, ayaklarının ucuna basarak aile döşeğine seğirtti. Michel'in uykusu yoktu hiç, odasının balkonuna çıktı. Pek bir şey kalmamıştı sabaha; gecenin gittikçe dağıldığı ve o siyah ağırlığını kaybettiği görülmekteydi. Hafif pembeye boyanmış Paris göğüne uzun uzun baktı Michel. Ve aniden bir özlem düştü içine: Ağaçlıklı bir yerlerde, yumuşak otlar üzerinde, ve bu yangın.. bu felaket pırıltısını taşımayan bir gök altında yürümek istedi. «Leş gibi tütün kokuyorum,» dedi kendi kendine ve gidip hemen yattı. Tütün kokusu, yatakta büsbütün azgınlaşmıştı. Pis ve tiksinti verici hissediyordu kendini. Şu taptaze bahar havası, iğrenç bir tütün kokusundan ibaret kalıyordu.

Yemek vakti, saat bire doğru uyandı Michel. Her günkü şakalara, takılmalara bir gülümseyişle olsun cevap vermedi. Ve yemekten sonra da, bütün ailenin dehşete uğramış bakışları arasında, kahve içmeden çıktı.

Garip bir bahar uğultusu vardı sokakta. Bir bahar telaşı. İlk önüne çıkan kahvenin taraçasına kuruldu. Sabah banyosu ve sırtındaki yepyeni kostüm bile leş gibi tütün kokmasına engel değildi işte. Kendisi içmediği halde. Hemen eve döndü.

Tabakları almışlardı masadan, örtüyle ekmek kırıntıları kalmıştı. Gaston çalışmaktaydı gene, bir melodi yükseliyordu kapının ardından, sonra aynı melodi, daha değişik bir şekilde yükseliyor; derken gene aynı melodi, ilk şekliyle yükseliyordu şimdi de...

Banyonun suyunu açmıştı Mathilde: Küçüğün bezlerini yıkıyor olsa gerekti. Riri, annesiyle gezintide; Alice, okulundaydı. Ve bu pis gece kulübü yüzünden, füme et haline gelmek üzereydi Michel. Mathilde bari şu suyu akıtıp durmasa. Bu sefer de Gaston'un sesi, hep aynı melodiyi tekrarlayan..

Sessizce antreye yönelip Norman dolabından bir golf pantolonu çıkardı Michel, bir de deri ceket çekti ("Vigaud ve Ricquet"nin başarı kazanmasından sonra bir hayli dü-

zeltmişti kılık kıyafetini). Çabucak değişti; banyoda kalabalık etmesin diye odasında sakladığı diş fırçasıyla tıraş makinasını cebine yerleştirip, yemek odasını ve antreyi sessiz adımlarla kat etti: «Sen misin Michel? Nereye gidiyorsun?» diye bağırmasından korkuyordu Gaston'un.

X

Belki yirminci defadır: «Bir battaniye almalıymışım,» diyordu kendi kendine. Hiç de sıcak sayılmazdı doğrusu bu köprüaltı, bardaktan boşanırcasına yağıyordu üstelik. Oysa bütün gün boyunca enfes bir hava vardı. Fontainebleau'ya kadar otobüsle gelmişti Michel ve akşama kadar ormanda, peri masalı ağaçlarının, kerevit biçimini almış kayaların ve operalardaki aşk düolarına layık yosun kaplı koltukların arasında yürüdü. Yağmur düşmeye başladı sonra. Gidip bir otele kapanmaya bir türlü razı olamuyordu Michel; soyunmak ve yeniden giyinmek külfetine katlanmadan açık havada yatmak, hava almak istiyordu. Hava almaya ihtiyacı vardı gerçekten. Sadece bir battaniyeye sarınıp, gerekirse burada.. şu köprü altında yatmak. «Bir battaniye almalıymışım...» diyordu kendi kendine. Ve yağmur bir türlü dinmiyordu. Çaresiz bu geceyi silecek, istemeye istemeye gidip bir otelde kalacaktı.

Gizli, ve tabii pahalı aşklar için kurulmuş bir otele düştü Michel. Otel, bir ana binayla; insanda dünyanın öbür ucunda yaşıyormuş duygusunu uyandırmak üzere olacak, yüzer metre arayla ormana serpiştirilmiş bir dizi tek katlı kır evinden ibaretti. Geceyi bu evlerden birinde geçirdi. Uçsuz bucaksız bir yatak divan vardı içerde, duvarda gravürler vardı; mobilya eski tarzda ama banyo dairesi (haklı olarak) son derece kullanışlı, son derece moderndi. Bir garsonun ana binadan getirdiği akşam, daha doğrusu geceyarısı yemeği, enfesti; ama tatsız bir biçimde "Çılgın Baki-

re"nin gece yarısı yemeklerini hatırlattı Michel'e: Aynı soğuk piliç, aynı salata.

Ertesi sabah yollanan hesap pusulası tuzluydu tabii, ama sabahın güzelliğine diyecek yoktu doğrusu. Ağaçların henüz fidandan ibaret olduğu, kardelenlerin keyiflerince serpilip açıldığı ve taze çapalanmış dar uzun tarhların bir bahçeden çok bostanı hatırlattığı şu çitsiz bahçe kadar genç hissetti kendini. Daha gözlerini doğru dürüst açmamış bir güneşin altında bile korkup ürperen, tıpkı Riri gibi taptaze ve narin ve adeta kundaklar içinde bir bahçeydi bu. Hava öylesine tatlı, öylesine güzeldi ki beygir misali kişnemek geçti içinden. Ama kendini tuttu ve uzun tarhlardan en uzun olanın çevresinde dörtnal koşmakla yetindi sadece. Dünyanın öbür ucu pek uzak olmamalı ki, koşusunun ortasında bir başka kır evi gördü Michel. Evin kapısında bir kız belirdi. Dik yakalı bir kazak, kısa bir eteklik giymişti; sarışındı. Bir süre gülerek seyretti Michel'i, sonra tarhın öbür ucundan o da dörtnal koşmaya başladı. İkisi de biraz soluk soluğa, tarhın ortasında karşılaştılar.

—Var mısınız bir daha?

—O kadar uzun boylu değil, dedi kız. Şimdilik bu yeter. Şöyle bir tur atsak?

—Oldu.

Kalın kunduralar ve soket çoraplar vardı ayağında kızın. Allahtan. Çünkü asfaltı terk edip de ormana dalar dalmaz, çamura battılar.

—Daima ya çok erken, ya çok geç geliyorum kıra ben nedense, diyordu kız. Ya hava yeterince sıcak olmuyor henüz, ya da hepten soğuk oluyor.

—Üşüdünüz mü yoksa? Ceketimi verebilirim hemen.

—Daha neler!

Hafif bir öfkeyle bakmıştı ona, hakarete uğramış gibi hani. Ve güzel bir bakıştı bu. Sahibi de güzeldi.

—Yazlık bir elbiseyle dolanmayı isterdim, anlıyor musunuz. Güneşi derimin üzerinde duyarak.

—Ben böylesine de çoktan razıyım, dedi Michel. Durun! Gürültü etmeyin ne olur.

Kuyruğunu havaya kaldırmış bir sincap gördüler. Hayvan da onlar gibi hareketsiz kalmıştı. Birden bir karga ötmeye başladı ve hemen haykırdı genç kız:

—Çabuk sayın!

—Niçin?

—Ne kadar yaşayacağınızı bilmek için!

—Bunu kargalardan mı öğreneceğiz?

—Aslında hayır tabii. Ama ne çıkar?

—Ne mi çıkar! Karga dediğiniz kuş, uğursuzun biridir; ölümü ve leşleri sever.

Yalancı bir ciddiyetle konuşmuştu Michel, ikisi de kahkahayı bastılar.

—Resim mi yapıyorsunuz?

—Nereden bildiniz? Yoksa elbisemde boya lekesi mi var?

—Merak etmeyin, bölgeyi tanıyorum o kadar. Ya ressamlar akın eder buraya, ya da âşıklar.

—Demek âşık suratı yok bende?

—Tek başınasınız.

—Öyle ya! Bu durumda ressam olmaktan başka çarem kalmıyor.

Güldüler gene. Sonra, hava bir türlü ısınmaya karar veremediğinden, koşmaları gerekti. Yüreği çarpmaya başlamıştı Helene'in, Michel gibi idmanlı değildi o. Kim? Michel mi idmanlıydı? Kapandığı müzik deliğinde idman yapmıştı herhalde. Müzik deliği de ne kuzum? Gece kulübü yani, bir çeşit dansing işte. İsmi? Michel Vigaud. "Vigaud ve Ricquet"yu işitmemiş miydi hiç? Durun bakayım, tamam! Bütün Paris duvarları onlarla kaplıydı. Cocteau tarzı, tek kalemde çizilmiş iki profil, nasıl bilmem!. Demek o Michel, bu Michel'di? Müsaadenizle, fazla mutlu saymayın kendinizi. Bıraksanız, ben o resmin çok daha iyisini yapardım. Ama hiç kımıldamadan durmaya gelemezdi Michel. Bir,

hadi bilemediniz iki seans bu canım. Mesele orada değil, durmasına dururdu ama yeşilliğe susamıştı, anlıyorsunuz ya? Bütün o kaşkolozlar.. affedersiniz boyalı hanımlar demek istiyorum.. sonra patronun ve sevgilisinin hikâyeleri.. hele o patron.. tam bir boğa aslında, pis bir pezevenk.. beşlik bir simit gibi. Beşlik simit de ne? Ahmağın biri demek istedim, affedersiniz.. işte o ahmağın, içi geçmiş pörsümüş bir kadının önünde nasıl titrediğini görmeliydiniz. Üstelik de opera şarkıları okuyan zavallı bir kadın, Allah selamet versin, opera şarkıları! Ve özellikle o zavallı kadın için gelen züppeler vardı kulübe; onu oraya, yenilik olsun diye çıkardığımızı sanıyorlardı yarabbi! İğrençti, bilemezsiniz! Ve her gece, her gece aynı iğrençlik... Gaston gülümseyerek katlanıyordu bu iğrençliğe, ben hayır...

—Gaston kim peki?

—Gaston? Ricquet'nin küçük adı. Beni "Çılgın Bakire"ye aldıran ve evinde barındıran arkadaşım.

Uzun uzun Gaston'dan, Alice'in örgülü saçlarından ve Mathilde'den ve balkondan ve füme et haline gelmek istemediğinden söz etti Michel.

Öğle yemeğini birlikte yediler. Michel, kiraladığı evi boşaltmış olduğundan, Hélène'inkinde. Ve Hélene telefonda yemeği ısmarlarken, yan odada Michel, duvardaki resimleri ve şövalenin üzerinde yarım bekleyen peyzajı saygıyla seyretmekteydi. Odanın mobilyasını boşaltmış olsa gerekti Hélene: Bomboştu oda, yerde halı falan yoktu. Bir divan, bir koltuk, bir de masa, o kadar.

Garsonun (dün ona hizmet etmiş olan aynı garsondu) ketumluğu, en kesin şekilde açık sözlerden çok daha ima doluydu. Buna ayrıca güldüler. Hélène onu, Gaston'a kısa bir mektup yazmaya zorladı. Kız olmasa, aklından geçmezdi doğrusu. Yazdı: «Sevgili Gaston, füme et haline gelmek istemediğim için ayrıldım. Hepinize sevgiler, Michel.»

Omzuna eğilmiş, bakmakta olan Hélene sordu:

—Dönmeye niyetiniz var mı?

—Allah korusun!

—Söyleyin o zaman...

İmzanın altına ekledi Michel: «Artık dönmeyeceğim.»

Hélène;

—Oldu olacak, bir de teşekkür edin bari, dedi.

«Yaptığın her şey için çok teşekkürler.»

—Mektup yazma sanatında pek usta sayılmazsınız. Bana verin o mektubu, ben gönderirim; sizin unutmanız işten bile değildir.. Korkunç bir eziyet çektireceksiniz bu adama. Gelin şuraya oturun bakalım şimdi.

Kalın kütüklerin alev alev yandığı şöminenin yanına yerleştirdi Michel'i. Sadece bir kroki, başını çizecekti o kadar, ama gövdesinin çıplak olması lazımdı. Michel deri ceketini ve gömleğini çıkardı uslu uslu; önce biraz titredi; sonra baktı ki çare yok, ocağın ateşinde pişmeye koyverdi kendini; hiç de tatsız değildi. Hélène, dizlerinin üzerinde koca bir resim albümü, pencerenin yanına geçmişti. Tam bir sessizlik çöktü odaya: Tatlı tatlı çıtırdayan ateşten ve kâğıt üzerideki füzen hışıltısından başka bir şey işitilmiyordu. Gevşemekteydi Michel. Yemek ve şarap (pembe şarap üstelik. Nasıl da haindir, namussuz, nasıl da gafil avlar adamı!). Hélène'in sesiyle sıçradı.

—Olağanüstü mükemmellikte bir gövdeniz var, diyordu bu ses.

—Demeyin!

Tamamen uyanmıştı Michel, zevkten uçuyordu. Daha önce de demişlerdi bunu kendisine, ama bir ressamın ağzından işitmek bambaşka oluyordu.

—Baş, sıradan bir baş.. yani yüz, çehre demek istiyorum. Aslında kafanın şekli mükemmel.. kulak.. alın.. Tamamen klasik.. Saçların sınırı. Tamamen klasik, evet.. Bukleler.. İki küçük boynuz gibi duruyorlar ön tarafta.

Susmuştu Hélène, susmuş ve işine dalmıştı. Bir süre bekledi Michel, sonra usandı beklemekten ve sordu:

—Nedir peki yürümeyen?

—Nasıl? Yürümeyen bir şey mi var?

—Var herhalde kı başımı anlatırken sustunuz aniden..

—Tamam! Çizgiler.. hatlarınız yani.. Burun.. Hiç boks yaptığınız oldu mu sizin? Burnunuz, iyi bir yumruk yemiş gibi duruyor. Kemerin çizgisine diyecek yok aslında, kaş çizgisi de mükemmel başlıyor ama düzensiz.. Çocukken sarışındınız herhalde? Kaşlarınızın rengi, saçlarınızdan çok daha açık da..

—Peki ya ağız?

Müthiş meraklanmıştı Michel.

—Ağiz? İnanılmaz bir şey ağız! Bir türlü yakalayamıyorum, bakın..

—Klasik değil mi.. ağız?

—Denemez, hayır. Klasik ölçülere göre biraz fazla büyük... Ve kıvrık.. Tam köşede bir çukur var ya, hani gamze dedikleri.. onu yakalayamıyorum işte bir türlü!

—Şöyle biraz hareket etsem hiç fena olmayacak.

—Haklısınız, küçük bir ara verelim. Alın örtünün şunu.

Bir iskemlenin üzerinde duran robdöşambrı fırlattı ona, çizmeye devam etti. Gerindi Michel, öbür omzunu verdi ateşe, uyuşan kaslarını çözmek amacıyla birtakım hareketler yaptı, sonra bakmaya yönel'i

Hayır! Müsaade etmiyorum!

Ne olur ne olmaz, görür diye, albümü ters çevirmişti.

—Resim sever misiniz?

Kalkıp bir sigara yakmış ve ateşin yanına oturmuştu şimdi.

—Bilmem ki..

—Ne demek bilmem?

Bunalmıştı Michel. Cevap vermedi, içki koydu kendine. Masanın üzerinde bir şişe viski vardı.

—Louvre'a gitmediniz mi hiç? Biraz bana da verin.

—Su da ekleyeyim mi? Hiç gitmedim, hayır.

—İsterseniz birlikte gideriz. Ne seversiniz siz peki? Müzik seversiniz, tabii..

—Müzik? Nasıl anlatsam size.. Sevmeksizin seviyorum ben müziği. Örneğin Gaston, müziği gerçekten sever. Oysa ben.. Müzik, bir çeşit konuşmak gibidir benim gözümde. Sevse de, sevmese de konuşur insan..

Ocağın önüne oturmuş, alevlere dalmıştı: Müzik, müziği seviyor mu acaba? diye düşünüyordu şimdi. Kendini müziğin yerine koyup da karar veremedi. Tekrar sordu Hélène;

—Söyleyin bakalım, ne seversiniz siz? Okumayı?

—Bizim Alice, diye başladı bir süre sonra, alevlere bakar bakar, bir türkü tuttururdu: «Bici bici kuklalar/böyle yap.. yap.. arlar» Ve elleriyle taklit ederdi hep. Nasıl da benziyor.

—Böyle durumlarda en uygun sözü bulmak, çocuklara vergidir zaten. Bir viski daha? Üşümeyesiniz sakın? Peki. Yeterince dinlendiniz sayılır..

Yeniden başladı seans. Gittikçe dayanılmaz bir gevşeklik kaplıyordu Michel'i. Ve Hélène'in ağzından; «Bir parça doğrulun lütfen.. Başınızı biraz sağa kaydırın..»dan gayrı bir şey çıkmıyordu artık. Sadece bir keresinde, Alice'in türküsünü tekrarlayarak kalkıp ocağa bir kütük attı.

—Yap.. yap.. yap.. arlar!

Telefon sesi, bu çıtırdayan sessizliği bir çalar saat kabalığıyla yırtıp atmıştı. Ve Hélène;

—Allah kahretsin, diye homurdandı kalkarken.

Yan odadan, telefonda konuşan sesi geliyordu şimdi.

—Bugün olmaz, hayır; keyfim yok bugün. Daha iki gün önce görüştük ama. Muhasebesini tutmuyorum tabii, ama sizi daha iki gün önce görmüş olduğumu da unutmuyorum. Çok rica ediyorum, hayır dedim. Yarın sabah arayın beni. Eğer içiniz rahatlayacaksa, bu akşam telefon edin peki.. Ama saat ondan sonra değil katiyen. Erken yatıyorum çünkü burada. Akşama görüşmek üzere, evet. Güle güle.

Bir "çın"la kapandı telefon. Şaklayan terliklerin sesini işitti Michel, sonra bir su gürültüsünü... Ama Hélène gel-

miyordu bir türlü. Gömleğini giydi önce, sonra deri ceketini giydi, ateşin önüne oturdu. Böyle yap.. yap.. yap..

Hélène girmişti:

—Beklettiğim için özür dilerim, dedi. Ama öyle pistim ki, kömüre bulanmuştum.

—Maşallah! Akşam yemeği için benim de smokin giymem gerekiyor herhalde?

Elbise değiştirmişti Hélène, siyah kadifeler içinde hayranlık verici bir kumrallığı vardı. Pırıl pırıldı, porselen gibi...

—Sizin şerefinize bu. Poz verdiğiniz için size nasıl minnettarım, bilseniz. Uzun zamandır canlı bir modelim olmamıştı.

—Demek her şeye rağmen canlı kabul ediyorsunuz beni?

Başıyla «evet,» dedi.

—İşittiniz değil mi? Telefonda? Gelmesine izin vermedim.

«Kimin gelmesine?» diye sormasını bekledi Michel'in, ama soru gelmedi.

—Giyindiğinize göre, ateşe ihtiyacınız yok. Buraya, divana oturabilirsiniz artık. Ve bir aperatif içelim, ne dersiniz? Sizi biraz tedavi edeceğim şimdi, sayın canlı modelim. Size karşı minnettarlık ve hayranlıkla doluyum, evet... Ne yazık ki, sevdiğiniz hiçbir şey yok hayatta.

—Güzel kadınları severim, dedi Michel hüzünlü bir sesle.

—Nihayet. Ama niçin bunu bana kötü bir haber verir gibi söylüyorsunuz?

—Kötü bir haber veriyorum da onun için.

Divandaki yastıkların üzerine sırtüstü uzandı Michel. Hélène'in kendisine bir kadeh uzattığını görmemiş gibiydi. Tavana bakarak sordu.

—Bir tur atalım mı dersiniz?

—Kabul, ama bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor.

Elindeki kadehi masaya bırakıp Michel'in yanına oturdu. Akşam karanlığı çökmek üzereydi.

—Yağıyor sahi, dedi Michel.

Yeni fark etmişti.

Küçücük kırmızı eller çırpınıyordu ocakta: Böyle yap.. yap.. yap.. arlar!.. Başını Hélène'in dizlerine koydu Michel. Gittikçe siyahlaşan ıslak camlardan, koyu bir karanlık süzülüyordu içeri. Kütüklerden kopmak için çırpınan küçücük alevden ellerin ışığı, odayı aydınlatmaya yetmiyordu artık. Michel'le Hélène, örtü yerine, geceyi çektiler üzerlerine.

XI

—Cici bir kızsın, ama...

—Ama?

Michel'in dudaklarına asılı bekliyor Hélène. Uçlarındaki çukuru bir türlü yakalayamadığı dudaklarına. Kalın yosundan yeşil kadifeyle kaplı kocaman bir kayanın üzerindedir şimdi. Aynı yeşil kadifeye bürünmüş iri ağaç gövdeleri altında.. küçücük narin yapraklarla örtülü dalların arasındalar.

—...ama param kalmadı. Son meteliğimi, dün Fontainebleau'de aldığım iki gömleğe verdim...

—O iki tekerlekli pis çocuk arabasını bütün günlüğüne kiralamakta dayatmamış olsaydın...

—Ne güzel bir midilliydi ama, yalan mı?

—Hayatımda gördüğüm en güzel ve en minik midilli oydu, evet. Ama ikimizi birden köpek kadar bir hayvana çektirmek, utanç vericidir diyorum. Sana tam iki yüz franka mal olması da caba.

—Ben de onu demek istiyorum ya işte. Midilli ile gömlekler, metelik kalmadı bende. Ama yanılma sakın: Bu İngiliz midillileri kadar dayanıklı hayvan az bulunur; bizi çe-

keyim derken yoruldu sanma haa..

—Beni midilliye tercih mi ediyorsun?

—Seni midilliye tercih ediyorum. Helene, kov beni. Besleme bir erkekle yaşamaya katlanamayacağını söyle.

—Tam tersine. En büyük arzum bu benim. Kocam olsan, besleme sayılmazdın. Ama utanmazlığı, reşit olmayacak kadar ileri götürüyorsun. Ne yapayım peki ben bu durumda.

Dalga geçer görünmeye çabalıyordu Helene, ama başaramıyordu bir türlü. Gülümsemek istiyor, yüzünü buruşturuyordu. Aslında, ağlamamak için zor tutuyordu kendini. Michel onu bir koluyla sarıp yanağını okşadı.

—Helene, benim küçük sevgilim, böyle rezil bir herif için ağlayacak kadar çıldırmadın herhalde. Helene! Biliyorsun seni ne kadar sevdiğimi, ağlamanı istemiyorum.

—Niçin gidiyorsun öyleyse? Gideceğine, çalış.

—Çalışmak istemiyorum ki. Güzelim benim, altın kızım, ne olur ağlama.

Helène ağlamıyor, hüngürdüyordu.

—Çalışmak istemiyorsun. Benim paramı da istemiyorsun. Ne demek oluyor yani bu. Beni bırakıp gitsen sanki yaşayabilmek için çalışmayacak mısın?

—Sana para kazanmak istemiyorum demedim ki ben, füme et haline gelmek istemiyorum dedim.

—Beni bırakmak pahasına bile..

—Seni bırakmak pahasına bile..

Önünde diz çökmüş, Helene'in yaşlarını siliyordu Michel. Helene onu devirircesine ayağa fırladı.

—Nasıl istersen. Derhal telefon edeceğim Pierre'e, nişanımızı ilan edebilirsin diyeceğim. Annemle babamın ağzı kulaklarına varacaktır tabii. Hizaya geliyorum işte sayende, asiliği terk ediyorum.

Kayanın üzerine tırmanıp yere atladı, bir başka kayaya tırmandı sonra. Michel, elleri ceplerinde, onu izliyordu.

—İnan ki yapabileceğin en güzel şey budur, diyordu.

Çocukların olur, kendini resme verirsin. Sonra Pierre mükemmel bir insan, adı sanı var öyle değil mi? Bense bir hiçim işte, canlı bir model. Koşma öyle düşeceksin. Helène! Koşma öyle diyorum, işitmiyor musun sen!..

İç paralayıcı bir şekilde geçti son gece. Ama hiç, hiç, hiçbir şey Michel'i durduramadı.

Devlet yolunun kıyısında dikilmiş, ürkütücü bir homurtuyla kendisine doğru gelen bir yarış arabasına işaret ettiğinde, Helène hâlâ uyumaktaydı. Araba durmuştu. Makinist gömleği vardı üzerinde adamın, başında bir deri miğfer, gözlerinde kocaman gözlükler. Bir dalgıcı andırıyordu.

—Beni bir süre için alır mısınız mösyö?

—Nereye gidiyorsunuz?

—Nereye olursa.

—Atlayın.

Yıldırım gibiydi araba. Manzara, ortasından yırtılan bir kumaş gibi, ıslık çalarak ikiye bölünüyordu. Bu hız içinde, direnen bir madde halini alıyordu hava. Direnen, ama gene de delinen bir madde.

—Ne yapıyorsun böyle yollarda, diye sordu deri miğferli adam.

Bir köye dalmışlardı, ve yavaşlamıştı güya. Bir tavuk bir avuç tüy bırakıp kurtuldu altlarından, bir kadın çocuğunu yoldan son anda çekip aldı ve yük arabasının üzerinde bir köylü, otomobil bir sonraki köyde yeniden yavaşlarken, hâlâ yumruğunu sallamaktaydı. Kasketini kaşlarına kadar indirmiş olan Michel, bu ikinci yavaşlamadan yararlanıp verdi cevabı:

—Geziyorum.

—Baban zengin herhalde.

Köyün çıkışında bir taş oluğun üzerinde zıplayan araba yeniden yola dalmıştı.

—Babam yok, diye haykırdı Michel.

Miğferli adam cevap yerine:

—Çalışmak ister misin, diye haykırdı.

—İşe bağlı, diye haykırdı Michel gene.

Çavlanlarla kesik bir dere olmaktan çıkmış, alabildiğine geniş bir ırmak haline girmişti şimdi yol. Büyük bir şehre yaklaşıyorlardı.

—Aperitif alır mıyız?

Hayır demedi Michel. Kırmızı boyalı bir benzincinin önünde durdular. İş tulumu giyinmiş çırağa:

—Doldur, dedi miğferli. Karşıki meyhanedeyiz.

—Ama uzun sürmesin, dedi endişeyle işçi. Burada durmak yasaktır.

—Karşıya çekersin arabayı, uzun etme.

Bomboş büyük bir kulübeden ibaretti meyhane. İyice gevşemiş ve rengi atmış kâğıt çiçekler sarkıyordu tavandan salona. Bir masanın üzerinde, ayakları havaya dikili bir düzine kadar kadeh duruyordu. Burnunu kırıştırdı Michel.

—Dışarıda oturalım, dedi. Burası ekşi kokuyor. Almanya'da sanıyor insan kendini.

Kapının önünde küçük bir masaya çöktüler. Son hızla arabalar geçiyordu, ama bütün o yağmurdan sonra tek bir toz zerresi kalkmıyordu yoldan. Alabildiğine yüklü ve üzerleri muşamba örtülü bir atlı arabalar dizisi, geçip giden otomobilleri umursamaksızın, yavaş yavaş ilerliyordu. Bir an önce evlerine dönmek kaygısında olan işçiler, pedallara asılıyorlardı son güçleriyle. Yemek vaktiydi. Yol boyunca devrilmiş duran ağaç gövdelerinden birine oturmuş iki adam, yemek yemekteydiler. Yakınlarda bir bıçkı fabrikası olsa gerekti. Dikkat ve özenle çiğniyordu lokmalarını adamlar; bir ellerinde bıçak vardı, öbür ellerinde ekmek; sucuk, bir kâğıdın içinde, dizlerindeydi; yerde, hemen yanlarında, bir şişe kırmızı şarap duruyordu.

Arabanın sahibi miğferini çıkardı. Dazlaktı kafası, açık mavi gözleri vardı.

—Demek geziyorsun, dedi. Sakın baba ocağından kaçmış olmayasın?

—Muhallebi çocuğu değilim ben.

Haddinden fazla parlak alpaga ceketinin içinde garson, bıkkın gözlerini onlara dikmiş, sessizce beklemekteydi.

—Bana bir Suze. Sen?

—Bana da. Ne gibi bir iş bulabilirsiniz bana?

—Araba kullanmasını biliyor musun?

—Bilirim.

—Motosiklet kullandın mı hiç?

—Biraz.

—Korkak mısındır? Korkuya kapıldığın olur mu zaman zaman?

—Neden?

—"Ölüm Triyosu"nu gördün mü?

—Nedir o?

—Müthiş bir numara. Müt - hiş!.. Motosikletli üç adam, dik bir duvar üzerinde dönmeye başlıyor. Dik bir duvar, işitiyor musun? Bir kuyunun duvarı. Tepeden tırnağa deri giyinmişlerdir. Miğfer, ceket, eldiven, hep deri. Tadına doyulmaz bir hikâye.

—Gördüm o numarayı evet. Korkunçtu.

—Müthişti değil mi? Kuyudan çıktığın zaman bütün kadınlar önünde dizüstü düşer. O üç kişiden biri olmak istemez misin?

—Bana çok hafif gelir, mersi!

—Kafa sahibi sanmıştım seni.

Dazlak adam bir yumruk indirmişti masaya. Kadehler sıçradı. Dalga geçmeye koyuldu Michel:

—Kafam vardır ama, sağlamdır.

—Nereye gitsen oluyor mu şu anda?

—Nereye gitsem oluyor.

—Öyleyse panayıra götüreceğim seni. Tamam mı?

—Tamam.

—Garson, hesap.

Büyük bir şehirdi bu, evet, yol halinden yeni çıkmış geniş caddeleri vardı. Bir caddenin iki kıyısındaki evler, sürekli bir duvar meydana getirmiyordu nedense; bir ağızdaki çekilmiş diş yerlerini andıran boşluklar görülüyordu. Bütün evler sağ taraflarını dönmüştü size, sol tarafları neredeydi peki? Şehrin büyük meydanı bile, ortasındaki tunç kabartmalarla süslü dikili taşa rağmen, boş bir araziyi andırmaktaydı.

Üzerlerinde tek tük ufak yeşil yapraklar görülen iskeletvari ağaçlar dikili bir bulvar boyunca kuruluydu fuar. İçeride alabildiğine zengin ve muhteşem bir cündi meydanı vardı. Baştan başa fildişi ve altın kaplamaydı meydanın giriş kapısı. Ve kapının iki yanında, pembe göğüsleri açık maviye boyalı, havaya kalkmış kollarında altın bir meşale tutan iki kadın vardı. Rus dağlarının kereste çatısı ve pamuklu bezden kayaları, uçsuz bucaksız bir alan kaplamaktaydı. Panayırın sürekli gösteri yerini, cündi meydanıyla "Ölüm Triyosu"nun binası teşkil ediyordu aslında. Bulvar boyunca sıralanan atıcılık ve lotarya kulübelerinden çok daha büyük, ve kurulup demonte edilmeleri çok daha zor parçalardı bunlar. Panayırın ucundaysa, tekerlekli göçebe kulübelerinin içinde, çocukları, çamaşırları ve köpekleriyle tam bir aile hayatı başlamaktaydı.

Pis bir hikâyeye girmişti Michel. Otomobil sürücüsü (ismi Sagoin'di), yakasını bırakmıyordu bir türlü. Bir üçüncüye ihtiyacı vardı "Ölüm Triyosu" için, ve bu üçüncünün de Michel olmasına karar vermişti. İşini biliyordu adam. Karar verdiği şeyi, şu ya da bu şekilde mutlaka gerçekleştiren bir hali vardı. "Triyo"nun ikincisi de bir Sagoin'di. Küçük Sagoin. Ama o da büyüğü kadar suratsız bir adamdı, ve bir dilsiz kadar geveze. "Triyo"nun üçüncüsü, aileden olmadığı için, kirişi kırmıştı. Michel hak veriyordu adama. İçin için tabii. Genç Jules Sagoin'in ufak tefek, ipincecik ve soluk benizli bir karısı vardı. Pis bir otelde oturuyordu aile; ve Michel, valizini kapıcıya bıraktı. Kapıcının kapıcı olduğunu

kasketinden anlıyordunuz sadece. Üzerine bir zamanlar altın harflerle "Modern" kelimesi işli bir kasketti bu. Büyük Sagoin, aileyle birlikte yemeğe götürdü Michel'i. Girdikleri birahane tıklım tıklım doluydu, göz gözü görmüyordu dumandan ve Antoine Sagoin, mesleğin avantajları hakkındaki nutkuna devam ediyordu. Yeni bir şişe daha getirtti. Michel tam bu işe göre biçilmiş kaftandı, evet; böyle sağlam yapılı çocuk, adım başında bulunmazdı ki! Daha geçen gün üçüncü bir motosiklet almıştı, o kirişi kıran hergele için, gel de küfretme! Hele bütün afişlerin basılmış olduğunu düşündükçe, çıldırmak işten değildi doğrusu. Sonra, "Ölüm Triyosu" dedin mi, oturaklı bir laftı birader, ağırlığı vardı lafın. Oysa iki kişi kalmışlardı, rezilliğe bak!

Ürkek bir sesle:

—"Ölüm Düosu" da fena değil, dedi Michel.

Öfkelenmişti büyük Sagoin:

—Hadi canım sen de! Aynı şey olur mu hiç.

Gittikçe cesaretlenen bir sesle ısrar etti Michel, kendini savunmaktaydı.

—Hatta diyebilirim ki, "Ölüm Düosu" daha şairane kaçıyor.

—Yapma yahu?

Sarsılır gibi oldu büyük Sagoin, ama çabuk toparladı kendini.

Kardeşi susuyordu hep. Kardeşinin karısıysa, kendisine bir şey söylendiği vakit, tokat atılacakmış gibi, geri çekiliyordu.

Ve devam ediyordu Antoine Sagoin:

—Dünyanın en basit şeyi, göreceksin. Bütün mesele kendini koyvermektedir; gerisini fizik kanunlarına bırak, onlar seni taşır. Baş dönmesi var mıdır sende?

—Hem de nasıl, dedi Michel. Sonra, ya beni bir yere bırakacağı tutarsa fiziğin?

—Olmaz öyle şey, göreceksin. Şimdi otele gider giyiniriz biz, sen aşağıda beklersin, sonra da birlikte kuyruğa ge-

lip bakarsın bize.

Bayan Sagoin'le Michel, asansörün önündeki boşlukta, ayakta bekliyorlardı. Her kat kapısına geldiğinde boğuk sesler çıkararak, bir rüya yavaşlığıyla yürüyen bir asansördü bu.

Bayan Sagoin, kendisi gibi solgun bir gülümseyişle sordu:

—Bizimle kalmaya pek niyetiniz yok galiba?

—Kendinizi benim yerime koyun, madam.

Kabalığından utandı, ama söz ağzından çıkmıştı bir kere.

—Evet anlıyorum, dedi kadın.

Neyi anlıyordu yani?

—Oturmak istemez misiniz madam?

Yemyeşil bir saksıda kurumak üzere olan bir bitkinin destek aldığı iskemleyi kadına doğru itmişti Michel. Kapıcı öfkeyle baktı kendisine: Babanın malı mı bu, istediğin gibi kullanıyorsun, der gibiydi. Ama zaten oturmak istemiyordu Bayan Sagoin, neredeyse inerlerdi. Nitekim, çok geçmeden iki kardeş merdivende belirdi. İki robot halindeydiler, çın çın ötüyordu ayakkabıları basamaklarda; kendi ağırlıklarından korktukları için asansöre binmemiş gibiydiler.

Panayırın kurulu olduğu bulvarın üzerinde, ölüm kuyusunun iki adım ötesindeydi otel. Vakit henüz erkendi ama çoktan ışıklandırmışlardı kulübeleri, rengârenk dekorlu küçük tiyatro sahnelerine benziyorlardı. Asetilen kokuyordu ortalık. Kulübe sahipleri, tezgâhlarının arkasında, halkı bekliyorlardı. Tek başına bir adam, çanak çömlek dolu bir dolaba tahta kurşunlar atıyor, tutturamıyordu. Sadece, boynuna halka geçirerek bir şişe şampanya alınan kulübenin önünde ufak bir topluluk vardı.

Ve büyük Sagoin, Michel'in yanı sıra, ayaklı bir heykel gibi yürüyor.

—Göreceksin, diyordu. Fizik kanunu demişler buna.

—İnanmıyor değilim ki ben...

İnanmasına inanmıyordu ama, gürültü çıkarmak niyetinde değildi. Sessizce sıvışmayı koymuştu aklına.

Havaya dikilmiş kuyunun ağzına iki merdivenle çıkılmaktaydı. Seyircilere ayrılmış olan yuvarlak galeri tıklım tıklımdı daha şimdiden.

—Çık bakalım, dedi Antoine Sagoin.

Michel çıktı. Kuyunun dibi kırmızı bir ışıkla parıldıyor ve rampadan sarkmış bakan yüzleri bir cehennem yansımasıyla aydınlatıyordu. Motorlar görünürde yoktu henüz, ama gittikçe artan gürültüleri geliyordu.

—Fırla, dedi bir ses.

Motosikletlerle birlikte Michel de fırladı, bir solukta indi merdivenleri. Ayakları kıçına değiyordu koşarken.

Çoktan geride kalmıştı fuar ve Michel hâlâ koşuyordu. Bir tramvay gördü nihayet, can havliyle atladı. Ama iki dakika geçmeden son durağa gelmişlerdi. Neyse ki, son durak gardı.

Sarı gar saati, dokuzu göstermekteydi. Arabalar ve insanlar bagaj yüklüydü hep. Sadece garlarda rastlanan, o hem dikkatli hem dalgın hava vardı insanlarda: Şüphesiz, bir ekspres kalkmak üzereydi. O da atlasa ne olur? Cebinde elli frankla olmazdı, hayır. Sonra, trenin onu alıp Paris'e geri götürmeyeceği ne malum? Gara sırtını dönüp yürümeye koyuldu.

Şehrin bu kısmı da öbür kısmından farklı değildi. Gene kır yollarını andıran caddeler, binaların o biçimsiz cepheleri gene ve evler arasında boşluklar. Ama bu sefer, hiç değilse, şehrin çıkışına ulaşmış bulunuyordu. Adı neydi peki bu şehrin?

Vakit geceydi. Tıpkı bir cadde gibi kocaman sokak fenerleriyle aydınlatılmış yolda ilerliyordu Michel. Fenerler sona erdi sonra ve gerçek gece başladı. Gök vardı yukarıda, başının üzerinde; bulutlar arasında bir ay, soluk bir diskten ibaret bir ay vardı; ve bir tek yıldız bile görünmüyordu. Michel'in ileri doğru uzanmış ellerine iri yağmur ta-

neleri düşmeye başladı. Beş, altı kilometre yürümüştü henüz; ama niçin daha fazla yürümeli? Bir kamyon geçiyordu. Sağda, tarlaların içinde ufak bir kulübe çıktı ortaya farların ışığında. Michel, yolu tarladan ayıran hendeği bir sıçrayışta aştı.

Fena sayılmazdı şimdi. Aslında bu kulübe üç duvarlıydı. Damı vardı ya yeter. Bir tarafının açık olması belki daha iyidir: Hava alır, etrafı kolaçan edebilirsiniz. Bir köşede, el yordamıyla çuvallar buldu Michel; bir alay boş çuval. Çuvalları üst üste yığıp yerleşti. Damda sürekli bir tıkırtı vardı, yağmur değil de nohut yağıyordu sanki. Bayılıyordu Michel bu hale, alabildiğine rahattı. Yağmurun şerrinden kurtulmuş ve çuvallara uzanmıştı boylu boyunca. «Zavallı Helène, benim hiçbir şey sevmediğimi sanıyor hayatta. Yollarda başıboş yürümeye bayıldığımı niye söylemedim sanki? Unuttum işte.» Yeni çuvallarla başının altını destekledi ve yılanlar, timsahlarla dolu derin bir hendekle çevrilmiş, yüksek surların arkasında gizli bir şehir düşündü. Al bir atın üzerinde o şehre doğru ilerliyordu Michel; ve bir kadın, yuvarlak bir kulenin tepesinde, mazgalların arasından onun yaklaşmasını seyretmekteydi. Kendisine pek yakışan bir zırhlı gömlek vardı üzerinde; beyazdı kalçaları. Ve deri, kalçalarına iyice yapışsın diye, annesinin anlattığını yapacaktı. Mızraklı süvariler varmış memleketin birinde, hangi memlekette olduğunun önemi yok (unutmuştu), mızraklı askerler varmış evet ve giymeden önce deri pantolonlarını, deri bir eldiven gibi yapışsın diye, suya batırıp üzerlerinde kuruturlarmış. Sayısız memleket görmüştü annesi Mabilla iken ve bir alay şey anlatmıştı ona. Zırhlı gömlekle giyilen ayakkabılar nasıldı peki? Sanırım sivri uçlu.. Ve bir ova uzanıyordu göz alabildiğine; ve şehri saran hendekteki yılanların ıslığından başka bir ses işitilmiyordu. Kuleden sarkan Dilberin uzun saç örgüleri var, mazgalların arasında rüzgârda dalgalanan. Pek saçma oldu bu: Dilberin saç örgülerini ve kadife elbisesini süsleyen mücevherleri, o açı-

dan bakınca seçememesi lazım. Çünkü yüzünü bile görmüyor kızın. Ama kumral olduğunu biliyor. Bad K... şehrindeki Prenses Marina gibi kumral; Hélène gibi altın sarısı değil, gümüş sarısı. Ve giriyor işte şehre, beyaz atının üzerinde giriyor (o arada at değiştirmişse ne olmuş yani) ve kadınlar gül yağmuruna tutuyor onu. Ne var ki, bu şehri bulmadan önce, uzun, çok uzun bir zaman aramak yerinde olur: Zevki sürdürmek için. Hélène'i kurtarırken görüyorum kendimi. Ne biçim dünya bu. Ne kurtarılacak şehir kaldı, ne öldürülecek bir ejderha. Allahtan ki, yollar var, bir de onlar olmasa..

XII

Kulübenin duvarsız tarafından dimdik ona bakıyordu güneş. Yeni açmıştı gözlerini, bir an hiç kımıldamadan kaldı: Nerede bulunduğunu kestirmeye çalışıyordu. Henüz sağılmış bir süttü sanki sabah, ılık ve tatlı. Aslan gibi hissediyordu kendini. Bir sıçrayışta kalktı, ikinci sıçrayışta kulübeden çıktı ve gene sıçrayarak aştı hendeği. Yolun kıyısındaki bir kilometre taşının üzerine oturup cebinden tarağını çıkardı.

Manzara yeşil ve engebeliydi. Budaklı meyve ağaçları vardı karşıda. Küçük siyah benekli bembeyaz inekler koyu yeşil bir çayırlıkta geviş getiriyorlardı. «Örgütlenmeliyim..» dedi kendi kendine. «Bir sabun lazım bana, iyi bir bıçak, bir de.. Fontainebleau'da aldıklarım Sagoin'in otelinde kaldığına göre, hiç olmazsa bir gömlek lazım. Cebimde elli frank var. Demek ki, bir sabun alabilirim.» Yürümeye koyuldu.

Tabii bayılıyordu yollarda yürümeye; atlar gibi, yumuşak toprakta yürümeye daha da bayılıyordu. Eline aldı ayakkabılarını: Kalın tozlar, ince otlar ve fidanlar ve keskin çakıltaşları.. her şey.. her şey.. onu biraz daha toprağa çe-

kip manzaraya katıştıran ayrı bir okşayıştı. Oysa gezinenleri kabul etmeyen, çerçeve dışı bırakan tipik bir Limousin manzarasıydı bu yeşil manzara. Tepelere tırmanıp durmuş pembe şatolar, o geniş parklarıyla, yolları kendilerinden mümkün olduğunca uzak tutmak ister gibiydiler. Beyaz tahta perdeler, çitler, duvarlar vardı. Ayaklarının altında toprağın kıpraştığını, yüzünde havayı hissediyordu Michel; yeşilliğin kokusunu dolduruyordu ciğerlerine. Mutluydu. Ekmek, sucuk ve bir bıçak satın aldı küçük bir kasabadan. Mağaraları ziyaret edip etmeyeceğini sordu fırıncı. Mağaraları? Ne mağarası? Turist sanıyorlardı onu, iyi mi. Oysa boş gezenin boş kalfasıydı. Turist! Turist avare değildir, bir amacı vardır turistin. Mağaraları ziyaret eder, günde bilmem kaç kilometre yol yapar. Bir vakitler herhalde çan kulesi olmuş olan dört köşe bir kulenin dibinde yedi yemeğini. Bütün etraf kestane ağaçlarıyla kaplıydı. Mağaraları ziyaret etmeyecekti, hayır. Uyuyacaktı.

Güneşin altında kalmış olduğunu gördü uyandığında. Çekilip gitmişti gölge: Su çekilir gider ya hani, sizi bir kum yığınının üzerinde bırakıp, işte öyle. Güneşin alnındaydı evet, ve gökyüzü şimdi tek bir mavilikteydi. Kestane ağaçlarının gölgesine doğru indi ve bütün gün yürüdü. Mutluydu. Hani bir sarhoşluğun başında, şarap hafifçe tutup da dünyayı daha güzel, daha iyi kıldığı zamanki gibi mutlu.

Akşama doğru, ufak bir demiryolu köprüsünün yanında durdu: Hava yağmur gösteriyordu gene. Çakıltaşlarıyla dolu bir dere vardı önünde. Bu buzlu suda bir güzel yıkandı Michel; sonra ekmeğiyle sucuğunu yemek için yerleşti. Yağacak olursa, köprünün altında yatacaktı. Gurup manzarası, bir karayılan gibi kıvrılıyordu şimdi. Ve kır yolları karayılan doludur, biliyordu. Tepenin tam üstünde bir şato vardı, kulesi sipsivri. Bir beyaz tahta perdenin arkasında büyük bir çayırlık görülüyordu; atlar, geceyi korkmadan göğüsleyebilmek için, birbirlerine sokulmuşlardı. Çayırlık, atlar ve tahta perde yavaş yavaş bir gurup, bir gece rengine

bürünürken; yukarıdaki şato, rengi atmış bir gökyüzünde ve gün ışığının iyice kaybolmasını sabredip beklemeden, pembesini hâlâ sürdürmekteydi. Birkaç iri damla düştü Michel'in çıplak omuzlarına, köprünün altındaki bir kovuğa gidip yerleşti. Köprü kemerinin çerçevesi içinden yukarıdaki şatoyu görüyordu ya; sivri kulenin üzerinden, onu, bakla kırı atının sırtında dörtnala yaklaşırken seyrederek, saçları örgülü ve gümüş sarısı Dilberi hayal etti.

Michel'in elli frankı, dört şahane gün için bol bol yetmişti. Yaza dönmüştü hava, alabildiğine güzeldi. Uzun uzun yürüdü Michel: Küçücük yeşil yaylalara çıkan sarp, taşlı yollardan geçti; geniş vadilere indi yaylalardan; ortaçağ şatolarının, kocaman boz kayalardan zor zoruna seçilen boz yıkıntılarıyla süslüydü yollar. Köprüler, bentler aştı. Boydan boya tahta perdelerle çevrili, gölcüklerle süslü, çayırları sığır dolu ve şatoları sarmaşık kaplı malikâneler sıralandı gözlerinin önünde. Küçük köylerde Limousin ineklerinin sütünü içti, kaymaklı çorba yedi; kimi ağaçlar altında, kimi bir ambarda yattı. Derken efendim, beşinci gün külahını önüne koyup düşünmesi gerekti: Açtı ve meteliği yoktu cebinde!

Güneşten iyice yanmış, üstü başı perişan, küçük bir köyün girişindeki bir hanın önünde durdu. Duvarları kireç badanalı eski bir yapıydı bu, kapısını kocaman bir kestane ağacı koruyordu. Girişin hemen solundaki, tavan kirişlerinin başınıza çarpacak kadar alçak ve masaların muşamba örtülü olduğu salonda kimseler yoktu. Sağ taraftaki kocaman mutfak da bomboştu. Buna karşılık, mutfağın arkasındaki avludan bir kadın sesi geliyordu şimdi.

—Bili bili bili bili...

Çılgına dönmüş tavukların kanat çırpmaları ve gıtgıtgıdakları izledi bunu.

Michel, ev sahibi kadını bostanda, tavukları yeşil salataların içinden kovarken yakaladı. Siyah bir elbise giyinmiş, siyah bir önlük takmış, başına da geniş kenarları didik

didik bir saman şapka geçirmiş yaşlı bir kadındı bu.

—Günaydın madam, dedi Michel. Yemeğiniz var mı?

Tavukları kendi hallerine bıraktı kadın, telaşla seğirtti:

—Olmaz olur mu hiç, küçükbeyciğim, olmaz olur mu... Niye zahmet edip buralara kadar geldiniz, yemek odasından seslenebilirdiniz bana. Öyle bir but hazırladım ki, ağzınıza layık, küçükbeyciğim. Neyle başlamak istersiniz yemeğe?

Michel'i önüne katmış, iterek götürmekteydi. Boş yemek odasındaki masalardan birine oturmuş buldu kendini Michel ve hemen sofra kuruldu önüne, bir şişe beyaz şarap, bir kâse de sıcak çorba geldi. Delikanlının yemeğe bir türlü başlamadığını gören kadın, oradan oraya koşuşmayı kesmişti:

—Yoksa çorba sevmez misiniz, dedi. Hemen söyleyin, çekinmeyin hiç. Meze vereyim size biraz, kaz ciğeri vereyim, ha?

—Çorbayı sevmesine severim madam. Ama param yok.

O telaş içinde çıkarmayı unuttuğu saman şapkasını çıkardı kadın, Michel'in karşısına oturup dirseklerini masaya dayadı, başını ellerinin arasına alarak sordu:

—Yoksa ailenizle kavga mı ettiniz?

Dumanı tüten çorbaya dikmişti Michel gözlerini:

—Ailem yok, dedi.

—Zavallı yavrucak.

İçini çekmişti kadın, bir an sonra atıldı:

—İçin çorbanızı, durmayın için hele.

Derhal kaşığa sarıldı Michel.

Şimdi hiç konuşmuyordu kadın, onun yemek yiyişini seyretmekteydi.

Michel çorbayı bitirince kalkıp, tencere dibi patateslerle süslü iyi bir dilim but getirdi önüne. Michel büyük bir iştahla buta girişti ve kadın, onun yemek yiyişini seyretmek üzere, yeniden oturdu.

—Bana bir iş veremez miydiniz madam?

Ağzı yemek dolu sormuştu bunu.

—İş? Sizin gibi bir beye ben mi iş vereceğim?

Gülmüştü kadın: Aslında pek ihtiyar değildi ama ağzında iki üç dişi kalmıştı.

—Bey falan değilim ki ben. Bir gemide muçoluk yaptım. Sıralamaya lüzum yok, sanırım: Muçoların elinden gelmeyen yoktur. Yeri ve masaları öyle bir parlatırım ki size, tanıyamazsınız. Bulaşığı, tabakları kırmadan yıkarım. Yemek yapmak da gelir elimden. Hemen belirteyim ki, ot ayıklamasını pek beceremem; ve bir lahanayı bir salatadan ayırt edebilmem için, yemem gerekir. Harika bir but bu! Müthiş bir but!

—Yiyin, yiyin, dedi kadın.

Yiyordu Michel. Kadın gene susmuş, butu bitirmesini beklemişti. Sonra kalkıp bir fincan kahve getirdi.

—Siz içmiyor musunuz madam? Hani, birlikte içmiş olmak için?

—İçin, için...

İçti Michel.

—Tamam, dedi fincanı bırakırken. Şimdi size teşekkür etmem gerekiyor. Bana yapacak iş gösterin bakalım?

—Katiyen olmaz küçükbeyciğim, inanın ki, bana zevk verdiniz.

—Ama siz bana üzüntü veriyorsunuz şimdi, madam..

Serzeniş dolu bir bakışla bakıyordu kadına. Ve kadın, dayanamadı açıldı. Elbet birine ihtiyacı vardı kendisine yardım edecek, kocası yorgundu fakir, bir harp yarası, ve tam siyatiğine isabet etmişti kurşun, zaman zaman öyle acı çekiyordu ki, inanamazsınız. Olmasına bir alay iş vardı evde, şimdi bakmayın siz böyle boş durduğuna, ama sabahları, sonra saat on bire doğru, sonra da akşam altıya doğru dolup taşıyordu ortalık. Önceleri restoran yapıyorlardı ama şimdi, bu hasta kocayla imkân mı vardı. Hafif bir şeyler hazırlayabilirlerse ne mutlu; zaten insanlar çoğunlukla ken-

di yemeklerini kendileri getiriyorlardı. Şuradaki şantiyenin işçileri, sonra, manevra zamanı askerler. Siyatiği tutmadığı zamanlar kocası da yardım ediyordu tabii ona, ama yağmur yağmaya başlayınca (ve bu memlekette daima yağmur yağardı) öyle bir canı yanıyordu ki, sormayın gitsin!.. Yani sözün kısası, odun kesmek, suyu birinci kata çıkarmak, patates toplamak gibi işler, kolay değildi tabii. Zaten kocası da neredeyse gelirdi, eli kulağındaydı ve geldiği vakit odunu kesilmiş görürse, bayağı memnun olurdu.

Odunu kesilmiş gördü kocası. Michel, patronun geldiğini, odunu evin arka tarafındaki sundurmanın altına yerleştirirken gördü: Sırtı kamburlaşmış, bacakları eğrilmiş, boz bıyıklı zavallı bir adamcağızdı. Ve haberini almıştı Michel'in:

—Sakın bir dolap çevirdiğiniz için kaçıp da buraya gelmiş olmayasınız delikanlı, dedi. Evimde jandarma görmek istemem ben.

Ve omzuna dostça bir yumruk indirdi Michel'in. Karısı, kapıda, katılarak gülüyordu.

Turnayı gözünden vurmuşlardı. Orada yatıyor, orada yiyip içiyordu Michel; arada bir para veriyorlardı eline ve o parayla bütün ev tıkır tıkır yürüyordu. Ve nasıl pırıl pırıldı ev, görmeliydiniz. Sadece mutfaktaki bakır kaplara bakmak yeterdi zaten. Mutfakla merdivenler bir gemi güvertesi gibi temizdi. Gerçi Michel, ot ayıklamasını beceremediğini söylemişti ama, bostandaki bütün yoz otları ayıklıyordu; çünkü gözlerini tırmalıyordu bu otlar. Kümesin, kim bilir ne zamandan beri kapanmayan kapısını onardı; ve kim bilir ne zamandan beri, Bayan Croissac'ın (ev sahibi kadının ismi buydu) saçını başını yolmasına aldırış etmeden, akıllarına estikçe bostana dalan tavuklar hadlerini bildiler. Patronların odasındaki elektrik düğmesini de onardı Michel; evin önünde çökmüş duran peykeyi de onardı. Hatta su sızdıran sundurmayı da onardı. Yemekte müşterilere o hizmet ediyordu; daima tıraşlı, pırıl pırıldı ve her istenen

plağı koyuyordu gramofona.

Birinci katta, bostana ve tavuklara bakan bir odada oturmaktaydı. Biraz ötede, yamaçta, bir çayır; çayırda otlayan sevimli inekler; ineklerin ötesinde de, hep orada kalmaktaymış gibi duran ve durmadan koyu bir duman salan ufacık bir tren görünüyordu odasından. Rutubetin, duvarlarına kocaman profiller ve haritalar çizdiği, kireç badanalı büyük bir odaydı bu. İçeride yüksek bir yatak (yatağın üzerinde kabarık, kırmızı pamuk bir örtü), bir aynalı dolap, bir konsol vardı. Golf pantolonla deri ceket dolapta sallanmaktaydı şimdi: Bayan Croissac'ın kolonilerde jandarmalık yapmış ve on yıl önce ölmüş kardeşinin keten pantolonunu giyiyordu Michel. Aynı türden bir ikinci pantolon da, konsolda katlanmış beklemekteydi. Gene konsolda, Michel'in bir işportacıdan satın aldığı ince beyaz çizgili siyah gömleklerle büyük bir kırmızı mendil ve bir çift bez ayakkabı vardı.

Patronların odası, Michel'in odasına bitişikti hemen; geceleri, Bay Croissac'ın inlediğini işitirdi hep. Sabahleyin ilkin Bayan Croissac kalkardı. Kadının ağırlığı altında gıcırdamaya koyulurdu odanın sarıya boyanmış tabanı. Odayı hale yola koyup kahve çekmeye başlardı Bayan Croissac. Bunu, pazara beygir götüren at cambazlarının telaşlı gürültüsü izlerdi; onu da, postallarını sürükleyen askerlerin uygun adımı. Duvarcı Jean'ın bir gökgürültüsü gibi inen «merhaba»sıyla davranır; gene Jean'ın, tavukları kovalayan köpeğinin havlayışıyla yataktan fırlardı Michel: Saat, sabahın altısı demekti.

Köy küçüktü ve bütün hayat, handa toplanmaktaydı. Bir bakkal dükkânı vardı gerçi; hatta bir fırın, bir berber bile vardı; ama kilise yoktu ve Bayan Croissac pazar ayinleri için on kilometre yol yürümekteydi. Bir keresinde Michel'i de götürmek istemişti beraberinde; ama Michel, kesin bir dille anlatmıştı ki, evde kalması çok daha hayırlıdır; çünkü Bay Croissac'ın ona, Allah babadan çok daha fazla ihtiyacı

vardır. Zavallı patron! Gününün yarısı yatakta geçiyordu. Hasta bacağını su tandırlarıyla ısıtıyorlardı ve bu tandırları her yarım saatte bir yenilemek lazımdı. Bu iş de Michel'e düşüyordu tabii. Ve Michel'in en unutmadığı iş, bu işti; salon tıklım tıklım olduğu ve mutfaktan salona, salondan mutfağa seğirtmek zorunda kaldığı zamanlar bile.

Daima kalabalık oluyordu han. Duvarcı Jean, her gün saat on bir dedi mi damlıyordu şaşmadan. Gazete cebinde gelirdi ve içeridekı müşterilerden asker sivil, herhangi birine dönüp haberleri yorumlamaya girişirdi hemen. Zaten han müdavimleri arasında beş aşağı beş yukarı bir fikir birliği vardı; yani Ruhr bölgesinin işgaline karşıydı herkes. Ama Papa'nın da bu işgali kınayan mektubu gazetede çıkınca bir hayli güldüler: Papazlara küfretmeden beş dakika geçirirse kendini rahatsız hisseden Jean, Papa'yla aynı fikirdeydi, kolay mı? Matraktı ki durum, tadına doyulmaz! Yiğitliğe toz kondurmak istemiyordu ama hakikaten afallamıştı Jean. Nihayet, "Gülen adam"a, Poincare'ye karşı Şeytan'la bile elbirliği edeceğini söyleyip çıktı işin içinden; Papa'yı Şeytan yerine koymuştu ya, memnundu. Gazete okumuyor, politikaya ilgi duymuyor diye Michel'e sataşırdı hep. Masanın üzerine art arda yumruklar indirip bağırırdı:

—Sümüklü değilsin artık, koskoca bir adamsın, askere gideceksin neredeyse. Belki savaşa itecekler seni; politikayla uğraşma bakalım daha, uğraşma da kimin tarafından ve niçin o mezbahaya yollandığını bilmeden yürü. Utan be!..

Michel sonunda tepsiyi bırakıp gazeteye uzanırdı ister istemez ve uslu bir çocuk edasıyla:

—Okusam da anlamıyorum ki, derdi. Bir tefrikaya ortasından başlamışım gibi oluyor. Şuna baksana: Hep "devamı yarın"dan ibaret bir alay makale!..

Neyse ki, tam o sırada mutfaktan Bayan Croissac'ın sesi yükselir («Michel») ve Michel gazeteyi bırakıp, mücevher satıcısına Cinzano yetiştirmeye koşardı. Mücevher satıcısı, çoğunlukla cumartesileri uğrardı hana. Hem ziyaret hem ti-

caret gereği: Şato vekilharcının kızı Nicole de, tıpkı mücevher satmak gibi geçerli bir vesileydi. Tatillerde, şato sahipleriyle birlikte geliyordu Nicole; Paris'te, gene şato sahiplerinin yanında, oda hizmetçisi olarak çalışmaktaydı.

Michel'i, ırmakta yüzmeye götüren Nicole oldu. Irmak demeye bin şahit istiyordu aslında, sığ bir akarsu. Ama Nicole, yüzülebilecek kadar derin bir yer bulmuştu. Dibi çamurdu ırmağın, sarı kumlu ve taşlık bir ırmak yatağından ibaretti gerçekte. Gittikleri yerde, birkaç metre sonra çayır halini alan ufak bir kumsal vardı. Sıcağın en azgın zamanında, öğleden sonra üçe doğru gidiyorlardı yıkanmaya. Bir prenses gibi şık ve bir Parisli manken gibi zarif ve uzun boyluydu Nicole: Şato sahiplerinin kızı, giymekten bıktığı bütün elbise, iç çamaşırı, şapka ve süslerini ona devrediyordu çünkü. Nicole'ün söylediğine göre, o da kendisi gibi ince uzun bir kızdı; ama Nicole'ün göğüsleri biraz daha iriydi ve Matmazel Irene'in oksijen sarışını olmasına karşılık, Nicole hakiki sarışındı, o kadar. Bu seferki dönüşünde filmlerde figüranlık yapmak umudundaydı Nicole. Yapabilirdi de pekâlâ. Kızı mayoyla gördüğünüz vakit ilk aklınıza gelen şey, gidip lüks plajlardan birinde salınmak varken, bu ücra yerde ne aradığını düşünmek oluyordu. Sözün kısası, şu mücevher satıcısı zevk sahibi adamdı.

Ama Michel asıl, Nicole'ün kardeşi Lucette'e eğilim duyuyordu. Uzun bacakları, küçücük dik göğüsleri olan ve onlarla beraber yüzmeye gelen, on üç yaşında bir kızdı Lucette. Yıkanıp çıktıktan sonra Michel kumlu yamaca uzandığında, Lucette, elini gizlice onun eline verir, sonra kendiliğinden yanaşıp onun yanına yatardı ve tesadüfen yalnız kalacak olurlarsa, ağızdan öpmek için ilk eğilen, Michel değil, Lucette'ti. Hep gözlerini yummuş olurdu Michel önceden (yani öpülmeye hazırlanırdı); ve küçüğü ürkütüp bu müthiş mutluluğu yarım komamak için, kımıldamazdı hiç. Sıcak, güneş ve hazdan, yaldızlı lekeler uçuşurdu gözkapaklarının altında.

Berber kadına da bakmıyor değildi Michel (köyün berberi bir kadındı çünkü); genç bir duldu berber, beş yaşında bir kızı vardı. Zahmetine katlandığı zamanlar, o tıraş ederdi Michel'i: «Bir şeftalinin tüylerini kesiyorum!» derdi hep; ve gülerdi ve biraz daha yaklaşırdı koltuğa; üzerindeki beyaz berber gömleğinin yakası daima açık olur, yuvarlak göğüsleri görünürdü daima. Yani Michel'in sık sık tıraş olmasının sebebi, sakalları erken uzasın arzusu değildi.

Berber hanım banyo yapmazdı ama "plaj"a oturmaya gelirdi. Dut zamanıydı. Nicole bayılıyordu dutlara, berber hanımı da birlikte sürüklüyordu ve Michel böylece Lucette'le baş başa kalıyordu. Lucette onun üzerine boylu boyunca uzanıp: «Büyüdüğüm vakit..» diyordu; «Paris'e gideceğim. Gidip büyük bir aktris olacağım ve gelip seninle evleneceğim..» Ve dudaklarından öpüyordu Michel'i böyle diyerek. Dünya ile birlikte Michel de dönmeye başlıyordu artık. Ne yazık ki, Nicole durumdan şüphelenmekteydi; uzun boylu yalnız bırakmıyordu onları. Ama ne kadar çabuk dönerse dönsün, Michel'i daima gökyüzüne dalmış hayal kurmakta; Lucette'i de, sırtı Michel'e dönük ve muntazam bir şekilde solumakta buluyordu. Sesler yardım ediyordu onlara, hemen düzeliyorlardı. Ama o çok sıcak gün tek başına döndü Nicole, ve Lucette ancak son anda kopabildi Michel'den. Michel'in yanına oturdu Nicole, bir kavak yaprağı içinde dut getirmişti, elleri dut lekesi olmuştu hep. Öylesine bir sıcak basmıştı ki ortalığı, ırmağın suyu hepten kurumuştu ve bu güneşin altında plajda böyle hiç kımıldamadan uzanıp kalmak için, gerçekten alışık olmak lazımdı.

—Suzanne evine döndü Michel, siz kendisiyle ilgilenmeyince ne yapsın yani! Gözünüzün Lucette'den başka bir şey görmediğini söylüyor..

Ağzını Michel'in kulağına iyice yaklaştırıp ekledi:

—Kız kardeşimi rahat bırakın, yoksa dünyayı dar getiririm size.

Gözlerini bile açmadı Michel: Lucette'le doluydu gözkapaklarının içi, yitirmek istemiyordu.

—Michel, işitiyor musunuz beni?

Cevap gelmeyince tutup şiddetle sarsmaya başladı:

—Michel! Daha keyfiniz gelmedi mi?

—Hayır...

Michel, gene gözlerini açmadan, Nicole'ün elini alıp kızı kendine doğru çekti.

—Hayır, diye fısıldadı Nicole.

Ama Michel çoktan onu kollarıyla sarmış ve yanına uzanmaya mecbur etmişti. Kulağına fısıldıyordu şimdi:

—Bir başkası olacağına ben olmuşum, ne çıkar!.. Ben usluyumdur bak ve kibarımdır. İlk sevgilin nasıldı? Kaba herifin tekiydi herhalde, iddiaya girerim. Oysa ben kibarımdır.

—Hayır. Lucette'in yanında olmaz!

—Hem öyle bir olur ki! Sonra, Lucette uyuyor, bak.

Uyuyordu Lucette, evet, hınzırca uyuyordu.

Pazarları Suzanne, yani berber hanım, erkek kardeşiyle geliyordu plaja. Tıpkı ablası gibi mavi gözlü bir Parisli'ydi delikanlı. Kısa boylu ve esmerdi, zarif bir yüzü vardı; köyün elli kilometre ötesinde oturan yeğenlerinde tatilini geçirmekteydi. Biraz züppeydi. Pantolonu daima buruşuksuz ütülü, kısa kollu gömleği canlı maviydi. Tipografti, iyi kazanıyordu tabii. Ve hep geziler yapmaktı Petit Louis'nin hayali: Suyun içinde bile, sorular sıralamaktan usanmazdı Michel'e: Hangi dili konuşuyorlardı Honolulu'da? Zencilerin de okulu var mıydı? Onun gibi bir işçi mesela, günde ne kadar kazanabiliyordu? Bilmiyor muydu Michel? Bıktırırdı insanı! Bunu da bilmiyorsa, nasıl oraya gittim diyebiliyordu yani? Kendisi gibi New York'u şöyle uzaktan görmek için kolunu kesmeye hazır insanlar dururken, Michel gibileri çıkardı hep geziye Allah kahretsin!

—Fransa'da nasıl oy verildiğini biliyor muyum sanki ben!..

Böyle diyerek gülerdi Michel ve içki koyardı bardaklara: Okyanusya adalarında içilen cinsinden, bir beyaz şarap, rom ve limon karışımı getirmeyi ihmal etmezdi hiç. Belinde mayo yerine kırmızı bir kumaş parçası, güneşten iyice kavrulmuş haliyle, Michel'in tam bir Maori olduğuna iddiaya girebilirdiniz. Hele Okyanusya şarkıları söyleyerek hupa-hupa yapmaya başladığı zamanlar. Petit Louis de onun gibi kısacık bir peştemal giyiyordu şimdi; Michel öğretmişti ona nasıl bağlanacağını, çok daha rahattı öyle değil mi; gülünçlük olsun diye, Petit Louis de hupa-hupa yapmaya koyuluyordu. Elinizdeyse kasıklarınızı tutun da çatlamasın artık!..

—Genel oy konusunda, inci avcılarının nasıl daldığını göstereyim şimdi sana.

Dalıyordu Michel ve o kadar uzun kalıyordu ki suyun altında, Bayan Suzanne dehşetten bağırmaya ve kardeşine, ölüyü sudan çekmesi için, Allah andı vermeye başlıyordu. Nihayet Michel, ağzından sular püskürterek çıkıyordu ortaya:

—Bu ciğerle ancak bu kadar olur, diyordu.

İçi hayranlıkla kabarıyordu Petit Louis'nin; ama Michel'in Fransa'da nasıl oy kullanıldığından habersiz olduğunu unutmuyordu. Dalmak iyidir hoştur ama, insanın bir de yurttaşlık görevleri vardır.

—Ya, öyle mi, diyordu Michel. Bekle biraz hele.

Petit Louis'nin üzerine atılıyordu şakacıktan, döğüşme taklidi yaparak yuvarlanmaya koyuluyorlardı kumların üzerinde.

—Bu tamam da, diyordu Petit Louis, savaştan sonra yüzünün terlerini siliyordu bir yandan ve kendini katiyen yenik addetmiyordu, tamam olmasına tamam da bu, on sekiz yaşını doldurmuş olsan bile, bugün niye Karadeniz ayaklanması için oy vermemiz gerektiğini anlayamayacaksın.

—Reşit değilim, Karadeniz'de ayaklananların kimler olduğunu da bilmiyorum, ama karnım aç, diye haykırıyordu Michel.

Çalılıkların arkasında giyinmeye başlıyorlardı ve hınzır Michel, Tahiti mutfağının incilerini ballandıra ballandıra anlatmaya koyuluyordu dünyanın en tatlı sesiyle: Minicik bir domuz, fey muzları, balık.. hepsi Hindistancevizi sütüne bulanmış ve palmiye yapraklarıyla örtülü; yaprakların üzerine de çuval koyarsın, tandır kebabı gibi ağır ağır kızarsın diye ve sonra efendim, dinleyenlerin ağzının suyu akar.

Ve Bayan Croissac akşamları yatağa tırmanırken, kocası:

—Bizim memleket oğlana yaradı, diyordu. Büyüdü birdenbire.

Büyümüştü evet Michel. Arıza yapmayan bir motor gibi mükemmel çalışan bir vücudu vardı.

XIII

Irène hana daldığında, Michel, yemek odasında yerleri yıkıyordu. Ayakları çıplaktı, dizlerinin üzerine çekmişti pantolonunu; sabunlu suların içinde adeta yüzüyor, bir yandan da kafa patlatırcasına türkü çağırıyordu. Irène, yani şato sahiplerinin kızı Irène Boulanger, yani, Michel'in "Çılgın Bakire"deki son gecesinde Alfredo'nun yanında gördüğü Irène!

Tıpkı oda hizmetçisi Nicole gibi uzun boylu ve ince yapılıydı Irène. Küçük bez ayakkabıları vardı ayağında; sarı ipekliden bir elbise giyinmiş, beline bir kemer takmıştı; boynunda şark üslubu bir inci kolye vardı, elinde bir saman şapka. Jeanne d'Arc tarzında kesilmiş saçlarının verdiği kır havasına rağmen, at yarışlarına gider gibi bir hava içindeydi:

—Sizi yemeğe götürmeye geldim, dedi.

—Burayı bitirmem lazım.

Çok canı sıkılmıştı Michel'in, hırsla fırçalıyordu yerleri.

—Uzur sürer mi daha?

—En fazla bir çeyrek.

—Sizi koruluğun arkasında arabada bekliyorum öyleyse.

Tam çıkacakken karar değiştirip döndü:

—Hayır, dedi. Burada bekleyeceğim, gelmeyebilirsiniz çünkü.

Ve duvar tarafına itilmiş masalardan birinin üzerine oturdu. Yere yeni bir kova su atıp sordu Michel:

—Alfredo iyidir umarım?

—Çok iyi. Yemekte o da var.

—Yaa! Bana öfkeli falan değil ya?

—Ne münasebet! Tam tersine, size adeta tapıyor...

—Gene de dışarıda bekleyin siz beni, benim için daha kolay. Burayı bitirmem, sonra da giyinmem gerekiyor. Ve kendi başıma buyruk değilim, patronlarım var.

—Ama geleceksiniz?

—Söz veriyorum. İstemeye istemeye..

Çıkmak üzereyken kapıda kakılıp kalmıştı Irene, arkadan doğru vuran güneş, elbisesini saydamlaştırıyordu: Nefis bacakları vardı. Bir an gözlerini ayıramadı Michel, sonra:

—Hadi gidin, dedi. Sizsiz daha çabuk bitiririm işimi.

Kaba ve küstahça davranmak arzusunu veriyordu bu kız Michel'e. Niye rahat bırakmıyordu sanki Michel'i? İnsanları gelip ta kendi yuvalarında sıkıştırmak da ne biçim bir işti yani? Ama içinden bir ses, kızın, her istediğini yaptıracak kadar irade sahibi olduğunu söylüyordu ona.

Yerleri yıkayıp sildikten sonra, odasına çıktı Michel. Buraya gelirken üzerinde olan beyaz gömleği giydi, tertemiz keten pantolonunu giydi sonra, bez ayakkabılarını giydi; güneşte kala kala iyice açılmış saçlarını taradı bir güzel ve gidip patronun kapısını tıkırdattı. Yatmaktaydı ihtiyar; onu görünce tek kelime söylemeden bir inilti koyuverdi.

—Biraz ayrılmam lazım patron. Hanım neredeyse gele-

cek. Herhangi bir şeye ihtiyacınız var mı?

—Temelli gitmiyorsun ya aslanım?

Istırabın ilgisiz kıldığı gözlerle bakıyordu ihtiyar.

—Ne münasebet patron. Biraz ayrılmam lazım, o kadar. Akşama dönerim. Ya da yarın sabah.

—Git keyfine bak aslanım.. Uf!

Kapıyı yavaşça kapadı Michel.

Korkunç bir kalabalık vardı şatoda. Irène'in annesiyle babası İsviçre'ye gitmişlerdi; ama yemeklere başkanlık eden ve aile hayatının düzenini sağlayan bir hala vardı evde.

Modernleştirilmiş bir XIII. Louis tarzında dört köşe kocaman bir yapı olan şato, oldukça çirkindi aslında. Dikdörtgen, simetrik ve geniş odaların mobilyasına rengarenk bir Hint pamuklusu hâkimdi. Bütün cepheyi kaplayan yemek odası, kapı-pencerelerle, taş döşeli bir taraçaya açılmaktaydı. Yamaç halinde çimenliği, ağaç demetleri, pembe mavi ortancalarıyla bir İngiliz bahçesi uzanıyordu taraçanın önünde; yamacın bittiği yerde ise siyah bir gölcük pırıldıyordu.

Yemek odasındaki uzun masaya örtü sermemişler, ama bütün tabak aralarını çiçekle donatmışlardı. Yontma billur kadehler kaplamıştı masayı. Hasırlı iskemlelerin arkasında, pembe beyaz çizgili giysileri, ufacık boneleri ve fitilleme önlükleriyle bir alay hizmetçi kız, emre amade beklemekteydi. Aralarında Nicole yoktu Allahtan.

Surat asıyordu Alfredo: Michel'in yanına oturmak istemişti çünkü ve Irène buna yanaşmamıştı. Irène başkanlık ediyordu yemeğe; masanın ucuna oturmuş, sağına Alfredo'yu, soluna Michel'i almıştı. Doğrusu istenirse, Alfredo haksızdı: Karşısındaydı arkadaşının, daha ne istiyordu! Enfes bir kız vardı Michel'in yanında, yirmi yaşın bütün şartlarıyla donanmış bir kız. Kızın yanında ise, Paris'te astığı astık kestiği kestik, ama burada genç komşusuna kendini

fark ettirmekten aciz bir gazete sahibi yer almıştı; onun yanında da, gözleri haddinden fazla zeki, yani orta yaşlı ve tabii müthiş hüzünlü bir kadın. Ötekileri hayal meyal seçebiliyordu Michel: Perspektiften ibarettiler. Masanın öbür ucunda ise, ufacık bir hala hanım görülmekteydi. Gelelim karşı kıyıya: Alfredo; Alfredo'nun yanında, saçlarını arkasında toplamış, sakin yüzlü bir kadın (Alfredo müthiş saygılı davranıyor kadına); kadının yanında, utangaç mı utangaç bir delikanlı (ki bütün yemek boyunca konuşmayacaktır); delikanlının yanında da, gözleri yanındaki hanımdan başka bir şey görmeyen karga kafalı, dazlak bir adam; adamdan itibaren yeni bir perspektif. Adamların hepsinde beyaz pamuklu birer pantolon, kadınların hepsinde açık renk, belleri kemerli giysiler ve inci gerdanlıklar.

Kendisinin yemeğin düğüm noktası ve günün atraksiyonu haline gelmesi için, Alfredo'nun ne gerekliyse yaptığından emindi Michel. Şuradan emindi ki, yanındaki tatlı kız, kudretli gazete sahibine kesinlikle sırtını çevirip Michel'e dönmüş; uzun kirpiklerini kırpıştırarak ve tabii alçak sesle:

—Sizin yaramaz bir çocuk olduğunuzu işittim, demişti. Aklınıza eseni yaparmışsınız.

Alfredo'nun danalar gibi bağırmasıyla, kurulmak üzere olan bu samimiyet yarı yolda kaldı:

—Gaston seni bulduğumuzu öğrenince nasıl sevinecek, bilsen!

Ünlü kişileri, ömründe bir defa bile görmüş olsa, daima küçük adlarıyla çağırmak tutkusu vardı Alfredo'da. Irène düzeltti:

—Bulduğumuzu değil, benim bulduğumu öğrenince.

Kulak kesilmişti Michel:

—Gaston'u gördün demek! Nasıldı peki?

—Bir de soruyorsun! Kalp hastası olmuştu.

Utanmıştı Michel:

—Onu sormuyorum, dedi. Patronla aralarında bir tatsızlık oldu mu?

—Patron deliye dönmüştü ve bütün hıncını Gaston'dan aldı tabii.

—Tabii, dedi Michel.

Ama bu «tabii»yi öyle bir ciddiyetle söylemişti ki, masadakiler kırıldı gülmekten ve Alfredo: «Ben size demedim miydim!» gibilerden muzaffer bir kumandan edasıyla baktı masaya. Michel de gülüyordu.

—Peki sonra?

—Dinle bak, diye başladı Alfredo. Seni bir daha görmek üzere gittiğimde, "Çılgın Bakire" karanlık, sıkıcı bir yer olup çıkmıştı. Çivilenmiş bir tabut gibiydi senin piyano; zavallı Gaston da kocasını yeni kaybetmiş bir dul kadından farksızdı. Bu durumda Gaston'a seni bulup getirmeyi vaat ettim. Şimdi buldum işte, geriye kalıyor...

Hırsla sözünü kesti Irène, Alfredo'nun:

—Kendinize yontmayın hemen, siz bulmadınız onu, ben buldum, dedi.

—Ay!

Bu küçük çığlık, gözleri haddinden fazla zeki kadından çıkmıştı; sadece gazete sahibiyle ilgili bir çığlıktı bu ve onun için küçüktü. Ama Michel'in yanındaki kız, büyük bir kahkaha attı; çığlığın sebebini anlamıştı çünkü; ve anlamaktan ileri gelen mutlu bir kahkahaydı bu. Soğuk bir sessizlik oldu.

—Michel'in kadehi boş Alfredo.

Alfredo'ya ters ters bakarak söylemişti bunu Irène; sonra kıza dönüp sordu:

—Niye güldünüz Gisèle?

Tatsızlığı önlemek için hemen bir soru attı Michel:

—Benim yerime birini bulabildi mi bari Gaston?

—Bulmak denirse böylesine, buldu diyelim. Hiçbir özelliği olmayan bir tip var şimdi orada. Gaston kalp hastası oldu diyorum sana. Bir buçuk kilo verdi tam. Söylediğine göre, küçük Alice her gece senin için dua ediyormuş.

—Aman ne dokunaklı, dedi gazete sahibi alay ederek.

Parmağıyla masayı tıkırdatıyordu sinirli sinirli. Adama doğru uzandı Michel.

—Bu işte benim bir suçum yok, dedi. Ne olur öfkelenmeyin bana. Öteden beri böyledir Bay Alfredo, küçük kızların dualarına katiyen dayanamaz.

Alfredo'ya dönüp ekledi:

—Keşke beni hiç bulmamış olsaydın..

Birden kederlenmişti. Kararlı bir sesle, yeniden atıldı Irène:

—O bulmadı sizi, ben buldum...

Sonra da alçak sesle, sadece ikisi için:

—Daha doğrusu Nicole buldu, diye devam etti. İmkânsız bir adamsınız doğrusu, akıl almaz bir adam.

—Başka şeylerden konuşsak daha iyi olmaz mı matmazel.

Gittikçe biraz daha kederleniyordu Michel.

Şemsiyelere aldırış ettiği yoktu güneşin, olanca gücüyle yükleniyordu taş döşeli taraçaya. Boğucu bir sıcak vardı. Michel, elinde kahve fincanı ve ayakta ve alabildiğine "mondeon", taraçanın parmaklığına oturmuş olan masa arkadaşına kur yapmaktaydı. Geniş sarı saman şapkasının altında fidan gibiydi Gisèle, bir ayçiçeğine benzemekteydi. Çok uzun boylu, dazlak, kartal bakışlı bir adam yaklaştı yanlarına; beyaz pamuk pantolonunun düğme çizgisi, bir yarım küre haritası kadar kocaman karnının üzerinde kocaman bir yarım daire çiziyordu. Hemen oradaki kavuniçi bir koltuğa fütursuzca oturdu adam ve fincanını parmaklığın üzerine koyarak:

—Gisèle yavrum, dedi, bulup lanse etmekle şeref duyduğum büyük yıldız olmadan önce, bana biraz şeker getir bakayım.

Yeğin bir Alman şivesiyle konuşuyordu adam, altın dişleri vardı. Michel'e dönüp kendini tanıttı:

—Adım Bimmler..

—Michel Vigaud..

—Onu biliyorum. Beni hiç işitmediniz herhalde?

—Özür dilerim, dedi Michel.

—Öyleyse bilin ki, prodüktörüm ben. Alman film şirketlerinin büyük çoğunluğu benim sermayemle çalışır. Ve sizi alıyorum.

—Nereye alıyorsunuz mösyö?

—Esprinin sırası değil genç adam, geleceğiniz söz konusu burada. Sizi, birlikte kararlaştıracağımız bir ücret karşılığında, işe alıyorum. Jön prömiye olacaksınız; size göre senaryo bulunacak. Bu konuda bir fikriniz, bir teklifiniz varsa, hemen söyleyin. Teşekkür ederim Gisèle'ciğim. Şuraya, yanıma otur bakayım; seni seyretmeye bayılıyorum.

Gülüyordu Michel; o kadar neşeli gülüyordu ki, sonunda Bimmler'le Gisèle de dayanamayıp kahkahalarla gülmeye koyuldular. Irène yaklaşıp parmaklığa oturdu:

—Gördüğüm kadarıyla iyi eğleniyorsunuz, dedi.

—Mösyö beni jön prömiye olarak işe alıyor, (ama nasıl gülüyordu Michel!) ve ben.. ve ben hiçbir şey bilmiyorum! Doğru dürüst Almanca konuşmasını bile!

Bimmler kesti:

—Kaç yaşındasınız ki daha? On dokuz? Yirmi? Bir alay şey öğrenmeye vaktiniz var demektir.

—Ama ben öyle tembelimdir ki.

Haykırmıştı Michel, ve bu sefer herkes gülmüştü. Bimmler, parmağını tehdit eder gibi kaldırıp sallayarak:

—O hastalığın tedavisi kolaydır, dedi.

Düşünceli bir sesle devam etti Michel:

—Sonra, neredeyse askere gideceğim. Tabii bu, kaçmak için iyi bir fırsat aslında.

Bimmler, göbeğini koltuğa yayarak:

—Askerlik hizmeti ciddi bir iştir delikanlı, dedi. Ödevinizi yapmanız gerek. Ne zaman gidiyorsunuz?

—İki ay sonra muayeneye çıkıyorum.

Merhamet dilenen bakışlarla ekledi:

—Ve galiba çürüğe çıkma şansım yok.

Herkes kahkahayı basmıştı gene. Bimmler atıldı:

—Bu durumda size, benimle birlikte hemen Almanya'ya gelmenizi teklif edeceğim. Bir deneme filmi çekeriz orada, sonuç olumlu çıkarsa, askerlikten sonra başlarız.

—Peki ya bu arada güzelliğimi kaybedecek olursam?

Bunu söylerken, şöyle bir dönmüştü ekseni üzerinde. Alkışladılar... Bimmler ayağa kalkmıştı:

—Şimdi gidip biraz uyumam lazım, dedi. Konuşmaya çay saatinde devam ederiz.

—Biz de küçük bir tur atacağız, dedi Irène.

Hâkim bir tavırla koluna girmişti Michel'in. Gisèle yapmacıklı bir ciddiyetle uzaklaşıp, kavuniçi tentenin altındaki topluluğa yöneldi. Gazete sahibi de oradaydı; ta başından beri bir şezlonga uzanmış ve kızdan ayırmamıştı gözlerini.

Taraçanın geniş basamaklarını iniyorlardı şimdi. Michel son basamakta durup iki taşın arasından çıkan bir karayılanı ayağıyla okşayarak:

—Gevşeyip kalmış güneşte zavallı, dedi. Keyfi yerinde ama.

—Rahat bırakın hayvanı. Burası zaten karayılan dolu, bakın. Sadece bu yüzden sevmiyorum ya bu memleketi.

Taraçayı saran güllerin kokusu kaplamıştı havayı. Özellikle kırmızı güllerden, kırmızı şarap kokusunu andırır ağır bir koku yayılmaktaydı. Çimenle örtülü yamacı inmekteydiler.

—Aşağısı, küçük gölün orası serindir, göreceksiniz.

Dipsiz bir kuyu gibi simsiyah gölcüğün kıyısındaki bir ağaç topluluğunun ardına dolandı Irène. Yaşlı bir kestane ağacına dayalı bir peyke vardı orada; ve göl, bütün o siyah ve donuk durgunluğuyla önlerinde uzanmaktaydı. Kuğular vardı üzerinde kayan, ama su gene de bulanmıyordu; buz tutmuş gibiydi. Kestanenin yaprakları arasından süzülüyordu güneş; koca ağaç, yeşil dantelden bir abajuru andırmaktaydı. Irène peykeye oturdu, Michel de onun ayaklarının dibine.

—Burası hakikaten serinmiş, evet..

—Almanya'ya beni de alın, dedi Irène.

—Kim dedi size Almanya'ya gideceğimi?

—Bimmler'den teklif alıp da kabul etmemek çılgınlık olur.

—Palavraya karnım tok benim. Beni ne yapmaya alacak yani adam?

—Yoksa farkında değil misiniz? Sizi herkes, hem de çılgın gibi seviyor Michel.

—Palavraya karnım tok dedim ya. Çok cici ayakkabılarınız var. Hele bu bacaklar! Nasıl güzel yarabbi.

Eliyle okşuyordu kızın bacaklarını. Eğildi Irène ve Michel'in gözlerini aradı:

—Cevap bekliyorum: Beni de götürüyor musunuz? Bu bacaklar sizin olur.

Apaçık ve dolaysızdı. Ayağa kalktı Michel, sırtını döndü Irène'e, göle bakmaya koyuldu. Kaba ve küstahça davranmak arzusunu uyandırıyordu bu kız onda hep, ne tuhaf! Sırtı dönük olarak konuşmaya başladı:

—Hayır, sevgili küçükhanım. Almanya'ya gitmiyorum çünkü, bir; ikinci olarak da ortada Alfredo var ve gene diyecektir ki...

—Ne diyecektir?

—Hiç.. Bana güven olmaz matmazel, işin acı yanı da bu..

—Peki ya Nicole? Nicole ne arıyor bu işin içinde?

Irène'in siyah gözleriyle karşılaştı gözleri; deli bakışı bunlar, diye düşündü bir an. Elleri cebinde, ayakta duruyordu. Irène'in Jeanne d'Arcvari kesilmiş düz sarı saçlarında güneş lekeleri dans etmekteydi. Gönül almak gerektiği duygusuna kapıldı birden:

—Saçlarınız çok güzel, dedi. Tam bir itfaiyeci miğferi gibi duruyor.

Aslında tam bu değildi söylemek istediği ve Irène, başını ellerinin arasına almış, ağlamaya koyulmuştu işte. Ne

diyeceğini şaşırıp kalmıştı Michel.

—Bıktım artık, bıktım, diye hıçkırıyordu Irène. Ne yapacağımı, kendimi nereye koyacağımı bilemiyorum bir türlü! Allahım, Allahım, nasıl bıktım her şeyden!.. Siz de karşımda, elleriniz cebinizde durup kalıyorsunuz öyle...

Hemen ellerini cebinden çekti Michel ve Irène'in ayakucuna oturdu:

—Yoksa Alfredo mu sizi böyle ağlatan? İster misiniz gidip ağzını burnunu birbirine geçireyim onun! Söyleyin Irène, Alfredo mu?

—Zavallı Alfredo'nun hiçbir suçu yok, hayır. Sıkılıyorum ben, sıkılıyorum. Düşündüm ki belki sizinle...

Michel ayağa kalkmıştı:

—Öyleyse bu bir çocukluk, dedi. Sıkılan kızları eğlendirmeye yaramam ben. Daha ilk dönemeçte bırakır giderim sizi.

Ellerini cebine koymuştu yeniden:

—Bimmler'le niçin evlenmiyorsunuz mesela? Hareketli bir hayat yaşardınız onunla, inanın, sıkılmaya vakit kalmazdı!

Irène, zafer kazanmış gibi gülümseyerek bakıyordu ona şimdi:

—Michel, dedi. Siz de düştünüz işte aynı tuzağa, ne şans!

Ayaklarının üzerinde yaylanıyordu Michel.

—Tuzak mı? Hiçbir yere düşmedim. Aşkla oynanmasını sevmem. Ve şimdi, sevgili küçükhanım, şuraya uzanıp biraz kestireceğim. Müthiş bir yemekti doğrusu, uyku bastırdı.

Irène tek başına döndü şatoya. Taraça bomboştu. Bir oda hizmetçisi, fincanlarla kadehleri topluyordu bir tepsinin içine. Irène az kaldı bir karayılanı çiğneyecekti, birden midesi bulandı. Hizmetçi kız, yemek odasını koşarak geçen küçükhanımın ardından şaşkın şaşkın bakakaldı bir süre.

Michel'i akşam yemeğine alıkoymayı da başarmışlardı.

Çaydan sonra gitmeyi denemiş; ama Irène, Gisèle ve Alfredo'yla bir tenis partisi yapmak zorunda kalmıştı. Tenisten sonra da bir iki kokteyl içmişlerdi dinlenmek için. Ve demeye kalmadan yemek saati gelip çatmıştı. Yeniden özür diledi Michel: Herkes yemek kılığına bürünmekteydi, bu keten pantolonla doğru olmazdı masaya oturması. Çaresini buldular: Alfredo, hemen bir pantolonla altın düğmeli lacivert bir ceket versindi ona. Ama Alfredo müthiş şişmanlamıştı! Bol geldi pantolonu. Bol mu geldi? Öyleyse bir pantolon Mösyö Conche'tan alınır ve olur biter bu iş, Conche ince yapılıdır, tıpatıp gelir görürsünüz, hem sonra canım niye üzüyoruz böyle çocuğu, ayağındaki pantolonun nesi var yani, onunla iner yemeğe! Alfredo, pantolonun biçkisi üzerine övgü döktürmekteydi, terzisinin adresini istiyordu Michel'den.

—Korkunç bir sır küpüdür bu bizim Michel, diyordu. Elinde iyi bir adres mi var, hiç kimseye aktarmaz. Sevgililerimi alır elimden, arabalarımı da alır, ama buna karşılık bir terzinin adresini bile çok görür bana.

—Gerçekten çok şık bir pantolon, dedi Gisèle de.

Bu durumda söz konusu pantolonun aslında bir sömürge jandarmasına ait olduğunu açıklamak yersiz kaçacaktı; Londra'dan getirttiğini söyledi Michel ve tevazuyla ekledi:

—Konfeksiyon bu, biçme değil.

Alfredo yüksek sesle hayal kuruyordu.

—Şık bir adam ancak Londra'dan giyinebilir doğrusu!

Erkekler smokinli, kadınlar dekolte olarak yemeğe oturdular. Michel, Alfredo'nun altın düğmeli ceketiyle Bay Conche'un pantolonu içinde, bir deniz subayı havasındaydı ve bu kılık hiç de sırıtmadı masada. Beyaz dekoltesiyle Gisele, tek kelimeyle, göz kamaştırıcıydı. Her şeyi, her şeyi vardı kızın; sadece kusuru yoktu.

Yemekten sonra bir süre dans edildi. Gramofon çalma işini, gazete sahibi üzerine almıştı. İçkiyi biraz fazla kaçırmış olan Michel, piyanoya geçmeyi, kocaman bir kadınlar

ordusunun bütün ricalarına rağmen, kesinlikle reddetti. Ne çok da güzel kadın vardı bu evde yarabbi! Biraz yakından bakınca hemen farkedilivordu. Çalmayacaktı hayır, şarkı da söylemeyecekti, öf ne sıcaktı burası. Gisèle'i parka çekti.

Ay ışığı da yok, simsiyah her yer. Kemiksiz bir kadın sanki. İpince, ilik gibi!.. Çok uzaktan bir müzik sesi geliyor, karanlığın içinde kocaman bir avize gibi asılı duran şatodan. Bir ya da iki kere kumların hışırdadığını işitmişlerdi, bir beyaz elbise değip geçmişti vücutlarına; birisi koşmuş, bir erkek sesi «Monique» demişti. Sonra da uzun süre rahatsız edilmediler. Taa neden sonra, birden, bir elektrik lambasının ışığı bir şamar gibi indi üzerlerine: Gazete sahibiydi bu.

Michel öfkeyle haykırdı:

—Kapıya vurup da girin.

Öteki derhal söndürdü lambasını ve uzaklaştı. Ama Gisele dönelim diye tutturmuştu şimdi, tadı kalmıyordu işin.

Parkın karanlığından sonra gözlerini kırpıştırarak girdiler şatoya. Büyük salon hemen hemen bomboştu. Yüksek sesle gülüyordu Irène, saçları briyantinle taranmış bir adamla plak seçmekteydi. Yemekte yoktu bu adam, nereden çıktı peki? Yaklaşmayı denedi, ama Irene oralı olmadı; fark etmemiş gibiydi onu. Bir koltuğa çöküp kalmış olan gazete sahibi, hafif sarhoş, omuzlarını silkti onu görünce. Ortada bir çift dönüyordu durmadan, dans delisi dediğin de başka türlü olmaz ki.. Buruşuk ihtiyar halayla konuşmayı denedi Michel bu sefer, ama o da kalktı hemen: Bu saate kadar kalmasının sebebi, uykusuzluktu; yatakta uyumamaktansa gençler arasında geçirmek istemişti geceyi; ama şimdi galiba uyuyabilecekti; içinden bir ses: «Uyuyabilirsin» diyordu şimdi.

—Saygılar sunarım madam..

Eğilip elini öptü Michel.

—Bu ne sevimli genç, dedi ihtiyar hala ve gitti.

Haddinden fazla zeki gözlü kadın, ipek kumaşlar içinde pırıl pırıl ve yalnız, bir koltuğa oturmuştu, yanından geçerken yakaladı Michel'i.

—Afacan çocuk sizi! Niçin öyle inat ettiniz bakayım? Sonunda kendi güzelliğinizin kurbanı olacaksınız...

Yanına oturdu kadının: Kabalığı göze almadan başka türlü davranmak mümkün değildi.

—Ben sizin yerinizde olsam, diye devam etti kadın, tamamen başka telden çalardım bu akşam, tamamen başka bir telden..

—Ne teli, madam?

İnsafsızca bakıyordu kadına. Durmadan başkalarını gözetlemenin, her şeyi anlayıp bilmeye kalkışmanın ve üzerinize hiç mi hiç vazife olmayan işlere burnunuzu sokmanın ne anlamı vardır yani, ne kazandırır size? Kaçırılmış tren geri mi döner bununla?

—Diyelim ki piyano çalardım. Bize hakikaten o zevki vermeyecek misiniz yani?

—Ben piyano çalmam, madam; sadece akordeon çalarım.

—Alfredo, diye seslendi kadın. Akordeonu getirir misiniz lütfen, Bay Vigaud bize akordeon çalacak.

Michel, kadını böylece başından savmış olduğuna memnun, fırlayıp kalkmış ve Gisèle'e doğru ilerlemişti. Bir dolap çevirmekle meşguldü Gisèle, gazete sahibinin koltuğunun kenarına oturmuştu şimdi. Küçük orospu..

Tam o sırada Alfredo göründü, bembeyaz pırıl pırıl bir akordeon vardı kucağında ve nasıl da mutluydu kakavan yarabbi! Kendi tuzağına kendi düşmüştü Michel, çaresiz boyun eğdi.

—Bari dışarı çıkalım, dedi akordeonu alırken.

Bir tanrı inmiş gibiydi şatoya. Evden bir avizeyle aydınlatılan taraçanın basamaklarından birine oturup sonuna kadar açtı akordeonu. İlk seslerle birlikte gölgeler koptu geldi ağaçların arasından ve merdiven basamakları, bir açık hava

tiyatrosunun sıraları gibi, hızla doldu. Michel, başı yukarıda, kollarının arasında derin derin soluyan akordeon, geceye ve gecenin içinde ayaklarının altına sıralanmış bütün bu insanlara şarkı söylemekteydi.

Ertesi gün öğle vakti döndü hana. Bayan Croissac bulaşık yıkıyordu. Onu görür görmez bıraktı işini, ellerini siyah önlüğüne kurulayıp sordu:

—Demek bizi terk ediyorsunuz Mösyö Michel?

—Kim söyledi bunu patron?

—Can sağlığı olsun, nasıl olsa günün birinde gitmeyecek miydiniz. Tanrıya emanet olun.

—Patron!

Ama dinlemedi kadın, kaçar gibi çıktı mutfaktan. Kolları yanında, kalakalmıştı Michel. Birden müthiş hüzünlü ve yapayalnız duydu kendini.

Merdivene yürüdü ağır ağır. Odası bomboştu; yatağın çarşafları alınmış, yastık kılıfları kaldırılmıştı. Niye böyle acele etmişti bayan Croissac, karar verilmiş bir durum yoktu ki. Küçük tren acı bir çığlık koyuverdi uzaktan. Michel aynalı dolaba yöneldi; golf pantolonunu, deri ceketini çıkardı, sonra ayakkabılarını. Bay Croissac'ın iniltisi geldi duvarın öte yanından. Hızla giyindi, bir iskemleye çöktü sonra, odanın ortasına. Nasıl da boştu yarabbi bu oda. Garip bir yorgunluk sarmıştı vücudunu. «Hay kör şeytan! Ne oluyor bana böyle gene. Bütün o pis heriflerden ötürü kaçmamış mıydım sanki "Çılgın Bakire"den? Ama aralarına girer girmez onlara benzeyip çıkıyorum!» Basamakların üzerinde, akordeon çalarken görür gibi oldu kendini ve müthiş bir utanç duydu. O pis ahmak züppelerin alkışlayışı. Elifi görseler merter sanırlar! Bu sefer ispatı da var: Jandarma pantolonu. Zizi'nin "Çılgın Bakire"deki programını yenilik diye yorumlayan inek arabaları. Ama Michel yakasını kaptırmıştı bir kere, çaresi yoktu artık.

Güçlükle yürüdü kapıya. Diş fırçasıyla makinayı unuta-

caktı az kalsın. Olan gene gömleklere olmuştu.

Bay Croissac'ın kapısını tıkırdattı:

—Bir şeye ihtiyacınız var mı patron?

—Sen misin aslanım? Hiçbir şey kâretmiyor, zahmet etme boşuna. Bacaklarımdan et parçaları koparılıyor sanki.

Yeniden inlemeye koyuldu adam. Michel sessizce kapıyı kapattı.

Taraçada, bir şemsiyenin altında, konyağını yudumlayarak onu bekliyordu Bimmler. Başka hiç kimse yoktu taraçada, ortalık yanıyordu. Boş fincanlar sürünüyordu masaların üzerinde. Güllerin havadan da ağır olan kokusu taraçaya doğru çıkıyor; çimenlik yamaç, ağaç toplulukları ve siyah gölcüğüyle bütün manzara sıcağın içinde hareketsizleşiyordu.

—Bu saatte katiyen yolculuk yapılmazdı, diye homurdandı Bimmler. Anamızdan emdiğimiz sütü burnumuzdan getirecek Gisèle.

Ve bir yabancı dili, bütün incelikleriyle konuştuğunu göstermiş olmaktan memnun, gülümsedi.

—İşte Alfredo!

Soluk soluğaydı Alfredo:

—Irène özür diliyor uğurlayamadığı için, dedi. Çok yorgun. Zaten herkeste bir acayip gevşeklik var bugün, hiç kimse formunda değil. Baksana ortalık bomboş. Dün akşam yediğimiz bir yemekten mi oldu böyle bilmem ki. Demek nihayet gidiyorsun talihli arkadaşım. Peki ama Gisele nerede?

Üzerinde bir yol elbisesi, kolları çiçek yüklü, kocaman el çantasını iskemle ve kapılara taka çıkara geliyordu Gisèle. Büyük bir ustalıkla boyanmış olan yüzü, tazelik ve heyecandan parlamaktaydı.

Bimmler'in valizlerle yüklü koca arabası, şatonun öbür tarafında, sundurmanın önünde bekliyordu onları. Michel kapıyı açarken:

—İsterseniz arabayı ben kullanayım, dedi.

—Hakikaten biliyor musunuz araba kullanmayı?

—O konuda hiç endişe etmeyin, diye atıldı Alfredo. Ben garanti ederim.

—Hadi öyleyse..

Gisèle ön tarafa, Michel'in yanına binmişti; Bimmler arkadaki koltuklara gömüldü.

—Alfredo! Bayan Toirac'a saygılarımı, Matmazel Boulanger'ye de dostluk duygularımı iletin lütfen. Yürüyelim mi Bay Bimmler?

—Yürüyelim.

Arabanın tekerlekleri, şatonun arkasındaki sarı kumların içinde kocaman bir daire bıraktı. Uzun mu uzun ağaçlıklı yolun ucunda, kapıcı-bahçıvan elini kasketine götürerek selamladı onları. Araba dar yolda bir süre sarsılarak ilerledikten sonra ormanı aşıp Devlet Yolu'na ulaştı. Ve gaza bastı Michel.

XIV

Her şeyi cömertçe düşünüp ayarlamıştı Bimmler. Paris'ten geçerken Michel'e hakiki bir çeyiz düzmüş ve Berlin'e geldiklerinde, Gisèle'i alıp Tiergarten dolaylarındaki evine gitmeden önce, büyük bir otele bırakmıştı Michel'i, cebine de 1923 Alman markı olarak astronomik bir para koymuştu.

Otel odasının o kişiliksiz konforu içinde tek başına kalır kalmaz, bütün çocukluğu gelip boğazında düğümlendi Michel'in. Odayı bir baştan öbür başa arşınlamaya koyuldu. Ne işi vardı burada? İki lafın başı ünden, şandan, şereften söz ediyordu ona Bimmler. Bimmler'le gelecek şeref. Pöh! Gisèle için de al bir o kadar. Gisèle de, o uzun kirpikleri de bilmem neresine kadardı aslında. Kurtaracağı şehri çevreleyen hendekteki yılanlardan biriydi Bimmler ancak, ama Gisèle kulede bekleyen dilber olmaktan bir hayli uzaktı.

Banyoda avunmayı denedi ilkin. Demeye kalmadan bir turist merakına kapıldı: Harpten önce, çocukken tanımıştı Berlin'i; şimdi tepeden tırnağa değişmiş olmalıydı şehir. Bimmler ona ertesi sabah için randevu vermişti; önünde koca bir gün ve bir gece vardı.

Tıraş oldu, tüvit bir elbise giydi; bir şapka, bir de hezaran baston aldı eline.

Pembe ve kırmızı ıtır çiçekleriyle süslü evlerinin grisi, hiçbir yerde olmadığı kadar temiz ve pırıl pırıl asfalt caddeleri, kocaman taksileri ve aynı kokusuyla Berlin, anılarından çıkıp gelmiş gibi göründü ona. Hele o koku! Baş dönmesi veriyor, bir anılar uçurumuna yuvarlıyordu onu. Harbin ilan edildiği gün bu sokakların asfaltı, beyaz bildiri kâğıtları, gösteri yapan öfkeli kitleler ve onu elinden tutmuş, ürkerek fısıldayan annesi «Aman sus yavrum, ağzını açma sakın!.. Fransız olduğumuzu bir anlarlarsa..» Anıların kamçısı altında, hızlı hızlı yürüyordu Michel. Kurfürstendamm, müzikli kahvelerle çiçeklenmişti. Akıl almaz bir kalabalık vardı her yerde. Ve her şey güzel ve hoştu. Kırmızıya boyalı koltuklar, renkli kocaman abajurlar, ıtır çiçekleri. Bir vals doldurdu kulaklarını:

Komm zu mir
Ich tanz mir Dir
Ins Himmelreich hinein...

Vay canına! Bir kadın orkestrasıydı bu. Durup kaldı Michel, alıklaşmıştı. Niyesini bilemiyorum ama hayasızca bir şey var bunda: Kadın orkestrası!.. Kahve enfes olsa gerekti; elindeki saman sapıyla kahveyi emen sarışın da öyle. Enfes ve utanmaz!.. Kadına gülümseyip inmeye devam etti. Tam bir şenlik yeri halindeydi cadde; dönüp dönüp kadınlara, durup durup camekânlara bakıyordu. Paris çiçekçileri gidip kendilerini denize atsınlar. Ne güzel bir sepet bu böyle. Yanak yanağa sıralanmış güllerle peygamberçiçekle-

rinden bir otomobil tekerleği büyüklüğünde bir tarh. Ya şu gül sepeti!.. Başlı başına bir ağaç işte. Peki şu, taç yaprağının üzerine dolanmış tek dikenli kırmızı çiçeklerin, adı ne acaba? Çiçekçinin kapısında bir dilenci, yanında bir köpek, hareketsiz bir el uzatıyordu caddeye doğru; başında rengi belirsiz bir asker kasketi vardı. Âmâ dilencinin elinden, sabit bakışlı gözlerinden ve yerde sıralı duran kibrit kutularından hızla uzaklaştı. Gömlekler de hiç fena sayılmazdı doğrusu; kravatlara gelince, daha iyisi yapılabilir. Ayakkabılar, kravatlardan da kötü, bu olmadı işte. Kadın ayakkabıları çok daha cici; hatta cici değil, büyüleyici. Ama kadın ayakkabıları daima büyüleyicidir. *Herz-Schuhe* imiş markalarının adı da, "kalbimin ayakkabıları" Alman edası, erkeklerde ne kadar belirli yarabbi! Tıpkı resimlerdeki gibi. Gencecik bir kıza dönüp baktı: Tam bir Venüs vücudu! Doğrusu nefis parçalar bu Alman kızları ve eminim ki soyununca daha da güzelleşirler; iri yapılı oldukları için, Paris modası dar geliyor onlara, belli. Milo Venüsü'nün sırtına Doucet'de dikilmiş bir elbise geçirin, gülünç hale sokarsınız güzelim kadıncağızı. Ne diye gelip de Fransa'dan Gisele'i ithal eder Bimmler, hiç anlamam doğrusu! Fransız kadınları kusurlarından faydalanmasını bilir ki, bu özellik pek de yabana atılacak bir özellik olmasa gerek. Güzel kadınla dolup taşıyor bu Kurfürstendamm. Ama yollardaki ahalinin yarısı da Rusça konuşuyor.

Kurfürstendamm'ı bıraktı Michel. Itır çiçekleriyle süslü hep aynı gri evler, ne eski ne yeni; tarihsel anıt diyebileceğiniz birer sanat eseri de değil bu evler üstelik. İşin doğrusu, Michel'in tiksindiği bir tek çiçek varsa, ıtırdır: Sakat doğmuş bir ortanca görünümündedir, pis kokar; tüylü yeşilliğine ise dokunamazsınız, dişleriniz kamaşır. Ama uzaktan bakınca müthiş etkiler sizi; bütün bu sahte lüks gibi tıpkı, şu ferforje kocaman bahçe kapıları, evlerin önündeki şu beyaz mermer merdivenler gibi. Bahçelerin temizliğine de diyecek yok hani. İşte gene bir kötürüm, yere oturmuş kib-

rit satıyor. Bu pırıl pırıl şehirde ne çok dilenci var yahu, hepsi de kibrit satıyor. Üzerinde iri beyaz harflerle 'Delikatessen" yazılı bir büyük mağaza, ama bu sefer, hakkını yemeyelim, yalansız dolansız bir lüks. Peynirler, domuz sucukları, çeşitli kavurmalar, leylek gagalarını andıran ince uzun şişeler. Görmesi bile haz veriyor insana: O kadar güzel sunulmuş, tertemiz ve iştah açıcı. Sahi, yemek vakti çoktan gelmiş geçiyor.

Horcher'de yedi akşam yemeğini. Bimmler'in öğütlediği bir restorandı bu. Garip bir restorandı aslında, özel bir dairenin yemek odası gibi bir şey, sadece ağzının tadını bilenlere açık. Kelebek gözlüklü birkaç Alman'ın yanı sıra bir alay yabancı vardı içeride ve her milletten bir alay şık kadın. İyice acıkmıştı, bir güzel doyurdu karnını ve hepsine on Fransız frangı istediler. Ucuzluktan utandı.

O caddeden bu caddeye dolaşmaya başladı. Son derece güzel aydınlatılmıştı ortalık, ama haddinden fazla kibrit satıcısı vardı ve haddinden fazla serseri kılıklı adam. Düzgün kıyafetli, şapkalı, bej pardösülü bir adam peydahlandı nereden çıktıysa ve yanında yürümeye koyuldu Michel'in. Tıpkı kibrit satıcıları gibi, griye çalan bir teni vardı. Gerçi restoranın sahibi Bay Horcher pembe tenli ve tombul bir adamdı ama, Almanlar'ın genellikle griye çaldığını söyleyebilirdiniz.

—Nachtolokal.. Hacttanze, dedi adam birkaç kere üst üste.

Michel güçlükle sıyırdı yakasını. Bir taksi çevirdi; Paris'in o şişman küçük kırmızı taksilerinden alabildiğine farklı, üstü açık bir taksi.

—Dansing, dedi şoföre. Biraz daha açıklamak umuduyla ekledi: Schön dansing..

Zayıf ve soluk benizli şoför, bir evet yaptı başıyla ve onu götürüp beş yüz metre ileriye bıraktı. İstediği para o kadar azdı ki tartışmaya bile değmez. Ama o ünlü Alman dürüstlüğüne ne oldu peki!

Zarif bir yer gerçekten. Büyük bir oval pist, pistin çevresinde kaplan sırtı gibi benekli mermer sütunlar ve tavana doğru bezek yığınları. Sütunların arkasındaki ufak masalarda şampanya içiliyordu. Michel, kapının ağzında kararsız kalmıştı: Erkekler smokinliydi hep; belki de tüvit elbiseyle oturmasına izin vermeyeceklerdi? Orkestra hiç de fena değildi..

Ein bischen langsam
Ein bischen schnell
Und wiederholen
Die schönste Stell...

Kurfürstendamm'da da işitmişti, günün *Schlager*'i olsa gerek bu türkü. Hiç de hantal değil Almanlar: Erkekler gayet iyi dans ediyor, kadınlar zarif. Ama bu kadınlar Alman olamaz. Balkona da mı almazlar acaba? Yaldızlı parmaklıklı merdivene ulaşmak için fokstrotun bitmesini bekledi. Ama bir Arjantin orkestrası bastırdı hemen; ve öyle bir karıştı ki ortalık, bir sütunla bir iskemle arasında sıkışıp kaldı Michel. Bir süre daha bekledi ister istemez. Bir kadın ilerliyordu masaların arasından doğru; kadını tek gözlüklü bir adam izlemekteydi. Bu kadın. Tanıyordu Michel bu kadını. Oydu tabii, adı gibi emindi Michel! Üzerinde aynı elbiseyi taşır gibiydi: Elbiseden çok bir kılıfı andıran, on yıl öncekinden bir nebze daha uzun, dar, beyaz bir elbise. Çok uzun boyluydu şimdi ve inanılmayacak kadar ince. Ama o eşsiz gümüş sarısı saçlar, tıpkı o zamanki gibi, ortasından ayrılarak taranmıştı gene. Zaman zaman başını heyecanla arkaya çevirip kendisini izleyen adama hararetli hararetli birşeyler söylemekteydi. Geçit boşalmıştı ve dosdoğru üzerine geliyordu Michel'in; şimdi kolunda yürüdüğü adam kadar uzun boyluydu handiyse ve işte geliyordu, evet; önünden geçiyordu işte. Dayanamadı Michel:

—Prenses...

Mırıldanmıştı. Ya o değilse, bir başkasıysa? Ama hayır, durmuştu işte ve oydu evet; siyah kadife kirpikli bu lacivert gözler, onun gözleriydi. Dik on iki yaş göğüslerini, açık dekolte elbisesi güçlükle gizlemekteydi. Ve yanındaki adam gözlüğünü gözüne götürürken, Michel en tatlı tebessümüyle söze girişti:

—Yoksa hatırlayamadınız mı Prenses? Michel'im ben. Dansa davet etmediğiniz ve kendisiyle tenis oynamadığınız Michel..

—Evet, dedi sadece.

Hiç gülümsemeden, gözlerinin içine bakmıştı Michel'in. Yanındakine döndü sonra:

—Sevgili dostum, size bir çocukluk arkadaşımı tanıtacağım: Michel...

Hemen fısıldadı Michel:

—Vigaud.

—... Vigaud. Nişanlım Kurtz von Lentz..

Nişanlısı, topuklarını vurarak selamlaştı. Gözlüğünün arkasından Michel'in omuzlarını, kollarını, bacaklarını inceler gibiydi şimdi. Ve Michel durmadan konuşuyordu:

—Giyinik olsam, sizden bir dans rica ederdim. Uzun bekleyişimin ödülü olurdu bu.

—Siz benimle tenis oynamak istememiştiniz, diye cevap verdi Prenses ciddi bir sesle.

—Yahudi olmaktan korktuğum için.

Gülümsedi Prenses:

—Burada bekleyin beni, şu danstan sonra hemen geleceğim..

Gözlerini onlardan ayırmıyordu Michel. Harika mücevherleri vardı evet. Süvari subayı ya da diplomat olması gereken nişanlı, Marina türünden bir güzelliğe tam yaraşıyordu. Prensesi belinden kavradığı bir sırada, uzaktan Michel'e gülümsedi; kusursuz bir kurukafa gülümseyişiydi bu ve Michel ne düşündüğünü tahmin etti adamın: «Yakışıklı bir atlet!» Yaa! Pek fazla hazzetmiyordu bu tarz

bir düşünceden, gayet iyi biliyordu bu çeşit deyimleri: «Güzel bir orospu!» der gibi «Yakışıklı bir atlet!» der bazı insanlar. Demek böyle.. Bu durumda.. Nişanlısına yapışmış dans eden Prensese baktı yeniden: Müthiş, gerçekten müthişti. Hakiki bir dantel gibi güzel. Prensesin uzun siluetinden ve pırıl pırıl saçlarından gayrı hiçbir şey görmüyordu artık Michel.

Onu bırakmış olduğu yerde buldu Prenses:

—Bizim masaya gelin, dedi. Dostlarıma tanıtayım sizi.

—Benimle oynamak ister misiniz?

Heyecanla döndü Prenses:

—Susun bakalım. Ve hele Yahudiler hakkında nükte falan yapmayın; Kurtz, dostlarımın Yahudi olduğunu bilmiyor.

Masaya yaklaşırlarken iki adam ayağa kalkmıştı; çok uzun boyluydu her ikisi de (Marina "dost"larını, boylarına göre seçiyor olsa gerekti). Biri esmer, öteki kızıla kaçan kumral. İkisinin de üzerinde kusursuz smokinler var. Ve tam bir borzoy nezaketi. Zaten ikisi de (Prenses tanıştırmıştı) Rus..

—Ne tuhaf değil mi? Burada bir çocukluk arkadaşı! Michel smokinli değil diye nasıl mahzun bilseniz: Dans etmek arzusuyla yanıp tutuşuyor.

Borzoylardan biri, en arı Paris şivesiyle bir teklifte bulundu hemen:

—Yer değiştiremez miyiz sanki?

—Bu ülkede her yerin erkenden kapandığını sanıyordum.

—Ne münasebet! Bakın şu genç hanım bize akla gelebilecek bütün yerlerin adresini verebilir.

Elinde çiçek tepsisiyle oradan geçmekte olan çiçekçi kızdı "genç hanım", istedikleri yere götürebilirdi onları, ama en iyisi kendi eviydi; ne gerekliyse vardı evinde, şampanya vardı, hatta cici bir kız arkadaşı da vardı.

—Nereye gitmek istersiniz Marina? Emredin!

—Hele bir çıkalım önce..

Bir taksiye atladılar ve önce susup kaldılar: Ilık ve sessiz hava şaşırtmıştı onları. Sonra Marina ilkin Michel'e "Berlin Gecesi"ni göstermeye karar verdi: Madem yeni gelmişti Michel ve madem hiçbir şey bilmiyordu. Çiçekçi kızın evine daha sonra uğrayabilirlerdi.

Girdikleri ilk "çekmece" (gece kulüplerine böyle diyorlardı), rutubet kokan, hemen hemen boş, ufacık bir bodrum katıydı. Masalar arasında bir gösteri seyrettiler: Üstleri tamamen çıplak iki kısa külotlu kadın, önce kılıç dövüşü yaptılar; sonra kılıçları bırakıp el ve ayaklarıyla vahşice giriştiler birbirlerine. Kadınlar hizmet ediyordu hep. Ve Kurtz derhal tezgâha yönelmiş, gösteriye sırtını dönüp içmeye koyulmuştu. Çıktılar. Yan karanlık bir başka çekmeceye geçtiler oradan. Tezgâhın önündeki taburelerde kadın gibi giyinip bacak bacak üstüne atmış, hepsi boyalı, hepsi perukalı, hepsi de kasvetli bir dizi erkek vardı. Dört köşe dizler üzerinde ipek çoraplar, atlas kunduralı kocaman ayaklar, kollardan ve uzun zayıf ellerden fırlamış mavi damarlar, perukaların ademelmalı boyunlara dökülen bukleleri ve peykenin sözümona yastıklarına yaslanarak gülen Kurtz!.. Şampanya çok pahalıydı: Şişesi on beş frank, müşteri başına bir şişe! Ceplerini dolduran milyonlarca marka alışamıyordu bir türlü Michel; hele bu markların franka çevrildiği zaman verdiği sonuç, büsbütün şaşırtıyordu onu. Sonra bugün hangi Alman şampanya içmeyi göze alabilirdi kuzum?

—Ben ve Stinnes, diye cevap verdi Kurtz von Lentz.

Ve tek gözlüğünü çıkardı; dudaklarının köşesi sarkmış, yüzüne zoraki bir tiksinti ifadesi gelmişti. İyice canı sıkılmıştı Michel'in; Kurtz'un yanında konuşmuştu ve Kurtz Alman'dı..

Taksiyle bir tur yaptılar. Nefis bir hava..

—Kimin acaba bu ev?

Ağaçlar arasında beyaz bir lekeyi gösteriyordu Michel.

—O tarlayı mı sordunuz, sevgili Çizmeli Kedi? Carabas Markisi'nin.*

Kurtz von Lentz içkiyi fazla kaçırmıştı, anlaşılan; gittikçe biraz daha benziyordu kurukafaya.. Brandenburger Thor'u işaret ederek:

—Bu da Stinnes'in, dedi. Reichstag'ı gösterip haykırdı sonra: Bu da Stinnes'in!.. İki yanı beyaz heykellerle süslü bir cadde boyunca parmağını havaya dikti, Puppunallee! Bu da Stinnes'in.. Sevgili Çizmeli Kedi, yakışıklı fatih, nasıl buldunuz Stinnes'in ülkesini, söyleyin bakalım?

Çizmeli Kedi şaşkındı: Hangi ırmağın bendini yıktığını anlayamıyordu bir türlü.

—Stinnes de** kim kuzum? diye sordu ürkek bir sesle.

—Kim olacak, Carabas Markisi! Kara sakallı, soluk yüzlü, Asurlu bir tiran.. Hepimizin efendisi!

Büsbütün afallamıştı Michel. Zaten beşinci altıncı çekmeceden sonra herkesin kafası dönmüştü biraz. Prenses sıkı içiyordu; ama içtiği nispette de asilzadeliğine bürünmekteydi; sadece bakışları belli belirsiz sabitleşiyor ve bir de.. bir de çiğ kelimeler kullanmaya başlıyordu, o kadar. Kurtz tezgâhta herkesle içtiği gibi, tezgâh varsa, gidip tek başına da içiyordu.

—Götürelim şunu, dedi Marina. Fazla kaçırdığı zaman çekilmez oluyor.

Hemen giriştiler. Severek teslim etti kendini. Taksiden inerken Marina'nın elini öptü; sonra da Michel'in uzanmış elini görmezlikten gelip kafasına sarıldı ve kulağını dişledi..

—Yürüyün, dedi Michel.

Araba hareket etti.

* Ch. Perrault'nun ünlü *Çizmeli Kedi* masalındaki, çizme giyip asil taklidi yaparak zengin olan kediye atıf.

** Hugo Stinnes: Almanya'nın sanayi diktatörü, enflasyon spekülatörü. Zenginliği dillere destan adam.

Çiçekçi "genç hanım"ın yanında, silik, ufak tefek, belki on sekiz yaşlarında, üstüpü gibi bir kızcağız peydah olmuştu şimdi. Kızın ne vakit ortaya çıktığını bir türlü hatırlayamıyordu Michel. Ortalık ağarıyordu. Kararsız, kirli bir gün. Sokaklar boş.. Nasıl oldu da bir atlı arabaya bindiler peki? Bir tren köprüsünün altından geçiyorlar. Hiçbir süsü kalmamış evlerin, ıtırları da yok şimdi; hepsi çırılçıplak ve çirkin; arabanın geçişini, amansız bir yargıcın gözleriyle seyreder gibiler. Atın nallarından oyuk bir gürültü çıkıyor, bir cenaze törenine gider gibiler. Şendi "Berlin Gecesi", şen!.. Sevimsiz bir günah kaygısı, ya da içmiş olduğu değişik içkiler, midesini bulandırıyordu, kusacaktı neredeyse. Midesinde bir pislik, kokmuş yumurta sanki. Dansinge götüreceğiz demişlerdi ona ve bir alay rezillik gösteriyorlardı. Nihayet o asık suratlı sokaklardan birinde durdu araba. Simsiyah bir merdiven. Çiçekçi kızın anahtarı. Dar bir antre, kırmızı bir fener ve bir portmanto geyik boynuzlarından, yuvarlak bir çocuk şapkası asılı boynuzlardan birinde, bir saman şapka lastiğinden asılmış. İskemlenin üzerinde bir sepet, sepetin içinde yamanacak çoraplar.. Çiçekçi kız, "genç hanım", sağdaki kapının aralığından içeri attı sepeti, sonra kapıyı sessizce kapadı. Ve soldaki odaya buyur etti herkesi.

—Piyano nerede, diye haykırdı Michel.

Herkes gülmeye koyuldu: Alkovlu bir yatak odasındaydılar. Yatağın karşısındaki koltuğa oturmuştu Prenses. Arkalığına ve kollarına ufak örtüler iğnelenmiş kırmızı bir pelüş koltuk. İki borzoy, Prensesin arkasına geçip ayakta kaldılar.

Umutsuzluk içinde yeniden haykırdı Michel:

—Dans etmeyecek miyiz peki?

Silik ufak tefek kızcağız, yatağa uzanmıştı. Çiçekçi "genç hanım"sa, şişe ve kadeh dolu bir tepsiyle girdi içeri; çırılçıplaktı. Korkunç başı dönüyordu Michel'in. Marina'nın ayaklarının dibine çöküp elini eline aldı. Olanca gücüyle sı-

kıyor, sıkıyordu bu eli ve ahmakça bir inatla: «Kara gün, kara gün,» diye tekrarlıyordu.

Ertesi sabah, Michel Vigaud'nun adres bırakmadan oteli terk etmiş olduğunu söylediler Bimmler'e.

XV

Karanlık ve uzun bir içki sefası olmuştu bu. Zaman zaman sahneler beliriyordu: Marina'yı, Marina'nın lacivert gözlerini, Marina'yı izleyen iki borzoyu görüyordu açık seçik. Sonra her şey yeni baştan dağılıp bulanıyordu. Başında bir ağrı, bir tatsızlık ağzında ve gene alkol. Günler ve geceler birbirini kovalıyor muydu acaba, yoksa hep aynı günle geceyi mi yaşamaktaydılar? Altın dolu bir Tiergarten'de pırıl pırıl taptaze bir sabah vakti hatırlıyordu: Elini tutmuştu Marina'nın, üzerinde kürklü bir ceket vardı (Marina'nın mı, yoksa onun mu üzerinde?); ve ayaklarının altında kuru yapraklar hışırdıyordu. Ama garip bir bellek yitimiyle kararmakta gecikmiyordu bu renkli sahne; çılgınca otomobil yarışları ve müzik parçalarıyla delik deşik oluyordu. Ve yumruk yumruğa kıyasıya bir dövüş Kurtz von Lentz'le, kırılan tabak ve kadehler, cayır cayır yanan alnında Marina'nın serinlik taşıyan elleri.. Sonra hepten karanlık, yokluk, hiçlik ve gece.

Bir otel odasında, yatakta buldu kendini. Tek başınaydı. Bütün gün boyunca hiç kimse görünmedi. Bir gün mü kaldı otelde, iki gün mü bilemez; ama tamamen ayılıp kendine gelmişti. Mütevazı bir oteldi bu; modası geçmiş mermer bir lavabo vardı odada, halı olarak da aşınmış bir yatakaltı vardı. Zili çalar çalmaz, siyah elbiseli beyaz önlüklü bir hizmetçi kadın damlamaktaydı. İkinci gün kendine yemek getirtti Michel. Ve gene hiç kimse görünmedi. Ama yavaş yavaş da olsa, dönüyordu gerçeğe: Dolaba gidip baktı; ora-

daydı nesi varsa; cüzdanı gene milyonlarca mark ve birkaç Fransız banknotuyla doluydu.

Giyindi nihayet ve belirli bir huzursuzluk içinde çıktı sokağa: Gerçi hava serindi, gökyüzü de evlerin rengi gibi kapalıydı ama; bu arada, önemli herhangi bir şey olmamıştı, anlaşılan.. "Kaufhaus des Westens"in camekânındaki kocaman takvimde gözüne çarpan tarihse, güldürdü onu. Durmuş bir saate bakıp da güler gibi. Bir gazete aldı. Tarih, camekânda gördüğü tarihti. Matrak bir iş doğrusu. Otele döndü Michel, on iki saat daha uyudu ve Paris'e giden trene atladı.

Hiç de tatsız bir şey değildi askerlik. Gemi adamlarının arasında yetişmiş olduğu için, Michel gayet rahattı. Arkadaş canlısı olduğu söylenemezdi gerçi, ama sözünün eriydi. Sağlam yapılıydı, eşyasını temiz tutuyor ve patatesleri yarısını almadan ayıklamasını biliyordu. «Madem böyleydi, keşke bahriyeye yazılsaymışım!» diyordu bazen kendi kendine, ama olmuştu bir kere, vaktinde düşünmemişti. Denizdeki angaryalar, yarı yarıya spordu çünkü; kışla ise, havasız ve susuz bir yerdi: Lavaboların küvetleri ufacıktı, çabucak tıkanıyordu üstelik. Hele geceleyin koğuşun havasına gelince, hiç söz etmemek daha iyiydi tabii. Hela temizlemek ve avlu süpürmek gibi işlerinse, sağlık verici sporlar olduğu söylenemezdi herhalde.

Öyle geniş bir avlunun ortasında bulunuyordu ki kışla, daha çok bir talimhaneye benzemekteydi. Kışlanın iki paralel kanadı arasından geçen iki yanı kestane ağaçlarıyla süslü yol, avluyu çeviren duvarın kapısına kadar uzanıyordu. Sol kanattaki koğuşlar bir yandan bu yola, öbür yandan da duvara bakardı. İkinci kattaki koğuşlarda kalan şanslılar, duvarın ötesindeki ağaçlı caddeyi rahatça görebiliyorlardı. Kadınlar vardı, askerlere işaret etmeye gelen ve bir çeşit eğlence oluyordu onları seyretmek. Buna karşılık birinci kattaki koğuşlarda yatanların da helaya ve avluya çok da-

ha çabuk inmek gibi bir avantajları vardı.

Duvarla kışlanın sol kanadı arasında, duvara dışarıdan bitişik ve ancak duvar yüksekliğinde ufak bir binaydı mutfaklar. Biraz ileride, duvara gene dışarıdan bitişik ikinci bir bina ise erzak deposuydu. İki binanın arasında da, damı sac kaplı yepyeni bir sundurma bulunuyordu. İşte patates soymak, sebze ayıklamak gibi işler bu sundurmanın altında yapılır ve aşçı yamakları, ellerinde kocaman kara kazanlar, hep bu sundurmaya gider gelirdi. Ve duvardan atlamanın en kolay olduğu yer, sundurmanın damıyla mutfağın arasıydı. Çünkü bu araya helalar sıralanmıştı.

Sabahın ayazında çalan kalk borusu, talim, karavana, kurslar, şehirde gezintiler... Michel tek başına dolaşıyordu Tours sokaklarında. Berlin macerasından sonra, uzun aylar boyunca üzerinden atamadığı bir gevşeklik sarmıştı onu; bu da, askerlik halini kolaylaştırıyordu. Bir bardak bira içecek parası bile yoktu. Canı sağolsun. Sigara içmediği, gazete de okumadığı için, mahrumiyet nedir tatmadı. Bazen bir sinemaya girmek istemiyor değildi canı; ama dert edinmiyordu kendine. Ne mutlu ki, kışlanın yemeği oldukça iyiydi. Şişmanlıyordu Michel.

Bir zaman sonra yatak komşusu Leclerc (André Leclerc)'le iyi arkadaş oldu. Bu dostluğun hareket noktası, pencereydi: Sıranın sonundaydı Michel; yani bir yanında Leclerc, öbür yanında pencere vardı ve gürültü kesilip de gece bastırınca ve horuldamaya koyulunca askerler, Michel, yatağından kalkmaksızın, binbir ihtiyatla ve Leclerc hariç bütün koğuştan sunturlu küfürler yemek pahasına bu pencereyi birazcık aralar, temiz hava alırdı.

Uzun boylu, ince ve sarışın bir delikanlıydı Leclerc. Vaktinden önce büyümüş çocuklar gibiydi: Yanakları tüylü ve kırmızı, elleri bakımlı. Sağlam yapılı olduğu halde, kız görünüşlüydü. Onu mavi asker elbisesi içinde görmek, acımaya (ya da gülmeye) yeterdi. Her şey iğreti duruyordu sırtında: Gömlek, kollarına bol ve kısa geliyor; kaput, göv-

desine göre uzun kaçıyordu. Michel'in nasıl olup da oyuncak askerlere benzediğini düşünürdü hep: Michel'in üniforması, özel terzisinden çıkmış gibiydi; sürekli olarak yağlayıp boyadığı postalları da, kunduracısından. Yavaş yavaş Michel'le Leclerc, şehre birlikte çıkmaya başladılar. Dalma Leclerc ismarlıyordu, cebinde parası vardı çünkü, babası sanayiciydi.

Tecilliydi Leclerc ve Michel'den büyüktü. Öğrenim gördüğü Oxford'dan kalıntı hafif bir İngiliz şivesiyle konuşuyordu Fransızcayı. Ailesi Tours'da oturmaktaydı; bir İngiliz kızıyla nişanlıydı (Leclerc'in mektuplarını beklemekle vakit geçirdiği harika bir kız); bir de kız kardeşi vardı, o kadar.

Michel hemen hiç konuşmaz; konuştuğu zaman da, ya astsubayın inekliğinden, ya da yemeğin kalitesinden söz ederdi çoğunluk. Leclerc, merak etmiyor değildi Michel'i, ama soru sormaktan kaçınmaktaydı: Cehaletle en umulmaz bilgiler, ince bir duyarlılıkla amansız bir hissizlik, iyi bir aile terbiyesiyle müthiş bir küstahlık iç içeydi bu Michel'de; Leclerc ne düşüneceğini bir türlü kestiremiyordu.

Daima birlikteydiler; geziyor, kahvede oturuyor, sinemaya gidiyorlardı. Tours'u parmaklarının ucu gibi tanıyordu Leclerc; bütün sokakların, eski konakların, kilise ve anıtların isimlerini ezbere biliyordu. Ve tarih açısından anlatıyordu bunları. Nihayet bir gün Michel, bir kilisenin önünde durarak:

—Taşlar güzeldir ama, dedi, bir tek ağaca değişmem bütün bu taşları! İnsanlarda duvarlar örmek hastalığı var nedense. Wall-Street'i gözünün önüne getir: Sokak değil, set-sokak..

«Sen New York'a gittin mi?» diye sormaktan kaçındı Leclerc, oğlanı ürkütmemek lazımdı. Ve Michel devam etti:

—Bu pis hastalık sonucu, New York'ta gökkubbe diye bir şey göremezsin katiyen; tepende mavi ırmaklar halinde görürsün gökyüzünü. Hemen söyleyeyim ki, ben New York'tayken enfes bir hava vardı. Evler ince ve dardır, bi-

rer flüt gibidir, siyah ve gümüş rengi. Gözünde canlandırabilmek için benzetmeler arıyorum. Gulliver'ın avucunda bir Liliputlu neyse, bu kilise de orada öyle kalır, anlıyor musun. Ve kilise doludur New York, hepsi birbirinden çirkin bir alay kilise... Kadınları güzel oluyor Amerikalılar'ın, kiliseleri değil. İpince kadınlar yarabbi, iç organlarını nereye koyuyorlar belli değildir. Hele o bacaklar. İnsanın dizüstü düşeceği gelir önünde. Müzikalde sanırsın kendini, ama sokaktasındır; dört bir yanın fıstık doludur, şaşırır kalırsın nereye bakacağını! Sonra bir de Harlem ve zenci şarkıları vardır yarabbi. Dünyaya bedel. Paris olmasaydı New York'ta yaşardım, sözün kısası.

Ve altı ayda söylemediğini bir saatte anlatmıştı Leclerc'e. Boşalan bir kramp, geçen bir sancı gibiydi bu. «Sarhoşlar ve çocuklar ancak böyledir..» diyordu Leclerc kendi kendine. «İnsan bu kadar gelişigüzel yaşar mı hiç.» Büyük bir hayranlık ve büyük bir korkuyla bakıyordu Michel'e: Çevresinde hiç kimse onun gibi değildi, ona benzemiyordu. Onun gelişmesine, kültür edinmesine yardım etmek lazımdı.

—Bıktırırsın adamı o kültürünle. Duvarcı Jean'ı hatırlatıyorsun bana, o da gazete okuyayım diye tuttururdu hep.

Her zaman uğradıkları kahvedeydiler gene. İyi bir yerdi burası, gözlerden uzak bir yer: İkide birde subayları selamlamak için ayağa fırlamak derdi yoktu; birası tazeydi, garsonuysa mert mi mert.

—Kitap, yeni ufuklar açar adama, geziyor gibisindir...

—Ben gene gezmeyi tercih ederim.

Astsubaya öfkelendiği vakit de suratı böyle asılırdı Michel'in. Kesin bir sesle ekledi:

—Kerhaneye gitmem, bir; kitap okumam, iki.. Armudun pişmişinden hoşlanmıyorum.

—Kitaplar mı armut piş ağzıma düş oluyor! Saçmalama, öyle kitaplar vardır ki, anlayıncaya kadar beş kilo zayıflarsın.

—Gene de hazırlop işte. Bir sayın bay çıkıyor kitapta karşıma, bana tamamen kendi açısından bir hikâye anlatmaya başlıyor ve ben bir gecede okuyup bitiriyorum bu hikâyeyi, hazırlop değil de ne? Canım hikâye çekerse, kendim yaratırım hikâyeyi ben. Acelem yok benim, kendi hikâyelerim uzun da olabilir, vaktim bol...

—Budalasın sen! Kendi açının en iyi açı olduğunu nereden biliyorsun peki?

—Diyelim ki, budalalık da hoşuma gidiyor! Vaktim bol dedim ya sana: Ağaçların yavaş yavaş boy atışını seyretmeye bayılıyorum ben..

Bu inatçı tavır karşısında Leclerc'in kanıtları işlemez hale geliyordu tabii. Bir sanat eserinin değeri üzerinde tartışmaktan çok daha kolaydı Leclerc için; çünkü yaşamanın zorunluluğu, tartışma götürmez bir şeydi onun gözünde. Ama direniyordu:

—Örneğin *Sefiller*'i okuduğunda... Hiç değilse Hugo'yu okumuşsundur umarım?

—Okulda okutulan ne varsa okudum...

—Tamam. *Sefiller*'i okuduğunda; piskopos, vazosunu çalmış olmakla suçlanan Jean Valjean'a öbür vazoyu da uzatıp: «Ben kendisine ikisini birden vermiştim, ama o ikinciyi evde unutmuş..» dediğinde...

—Bir kere o vazo değil, şamdandı.

—Peki şamdan olsun. Adalet fikri sende canlanmıyor mu piskopos bunu söylediğinde. Konuşsana.

—Ne konuşayım ki? Umurumda bile değil.

—Peki ya *Nana*? Nana'yı anlayarak anlamadın mı sen kadınları biraz da?

—Tatlı bir orospuydu, evet. Ama Marina'yı Nana'yla anlayacak değilim herhalde.

—Dinle Michel, senden bir şey istesem yapar mısın?

—Ne istersen yaparım güzelim, kızma yeter.

—André Gide'in *Vatikan Zindanları*'nı oku öyleyse.

—Şimdi mat ettin beni. Ama meraklanma, sözüm söz.

—İlk gece izninde, seni bize götüreceğim ve *Zindanlar*'ı tutuşturacağım eline. Bu bir başlangıç olur, sonrasına bakarız.

XVI

sokağındaki o eski büyük konaklardan birinde oturuyorlardı. Pırıl pırıl döşemesi, halıları, perdeleri ve biblolarıyla hakiki bir evde bulunmak iyice afallatmıştı Michel i. Leclerc onu salonda yalnız bırakmıştı bir an için; ve Michel, kocaman kunduralarının çevresinde gittikçe büyüyen su birikintisini umutsuzluk içinde seyretmekteydi. İyice silkelememişti girerken ayaklarını; ve pis bir hava vardı dışarıda. Şubat ayındaydılar.

Uzun süredir ve sevilerek içinde oturulan bir yerdi bu salon, belli; ve tıpkı kuştüyü şilteler gibi, içinde oturanların biçimine girmiş olsa gerekti... Perdeler çekilmişti; şöminenin üzerinde, bir zamanlar petrolle yakılan bir lamba, süt rengi bir ışık saçıyordu salona. Şöminenin önünde, İngiliz modasına uygun olarak, yeşil kılıflarla örtülü iki geniş koltuk ve bir kanepe vardı. Bunun dışında salon, her cins mobilya doluydu; ve hemen her köşede, denge halinde, etajerlerin, geridonların, benekli muhteşem yazı masasının üzerinde, içleri sümbül dolu cam saksılar görülmekteydi. Saksılar saydam olduğundan, sümbüllerin çiçekleri kadar, tıpkı cam gibi saydam köklerini de seyrediyordunuz. Taze ve tatlı bir çiçek kokusu karışıyordu şömineden yayılan odun kokusuna. Şöminenin yukarısındaki ayna buğulanmıştı. Leclerc «bir an için» demişti ama, henüz kımsecikler yoktu görünürde; ve Michel, ortalığı batırıp çıkarmak korkusuyla, yerinden kalkmaya cesaret edemiyordu. Yukarıda, kafasının üzerinde piyano çalıyorlardı. Dönüp dönüp aynı nağmeye geliyordu parça: Mozart'ın bir sonatı. Ve nihayet göründüler!

Leclerc'in annesi hiç de ihtiyar bir kadın değildi, şaşılacak derecede gençti hatta. Boyun kısmı beyaz, vücudunu sımsıkı saran siyah bir elbise giymişti. Hepsi birbirinden güzel bir alay mücevher, özellikle zümrütler takınmıştı.

—Çok mahcubum, madam, dedi Michel.

Ayaklarının ucundaki su birikintilerine bakıyordu.

—Aferin sana Andre! Arkadaşının sırtından şu korkunç kaputu bile çıkarıp almamışsın. Marie'yi çağırır mısın bana. Hiç bir önemi yok, mösyö; Marie hemen temizler onu. Kendi çocuklarımızdan alışkanlığı vardır. Şöyle ateşe yakın oturun, ne olur. Asıl ben sizden özür diliyorum: Daha bugün döndüm Paris'ten: Ev sıcak değil; ve akşam yemeği, tam bir felaket. Kendiniz de göreceksiniz ya. Ne yazık ki, iyi yetiştiremedim çocuklarımı, mösyö. İşte kızım Francine..

İnce ve soluk bir el uzanmıştı Michel'e.

—Sofrayı kurmalarını söyleyebilirsin Francine, diye devam etti Bayan Leclerc. Babamız yönetim kurulu toplantısında, büyük bir ihtimalle gelemeyecek.

Rahat değildi Michel. Servisi, beyaz ceketli, beyaz eldivenli bir uşak yapıyordu; ve Michel'in altına bir sandalye itmekle başlamıştı servise. Hizmet edilme alışkanlığını yitirmişti Michel; çatal, bıçak, tabak ve kadehlerle dolu bir örtünün (hem de ne örtü) üzerinde yemek yemek, tuhafına gidiyordu. Bütün bunları yerli yerinde kullanmak; bıçağı ve tabağı ekmek içiyle temizlememeye, cebindeki kendi bıçağını kullanmamaya, Châteauneuf-du-pape kadehini gürültülü bir «Şerefe»yle kaldırmamaya özellikle dikkat etmesi gerekiyordu şimdi. Francine onu gözlemekteydi. Şakaklarına doğru çekik gözleri vardı kızın; yüzü boyasız soluktu. Küçük beyaz yakalı koyu renk bir elbise giymişti. Resimlerdeki azizelerin ellerine benziyordu elleri.

—Kışlanın gençler için mükemmel bir okul olduğu fikrindeyim, diyordu Bayan Leclerc. Disiplini öğretir size, ödev duygusunu aşılar.

—Disiplini öğretiyor ama kibarlığı öğretmiyor, madam. Sonra.. kışlada kullanılan dilin, pek terbiyeli bir dil olduğu da söylenemez herhalde.

Devam edecekti ama, ağzından kaba bir kelime kaçırmak korkusuyla kısa kesti. Leclerc, arkadaşının rahat davranmasını sağlamak amacıyla:

—Fazla çekinme, dedi. Annemle Francine de bizim gibidir.

Gerçekten nefisti yemekler. Yemek denen şeyle, pişmiş besinler arasındaki farkı burada anlıyordunuz işte. Rozbifde gözü kaldı Michel'in, biraz daha almaya cesaret edememişti. Kehribar gibi kızartılmış patatesler ağızda eriyordu. Bayan Leclerc'le Francine, tabaklara dokunmadılar bile.

—André bize büyük bir müzisyen olduğunuzu söyledi mösyö. Benim Francine'im de pek müzisyendir. Yemekten sonra yukarıda, Andre'nin odasında rahatça bir müzik seansı yapabilirsiniz; benim bu akşam, ne yazık ki, bricim var. Ayrıca da, gençleri baş başa bırakmak gerekir diye düşünüyorum.

—Hakkınız yok, madam: O kadar gençsiniz ki!

Bayan Leclerc gülümsemişti: Bunu yirmi yaşındaki bir delikanlının ağzından duymak, hiç de tatsız değildi doğrusu.

Çikolatalı buzlu kremadan sonra:

—İyi eğlenin yavrularım, diyerek masadan kalktı Bayan Leclerc. Francine, saat on birde yatakta olman lazım, uyanık kalmak seni büsbütün hırpalıyor, yavrucuğum. Çok sevimli bir arkadaşın var, Andre.

Michel, Bayan Leclerc'in elini öptükten sonra, Andre ile Francine'in ardından birinci kata yöneldi.

—Bu havasına bakma annemin, aslında çok iyi kadındır. Kitaplar için bir alay raf yaptırdım, ama gene yer kalmadı, Allah kahretsin.

Hakikaten de hemen her yer, büyük rustaî masanın, yastıklı geniş divanın, piyanonun üzerleri kitap doluydu;

bir kısmı da yerdeydi kitapların. Francine, deri kaplı bir koltuğun koluna oturmuştu; büyük bir dikkat ve ciddiyetle Michel'e bakmaktaydı. Duvarlarda, başı önüne eğik sarışın bir genç kız fotoğrafı, bir Saint Jean Baptiste, Botticelli'nin "İlkbahar"ı ve Picasso klişeleri asılıydı.

—Kahveyi buraya mı getirecekler Francine?

—Evet, söyledim François'ya.

Sadece bebeklerde rastlanan cinsinden taze dudakları vardı:

—Sınıf mücadelesi hakkında ne düşünüyorsunuz, mösyö, diye sordu birden o dudaklarla.

Genç kız fotoğrafına bakmakta olan Michel birdenbire ve bir çığlık atarak döndü. Andre kırılıyordu gülmekten:

—Doğrusu harikasın Francine.

Francine alabildiğine ciddiydi:

—Niçin yani? Bay Vigaud'nun sınıf mücadelesi hakkında ne düşündüğünü bilmek istiyorum; makul bir istek bu.

Andre sevgiyle sırtını okşadı kardeşinin:

—Dinle yavrucuğum: Sınıf mücadelesine bugünlük boşver, bir; bana bu kerhanede *Zindanlar*'ı bul, iki; git bize likör getir, üç.

Henüz on dokuz yaşındaydı Francine. Bir manastırda öğrenim görmüştü; kadınlardan ve sofuluktan nefret etmeyi de orada öğrenmiş olsa gerekti. Oradaki hepsi ikiyüzlü ve sahte, ahmakça sırlarla, pis meraklarla, aşağılık umutlarla dolu kızlar, içine dönük, ihtiyatlı, hatta şüpheci kılmıştı Francine'i. Erkek çocukları seviyordu sadece. Narin görünüşüne rağmen kır hayatına, yüzmeye, kayağa bayılır; ve tırnakları işin içine karıştırmadan, tam bir erkek çocuk gibi dövüşmesini gayet iyi bilirdi. Fazla erkek tanımıyordu ne var ki. Andre bile, Oxford'a başladığından bu yana yalnız yaz tatillerinde geliyordu Tours'a. İki kardeş birbirlerine son derece bağlıydılar. Francine'e okuma zevkini aşılayan, André'ydi: Okuduğu kitaplar hakkında düşündüklerini kızkardeşine söylemek ihtiyacındaydı hep; bu durumda Fran-

cine de aynı kitapları okumaya başlamıştı. André ilk zamanlar, hiçbir karşılık beklemeksizin, adeta bir iskemleye anlatır gibi anlatırdı düşündüklerini kızkardeşine; ama çok geçmeden Francine karşılık vermişti. Okumak da olmasa, Tours'da ne yapabilirdi? Bayan Leclerc, tıpkı manastırdakiler gibi "kendi yaşıtı genç kızları" olan dostlarını ziyarete sürüklüyordu onu çoğunlukla. Evde ise annesine yardımcı olması kararlaştırılmıştı; ama uşakların, kendilerinden hiçbir şey istenmeksizin her şeyi yerine getirecek kadar eski ve işini bilir olduğu bir evde, kime, nasıl, ne münasebetle yardımcı olacaktı. Annesiyle birlikte Paris'e gidiyordu bazen. İsteksizce. Çünkü koca koca günler mağaza ve terzilerde katlediliyordu; ve çünkü giyinmek, Francine'in umurunda değildi. Annesi nasıl isterse öyle giyinir; ve yeri yerinden oynatan defilelerde, "Aşk Rüyası"na, "Sonbahar Yaprağı"na ve de "Riviyera"ya bir kere olsun dönüp bakmadan, Proust'un *Geçmiş Zamanın Ardında*'sını ya da Jaurès'in *Yeni Ordu*'sunu okurdu. Opera veya bir prömiyer için grantuvalet giyinmek gereken suvarelerden de hoşlanmıyor, Tours'da kalmayı tercih ediyordu. André'nin her gelişinde durmadan ve büyük bir hayranlıkla sözünü ettiği Vigaud'yu tanımak için yanıp tutuşuyordu şimdi Francine. Serseri, sporcu, müzisyen, bütün dünyayı görmüş, hiçbir şeyden ürkmeyen, bütün kadınlarla yatan ve hiçbirini sevmeyen, meşhur Vigaud'yu.

"Sınıf mücadelesi"yle ilgili soruya Strauss'ın bir valsiyle cevap vermişti Michel; ve bütün buzlar bir anda çözülmüştü. Aslında Michel, bilgisizliğini birtakım şeylerle maskelemek ihtiyacını duyuyor; o zaman da çalmaya ve şarkı söylemeye koyuluyordu. Deliler gibi eğlenmekteydi Francine, yanakları al al olmuştu şimdi, gözleri parlıyor ve çocuk omuzlarını düzenli bir *shimmy* temposu içinde titretmeye çabalıyordu.

Bay Leclerc yönetim kurulu toplantısından döndüğünde, Andre ile Michel'i, gömleklerini çıkarıp karşılıklı bok-

sör pozisyonuna geçmiş ve ter içinde buldu. Francine ise, eski dayanıklı divanda oradan oraya zıplayıp arada bir: «Break! Break!» diye haykırarak, hakemlik yapmaktaydı.

Ve yatağa girip de eline kitabını alınca, tuvalet masasının önünde gece kremi sürmekte olan karısına:

—Benim zamanımda olsa, Vigaud bizim Francine'e kur yapardı, dedi. Bugünse Francine, bir boks kavgasına hakemlik ediyor. Çok güzel, çok sıhhatli bir şey bu; hiçbir bulanık yanı yok bu gençlerin. Ya o Vigaud, ne güzel bir yaratık yarabbi. Gömleksiz, dar fanilası içinde görmeni isterdim çocuğu. Fransız ırkı gitgide düzeliyor.

—Çok hoşuma gitti benim de; sevimli ve pek terbiyeli bir çocuk, evet. Aslını ararsan biraz endişe ediyordum; André'nin taşkınlığını bilmez değilsin: Sokaktan herhangi birini de çekip getirebilirdi eve..

—Boşuna üzüyorsun kendini, sana kaç kere söyledim: André'nin bütün o "sosyalizmi" bir kızamık kadar bile tehlikeli olmayan geçici bir hastalıktan ibaret...

—Neyse. Demek Vigaud sende iyi etki bıraktı? Yani Francine açısından endişeye mahal yok?

—Sana söylüyorum, bugünün gençliği sıhhatli bir gençlik. Daha gelmiyor musun yatmaya?

Elindeki hafiye romanını bırakmıştı Bay Leclerc; hâlâ sarışın bıyıklarını yüzüklü parmağıyla düzleyerek devam etti:

—Artık evin yolunu öğrenmiş olduğuna göre, rahatça gelip gidebileceğini söyledim kendisine.

Yorganın altına dalmıştı şimdi, sesi boğuk geliyordu:

—Andre için bulunmaz bir arkadaş, her halükârda Claubadel'in kumarbaz oğlundan kat kat daha iyi.

Kocasının yanına, büyük alçak yatağa girmek üzere muslenlerini çıkarmaktaydı Bayan Leclerc. Bu atlas yatak takımına dünyanın parasını harcamış ve kendiliğinden, kocasını başka bir yatağa nakletmeye karar vermişti. Pembe ve gök mavisi krepdöşin çarşaflara bayılıyordu Bayan Lec-

lerc ve Bay Leclerc'i, o kocaman bıyığı ve upuzun kıllarıyla, pembe ya da mavi ipeklerin içinde misafir etmeye gönlü razı olmuyordu bir türlü. Gerçi kocası yakışıklı bir adamdı, ama artık ne kadar yakışıklı olursa! Sözün kısası, o yeni takım, düşse düşse Michel Vigaud gibi taptaze ve genç birine uygun düşebilirdi.

XVII

Andre ile Michel serbest zamanlarını, kahvelerde sürünmektense, Leclerc'lerin evinde geçiriyorlardı artık. François, tepeden tırnağa gülümseyerek, Michel'in kaputunu alıyor ve hemen mutfağa, Marie'ye, gençlere çay yapmasını söylemeye seğirtiyordu: Mösyö Michel buradaydı. Michel'in yemeğe geldiği akşamlarsa Marie, çikolatalı buzlu kremayı, kremayı çalkalayarak hazırlıyordu; Michel de "hot-fodge" yapmasını öğretmişti ona, ve şimdi bütün Leclerc ailesi "hot-fodge" hastası olup çıkmıştı. Bayan Leclerc Paris'e gidip de Bay Leclerc akşam yemeğini dışarıda yediği zamanlar, çocuklar için tam bir şenlik başlamaktaydı: Marie'ye turta ısmarlıyor ve hasta düşünceye kadar kestane kreması yiyorlardı. Bütün bu arada Francine, "sınıf mücadelesi"ni katiyen unutmuyordu. Andre'yi dinlemeyen Michel, Francine'in nutuklarını rahatça dinliyordu: Yemini bir tek elden almaya alışmış bir hayvan gibiydi... Yukarıda, Andre'nin odasında, Andre'nin sigara dumanları arasında geçiyordu bütün bunlar; Michel'in henüz önünden kalktığı piyano açık, kahve fincanları ufak bir alçak masanın üzerinde yığılı dururken.. Bitip tükenmek bilmeyen konuşmalardı.

—Akıl almaz bir hikâye bu anlattığınız, diyordu Michel. İnsanlığın sınıflara ayrılmış olabileceğini imkânı yok düşünmezdim ben. Daha çok, kadınlar ve erkekler, zenciler ve beyazlar diye ayırırdım ben insanlığı.

—Söz konusu olan insanlık değil burada, toplum...

Daima divanın bir köşesine oturmuş ve ince bacaklarını altında katlamış olurdu Francine.

—Mütecanis bir şey değildir toplum. Belki siz bile fark etmişsinizdir bunu?

İngiliz mürebbiyesini hep: «*Now, now, you bad girl..*» diye haykırmaya sürükleyen o ukala edasıyla sorardı bunu; sonra devam ederdi:

—Burjuvazi yeterince kumanda etmiş bulunuyor, şimdi sıra proletaryanın.

Ve André daima kız kardeşinin sözünü keserdi:

—Yanlış şeyler söylüyorsun Francine. Burjuvazi diye bir şey kalmayacak ki ortada, kumanda "sıra"sı kalsın! Anlıyor musun Michel? Toplum, burjuvaziye haraç verir olmaktan kurtulduğu an, muazzam ekonomiler sağlanacak ve bunlar olduğu gibi halka gidecektir.

—Bekle biraz, bırak da Francine konuşsun. Yani hep çalışan, hep üreten ama bir türlü para biriktiremeyen insan, bir proleterdir öyle mi? Şu halde ben de bir proleterim?

Omuzlarını silkerdi Francine:

—Siz? Siz.. Lumpen proletaryanın içine girersiniz. Yani sınıfsızlara.

—Francine! Terbiyeli ol lütfen.

—Bekle Andre. Peki ama bu durumda siz ikiniz, başkalarının emeğiyle yaşadığınıza göre, pis burjuvalarsınız?

—Tamamen. Kollarını göğsünde kenetlerdi Francine, en sevdiği hareketti bu. Acısını da çekmiyor değilim. Kokuşmuş bir pisliğiz biz.

Müthiş matrak buluyordu bunu Michel:

—Peki ama, diyordu, öyleyse bu kokuşmuşluk halini terk etmek için ne bekliyorsunuz yani? Dağıtın servetinizi, alıcısı var!

—Dinlemek şerefini bana niye vermezsiniz, bir türlü anlamam. Hakikate içgüdü yoluyla ulaşır kadınlar; ama tutarlı bir açıklama istiyorsan, bana sor; mademki, asıl kaynağa, *Kapital*'e sormaya gücün yetmiyor!

—Peki dinliyorum.

—Eğer sen, komünizmin, memleketteki bütün parayı toplamak ve adam başına eşit parçalara bölüp dağıtmak olduğunu sanıyorsan, tam bir cahil gibi düşünüyorsun demektir. Zaten de öylesin.

—Geçelim.

—Geçelim peki. Komünizm, aslında çok karmaşık bir iştir, öyle basit bir numara değil. Bankaların ve büyük endüstri birimlerinin millileştirilmesini varsayar. Her neyse, sana burada ders verecek değilim; yaşın elverişli, açar okursun. Bizim durumumuza gelince. Kapitalist bir toplumda, sanki komünist düzendeymişiz gibi davranmak imkânsızdır. Sovyetler'in şimdiki Londra Büyükelçisi Krasin, bir zamanlar, yani sosyalist rejim gelmeden önce büyük bir sanayiciydi ve sosyalistlere muazzam yardımlarda bulundu. Görüyor musun.

—Ben tamamen Michel'in fikrindeyim: Şunu ya da bunu demeden önce, halka parasını geri vermek lazım.

—Sana diyorum ki, Krasin...

Michel bir pötifur alarak sözünü kesiyordu André'nin:

—Krasin şüphesiz öyle yapıyordu evet, yalan söylüyorsun diyen yok. Ama ben de diyorum ki, cebinde parası olmayan çok daha sağlam, çok daha mantıklı düşünür. Para çoğu zaman insanın aklını çeliyor çünkü.

İlkbahar erken gelmişti o yıl. Türlü dolaplar çevirip yirmi dört saatlik bir izin koparmıştı Michel. Gün, bir tenis partisiyle başlayacaktı. Andre, Michel'i bir flanel pantolon dener bırakıp postaneye koşmuştu: Telgraf çekecekti nişanlısına; kortta bulacaktı onları. Michel'in pantolonu tam gelmişti. Francine'in kapısını tıkırdattı: Francine, tenis toplarıyla ayakkabılarını küçük bir çantaya yerleştirmekteydi.

—Madem ki, nihayet yalnız kalabildik Michel, size önemli bir şey söyleyeceğim.

—Nereye oturuyoruz?

—Buraya tabii, annem evde yok.

İlk defa olarak girdiği bu boş oda, dar yatağı, küçük Amerikan yazı masası ve üç iskemlesiyle, garip bir şekilde etkilemişti Michel'i. Derin bir mazgalın dibine konmuş olan pencere, duvarların kalınlığı hakkında yeterli bir fikir veriyordu; bu kalınlık duygusu, tabii olmaktan uzak bir sessizlik ve gri duvarlarda yansıyan ışıklarla daha da pekişmekteydi. Pencereden küçük bir iç avlu görünüyordu, avlunun ortasında bir çeşme vardı: Havaya kalkmış kuyrukları tek bir helezon halinde birbirine dolanık duran dört yunus balığının kocaman ağızlarından dökülmekteydi su.

—André'ye söylemek istemiyorum bunu. Çünkü ilk olarak, benimle aynı fikirde olmadığını biliyorum; ikinci olarak da, kardeşimdir, onu üzmek istemem.

Dimdik oturmuştu bir iskemleye. Michel, mazgalın içine girmiş, pencereden avluya bakıyordu.

—Evi terk etmek istiyorum, dedi Francine.

—Ne yapmak için?

Michel perdeyi kaldırmış ve avluda çok ilgi çekici bir şey görmüşçesine cama dayamıştı alnını.

—Çalışmak, hayatımı kazanmak istiyorum.

—Ne yaparak?

—Bilmiyorum henüz, ama iyi konuştuğum yabancı diller var.

Pencereden ayrıldı Michel:

—Bu iş yürümez Francine, dedi. Reşit değilsiniz henüz; ve reşit olmayınca, ailenizin çalışmanıza izin vermesi gerekir.

Karşısına oturdu kızın, o da dimdikti bu rahatsız iskemlenin üzerinde. Çeşmeye bakar gibi, dalgın bir bakışla bakıyordu Francine'e.

—Ama siz yaptınız bunu.

—İlgisi yok. Ben aynı sosyal sınıftan değilim ki. Sınıfı bir yana koyalım, benim bir çevrem bile yok. Ve aklıma estiği gibi davranabiliyorum. Ne diyordu André: Kapitalist

bir toplumda, sanki komünist düzendeymişiz gibi davranmak imkânsızdır; hele tek başınaysanız. Sınıfdışı duruma düşersiniz hemen.

—Ama siz yaptınız bunu.

—Ben toplumun içinde değil, kıyısındayım diyorum size. İster şans, ister şanssızlık diyelim, böyle bu.

—Peki, size göre, bu durumda ne yapmam lazım benim? İşçilerin sömürülmesinden gelen ekmeği yemeye devam mı etmeliyim, size göre?

—Francine, küçük bir Don Kişot'sunuz siz.

—Öyle düşünüp böyle yaşayamam ben. Tezkereye kaç gününüz kaldı?

—Altmış bir.

—Bittiğinde beni de götürün ne olur.

—Nereye?

—Nereye giderseniz oraya.

—Bilmiyorum ki, nereye gideceğimi.

Michel yeniden pencereye gidip dikkatle yunus balıklarını seyre koyulmuştu.

—Başımın çaresine bakacağım elbette, orası muhakkak, dedi. Ama sizi götüremem. Sağduyumu hepten yitirmedim henüz, şu bahar başlangıcında bile. Bahar gelince dayanamam bir türlü, hep edepsizlik yaparım da.

—Siz adam değilsiniz Michel.

Francine gene o aşağılayıcı tavrına bürünmüştü, öfke taşıyordu sesinden.

—Tam tersine, adamım. Stenodaktilo öğrenin derim size. O zamana kadar reşit olursunuz ve bu arada eğer evlenmemişseniz, elinizde sağlam bir meslekle, istediğiniz yere gidin artık.

—O «eğer evlenmemişseniz» sözünden ötürü sizi hiçbir zaman affetmeyeceğim.

Kalkmıştı Francine, ayakucunda duran çantayı aldı.

—Aptalın birisiniz siz: Evlilik köpekler için değil ya.

Ellerini cebine atıp Francine'in karşısına dikilmişti Mic-

hel, küstah ve mutsuz bir hali vardı:

—André bizi bekliyor, dedi. Fırlayalım hemen.

Koşuyorlar denebilir. Kuğu Sokağı'nı Colbert Sokağı izliyor. Bahçıvanlar, Sanatlar Meydanı'ndaki çiçek bahçelerine eğilmiş gene. Çapalanmış toprak kokuyor. Ve işte Loire Nehri: Bu henüz tam olmamış bir yemiş gibi tatlı-sert havanın içinde, ağırbaşlı ve gri. Köprünün üzerindeler şimdi, rüzgâra karşı yürüyorlar; caddelerin duvarları gittikçe daha geniş bir dünyaya doğru açılıyor uzakta, ilk tepeler görünüyor. Uçuyor Francine'in lacivert mantosu, Michel'in saçları uçuşuyor. Sıcak ve sakin güneş delip geçiyor rüzgârı. Bağırıyor Michel:

—Hava değil bu, sanki hot-fodge!

—Bağırıp durmayın öyle.

Kolunu tutmasını istemiyor Michel'in, itiyor dirseğiyle. Ama diretiyor Michel, başını yana atıp Francine'in gözlerinin içine bakıyor: Bir fırtına karanlığı var gözlerinde kızın; henüz kuru, ama ıslanmaya hazır.

—Bana bir gülücük Francine, bakın dileniyorum. Ay, pis çocuk.

Bir dirsek darbesi indirmişti Francine midesine.

Michel, pek seyrek gider olmuştu Leclerc'lere. Her gece duvardan atlayıp tüyüyordu. İlkbahar gecelerinin güzelliği yetmezmiş gibi, harika bir kızla karşılaşmıştı. Mutfaklarla sundurma arasındaki merdiven, oraya mahsus konmuştu sanki: Arkadaşlardan biri pencereden ortalığı gözetlerken, avluyu sürünerek geçiyordu Michel, ve hepsi bundan ibaretti. Sabah yoklamasına yetişmek güçtü asıl. Andre katiyen onaylamıyordu bu davranışı, hatta öfkeyle karşılıyordu. Hele nişanlısının mektupları gecikince. Kızın suçu yoktu tabii, Andre'nin gözünde; suçlu ve haksız olan, Michel'di.

Otuz gün kalmıştı tezkereye, sonra yirmi beş gün kal-

mıştı. Derken, o kızdan sonra, genç bir kadınla karşılaşmıştı Michel. Havuç gibi kızıl saçlı bir kadın. Yeni evli, üstelik de bir mühendis karısı, gel de işin içinden çık. Kocası kendisini yalnız bırakmasaymış efendim; sonra o, kocasının büroda daktilolarıyla fındık kırmadığını nereden bilsinmiş. Michel'i evine alıyordu kadın; her tarafı gıcır gıcır, çeyizlik çarşafların kolası bile bozulmamış küçük bir daireye.

Sonra bir gece Michel, kışlaya vaktinden önce döndü. André uyumamıştı daha; Michel'in boş yatağı uykusuzluk veriyordu. Lacroix öbür köşede durmadan öksürüp balgam çıkarıyordu; yakında hürriyete kavuşmanın heyecanı dalgalanıyordu bütün koğuşta; dakika başında gölgeler kalkıyor ve avluya inmek için kapıya ilerliyordu.

André'nin yatağına oturdu Michel, kıkırdıyordu:

—Başıma ne geldi bilsen.

—Anlat.

—Benim yeni gelin var ya hani, mühendisin karısı...

Tutamıyordu kendini, kıkırdıyordu:

—Harika bir çift azizim, al birini vur ötekine. Kızı ilkin o boynuzlatmış..

—Peki sonra?

—Sonrası var mı. Kız da herifi kıskandırmak için beni seçiyor. Dövüşmeyi seviyorlar aslında. Gözünün önüne getir ama: Daha henüz yatağa girmişiz ki, kapıda bir anahtar gıcırtısı. «Birisi var..» diyorum, «Hayal görme,» cevabını veriyor. Oysa herife gel diyen bizzat kendisi.

André yatağında doğrulmuştu:

—Ucuz kurtulmuşsun, dua et, dedi. Bu da kulağına küpe olsun işte!

—Dur bitmedi, dinle. Dahası var. Birisinin yürüdüğünü işitip atladım yataktan, pantolonumu geçirmek bile nasip olmadan ışıklar yandı; bir de baktım, genç, iriyarı, yakışıklı ve kibar bir adam duruyor karşımda: «Lütfen evimden çıkın efendim!» dedi bana üstat..

—Sen ne yaptın peki?

—Çıktım tabli, başka ne yapacağım. Giyinemedim bile, anadan doğma fırladım dışarı. Merdivende giyindim.

Michel kıkırdamaya koyulmuştu yeniden. André gülmüyordu, tam tersine öfkelenmişti.

—Saçma bu yaptığın. Belki de öldürmüştür kadıncağızı.

—Lafa bak! Her şeyi önceden ayarlamış diyorum sana, böylesinden hoşlanıyor diyorum. Yani dayak delisi. Ama ne sopa çekmiştir herif kim bilir. Gözünün önüne getiriyor musun beni merdiveni inerken? Bir elimde pantolon, bir elimde postallar.

—Kesin artık be, diye bağırdı birisi öbür uçtan.

Gülmelerini zaptetmek istediler ama ne mümkün. Yastığa gömdüler kafalarını.

Ertesi gün hâlâ gülmekteydiler. André, akşam yemeğine eve götürdü Michel'i. Krallar gibi karşılandı Michel. Francine bile (somurtmayı deniyor ama başaramayıp) gülümsüyordu.

—Sizi çoktandır göremedik delikanlı, dedi Bay Leclerc peçetesini açarken. Ne yemeklerimiz var sevgilim?

—Pek fazla bir şey beklemeyin bu akşam. Dil balığı, kuzu pirzolası, taze fasulye. Salata tabii ve çilek. Buzlu kremamız, ne yazık ki, yok Michel: Bu akşam bizimle olacağınızı bilmiyordu Marie.

—Yoksa bu bir serzeniş mi, madam?

—Elbette! Bizi terk edip gittiniz, Marie şikâyetçi!

François dil servisine başlamıştı bile.

—Kusura bakmayın, bütün karideslerle midyeleri kendime alacağım, dedi Bay Leclerc.

Ve dediğini yaptı.

—Bayılıyorum bunlara.

—Hiç korkma baba, gerisi var.

Servis masasını gösteriyordu Francine.

—Senin huyunu bildiğimden, ayırtmıştım François'ya.

—Ee çocuklar, dedi Bay Leclerc, yüzdünüz yüzdünüz, sonuna geldiniz işte. Ne kaldı terhisinize?

—Beş gün.

—Her şeyin bir sonu vardır. Bir gün ararsınız kışlayı. Gençliğinizi yani, arkadaşlarınızı, üstünden atladığınız duvarı.

Korkunç bir sessizlik oldu. Tabağına bakıyordu Michel, hep tabağına bakıyordu; ama zaptedemiyordu bir türlü. Delice bir gülmek ihtiyacı yarabbi. Ve André'yle Michel aynı anda patladılar: Delice gülüyorlardı. Ötekiler önce durakladılar, hatta kızar gibi oldular biraz; ama çok geçmedi, delikanlıların gülüşü bir hastalık gibi bulaştı onlara da. Tabakları toplayan François bile gülüyordu şimdi («kık, kık, kık..», öksürükle gülüş arası bir şeydi bu)..

—Tamam, dedi Bay Leclerc, işin aslını bilmiyorum ama iyi güldürdünüz beni. Yaz tatilini bizde geçirmek istemez misiniz Vigaud? Bu yakınlarda küçük bir villamız var. Irmak, değirmen, tenis ve golf hemen yanı başımızdadır.

—Çok iyisiniz, bilemiyorum ki. Evet demeye cesaret edemiyorum, daha doğrusu.

Gülümseyerek söze karıştı Bayan Leclerc:

—Bakın çocuklar nasıl memnun, gözlerinin içi gülüyor.

—Nasıl teşekkür edeceğimi şaşırdım doğrusu, krallar gibi mutluyum!

—Biz de, biz de. François, bize bir şişe Pelure d'Oignon çıkarman lazım, hatta iki şişe. Yalnız biraz acele et de pirzola soğumasın, kuzuyla nefis gider. Ne diyordum, evet. Haziran ayını sayfiyemizde geçirmek tasarısındayız. Temmuzda karımla ben dağa gideceğiz, yükseklik şart bana; çocuklarsa ağustos ayını İngiltere'de dostlarımızın yanında geçirecekler. Eylülde Francine'i Venedik'e götürüyorum, üç yıl önce kararlaştırmıştık bunu: '25 sonbaharında Francine'i Venedik'e götüreceğim, demiştik. Nitekim gelecek yıl aynı dönemde İspanya'ya gideceğiz; '27 sonbaharında ise Almanya'ya. '27'de harp yaraları yavaş yavaş sarılmış olacaktır. On yıl vermiştim Almanya'ya, harbin yıkıntısından kurtulabilmesi için. Bu ülkeyi Francine'e normal hali içinde

göstermek istiyorum.

—Demek siz bugün ne yapacağınızı taa on yıl önceden biliyorsunuz.

Kulaklarına inanamıyordu Michel. Francine bıyık altından gülüyordu:

—Babamızın hayatı bir nota kâğıdı gibi çizilip ayarlanmıştır, dedi.

—Tamamen! Ve bugüne kadar da, neyi tasarladıysam, harfiyen yapmış bulunuyorum.

Michel'in ağzı açık kalmıştı. Bay Leclerc'e şaşkın şaşkın bakarak:

—Ama hiç bilinmeyen, umulmadık cinsinden şeyler olabilir, dedi. Bir harp örneğin, ya da bir hastalık, ne bileyim..

Pelure d'Oignon koyuyordu kadehine Bay Leclerc:

—Enfes bir şarap bu. Affedersiniz, size koymayı unuttum. Bana olmaz, yani bilinmedik, umulmadık bir şey benim başıma gelmez demek istiyorum. Harp başladığında ben askere alınmayacak kadar yaşlıydım, oğlum da askere alınmayacak kadar genç. Şansınız varmış diyeceksiniz. Mümkün. Ama neden başkalarına değil de bize rastladı bu şans? Sizin örneğin Vigaud, sizin gelecek için tasarılarınız ne?

Michel cevap vermedi. Francine bütün varlığıyla Michel'e bakıyordu şimdi. André ise, kadehiyle oynamaktaydı: Michel'in projeleri, geçelim efendim.

—Hiçbir tasarım yok, dedi sonunda Michel.

Düşünür gibi bir hali vardı. «Amma da sinir bozucu oldu!» diyordu André için için. «Hiçbir tasarısı olmadığı halde, neden böyle düşünme numarasına yatıyor sanki?» Michel'in özelliği tasarısız olmaktı.

—Hiçbir tasarım yok, evet. Çünkü...

«Vay,» dedi Andre kendi kendine. «Bizimki itiraf etti nihayet..»

Bay Leclerc dikkat kesilmiş beklemekteydi, hatta bir an

için pirzolasından bile kaldırmıştı başını:

—Çünkü, diyordunuz.

—Çünkü hiçbir zaman, bu dünyada her şeyin geçici ve çabucak kırılıp parçalanmaya mahkûm olduğu düşüncesinden kurtaramadım kendimi. Hani teklif kuldan, takdir Allahtandır derler ya. Söz gelişi, Allah diyorum. Yani her şey pamuk ipliğine bağlı. İnsanlar tarafından yaratılmış ne varsa kanunlar, inançlar, bu duvarlar bile. Şu karşıki ev sonra ve bütün şehir.. Bilmiyorum açıkça anlatabildim mi?

—Pek değil..

Ciddi ciddi dinlemişti Bay Leclerc. Bir sessizlik oldu.

—Peki ama..

Francine'di bu. Sofrada o kadar az konuşurdu ki, herkes ona döndü.

—.. her şey bu kadar geçici olduğuna göre, dünyayı ayakları üzerine oturtmak için mücadele etmeye değmez demektir.

—O bir başka mesele.

Pirzolasına döndü Michel, ve André, korkunç bir bakış fırlattı Francine'e: Ailenin önünde böyle şeylerden konuşmayacaklarını karara bağlamamışlar mıydı kesinkes, ne oluyordu peki böyle bunlara.

Bayan Leclerc, etine iğne batırılmış gibiydi; kaşlarını çatarak:

—Dünyayı ayakları üzerine oturtmak mı, dedi. O ne biçim söz Francine, hiç yakışmıyor!

Bir an sustuktan sonra ekledi Bayan Leclerc:

—Zaten bu elbise de hiç yakışmıyor sana; adi bir kırmızısı var, iyice solduruyor seni.

XVIII

Leclerc'lerin Tours dolaylarındaki villası, mimarı tarafından verilmiş çehresini yitireli epeyce olmuştu... Altmış yıl önce

ilk yapıldığında bambaşka olduğunu söylüyorlardı. Villanın bugünkü hali, fanteziyle tesadüfün ortak ürünüydü; çünkü merhum Bay Leclerc ile şimdiki Bay Leclerc ve tabii hanımları, villanın duvarlarıyla, çocuklar oyuncak evleriyle oynar gibi oynamaya sanki ahdetmişlerdi: Duvar kaldırıp duvar ekliyorlardı akıllarına estikçe. İki katlı kısımlar vardı yer yer, tek katlı kısımlar vardı, sivri damlı bir küçük kule taslağı bile vardı; eskiden sadece bir bodrum katıyla yetinen mutfak için başlı başına bir kanat eklenmişti ve nihayet, tatlı bir süs olmak üzere, iki basamakla çıkılan basit bir çeşit setten ibaret üzeri açık bir taraça konmuştu. Bu garip binanın birliği, her yerini kalın bir yeşil kılıf halinde örten sarmaşıklardan geliyordu.

Park denebilecek kadar büyük bir bahçenin ortasındaydı villa: Pencerelerden bakınca, ne yolu ne de komşu villaları görmek mümkündü. Baştan başa camla üzeri örtülü taraçaya ışık girsin diye sarmaşıkları kesilmiş cephenin önünde, akla gelebilecek her çeşit çiçekle bezenmiş yuvarlak bir tarh yer almaktaydı, tarhın ortasında da bir fıskiye. Ayıklanmış sarı kumların üzerinde madeni bahçe koltukları görülüyordu. Bahçenin geri kalan kısmı, tahta perdeyle çevrili ve dört köşesinde sık ağaçlı yuvarlak birer dallı köşk bulunan küçük bir orman parçasıydı.

Bundan yirmi yıl kadar önce Bay Leclerc, bahçe boyunca uzayan yolun karşı kıyısında bir arazi almıştı. Büyük bir mülkün böyle ikiye parçalanmış olması gerçekten tatsızdı ama elden ne gelir? Sebze ve çiçek yetiştiriyordu orada Bay Leclerc. Arazinin bitiminde küçük bir gölcük vardı; gölcüğün ortasında ağaçlık bir adacık, çevresinde de kocaman ağaçlar. Gölcüğün kıyısıyla adanın arası hadi bilemediniz beş altı metreydi; çocukların çocukluk çağında, bir ipin yardımıyla kayıp giden bir feribot kurmuşlardı oraya. Ve çocukların imparatorluğu olmuştu burası. Gölcüğün yakınındaki küçük bir kulübeyi, kimya delisi olduğu sıralarda, laboratuvar haline getirmişti Andre. Deneylerin villayı er

geç bir gün havaya uçuracağı tasasıyla uykuları kaçan babası vermişti ona bu fikri.

—Bu küçük mülkü seviyorum, dedi Bay Leclerc.

Gölcüğün kıyısında durmuşlardı; yemekten sonra, ev sahibi olarak gezdiriyordu Michel'i.

—Öbür parçayı ben doğduğumda satın almış babam; ben de bu parçayı Andre'nin doğumunda satın aldım. İleride buraya bir kır evi yaptırmayı düşünüyorum. Böylece çocuklarım, ölümümden sonra, villa üzerinde kavgaya tutuşmazlar.

İskoç çorapları ve açık renk kasketiyle bir golf elbisesi giymişti. Pırıl pırıl bakımlı kunduralar vardı ayağında. Bir an sustuktan sonra devam etti:

—Görüyorsunuz ya, genç dostum, ailenin reisi olarak her şeyi önceden sezip kararlaştırmam lazım. Sizin de çocuklarınız olduğu vakit, benim yaşıma geldiğinizde, dünyada her şeyin geçici olduğunu daha az düşüneceksiniz.

Bir sigara yakmıştı. Kocaman bıyıklarının altında, bir çocuk ağzı gibi küçük kalıyordu ağzı. Andre'nin gözleri de babasınınkiler gibi maviydi. Bebek gözleri. Bu gözlerle koca bir fabrikayı nasıl yürütebiliyordu peki? Villaya doğru çıktıkları dar yol boyunca, yığın yığın küçük karanfiller, koyungözü papatyalar ve sevda çiçekleri sürüyordu.

—Yöreyi çocuklar gezdirir size. Burada çok iyi dinleneceğinizden eminim.

—Büyülenmiş gibiyim burada, samimi olarak mutluyum. Dinlenmeye gelince, kışlada dinlenmekten başka bir şey yapmadım ve rezalet derecesinde şişmanlattı beni alay.

Andre'yle Francine, villanın önünde ayakta bekliyorlardı onları. Beyaz bir elbise giymişti Francine, nasıl da inceydi yarabbi. Belde daralmayan, kalçaları kemerli, eteği dizkapaklarında bu yeni moda, bütün kadınları ütü masasına döndürdü. Yüzü pembeleşmişti, pek seyrek böyle olurdu:

—Hiç dönmeyeceğinizi sanmıştım, dedi saldırgan bir sesle. Şimdi ben de size bir ev sahibi gezintisi yaptıraca-

ğım. Aynı gezinti olmayacak bu ama. André, sen burada kalabilirsin.

Koluna girip sürüklemişti Michel'i. Sesleri işitilmeyecek kadar uzaklaştıklarında:

—Bu evi taparcasına seviyorum, dedi. Dala dikkat edin, buradan şöyle döneceğiz.

Kesilmemiş otlar ve uzun papatyalarla kaplı küçük bir açıklığa ulaşmışlardı.

—Buraya bir örtüyle, öğleden sonra uykusuna ya da güneş banyosuna geleceğiz. Bakın, burayı güneş kavururken, şurası sepserindir. Kızılderili oyunu oynardık burada André'yle. Herkes gibi. Siz de oynadınız mı Kızılderili oyunu?

—Herkes gibi.. Gene oynar mıyız?

—Oynarız tabii isterseniz. Şimdi, şuradan "iç çekişler korusu"na gideceğiz ve size bir şey göstereceğim.

Öne geçmiş, tahta perde boyunca uzanan küçük bir patikaya dalmıştı. Hiç konuşmadan onu izliyordu Michel. Üç basamak çıkıp tepede kenetlenmiş sık dallardan meydana gelme bir köşkün içine girdiler. Yarı karanlıktı. Gözlerini kocaman açarak Michel'e döndü Francine:

—Burası benim sır evim, dedi.

Demir peykenin arkasına geçmiş, saçlarından çektiği bir firketeyle ahşap döşemenin dar yarıklarından birini kurcalamaya koyulmuştu:

—İşte.

Kimbilir kaça katlanmış küçücük bir kâğıt çıkarmıştı yarıktan. Kâğıdı açıp gösterdi: *1924 Yazı*, yazılıydı kâğıtta. Zafer kazanmış bir kumandanın heyecanlı sesiyle:

—Gördünüz mü, dedi.

—Nedir bu?

Michel merakla aldı kâğıdı ve baktı: *1924 Yazı*. Hepsi bundan ibaretti. Yazı, Francine'in yazısıydı. Hiçbir şey söylemedi Michel: Kadın demişler buna; kâh öper, kâh teper.

—Kendime sırlar yaratırım, diyordu Francine fısıldaya-

rak. Aradan bir yıl geçtikten sonra bunu bulduğuma ne kadar memnunum bilseniz! Bir yıl sonra gene bulacağım burada ve buna da şimdiden memnunum. Öteki dallı köşke de koymuştum böyle bir tane, gölcüğün kıyısındaki ağacın kovuğuna da koymuştum.

Francine'in kendisine tam bir sır verdiğini ancak o zaman anladı Michel. Sessiz ve dikkatli kaldı. Francine, özenle katladığı kâğıdı, döşemenin yarığına yerleştiriyordu.

Koluna girmişti Francine'in:

—Şimdi gölcüğe mi gidiyoruz, öteki dallı köşke mi?

—Gölcüğe. Ağacın kovuğundaki sır ne oldu, onu merak ediyorum şimdi.

Tahta perde boyunca, geldikleri yoldan döndüler. Papatyalar ve sevda çiçekleri arasından geçiyorlardı:

—Çiçek delisidir babam. Fabrikayı ellnden aldıklarında, o da, II. Nikola gibi gül yetiştirecek.

—II. Nicola gibi demeyin, Francine. İşin ayrıntılarını pek iyi bilmiyorum ama, II. Nikola'nın gül yetiştirmeye uzun süre devam edebildiğini hiç sanmıyorum.

Bak hele! Küçücük bir gülümseyiş belirmişti Francine'in yüzünde ve böyle zamanlarda hep olduğu gibi, tek kaşı havadaydı:

—Şu son günlerde birşeyler okumuşsunuz siz?

—Allah saklasın. Dedikodulara kulak kabartıyorum sadece.

Gülüyordu Francine ve güldüğü vakit, gerçekten güzel gülüyordu. Pırıl pırıl dişlerini göstererek.

—Bu gölcüğü nasıl sevdiğimi bilseniz. Bütün çocukluğum burada geçti, yani çocukluğumun en unutulmaz anları. Bir defasında, doktor getirmişlerdi, tam üç saat doktor korkusundan tek başıma şu adada kaldım. Geçelim mi adaya?

—Tabii.

Feribotun makarası gıcırdıyordu. Hayranlık dolu gözlerle bakıyordu Francine küçük adaya.

—Zaman aşkı da silip geçiyor, diye mırıldandı Michel.

Çıktılar.

—Şu ağacın içinde saklanmıştım işte doktordan.

— O bir yana, sırlarınızı gösterin.

Francine, eteklerini kaldırıp ağaca tırmanmaya koyuldu. İnce düz bacakları, narin dizleri vardı ve bir erkek çocuk gibi tırmanıyordu. Elini ağacın kovuğundan çekerek haykırdı:

—Burada.

Gene katlanmış bir kâğıt, ve bir ibare kâğıdın üzerinde: *1921 Yazı*..

—O günden beri ilk defa el sürüyorum buna.

—Tutankamon'un mezarını bulanlar daha mutlu değildi herhalde, eminim.

Francine, ağaçta o kadar ani bir dönüş yapmıştı ki düşeyazdı:

—Michel, diye haykırdı. Niçin saklıyorsunuz benden? Pekâlâ okumuşsunuz işte gazeteleri.

Michel tiksintiyle başını salladı:

—Çıldırmadım ben.

—Ben de sanmıştım ki..

Yere atlamıştı, kâğıdı koynuna sokarak:

—Bunu yanıma alıyorum, dedi. Oturalım mı?

Suyun üzerindeki dallardan birine yan yana oturdular.

—Siz de bana bir sır verin bakalım. Bu ada, sır adasıdır. André'yle bütün sırlarımızı burada söylerdik birbirimize. Bütün yasak kitapları bu kovukta saklardık, en korkunç yağmurlarda bile kupkuru kalırlardı. Bir de şu kocaman ağacın kovuğunda, bakın, şurada devrilmiş yatan ağaç. Bir yıldırım çarptı zavallıya, böyle devrilip kaldı; tabii içerideki kitaplar da lapa haline geldiler. Issız adacılık oynuyorduk burada. Hadi, şimdi de siz anlatın bakalım.

—Ben küçükken, sarı saçları çift örgülü bir prensesi kurtarma oyunu oynardım, dedi Michel bir solukta. Beyaz ya da al bir at üzerinde gelir, kaleyi kuşatan hendekteki ej-

derhalarla savaşırdım hep. İşte bu kadar.

—Hayır, hepsini anlatın.

—Hepsi bu işte.

Yere atladı Michel:

—André bizi bekliyor, dedi.

André bekliyordu evet. Gözleri alev saçarak:

—Bu baş başa kalma merakını da bir türlü anlamıyorum, dedi. Önce babam, sonra sen. Sanki hep birlikte gidemez miydik ki? İddiaya girerim, adaya götürdün onu.

—Hayır, yanılıyorsun. Saat kaç hem? Dört. Bugün başka bir şey yapamayız artık. Burası müthiş sıcak, rotonda gidelim.

—Şimdi mi farkına varıyorsun sıcağın?

—Evet. Yarın için birşeyler düşünürüz. Ama belki de Michel, etrafı görmek için otomobille bir tur atmak isterdi?

—Arabayı babam aldı. Rotonda gitmek en iyisi olacak.

Kuledeydi "rotond". İnsan boyu camekânlar, inik yeşil storlar ve açık renk kumaş kaplı dar ve daire şeklinde bir divandan ibaret bir çeşit değirmi köşk parçasıydı burası. Özellikle sohbet etmek için, eşi bulunmaz bir yerdi. Gündüzleri serin ve huzur verici oluyordu. Akşamları, renkli camlardan bir fenerle aydınlanıyordu rotond; fener bir zevksizlik örneğiydi ama göze çok hoş gelen bir ışık saçıyordu. Zevksizliğin eksikliği yoktu zaten villada; ama o kadar yerleşmiş, o kadar alışılmış bir zevksizlikti ki bu, François'nın burnundaki siğili nasıl fark etmez oluyorsanız, onu da fark etmiyordunuz artık. Ufak bir siğildi, evet, bu zevksizlik. Tours'daki ev hem güzeldi, hem de bir alay güzel eşya doluydu; villada hiçbiri yoktu bunların, ama bir o kadar rahat ediyordunuz. Çünkü Bayan Leclerc, her yeri rahat ettirici hale getirebiliyordu; ona vergiydi bu.

Banyo odalarının, hemen her adımda elinizin altına düşen elektrik düğmelerinin, yazmak ve okumak üzere usulünce aydınlatılmış köşelerin, adım başında aynaların, kemerli büyük dolapların yanı sıra, sıcak bir huzur havası

vardı villada; bunu da bir yere ancak orayı gerçekten ve kesinlikle seven bir insan getirebilirdi.

Damsız olan "arka taraça"da kahvaltı ediyorlardı. Sabahları kalkıp da çiçekli bir örtüyle kaplı geniş masayı görmek, birkaç gün içinde pisboğazlık halini almış olan iştahlarına rağmen, André ile Michel'i bile yatıştırmaya yetiyordu. Kahvaltıda sadece "çocuklar" vardı: André, Michel ve Francine. Francine, pijamasının üzerine bir robdöşambr geçirmiş olarak ve daima geç kalarak iniyordu kahvaltıya. Bayan Leclerc yatakta "alıyordu" kahvaltısını; Bay Leclerc'se, week-end'e geldiği zaman, herkesten önce ayakta oluyordu. Kırlarda gezip dolaşmak ve tıka basa yemek yemekten gayrı hiçbir şey yapmamak, Francine'i bile bir nebze şişmanlatmıştı. Ve tam on iki saat uyuyordu günde. André ve Michel'le, yengeç avlamak için bir kere olsun değirmene gelememişti. Bayılıyordu oysa yengeç avına; ama gece yarısı kalkmaya gelince, aradınızsa bulundu artık küçük hanımefendiyi. Sabahları ata biniyorlardı. Francine'le André'nin kendi atları vardı; Michel için de bir at bulmayı denemişlerdi ama bulamamışlardı; bu durumda, bir keresinde Andre, bir keresinde Michel eşlik ediyordu Francine'e. Francine'i, taparcasına sevdiği bu at gezintilerinden yoksun bırakmak söz konusu değildi. Etekliğiyle biniyordu Francine ata ve harika biniyordu. Kıyafet çok yakışıyordu kıza: Melon şapkası, saçlarını tutan iri düğümlü şeridi, vücudunu sımsıkı saran siyah elbisesi, bir yanı açık uzun eteği ve küçücük çizmeleriyle, hakikaten güzeldi. Aman ne inceydi kaşları ve yüzü, kusursuz bir çocuk çehresinin bütün narinliğiyle donanmıştı. Uzun süredir ata binmemişti Michel; öyle ki, ilk seferlerden sonra, oturup yürüyemez bir hale geldi. Neyse ki adaleleri, sahiplerinin hem atı çok sevdiğini hem de çocukken durmadan bindiğini, çabuk hatırladılar. At gezintilerinden döndüklerinde, yemek kılığına bürünmek için ancak vakitleri kalıyordu. Yemek. Kremalı çilekler. «Çocuklar, midenizi bozacaksınız, karışmam,» Aç-

gözlülüklerine çoktan alışmış olan Bayan Leclerc bile isyan halindeydi: Kilolarca çilek yiyorlardı, kilolarca. Sonra öğle uykusuna yatılmaktaydı: Eksiksiz bütün ev halkı katılıyordu bu ayine. Ve saat üçe doğru uyanıp rotonda iniyorlardı. Akşamüzeri ise, tenis ve yüzme partileri, otomobil ve bisiklet gezintileri cinsinden çeşitli uğraşlarla doluyordu. Michel, *Zindanlar*'ı okumaya başlamamıştı henüz tabii ve "sınıf mücadelesi" katiyen söz konusu değildi.

Teorik olarak, Michel iki günde bir ata binecekti; ama pratik olarak André kendi sırasını da ona devrediyordu. Günden güne artıyordu sıcaklar; ve André, ata binip yorulmaktansa, sepserin odasında kalmayı tercih ediyordu çoğu zaman: Kitap okuyor ve Londra'daki nişanlısına o bitip tükenmez mektuplarından birini daha döktürüyordu. Michel sabahları villada kaldığı günler Bayan Leclerc'e arkadaşlık ediyor, Marie'ye yumurta çalkalıyor ve bir süre bahçede dolanıp tek başına gezmeye gidiyordu kırlara. Pek verimli olduğu söylenemezdi doğrusu bu gezintilerin: Daima yemeğe geç kalıyor ve mucizeye bakın siz, karnı acıkmamış olarak dönüyordu...

Fırtınanın koptuğu gün, gözleri bir acayip ve saçları iki belirli boynuz haline girmiş olarak döndü. Ağzına bir lokma bile koymadı sofrada ve tam uyku saatinde de gidip piyanonun başına oturdu. Boğucu bir sıcak vardı. Ağır ağır çalıyordu Michel: Öylesine özlediği yağmur damlalarına benzer bir şey dökülüyordu parmaklarından. Kopmuş bir kolyeden birer birer yuvarlanan inciler gibi.

Yağmur akşama doğru başladı, ama sıcak olanca şiddetiyle devam ediyordu.

Rotondda büyük bir yastık savaşı koptu yemekten sonra. Dağ için valizlerini hazırlamakta olan Bayan Leclerc, ne olduğunu anlamak üzere rotonda indiğinde; Francine'i, divanın ucuna dizüstü oturmuş, Michel'in kafasını olanca gücüyle yumruklar, Michel'i de, yere sırtüstü yatmış André'yi olanca gücüyle tartaklar buldu. Gerçekten öfkelenmişti Ba-

yan Leclerc: Bu çocuk edepsizliği de neydi, uslanmayacak mıydı daha bunlar?

Bayan Leclerc'i yatıştırmak için, Michel'in defalarca elini öpmesi gerekti.

Vaktinde yatağa sokulmadığı için uykusu kaçmış çocuklar gibiydi Francine:

—Aman ne güzel, diye haykırıyordu. Fırtına kopacak.

Ve gerçekten de koptu fırtına. Davulları, zilleri, olanca takım taklavatıyla. Daha iyi görebilmek için tavanarasına koştular. Güneşin bütün gün boyunca kızdırdığı bu sacın altında müthiş bir sıcak vardı. Üzeri toz kaplı küçük ampul, kirişleri, sandıkları, denkleri ve oradaki bir tahta atla bir salıncaklı iskemleyi güçlükle aydınlatıyordu. Şimşeklerin çakışını keyfince görebilmek için ışığı hemen söndürüp çatı penceresinin önüne yığıldılar.

—Çok korkuyorum, diyordu Francine. Kafamda odun yarılır gibi oluyor, suratıma şamar atılıyor sanki! Ah!

Çığlığı atıp can havliyle Michel'e sokulmuştu: Kocaman aydınlığı müthiş bir gökgürültüsü izledi. Pencerenin önünde diz çökmüş olan André:

—Yakına düştü, dedi.

Sessiz ve eşit bir şekilde hışırdayarak yağıyordu yağmur.

—Kafam şişti, dedi Michel, başını yoklayarak.

—İşte bu matrak.

Francine'in sesi hiç de gülmüyordu karanlığın içinde.

—Tabii, dedi Michel. Matrak bulmamış olsanız şaşardım. Girişteki kirişe çarpmışım başımı..

—Canınız çok mu yanıyor?

—Yanmıyor ama ısındı.

Bir sessizlik oldu. Yağmurun çizgi çizgi ipeğine bürünmüş bir sessizlik.

—Annemi yalnız bırakmakla pek de iyi etmedik, dedi André pencereden bakarak: Deli gibi korkar çünkü fırtınadan.

—Niye gitmiyorsun öyleyse yanına?

—Annelere kızlar bakar, oğlanlar değil. Sonra seni böyle karanlıkta bir erkekle baş başa bırakamam.

—Söylediğini matrak bir şey sanıyorsun değil mi?

—Matrak veya değil, hiçbir şey sanmıyorum. İyi ki öğrenmişsin o sözü.

Bir şimşek daha çaktı. Kulaklarını tıkadı Francine, ama gürültü gelmek bilmiyordu bir türlü. Boğuk bir yankı işitildi nihayet. Andre doğruldu:

—Bitti. Hadi bakalım Francine, doğru yatağa.

—Rahat bırakacak mısın beni.

—Amma patırtı ettiniz be çocuklar. Söyleyin bakalım yarın hangimiz biniyor ata?

—Sormaya ne lüzum var yani? Sen!

—Andre git yat, can sıkmaya başladın! Yalan mı Francine? Ve yarın ben ata binmiyorum.

—Niye soruyorsun öyleyse?

—Birşeyler söylemiş olmak için. Kavga etmeyin diye. Bıraksam birbirinize girecektiniz. Yatıyor muyuz?

Tavanarasının tahta merdiveninde ayak sesleri, koca bir bölüğün gürültüsü haline geliyordu.

—Su içmek isteyen? Veya bir kadeh içki?

Mutfaktaydılar. Bir pasta, vanilya kokusu vardı havada. Mavi-beyaz duvarda bakır kaplar dizisi, gittikçe ufalarak uzamaktaydı. Bütün bir köşeyi buzdolabı kaplamıştı. Koca bir buzdağı gibi duruyordu. Francine alaylı bir sesle cevap verdi kardeşine:

—Yarın nişanlından mektup alıp da moralin düzeldiği vakit içeriz içkiyi.

—Sen kendi işine bak. Gel bir bardak içelim Michel. Francine iyi geceler.

Cevap vermedi Francine. Halısız tahta zeminde uzaklaşan ayak sesleri geliyordu. Buzdolabını karıştırıyordu Andre. Buradan yağmur duyulmuyordu; yani tavanarasına nazaran o kadar az duyuluyordu ki, arka taraçadaki büyük

masanın üzerinde tıkırdadığı ancak işitilmekteydi. Bir iskemleye oturdu Michel:

—Yarın size allahaısmarladık diyeceğim.

Andre, üzeri buğulu bir sürahı çıkarmış, büyük bardaklara portakal suyu doldurmaktaydı:

—Allahaısmarladık mı diyeceksin?

—Günün birinde nasıl olsa gidecek değil miydim?

—Niçin peki?

Sürahiyi bırakmıştı André, mavi gözleri kocaman kocamandı:

—Çok iyi anlıyorsun.

Başını eğmişti Michel. Küçük boynuzlarıyla inatçı bir boğayı andırmaktaydı.

—Babam iş bulacak sana. Benimle konuştu bile. Yani kendiliğinden, ben ona hiçbir şey söylemeden konuştu. Fabrikadan bir iş bulacak.

—Hayal edebiliyor musun beni fabrikada?

—Gayet tabii. Büro işi.

—Büro işi, diye tekrarladı Michel. Babana teşekkür et. O işi sen daha iyi yaparsın. Benim asıl canımı sıkan, allahaısmarladık demek, teşekkür etmek. Hiçbirini yapmadan çekip gitmek isterdim. Hep böyle gittim çünkü. Ama burada aynı yolu tutmak resmen eşeklik olur. Nasıl etsem acaba?

—Peki ama nereye gideceksin? Bana bak Michel. Burada seni herkes seviyor. Söyle nereye gideceksin?Aptallık etme, ne olur.

Dolu dolu olmuştu gözleri, ağlıyor muydu yoksa: Kesinlikle anlamıştı gideceğini Michel'in.

—Bilirsin, aklıma esince duramam ben. Bana bir miktar para verebilir miydin? Trene biner giderdim o zaman; hemen mesafe girmiş olurdu araya. Göz açıp kapayıncaya kadar Fransa'nın öbür ucunda olurdum.

—Bin frank verebilirim hemen. Yeter mi?

—Hem de nasıl. Bir de, şu ayağımdaki pantolonla üstümdeki hırka bende kalsın isterdim. Hırka mavi, yani ça-

buk kirlenmez. Bir de bez ayakkabılar. Mümkün mü sence?

—Bir yedek gömlek istemez misin? Bir çift de doğru dürüst ayakkabı? Süetleri mesela? Sana çok yakışıyordu onlar.

—Onları istemem, hayır. Bin frankım var nasıl olsa, bir alay şey alabilirim kendime.

Portakal suları hüzünlenmiş gibiydi masanın üzerinde. Yağmur hâlâ devam ediyor muydu acaba?

—Annemle babam katiyen anlamayacaklar bunu.

—Annenle babanın arkamdan ne diyeceklerini düşünmek bile beni perişan ediyor. Aslında allahaısmarladık demek isterdim onlara, demeyişim korkaklıktan değil inan ki. Ama dediğim takdirde hiçbir şeyin tadı kalmayacak, eminim; her şey bayağılaşacak birden. Onlarla benim aramda koca bir dünya var; hiçbir şey demeden gitmek, sözlerden çok daha iyi anlatır duyduklarımı.

—Ben de gayret ederim anlamalarına. Peki ya Francine?

Ayağa kalkmış, ellerini cebine sokmuştu Michel:

—Ne biçim hayat, Allah kahretsin, dedi tükürür gibi. Gidip yatalım hadi. Sana allahaısmarladık demiyorum.

—Michel, *Zindanlar*'ı hâlâ okumadın, söz vermiştin oysa.

—Merak etme, okuyacağım. Sözüm, söz.

—Öyleyse iyi geceler.

—İyi geceler. Son bir şey istiyorum senden: Yarın ata bin. Benim adıma.

Ertesi sabah geç kalktı Michel. Kahvaltıya indiğinde, André'ye Francine çoktan at gezintisine çıkmış bulunuyorlardı. Boş bardaklar, ekmek kırıntıları, buruşmuş peçeteler. İlk güzelliğinden eser yoktu masanın. Bir fincan kahve koydu kendine, ılık bile değildi kahve. Koyar koymaz unuttu. Dallarını dilenciler gibi taraçaya uzatmış çınar yapraklarının üzerinde, iri şişkin damlalar sallanıyordu. Gösterişçi bir maviliğe bürünmüştü gök; henüz taraçaya ulaşamayan güneş, çınarların arasından birşeyler görebilir miyim diye çır-

pınıyordu sanki. Öylesine hareketsizdi ki Michel, taraçanın döşemesinde yem arayan bir küçük kuş, birden cesaretlenip masanın üzerine konmuş ve bir ekmek parçasını kaptığı gibi gitmişti. François'nın sesi geliyordu mutfaktan; bir kabın içine akan ve kap doldukça ton değiştiren bir suyun sesi geliyordu.

Kahvesini bırakıp bahçeye indi Michel. Sarı kum güneşte kurumuştu, ama otlar ıslaktı daha. Francine'in gösterdiği tahta perdedeki deliğe gidiyordu dosdoğru, evin önünden geçmek istemiyordu: Bayan Leclerc uyanmış olabilirdi.

Yola çıkar çıkmaz koşmaya başladı. İşte köy, kiliseli meydan, ekmek aldıkları fırın. Ve gene solda tarlalar, sağda bağlar. Bağlara doğru saptı. Yapraklar kızarmaya başlamıştı. Hızlı hızlı yürüyordu şimdi. İşte gene yol, üzerinde derin izlerle. Francine'le Andre öbür tarafa doğru sürmüş olmalılardı herhalde, gene de belli olmaz, Francine'di bu. Geceki korkunç yağmur, çamur içinde bırakmıştı yolu, beyaz bez ayakkabıların rengi atmış gibiydi. Anayola gelince sevindi: Kuru ve sertti ayaklarının altında. Demiryolu köprüsüne kadar koştu yeniden, kovalayan varmış gibi.

İstasyon öbür tarafta kalıyordu. Sözümona istasyon: Ekspresler burada durmuyordu çünkü ve Tours'a gitmek için banliyö trenine binmek lazımdı. Şehre gelir gelmez bir tren bulacağını umuyordu Michel. Kusacak hale geldiği o Tours şehrinde sürünmek istemiyordu yeniden. Adalet Alanı'nı ve geniş Beranger Bulvarı'yla daracık Nationale Sokağı'nı bir daha görmek istemiyordu. Andre'yle saatler ve saatler geçirdikleri kahve o meydandaydı. Belediye Sarayı'nın hemen karşısında. Ve kışlaya gitmek için, Loire yönüne doğru Nationale Sokağı'ndan geçerlerdi daima; vitrinlerdeki kravat ve pabuçlara hayranlıkla bakarak. Michel'i umutsuzluğa boğan birkaç kitabevi de vardı sokakta, Andre'nin girip kitapların içinde saatlerce kaldığı. Nationale Sokağı'ndan sola, Ticaret Sokağı'na saparlardı; ve sonra koca bir mahalle başlardı, biraz dalgınsanız kendinizi kay-

bedebilirdiniz rahatça. Kirazlı Sokak, Briçonnet Sokağı, Tristan l'Hermite'in evi, muhteşem demir kapılar, Beaune çeşmesi. Sarı saçları örgülü Dilberin konaklarıydı bunlar; mehtaplı pelerin, elde kılıç, sevgilinin veya rakibin beklendiği sokak köşeleriydi. Ama Michel tüketmişti artık bu hayalleri, gırtlağına kadar doymuştu hatta. Kışla hemen iki adım ötedeydi; ve yüksek duvarları görür görmez, boş arazide koşmaya koyulurlardı: Daima gecikmeliydiler. Niye hep orada kalmamıştı sanki; o düzenli, o yeknesak sersemlik hali içinde. Binlerce postallı ayaktan, seslerden, türkülerden, gülüşmelerden, solumalardan, öksürüklerden meydana gelen o sonsuz uğultunun içinde, evet. Talimler, küfürleşmeler, şakalaşmalar, hiçbir karışık yanı, gılgılışı olmayan bir arkadaşlık havası. Dünyanın size diş geçirmesini önleyen koca bir düzen işte.

Banliyö treninin peykesinde oturmuş, «Yorgunluk veriyorlar bana..» diye düşünüyordu. «Yorulunca da hemen demir alırım.» Kimdi yorgunluk veren? «Tamam! Bir düşünmeye başladık mı, çıkabilirsen çık artık işin içinden. Her şey hep aynı belli yere gelsin istiyorlar, sonunda beni de kendilerine benzeteceklerdi..» Tours garına giriyordu tren.

Paralel rıhtımların ucunda, ileride, açık renk bir halı gibi örmüştü evleri güneş. İki rıhtım ötede, dev yapılı bir lokomotif buharlar fışkırtarak inlemekteydi; uzun sefer trenlerinin kocaman vagonları takılıydı ardında. Michel koşmaya başladı: Belki de ona uygun bir trendi bu ve hemen atlayabilirdi. Gişeler karşıda. Şimdi ona, «Nereye?» diye soracaklar. Nereye gittiğini bilmesi lazım, öyle ya. Sonra, ya bu tren Paris'e gidiyorsa? Sakın haa, hele Paris hiç olmaz. Üç sıçrayışta trenin önündeydi: *Toulouse-On iki otuz.* Gar büfesinde yemek yemeye bile vakti vardı daha. Toulouse'a bilet aldı.

Hemen hemen bomboştu vagon. Koridorda bir asker, pencereden kiraz çekirdekleri tükürüyordu dışarı. Michel, üçüncü mevki kompartımanında tek başınaydı. Bir ara yaş-

lı bir kadın açmıştı kapıyı, açıkgöz tavırlı on iki yaşlarında bir kız çocuğunu tutuyordu elinden, kızın elinde bir sepet, sepetin içinde bir kedi vardı. Sevimsiz değillerdi sözün kısası. Ama Michel öyle bir ahmakça ve sabit bakışla baktı ki ihtiyara (katiller öyle bakar) kadıncağızın kompartımana girmesiyle çıkması bir oldu. Hatta bununla da yetinmeyip, koca vagonda tek başına kalmamak için (ne olur ne olmaz, değil mi?) askerin kompartımanına daldı ihtiyar nine.

«Askerlik mesleği, evet. Nasıl oldu da düşünemedim bunu vaktinde. Bedavaya besliyorlar adamı, yatırıp kaldırıyorlar ve öyle bir salaklaştırıyorlar ki hiçbir şey düşünemez hale geliyorsun: Bundan daha ideal ne var. Ama omzuna bir şerit taktılar mı iş değişiyor tabii: Düşünebildiğini kabul ediyorlar böylece. Pek fazla değil ama gene de düşüneceksin: Bir astsubay bile tek başına karar almak zorunda kalabilir. Uzatmayalım, bana göre değil. Gene yaya kaldık işte hayatta. Peki ne iş görebilirim ben, ne halt edebilirim?»

Duraklar sıralanıyordu art arda. Koridor, telaştan ve bagajlarının ağırlığından soluk soluğa insanlarla dolup taşıyordu. Daima uzun bir rrrr sesi çıkararak açılıp kapanıyordu kompartımanın kapısı. Yüklükte valizler yığılıydı şimdi ve sigara dumanından göz gözü görmüyordu. Pantolonunun kıçı dört köşe yamalı ve bu sıcakta flanel bluz giydirilmiş bir çocuk, herkesin ayaklarına basa basa, pencereden kapıya, kapıdan pencereye mekik dokuyordu. İçine yağ sürülmüş bir ekmek parçası vardı elinde ve yağ, güzergâhtaki pantolonlarla eteklere sıvanabilmek üzere dışarı taşmıştı. Pencerenin ötesinde bir manzara olsa gerekti, uzunlamasına bir manzara. Belki yüzüncü kere ayaklarına çarpan çocuğa sonunda gizli bir çelme taktı Michel, aklı başına gelsin diye; oğlan, izmaritlerle balgamların içine boylu boyunca uzandı ve ulumaya başladı. Uzun sürmedi ama: Kafasına inen bir silleyle susup ayağa fırladı; annesiydi bu. Bir sonraki durakta indiler. Herkes inmişti zaten. Şapkalı, eldivenli ve orta yaşlı bir hanım girdi kompartımana; bir

elinde ufak bir sepet vardı, koca bir valizi sürüklüyordu öbür eliyle. Valizi yüklüğe yerleştirmek için peykeye tırmandı kadın: Michel, yakın plan halinde, cilalı rişlîyö ayakkabılarını ve suni ipek çoraplarını gördü. İnip oturduğunda, kafasını kocaman bir gülle haline sokan kloş şapkası biraz yana kaymış ve süet taklidi bej rengi eldivenleri kurumdan kirlenmişti. Michel'in bakışıyla şapkasını düzeltti ve ağzını binbir haz ile büzerek:

—Hiç de nazik değilsiniz, mösyö, dedi. Benim zamanımda gençler...

Büyüleyici bir gülümseyiş dalgalandı yüzünde Michel'in:

—Sizin zamanınızda mı, madam? Ne demek istiyorsunuz? Sizin zamanınız, benim de zamanım.

Kızarıp gülümsemişti kadın. Michel'in gülümseyişiyse, bu arada silinmişti: Gülümseme kabiliyeti olmayan taştan bir yüzdü yüzü. Kadın öfkeyle pencereden yana döndü; ama dumandan hiçbir şey görmenin imkânı yoktu. Katlanmış gazetesini açtı, ama hemen bıraktı gazeteyi, sepeti açmak üzere eldivenlerini çıkardı: Sepetin içinde iki jambonlu sandviç, üç katı yumurta, bir tablet çikolata ve elmalar vardı. O anda korkunç bir açlık kavradı Michel'i, ama dayanılmaz cinsinden, amansız bir açlık. Kadın şimdi, bir şişe çıkarıp açmış kendine şarap koyuyordu. Dirseğini dizine dayadı Michel, yanağını eline aldı ve gözleri kadının ağzına götürdüğü sandviçe dikili, bekledi. Sandviçi ısırmıştı kadın, ama çiğneyemiyordu bir türlü, lokması ağzında büyüyordu. Sonunda dayanamayıp:

—Ne var, dedi.

—Karnım aç, madam.

İkinci sandviçi Michel'e uzattı kadın ve ufak sepetten bir bardak daha çıkardı. Siyah yuvarlak gözlerini Michel'den kaçırıyordu hep. Ve Michel, sessizce yemeye koyuldu: Sandviç nefisti doğrusu, iyi yağlanmıştı. Şaraba da diyecek yok. Sandviçi bitirince, kadın ona iki yumurta ve bir

zarfın içinde tuz verdi; sonra bir elma ve yarım tablet çikolata. Yiyecek bir şey kalmamıştı artık. Peçeteyi, şişeyi ve bardakları sepete koydu kadın; özenle kapattı. El çantasından küçük bir ayna çıkarmıştı şimdi; dudaklarına allık sürüyor, kalın kaşlarına kadar inik kloş şapkasının altındaki kabarık siyah saçlarını bastırıyordu eliyle. Nihayet cesaret edip sordu:

—Darlık içinde misiniz mösyö?

—Hayır madam.

Konuşmaya başlamıştı bir kere Allah kahretsin ve şimdi nasıl devam edeceğini kestiremiyordu. Rastgele devam etti:

—Size ikram edecek başka bir şeyim olmadığına üzgünüm.

—Hiç üzülmeyin madam, verdikleriniz gayet iyiydi.

Parmaklarını çantasının üzerinde kenetlemişti kadın, Michel'e bakıyordu. Uzun bir sessizlikten sonra sordu:

—Nasıl oldu da bu kadar acıktınız peki?

Kapıda sert bir "tak tak" ve sonra aynı rrrr sesi:

—Biletler kontrol..

Kapı kapanır kapanmaz yeniden sordu kadın:

—Söylemeyecek misiniz mösyö?

—Neyi madam? Tamam! Öyle ya. Yemek yememiştim madam.

—Yemek yiyecek paranız yoktu da ondan mı yoksa mösyö?

—Yoo hayır madam, sadece uyuşukluk: Lokantalı vagona kadar gitmeyi gözüm kesmedi.

Kadın uzun bir süre sustu. Hep dizleri hizasına, çantanın üzerinde kenetli parmaklarına bakıyordu Michel.

—Böyle şey olmaz, diye patladı birden.

Bir sıçrayışta fırlayıp kalktı ve peykeye tırmandı. Bir yandan da söyleniyordu:

—Aklından zoru mu var nedir! Yoksa sahtekâr mıdır?

Tam o sırada tren makas değiştirdi, elindeki koca valizle devrileyazdı kadın. Michel, yardımsever ellerinden birini

kadının sırtına dayadı, öbürüyle valizi yakaladı.

—Yardıma ihtiyacım yok, diye haykırdı kadın. Hele sizin yardımınıza hiç mi hiç ihtiyacım yok. Şapkasını düzeltip Michel'in yere bırakmış olduğu valizi koridora kadar itti. Michel köşesine oturdu yeniden ve yumdu gözlerini.

Gardan çıkınca, Toulouse kötü aydınlatılmış göründü ona. Bir çeşit yarı karanlık ve iç içe geçen, takılan, çarpışan demir döküntülerinin gürültüsü. İçlerindeki kalabalığı boşaltan tramvaylar, garın önünden uçmaya başlıyordu adeta. Işıklar da insanlar gibi soluktu. Michel, elleri ceplerinde, meydanı aşıp tramvay çizgisini izlemeye koyuldu. Geniş ama oldukça suratsız bir cadde, hep birbirine benzeyen evler, otel tabelaları. Böyle büyük bir caddede otellerin şüphe uyandırmaması gerekirdi aslında, ama pis bir havaları vardı nedense, güven vermiyorlardı. Küçük meyhanelerde her şey dolambaçsız aydınlatılmıştı. Yoldan gelip geçenler, sahneye makyajsız çıkan oyuncuları hatırlatıyordu insana. Büyük şehir olduğu belli, evet. Dokunaklı bir türküyü andıran Tours'dan sonra ve kırdan, adacıktan, gölcükten sonra. Karmaşık bir meydana gelmişti Michel: Yelpaze gibi yayılmış bir alay sokak vardı önünde; sağında bir bulvar. Soluk fenerleriyle, tekinsiz göründü ona bu bulvar. Önüne ilk çıkan sokağa daldı. Bol dükkânlı, dar bir sokak. Tramvay, yol tıkayıcı oluyordu sokakta; hep çiğnenmek üzere olduğunuz duygusuna kapılıyordunuz: Büyük şehir oyununa devam etmek istiyorlarsa, bu tramvayı buradan kaldırmaları lazım. Kaldırımlarda müthiş bir izdiham vardı. Ve birden Paris'i özledi Michel: Kapanan mağazaların, tıkanan yolların, yollarda rastlanan kadınların Paris'ini. Paris'in sonsuzluğunu, tesadüflerini, göğünü, uçurumunu ve bu gökle bu uçurum arasında tükenen ve başlayan ne varsa, özledi. Paris'e dönecekti aslında, Paris'e dönmesi lazımdı. Ama gel gör ki Toulouse'daydı, Toulouse'da bir meydanda. Meydanın ortasında bir küçük bahçe, çevresinde

kocaman kahveler vardı.

Burası da kaynıyor Allah kahretsin, bütün kahvelerdeki bütün masalar dolu. Genç kadının biri, geniş kenarlı şapkasının altından bir bakış attı ona. Simsiyah gözlü, boyalı ağızlı, şeffaf yüzlüydü. Takıldı ardına. Güzel bir elbiseydi bu; kalçalara kadar dar, aşağısı evaze, daha az ütü masası oluyor kadınlar. Vücuduna diyecek yok, evet, ve boyalı yanağının üstünde bir dalga yapıyor saçları. Fıstık gibi kızlarla dolu bu şehir aslında. Takip ettiği kadını bıraktı Michel ve yeni bir meyhane açılan bir sokağın köşesinde durdu: Kısa boylu, esmer, iri yapılı, yuvarlak omuzlu, sık saçlı bir alay kız. Bir süre seyretti onları, sonra sırtını meydana dönüp sokağa daldı ve yürüdü.

Sevmemişti Toulouse'u. Şehri görmüş sayılmazdı gerçekte, Capitole'ü bile görmemişti daha; ama şehrin havası, onun havasıyla bitişmiyordu. «Banliyö derler buna, şehir demezler; banliyöden neyi kastettiğim de çok belli. Sagoin'lerin bana "Ölüm Triyosu" yaptırmak istedikleri şehre benziyor, buldum. Adam olamamış bir şehir bu. Yürürsün yürürsün hani, merkezine gelirsin şehrin ve kendini gene banliyöde bulursun!» Gara giden bir tramvaya atladı.

Garın önündeki meydan şimdi sakindi. Süpürülmüş gibi. Tramvaylar durmuş, taksiler sıraya girmiş. Trenlerin yönünü ve hareket saatlerini gösteren levhalar olsa gerektir içeride: Nitekim var. Toulouse-Paris. Marsilya.. Pau.. Sabahleyin kalkan iyi bir tren var, Port-Vendres'a.. Yola çıkmadan önce küçük bir valiz ve ayakkabı alması lazım. Büyük şehir, hiç olmazsa bu işe yarasın. Zamanı da var üstelik, sabah onda kalkıyor tren. Çekip İspanya'ya gitse ne lazım gelir? Pasaport! Onu da sınırda düşünür, her şeyin bir sırası var.

Gardan çıktı. İlk rastladığı otelde bir oda kiraladı. Özellikle pis bir otel seçmişti. Bez ayakkabılı, mavi hırkalı ve bagajsız bir adam, böyle bir otele yaraşırdı ancak. Ama yanılmıştı, umduğundan daha da kötüydü otel, iyice dökülü-

yordu: Odanın penceresi avluya bakıyordu, boğulmak işten değil. Yamalı çarşafların üzerinde çırılçıplaktı Michel; kollarını çarmıha gerilmiş gibi açmıştı ve biraz daha az terlerim umuduyla, kımıldamıyordu. Güneye doğru indikçe sıcaklık artıyor demek. İspanya'da daha da sıcak olması lazım havanın. Sıcaktan mı nedir anlamıyor bir türlü, ama iyi hissetmiyor kendini. İç sıkıntısı bu. Değişen hiçbir şey yok oysa ki, gene eskisi gibi aklına estikçe yollara atıyor kendini. Aklına estikçe, hoşuna gittikçe. Hoşuna gidiyor mu bu gerçekten? Hiç değil. Peki öyleyse? Öyleyse tutar başka bir şey yaparsın. Ama ne? İş burada çuvallıyor işte: Başka şey demek kolaydır; ama ne? Ne, ne, ne, ne? Bir de *Zindanlar*'ı okuyacağına söz vermişti, ve okumadı işte. Peki ama *Zindanlar*'ın bütün bununla ne ilgisi var? Düşüncenin de kendine göre bir mantığı olsa gerek; çağrışımlar, mağrışımlar yoluyla gelmiş olsa gerek *Zindanlar* hatırına. Onu okumamışsa ne çıkar yani, bir alay başka şey okumuştu. Söylemiyordu okuduğunu, o da böyle bir tarz seçmişti kendine. Andre'yle Francine hayal kırıklığına uğruyorlardı bu yüzden, uğramasalardı. Sonra Michel bir şeyi okuduğu vakit unutmak bilmiyordu, başkaları gibi değildi, köküne kadar hatırlıyordu okuduğu şeyleri. Balzac örneğin, ezbere biliyordu Balzac'ı.. *Gil Blas*'ı okumuştu, sevmişti de çok. Sonra.. sonra daha başka ne okumuştu onları allak bullak edecek cinsinden? Tamam, *Don Kişot*'u okumuştu; hem öyle üstünkörü değil, ayrıntılarıyla; kocaman bir kitabı okur gibi. Mayne Reid'i de okumuştu sonra. Mayne Reid'i okumuş muydu acaba o kakavanlar? Proust'u okumamıştı, anladık. Anladık, Jules Romains'i de okumamıştı. Vakti vardı, okurdu elbet. Ama neydi bu böyle içini kemirip duran şey. Yirmi iki yaşında henüz, yaşlı sayılmaz. Onu bunu bilmem Michel, çok köklü bir şeyi kaybetmiş gibisin. Peki ama ne yapayım isterdiniz hayatta? Ben bir kahraman olmak isterdim. Ve kahramanlığın mesleği yok. Bir Dilber vardı hani. Geç efendim, bu hikâyeleri çocuklar bile yutmuyor. Dilber

falan yok savunmaya ve kurtarmaya halk ve öldürmeye ejderha.. yok! Büyük işler yapmak isterdim evet, kendimi feda etmek isterdim.. Ve yığın yığın insanlar, ben geçerken, güller serpsin isterdim beyaz atımın ayaklarına.

Bu tozlu sıcaklığın içinde uyumuyor, uyuşuyordu.

I

Enayi gibi yakalanmıştı Allah kahretsin. Topunu birden alıp, geçici olarak bir odaya tıkmışlardı. Bir tek penceresi vardı odanın, demir parmaklıklı tabii, kaktüs yeşiliyle yer yer lekeli, kavrulmuş saman rengi bir manzaraya bakıyordu. Bir handı bu aslında ve bu odayı bir vakitler yolculara kiralarlardı. Nitekim, çiçekli kaplama kâğıtları görülüyordu duvarlarda; sonra pislik gelmiş, kendi resimlerini çizmişti. Üç çırılçıplak leş gibi somya ve tabureler. İçeride on beş kişiydiler. Bütün gün boyunca öbür taraftaki, yola bakan odadan sesler geliyordu. Ve jandarma, yemek vakti çorbayı getirdiğinde, kapının aralığından, her defasında dehşete uğrayıp kaçan hizmetçi kızı görmek mümkündü.

Hiçbirini tanımıyordu Michel, tek başına çalışıyordu. Üç kişilik bir çete vardı aralarında: On dört on beş yaşlarında bir çocuk ve iki delikanlı. Tatlı bir surattı ufaklığınki; koyu kumral bir lüle saç düşüyordu alnına, alt dudağı hafifçe sarkıyordu. Kahverengi bir pantolonla aynı renk bir kazak vardı sırtında; yuvarlak yakalıydı kazak, gövdesini ve kollarını sımsıkı sarıyordu; yani zarifti hergele. Yirmi yaşında olanı, tepeden tırnağa badem yeşiline bürünmüştü: Kısa kollu bir Lacoste gömlek ve bir bez pantolon ve aman ne incelik! Bukleli açık kumral çok güzel saçlar ve yer yer kızıla çalan bembeyaz bir ten. En ihtiyarları, hadi bilemedin yirmi beş yaşındaydı; mavi bir iş gömleği vardı üzerinde. Uzun bir kafa, zorlukla nefes alır gibi ağız daima yarı açık, burun delikleri geniş mi geniş, ve kocaman ağır bir çene. Üçünde de bez ayakkabılar var ve bu, üçüne de bir kedi yürüyüşü veriyor.

Somyaya uzanmıştı Michel, dikkatle süzüyordu onları:

Hangisiyle işbirliği etmeli acaba? Burada küflenmeye hiç mi hiç niyeti yok çünkü. Üçü de yere bağdaş kurup oturmuş, sessizce zar atmaktalar şimdi; sözsüz tiyatro oyuncularına benziyorlar. Alabildiğine esmer bir başka tip, üzerinde henüz kirlenmemiş bir beyaz flanel, bir tabureye oturmuş, hiç kımıldamadan bacaklarının arasına, döşemeye bakıyor. Küçücük bir bıyık, sahte gözler: Filmlerdeki hain adam tipi işte. Daha yeni geldi, yani bu sabah. Gerçi Michel'in gözü üçlü çeteyi daha bir tutuyor ama, bu suni bakışlı centilmen belki daha emindir, kim bilir? Sırtüstü yatan moruktan hiçbir şey bekleyemezsin, sebebi de var. Gürültücü ve pis, gömleği lime lime, bütün kılları dışarıda; beyaz sık kıllar. İki haftalık bir sakalın içinde kaybolan ufacık kanlı gözlerinde dişe gelir en ufak bir ifade bulmak imkânsız. Şimdi sakin durduğuna bakmayacaksın: Bir gün önce, gümrükçüler sille tokat içeri attıklarında, somyanın üzerine düşüp inekler gibi böğürmeye koyulmuştu:

—Haşladılar beni, insafsızca haşladılar! Of kıçım, of kıçım ne yanıyor, diye.

Ve kahverengi ufaklık hemen bir işaret çakmıştı Michel'e; sonra da açık ağızlı çeteci, yüzüstü yatmış hâlâ bağıran moruğun üstünden atlayıp Michel'in kulağına:

—İspiyoncudur, dikkat et, demişti.

İki delikanlı daha vardı delikte, ticari mümessil olduklarını söyleyen; ikisi de dehşet içindeydi başlarına gelenden, elle tutulur biçimde erimekteydiler. Ve odanın bir köşesinde, tabii yerde, kendi oymaklarındaymış gibi kaynaşan koca bir çingene ailesi duruyordu. Aralarında iki de kadın (dişiler için ayrı bir delik yoktu handa); birisi genç, bütün gün boyunca memesine asılı bir çocuk kucağında; öbürü ihtiyar ve şişman ve ailenin geri kalan fertleri yanında, inanılmayacak kadar temiz..

Sekiz günden beri oradaydı Michel. O güzelim gri flanel kostümü, ham ipekten gömleği, Londra kravatı ve inci grisi şapkası tazeliğini çoktan kaybetmişti. Küçük bir kolye

sakalı ve dudaklarını örtmeyecek şekilde kesmeye özendiği bir bıyığı vardı iki haftadır. Ama şimdi sakal da bıyık da, suratını istilaya başlamışlardı. Valizini almışlardı, içindekl tuvalet eşyasını da tabii; ama almamış olsalar da yıkanmanın imkânı yok: Heladan amansız bir kokuyla dönüyordunuz.

Öğlenleri çorba veriyorlardı; saat üçte de avluya çıkarıyorlardı hepsini. Ve moruğun ispiyonculuğunun ispatı da, sözümona kan icindeki kıçını, avludaki sehpaya rahatça yerleştirmiş oluşuydu; hemen o akşam gelip almışlardı üstelik ve çok geç geri getirmişlerdi. Zurna gibiydi hazret, çingenelere doğru yumruk sallıyor ve bir sarhoştan beklenmeyecek kadar anlaşılır bir sesle kadınlara neler yapacağını sıralıyordu; tam bir çirkeflik! Dalgasını geçiyordu ufaklık. Çingenelerse, söz konusu olan kendilerl değilmiş gibi, hareketsizdiler.. Ticari mümessillerden biri, duvarları yıkarcasına horlamaktaydı. Birisi bir ıslık çaldı, hemen kesti mümessil, bir küfür savurdu sonra ve yeniden horlamaya başladı..

Trende kıstırmışlardı Michel'i, yani kendini tamamen emniyette duyduğu bir sıra, İspanyol gümrük muhafızları. Sivil giyinmişti üstatlar. Üzerini aradılar Michel'in ve sigara tabakasının içinde buldular "mal"ı. Pasaportu kusursuzdu. Hemen indirip sınıra doğru geri postaladılar. Pek kibar davrandıkları söylenemezdi doğrusu; hatta biraz okşamışlardı. Bir yıldan beri yapıyordu bu işi; her türlü tehlike duygusundan arınmıştı son zamanlarda; iş, tekerlek üzerinde kayar gibi tıkır tıkır yürümüştü hep o güne kadar. Ve o gün, herhalde, istisnai bir durum olmuştu: Büyük baskın yaptılar çünkü o gün, ve herkesi sepete attılar. Şanssızlık işte!. Toulouse'la Port-Vendres arasında trende rastlamıştı "patron"a; teklif çekiciydi ve patron daima cömert davranmıştı, ona laf yok: Tam bir prens hayatı sürüyordu Michel.

İşin tatsız yanı; onu burada, sınırın burnunun dibindeki bu delikte bırakmaları ve ne yapacaklarını da söylememe-

leriydi. İki jandarmanın ikisi de sürekli susmaktaydılar; o zavallıların da bir şey bildiği yok, anlaşılan. Sorguya çekmiyorlardı, hiç kimse gelmiyordu kovuşturma falan yapmaya ve hiç kimseyle temas kuramıyordu. Lafa bak! Kiminle temas kuracaktı ki? Kodese girdiğiniz an, patron tanımıyordu artık sizi, hiç tanımamış oluyordu. En iyisi gene, karşı taraf harekete geçmeden, kendi başına işin içinden sıyrılmayı denemekti, evet.. Öyle bir gerginlik içinde düşünüyordu ki, çevresinde olup bitenlerden haberi bile yoktu çoğu zaman.

—Michel!

Ufaklıktı bu, üzerine sarkmıştı:

—Hey Michel! Kurukafa! Yüz frank borç ver bana.

—Ne için istiyorsun?

—Serseri üç yüz frankımızı kesti zarda. Ama yüz frank verecek olursan, eminim, dengeleriz.

—Beni rahat bırak!

—Katırlık etme! Kazanırım diyorum sana! Kârdan pay da veririm.

Bir burgu gibi kafasının içini oyuyordu ufaklığın sesi. Rahat etmek için çıkarıp yüz frankı verdi Michel. Helaya giderken olabilirdi pekâlâ, ya da avluya çıktıklarında. Ama sessizce olmalı, jandarmalara dokunmak istemiyordu. Üçünü birden sürüklese yanında, bütün çeteyi? Açıkağız, bir polisi temizlediği için yedi yıl zindanda yatmıştı; ya gene hırçınlaşırsa? Hayır, hayır: Bir de cinayet ortaklığı yüklenmek hoş olmaz oğlum Michel, derdini yanamazsın sonra!.. İşin felaketi, memleketi de bilmiyor; yoksa çoktan tek başına girişmiş olurdu kirişi kırmaya. Bütün etraf çıplak kır olmalı, kaktüslerin ne yardımı dokunur adama? Belki biraz ileride bağlar vardır, ha? Var veya yok, kır bu işte; hesabını ona göre ayarlamak şart. Peki çingenelerle tüyse? Hiç şüphe yok, çabucak salıverecekler onları; ellerinden kötülük gelmiş olamaz çünkü, asil insanlardır. Takılırsın peşlerine, gidersin. Bir kilometre sonra kıskıvrak yakalanmak üzere:

«Pasaportunuz?» Dürüstlük numarasına yatmaya imkân yok, hayır. Pasaportunu almışlardı elinden, hemen hemen bütün parasını da almışlardı: Ceplerinin birinde mucize kabilinden unutulmuş bir yüz frankı vardı, o kadar. Onu da ufaklığa vermişti işte.

—Kurukafa, diye haykırıyordu ufaklık. Demedim mi sana kazanacağımı!

Ufaklığın itlik olsun diye "Serseri" adını taktığı beyaz flanelli centilmen, sıkı oyuncuydu aslında: Kılını kıpırdatmadan sayıyordu yüz franklık banknotları. Peki ama nasıl yapmışlardı da parayı üzerlerinde koruyabilmişlerdi? Erbaptılar doğrusu, bravo.

Ufaklık neşe içinde yüz elli frank uzattı Michel'e.

—Tut bakalım payını! Demedim mi sana, diye bağırdı. Alçak sesle ekledi sonra: Baktık çare yok, hafiften törpüledik zarları.

Herhalde paraya da ihtiyacı olacaktı Michel'in. Fazla gürültü çıkarmadan nasıl halletmeli bu tüyüş hikâyesini? Memleketi tanımış olsa, ah! Ötekilerin hepsi tanıyor.

İyice evirip çeviriyordu durumu kafasında ve sonra karar verdi: Tek başına kıracak kirişi, ne olursa olsun! Ama gene de birinin yardım etmesi lazım. Kim? Açıkağızı seçti. Avluda testereyle biçilmiş bir odun yığınının üzerine çöküp, açıkağıza fısıldadı, hiç o yana bakmadan:

—Tamam, dedi açıkağız. Merak etme, üç kişiyiz.

Ve üşür gibi duvara yaslanmış duran iki arkadaşına doğru süzüldü.

Yalnız ticari mümessiller keyifliydi avluda; biraz önce jandarma:

—Sizin için birisi geldi, demişti.

Şimdi de iki mümessilin en genci (orta boylu, tombul, saçları dökülmeye yüz tutmuş, gözleri ışıl ışıl bir adamdı bu) beyazlı centilmenin, pis moruğun ve tozun içine bağdaş kurup oturmuş çingenelerin karşısında türkü çığırmaktaydı! *Palyaço*'nun ünlü aryasından sonra, *Werther*'e saldırdı

üstat..

—Şu gırgıra bak, dedi ufaklık. Ses iğnesi yaptılar galiba herife.

Michel'e bir işaret çaktı sonra, Michel yaklaştı:

—Köpekleri var, köpekleri!..

Palyaço havasında türkü çığırarak söylemişti bunu ufaklık.

—Hav hav hav, dedi Michel, anladım gibilerden.

Her zamanki gibi, ortalık kararmaya başlar başlamaz yattı: Ayakkabılarını çıkarmış, ceketini katlayıp başının altına yastık yapmıştı. Somyanın üzerinde enine yatmaktaydılar, boyuna yer yoktu herkese. Michel en sonuncuydu kapıya doğru, sağında ufaklık vardı.

—Michel!

Başını omzuna koymuştu Michel'in, fısıldıyordu:

—Hey kurukafa! Para ister misin?

—Hem de nasıl!

—Beş yüz frank akıtıyorum cebine..

Ufaklığın elini cebinde hissetti Michel, ağzını kulağına yapıştırarak:

—Sağol, dedi.

—Seni çok arayacağız, katır inatlı arkadaşım..

Titriyordu ufaklık:

—Enselenme sakın, yakarlar..

—Merak etme..

Öksürmeye, balgam çıkarmaya, sonra gene öksürmeye koyuldu moruk o sırada. Bademyeşilli çeteci homurdandı:

—Yeter be! Ciğerlerini kus da hep beraber kurtulalım!

—Uyumuyor namussuz, diye fısıldadı ufaklık. Maurice sana bir harita çizdi, paraların arasında. Köpekleri var, unutma..

Köpeklerin her Allahın gecesi durmadan havladığını, yani kaçan mahkûmlar için orada bulunmadığını ve hiç istifini bozmadan köyün içinden geçip gideceğini fısıldamak istedi Michel, ama vazgeçti. Handan sağ salim çıkmayı ba-

şaracak olursa ve tehlike işaretini de pek erken vermezlerse, kendinden emindi. Şans meselesi!.. Bir kere enselenmişti ama şansını da biliyordu..

Uyku sersemi olan jandarma, hiç ses etmeden avluya bırakmıştı Michel'i. Helanın gıcırdayan kapısını açtı; bir kere daha gıcırdatmak için, girmeden, kapattı kapıyı. Sonra helanın üzerine tırmandı yavaşça. Duvara ulaşmak kolay oldu. Ve hemen öbür tarafa, onları "gezinti"ye çıkardıkları avluya atladı. Avluyu çeviren duvardan daha yüksek bir ambar vardı orada, ambarın arkasında da bir ağaç.. Üzerine çıktığı biçilmiş odun yığını hergelelik edip kaymasa bari!.. Gece, hiçbir gecenin olamayacağı kadar karanlıktı Allahtan. Ambarın damından uzanıp bir dal tutmayı başarmıştı nihayet. Ama hiçbir şey seçmiyordu gözleri: Dal sağlam mıydı acaba; sonra aşağıda ne vardı? Ne olursa olsun deyip bıraktı kendini havaya. Dal iyice bükülmüş ve çatırdamıştı. Dehşet içinde atladı Michel. Yumuşak birşeylerin içine dizüstü düşmüştü. O korkunç çatırdayışın bütün köyü ayağa kaldırıp kaldırmadığını dinledi bir süre hiç kımıldamadan. Olanca gücüyle bir köpek havlıyordu. Gıdaklayarak uçuşan tavuklar vardı yakınında. Ama bir avluya düşmediğinden emindi Michel, bir ev duvarının dışında bulunuyordu.

Toparlanıp el yordamıyla duvarı arşınladı. Öyleydi evet: Dar bir çıkmaz sokaktı burası. Bir iki adım sonra köyün anayolundaydı. Hızlı hızlı yürüyor, ama koşmuyordu. Her evde bir köpek vardı tabii ve tabii her köpek, o yaklaşınca havlamaya başlıyordu. Nöbetçiden nöbetçiye emir aktarır gibiydi namussuzlar. Öyle ki çok geçmeden köyün bütün köpekleri koro halinde havlamaktaydılar ve Michel, koşmamak için güç tutuyordu kendini.

Köyden çoktan çıkıp uzaklaşmış olduğu halde, daha uzun bir süre bu uğursuz konser çınladı durdu kulaklarında. Yolu güçlükle seçiyordu, korkunç karanlıktı gece. Hep olduğu yerde saymadığını kesinlikle bilse, bu bir avantajdı

elbette. Gelirken köy sınırında tırmanmış olduğu yamaç, sert bir yamaçtı. Şimdiki de öyle. Yoksa aynı yamaç mı? Yolağızları vardı sonra; işi şansa bırakıp yollardan birine dalıyordu, karanlıkta kullanmak imkânı yoktu Maurice'in haritasını. Uzakta bir otomobil homurtusu duyuldu; delice bir korkuya kapıldı Michel: Farlar! Göreceklerdi işte onu! Ve polisti, mutlaka polisti bu. Yolun hemen kenarına, yere attı kendini. Ama otomobil başka bir yola sapmıştı herhalde, gürültü uzaklaştı. Şimdi koşması gerekiyordu artık. Şeytan kovalıyormuş gibi koşmaya başladı. Rüzgâr çıkmıştı; kalın bulutların arasından şöyle bir görünür gibi oldu ay ve Michel, tam bir doruğa ulaşmıştı o anda, aya yakınlaşmış gibiydi.

Soluk soluğa kaldığında çaresiz yavaşladı. Yüreği kulaklarında zonkluyordu şimdi, böğründe oyulan bir nokta vardı. Bir lokomotifin çığlığı yükseldi gecenin içinden. Bir ışıklı dikdörtgenler zinciri belirdi havada, çok yukarısında yerin. Tarlalara doğru vurdu Michel: Bağların arasındaydı. İşte bir meyil! Demiryoluydu bu evet, rayları izlemeye koyuldu: Hiç değilse, olduğu yerde saymadığından emin olabilirdi böylece. Uzun süre yürüdü.

Geceden de karanlık bir delik dikildi önüne kocaman bir kapı gibi: Tünel.. Tehlikeyi göze alıp içeride bir trenin geçmesini beklemeye karar vermişti. Birinci risk: Gece boyunca bir başka tren ya geçer, ya geçmezdi. İkinci risk: Görülmeden basamağa atlamak. Yapışkan duvara sürtünerek daldı tünele. Sonra vazgeçti, durdu: Ya makinist, lokomotifin ön ışıklarının aydınlığında görecek olursa onu? Gerisin geri döndü.

Tünelin zifiri karanlığından sonra, gece pırıl pırıl göründü ona. Ve trenin, tünele girmeden önce yavaşlaması pekâlâ mümkündü. Eğer tren varsa tabii. Meyile oturup beklemeye koyuldu, terden sırılsıklamdı. Derin derin soluyordu şimdi. Oturduğu yerden, yamaçtaki tırmanıp geldiği bağları seçer gibiydi hayal meyal; karşıda dağlar vardı. Ve

gecenin o müthiş güzelliği yarabbi! Uzun bir süre hiç kımıldamadan geceyi dinledi...

Tren göründüğünde, gene zifiri karanlıktı ortalık: Üzerine geliyordu gümbürdeyerek, gittikçe büyüyüp devleşiyordu. Meyilin yamacına yapıştı Michel: Acele etmeden son vagonu bekleyecekti. Tırnaklarını geçirmişti meyile adeta. Ve tren yavaşlıyordu, evet. Hızla akıyordu basamaklar, ulaşılmaz derecede yukarıdaydılar sanki. Lokomotifi çoktan kapıp yutmuştu tünel; vagonlar da birer birer o dev ağıza teslim olmaktaydı işte. En son vagon. Sıçradı Michel, son basamağa yapıştı olanca gücüyle. Tünel bir anda kaptı onu da; dumanla gürültü gözleriyle kulaklarını tıkıyordu.

Tünelin çıkışında tren yeniden hızlandı, canlı ve tertemiz bir hava ıslık çalıyordu Michel'in kulaklarında. Üşüyordu belki. Bacaklarını aşağıya sallandırarak basamağa oturdu, delice bir hızla ilerliyordu tren; ışıklar beliriyordu ağan hızıyla ve belirmeleriyle kaybolmaları bir oluyordu. Köprülerde, hız daha da artmış gibi görünüyordu uğultudan. Sonra, uzakta, pırıl pırıl bir gök parçası çıktı ortaya: Perpignan olsa gerekti bu. Çok geçmeden atlamak gerekecekti. Işıklar gittikçe yaklaşıyordu. Bir ya da iki kilometre sonra, evet... Ve boynunu kırmaması da şarttı!.. Dikkat! Atlamıştı Michel, yuvarlanmış ve hemen toparlanmıştı. Çiftleşen, üçleşen, bir şebeke halini alan raylar boyunca koşuyordu şimdi. Sağda solda siyah pencereli evler vardı. Karşı tarafa geçti Michel, bir çiti aştı ve evlerin önünden yürümeye koyuldu. Koşmuyordu artık, şehre dalmaktaydı.

Nihayet şükür kule göründü işte.. yüz metre daha, tamamdır. Bir araba kapısından girip el yordamıyla çıktı ve bir kapıyı tıkırdattı:

—Kim o?

Cevap vermeden bir kere vurdu. Ayak sesleri. Aralandı kapı, patronun kocaman kafası göründü:

—Gir, dedi. Memnun oldum seni böyle gördüğüme.

—Öf be!.

Düzeltilmemiş yatağın üzerine atmıştı kendini Michel. Ağır bir koku vardı içeride, pencere kapalıydı, camlar henüz ağarıyordu güneşin ilk ışınlarıyla. Ama odanın içi karanlıktı henüz. Başucu masasının üzerine konmuş kırmızı abajurlu bir lamba, tiktakları odanın boğucu sessizliği içinde büsbütün büyüyen bir çalar saati aydınlatıyordu yalnız; bir de yerdeki, kırmızı deri terlikleri..

—Anlat bakalım ne oldu?

Michel'in yanına, yatağın kenarına ilişmişti patron; buruşuk pijamasının ceketini çıkarmış ve elindeki peçeteyle boynunu, çökmüş omuzlarını, kadın memeli şişman göğsünü ovalamaya koyulmuştu.

—Enselendim.

—Nasıl oldu peki?

Michel'e bakmuyordu.

—Başka birisini arıyorlardı herhalde, bana çattılar. Tam bir şanssızlık aslında..

—Bin kere söyledim sana, mal bir mendil gibi taşınmaz diye..

—Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır.

—Yoğurt yiyişini sevsinler senin!..

Hâlâ silinmekteydi patron.

—Bunu bir başka sefer konuşalım, ne olur.. Ben şimdi yıkanmak istiyorum, sekiz gündür su yüzü görmedim, biliyor musunuz.

Avizeyi yaktı patron: Bir masa, eski bir koltuk ve bir konsol belirdi.

—Yıkan, dedi yatarken.

Michel bir dolap açtı: Bir gazocağı, bir bulaşık teknesi ve kap kacak vardı dolapta. Isınmaya su koyduktan sonra bir çırpıda soyunup elbiselerini mümkün olduğunca uzağa, yere fırlattı. Alüminyum bir tüp vardı duvarın dibinde.

—Pencereyi açabilir miyim? Leş gibi kokuyor burası, hâlâ kodeste sanıyorum kendimi.

—Bütün evi ayağa kaldırmaya niyetlendin galiba!. Ar-

dında adam var mı?

—Yani Louis Dauval adında birini arıyor olsalar gerek. Hazır hatırıma gelmişken söyleyeyim: Nerede doğduğumu unutmuşum iyi mi. Ve bir türlü hatırlayamıyorum Allah kahretsin. Gelip de bir sorguya çekselerdi halim dumandı sözün kısası.

—Bu kadar zaman sorguya çekilmeden mi kaldın?

Tüpün içine sıcak su boşalttı Michel, sonra oturdu ve sabunlanmaya başladı:

—Bekleyin biraz, şu ilk kir tabakasını kaldırayım da üstümden.

—Nerede doğduğunu unutmuş yarabbi! Ve bir sümüklü, kendisine uydurulan pasaportu ezberlemek zahmetine katlanmıyor diye topumuz ayvayı yiyebilirdik.

Michel ayağa kalkmış, omuzlarına su dökmekteydi:

—İyice temizlenmem için, bir hafta hamamdan çıkmamam lazım.

Büyük bir havlu almış, kurulanmaya başlamıştı:

—Kolonyanız var mı?

—Konsolun üzerinde.

—Valizim gene burada mı?

—Yatağın altında. Ama bayan Chappe, gelip seni burada aramalarını hesaba katarak, elbiselerini dolaba astı.

—Kimse gelmeyecek, merak etmeyin. Beni sorguya çekmiş olsalardı bile, gelen olmayacaktı: Uyuşturucu madde kullanan bir gencim ben, nokta. Brrrr!.

Hâlâ çıplak, musluğun altında kafasını yıkamaktaydı:

—Brrr! Esrar çeken gençler eksik değil ya. Usturamı nereye koydunuz peki? Şu sakalı kaldıracağım ortadan. Pasaporttaki fotoğrafta sakallıyım, hatırlarsanız. Nerede bu ustura yarabbi?

—Burnunun dibinde.

—Bir pijama giyeyim de önce (konsolun çekmecesini karıştırıyordu şimdi). İşin ucunda ucuz atlattık diyebilirim (beyaz köpüğün ortasında, gözlerindeki halkalar büsbütün

ortaya çıkmıştı). Biraz okşadı tabii İspanyollar beni. Hatırlamak bile istemiyorum pek.

Elindeki tıraş fırçasını sallıyordu.

—Polis polistir, dedi patron.

—Çok doğru. Sonra sınır karakoluna götürdüler. Tepede yalnız başına, ufacık bembeyaz sevimli bir ev. Yollarda bir alay tavuk, sarı üniformaları içinde jandarmalar. Topu topu iki jandarma gördüm zaten, bir de gencecik bir kadın gördüm. Jandarmalardan birinin kızı mıydı, karısı mıydı bilemiyorum artık.

—Bir dahaki sefere sorar öğrenirsin.

Sakalını daha iyi alabilmek için çenesini ileri uzatmıştı Michel. Patronsa, perukayı andıran saçlarını (öylesine sık ve koyuydu) düzlüyordu eliyle.

—Sanırım kızıydı. Uzun sürmedi zaten, iki jandarma kattılar yanıma ve ileri marş marş! Nasıl küfrediyorlardı üstlerine. Meslekleri, kaçakçıları yakalamak değilmiş gibi! Uykuları piç olmuştu, anlaşılan. Bu sıcakta insaf da yok, diyorlardı, bazen adam getirirler, bazen araba, tavuklarımızı ezdikleri de cabası. Hukuk dilinde "iadei mücrimin" dedikleri bir dalga varmış, yani suçluları memleketlerine geri veriyorlar; onu yapmadılar nedense. Ama otomobilleri kontrol edişlerini görseydiniz bir! Arabanın bagajında canlı boğa soksanız, farkına varmayacaklar. Hiç de kötü bir sistem değil, biliyor musunuz.

Yüzünü yıkıyordu şimdi. Patron, yattığı yerden, yarı kapalı fil gözleriyle seyrediyordu onu.

—On kilometre kadar yol teptik güneşte. Bir köye gelinceye kadar. Orada pek bir şey görmedim, hemen kodese tıktılar çünkü. Kodese diyorsam, laf olsun diye; kodes dediğim yere bir meyhaneden giriliyordu çünkü. Epeyce kalabalıktık içeride. Bu derece hareketli bir geceden sonra, bir fincan kahveyi hak ettim sanıyorum.

—Bekle biraz. Devam et hikâyeye. Sonra?

—Sonra, beklemeye koyuldum. Hiçbir yenilik olmadı.

Bir avukat istesem, diyordum kendi kendime. Pasaportum sahte olduğundan, bu da tehlikeli bir işti. Allahtan düşünecek kadar zaman bıraktılar bana; düşündükçe de, en iyi çarenin oradan kirişi kırmak olduğuna inandım. Ve işte buradayım. Bayan Chappe mavi kostümümü ütüledi mi acaba?

—Mutlaka ütülemiştir. Zaten uyandı galiba, gürültüsü geliyor. Git söyle de ikimiz için kahve getirsin. Dur vazgeçtim, ben kendim söylerim, sen o arada giyin.

Açık mavi bir gömlek giyiyordu Michel. Lacivert pantolonunu ayağına geçirmiş, aynanın önünde piyedöpul bir kravat bağlamaktaydı patron kahvaltı tepsisini masanın üzerine bıraktığında:

—Yorulmuşsun yavrucak, dedi. Jambon getirdim sana.

Gerçekten de, tıraş olduktan sonra, yanaklarının çökkünlüğü iyice meydana çıkmıştı. Yüzü uzamıştı sanki ve gözleri, altlarındaki mor halkalardan, boyalı gibi duruyordu.

—Aldırma, kadınlar böyle erkekleri daha çok beğenir.

Patron fincanlara kahve koyuyordu. Sordu yeniden:

—Ne zaman çıktın yola?

—Gece basar basmaz.

Michel yemiyor, yutuyordu. Patron düşünceli bir edayla:

—En iyisi gene Paris'e dönmek olacak, dedi. Çabucak giyinirim ve birlikte gideriz. Altımda Packard var. Beni korkutmuş olmakla övünebilirsin oğlum. Bugün de dönmesen, çekip gidecektim, beklemeyecektim seni.

Fincanını elinin tersiyle itip ekledi:

—İştahımı kesti bu hikâye.

Bir hokkabaz çabukluğuyla giyinmişti: Zarif koyu renk bir kostüm ve bir ipek gömlek vardı üzerinde. Michel hâlâ yiyordu.

Yola çıktıklarında güneş iyice yükselmişti. Patron geçmişti direksiyona, Michel'se onun yanında oturmuş uyumaktaydı. Son hızla gidiyordu araba: Bu yörede daha fazla

kalıp küflenmekten ürküyordu herhalde patron. Kahvaltı etmekten vazgeçecek kadar. Michel uyuyordu; benzin almak için durdukları zamanlarda bile. Ve ölümden naşıl kıl payı kurtulduklarını ve karşıdan gelen koca kamyonun, onlardan sakınmak için, nasıl bir tahta perdeyi delip geçtiğini görmedi. Çığlıklar ve düdük sesleri yükselmişti. İyice gazladı patron: Polislerle tartışacak vakti mi vardı. Taa Limoges'da durdular. Patron:

—Bir iki lokma yemek yiyelim, ama çabuk, dedi.

Camekânlı bir taraçaya oturdular. Garson, sırtında bir zamanlar beyaz olduğu anlaşılan bir ceket, iki tabak soğuk etle iki bardak bira getirmişti. Michel öylesine gevşemişti ki, aç hissetmiyordu kendini.

Patron, dudağındaki bira köpüğünü silerek:

—Seni bu sefer Londra'ya göndereceğim, dedi.

—Ne yapmaya?

—Aynı şeyi.

—Yoo patron, o konuda beni hesaba katmayın artık!

Kuru bir vuruşla bira bardağını masaya bıraktı patron:

—Balonun söndü mü yani?

—Hem de nasıl! Püfff..

Yanaklarını içeri alıp kendini boş bir çuval gibi iskemleye bırakarak sönen bir balon taklit ediyordu.

—Maskaralığı bırak, ben ciddi konuşuyorum. Prim istiyorsan, Londra'ya gittiğin takdirde prim de veririm, tamam mı?

—Yok yok..

Kesinlikle başını sallıyordu Michel:

—Guyane'da çilek toplamaya gitmek istemiyorum!

—Yani yüzüstü bırakıyorsun beni?

—Yüzüstü bırakıyorum: Güm diye!

Renk değiştirmişti patron, donuk bir sesle:

—Benimle dalga geçilmesinden hoşlanmam, dedi. Gideceksin Londra'ya..

—Londra'ya gitmeyeceğim.

—Ayağını denk al, Michel; canın yanabilir birden. Benim elimin altında başka araçlar da var.

—Demek böyleydi patron?

Dirseklerini masaya dayamış, çenesini ellerinin üzerine koymuştu:

—Ben de sanırdım ki..

—Ne sanırdın?

—Hiç. Canının sağlığı olsun.

İçini çekti.

—Ne sanırdın, soruyorum?

Cevap vermiyordu Michel; çenesi ellerinin üzerindeydi hep, dalıp gitmişti. Uzun bir sessizlik oldu. Patron nihayet tabağını itip bir sigara yaktı:

—Ne düşündüğünü biliyorum, dedi. Ama yanılıyorsun salak! Sana şantaj yapacağımı sanıyorsun değil mi? Oysa ben oyunu kuralıyla oynarım. Açık konuşalım: Bugün yaptığın iş, senin bileğinde bir altın bilezik yerine geçer. Sen bunu çıkarıp atmak istiyorsun, ne yapmak için peki karşılığında, söylesene, ne yapmak için? Kendi iyiliğin adına konuşuyorum ben. Hiçbir iş gelmiyor elinden, pezevenklik yapacak kadar bile becerikli değilsin, yalan mı?

—Açlıktan geberip gitmek hoşuma gidiyorsa peki?

Bir fok balığı gibi soludu patron. Michel'in gri donuk bakışları altında eziliyor gibiydi.

—Mesele orada değil, diye başladı Michel alçak, monoton, ifadesiz bir sesle, asıl mesele, devam ettiğim takdirde enseleneceğimi bilmemde. İnsan garip bir biçimde hissediyor bunu. Kapının üzerime kapandığını işittiğim an, bayılır gibi oldum, şakası yok. Bırakmam lazım bu işi, devam etmemem lazım.

Gözlerini önüne eğdi, kamburu çıkmıştı birden. Derin derin soludu patron, iskemleden taşan vücudunu oynattı, bir perukayı andıran saçlarını düzledi sonra eliyle, küçük fil gözleri yaşlanır gibi oldu:

—Nasıl istersen öyle yap yavrum, dedi. Senin kötü ol-

manı istemem, bilirsin.

Hemen doğruldu Michel, sesi ses haline gelmişti:

—Garson, dedi. Bir bira daha.

Sonra patrona dönüp ekledi:

—Sonra elinizde en ufak bir delil bile yok. Dünkü çocuk değilim ben.

Paris kapılarının birinde ayrıldılar. Patron, Paris'e girmeden önce, şehrin çevresinde koca bir yarım daire çizmişti: Lille'den gelir gibiydiler. Michel bir taksiye atladı. Bu eski gece taksisinin içinde bitkin ve mutluydu. Paris! Ne şans Paris'i yeniden görmek! Gecenin bağrında uzayıp giden bu sokaklar, bu çifte ışık zincirleri, her şeyin "bon" olduğu "Dupont" birahanelerinin kırmızı ışığa boğduğu bu sokak köşeleri. Araba tekerlekleriyle bir kat daha düzlenen, siyah cila vurulmuş makadam yolda, tek tük taksiler hızla ilerliyordu ve yalnız Paris'te vardı bu ilerleyiş. İnsanlar, endişesiz ve Paris'in bu mucize sokaklarını bulmak için bir mucize gerektiğinden habersiz, geziniyorlardı. Kendi evlerinde, kendi odalarında gibiydiler. Opera, yakut rengi bakışlarını söndürmüştü çoktan. Geceydi vakit evet. Işıklarının boş lüksü içinde uzanıyordu Opera Caddesi. Tuileries bahçeleri. Ve işte Seine Nehri, Bac Sokağı, ve otel.

Ve sıcak suya kavuşmanın sevinci. Michel, ağzına kadar doldurduğu banyonun içine, koca bir parfümlü tuz şişesini boca etti. Opal yansımalarına bürünmüştü su. Soyunup daldı banyoya. Mutluluk başka nedir? Başı dönüyordu hafifçe, banyo bir kayık gibi sallanıyordu. Çıkmak daha akıl kârı olacaktı. Off!. İyi kötü kurulandı. Banyoyu boşaltıp ışığı söndürmek zahmetine bile katlanmamıştı; beyaz tertemiz çarşafların üzerine yığılırken gözlerini yummuş ve uyumaya başlamıştı..

II

Michel, yeni açılmış nefis bir otelde oturuyordu. Her şey

tazelik kokuyordu otelde, patron bile. Bilmeseniz de ırmağın sol yakasında bulunduğunuzu söyleseler, katiyen inanmazdınız: Otelin gerek düzeni, gerekse müşterileri, öylesine Champs-Elysées üslubundaydı. Yoksa sağ yaka, yavaş yavaş ve çaktırmadan, sol yakayı kemirmeye mi koyuluyordu? Nitekim müşteriler, otelden çıkar çıkmaz sağa dönüp köprüyü geçiyor ve Louvre yönüne yollanıyorlardı. Montparnasse'a bile gitmiyorlardı artık, sözün kısası. Kadınlara gelince, ince peçelerini Bon Marché'den değil, Trois Quartiers'den almaktaydılar.

—İşte mektuplarınız, Bay Vigaud. Geziniz iyi geçmiştir umarım? Matmazel Boulanger telefonla aradı sizi defalarca; Bay Bielenki dün bizzat uğrayıp sordu. Sizi daha erken bekliyorduk doğrusu.

Pırıl pırıl tıraşlı patron, gülümseyerek ve sempatiyle bakıyordu Michel'e: İyi bir müşteriydi! Nitekim, polis, delikanlının geçim kaynakları hakkında soruşturma için geldiğinde; patron derhal önlerini kesmişti: Tam bir mirasyediydi müşterisi, ama terbiyeli ve ne yaptığını bilen cinsinden. Bir spor delisi, demişti. Her sabah sevgilisiyle Orman'a gider. Sevgilisi? Efendi bir kız. Nasıl? Eline nereden geldiği belli olmayan büyük paralar geçip geçmediği mi? Yok efendim, ne münasebet! Tam bir rantiye hayatı efendim, olmaz. Kesinlikle olmaz öyle şey! Hele bu noktayı güvenle belirtebilirdi patron sayın memur beylere; çünkü bir gün Matmazel Boulanger'nin Bay Vigaud'ya, «Bana bu iki bileziği verdiğin günden beri bileklerime kelepçe takmış gibisin; senden bir türlü uzaklaşamıyorum..» dediğini kendi kulaklarıyla işitmişti. Gerçi bu konuşmayı kelimesi kelimesine polislere aktarmamıştı patron; kelepçe sözünü mesleklerine özgü bir yorumla değerlendirmelerinden ürkmüştü; ama söz konusu bilezikleri bildiği için, Bay Vigaud'nun Bayan Boulanger'nin parasını yemediğini kesinlikle beyan etmişti. Matmazel Boulanger'nin daima taktığı, toka-

ları elmas ve siyah mineli geniş bileziklerdi bunlar. Böyle antika mücevherleri sevmezdi patron, güzel bir tek elması tercih ederdi şahsen, ama Bay Vigaud'nun da o bileziklere bir çuval dolusu para döktüğü belliydi. Polisler bir daha uğramamışlardı artık.

Dişe gelir bir şey yoktu postada: Irène'in iki pnomatiği*, bir fatura, bir resim sergisi davetiyesi, tatilde olan Simone de Bressacs'ın bir mektubu, sağdan soldan birkaç haber ve kendisiyle yatmak ihtiyatsızlığını gösterdiğinden beri Michel'i esir almaya uğraşan o yarı çılgın kızın tam beş nâmesi. Tek ilgi çekici şey, Alfredo'nun uzun mektubuydu: Babasının ölümü üzerine Güney Amerika'ya gitmişti Alfredo; durumunu düzene sokmaya uğraşıyordu; miras büyüktü ama bölüşmek güçtü ve acaba Irène onu bir veya iki yıl bekler miydi acaba, ne derdi Michel?

«Irène'e telefon etmem şart..» dedi Michel kendi kendine. «Polise başvurup aratmış olabilir beni!» Durup durup delilere çatıyordu hep. Tanıdığı ne kadar kadın varsa, hepsi deliydi: Tekelci, istilacı ve zırdeli! Ve Simone de Bressac'ı hepsine tercih ediyordu Michel. İnsanı kusturacak kadar züppeydi ama Simone de Bressac, anlayışlı kadındı; yardım etmeye, işinizi kolaylaştırmaya hazırdı hep. Belli bir yaşa gelmiş, yani otuz köprüsünü atlamış kadınların çok daha avantajlı olduğu muhakkaktı. Hele kendileriyle sevişmeyince. Niye? Belki sevişince de.

Mektupları bırakmak ve dostu Bielenki'ye telefon etmek için odasına çıktı Michel. Dönüşünü Irène'e ertesi gün haber verme riskini göze alıyordu.

Bielenki'ye bundan bir yıl kadar önce Drouot salonunda rastlamıştı. Patronun yaptırdığı ilk yolculuktan, deneme yolculuğundan hemen sonraydı. Başarılı geçmişti yolculuk, su gibi basit bir işti çünkü ve Michel'e beş bin papel bırakmıştı bu iş. Sokağa atmamıştı parayı: Derhal iyi bir otele

* Paris'e özgü, şehir içi özel ulak mektup.

yerleşmiş, elden düşme bir yarış arabası almıştı ve çekidüzen vermişti kendine.

Drouot salonuna tesadüfen düşmüştü o gün Michel. Yandaki Alsas Lokantası'nda yemek yemişti çünkü. Ve lokantada gözüne çarpmıştı adam: Kocaman çıplak bir kafası vardı, aynı şalgam rengindeydi dazlağı ve yüzü; burnu muhteşem ve kemerli, gözleri mavi, tam orta yerinde bir tek çizgi bulunan alnı alabildiğine genişti. Solgun, bakımlı parmaklarının arasında simsiyah görünüyordu puro: Tam kardinal elleri. Olanca iriliğiyle, ağır ağır ve şaşaalı bir şekilde kalktı masadan ve bütün öteki müşterileri bir an için unutan metrdotelle lokanta sahibesi tarafından kapıya kadar uğurlandı. Michel, Drouot salonunda yeniden gördü adamı.

Zenci eşyası satılıyordu o gün; tıklım tıklımdı salon; sıralarda birbirinin kucağına oturmuştu insanlar; sıraların arkası ise, iğne atsan yere düşmeyecek kadar doluydu. Aynı zamanda dikkatli ve dalgın insanlardı hepsi; bakmadan gören, görmeden bakan cinsinden. Bu hem gergin, hem kayıtsız havadan hiçbir şey anlamamıştı Michel. Bir memur, elindeki parçayı sıralar arasında gezdiriyordu: Tahtadan bir heykelcikti bu, simsiyahtı kirden, el kadar bir şeydi. Ve insanlar, ellerine alıyorlardı heykeli, evirip çevirip iyice bir yokluyorlardı ve öyle bir yan vardı ki tavırlarında, Michel'e birden oyun salonlarını, ruleti hatırlattı. Düşüne düşüne bunu düşündürmüştü demek. Tam karşıda bir setin üzerinde, sehpaya benzer bir ayaklığın önünde bir adam duruyordu: «Bu da buranın krupiyesi!» dedi Michel kendi kendine.

Nihayet memur, elindeki heykelciği söz konusu krupiyeye uzattı:

—Bir Yeni Gine parçası, diye bağırdı bu üstat. Beş yüz frank. Arttıran var mı?

Sürüp gidiyordu açık arttırmalı satış. Ve restorandaki adam, elindeki not defterine durmadan birşeyler karala-

maktaydı; hiçbir şey satın almanuştı henüz.

—Salomon Adaları'ndan sedef kakmalı bir kadeh. Yüz elli frank..

—İki yüz, dedi lokantadaki adam.

—Üç yüz, dedi Michel.

—Üç yüz elli, diye bağırdı bir kadın sesi.

—Üç yüz elli frank diyorlar. Arttıran var mı?

—Dört yüz elli, dedi Michel.

—Beş yüz..

—Beş yüz diyorlar..

—Beş yüz elli, dedi Michel.

—Beş yüz elli.. Beş yüz elli.. Arttıran var mı? Saaaaat.. tım.

—Çok verdiniz, dedi lokantadaki adam, ama güzel bir parça. Size bıraktığıma neredeyse pişman gibiyim.

—Sizindir, dedi Michel.

—Ne kadar istiyorsunuz?

—İstemiyorum, veriyorum..

—Niye?

Amansızca bakıyordu adam, ama mavi gözlerinde garip bir gülümseyiş dalgalanır gibiydi.

—İşime yaramaz ki benim. Nasıl oldu da aldım, onu bile bilmiyorum. Yani kabul etmekle bana hizmet etmiş olursunuz..

Lokantadaki adamın yanında boşalan bir iskemleye oturmuştu Michel, alçak sesle konuşuyorlardı: Satışlar devam ediyordu.

—Kabul, dedi adam. Ama bu akşam yemeğini benimle yemeniz şartıyla..

—Severek, dedi Michel.

—Öyleyse, saat tam sekiz buçukta, Vivienne Sokağı'nda, Maisonnette Russe'de. Müsaade ederseniz kendimi tanıtayım: Stanislas Bielenki, koleksiyoncu.

—Michel Vigaud, mesleksiz.

El sıkıştılar. Altın dişlerine rağmen, müthiş tatlı bir gü-

lümseyişi vardı Bielenki'nin.

Oymaların yeşili bir doygunluk duygusu veriyordu insana. Işık aşağıdan geliyordu; restoran çevresince masaların üzerine yerleştirilmiş küçük lambalardan.

Bielenki, koyu renk ceketinin yakasında beyaz bir karanfil, gelmişti bile..

—Geç kalmadım, umarım?

Michel de elbise değiştirmişti; ona en iyi giden renk, kim ne derse desin, lacivertti gene de; kravatı Londra'dandı tabii.

—Katiyen! Ben erkenciyim.. Hayır, karşıma değil; şuraya, bankete, yanıma oturun. Sanırım acıkmışsınızdır. Rus mutfağını sever misiniz?

—Votkaya bayılırım.

—Mükemmel!

Güzelliği konusunda her türlü tartışmayı yasaklamak üzere siyah saçlarını ortadan ayırıp dümdüz ve briyantinle taramış olduğu için güzel bulmak zorunluluğunu duyduğunuz bir kadın, elinde bir kalem, masalarına yaklaştı. İriyarı ve tombulcaydı, siyah bir elbise vardı üzerinde, Rus kadınlarına özgü ciddi bir sesle:

—Havyar nefis Mösyö Bielenki, dedi.

—Evet bir parça havyar verin bize. Kremalı keklik palazınız var mı? Genç dostumun tatmasını isterim..

Yemeklerle şarapları sonsuz bir özen ve ciddiyetle ismarlıyordu:

—Nihayet bitti, dedi sonunda. Şimdi söyleyin bakalım sevgili Mösyö...

—Vigaud.

—...sevgili Mösyö Vigaud: Niçin sizi rahatsız eden şeyleri tutup satın alırsınız?

—Bilmem.. Kendiliğinden oldu. Olduktan sonra da şaşırıp kaldım!

—Hayatımda ilk defa bu derece kendiliğinden bir ikrama muhatap oluyorum. Ve güzel bir kadın da değilim üs-

telik!..

—Birisine, çok arzu ettiği elle tutulurcasına belli olan bir şeyi niçin vermeyecekmişim yani?

—Öyle ya, niçin?..

Birden afallamıştı Bielenki, alnı kırışık dolmuş, gözleri kocaman kocaman açılmıştı..

—Irmaklarından bal akan bir dünyada yaşıyoruz, kekliklerin kebap olup ağzımıza düştüğü bir dünyada.. Ve daima, tutunabileceğimiz bir kol, bizi dinlemeye hazır bir yürek vardır.. Her şey bir yana, armağanınız gerçekten sevince boğdu beni; size bir kere daha teşekkür ederim.

Mükemmel konuşuyordu Fransızcayı, şivesiz ve yanlışsız; ama "r" lerinde fazla yağlı bir eda ve sesinde şarkıya kaçan, Fransız olmayan bir yan vardı..

—Koleksiyoncuyum, diyordu, azgın bir koleksiyoncu! Tablolar, zenci parçaları, Okyanusya parçaları.. Şu sıra özellikle Okyanusya sanatına düştüm. Hiç ilgilendiniz mi bu sanatla?

—Görmediğim için hiçbir şey söyleyemem.. Oysa Okyanusya'da bir hayli gezip dolaştım.. Ama on altı yaşındaydım henüz, sanatla hiçbir ilişkim yoktu, kadınları ve denizi seviyordum sadece...

—Hiç de kötü bir repertuar değil doğrusu!. Votka geldi işte.. Bırakın da ben koyayım size.. Bir dikişte ve kadehte tek damla bırakmaksızın içilecek; hemen ardından da, tek saniye geçirmeksizin, havyar atılacak ağıza.. tamam mı? Oooo! Sağlam okuldan çıkmışsınız siz, gördüğüm kadarıyla! Bir Rus kızı mı öğretti yoksa?

—Hayır.. Annem..

—Yaa!. Ne diyordum, evet: Kadınlar, deniz ve geziler.. hiç de kötü bir repertuar değil diyordum.. Bana gelince, kadınlar benim epeyce hatırı sayılır bir zenci koleksiyonu sahibi olmama engel değiller. Kadınları sevmediğimi sanmayın sakın, günahımı almış olursunuz.. Hatta diyebilirim ki, bütün Avrupa'nın en güzel zenci parçaları koleksiyonu

bendedir. Özel koleksiyonlardan söz ediyorum tabii.. Örneğin Trocadéro'da çok daha fazla sayıda, ama bende çok daha nadir parçalar bulursunuz. Biraz böbürleniyorum gibi gelebilir size, kusuruma bakmayacaksınız: İnsan bir şeyin hastası olunca.. Hadi bakalım, neyin şerefine içeceğiz bu kadehi?

—Henüz bulmadığınız parçanın şerefine.

—Bravo!..

Lokantanın ortasında bir yarım daire halinde çingeneler sıralanıyordu. Kadınlar iskemlelere oturmuşlardı, erkekler-se, ellerinde gitarları, onları çerçevelemekteydi. Kalın vücutlu, yaşlıca bir kadın söyledi ilk olarak. Erkek seslerini andıran derin bir sesi vardı. İnsanı önce şaşırtan bir ses..

—Dinleyin, dedi Bielenki. Gerçekten iyidir.

Salon yavaş yavaş dolmuştu.. Yanlarındaki masada uzun boylu üç Rus, yüksek sesle konuşarak, ordövr yemekteydiler. Kendilerine hizmet eden garsonun ayakları yere değmiyor gibiydi zaman zaman; öylesine bir beğendirmek arzusu içindeydi..

—Prens G..., dedi Bielenki alçak sesle. Müzikle aranız nasıldır peki? Zenci sanatıyla olduğu gibi mi yoksa? Şu kadının sesini dinleyin bakın, ne kadar dokunaklı ve derinden.. Bu şarkının sözlerinde kafiye ve mantık aramayacaksınız. Gene de birkaçını çevireyim size:

Yüreğin acısı tükenmez
Gecenin de mehtabı...

—Çok güzel bir şarkıdır, biliyorum.. Ayrıca kadın harika söylüyor..

—Bu şarkıyı da anneniz mi öğretti size?

—Hayır, biraz müzisyenliğim vardır. Bir alay şarkı bilirim.

—Öyleyse baştan alalım: Kadınları ve denizi sever, bir alay şarkı bilirsiniz.

—Kendimi tanıtmak için hemen söyleyebileceğim başka şeyler de var: Katiyen gazete okumam. Kitap da. Siyasetten de hiçbir şey anlamam.

—Öylesi daha da iyidir.. Şanslısınız doğrusu! Ama belki kendiniz de şarkı söylüyorsunuz? Piyano çalar mısınız?

—Biraz.. "Whispering" janrında!

—Peki bu keklik palazını nasıl buldunuz?

—Hayatımda bu kadar güzel bir şey yemedim.. Zenci sanatı koleksiyoncusu nasıl olunur kuzum? Kusuruma bakmayın, votkadan geliyor bu patavatsızlık!

—Ne münasebet!. Evet, anlatayım size.. Ama durun hele! Şimdi hatırlıyorum! Michel Vigaud.. Siz "Çılgın Bakire"nin piyanistisiniz! Kayıp piyanist!

—Kayıpsa, şüphesiz benimdir!..

—Dediğiniz gibi öyle ya: Şarkı söyler ve piyano çalarsınız.. Bir de ortak bir dostumuz var: Irène Boulanger. Ve henüz bulmadığım parça sizsiniz benim! Biliyor musunuz Irène'in sizi deli gibi sevdiğini?

—Bak hele!

—Müsaade ederseniz, döndüğünüzü ona ben haber vereceğim. Bu çok ciddidir.

"Maisonnette"den sonra gene bir Rus yerine gittiler. Bu sefer Monmartre'a.. Alçacık iskemleler ve şampanyalar dolu yarı karanlık bir yerdi burası. İnsanı iyice perişan etmek istercesine, art arda Rus şarkıcılar sökün ediyordu. Simsiyah gözlü bir kemancı, kulağınızın dibinde ağlatıyordu kemanını.. Ve halılarla kaplı bu bodrumda, Michel'le Bielenki, birbirlerine bağlılık yemini vermekteydiler.. Şarabın etkisiyle, durmadan konuşuyordu Bielenki:

—Bu sanat, diye başlıyordu kadehinin içine bakarak, bir halk türküsü gibidir bu sanat. Rüzgârdan doğmuş, binlerce ağız tarafından şekillenmiştir. Kirli ve mükemmeldir..

Kocaman dazlak kafasında, rengârenk camlı fenerlerden ötürü, kırmızı ve yeşil acayip yansılar vardı. O da Michel gibi alkolle sıkı güreşiyordu.

—Birşeyler daha söyle Muhteşem Stanislas, diyordu Michel. Bayılıyorum konuşmana, birşeyler daha söyle ne olur..

—Birşeyler değil, çok şeyler var söyleyeceğim.. İnsanın babası hem Rus Yahudisi hem tedhişçi, anası da papaz kızı olursa.. Kargaşalığı görüyorsun değil mi!.. Sibirya zindanlarından kaçtı babam, ben orada doğmuşum.. 17'den önce öldü zavallı. Tam sefalet içinde kaldık, annem piyano dersleri vermeye başladı.. Kusursuz bir fedakârlık ve alçakgönüllülük örneğidir annem. Yakında tanıyacaksın zaten, görürsün.. Bak işte, şu anda, başının üzerinde bir kutsiyet halesiyle canlanıyor gözlerimin önünde..

—Hayatta mı annen?

—Akdeniz kıyısına yerleştirdim onu.. Güzel bir çerçevenin içine.. Ne diyordum demin? Tamam.. Diyordum ki, aslında Parisli'yim ben. Soyum şu ya da buymuş, önemi yok: Parisliyim.. İlk spekülasyonumu sevgilimin parasıyla yaptım. Quartier Latin'de rastlamıştım kıza. Dara düştükçe fahişelik yapardı.. Ben hukukta okuyordum, pekâlâ sevişiyorduk.. Derken Champs-Elysees'de muazzam kahvehaneler açtım. Bir alay lüks pislik.. Sattım zaten hepsini.. Ve çekildim ticaret hayatı denen çamurdan.. Bitti! Şimdi sadece kadınları ve sanatı seviyorum! Bir de seni, yeni can yoldaşım!.. Ve ölünceye kadar da başka bir şey sevmeyeceğim artık.. İçelim hadi.. Ölünceye kadara içelim..

İçtiler.

—Madem her şeyi anlatıyorum sana, başka bir şey daha söyleyeceğim. Sovyetler'le Fransa arasında diplomatik ilişkiler kurulur kurulmaz, Grenelle Sokağı'na, büyükelçiliğe gittim. Gitmem gerekiyordu anlıyor musun, damarlarımdaki kan itiyordu beni oraya.. Caniler nasıl er geç cinayet işledikleri yere dönerse.. Bendendiler, seviyordum onları zorla değil ya!. Babamın ismini işitince ağlamaya koyulmazlar mı! Duygusal adamlardır. Ben de öyleyimdir, göreceksin.. Plehanof'un beni dizlerinin üzerine alıp da nasıl

hoplattığını defalarca anlattırdılar, inanır mısın!.. Plehanof sonradan istediği kadar sapmış olsun, kendi iç hikâyeleri, öldüğü vakit Lenin ağlamıştı ya, yeter.. Fransız sermayesi sağlamak için aracılık ettim onlara. Bu işten dünyayı kazandığımı sanıyorlardır, eminim. Çünkü şüpheci duygusallardır.. Ve ben bir tek metelik bile kazanmadım onların sırtından, tam tersine... tam tersine, evet..

Mutlu ve şefkat dolu bir gülümseyişle gülümsemişti Bielenki:

—Benim lüksüm de bu, dedi. İçin için "pis kapitalist" dedikleri halde karşımda terbiyeli bir ihtiyatla davrandıklarını görmekten müthiş bir zevk alıyorum. Ve sadece babamın eserini sürdürebilmek amacıyla, paha biçilmez hizmetlerde bulunuyorum onlara. Ve bana teşekkür etmelerine ihtiyacım yok. Seviyorum onları dedim ya..

Michel öylesine gürültülü gülmeye başlamıştı ki, Kazak elbiseli garson seğirtip bardağına içki doldurdu hemen.

—Beğendim, dedi Michel. Kapitalist bir çevrenin içinde yaşarken sosyalist rejim kurulmuş gibi davranmak imkânsızdır Francine'ciğim.. Don Kişot'luk olur bu, Don Kişot olmak için de böyle şişman olmamak lazım...

—Francine mi? Kötüye çekmiyorum yavrum, beni çok şişman bulmanı kötüye çekmiyorum bak. Değirmenlere karşı savaşıyorum ben evet, ama bunların değirmen olduğunu bilerek savaşıyorum. Çünkü yaşamak, bataklığa saplanıp kalmamak için savaşmam gerek. Bunu düşünür düşünmez de çekiyorum işte kılıcımı!..

Geniş bir jest yapmıştı Bielenki. Kadehini devirdi ama uçan şampanya şişesini, bu şişeye gelinceye kadar daha nicelerini boşaltmış bir adam için inanılmaz bir hokkabaz ustalığıyla, havada yakaladı.

Michel, masalarını çevirmiş sadece onlar için şarkı söyleyen çiganlardan birinin gitarını aldığında, bodrum katı handiyse bomboştu. Ve Michel söylüyordu bu sefer. Sesinde kanatlar vardı. Ürpertici ama tadına doyulmaz bir karar-

sızlık, gizli kayışlar ve iniş çıkışlar vardı. Yerdeki, masanın altındaki boşalmış şampanya şişeleri saymakla tükenmiyordu artık. Ve artık Michel müşteri değildi: İnsan böyle şarkı söyleyince müşteri olmaktan çıkar!.. Patron (saçları dökük, seçkin tavırlı, redingotlu bir adam) Michel'in yanına oturmuştu ve onunla en iyi şarkıcıları arasında garip bir yarışmayı yönetmeye koyulmuştu. Michel'in bir blues nağmesinde uzayan sesiyle çiganlar korosu umulmadık bir uyum içinde eriyordu zaman zaman.. «*Pei Micha, doucha moia, pei!*» (İç canım Mişa, iç!) diyordu şarkıcılardan biri ve kadehleri dolduruyordu. Bir kırbaç darbesi gibi ince ve yakıcı bir kız birden ortaya atılıyor ve boyun atkısını fırlatıp sarı liralardan kolyesini çınlatarak omuzlarını titretip oynamaya koyuluyordu.

Kalkıp lavaboya gitti Michel, başını soğuk suyun altına soktu. Daha iyiydi şimdi, düzelmişti. Döndüğünde, Bielenki'yi hesabı ödemek, patronu da tek kuruş almamak için tartışır buldu. Sokağa çıktıklarında ortalık aydınlanmıştı..

—İstersen gelip bende kalabilirsin, dedi Stanislas.

—Teşekkür ederim, yarın geziye çıkıyorum.. yani bugün..

Rus şoför, alkol dolu olan bu adamlara karşı bir dayanışma ve sempati duygusuyla, kapıyı ardına kadar açmıştı. Bindiler.

—İki yıl boyunca ne yaptın peki?

Henüz bomboş sokaklardaki gün ışığına tiksintiyle bakıyordu Bielenki.

—Tours'da askerliğimi yaptım.

—Hepsi bu mu? Irene'e söyleme sakın, yarattığın efsaneyi sıfıra indirir.

O geceden beri, Bielenki ile Michel ayrılmaz olmuşlardı. Michel'de hemen etkisini gösteren, üzerine çökmeye hazır uyuşukluğu bir anda sarsıp atan bir taşkınlık, bir çeşit biber vardı Bielenki'de. Her yolculuk dönüşü Saint-

Cloud'daki evin kapısını çalarken, içeride kimlerle karşılaşacağını, sonra nereye gideceklerini, Bielenki'nin o kadar arzu ettiği o Gabon maskını Ratton'un pençesinden söküp sökemediğini, zavallı Gaby'nin gerçekten gebe olup olmadığını, Stanislas'ın yetiştirmelerinden bilmem kimin Goncourt ödülünü alıp almadığını ve bilmem kimin prömiyerinin de iyi geçip geçmediğini öğrenmek için sabırsızlanmaya başlardı.. Bielenki onu görür görmez kollarını ardına kadar açar ve hemen çalışma odasına çekerdi. En sevdiği parçaları vitrinler içinde ve kaideler üzerinde istif ettiği geniş bir salondu burası. Ve Bielenki'nin son satın aldığı parça, pembe taştan büyük masanın ya üzerinde ya da hemen yanı başında dururdu daima; hakkında verilecek kesin hükmü orada beklerdi. Akşamları bir küçük projektör zavallı parçayı bir sorgu yargıcı gibi ışığı altında tutardı hep. Ve Bielenki bir yandan konuşur, hikâyeler anlatır; bir yandan da parçasını gözlerdi: İlk coşkunluğun akıntısına kapılmaksızın, dinlendire dinlendire, iyice düşünüp taşındıktan sonra vermek isterdi çünkü hükmünü.. Nitekim birkaç gün sonra karar alınmış olurdu: Hükme göre, ya çalışma odasını süsleyen seçkinler arasında kalırdı parça, ya da koleksiyonu süsleyen nispeten sıradan parçaların sıralandığı uzun koridoru boylar ve çoğu zaman, kısa bir süre sonra satılmaya hazırlanırdı. Her yeni eşya gelişinde, parçaların temizlenip fırçalanmasına yardımcı olurdu Michel. Stanislas'la birlikte Japon'a gitmeye de bayılırdı; heykelcilere uygun kaide yapmasını bilen tek adamdı Japon, karmaşık parçaların montajını beceren de oydu.. Parçalardan birini özellikle değerlendirecek yeni bir ışık düzeni söz konusu olduğunda, elektrikçiyle tartışmak da Michel'e düşerdi çoğu zaman. Bu arada bir de katalog kurmaya vermişlerdi kendilerini. Sözün kısası Michel enikonu bilirkişi olup çıkmıştı, ilk bakışta çıkarıyordu parçaların menşeini ve Stanislas, onun zevkini de hesaba katmadan edemiyordu.

Kadınlar konusunda da Michel'in etkisinde kalıyordu

Bielenki; son keşfi Michel tarafından da onaylandığı vakit, keyfine diyecek yoktu. Son keşfi?.. Galeries Lafayette'den bir satıcı kız; ya da bir chorus girl, Casino de Paris rövüsündeki soldan sonuncu fıstık hani; ya da eski dost bir aile tarafından bir matine müzikale götürülmek üzere kendisine emanet edilmiş yavru.. Sezgisine müthiş güveni vardı Bielenki'nin; başarıya adanmış olanı keşfedip desteklemeye bayılıyordu.. Ve çok azdı yanıldığı, bir çok alanda erbaptı; kadınlar arasında olduğu kadar edebiyat ve tiyatro dünyasında da yetiştirmeleri vardı; köklü bir değer sevgisi, bir yetenek saygısıyla davranıyordu hep. Çevresinde her şey, herkes bir ayrı vaat, bir ayrı umut, bir ayrı gelecekti..

Teşrifatlı ya da teşrifatsız, durmadan ziyafet veriyordu. Bir alay güzel kadın geliyordu bu ziyafetlere, ama bir alay da "şahsiyet" geliyordu. Bütün Paris'i tanıyordu Bielenki sözün kısası.. Daha doğrusu, Paris'i tanıyordu.

Bielenki'yle Michel, birbirlerini bir an bile görmeden edemez hale geldiler çok geçmeden. O kadar ki, Michel'in "gezi"lerinden kuşkulanmaya başladı Bielenki. Sorular sıraladı. Michel bu soruları, taşrada bir aile.. mirasına konulacak bir ihtiyar hala icat ederek geçiştirmeye davrandı. Yutmadı Bielenki, endişeliydi, ısrar etti, sıkıştırdı. Ama Michel'in Nuh deyip peygamber demez susuşu karşısında, çarnaçar pes etti. Sonunda, «Kadın olmuş olsan, 'bir çocuk peydahladın da piçine taşrada süt ana tuttun' derdim. Gel gör ki erkeksin. Kötü şeyler düşünmek istemiyorum. Ama başını belaya sokmamaya dikkat et..» deyip kapattı.

III

Ve Michel, Irène Boulanger'yle Bielenki'nin evinde karşılaştı yeniden. Irène.. İlk olarak "Çılgın Bakire"de Alfredo'nun yanında gördüğü, oksijenli saçları başında bir altın miğfer gibi duran, o zarafet delisi uzun boylu kız.. Sonradan köy-

deki handa yeniden karşılaştığı ve sıcağın insanları bunalttığı bir ikindi üzeri şatolarındaki gölcüğün kıyısında ona kendisini de birlikte götürmesini, çünkü hayatta çok ama çok sıkıldığını söyleyerek yalvaran Irène..

Stanislas, kızı şiddetle savunarak açıktan açığa çöpçatanlık etmişti bu işte: İki yıldan beri tanıyordu Irène'i ve her bir araya gelişlerinde, kız ona, iki kere üst üste bulup yitirdiği ve ölümüne sevdiği o Michel Vigaud'dan söz ediyordu.. Nitekim Michel'le son karşılaştığında, bayılmasına ramak kalmıştı. Ve aşk acıları söz konusu oldu mu, Stanislas gibi yufka yüreklisini bulmak mümkün değildi.. Büyük bir akşam yemeği tertipledi Saint-Cloud'da; yemek bitince de, Irène'i evine götürmekle Michel'i görevlendirdi. Michel kendi oteline götürdü kızı.

Kafasını bu aşk hikâyesiyle tıka basa doldurmuş olan Stanislas'ın suçuydu bu aslında! Irène'den hoşlandığı falan yoktu çünkü; bu suni güzelliği, giyinişteki, saç tuvaletindeki, boyanma tarzındaki bu kusursuzluğu katiyen sevmiyordu. Vionette'den giyiniyordu Irène, saçlarını Antoine'da yaptırıyor, ayakkabılarını daima Helstern'den alıyordu. Ve kıza şöyle bir baktığında ufacık bir zevk hatası bulmuş olsa, içi rahatlayacaktı belki Michel'in. Irène'in çıplak halinden de hoşlanmıyordu: O ince uzun bacaklı vücut, erkek kalçası gibi oyuk kalçalar, her defasında parmaklarına takılan bir bel kemiği ve biçimini yatakta bile kaybetmeyen o altın kızılı saçlar..

Her şeye rağmen bu beraberlik, sürekli bir ilişki halini almakta gecikmemişti. Çamsakızından farksızdı Irène. Ne ilgisizlik kâr ediyordu bu yapışkanlığa, ne edepsizlik, ne de bile isteye yapılan hakaret. Hatta rezillikten hoşlanıyor gibiydi kız. Zaman oluyor öfkesinden kuduruyordu Michel; ve süvarisini üzerinden atmak isteyen bir at gibi çırpınmaya koyuluyordu. Ama ne kıç atma söküyordu Irène'e, ne de şahlanıp sıçrama! Leb demeden leblebiyi anlayan sezgisi, sınırsız şefkati ve insanı silahsız bırakan iyiliğiyle, doğrusu

mükemmel dayanmaktaydı..

İspanya'ya o son tehlikeli yolculuk dönüşünde, Irène'in tepkilerinden işte bunun için çekiniyordu ya Michel. En ihtiyatlı hareket, kıza hemen telefon etmekti şüphesiz.. Ama Michel bu telefon konuşmasını hayal etti bir an: Ölen bir sesle, «Michel...» diye inleyecekti önce Irène, sonra bu inleyişi uzun bir sessizlik izleyecekti, bu arada Michel öfkeli «alo! alo!»lar fırlatacaktı boşluğa ve nihayet Irène'in kesik sesi gelecekti yeniden.. Vazgeçip Bielenki'ye telefon etti. Jules'ün sesi, mösyönün parkta olduğunu bildiriyordu; ama Mösyö Michel derhal çıkıp gelmeliydi, çünkü mösyö günlerdir bekliyordu kendisini ve bayağı sabırsızlanıyor, hatta endişeleniyordu.

Saint-Cloud'daki evi, altı üstüne gelmiş bir halde buldu: Stanislas bir maskeli balo tertipliyordu. Parka indi Michel. İşçiler bir dans podyumu kurmaktaydılar. Bielenki, bir alay heyecanlı adamın ortasında, balonun dekorunu hazırlayan Bebé Berard'la tartışmaktaydı..

—Michel, diye haykırdı. Adamı piç gibi ortada bırakıp kaçan küçük haylaz seni! Ebediyen halanın yanında kalacağını sandım sonunda ve şenliği neredeyse iptal ediyordum!. «Ağaçların içinde çıplak ışık istemiyorum, çünkü pis bir solukluk yaratıyor o cins ışıklar,» diyorum bu aptallara, ama bir türlü söz dinletemiyorum! Burunlarının dikine gidiyorlar hep! Neymiş, ressammışlar ve herkesten iyi bilirlermiş..

Bebé Berard, elma yanakları her zamanki gibi parlak, ağzı kızıl sakalının içine gömülü, gizli gizli gülmekteydi hep.. Michel, ceketini çıkarıp gömleğinin kollarını katlayarak:

—Boşver onları, dedi. Ben senin balonu ateşböcekleriyle ışıldatayım da görsünler!

Telefon etmedi Irene. Ertesi sabah kapısına dayandı. Michel yataktaydı henüz. Her zamanki seçkin parfümlü

kusursuzluklarıyla girdi odaya:

—Dün seni Drouant'da, yanında Bielenki ve iki kadınla görmüşler, dedi. Bu, günaydın yerine geçiyordu. Şu son günlerde delirecek gibi oldum. Hiç merhametin yok mu bana? Sadece merhamet?

Yatağın kıyısına oturmuştu. Alageyik derisinden eldivenin içinde yumuşak mı yumuşak elini aldı Michel kızın, bir öpücük kondurdu:

—Azarlama beni ne olur, dedi. Sorumsuzun biri olduğumu pekâlâ biliyorsun.

Hıçkıra hıçkıra yutarak dinlemeye hazırlandı Irène. Ama Michel susmuş ve elini bırakmıştı.

—Michel, bilmiyorum farkında mısın, ama inan ki, dayanamayacağım artık.. Acı çekmekten hoşlandığımı söylemeye kalkma ne olur gene. Başka türlü yapamadığımı görmüyor musun? Senden gelecek her şeye katlanmak zorundayım.

—Peki ama niçin? Evli değiliz ki biz.

—Seviyorum seni.

İri yaşlar dökülüyordu Irene'in gözlerinden. Rimeli mükemmel bir rimel olmalıydı ki, boyası kusursuzluğunu koruyor ve yaşlar pırıl pırıl düşüyordu..

Yatakta üzerine çöken korkunç yükten kurtulmak için doğrulup oturdu Michel. Bir yorgunluk duydu birden, bir bıkkınlık, bir usanç ve tiksinti..

—Dinle Irène.. Apışıp kalıyorum ben de.. Sen beni daima alabildiğine mutlu mu sanıyorsun? Oysa değilim, bak.. Elimden geldiğince dayanmaya çalışıyorum, hiç kimsenin de kafasını ütülemiyorum üstelik!..

—Ama sen, mutsuzluğunu tanımıyorsun ki.. Gözlerinin rengini, sesinin tonunu bilmiyorsun ki mutsuzluğunun.. Kaderini mutsuzluğuna bağlamış değilsin ki..

—İnsan, kaderini daima mutsuzluğuna bağlamış durumdadır..

İnatla, başını salladı Irene:

—Hayır, hayır, hayır, dedi. Aynı şey değil, hayır. Benim mutsuzluğum şurada önümde duruyor ve bir parmak işaretiyle mutluluğa dönüşebilecekken hiçbir şey ama hiçbir şey gelmiyor elimden! Tırmanması imkânsız, dümdüz kaygan bir duvar gibi.. Bu acıyı çekip durmaktansa, ölümü tercih ederim..

—Ne duruyorsun öyleyse! Belki de en iyi çare ölümdür..

Kudurgan bir öfke yükseliyordu içinden. Yastıkların üstüne attı kendini: Siktirip gitsin bir an önce buradan, fırlayıp dövmek zorunda kalmadan gitsin!. Gürültüyle soluk alıp veriyor, güç tutuyordu kendini. Irene kalktı ve tek kelime söylemeden kapıya yöneldi.

Kahvaltısını getirtti Michel, kahvaltıdan sonra yeniden uyudu, öğleye doğru uyandı. Yavaş yavaş giyindi. Karşıdaki meyhanede yiyecekti öğle yemeğini; patron ona bayılıyor, bizzat seçip getiriyordu yemeklerini.. Eline geçeni bir kaşık suda boğmaya hazır bir öfke içindeydi. Bielenki'nin balosu da tam sırasını bulmuştu yani, elbise meselesini düşünmek gerekiyordu.. Kıyafet balosu: Yaşadı büyük terziler! Günlük elbiselerimden birini giyer giderim, Bielenki öfkesinden tepinecek tabii, Fantoma kıyafetine girdim derim olur biter.. Gümrükçü denen namussuz alayı tutup onu deliğe tıktıysa suç kendisinin mi? Elinden geleni yapmadı mı yani bir an önce dönmek için Paris'e? Hıyarlık aslında onun tabii, inek gibi yakalanmak var mı defterde!.. Hem eylül ortasında açık hava balosu vermek fikri de nereden çıkıyor! Soğuk bir yana, yağmur için de iddiaya girerim.. İspanya'da değiliz..

Yemekten sonra şöyle bir dolaşayım dedi. Plak almak için, Madeleine'in arkasındaki küçük mağazalardan birinde oyalandı bir süre.. Simone de Bresscac'a bir telefon etsem? Bu saatte mutlaka atölyededir. Elbise meselesinde de yardımı dokunur bana. Sonra da.. huzur verici bir yanı vardır Simone'un.

—Michel, diye çınladı ses. Ne büyük mutluluk!. Bir alay insan var başımda.. Gene de kurtulmaya çalışacağım.. Saat kaç şimdi; Neredesiniz? Saat beşte, Rivoli Sokağı'nda Rumpel'de desek, sizin için çok mu güç olur? Çok uzak kaçmaz değil mi? Tamam. Gecikirsem, bağışlamak şartıyla..

Gecikmeyeceğini gayet iyi biliyordu Michel. Simone'un geciktiği görülmemişti.

Dosdoğru Rumpelmeyer'e gitti, dipteki masalardan birine oturdu. Hafifçe aydınlatılmış uzun salon kadınlarla doluydu.. Önlerinde çayları, kahveleri, şokolaları ve düzinelerle yeseniz doymayacağınız cinsinden her biri bir lokmalık küçücük sandviçleri ve tabii pastaları ve Icecream sodaları ve kremşokolaları.. Kadınların, tıpkı berber salonları gibi, hallerinden gayet memnun olduğu ender yerlerden biri burası.. O gün bir alay işleri olduğunu söyleyerek telaşla evlerinden çıktılar mı, bilin ki buraya gelmektedirler!. Aralarında birkaç tane erkek de var: Adı "kadın dostu"na çıkmış bakımlı bekârlar. Âşıkları değil, hayır; âşıklarıyla buraya gelmezler, her zevkin kendine göre bir ayrı yeri vardır.. Saçları pırıl pırıl taranmış, süslü çocuklar. Ve köpekler tabii. Bir şeker ve parfüm kokusu..

Simone tam beşte geldi. İşitilmedik cinsinden bir dakikliği vardı bu konuda; birbirlerini tanıyalı bir yıldan fazla zaman olmuştu, bir kere bile beş dakika geciktiğini hatırlamıyordu Michel.. Tek ayaklı yuvarlak masaların arasından rahatça geçerek ilerliyordu işte; ve kadınlar, büyük modaevlerindeki manken defilelerinde yaptıkları gibi, her şeyi kaydeden bakışlarla izliyorlardı onu.. Özellikle güzel diyebileceğiniz hiçbir şeyi yoktu Simone'un aslında. Üzerinde ister tayyör, ister bir gece elbisesi olsun, gösterişe ve garabete kaçmadan, herkes gibi giyinir; ama daima kusursuz olurdu. Kendinden, bazen mucizeye varan bir uyum çekip çıkaran Parisli kadın fiziği vardı Simone'da. Bir elbiseyi üzerinde hakkıyla göstermek için gerekli kusurlara sahipti vücudu; ve bu konuda, mankenlerinkine hiç benzemeyen

(ne o kadar uzun boylu, ne de o kadar dümdüzdü) kendine özgü bir tarzı vardı. Kalçalı ve göğüslüydü, hem de yirmi yaşını çoktan aşmış göğüslerdi bunlar, ama Simone'un en dekolte gece elbiselerini sütyensiz giymesine engel değildi. Bir "Scandale" kemer takıyordu, evet, ama herkes taktığı için takıyordu ve bir de, "belini incecik" hissetmediği zamanlar rahatsız olduğu için takıyordu. Kadınlar daima terzisinin, modistinin adresini sorardı ona; peçelerini onun gibi takmaya ve gene onun gibi boyunlarına bir mendil bağlamaya özenirlerdi.. Ve işte bütün bunlar sayesinde, büyük bir dikimevine önce satıcı olarak girmiş; kısa zamanda da, büyük patronun yanı sıra, yöneticiliğe yükselmişti. Tabii başka avantajları da vardı: Bir asalet "de"süyle süslü uzun ismi, defilelerde, küçümsenmeyecek bir etki sağlıyordu; şatafatlı yerlerde şaşırıp görgüsüzlük etmesi söz konusu değildi, bütün çocukluğu lüks içinde geçmişti çünkü ve nihayet, İngiliz dadısından öğrendiği ve ana dili gibi konuştuğu İngilizcesi vardı.

—Az kaldı gecikiyordum, Michel! Düşünün ki Irene Boulanger provaya gelmişti ve yakamı bırakmak bilmedi bir türlü! Eski terzisi Vionnet'ye ihanet ediyor artık, biliyor musunuz?

—Felaket diye başka şeye demezler! Peki, randevunuz olduğunu söylemediniz mi kendisine?

—Siz beni ne sanıyorsunuz! Birlikte ikindi kahvaltısı edelim diye tutturdu, bana sizi anlatmak için..

—Ben çocukların ağzına düşecek kadar büyüdüm mü yani!.. Şapkanızın harika olduğunu söylemekte kaçıncı geliyorum?

—İlksiniz. İlk olarak giyiyorum çünkü bu şapkayı. Sizin için..

Başını sımsıkı saran, karmaşık kıvrımlı gri bir şapkası vardı. Teninin mat esmer, yanakları allıksız rengine gayet iyi gidiyordu bu renk. Fazla iri değildi gözleri, ve kahverengiydi; güzel bir ağzı, mavimtrak beyaz dişleri vardı..

—Bütün kadınların sizin gibi olmasını isterdim, dedi Michel. Ketum, tafrasız, sağduyu dolu..

—Çünkü ben size zevkimle âşığım, tutkumla değil.. Bazen hayıflanıyorum tabii buna, ama dediğiniz gibi, sağduyu sahibiyim: Elde edemeyeceğim bir şeyin ardından koşmak istemem. Ama gene de zaman zaman, size düpedüz vurgunmuşum gibi bir duyguya kapılıyorum..

—Yalvarırım Simone, korkunç bir şey olur bu!

—Şaka yapıyorum, meraklanmayın! İlk ve son defa olarak size Irène'den söz etmeme izin verecek misiniz?

—Buyurun konuşun, ama bundan hoşlanmadığımı da bilin.

—Biraz önce öyle bir haldeydi ki.. Açıkçası, korktum.. Onu sevmediğiniz için mi bu derece öfkeleniyorsunuz kızcağıza?

—Onu sevmemeyi bir cinayet olarak gördüğü için öfkeleniyorum! Sevmiyorum zorla değil ya! Ve ne gelir elimden? Ne umuyor, bana söyler misiniz? İnanın, hiçbir zaman en küçük bir yalan söylemedim ben ona, hiçbir zaman söylemedim onu sevdiğimi ve belki günün birinde onu sevebileceğimi sandıracak şeyler de söylemedim. Eğer bu duruma katlanamıyorsa gitsin, kolundan çekip de tutan yok.

—Yavaş olun bakalım! Hiç sevmemiş bir adam gibi konuşuyorsunuz; çocuksunuz siz daha. Şimdi kendinizi karşı taraftakinin yerine koyup da düşünmeye çalışın biraz: Bütün düşüncelerinizin bir tek varlığa yöneldiğini; ve sadece bu varlığın sizi mutlu kılmak, daha doğrusu, mutsuzluğu sizden uzaklaştırmak gücüne sahip olduğunu hayal edin bir an. Bu durumda, kim olsa umutlanır, anlıyor musunuz! Sevilen varlığın tabii olarak söylediği tatlı bir sözden umuda kapılmak vardır, gelişigüzel bir bakışının sevgi dolu olduğunu sanıp umuda kapılmak vardır. Aşkını gururundan gizliyor, dersiniz kendi kendinize; ya da, önceleri sevmiyordu ama şimdi seviyor, dersiniz; o da olmadı, yarın mutlaka sever, dersiniz. Tepeden tırnağa kulak kesilmişsinizdir

artık: En sıradan cümlesinin altında bir gizli anlamlar uçurumu keşfedersiniz. Sonra bir arı gelir, öyle bir laf eder ki sevgili varlığınız, her şey, en ufak bir şüpheye yer kalmayacak şekilde yıkılır. Umutsuzluk o zaman gelir işte; ve karşınızdaki hiçbir zaman değişmemiş olduğu için, ne umudu anlar, ne umutsuzluğu.. kendisini, hep aynı kaldığı halde, niçin bazen sevimli ve cömert, bazen de zalim ve korkunç bulduğunuza şaşar şadece!..

—Çok güzel konuşuyorsunuz, Simone! Nereden biliyorsunuz peki bütün bunları?

Kol saatine baktı Simone:

—Daha on dakikam var, dedi. Sanıyor musunuz ki, korkunç şekilde acı çekmemiş olsam, bu sağduyuya sahip olabilirdim? Başlamadan biten hazin bir evlilik macerası yaşadım, sözün kısası. Bu kadar iyi bir kremşokolayı bir burada, bir de Prunier'de bulabilirsiniz. Yeğenimdi söz konusu olan genç, bir deniz subayı. Yolculuklarından birinde rastladığı bir yabancı kadın için terk etti beni. Ve bu iş, tam ailemin iflas ettiği sıraya rastladı. Katı yürekli ve sağduyuyla dolu hale gelmiş olmama şaşmamak gerek. Léo Roche'u tanırsınız değil mi? Seçkindir, sayısız yetenekleri ve çok parası vardır. Ama şımarmam gene. Rahatça kazanıyorum hayatımı; evimi, çevremi seviyorum. İstediğim gibi geziyorum üstelik, hoşlandığım insanları görüyorum hep: Sizi, André Malraux'yu, Berl'i, Drieu'yü.. Benim için bu kadar yeter, sanırım. Şimdi söyleyin bakalım, zavallı Irene'i ne yapacaksınız?

Bir kere daha baktı saatine:

—Dinleyin: Bugün müthiş işim var aslında; ama bu Irene'cik öylesine yüreğimi kaldırdı ki, tutup size kendi hayatımı anlattım! Akşam yemeğine bana gelir misiniz? Size ikram edecek doğru dürüst bir şeyim yok, ama Irène hakkında mutlaka konuşmamız gerekiyor.

—Gelirim tabii. Ve eminim ki akşam yemeği mükemmel olacaktır. Ve gene eminim ki Irène'den konuşmayaca-

ğız...

—Şuna bakın yarabbi!

Çoktan ayağa kalkmış, eldivenlerini giyiyordu.

—Bunu Irène'e söylemiş olsanız, ne yapsın isterdiniz zavallı, ne düşünsün isterdiniz! Ben ki Irène değilim, ben bile...

Michel'un kulağına fısıldadı:

—Tam bir orospusunuz mösyö, tam bir orospu!.. Akşama bekliyorum.

Koşarak uzaklaştı.

Michel otele döndüğünde, patron kendisini kapıda karşılamıştı: Bay Bielenki her on dakikada bir telefon ediyordu ve son derece telaşlı bir hali vardı. Michel derhal odasına çıktı. Telefon hep meşgul çalıyordu: Ne oluyordu bu Stanislas'a da kuzum, balo balo diyerekten çıldıracak mıydı yoksa! Nihayet açıldı telefon, uşağın telaşlı sesi:

—Bay Vigaud mu? Kapatmayın, derhal mösyöyü çağırıyorum, dedi.

—Sen misin Michel? Çok şükür buldum seni!.. Korkunç bir felaket: Irène bir saat önce, burada intihar etti. Bahçede... ve derhal öldü. Hemen atla gel buraya. Alo, Michel. Alo, alo!.. Michel, cevap versene...

Michel telefonu çoktan bırakmış, bulunmamak için nereye gidebileceğini düşünmeye başlamıştı. Irène'in cesedini görmeyecekti, hayır! Hayır, cenazeye falan da gitmeyecekti. Bir valiz lazımdı şimdi ona. Yavaş yavaş indi merdivenleri ve dünyanın en sakin sesiyle patrona:

—Birkaç gün için kıra gidiyorum, dedi. Şu son güzel günlerin tadını çıkarmaya. Hoşça kalın Bay Petit..

Ama sokağa çıkar çıkmaz bir taksiye atlamış ve şeytan kovalıyormuş gibi bir sesle:

—Orsay garına ve mümkün olduğu kadar çabuk, demişti.

IV

Son güzel günler, evet. Öylesine hafif bir yağmur çiseliyor ki, yağmurdan çok ıslak hava diyesi geliyor insanın. Michel odasından hiç çıkmıyor. Pejmürde bir otelin birinci katında oda. Otel bir ufak gölün kıyısında; buna bir bataklık da diyebilirsiniz. Daha çok av için gelinen bir yer. Otel bomboş; ve manzara, tam bir sonbahar manzarasıdır. Gölcüğün ötesinde koruluk görülüyor: Kurşuni tonlarla yapılmış, kabartma taklidi resimler vardır hani; işte öyle. Ya da ağarmış saç lüleleri gibi. Zaman zaman tüfek sesleri geliyor: Av mevsimi açıldı artık. Tüfek sesleri, tabanca sesleri.

Yukarıdaki gencecik müşteriye acıyordu patronun karısı. Nesi vardı acaba delikanlının? Sakın hasta olmasın? «Saçmalama!..» diyordu patron. «Zıbık gibi vücudu var, hasta insan öyle mi olurmuş!» Bir aşk acısı peki? Bak o mümkündür işte. Hasta olsun olmasın, ağzından dirhemle lakırdı çıkıyor. Patronun karısı, yemeklerini yukarıya, odasına götürüyor: Öyle istedi. Oysa aşağıda rahat bir yemek salonu bomboş durup dururken. Bu gençlerin de bazen acayip fikirleri oluyor!

Komada gibiydi Michel. Gözleri sonuna kadar açıktı, ama hiçbir şey görmüyor, hiçbir şey düşünmüyordu. Bir acıya çevirir gibi hiçliğe çevirmişti tüm varlığını, hiçlik üzerinde yoğunlaştırmıştı: «Düşünmem gerekiyor, ama neyi? Neyi düşüneceğim?» Hiçbir şey yoktu ki. Ve geçmiyordu zaman. «Birşeyler düşünmeliyim, birşeyler..» Ve zaman geçmiyordu bir türlü. Sonra birden, odada daha az ışık oluyordu; sis kaplıyordu birden odayı, nesneler yavaş yavaş silinip kayboluyor, pencere siyahlaşıyordu. «Birşeyler düşünmek, evet, ama ne?» Uyuyordu. Akşam yemeğini getiriyordu patronun karısı. Belki yirminci defadır, «Aşağıda salonda çok daha rahat ederdiniz mösyö, bu masa pek küçücük..» diyerek sofrayı kuruyordu. Tombul sırtına ve ka-

lın boyun atkısına bakıyordu Michel kadının: Şöyle bir alaşağı edip gününü gösterse. Pöh: Hanımın hoşuna gider tabii, ama kendisi ne olur sonra!.. Sofrayı kurup bir an önce susmasını bekliyordu Michel.

—Tepsiyi kapıya bırakırım, diyordu.

—Hiç rahatsız olmayın mösyö, ben gelir temizlerim masayı, siz dinlenmenize bakın.

—Tepsiyi kapıya bırakırım, diyordu yeniden.

Ve kendini dışarıya dar atıyordu kadın: Acayip bir delikanlı bu, deli mi nedir!

Düşünecek bir şeyi yoktu. Bitmek bilmiyordu günler. Uyuyabildiği kadar uyuyordu. İçi dışı uyku olmuştu. Ve durmadan, durmadan yağmur çiseliyordu.

Bir akşam yemek salonuna indi nihayet.

—Aman ne iyi ettiniz mösyö! Göreceksiniz, çok daha rahat edeceksiniz burada. İçinlz açılacak..

Çinko tezgâhlı bir salon vardı aşağıda; bir de salonun hemen yanında tam iki masalık, küçücük bir yemek odası. Bir servis masasının üzerinde, lime lime hale girmiş *Illustrations*'lar göze çarpıyordu; birkaç cilt de Baba Dumas.. Dumas'ları odasına çıkardı Michel.

Akşam koyuldu okumaya ve bütün gece okudu. İşin ucunda, pek de kötü bir numara değildi bu okumak dedikleri iş. Hatta bunu ilk bulan açısından, oldukça zekî bir numara: Düşünecek şey aramaya ihtiyacınız kalmıyor artık; okumak, dolduruyor düşüncenizi. Kolejden beri hiç okumamıştı, unutmuştu ne olduğunu..

Okuyor ve uyuyordu şimdi. Elinde bir tek cilt Dumas kalınca, okumayı kesip çıktı: Tayın usulü yürümek, sayfaları tayına bağlayıp sürdürmek gerekiyordu.

Gene yağmur. Koruya yöneldi Michel. Tüfek sesleri buradan daha iyi işitiliyor. Havaya da sıcak denemez hani! Koşar adıma geçti. Birden hafiflemişti. Kafasının içinde bir şey dalgalanıyordu. Ne düşünmeli? Evet. Ne düşünmeli? Ayaklarıyla tempoluyordu bunu: Ne-dü-şün-me-li, pat-pat-

pat-pat-pat.. İşte koru. Dal gitsin! Toprak değil ki mübarek, lağım gübresi: Yukarıdan ıslanmıyor insan, aşağıdan ıslanıyor. Tam bir bataklık! Kafasının içine koyacak hiçbir şeyi olmadığının bilincinden nasıl kurtulacak peki? Hep bu soru hopluyor içinde, hep bu soru hopluyor. Böyle durumlarda ne yapar insanlar, ne yapıyordu bugüne kadar kendisi? Düşünüp düşünmediğinin bilincinde değildi. Ama şimdi, omuzlarında yuvarlak bir şey gibi hep bunu hissedliyor. Nasıl düşünülür peki, neyle düşünür insan? Kelimelerle? Cümleler kurarak? Düşünmekle konuşmak aynı şeydir öyleyse. Dilsiz bir piyano.. Piyano da nereden çıktı? Dilsiz bir adam. Yüksek sesle konuşmayan, ama gene de konuşan ve durmadan konuşan, için için konuşan bir adam. Önce düşünüp sonra konuşuyorsun, anlaşılan. Ama ne korkunç bir hızla düşünce ses haline geliyor, gürültü haline!.. Önce görüyor, sonra işitiyorsun öyle ya. Şimşeği görürsün önce, sonra gökgürültüsü gelir. Ne ilgisi var bütün bunların şimdi! Hepsi tıp kitaplarında yazılıdır herhalde, ama gel de oku bakalım. İşin ucunda ben de düşünüyorum işte: Düşünecek hiçbir şeyim olmadığını düşünüyorum.

Yol daha sertti şimdi. Dökülmüş yapraklarla kaplıydı. Tümden ölmemişti yapraklar, altın sarısıydılar ama kurumamışlardı. Hiç de güzel değil bu orman. Boy bos fukarası, eğri büğrü birtakım ağaçlar. Çoğu tepeden tırnağa çıplak, bazılarında yer yer bir tek yaprak kalmış asılı, titreyip duran bir yaprak. Ve bu kabartma taklidi kurşunî resmi andıran manzaranın içinden birden bir ağaç fışkırıyor bütün yapraklarıyla. Kırmızı sarı, özsuyu dolu, yağmurla cilalanmış pırıl pırıl yapraklar. Ve tak-tak-tak, tak-tak-tak sesleri: Av.. Yalnız, durup dururken kafasına bir kurşun yemek, hiç de hoş değil! Geri döndü Michel. Kafayı doldurmak için en iyi numara bu, okumaktır evet. Bol bol kitabım olması ve durmadan okumam için Paris'e dönmem lazım. Bazı insanların bir saplantısı vardır, bir çeşit talih kuşu işte herkese konmaz ve kesin olarak doludur kafaları, ne düşü-

neyim diye dolanıp durmazlar. Peki ama nasıl etmeli de bir saplantı sahibi olmalı? Saplantı demek, tutku demektir; bir tutkun olacak ki, saplantın olsun. Ama insanoğlunun da, lazım diye, tutku sahibi olmaya kalkması ayrı bir aptallık!.. Paris'e dönmeli, evet.

İspanya'daki o pis macerayı hatırladı birden ve birden ürktü. Ya eski patronu tutup da? Otelini bırakmaya karar verdi. Nereye gidecek peki? Başka bir otele tabii ve tabii, yeni bir otel fişi doldurması gerekecek. Üstatların beni arayacağını hesaplayacak olursak, fişlerin çoğalmaması şart. Herhalde burada kalacak değilim. Bak işte şu anda düşünmekteyim; ama hayır, düşünmek değil bu, hesap etmek; aynı şey değil. Ne yapabilirim peki? Hesap edelim: Bir daire tutsam? Döşemek lazım. Cesaretim yok. Mobilya satın alırken görüyorum da kendimi!. (Küçük bir kahkaha atmıştı Michel.) Yüksek sesle ve kendi kendime güldüm, vay canına! Mobilyalı bir apartman tutsam? Mobilyalı daireler de daima gözaltındadır. Saçma tedbirler bunlar, ellerinde sadece sahte pasaportum var çünkü. Bilmiyorum ama içimde garip bir duygu var, tedbirli olmamı söylüyor bana. Tedbirli olacağım, evet. Hiçbir pisliğe karışmayacağım, köşeme çekilip okuyacağım, Elimdeki para bitinceye kadar. Kalıyor geriye, köşeyi bulmak. Onu da Stanislas halleder bana elbet. Bu gece için okunacak bir cilt var, demek ki yarın Paris'e döneceğim.

V

Zaten pek uzakta değildi Paris'ten, bir saatlik yoldaydı.

—Kır tatili için çok kötü bir havaya çattınız Bay Vigaud..

Gerçi patron hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu ama Irene'in intiharı haberi gazetelerde çıkmış olsa gerekti. Cevap vermedi Michel, mektuplarını alıp odasına yöneldi.

Ama belki de polislerin soruşturmaya geldiğini söylemek istemişti patron?.. Topunu da şeytan götürsün! Stanislas'ı açtı.

—Tabii derhal gelebilirim. Şansın varmış ki yakaladın beni, çıkmak üzereydim. Hadi, biraz sonra görüşmek üzere..

Mektupların arasında Irène'in bir pnömatiği de vardı, işin kötüsü. Açmayacaktı, hayır. Ölümünden sonra bile zulmetmeye devam ediyordu ona orospu.. zavallı kız!. Kusar gibi hatırladı her şeyi. Ama ne gelirdi elinden! Hadi baştan deseler, gene aynı şekilde davranırdı, emindi. Zoru zoruna katlanabildiği bir yaratığa aşk yemini mi etmesi gerekirdi yani? İlle de tatlı davranması, gözetmesi mi gerekirdi? Bu türlü şeylere dikkat etmekten bile acizdi. Kendi kendine bile özendiği, dikkat ettiği var mıydı? Damdan düşercesine gelir bize çullanır hayat. Bir kız çıkmıştı karşısına ve kendisini eğlence olarak seçmişti bu kız. Ama ne eğlence! Ne hak iddia edebilirdi Michel'in üzerinde? O, Irène'i bir eğlence diye mi almıştı? Hayır! Öfkeyle yırtmaya koyuldu pnömatiği, küçücük parçalara ayırıp kâğıt sepetine attı.

Bielenki kapıya vurduğunda, dolaptaki eşyasını valize yerleştirmekle meşgüldü.

—Hayrola, ne yapıyorsun böyle?

—Taşınıyorum. Yeterince gördüm bu odayı.

—Ben de bıkmıştım, haklısın.

Yeni tıraş olmuştu Bielenki; uzun, açık bej rengi yağmurluğunu, domuz derisi eldivenlerini çıkarıp geniş bir koltuğa yerleşti. Michel de yatağın üzerine oturdu:

—Şimdi söyle ne yapmalıyım: Nereye gideceğimi bilmiyorum, başka bir otele geçmek istemiyorum, mobilyalı bir yer tutmak da istemiyorum, boş bir apartman tutup döşemeyi ise hiç istemiyorum.

—Gelip benimle oturmak ister misin?

—Gelip seninle oturmak istemem. Çünkü insanların,

buradaki patron gibi, gözlerini iri iri açıp bana bakmalarından hoşlanmıyorum..

—Kimseyi görmezsin bende, ev büyük. Zorlamıyorum, nasıl istersen diyorum ve ekliyorum: Ben memnun olurdum..

—Şu sırada birisi var mı yanında?

—Var bir yavru, tanımıyorsun. Ama derhal kapı dışarı ederim, korkma..

—Beni anlamaya çalış: Buradan gitmek istiyorum, ama bilmiyorum nereye gideceğimi. Hele.. Sözün kısası: Çoğunlukla gidip kaldığım yaşlı hala, mortoyu çekmiş bulunuyor..

Gözlerini kaçırdı Bielenki:

—Buna memnun oldum, dedi. Paraya ihtiyacın var mı?

—Henüz yok. Başıma ne geldi bilsen..

Bir süre bekledi Bielenki, ama Michel susuyordu.

—Ne geldi başına?

Bir süre daha tereddüt etti Michel:

—Irène'den bir pnömatik aldım!

Bielenki renk vermedi:

—Ne diyordu?

—Bilmiyorum.. Yırttım hemen.

—İyi etmişsin yavrum.

Michel, böcek sokmuş gibi ayağa fırlamış ve odayı arşınlamaya koyulmuştu:

—Son gittiğimde otelde Dumas'lar vardı: *Kraliçenin Gerdanlığı*, *Yirmi Yıl Sonra*... Katiyen enayi değilsiniz..

—Yani?.

—Yani sizler, okuyan insanlar, enayi değisiniz diyorum.. Bir başkasının düşüncesini izlemek fikrinde garip bir şey var. Hele insanın kendi düşüncesi yoksa. Boşluktan kurtuluyorsun, hiç şüphe yok ki kurtuluyorsun boşluktan. Ne düşüneyim diye sorup durmuyorsun artık kendi kendine, mekanizmayı unutuyorsun.

—Edebiyata karşı pek saygılı olduğun söylenemez, kü-

çüğüm. Kendini psikanalizden geçirtmen lazım..

—O cins bir spora başvurmak için, insana karşı pek saygılı olmamak lazım, sanıyorum.

—Psikanaliz hakkında bir görüşün var demek? Öyleyse oku. İyi bir sığınaktır edebiyat. İnsanı saplantı haline gelmiş bir düşünceden, hiç olmazsa bir an için kurtarıp alabilir.

Küçük bir kahkaha attı Michel:

—Saplantı! Matraksın doğrusu. Bir saplantım olmasını bilsen nasıl isterdim! Ama anlayamazsın. Bir kurtarıcıya ihtiyacım yok benim; kafamın içine yerleştirmek üzere bir şeye, ne olursa olsun bir şeye ihtiyacım var.

Elleri ceplerinde, gülerek, dalga geçerek, Bielenki'nin önünde durmuştu. Nasıl olduysa oldu, birden yerde, başı Bielenki'nin dizleri arasında ve ağlar buldu kendini. Bielenki, kardinal elini başına koydu Michel'in. Hiçbir şey söylemedi. Bir süre ağladı Michel, sonra doğruldu, öfkeden titreyen elinin tersiyle kuruladı kızarmış gözlerini ve kudurmuş gibi bir sesle söylendi:

—Kepazelik bu, Allah kahretsin, tam kepazelik!

Bielenki de kalkmıştı:

—Seni eve götüreceğim, dedi. Ben kumanda ediyorum şimdi. Kitaplığın koridoruna açılan köşedeki odaya yerleştireceğim seni. Davran. Al kravatlarını. Temiz gömleklerin üzerinden başka bir yere koyamaz musın o ayakkabıları?

Michel'in bir bir uzattığı kostümleri ustalıkla katlayıp valize yerleştirmekteydi. Frağının kuyruğunu katlamasına bakarken:

—Bir tek sevdiğim sen varsın, dedi Michel.

Hiçbir şey söylemedi Bielenki, tepeden tırnağa kızardı o kadar. Bütün o şalgam kafası, dazlağı ve kulaklarıyla, evet, zevkten kıpkırmızıydı.

—Kim gelirse gelsin evde yokum, dedi uşağa Bielenki. Matmazel Laurence'ın hemen burayı terk etmesini sağlayın.

Son derece önemli bir iş için telgrafla çağrıldığımı söyleyin kendisine. Antoine evine bizzat götürsün hanımı. Kapalı arabayı alsın, çünkü yağmur yağıyor. Matmazele de kürk mantosunu giymesini söyleyin, çünkü dışarıda iğrenç bir hava var. Nerede şimdi kendisi? Eve döndüğümü işitmemiştir umarım. Bu tamam. Şimdi kendi işimize bakalım, Michel. Önce gel sana odanı göstereyim, istediğin şekle sokarız hemen.

Matmazel Laurence tarafından görülmemek için servis merdiveninden çıktılar. Eğri tavanlı, çok büyük bir çatı odası. Mobilya olarak, sadece, sütunlu bir Empire yatak ve mermer döşemeyi kaplayan ince bir ipekli halı var.

—Şimdi burayı nasıl dolduracağız, gör bak. Yalnız Laurence'ın gitmesini beklemek zorundayız, bizi işitmiş olmasından korkuyorum.

Yeni bir oyundu bu onun için, sabırsızlıktan kaynıyordu:

—Ne gerekli sana burada? Yanda bir banyo dairesi var, battal ama işe yarar. Gel bak.

Banyo dairesi alabildiğine genişti. Pencerelerin üst kısmı, tavana kadar boydan boya, yeşil ve pembe kabartma denizaltı bitkileriyle süslüydü. Duş muslukları olan pembe mermerden bir lavabo. Duş, pembe çiçekli yuvarlak küvetlerin üzerine geliyor. Maun bir çerçeve içine yerleştirilmiş bir benyuar; ve gene maun bir bölmenin içinde, hela. Bütün daire, pembe ve yeşil, lale biçiminde apliklerle aydınlanıyor. Aplikler, lavabonun, vargel aynanın ve kapının üzerinde yer almış..

Elleri cebinde, hayran hayran seyrediyordu Michel.

—Ev benim olalı beri hiç kimse oturmadı bu odada. Yatağı koydurdum ve unuttum. Şimdi gel sana başka bir şey göstereyim.

Odanın dip tarafındaki bir kapıya götürdü onu. Yuvarlak, küçük bir başka odaya açılıyordu bu kapı. Odanın ortasında, maun ayaklı yuvarlak bir mermer masa vardı.

Ağaçlar görünüyordu oval bir pencereden. Ve bu yuvarlak odadan, doğrudan doğruya, kitaplığı baştan başa kat eden dehlize giriliyordu. Zevkli bir manzara! Çünkü kitaplık, iki kat yüksekliğinde çok geniş bir salondu. Üst üste sıralanmış dar ve yüksek iki dizi pencere ve kubbeli bir tavan, bir küçük kilise havası veriyordu buraya. Duvarlar kitapların ardında kayboluyordu. Salonun ortasını, meşe ağacından uzun bir masayla gotik koltuklar kaplamaktaydı. Nefis bir halı vardı taş döşemenin üzerinde.

Bielenki, koluyla bir daire çizerek:

—Bütün bunlar elinin altında olacak, dedi. Kataloglar aşağıda. Bu salonun dağınıklığı aslında beni perişan ediyor; şu dehlizin parmaklığına bak, ne iğrenç. Ama göreceksin ki kitaplarla uğraştım..

Dehşete kapılmıştı Michel:

—Balta girmemiş bir orman, dedi.

—Gene de yolunu bulursun, korkma. Şu Laurence bir an önce gitse de senin odanın mobilyasını halletsek!

—Boşuna yorma kendini, bu çarşafsız yatakta da pekâlâ yatabilirim ben.

—Evet ama ben yatırmam. Zaten senin gelişini fırsat bilip kitaplıkla uğraşacağım biraz. Şu yuvarlak oda ne sevimli değil mi? Laurence'ın gittiğinden emin olsam, hemen başlayabilirdik. Mobilya mağazasından farksız bir çatım var, göreceksin. Öyle de bir susadım ki Allah kahretsin! Kızı alıp eve getirmek de aptallığın daniskası hani..

Kitaplıkla banyo dairesi arasında mekik dokuyor, bahçeye bakan pencereyi açıp kapıyor, bir kitap alıp bırakıyor, musluğu çalıştırıyordu.

Bütün akşamüzeri, mobilya seçmek, seçilen mobilyaları Michel'in odasına taşımak ve taşınıp yerleştirilmiş mobilyaların yerlerini değiştirmekle geçti. Stanislas'la Michel, tepeden tırnağa toz içinde ve hamallar gibi soluyup terleyerek, yuvarlak odanın masasına bıraktıkları şişeden birer kadeh atıyor ve yeniden işe koyuluyorlardı. Nihayet her şey yerli

yerine geçer gibi olmuştu: Konsol, dolap, başucu masası, koltuklar. Odanın kusursuz bir uyum içinde döşenmediğine üzülüyordu Bielenki; ama geçici olarak, yani antikacılarda ya da taşrada bir yerde tam gerekli eşyayı buluncaya kadar, bu üslup karışıklığına katlanmak zorundaydı: Directoire bir masanın yanında bir Empire koltuk ve (aman Allahım sen bağışla!) eski bir Voltaire koltuk! Gelgelelim bu pis koltuğu getirmemenin imkânı yoktu, çünkü Michel'in odada bulunmasını şart koştuğu tek eşya bu olmuştu. Daha sonra benyuarı denemeye giriştiler. Bakır boşaltma yeri banyonun tam ortasına konmuştu, su uzun süre soğuk akıyordu: Stanislas, iki parmağı musluğun altında, beklemekteydi hep:

—Eğer bu su kaynar olarak gelmeyecek olursa, seni buradan alıp birinci kattaki yeşil odaya yerleştireceğim, dedi.

—Yalvarırım sana Stanislas, soğuk su banyosuna bayılırım ben. Ne olursun yerimde bırak beni.

Ama, bir an kesilir gibi olan su, ani bir "bjşrr" sesiyle fışkırıp banyo dairesini buğuya boğdu ve Stanislas, zafer kazanmış bir kumandan edasıyla kapattı musluğu:

—Gerisine Jules'le Suzanne karışır artık. Gel şimdi aşağıda yıkanalım ve yemek yiyelim.

—Dur, daha önce gece okumak için Dumas'lar hazırla bana.

—Dumas mı dedin? Dumas'dan başka bir şey okumayacak mısın yani?

—Hoşuma gittiğine göre, niye devam etmeyecekmişim!

—Bana neyi hatırlatıyorsun bilir misin? Bundan birkaç yıl önce Londra'da genç bir Rus kızını tiyatroya götürmüştüm. Sibirya'nın ta dibinden kocasını bulmaya gelmişti kız. O sıralarda, yani 1918'de, Londra'da bir Rus Kooperatifi vardı, ama bu seninle ilgili değil. Demek ki o genç Rus'u tiyatroya götürdüm. Muhteşem bir kadındı azizim, uzun boylu, endamlı, sütun gibi bacaklar, yuvarlak bir alın, gri gözler, pek iri değil ama görsen ne gözlerdi ve hele gerda-

nı, o iki klasik kıvrımıyla.. Neyse devam edelim. Chou-Chin-Chow'ı görmeye götürmüştüm kızı. Sarılı, mavili, siyahlı, kırmızılı, rengârenk büyük bir revüydü bu ve bütün Londra hayranlık içindeydi! Büyük Rus kızı, küçük Rus kızı demek imkânsız çünkü, öylesine iriydi, büyük Rus kızı, evet, bütün seyir boyunca elimi yoğurdu durdu ve müthiş bir heyecanla: «Her akşam gelip Chou-Chin-Chow'ı göreceğim!» dedi. Niye anlattım bütün bunları sana ben?.. Tamam! Dumas için: Demek sen de her akşam Dumas okuyacaksın!

—Sende asıl hoşuma giden yan, diyordu Michel merdivenleri inerken, bir şeyi anlatmaya girişince tufan öncesinden başlayıp oradan oraya atlayarak bir türlü sonunu bulduramaman. Söyleyecek bir alay şeyin var çünkü. Benimse ne söyleyecek, ne de düşünecek bir şeyim var.

—Kısa kes, anladık. Benden önce bu evde oturmuş olan hıyarı bir elime geçirsem. Şu merdiven parmaklığına bak Allahını seversen, kitaplıktakinin aynı. İğrenç! Her inip çıkışımda öfkeden kuduruyorum.

Bielenki kumanda ediyordu, evet. Ve Michel'in günleri hem saat gibi ayarlı, hem de tıklım tıklım doluydu. Severek uyuyordu Stanislas'ın çizdiği programlara, Stanislas'a güveniyordu. Ama ilk dışarı çıkışlar fırtınalı geçmekten geri kalmamıştı: İnsanlar resmen gözlerini devirerek bakıyor ve Michel'in işitmeyeceği kadar alçak sesle konuşmak zahmetine de katiyen katlanmıyordu. Öte yandan, daima sakin ve dengeli bilinen Michel de, adamların üzerine atlamaya koyulmuştu: Yanında bir kadına kabalık yapan bir adamı (hem de iriyarı bir adam) nakavt edip, bu sahne karşısında: «İnsan manen bir katil olunca kabadayılığa kalkışmaz..» diyen bir başkasını da tokatladı. Prunier'de bir öğle yemeği sırasında geçmişti bu; ve Stanislas, bir düelloyu önleyebilmek için akla karayı seçmişti. O gün art arda üç kadınla yattı Michel. Üçü de kavgayı seyredenlerdendi, katillerden

hoşlanıyorlardı herhalde, daha yüzlerine bakar bakmaz gaşyoluyorlardı. Sonuç? Bir parça daha tiksindi kadınlardan.

Gene bunun sonucu, Simone de Bressac'ı daha sık görmeye başladı. Daima aynıydı Simone: Dengeli mizaçlı, hoş tavırlı ve katiyen aptal değil, tam tersine eğlendirici, Paris sosyetesi hakkında son dedikodularla dolu, olayları zekice anlatmasını bilen. Evi de sevimliydi üstelik: François I Meydanı'na yakın, yavaş yavaş ve aşkla döşenmiş bir daire. Bir de mükemmel bir aşçısı vardı. Simone'un tehlikeli saydığı tek zevki, masasında ünlü kişileri bir araya getirmek arzusuydu: «Ama André de Fouquière, Daisy Fellows, Lise Meyer ve Michel Vigaud bu akşam bendendiler ya..» dediği vakit kendi kendine, züppelik yanı öyle bir hazza gömülüyordu ki, dayanamıyordu zavallı. Birçok defa Michel'i bir oldubittiye getirmeyi denemedi değil, ama her defasında öyle felaketler doğayazdı ki, Michel ondan vazgeçmeden o akıllı davranıp oldubittilerden vazgeçti. Michel'in sürekli ilişki halinde bulunduğu tek kadın olmaktan da ayrıca memnundu zaten, elle tutulur bir şekilde gurur duyuyordu bundan; hatta bu sayede, hiç kimsenin bilmediği bir sırdan haberdarmış gibi bir havaya da bürünebiliyordu. Michel ona istediği kadar sevimli ve kusursuz bir arkadaşlıkla davransın, zaman zaman bir başka özlem ve bu özlemin doyumsuz kalmasından gelen bir öfke duymuyor değildi Simone, ama büyük bir başarıyla gizliyordu bunları. Sonra da.. her şey bir yana. Michel'in arkadaşlığı âşıklığından daha iyi olsa gerekti: Rahatına düşkündü Simone ve bu rahatı, sonundan emin olmadıkça, feda etmeye elbette yanaşmıyordu.

Bielenki zaman zaman toplantılara sürüklüyordu onu. Beaumont'lara, Noailles'lara falan..

Ama Michel daima zorlanarak ve mecbur kaldığı için gittiğini de özellikle duyurarak gidiyordu. Bununla da bitmiyordu iş: Gitmeye razı olduğu yerlerde öylesine taham-

mül edilmez, öylesine sevimsiz bir hal alıyordu ki, sonunda Stanislas da onu rahat bıraktı.

Bir çileyi doldurur gibi sıralanıyordu kış günleri, sıralanıyor ve şimdiden koca bir yumak haline geliyordu. Sabah kahvaltısını saat sekizde getiriyordu Jules. Ve Michel, elektrikli gramofona uzanmak için doğruluyor, kahvesini müzikle içiyordu. Müzikle giyiniyordu sonra ve küçük yuvarlak odaya geçiyordu: Orada kendisini kitaplar bekliyordu. Bielenki ona, hem katalogu kullanmasını öğretmiş, hem de bir liste hazırlamıştı: Önce Fransız klasiklerini okuyacak ve böylece raya girecekti; sonra da aynı çağın İngiliz ve Rus yazarlarını. Aynı zamanda bir parça tarih de öğrenmiş olacaktı; bu tarih, hikâyeye kaçmaz mı: Tarihi, ufak anekdotların anlatılmasından çok, yorumlayıcı ideoloji tahrif eder. Bu durumda, eğer hoşuna gidiyorsa, varsın okusun *Kraliçenin Gerdanlığı*'nı: Dumas'nın ara nağmeleri, tarihçilerin ideolojilerinden daha tehlikeli değil herhalde!.. *Harp ve Sulh*, örneğin, enfes bir tarihi romandır; ama insan, aynı zamanda, *Baron Marbot'nun Anıları*'nı okuyarak başka bir görüş açısı edinebilir pekâlâ aynı konuda. Sonra da çağdaşlar: Gide.. Örneğin *Zindanlar.. Zindanlar* hakkında ne diyeceğini doğrusu merak ediyorum.. Proust, Bernanos.. Sonra gençler, sürrealistler yani.. Ama daha onlara vaktin var.. Şimdi gelelim şiire. Şiir konusunda ne düşünüyorsun, bakayım? Yooo, asıl bunu öğrenmek isterim: Şiir konusunda ne düşündüğünü!..

Bielenki dolmakalemini bırakıp kardinal ellerini karnının üzerinde kavuşturuyor ve o şahane mavi gözlerini yepyeni bir dikkatle Michel'e dikiyordu:

—İnanılmaz şey yarabbi, diyordu. Bir vahşi. Tam bir vahşisin sen. Hayatımda tanıdığım en az merak sahibi adamsın. İnsanın, sadece merak ettiği için bilmek, öğrenmek ihtiyacına karşı koyabilmesi için gerçekten irade sahibi olması gerekir. Lût'un karısı olmuş olsan, eminim ki, Sodom'dan kaçarken dönüp de bakmazdın!.. Şimdi söyle

bakalım ne düşünüyorsun? Tatmak ister misin şiir zevkini?

Düşündü Michel bir süre, sonra da:

—Bilmem ki, dedi. Ama romanları çeşnilendirmeye yarar herhalde?

—Böyle konuşmana müsaade etmem Michel! Çeşni falan değildir şiir, başlı başına şerefli bir şeydir.. Neyse, uzatmayalım.. Seni ürkütmemek için, ortadan başlamalı: Hugo ile Lamartine'den.. Dur bakalım.. Seçelim..

Ve Michel, küçük yuvarlak odada okuyordu durmadan. Ama okudukları hakkında düşündüğünü, eğer bir şey düşündüyse tabii, Bielenki bilmedi; çünkü Michel, bu konuda, tam bir dilsizdi. Listeyi sadakatle izler görünmekteydi: Stanislas daima, yuvarlak odadaki yuvarlak masanın önünde okur buluyordu onu. Ve kitap isimleri art arda çaprazlanmakta, liste hızla ufalmaktaydı.

Saat tam birde, öğle yemeği için geliyordu Bielenki. Yemeği evde ya da şehirde yiyor, sonra alışverişe çıkıyorlardı ve saat beşe doğru Michel, yeniden yuvarlak odada yuvarlak masanın başındaydı; akşam yemeğine kadar okuyor, yemekten sonra da, saat kaçta dönmüş olursa olsun, uzun süre yatakta okuyordu.

Bunun yanı sıra, tamamen dışarıda geçirdiği günler ve eve hiç dönmediği geceler de eksik değildi. Empire divana uzanıp (Stanislas evrensel zevk adına saçını başını yoladursun, bildiğimiz bir İskoç battaniyesiyle örtülüydü bu divan) sadece gramofon dinlediği günler de vardı.

Bazı günler de, tek satır okuyamadığı bir yana, yapmaya davrandığı işlerin ardında kendini gizleyemediği de oluyor ve birdenbire tam boyutları içinde meydana çıkıyordu kendi gözünde.

Hayır hayır, ne olmuşsa olmuştu, göl kıyısındaki o küçük sisli otelde kaybettiği mekanik hayatı bir türlü bulamıyordu.

Öğle yemeğinden sonra, Rus Balesi'ne gitmek isteyip istemediğini sormak için çıkmıştı Stanislas. Michel'i gramofo-

nun önünde bir iskemleye çökmüş, başı ellerinin arasında buldu.

—Ne var? Hasta mısın yoksa?

Elini alnına koydu. Başını kaldırdı Michel: Yüzünün rengi pek iyi değildi, yanakları çukurlaşmış, gözleri halkalanmıştı; ve dudakları incelmiş gibiydi..

—Hasta değilim hayır, ilhamlıyım.

İskemleye dayadı sırtını, ellerini ceplerine soktu, gözlerini yumarak gramofonla birlikte okumaya koyuldu:

... Mean to me...
Why should you be mean to me...

Bir süre dinledi Stanislas:

—Bu ne güzel ses namussuz!..

—Güzel evet.. Beni bile etkliyor bazen. Aslında sesim olduğundan değil. Sen düşünüyorsun, ben söylüyorum..

—Anladım evet.. Nedir bu deminki ilham meselesi?

—Hiç.. Her şey gibi bir şey işte.. Bazı müzikler var, beni.. nasıl desem.. bir çeşit vecde getiriyor.. kendi kendimi aşıyorum, daha doğrusu.. İlham geliyor işte! Böyle zamanlarda bir şair şiir yazar, bir besteci müzik yapardı. Bense bir hiç için ilhamlı oluyorum! Nereye yönelteceğimi, neye uygulayacağımı bir türlü bilemiyorum bu coşkunluk hallerini..

Tatlı tatlı gülmüştü. Bielenki ise, endişeyle bakıyordu ona; kanmamış gibi bir hali vardı:

—Hakikaten bir psikanalizden geçmek istemez misin?

—Gene başlama ne olur.. Benim bütün arzu ettiğim, kendi kendimin bilincinden kurtulup kaybettiğim cenneti bulmak..

Kısa bir sessizlik oldu.

—Rus Balesi'ne gitmek ister misin bu akşam? Bir locam var, Line Borel de geleceğini vaad etti.

—Geçen gün bana sinemada gösterdiğin o güzel mi?

—O evet..

Pek memnundu halinden Bielenki:

—Hasta falan değilsin yavrum sen, dedi. Keyifsizsin o kadar. Yoksa geceyi dışarıda mı geçirdin?

—Burada uyudum, hayır. Tek başıma ve mutlu. İlkbahardan ötürü bütün bunlar, ilkbahar boy gösterir göstermez zıvanadan çıkarım..

—Öyleyse sıkı tut kendini!.. Çünkü bu ilkbahar kötü başlıyor çocuğum! Aşağılık bir hava var dışarıda, yağmur yağıyor..

VI

Belirsiz bir yüzü vardı, daima kaybolup giden bir profil halinde.. yanağın o zarif yuvarlaklığı ve çenenin.. İncecik bir boyunun üzerine oturmuştu bu kızıl ve pembe ve kaçak sarışınlık. Bir nebze kamburlaşmış, omuzlar yuvarlak ve baştan başa eğik, bir fırtınayla örselenmiş gibi tıpkı ve o fırtınadan dolayı taze, örselenmiş ve taze. Bütün klasik benzetmeleri çağıran parmakları var, şafak vaktinin gül rengi parmakları.. Kımıldamasını bilen, zeki, zarif ve alabildiğine nadide parmaklar. Dar ve kısa etek, üst üste atılmış bacakların diz üstlerine kadar görülmesini sağlıyor. Hiçbir şey bu dizlerden daha çekici, daha gizliden gizliye çağırıcı olamaz. Diz içi bir bebeğin diz içi sanki ve kalçalar net ve yumuşak.. yumuşak alabildiğine.. Bacağın incecik bileğe kadar uzanan zarifliği. Kemerleri ve topukları belirli, pembe bir çorapla sarılı küçücük ayaklar ve yüksek topuklu ayakkabıları.. Oysa pek uzun boylu olmasa gerek, hatta biraz belden semiz bile olabilir. Ama tuhaf, kusur gibi gelmiyor bunlar insana, fazladan bir güzellik ekliyor. Tıpkı o incecik boyun ve kamburumsu sırt gibi. Işıldayan saçlarının üzerinde siyah bir fötr şapka, Cafe du Dôme'un taraçasına oturmuş olan bu kadında her şey çekici ve güzel çünkü.

Gözlerini bir an olsun ayıramıyordu kadından. Sütlü kahvesi önünde, tek başına ve uslu uslu oturuyordu kadın. Yarabbi ne çarpıcı gözleri vardı! Açık mavi ve soluk ve birden bir bakışla parıldayan. Bakış mı? Hayır: Bir okyanusun üzerinde bir güneş doğuyordu.. açık mavi bir mutluluk okyanusunun. Sonra kayboluyordu güneş ve gözbebekleri ancak bir siyah toplu iğne tepesi kadar büyük olan gözler, yeniden, o soluk balık pullarından ibaret kalıyordu. Ve bu sönüşle bütün o pembe yüz de birlikte çözülmekteydi; büyük alın kırışıyor, incecik kaşların altındaki belirsiz kirpikli gözlerin altında halkalar beliriyordu. Dik burun, zarif burun delikleri ve kusursuz ağız, birden çöküyor, ifadesini yitiriveriyordu: Kalemle çizilmiş gibi silik, iskemlesinin üzerine yığılmış bir taşbebek kalıyordu ortada.. Kalktı nihayet, ve üç erkek birden ayaklanıp onu takibe koyuldu.

Dördüncüydü Michel. Kadının ardındaki bu av köpeği sürüsüne baktıkça güleceği geliyordu. Yüksek topuklarına rağmen oldukça hızlı yürüyordu kadın, kalçalarına sımsıkı sarmıştı mantosunu, tam bir Parisli edası vardı. Sadece küçük siyah şapkası, bir çeşit tiyatro, ya da Montparnasse, ya da yabancı kadın havası veriyordu ona: Enseyi tümüyle örten bir şapkaydı bu; ışıldayan saçları önden serbest bırakıyordu; ve gerçek halkalar halindeki bukleler, boyun kısmında, şapkanın üzerine tırmanmaktaydı. Siyah şapka bağları omuzlarına düşmüştü. Ve böylece, beş.. hadi bilemediniz altı yaşında bir küçük kız kafası çıkıyordu ortaya.

Michel, öteki üç erkeğin ardında durmadan ilerliyordu. Kazançlı çıkma ihtimali belirmişti Michel'in: En öndeki uzun boylu kadife ceketli yakışıklı delikanlı, bir otobüs için bıraktı kadını; bir süre tereddüt etmedi değil, ama sonunda otobüste karar kılıp koşmaya başladı. Michel'in masa komşusu olan ikinci ise (haddinden fazla bakımlı bir tipti bu, arkadan kemerli bir ceket giyinmişti, havanın serinliğine rağmen pardösüsü yoktu), kendisini sevinç çığlıklarıyla durduran bir ahbabına rastlamış ve bir dakikalık bir gecik-

meyle kaçırılan bir trenin arkasından bakar gibi kadının uzaklaşmasına bakıp kaderine razı olmuştu. Yakası rozetli, saçları hafif ağarmış, seçkin tavırlı, güzel yüzlü olgun bir adam olan üçüncü, dirsek dirseğe yürümekteydi şimdi kadınla..Michel bir an için umudu keser gibi oldu: Ha kaptı ha kapacaktı yavruyu ihtiyar! Zaten saçmaydı canım bu takip, orospu muydu yani bu kız, canı kimi isterse onunla giderdi!.. Kız herifi püskürttüğü takdirde bir kere de o şansını deneyecekti, başka ne gelirdi elinden.. Siyah şapkanın üzerine taşan bukleler şöyle bir sarsılır gibi oldu bu sırada: Tamam! Herif küfrü yiyordu.. Michel onları geçip mektup kâğıdı, mürekkep ve kalem dolu bir vitrinin önünde durdu ve bekledi.

—Bıktırıcı bir adamsınız mösyö, diyordu ince ses. Bir daha sefere benimle karşılaştığınızda lütfen kaldırım değiştirin.

Adam şapkasını kibarca kaldırıp selam vererek uzaklaşmıştı. Sırtını camekâna dayamış olan Michel: «Beni de dehleyecek herhalde..» dedi kendi kendine. İki adım ilerideydi kadın, o iki adımı attı, ve:

—Ama gerçekten öyle, dedi. Her defasında beni bir gölge gibi takip ediyor..

Michel'e söylemişti bunu, sanki Michel'le orada buluşacaklardı da gecikmişti ve bu gecikmeyi açıklıyordu.

—Pek de haksız sayılmaz, dedi Michel.

Kadının yanında yürümeye koyuldu. Memnundu hayatından. Médicis Meydanı'nda Luxembourg bahçesine girdiler.

Saat dört.. Çıplak ağaçların arasında sisin içinden doğru bembeyaz bir güneş pırıldıyordu. Ortasında çocukların kâğıttan kayık yüzdürdüğü havuz bulunan alanı geçtiler.. İrili ufaklı bir alay insan, bağırıp çağırıyor ve koşuşuyorlar.. Daha ileride, geniş bir ağaçlı yolda:

—Biraz oturalım isterseniz, dedi Michel.

Kadın, başıyla bir evet yaptı. Oturdular. Kolları dizleri-

nin arasında, bastonuyla kumları karıştırdı bir süre Michel ve nihayet:

—Sizi hemen kaybetmek istemem, dedi. Ama ne teklif edeceğimi de bilemiyorum bir türlü, cesaretim yok, nereden başlayacağımı kestiremiyorum.

—Bana bakmakla başlayın.

Ona doğru döndü Michel, gözlerini gözlerinin içine dikti. Saçma! Saçma bir şey bu yaptığı!.. Kızardı kadın, gözlerini kaçırdı. Sonunda karar verebildi Michel:

—Akşam yemeğini birlikte yiyelim ister misiniz?

—Tabii.. Dostlarımla birlikte yiyeceğim ama zarar yok, siz de rahatça gelebilirsiniz. Saat sekizde gelip alın beni, şimdi de bana evime kadar eşlik edin, böylece yolu da öğrenmiş olursunuz.

Kalkıp öyle bir rahatlıkla koluna girdi ki Michel'in! Sanki yıllardan beri giriyordu koluna ve sanki yıllardan beri hep böyle giriyordu!. Gözlemevine giden uzun ağaçlı yolda yürüyorlardı şimdi. Kolunu sıktı Michel, hayatından memnundu. Kadın ufacık bir kahkaha atarak:

—Sizi Montparnasse Bulvarı'na geri götüreceğim, dedi. Biraz önce aşmıştım evimi, yetişip benimle konuşmanızı istiyordum çünkü.

Kolunu biraz daha sıktı Michel. Gülünç bir şey ama nasıl da etkiliyor bu kadın onu..

—Akşamki dostlarımı anlatayım size: Önce Laterre'le karısı var.

—Yazar Laterre'se tanıyorum.

—O evet. Güzel bir karısı vardır. Sonra Ambroise'la sevgilisi olacak. Tanımıyor musunuz? Genç bir doktor. Rosette iyi kızdır, ama müthiş kıskançtır; bu bakımdan, sizin gelmenize eminim, en çok o sevinecek. En son olarak da Pierrot isimli bir ressam var, soyadını bilmiyorum.

Çeşmeye gelmişlerdi bile. Oturduğu ev, Montparnasse bulvarının başlangıcında, Closeraie des Lisas'nın hemen karşısındaydı. Michel'in kolundan çıkarak:

—İşte bu bina, dedi. Üçüncü katta soldaki apartman. İsmim de Elisabeth. Elisabeth Krüger.

Saint-Cloud'ya dönmek için vakit çok geçti, Bugatti'sini de Grande-Armée Caddesi'ndeki garaja bırakmıştı üstelik. Akşamki Rus Balesi yatıyordu, yatarsa yatsın ne çıkar! Raspail Bulvarı'ndaki sinemaya daldı, ama çıktığında saat ancak yediydi. Dôme kahvesinde iğne atsan yere düşmüyordu. Coupole de tıklım tıklımdı, bardaki taburelerden birine ilişip bir içki söyledi kendine ve hemen kadehine gömüldü. Tanıdığı bir alay adam olsa gerekti sırtında, dönmeye cesaret edemiyordu. Çok geçmeden Kiki burnunun ucunu gösterdi ve güzel gözkapaklarının mavi boyasını. Onun arkasında Thérese'in siyah saçları uzanmaktaydı. Man Ray, her zamanki gibi ufak tefek, ağzını önündeki portakal suyundan ayırmıyordu. Sonra Desnos ve dev ağzı, yanında Youki. Dükkân değiştirmek lazım, olmayacak burada! Bütün bu insanların «Ne haber?»ine hep aynı üstünkörü cevabı vermek usandırıcı bir şeydi! Çıkıp sağa, Raspail Bulvarı'na saptı, sinemanın önünden geçti yeniden, Denfert'e kadar yürüdü. Vakit aşağı yukarı tamam olmalıydı şimdi. Campagne -Première sokağı, Montparnasse Bulvarı sonra ve işte ev. Bir ahşap merdiven. Üçüncü kat, soldaki daire. Kapıyı vurdu.

Küçük bir giriş var. Sağda bir oda, solda bir oda. Soldaki odaya aldı Michel'i. Büyük denemez, pencereden ağaçlar görünüyor. Bir apartmandan çok bir lojmanı andırıyor bu bina. Ama yeni baştan elden geçirilmiş bir lojmanı. Duvarlar pırıl pırıl, tavan bembeyaz. Ufacık alçak yayvan koltuklar, geniş bir divan, divanın üzerinde kürklü bir örtü. Yer kırmızı taş döşeli, halısız ve parlak ve her yerde çiçekler, çiçekler.. ufak yeşil saksılar içinde uzun saplarıyla en nadide güller..

—Hazırım ben, diyor. Bir dakika oturun.

Renkli cam çiçeklerle çerçeveli oval bir aynanın önünde siyah şapkasını giyiyor Elisabeth. Ve Michel, onun aynada-

ki hayaline bakarak:

—Başlı başına bir güzellik bu ayna, diyor.

—Değil mi? Bayılıyorum aynalara. Bu, Venedik..

Yaldızlı ince şeritlerle süslü siyah bir elbise var üzerinde; ve ayağında, siyah ve altın rengi, karmaşık, çok karmaşık ama çok güzel ayakkabılar.

—İşte hazırım.

Michel'e dönüp dar beyaz dişleri ve göz kamaştırıcı bakışlarıyla gülümsüyor. Düşer gibi eğiliyor Michel, dudaklarından öpüyor onu.

—Yemeğe falan gitmeyeceğiz değil mi Elisabeth. Eli, söyleyin, gitmeyeceğiz değil mi?

Pudra sürünüyor yeniden:

—Gitmez olur muyuz hiç, diyor. Hem de çok acele gideceğiz!

Elinden tutuyor Michel'i, kapıya doğru sürüklüyor. Çaresiz, pardösüsünü ve şapkasını geçiriyor Michel. Sersem gibi.

Takside, kolunu beline attı hemen. Sıyrılıp kurtuldu Elisabeth, ama bunu tatlı bir bakışla ödedi.

Folies-Bergère yakınındaki İspanyol lokantasında bekliyordu dostları, çoktan gelmişlerdi. Laterre ve karısı gözlerine inanamıyorlardı: Michel'le Elisabeth yan yana! Bayan Laterre her zamanki gibi güzeldi gene: Gözleri iri olduğundan fırlak hissi veren, burnu kemerli, uzun boylu, suni şekilde zayıf bir esmer. Bu Doğulu güzellik türünden pek hoşlanmıyordu Michel. Irène'in intiharı sırasında epeyce asılmıştı Michel'e Bayan Laterre, ama Michel oralı olmamıştı hiç, hoşlanmıyordu zorla değil ya. Sonra ortada kocası vardı; ot yemeyen cinsinden, açıkgörüşlü, alaycı bir adam. Ambroise'a gelince, Rosette kıskanç olmakta yerden göğe haklıydı: Gözlerini Elisabeth'ten ayırmıyordu doktor. Boş masa yoktu lokantada, barda birşeyler yudumlayarak beklemek gerekti. İki İspanyol şarkıcıyla gitarcıları, müzikten çok gürültü çıkarıyorlardı. Buna karşılık, avuç içi kadar

bir boşlukta dans etmeye çırpınan dansöz, yaşını, yorgun giysilerini, düşük göğüslerini ve suni ipek çoraplarını öylesine güleryüzlü bir tevekkülle kabullenmiş görünüyordu ki, bu haliyle, düpedüz hoş bir kadın olup çıkıyordu. Ama kastanyetlerini, dişlerini takırdatır gibi şıkırdattığını unutmayalım. Pierrot, ahmak taklidinde karar kılmıştı: Bardaki kâğıt peçetelere karikatürler çiziyordu durmadan. Elisabeth barın önündeki yüksek bir tabureye oturmuş, bir ayağıyla karşıdaki tabureye yaslanmıştı. Bu kadar zarif çorap ve bu kadar tapılası ayak görmemişti hayatında Michel: Hemen derhal dizüstü düşmeli! Mutfaktan gelen iki garson, ellerinde kollarında bir yığın tabak, yorgun ve öfkeli «pardon»larla önlerinden geçiyordu. Ve patron ellerini çırparak herkese bir ağızdan şarkı söyletmekteydi. Kimsenin kimseyi işitmesi mümkün değildi. Peki ama ne oldu bizim masa? Bir dakika, mösyö, hesabı istediler. Michel, yaslanması için ayakta arkasında durmuştu Elisabeth'in. Fısıldıyordu:

—Çekip gidelim buradan Elisabeth, yalvarırım çekip gidelim.

İşitmiyor gibiydi onu, konuşuyordu hep. Nitekim Elisabeth, Bayan Laterre'e dönüp de:

—Biz bir tur ataçağız, geç kalacak olursak yemeğe beklemeyin, bizsiz yiyin. Ve isterseniz sizi Harry's Bar'da bulalım.. dediğinde, rüya gördüğünü sandı Michel.

Şaşkınlık içinde:

—Harry's Bar, diye tekrarladı Bayan Laterre.

Michel bile utanmıştı.

Bir taksiye atladılar:

—Nereye gitmek isterdiniz Elisabeth?

—Orman'a, dedi şoföre.

Orman'ın simsiyah, ağaçlı yolları. Mümkün olduğu kadar yavaş gidiyordu taksi: İçeridekilerin acelesi olmadığını çok iyi biliyordu şoför. Elisabeth'in gözleri bir fenerin ya da geçen bir otomobilin ışığında parlıyor, sonra karanlığa

gömülüyordu yeniden. Eğer başları ya da bütün dünya değil idiyse, taksiydi durmadan olduğu yerde dönen.

—Evinize götürün beni Elisabeth, yahut istediğiniz yere gidelim. Olmaz bu böyle.

—Hayır..

Delice öptürüyordu kendini, ama hep, «Hayır,» diyordu. Sonra birden, ara bölmenin camını tıkırdatarak:

—Daunou Sokağı, Harry's Bar, dedi.

Ondan sıyrılıp kendini arkaya attı Michel: Konuşamıyordu öfkeden, deliye dönmüştü. Elisabeth'in omzuna düşen başını şiddetle itti.

—Nasıl da zalimsin, dedi Elisabeth.

Ve sesinde öyle bir acı vardı ki, güneşte kalmış kar gibi eridi Michel'in öfkesi. Daunou Sokağı'na kadar birbirlerine sarılıp hiç kımıldamadan kaldılar. Saçlarını düzeltmeye, rujunu ve pudrasını tazelemeye çalışıyordu Elisabeth.

Bar hemen hemen bomboştu. Ama belki de aşağıki salondaydılar? Evet öyleydi nitekim. Köşedeki masaya oturmuşlardı. Sadece onlar. Gözlerini Michel'le Elisabeth'e dikmişti hepsi. Sessizdiler. Elisabeth, yüzünde dünyanın en tabii gülümseyişiyle ilerleyip oturdu masalarına, ve:

—Michel, gelmiyor musunuz, dedi.

Katiyen insan saygısı yok bu kızda. Herkes onunla birlikte yataktan çıkıp geldiğini sanıyor, umurunda bile değil. Bir piyanist, dipteki piyanoyla adeta savaşıyor; Amerikanca bir şarkıya girer gibi oluyor zaman zaman. Zilzurna bir müşteri, piyanoya dirseklerini dayamış ama gene yalpalayarak, hımhım bir sesle piyaniste birşeyler anlatıyor. Bütün masalar boş.

—Bu akşam hiç de neşeli değilsiniz, diyor Elisabeth.

Gaddarca alay mı ediyor, yoksa bilinçsizliğin doruğuna mı tırmanmış?

—Siz olmayınca neşe de olmuyor, sevgili Elisabeth, diyorlar.

Ve nihayet ödüyorlar hesabı.

Opéra Caddesi'nde Michel, bir taksi çevirmişti:

—Beni bağışlayın, dedi. Biliyorsunuz, Saint-Cloud'da oturuyorum.

Kadınların elini öpüyordu. Elisabeth'teydi sıra.

—Beni evime bırakmayacak mısınız?

—Hayır.

Ani bir tokat gibi inmişti sesi. Taksinin kapısı da aynı sesle kapandı.

—Hadi Elisabeth, dedi Laterre. Biz bırakırız sizi.

Ötekiler, Pierrot, Ambroise ve sevgilisi Rosette, olanca kibarlıklarıyla müsaade istediler.

VII

—Ne oldu dün akşam kuzum? Niye gelmedin Rus Balesi'ne? Koca salonda bir tek senin yerin vardı boş kalan.

—Akıl almaz bir küçük orospuya rastladım.

—Bak hele. Hemen anlat.

Michel'le Bielenki, Saint-Cloud'da baş başa kahvaltı etmekteydiler. İlk defa olarak pencereleri açıp kahvaltı edebiliyorlardı. Park çıplaktı henüz, gıdıklanmış gibi ürpermekteydi hafiften. Bir maden suyunun hava kabarcıklarını andıran ufacık sürgünler belirmişti bozluğun üzerinde. Pencereler açıktı ama kalorifer de hâlâ yanmaktaydı. Anlatıyordu Michel:

—...Güzel değil, hayır.. ama tapınmaya layık bir şey. Daha çok ufak tefek, biraz da bodurcana ve tombul, ama tam da öyle değil, yanlış anlama. Tapınmaya layık bir şey diyorum sana, tapınmaya layık!.

—Bağırma yahu! Tersini söyleyen mi var sana! Demek bu derece?

—Senin hoşuna gitmez herhalde. Star tipini seversin sen, iri gözleri, kocaman göğüsleri. Benimkinin göğüsleri güzel olmasa gerek sanırım.

—Yazık.

—Katiyen. Güzel göğüslü olmamak öyle yakışıyor ki haspaya! Tam tersine, göğüsleri güzel olsa yazık olurdu, çirkinleşirdi çünkü. İşin yürümeyen yanı, beni bir süre taksiyle dolaştırıp eli boş geri göndermesi! Ama arzu etmediğinden değil haa. Ve Michel macerasını baştan sona anlattı.

—İşte sana kabaca, adice, ve bir hiç için bir çuval inciri rezil eden bir kadın, dedi sonuç olarak.

—Evine bırakmalıydın, dedi Stanislas filozofça bir edayla. Her şey yoluna girerdi.

—Yapacak hiçbir şey yoktu, hayır! Yalnız ondan hoşlanan kadınlardan nefret ediyorum. Artık yirmi yaşında değilim, anlıyor musun? Sinemalarda ya da park sıralarında öpüşerek kaybedecek vaktim yok benim! Paydos bu türlü oyunlara.

Öfkelenmişti birden. Stanislas gülüyordu:

—Git bugün gör kızı, dedi.

—Katiyen! O kadar öfkeliyim ki, kaba davranabilirim rahatça. Nasıl korkunç bir tabiilikle insanların karşısına çıktığını ve gidip masalarına oturduğunu görseydin. Yerin dibine geçtim inan ki!

—Anlattığın kadarıyla hoşuma gitti yeni oyuncağın! Benimle çıkacak mısın?

Kahvesinden son bir yudum alıp kalkmıştı Bielenki.

—Hayır, çok yorgunum.

Michel fincanını eğmiş, telveyle tabağın ortasına bir çiçek çiziyordu.

—Orospu veya değil, senin hakkından geldiği besbelli yavrum. Akşama görüşürüz, hadi hoşça kal.

Masayı topluyordu Jules: Michel'in oynadığı fincanı insafsızca çekip aldı elinden. Michel, yandaki küçük salona, piyanonun başına geçti.

—Jules bana bir konyak verir misiniz!..

İskemlesine iyice yerleşmiş, çalmaya koyulmuştu. Piyanonun üzerine bir şişe ve bir kadeh bıraktı Jules.

Uzun süre çaldı Michel. Zaman zaman söylüyordu da. Yan odada uyuyan ve uyandırılmaması gereken birisi varmış gibi, yavaş bir sesle. Oysa yan odada hiç kimse yoktu, Jules bile mutfağa inmişti. Eşyalara, duvarlara çarpıp kırılıyordu sesi. Hiçbir şey, hiç kimse için söylemiyordu. Kendi kendisi için söylüyordu belki sadece. Kendi kendisini büyülemekteydi; öyle ki, sonunda kalkıp Montparnasse Bulvarı'na gitmekten başka bir işi kalmıyordu yapacak. Ama böyle damdan düşercesine çalabilir miydi kapısını? Hiçbir şey bilmiyordu bu kadın hakkında. Ya birisi varsa evinde?

Bugatti'yi Closeraie des Lilas'nın önünde bıraktı. İşte şu gri bina. Tırmandı üç katı bir solukta, kapıyı vurdu. Cevap yok. İndi, birkaç adım yürüdü bulvarda. Hesaba vuracak olursak, satmış sayılırdı onu kadın. Dönmekten başka çare yoktu.

Ama akşam yemeğinden sonra dayanamadı gene, Coupole'ün yolunu tuttu. Oradaydı, evet. Laterre ve karısıyla birlikte, dipteki son masada oturuyordu. Ulaşabilmek için, bir alay tıraşçıya merhaba demesi gerekti Michel'in, ama dayanamayıp ulaştı.

Soğuk karşılandı Michel. Laterre'ler tarafından tabii; ötekileri tanımıyordu. Bir dehlizden ibaret olan bu barda, banketlere yığılmış, tabureler tünemiş bir haldeydi insanlar. Hem sokak, hem de kahve kapıları durmadan açılıp kapanıyordu: Giriyordu insanlar; şöyle bir göz attıktan sonra ya dönüyor, ya da kalıyorlardı. Çiçekçi kız, o her zamanki hızlı, «Hanımlar çiçek sever..»iyle geçiyordu aralarından. Telaşlı sesler ve insana bir yerlerde yangın çıktığını düşündürecek kadar yoğun bir duman. Michel, Bayan Laterre'in yanına oturmuş, kadına elbisesi hakkında kompliman yağdırmaktaydı. Büyülenmişti adeta Bayan Laterre. Ve Michel, Elisabeth'e sırtını dönmüştü: Dün gece olanlardan sonra gene de bu insanlarla oturuyor yarabbi, hiç mi incelik yoktur bu kızda!.. Elisabeth, yetersiz sesinin elverdiği kadar yüksek bir tonda:

—Mösyö Vigaud, dedi, şunu okur musunuz?

Katlanmış bir kâğıt uzatıyordu Michel'e: *«Biraz dışarı çıkalım, söyleyeceklerim var size.»* Al bakalım! Öfkeyle döndü kıza, gözleri gözleriyle çatıştı bir an. İşin bu noktasında kaybedecek hiçbir şey yoktu artık, her şey aleni olmuştu; hatta gülünçlükten kurtulmak için, üstüne üstüne gitmek gerekiyordu durumun.

—Sigara alacağım, dedi. Benimle gelir misiniz Elisabeth?

Sigara içmediğini herkes biliyordu ama önemi yok artık. Elisabeth hemen kalkmıştı.

Sokak insan doluydu. Dôme, Rotonde, Coupole arasında dans eden bir kalabalık. Bir kadril çalıyorlar. Dans edenler, bazen müziğin bile ucu ucuna eriştiği dip salonları dolduruyor. Stanislas Sokağı'nı aştılar. Edgar Quinet Bulvarı'ndalar şimdi.

—Neydi söyleyeceğiniz Elisabeth?

Adımları o kadar büyüktü ki, Elisabeth geride kalmıştı. Cevap vermeyince, durdu Michel:

—Evet, dinliyorum?

—Sizi seviyorum, dedi Elisabeth dünyanın en tabii sesiyle.

Karşı karşıyaydılar. Sokakta tesadüfen rastlaşan ve yol üstü bir şeyler konuşmak için duran iki tanış gibi.

—Sizi seviyorum..

Elini pardösüsünün cebinden çıkardı Michel ve tutup çenesini kaldırdı kızın, fenerin ışığında daha iyi görmek ister gibi. Tapınmaya layık olduğunu gördü sadece. Montparnasse garına doğru yürüdüler.

—Bütün bunlar ne demek oluyor Elisabeth? Daha dün benimle yatmak istemiyordunuz, bugün beni sevdiğinizi söylüyorsunuz. Açıklayın..

—Açıklanacak bir şey yok: Sizinle yatmak istemiyorum. Sizi seviyorum. İki apayrı şey bunlar..

—Aşkı bir yana bırakalım Elisabeth, niye bana bunları

söylediğinizi bilmiyorum. Gelin benimle beraber. Saint-Cloud'ya veya size gidelim. İstediğiniz yere..

—Öyleyse şu kahveye gideceğiz..

Küçük ve ışıksız bir kahvenin kapısını itip girmişti. Tezgâhtan bir yarım bölmeyle ayrılmış olan kısma geçtiler. Hiç kimse yoktu. İçinde kırıntılar yüzen iki bardak sütlü kahve getirip önlerine bıraktı garson. Kocaman bir kedi, kahverengiye boyalı radyatörün üzerine kurulmuş, bir açıyor gözlerini, bir kapıyor.

—Kızmayın bana ne olur. Elimde değil! Elimde değil çünkü seviyorum sizi. Sınırsız bir şey bu. Ve korkuyorum.

—Peki ama neden korkuyorsunuz yarabbi.

—Sınırsız olandan. Öldürür bu beni, anlıyor musun! Sınırsız çünkü, sınırsız..

Ve «sınırsız» derken, nasıl da sınırsızlaşıyordu! Birden sarıldı Michel: Öpmek, öpmek, öpmek onu. Başka bir şey düşünmüyordu artık. Bir çift girmişti içeri. Elisabeth yüzüne çekidüzen vermeye çalıştı. Bir adamla bir kadın, ellerinde ufak bir valiz, gardan geliyor olsalar gerek. Öylesine kendi meselelerine dalmış durumdalar ki, onları değil rahatsız etmek, fark edecekleri bile şüpheli.

—Ne anlamı var şimdi bunun Elisabeth, çok daha rahat etmez miydik evde?

—Israr etme ne olur.. Öp beni..

Garson, iskemleleri masaların üzerine yerleştirmeye koyulduğu vakit çıkmışlardı kahveden. Elisabeth'in evinin karanlık merdiveninde de uzun uzun öpüştüler. Sonra Michel, istemeye istemeye ayrıldı: Ertesi gün gelip öğle yemeğine götürecekti onu. Akşam da dansa gideceklerdi.

VIII

Her gün görüyorlardı birbirlerini, bazen de günde iki kere buluşuyorlardı. Michel'in hayatı, Elisabeth'in randevularına

koşmakla geçiyordu. Sonra da birbirlerinden hiç ayrılmaz oldular. Montparnasse lokantalarında, dansinglerde, Jockey'de, Coupole'de, her yerde beraberdiler. Sonra bir gün geldi, Elisabeth direnmedi Michel'e. Niye o gün de bir başka gün değil, bilmiyordu Michel. Kızın yüzünün bir ölü yüzünün güzelliğine büründüğünü görmüş ve korkmuştu. Ama ölmemişti işte..

Sınırsız bir zevk içinde yüzüyordu Michel; ama Elisabeth'i haddinden fazla tutkulu buluyordu. Michel'in hayatta onunla uğraşmaktan başka birşeyler yapmaya da hakkı olduğu fikri, aklının ucundan bile geçmiyordu Elisabeth'in. Üç ay içinde Stanislas'la sadece iki akşam yemeği yiyebilmişti; o da yemekten sonra hemen fırlayıp Elisabeth'i bulmak şartıyla. Allahtan Stanislas da Line Borel'le, o kusursuz güzellikteki kadınla doluydu da bu duruma aldırış etmiyordu pek. Michel, Stanislas'la tanışmak üzere Saint-Cloud'ya gelmesini istemişti Elisabeth'in, ama söz geçirememişti bir türlü: «Bilirim ben o iyi dostları..» demişti. «Kaynanayı tercih ederim, daha az zehir saçar hiç olmazsa..» Yeni koleksiyonla iki ay için Londra'ya giden Simone de Bressac'a bir güle güle olsun diyememişti. Bu istilaya karşı savaşmayı denemedi değil Michel, ama hemen vazgeçti: Ya hepten bırakmak, ya da bir an bile yanından ayrılmamak gerekiyordu bu kızın. Café de la Closeraie des Lilas'da dostlarıyla otururken birinci kata çıkıp bir bilardo partisi yapması, gözyaşları ve diş gıcırtılarıyla karşılanması için yeterliydi: Sevmiyordu onu Michel, anlamaz değildi Elisabeth, aşkın ne olduğunu bilmiyordu hayır! Korkunç bir şeydi bu, dayanılmaz bir şeydi ama elbet bir gün o da sevecek ve işte o zaman anlayacaktı nasıl acı çekildiğini!.. Belki on kere, ilişkiyi koparmasına ramak kaldı Michel'in; ama sonunda gene Elisabeth'in bütün kaprislerine katlanma yolunu seçti: Kaprisli falandı ama tadına da doyulmuyordu. Tadına doyduğu gün bir çaresini bulurdu elbet. Bu türlü bir aşk anlayışı, Kuzey ülkelerine özgüydü herhalde:

İsveçli'ydi Elisabeth. Önce Doğuda, Çin'de, Hindistan'da, sonra da Rusya ve Fransa'da görev yapmış bir konsülün kızıydı. Babası yeniden uzak bir göreve atandığında, İsviçre'de bir pansiyona yerleştirmişti kızını; ve pansiyon çıkışı, Elisabeth, bir pansiyon arkadaşının kardeşiyle evlenmişti. Diplomattı kocası da. İki yıl evlilik ve eziyet. Adam Katolik olduğundan boşanmak kolay olmamıştı (aile baskısını da hesaba katalım).. Allahtan kendi küçük gelirleri vardı da, maddi bakımdan bağımsız kalabilmişti. Boşandıktan sonra da gidip İsveç'te ailesiyle birlikte ömür çürütmeye yanaşmamıştı tabii. Zaten bu arada annesi de ölmüş bulunuyordu ve babasıyla hiçbir zaman anlaşamamıştı annesi de. Sözün kısası Paris'te kalmış, edebiyat fakültesine yazılmış, edebiyat lisansını almıştı. Ve bu otuz yaşındaki kadının ideali, görünüşe bakılırsa, aşktı. İdeali evet: Başkalarının, uğrunda hayatlarını feda ettiği cinsten bir ideal. Tabii bu arada herkes gibi onun da sevgilileri olmuştu. Tuhaf bir romantizm ve sinizm, erkeksi bir zekâ ve çocuksu bir bilinçsizlik karışımıydı Elisabeth. Fransa'da kadından çok erkek olmasından şikâyet ediyordu Michel'e; o kadar çok erkek vardı ki, birisiyle bir kere yatmaya görsün, hemen evlenelim diye üzerine çullanıyorlardı! Kahkahalarla gülüyordu Michel; ve emin olduğu halde, katiyen tersini iddia etmiyordu. Eşya dolu bir masa üzerinde gezinen bir kedi ustalığıyla gidip geliyordu âşıkları arasında, ama yorulup sabrının tükendiği anlar da vardı! Çünkü, Michel'e kafa tutmasını biliyordu ama kendisine de kafa tutulabileceğini aklı almıyordu. Kavgadan nefret ettiğini söylüyordu hep: Birleşmek gibi, ayrılmak da vardı bu hayatta. Ve bunu söylerken, kendi görmek istemediği bir futbol maçına onu da bırakmamaya iyice kararlı, sımsıkı sarılıyordu Michel'e! Aşırıydı evet, insafsızdı; başkasına çuvaldızı batırırken kendisi için iğneye bile tahammülü yoktu. Ama sonuna kadar tapınmaya değer ve sonuna kadar sevimli ve sonuna kadar dokunaklı ve sonuna kadar sevgiliydi.

Aşkla, müzikle, dansla, alkolle, insanlarla dolu günler ve geceler derken, bahar, almış onları yazın ortasına eriştirmişti..

Michel ertesi akşam gelemeyeceğini, çünkü Bielenki'nin Line Borel şerefine büyük bir suvare verdiğini söylerken, Elizabeth'in bunu bu derece kolaylıkla kabul edeceğini aklından bile geçirmemişti! Elisabeth dinlemiyordu bile, ama o şaşkınlık içinde açıklamaya devam etti: Palace'ın patronlarından Dufresne'e göstermek istiyordu Bielenki Line'i, bir iş anlaşması söz konusuydu..

Kendini bu kadar zamandır görmediği kişilerin arasında bulunca, ne kadar değişmiş olduğunun farkına vardı birden Michel. Öylesine bağımsız, öylesine hürdü ki onlardan, o ana kadar farkına varmadığı imkânlarının bilincine erdi birden. Kadınlar konusunda da aynı şeydi bu: Hor görerek bakıyordu kadınlara, ve böyle bir ruh hali içinde topunu birden küçükparmağının ucunda oynatabileceğini düşünüyordu. Elisabeth'ten başka bir kadına sarılmayalı aylar olmuştu. Vakit gece yarısı işte, Elisabeth çoktan uyumuştur şimdi, yorgun olduğunu söylemişti gelirken. Sadece Line'le dans etti (ilâhi bir güzelliği vardı Line'in o akşam), ama kadının kollarında erimeye başladığını hisseder etmez götürüp bir iskemlenin üzerine bir paket bırakır gibi bıraktı hemen; ve büfenin kurulu olduğu yemek salonuna geçti. İnsanlar birbirini eziyordu burada. Kontes Lily Pastre (iki fraklı adamın arasındaydı ve adamlar, önlerindeki kafa duvarının üzerinden uzanıp bir kadeh içki yakalamaya uğraşıyorlardı) kısa bir süre esir aldı Michel'i; sonra Bettina Smith, her zamanki gibi güzel ve sözü sohbeti bir Amerikalı delikanlıyı kahkahadan kırıp geçirecek kadar anlamsız, bir piliç budu emretti; akrobasi yapmaya girişti Michel, ama sonunda yakaladı pilici. Bütün bu insanlar bir haftadır ağızlarına tek lokma koymamışa benziyorlardı. Paris ufkunda belirdiğinden beri büyük bir hayranlık duyduğu

muhteşem Lady Abdy'yi görünce, yemeği hepten unuttu Michel.. Coco Chanel, suni mücevherlerle pırıl pırıl siyah elbisesi içinde, grandük Dimitri ile kaynatmaktaydı ve bir istakoz salatasıyla savaşmaktaydı İspanya veliahtı. Hüzünlü ve güzel gözlü ufak tefek bir esmer adamla Etienne de Beaumont'un yanına, pencere aralığına oturmuş olan Cocteau:

—Michel, diye bağırdı. Yanımıza gel biraz. Dinledin mi Brik-Top'taki zenciyi? Sakın kaçırma. Dehşet!

—Ne söylüyor? Dur şimdi, sonra söylersin.

Yanından geçen metrdotelin tepsisinden iki kadeh şampanya alıp art arda dikti, evin genç kızı rolünde olmak bayağı susatıyordu insanı, sıkıntısı da caba. Dansa ayrılmış olan büyük beyaz holde kendine bir yol açarken:

—Dinle bak, bunu söylüyor mu, diye haykırdı Cocteau'ya.

Sonra orkestranın setine tırmanıp seslendi:

—*Come on, boys!*

Nefis bir zenci orkestrasıydı bu; ama Michel onlara, bir rujun bir kadın yüzüne eklediğini eklemekteydi. Ve Michel, bu orkestradan, kadife şeritleri andıran uzun sesler çekip çıkarmaya koyulduğunda, salonun havası birden değişti. Davulun makinalaşmış yürekleri bir tremoloyla ta kökünden sarstığı, saksofonlarla trompetlerin hafifmeşrep nükteler savurarak renklendirdiği bu toplu "emprovizasyon"u, piyanonun ritmi yönetmekteydi şimdi. Bettina Smith'in yanındaki genç Amerikalı, dayanamayıp:

—*This is a hot boy!* diye bağırdı.

Ve bir davulun yol göstermesiyle birlikte Michel'in sesi girdi oyuna. Işıklar söndürüldü hemen: Bir projektörün altında, gözleri yarı kapalı, omuzları hafifçe sallanan bir Michel vardı sadece artık. Arkasında zenciler, gölgeler gibi kımıldıyor ve salonu dolduran sese, sesleriyle bir zemin, bir çerçeve yaratıyorlardı. Michel'in kanatlı sesi..

Sıradan parodi seyircileri gibi, uluyarak alkışlıyordu konuklar..

Sonuç, facia oldu: Bu şenliğin, Line'i en dayanılmaz güzelliği içinde görsün diye tertiplendiği Dufresne, Michel diye tutturdu. Line'e dönüp bakmadı bile; Michel'i istiyordu, o kadar! Büyük bir kaşenin yanı sıra afişte yıldız payı teklif etti Michel'e; ve bütün bunları Line'in huzurunda ve Line'e sırt çevirerek yaptı. Ağlamasına ramak kalmıştı kızın, Stanislas hemen bir bahane uydurup kızı uzaklaştırdı. Michel'se dehşete düşmüştü; terbiyesizlik etmedi ama Duresne'i orta yerde teklifleriyle baş başa bırakıp Line'in ardından seğirtti. Kalabalığı yarıp geçmek mümkün değildi: Çekip çevirmeler, alkışlar, vaat dolu gülümseyişler. Elini hayranlıkla sıkan ufak tefek esmer ve silik adamın, bunca hayranlık beslediği Cole Porter olduğunu bile sonradan öğrendi. Bu türlü şenlikler düzenleme uzmanı şişman Elsa Maxwell, yolunun üzerine dikilmiş:

—Stanislas burada beni aştı, burada hakkımdan geldi Stanislas, diye tekrarlıyordu.

Alfred Savoir da kutladı Michel'i; sonra, öbür dünyalı gözleriyle Chadourne kardeşler ilerledi. Amerikalı delikanlı:

—*You must come to the States*, diye haykırmaktaydı durup dinlenmeksizin.

Ve Michel nihayet kendine bir yol açtığını sandığı anda, Cécile Borel'in, kalabalığı yararak üzerine doğru geldiğini gördü. Başı sağ omzuna eğikti, bir göğsü neredeyse fırlayacaktı dekoltesinden, koca bir çiçek demeti getiriyordu kucağında ve demeti etkili bir jestle Michel'e doğru saçarken:

—İlkbaharı ayağına getirdim, al, diye haykırdı.

Uzun uzun alkışladılar. Hanımların parmaklarına öpücükler kondurmak, teşekkür sözleri gevelemek gerekti. Ve nihayet sıyrılıp dörder dörder çıktı merdivenleri: Stanislas küçük salondaydı, evet; Line'i teselli etmekle meşguldü.

—Senin ne suçun var ki yavrum, kabul etmen lazımdı...

Başını bir yastığa gömmüş olan Line, hıçkırmaya koyuldu.

—Biliyorsun ki, kabul edemezdim. Nasıl üzgünüm, nasıl üzgünüm, nasıl üzgünüm bilemezsiniz ve hemen toz oluyorum ortadan. Ve daha henüz vakit var Line, yakalayın Dufresne'i, yola gelmemesi için hiçbir sebep yok, yalvarırım Line..

Yanına oturup saçlarını okşamaya girişti:

—Koca aptal, dedi, gayet iyi biliyorsunuz ki, herifin kadınların tarağında bezi yok, derdi günü erkek ve tek sebep de bu. İnsan sizin gibi harika bir kadını görür de üstüne atlamaz olur mu yoksa!..

—Hiç kimse üstüme atlamak istemiyor benim, diye hıçkırıyordu Line, hiç kimse. Ne Dufresne, ne siz, ne de bir başkası..

—Peki ya ben, dedi Stanislas ağlamaklı bir sesle.

Michel onları baş başa bıraktı. Sinirlenmeye başlamıştı. Servis merdiveninden indi aşağıya: Allahtan ki ön tarafta yer bulamamış, arabayı evin arkasına çekmişti.

İnanılmaz derecede güzel bir hava vardı dışarıda. Masallara layık bir yaz gecesi. Açık pencerelerden bahçeye süzülüyordu müzik; parmaklığa kadar eşlik etti arabaya ve orada, evden ayrılmak istemezmiş gibi, arabayı gecenin ortasında yalnız bıraktı. Sarsıntısız ilerliyordu Michel. Kendi müziği vardı onun şimdi, kendi şarkısını dinliyordu için için, yıldızlara adadığı şarkıyı. Sebepsiz bir sevinçle doluydu içi. Sevinç değildi bu, hayır; sınırsız bir mutluluktu. Ve titriyordu mutluluktan, mutluluktan deli gibiydi. İçinde gülen şeyi daha iyi işitmek için, arabayı durdurdu Michel: Ne var, ne oluyor, nedir bu mucize? Ve bildi ki, Elisabeth'i sevmektedir.

Kaptı direksiyonu, yola daldı araba; köprüyü, Orman'ı aştı; baş döndürücü bir hızla geçti Champs-Elysées'yi.. Bir polis düdük çalıyordu arkasından, ama Michel Concorde

Meydanı'ndaydı şimdi, Meclis'in önündeydi. Allahtan gecenin ikisiydi vakit, ve bomboştu sokaklar, yoksa Raspail Bulvarı'na açılan caddelerde ölüm işten değildi. Montparnasse bulvarı işte, işte gri yapı, merdivenler ve kapı.

Cevap yok! Bir daha vurdu kapıya. Sessizlik, kapkara bir sessizlik. Kapının yanına, sahanlıktaki basamaklara oturdu. Tak! deyip sönmüştü otomatik. Karanlık, sessizliği iki kat arttırıyordu.

Geçiyordu zaman. Gece elbisesi ve gece şapkasıyla şu basamağa oturalı yüzyıllar olmuştu belki. Tükenmedi sabrı, eğer ucunda Elisabeth varsa yüzyıllarca bekleyebilirdi. İlk aşk gecesiydi bu.

Önce sesini işitti aşağıdan doğru gelen:

—İyi geceler ve teşekkürler, diyordu.

Sonra otomatik tak dedi ve gözlerini kırpıştırdı Michel. Birinci kattaydı, şimdi ikincide ve işte! Doğruldu.

—Ay! Nasıl korkuttun beni! Çoktandır mı burdasın?

Hiç şaşırmamış gibiydi onu kapıda bekler bulmaktan, oysa ertesi akşama sözleşmişlerdi. Küçük canavar. Anahtarı bulmak için çantasını kurcalıyordu şimdi. Michel arkasında duruyordu, göğsü yüreğine dar geliyor gibiydi:

—Beni öpmeyecek misin?

—Öpmez olur muyum..

Öpmedi ama.. Kapıyı açmaya uğraşıyordu hep. Girdiler.. Eldivenlerini çıkarmaya koyuldu, sonra şapkasını. Küçük canavar.. Onun gözünde hiçbir şey yoktu değişen. Ve söyleyecekti bunu kendisine. Her zaman söylediği gibi. Yeryüzünün çehre değiştirdiğini bilmiyordu daha, hayır.

Elisabeth, aynadan gülümsediğini görüyordu onun; döndü ve yukarıdan aşağıya küçük bir el hareketiyle:

—Çok güzelsin, dedi hayranlık içinde.

Küçük canavar! Dizüstü düştü Michel, kollarıyla bacaklarını sardı Elisabeth'in:

—Benim bu küçücük ayaklar, bu minicik ayaklar benim.

Öpüyor, delice öpüyordu minicik ayakları şimdi. Ve hiç kımıldamıyordu Elisabeth, bırakıyordu öpsün; başını eğmişti biraz ve biraz ciddiydi. Kurtulmayı denedi bir an. Michel doğruldu; ceketi ve yeleği uçuştu havada. Elisabeth de soyunmaktaydı:

—Suvare nasıl geçti, dedi elbisenin içinden.

Çamaşırları siyah ve kısaydı; beline kadar çıplaktı şimdi sırtı, göğüsleri hafifçe sarkıyordu. Tamamen soyunup, ayakları devekuşu tüylü ökçeli terliklerin içinde, bir eli boynunda öbür eli bir göğsünün üzerinde, o ağlanarak öpülesi elleri. Yatağa oturduğunda, aşk ve mutluluktan gözlerini yumdu Michel. Ve açtı kollarını, sarıldı.

Sabahın beşine doğru, saate baktı Elisabeth:

—Hemen gitmen lazım, dedi.

—Hayır, ne olur!

Elisabeth'i göğsüne bastırarak yeniden uykuya dalmıştı Michel ve Elisabeth sarsmaya başlamıştı onu:

—Evet Michel! Michel.. Gitmen lazım diyorum sana... Kapıcıdan ötürü.

Şaşkınlıkla uyandı Michel:

—Kapıcıdan mı? Üç ay sonra kapıcı!

—Evet evet. Bugün müthiş ters bakıyordu bana.

—Ne oluyor sana Elisabeth! Kapıcı kadının bakışlarını fark etmeye başladın!

Kulaklarına inanamıyordu bir türlü, öylesine garipti. Öfkeyle sıyrıldı Elisabeth:

—Gitmen lazım diyorum sana. Erken kalkacağım. Üstünde bu elbiseyle gündüz vakti ne yaparsın!

Michel kalktı. İskemlenin üzerinden geceliğini almış giyinmişti Elisabeth. Yatağın içinde diz çökmüş, yastıklarla örtüleri düzeltmekteydi. Uzun geceliğini, altında kıvrım yapmasın diye çekip yeniden uzandı, battaniyeyi de çekti üzerine ve rahat bir soluk aldı.

—Tamam, dedi Michel. Rahat edebilirsin artık.

Ayakkabılarını bağlarken bu rahat soluk üzerine dur-

muş, bakıp kalmıştı.

—Nefret ediyorum geceliksiz yatmaktan, gecelikle yatmaya bayılıyorum. Çabuk ol, ayakta uyuyorum çünkü..

—Ayakta! Saint-Cloud'ya gidecek olan yoksa sen misin!

—Uyuyorum..

—Yarın kaçta?

—Telefon ederim.

—Şimdi de söyleyebilirsin pekâlâ..

—Sıkboğaz etme beni, uyuyorum. Işığı da söndür, olur mu sevgilim..

Ayaklarının ucuna basarak çıktı Michel, kapıyı sessizce örttü.

IX

Henüz uyanmıştı Michel ve atlas astarlı şahane bir robdöşambr içinde pencere kanatlarını açan Stanislas'a bakıyordu. Güneş dolmuştu odaya.

—Uyuduğun yeter, dedi Stanislas. Kahvaltıyı buraya çıkarmasını söyledim Jules'e.

—Dün sen ne yaptın bilmiyorum ama ben kendimi bir balık gibi taze hissediyorum!

Yatağın üzerinde köprü kurmuştu Michel.

—Mümkün.. Ben Line'i teselli ettim. Bütün gece.

—Öyle ya. İğrenç bir hikâyeydi gerçekten!

Arkasında hizmetçiyle Jules girmişti. Uçlarında tuttukları üzeri donanmış bir masayı içeri aldılar.

—Pencerenin önüne mi mösyö?

—Evet. Şimdi oldu, tamam.. Gidebilirsiniz.

Açık pencerenin önüne karşılıklı oturdular. Güneş ve sıcaklık doluyordu odaya. Michel'in üzerinde sadece bir slip vardı, güneş banyolarıyla tunçlaşan derisi elbise yerine geçiyordu evde. Stanislas, kaşığıyla, önündeki kızmemesini isteksiz isteksiz karıştırarak sordu:

—Söyler misin bana dün gece niçin büyücülük yapmak ihtiyacını duydun?

Bir kavganın girişi gibiydi bu soru. İçini yuttuğu yumurtanın kabuğunu tabağa bıraktı Michel.

—Büyücülük değildi yaptığım.

—Yapmamış! Şarkı söylemeni isteyen biri mi oldu senden yoksa?

Michel ikinci bir yumurtayı yutmak için geriye devirmişti başını..

—Evet! Sana söylüyorum!

—Hoşuna gideceğini sanıyordum, yani memnun olacağını. Briktop'taki bir zenciden söz etmişti bana Cocteau. Hayır, doğru değil bunlar! İşin gerçeği, şarkı söylemek istiyordum!

—Birdenbire mi geldi bu istek? Şarkı söyler misin dendiği zaman, belki sesini işitmekten birisi ufacık bir haz duyar korkusuyla konuşmazsın bile; ve kesinlikle susman gereken tek gecede bülbül kesiliyorsun!

Michel, yüzünde hareketsiz ve ahmakça bir gülümseyiş, pencereden dışarı bakıyordu:

—Âşığım, dedi, âşık olduğum için şarkı söyledim.

Bielenki hışımla bırakmıştı fincanını masaya:

—Nedir bu yeni icat, diye haykırdı,

Gülümseyişini ona çevirdi Michel ve Stanislas, peçetesini yere fırlatıp kollarını havaya kaldırdı:

—Kim doluyor bu felaketleri benim başıma! Line'in nazını çektiğim yetmezmiş gibi bir de senin aşkınla mı uğraşacağım şimdi ben!

Terli dazlağının etrafındaki tüyler öfkeden titremekteydi.

—Gebe kaldığımı söylemiyorum ki anacığım ben sana! Âşık olduğumu ve mutlu olduğumu söylüyorum. Ne bağırıyorsun yani?

—Bağırmak hoşuma gidiyor da ondan bağırıyorum, dedi Bielenki sakin bir sesle.

Ve kendine çay koyarken sordu:

—Geceyi zehirleyen o küçük orospu mu?

—Ta kendisi. Ve şimdi de şu gördüğün ben, lütfen bana telefon etmesini beklemekteyim ve belki hemen beni ister de onu bekletirim tasasıyla derhal gidip giyineceğim..

Gürültüyle gerinip banyo dairesine girdi.

—Onu buraya getirmeye çalış, diye bağırdı arkasından Stanislas. Sana ibnelerin yüreğini hoplatacak şarkılar ilham eden o nadir kuşu bir görmek istiyorum!.

Banyonun suyunu açmıştı Michel. Stanislas, robdöşambrının eteklerini toplayıp kendi odasına indi. İçeride Line, üzüntüden olacak, hâlâ uyumaktaydı. Bu kız da bıktırmaya başlamıştı ya.

Bütün gün boyunca evde kaldı Michel. Elisabeth ancak akşama doğru telefon etmişti. Yemeğe serbest değildi, ama saat ona doğru gelirse herhalde dönmüş olurdu eve. Michel'in geceki çıkışını kolayca kabul etmişti ya, şimdi cezalandırmaktaydı besbelli. Biclenki de hâlâ dönmemiş olduğundan, Michel tek başına ve kendi odasında oturdu yemeğe; aşağısı, ziyafetin artıklarıyla doluydu henüz. Bir yandan yiyor, bir yandan da Lewis'in *Keşiş*'ini okuyordu. Keşiş, Michel'di; Elisabeth de, Mathilde. Masum kızdı Elisabeth aynı zamanda ve Michel aynı zamanda şövalyeydi ve sırayla rahibelerin her biriydi Elisabeth. Bütün büyüleri ve bütün efsunları bilse gerekti. Cehennemin alevlerini hissediyordu Michel, cehennemin muhteşem alevlerini.

Üzeri altın desenli kahverengi deriden ve topukta çaprazlama bağlanan ufacık bağcıklı yeni ayakkabılar almıştı Elisabeth. Öylesine mutluydu ki yeni pabuçlarından, mümkün olsa onlarla sevişmeye hazırdı. Michel, kunduraların seyrinden güçlükle koparıp yatağa sokabildi onu. Başı yastıkta, durmadan birşeyler anlatarak dudaklarını kaçırıyordu şimdi. Bir ağızın aynı zamanda iki iş birden göremeyeceğini düşündü Michel, üstelemedi.

—Lewis'in *Keşiş*'ini okuyorum, Mathilde'ciğim, dedi.

Güldü Elisabeth:

—Öyle olsun.. Pek çarpıcı bir benzetme değil. Sen keşiş olmuş olsan, mutlaka iğvaya kapılırdın. İngilizcesinden mi okuyorsun?

—Hayır. Çeviri mi yoksa kitap?

—Fark etmedin mi? Ne garip adamsın bilsen! Bazen, Büyük Larousse'u öğreniyormuşsun da henüz C ya da D harfine gelmişsin gibime geliyor. Bir kitabı okumak ve çeviri olduğunu bilmemek nasıl mümkündür! Her şeyden kopuk, mücerret bir olay değildir ki bir kitap; evveliyatı ve sonrası vardır.

Susuyordu Michel. Korkunç biçimde kederlenmişti. Kollarını gövdesine adeta yapıştırıp başını Elisabeth'in göğsüne koydu (geceliği üzerindeydi Elisabeth'in) ve alçakgönüllü bir sesle:

—Öğrenirim, dedi.

—Dur bakayım, saçlarımı çekiyorsun! Kültür de klasik dans gibidir, küçücükten başlamak lazım..

Ağlayacaktı neredeyse kederinden, ama tuttu kendini. Bankada pek fazla parası kalmadığını düşünüyordu Michel, namuslu bir iş bulması gerekiyordu artık. Tam da şimdi: Bütün vaktini bilmediği şeyleri öğrenmeye ayırmak varken. Elisabeth de susuyordu. Ne düşünüyordu acaba? Sormaya kalksa, cevabı: «Hiç» olacaktı şüphesiz. Hep: «Hiç» denir çünkü bu durumlarda. Küçük canavar. Hemen şuracıkta derin derin soluyan, sıcacık ve yumuşacık ve mis gibi kokulu, sevgili küçük canavar!. Eliyle kalçasını okşadı Elisabeth'in.. aralarına giren geceliğin ipeği!. Bakalım daha neler icat edecek birazdan? Öylesine hareketsiz, öylesine sakindi ki, korktu Michel ve elini göğsünün üzerine koydu: Çarpıyordu yüreği ve elinin altında sadece bu yüreği duyuyordu artık Michel. Uyuyordu Elisabeth evet. Uzun süre uyandırmaktan korkarak, hareketsiz, soluk alıp verişini dinledi. İyice yorulmuş olmalıydı böyle uyuduğuna göre. İyice bitkin olmalıydı. Ağlamak istedi birden. Duvar saatinin küçük

rakkası, sivri tiktaklarla deliyordu sessizliği. Bir daha dönmemek üzere giden zaman yeniden ele geçirilebilir mi, Stanislas'a sormalı. Her zaman her şeyi bilir Stanislas ve yardım eder ona. Şöyle bir kımıldandı Elisabeth, ve hemen saati gösterdi eliyle:

—İki! Gitmen gerekiyor gene.. Zavallı sevgilim, seni böyle gece vakti sepetlemek o kadar iğrenç ki!

Tartışmadı Michel. Gene kapıcıyı bahane etmesinden korktu Elisabeth'in. Ve Elisabeth yatakta döndü, yüzükoyun yatıp yastığa gömdü yüzünü. Gözleri sevgilisinin darmadağın saçlarına, yuvarlak ensesine, omuzlarına dikili, giyiniyordu Michel...

—Rahat uyu sevgilim..

Boynuna küçük bir öpücük kondurup ışığı söndürdü.

Ertesi gün telefon etmedi Elisabeth. Daha ertesi gün Michel gri binanın merdivenlerini iki kere tırmandı, ama iki keresinde de bulamadı Elisabeth'i: Demek ki, hasta değildi. Dôme'a, sonra Coupole'e uğradı, gene yok. Üçüncü kere çıktı daireye, küçük bir kâğıt yazıp kapının altından attı: Günün hangi saatinde olursa olsun, hatta gece yarısı, kendisine mutlaka telefon etmesini rica ediyordu. Ne oluyordu peki?

Bütün gün boyunca evden çıkmaya cesaret edemedi; ve dördüncü bir defa gidip aramaya karar verdiğinde, Saint-Cloud ile Montparnasse Bulvarı arasında geçen zaman boyunca, ben yoldayken o bana telefon etmektedir, diye içi içini yiyordu.

Yoktu hayır, gene yoktu.

Montparnasse kahvelerine bir daha baksa? Ne yapacağını kestiremeden kapının önünde beklerken işitti sesini:

—Michel!

Oydu işte, şapkasızdı, gözleri pırıl pırıl ve şefkat dolu.

—Telefona inmiştim aşağıya. Böyle bana haber vermeden gelmemeliydin..

Koluna girmişti Michel'in, Port-Royal Bulvarı'na doğru

ilerlediler. Yüzünü ona çevirmiş, insafsız bakışlarını gözlerine dikmişti:

—Ahbaplarımla çıkmak zorundayım.

—Saat daha on bir! Ayrıca beni de beraber götürebilirsin..

—Olmaz..

—Sebebini sormayacağım.. Ama sana bir telefon almak lazım!

Güldü:

—Telefon alacakmış! Yakışmıyor hiç sana bu hal!..

—Bir teklifim var: Yarın Saint-Cloud'ya gelmek istemez miydin, enfes bir yer gerçekten. Bahçede yerdik yemeği..

—Bielenki'yle mi?

—Evet. Seni tanımayı o kadar istiyor ki..

—Ama ben onu tanımayı hiç istemiyorum! Ne ilgim olabilir benim o salon komünistiyle! Gitsin iş çevirsin o, güzel kadınları korusun!.

—Senin çok sevgili bir dostun olsa, ben tanımak isterdim..

—Şüphesiz. Yatmak için tabii..

—Şaka bir yana Eli, gelmek istemez misin?

Omuz silkti Elisabeth:

—Madem bu kadar ısrar ediyorsun, yarın akşam sekizde gel beni al, dedi.

Dudaklarını uzattı sonra. Küçük canavar!

X

Limonluğun yanındaki dallı köşkte yemeyi kararlaştırmışlardı. Bir yenilik olacaktı bu; çünkü orada yemek yemeyi daha hiç denememişlerdi. Stanislas'la Michel bir yuvarlak masa taşıdılar dallı köşkün altına, söğüt koltukları götürdüler, bir de ortanca dikili saksı yerleştirdiler. Demeğe kalmadan Stanislas kudurdu: Bütün köşkü ortancalarla süslemek

gerekmez miydi? Harika olmaz mıydı yani ha? Ve bahçıvan çağrıldı derhal, katiyen kulak asılmadı adamın itirazlarına, bütün ortancaları kesip dallı köşkü bir ortanca yuvası haline getirmesi için kesin emir verildi.

Örtülerle takımları bizzat seçti Stanislas: Danteller ve altın pembe karışımı tabaklar. Bir fino köpeği gibiydi Michel, ardından ayrılmıyordu Bielenki'nin ve durmadan istek sıralıyordu:

—Onu sevdiğimi söylersin ona. Nasıl bir insan olduğumu, ondan gayrı hiç kimseyi sevmediğimi söylersin. Bir alay şey öğrendiğimi, daha da öğreneceğimi unutmazsın tabii. Efsanemi sür ortaya, allandır pullandır biraz, sen becerirsin. Güzelliğimi belirt iyice.

Akıl almaz biçimde zarif Venedik kadehleri yerleştiriyordu Stanislas şimdi bir tepsinin içine:

—Bir tanesini kırmış namussuzlar güzelim bardaklarımın! Beş tane kaldı baksana. O konuda bana güvenebilirsin. Yalnız arada bir yanımızdan ayrıl, şöyle bahçede dolaş. Bütün bu gösteriyi aylardır yattığın bir kadın için düzenlediğimizi düşünüyorum da yarabbi! Neyse.. Bulunmaz mücevherini göreceğim için gene de memnunum.. Gramofonu indir aşağıya hadi, limonluğa koyarız; böylece Suzanne, ne konuştuğumuzu işitmeksizin plak değiştirebilir..

—Küçük siyah şapkanı giy, seni ilk gördüğüm günkü gibi tanısın istiyorum..

Divana oturmuştu Michel. Elisabeth, beyaz bir penyuara bürünmüş, boyanmaktaydı. Ve Elisabeth'in akşamları çıkmadan önce duş yapması demek, güzel görünmek istiyor demekti.

—Bu sıcakta fötr şapka! Hafif bir şapka giysem daha iyi olmaz mı dersin?

Siyah etekliğini ilikliyordu şimdi. Siyah dantel korsajın altında, göğüslerini gizleyen pembe bir iç gömleği vardı,

sırtı beline kadar açıktı. Bir ceket geçirdi korsajın üzerine. İskarpinlerini giydi.. Saydam bir haleyi andıran bir şapka. Michel'e baktı: Güzeldi, evet..

—Arabada üşümeyecek misin? Bir manto al isfersen?

—Yok canım, bu sıcakta!.

İki kanadı da açık bekleyen kapının eşiğindeydi Stanislas ve yerlere kadar eğildi önünde: Madem bir kraliçe gibi karşılanacakmış, varsın öyle olsun bakalım!. Bir bu oyun eksikti, onu da oynarız. Elisabeth elini uzatmış, Stanislas öpmüştü. Sonra Elisabeth birden eğildi ve Stanislas'ın dazlağına bir öpücük kondurdu. Tedbirini şaşmasına ramak kalmıştı, ama çabucak toparladı kendini Bielenki:

—Hoş geldiniz madam, dedi.

Kızıla çalan bir gün ışığı aydınlatıyordu büyük beyaz holü, sütunlar pırıl pırıldı.

—Gelin Eli, ufak bir kokteyl içelim..

Resmi havayı dağıtmaya çalışıyordu Michel.

Yemek başarılı olmuştu. Memnun gözüküyordu Elisabeth. Stanislas, Dufresne'li geceyi anlatıyordu, konukları, Line'in güzelliğini ve Michel'in bir çuval inciri nasıl rezil ettiğini. Zaten çekmediği kalmamıştı bugüne kadar Michel yüzünden! Ama Elisabeth bir türlü sormuyordu Michel'in ona neler çektirdiğini. Bir yudum şampanya alıp:

—Güzel, diyordu sadece. Çok güzel!

Ve gözleri, iki ufak projektör halinde, Michel'den Stanislas'a, Stanislas'tan Michel'e gidip geliyordu.

—Yani siz de söylememiş olsanız, bunun bu derece güzel olduğunu katiyen bilmeyecektim, dedi Stanislas ve kadehini bir dikişte boşalttı.

Oradaydı gece.. ayaklarının dibinde, parmaklarının ucunda, başlarının üzerinde.. hayatı boyunca insanın hiç olmazsa birkaç tane yaşaması gereken gecelerden biri. Masanın üzerindeki mumların alevi hareketsizdi: Portakal rengi sivri küçük boya fırçaları..

—Hava çok tatlı, dedi Elisabeth.

Onları çeviren sınırsız gecenin derinliğinden geliyordu bu tat..

—Git bak bakalım müziğe ne oldu, böyle bir gecede müziksizlik korkunç bir şey oluyor, tıpkı alkolsüzlük gibi..

Bir yandan da gizlice işaret etmişti. Stanislas'ın işini görebilmesi için Michel'in bir ara onları yalnız bırakmasını kararlaştırmışlardı, evet; ama şimdi hiç istemiyordu Michel gitmeyi.. İstemeye istemeye kalktı masadan.. Dallı köşkün arkasına gelince, Stanislas'ın sorduğunu işitti:

—Ne seversiniz hayatta?

Elisabeth'in sesi geldi bir süre sonra:

—Hayatta ne severim.. (Dinlemek için durmuştu Michel..) Güzel ayakkabıları severim.. Sümbülleri.. Şiiri.. yani mısraları.. Cazı severim sonra.. Ve hepsinden fazla: Aşkı.. Bütün şekilleriyle aşkı.

—Tabii Michel şekliyle de?

Karanlığın içinde büzülmüştü Michel, soluk bile almıyordu. Ama cevap gelmedi.. Ve öyle uzun bir zaman geçti ki aradan, daha fazla beklemeye cesaret edemedi Michel.. «*Der Horcher an der Wand, / Hört seine eigene Schand!*»* derdi kolejdeki Almanca hocası. Limonluğa girdi: Suzanne yoktu içeride, vakit geç olsa gerekti. Elisabeth'in hoşlanacağı birşeyler aramaya koyuldu, neyi sevdiğini iyi biliyordu. Sonra da, Stanislas'a biraz zaman bırakması şarttı..

Dallı köşke döndüğünde Stanislas ve Elisabeth yoktular. Tükenmek üzereydi mumlar, beyaz kelebeklerin tutuşmak için çırpındığı ağlayan birer küçük alevden ibarettiler. Ortancalar soluktu; ve taç yaprakları arasındaki siyah boşluklar, kurukafaların göz çukurlarını andırıyordu. Eve giden yolu izledi Michel, oralarda gezinseler gerekti. Evet, şimdi işitiyordu seslerini: Transatlantik koltukların olduğu ağacın altındaydılar. Karanlıkta, birkaç adım ötelerine otur-

* «Yan odaya kulak kabartan kişi / Kendisi hakkında kem söz işitmeye hazır olmalıdır.»

du Michel: Göremezlerdi onu.

—Kahraman olduğundan habersiz bir kahramandır Michel, diyordu Stanislas. Tıpkı günümüzün kahramanlığından habersiz olduğu gibi. Çocukluk hayallerinden söz etti mi size hiç? Bir canavarın elinden kurtardığı, saçları örgülü sarışın Dilberden, hürriyete kavuşturduğu halktan? Etmedi mi? Anlıyorum tabii, birbirinize hikâyeler anlatmaktan çok daha güzel şeyler vardı yapacağınız.. Ama görüyorum ki Michel hakkında hiçbir şey bilmiyorsunuz. Michel'de karşımıza çıkan durumun alıştığımız durumlardan olması, hatta belki bugünün gençleri arasında yaygın olması da mümkündür.. «Ne yapayım isterdin?» der Michel. «Geç dünyaya gelmişim ben, hürriyete kavuşturulacak halk yok artık..» Bunu belki gençler arasında başkaları da söylemektedir. Bilmez halkın hâlâ hürriyete kavuşmak için beklediğini; ve hayatını şerefli ölüm kalım savaşlarında feda etme fırsatının yarın değilse öbür gün karşısına çıkacağını bilmez. Bunu kavramak için, zamanın kıyısında yaşamaktan vazgeçmesi, beyaz atına ve zırhlı şövalye giysilerine sarılmaması gerekir çünkü! Bugünün efsanesini bizzat kendisinin meydana getirdiğini bilmesi gerekir!

—Sözün kısası (Elisabeth'in sesiydi bu), sizin bu miskine öğütlediğiniz şey, gerçek dünyanın bilincine varması.. Ama onun dünyası sizinkinden çok daha gerçek, emin olunuz. Siz bir şairsiniz; o ise, bir lüks fahişe..

Hızla limonluğa dönmüştü Michel. Elleri titriyordu: Bir lüks fahişe!.. İlk önüne gelen plağı koydu:

...Mean to me
Why should you be so mean to me...

Hazırcevap olmak diye buna derler işte! Ama dönecekti oraya: Bilmek, sonuna kadar zehirlenmek istiyordu. Çimenler boğuyordu ayak seslerini. Bir ağaca yaslandı: Stanislas'ın sesi, yağlı «r»leriyle, bütün geceyi doldurmaktaydı.

—Ben de bütün Yahudiler gibiyim, diyordu bu ses. Yanılsamayı severim, duyu ve düşünce yanlışlarını severim. Bütün olmaz hayallerime inanır ve mutluluk duyarım bundan. Bütün Yahudiler'in yüreğinde umut çivilidir, nasıl inanmasınlar Mesih'in geleceğine? Ben de inanıyorum nitekim. Yahudi ve devrimci olan babamın izinden yürüyorum ben de, çünkü her zaman ve her şeye rağmen ummak yetkisine sahibim..

Bir sessizlik oldu. Ağaç gibi Michel de kımıldanmıyordu. Öksürdü Stanislas:

—Evet.. Ne yapıyor bu Michel Allah aşkına, dönmek bilmedi bir türlü.. Lüks fahişe, diyorsunuz! Oysa bu delikanlının hemen hemen bir çiftlik çırağı gibi kırda yaşadığını ve denizcilik yaptığını düşünüyorum da.. Hayır hayır, yanlış anlıyorsunuz Michel'i. Düşünün ki, okumadıysa gördü!..

—Şüphesiz.. Ama yeniden bir dolaşsa iyi eder, çünkü anıları gittikçe sulanmakta. Benim anlayabildiğim kadarıyla Michel'in dışarıdan doldurulmaya ihtiyaç duyan bir kafa yapısı var..

—Budalanın biridir deyip geçin bari! Ah siz kadınlar, sıvanmaya görün, nasıl da zalim kesilirsiniz! Doldurulmaya ihtiyaç duyan bir adam değil Michel, hayır. Michel sadece kendi kendini tanımayan, kendi yetenekleri hakkında en ufak bir fikri bile olmayan ve kalpazanlık etmeyen bir adam! Bütün büyüsü de orada ya zaten. Büyü haline gelen o çekiciliğin, o sevimliliğin varlığını inkâr edemezsiniz! Siz de o büyünün etkisinde kaldınız çünkü ve daima etkisindesiniz öyle değil mi? Parazitlikten nasıl söz edebilirsiniz Michel konusunda!.. Asıl biz onun parazitleriyiz; onu yanımızda görmek şans ve mutluluğuna sahip olan biz!.. Eğer onda parazitlik varsa, bunun sorumlusu da çevresidir, yani biz... Bir alay geçmiş hikâye anlatabilirim size, hem servet hem şan şöhret ayaklarına serilmişti Michel'in ve şöyle bir eğilmesi yeterdi.. ama yapmadı.

—Niçin yapmadı peki?

—Çünkü hayat onun çapına göre değil madam.. daha doğrusu, Elisabeth.. sizi isminizle çağırmama müsaade edersiniz herhalde?.. Hatırınız kalmasın ama, çapına göre değil! Bir halkı kurtarmak isteyen insan, jön prömiye olmakla yetinemez çünkü..

Otların arasına diz çökmüştü Michel, ellerinin terlediğini hissetmekteydi.. Üzerinde konuşulan bu adam, kendisiydi demek! Hiç aklından geçirmemişti böyle bir pisliği: Ötekilerin gözündeki, en sevgili dostunun, âşık olduğu kadının, Elisabeth'in gözündeki Michel!.. Yarabbi ne yapmıştı Elisabeth'e? Bu katı yürekli ses.. Şimdi ne diyecek bakalım? Daha neler diyecek?

—Michel, diye bağırdı Stanislas. Michel!..

Limonluğa sığındı..

Plak koydu gramofona.. Ayak sesleri.. Onlara doğru yürüdü..

—Michel! Nereye kayboldun? Elisabeth gitmek istiyor..

Eve döndüler. Şapkasıyla ceketini evde bırakmıştı Elisabeth. Aydınlıkta gözlerine baktı: Islak ve mavi bir hüznün titreyip durduğu, dipsiz, yorgun gözlerdi bunlar..

Ya dönüş! Arabada uzayıp giden sessizlik.. Niye kendisine karşı bu derece şiddetli bir öfke duyduğunu sormadı bile ona, sormaya ihtiyacı yoktu.. Biliyordu. Birlikte yukarı çıkıp çıkamayacağını da sormadı, değmezdi artık.

Döndüğünde, Stanislas'ın odasında ışık vardı daha. Yatağındaydı Stanislas, iri gövdesini güzelce yastıklara dayamış, eline bir kitap almıştı.

—Evet, diye sordu Michel, sırtını kapıya yaslayıp.

—Evet.. Haklısın derim. Korkunç..

Kitabı kapattı Stanislas, damakta bir dil gibi şakladı kitap. Michel hiçbir şey söylemeden çıktı.

XI

Ama gene de Elisabeth'i gördü ertesi gün. Telefon etmişti Michel'e, hem de sabahtan. Nasıl da tatlıydı sesi!

—Şehirde alışveriş yapacağım, diyordu. Bir yerde buluşalım ister miydin?

İstemez olur muydu hiç! Demek henüz her şey kaybolmamıştı? Saat beşte, Viel'de, aşağı salonda randevulaştılar.

Geniş merdivenleri iniyordu işte, masaların arasından ona doğru gelirken erkekler bakışlarıyla izliyorlardı. Michel ayakta beklemekteydi.

—Paris gerçekten çok sıcak olmaya başladı, dedi eldivenlerini çıkarırken. Tatile gitmeye niyetli değil misin.

—Sana bağlı..

—Sana bağlı falan deme rica ederim! Ürkütüyor beni.

—Peki demem, ama bil ki her şey yalnız sana bağlı.

İçini çekti Elisabeth, büyük salonda gezindi gözleri: Şık karılar ve işadamları.. Ve sanki soruyu sorduran bu salonun manzarasıymış gibi, dalgın bir sesle:

—Neyle yaşadığını merak ediyorum, dedi. Pis bir herif olup olmadığını düşünüyorum bazen.

Tepesi atar gibi oldu Michel'in:

—Çantandan bir şey mi kayboldu yoksa?

Bakışlarını ona çevirmişti Elisabeth, balık pullarını andıran ışıksız gözler..

—Basitleşme. Garsonu çağır ne olur, müthiş bir susuzluğum var..

Garson sipariş alıp gidince devam etti:

—Dün akşam için teşekkür etmedim henüz sana. Her şey çok iyiydi, her şey! Bahçe, gece, yemek, siz ikiniz..

—Stanislas'a teşekkür etmen gerekir, ben bir şey yapmadım ki, onun davetlisiydin..

—Öyle olsun peki.. Niye böyle üzgünsün sen? Şu son hafta boyunca daima üzgündün üstelik. Aşkta bile.. İçince kederlenen mutsuzlar gibi. Aşkta üzgün olmak, her şeyin

sonu demektir oysa!

—Aşkta üzgün değil, mutsuzdum.

—Neyin var kuzum?

Elini Michel'in elinin üzerine koydu ve gülümsemeye çalıştı. Ama başka şey düşünüyor olmalıydı, unutulan gülümseyiş bir zaman sürünüp kaldı dudaklarında..

—Dinle Elisabeth, benim hakkımda ne düşündüğünü biliyorum şimdi.

Derhal canlanmış, hatta saldırganlaşmıştı:

—Kim söyledi sana? Bielenki mi?

—Niçin Bielenki? Yoksa benden mi konuştunuz dün akşam? O değil hayır. Biliyorum, çünkü gizlemiyorsun.. Sana, saygını kazanabilmem için ne yapmam gerekiyor diye soracaktım. Ve söyleyeceğin her şeyi yapmaya hazırım..

Michel'in elini sıktı Elisabeth okşar gibi ve başını salladı yavaşça:

—Benim zavallı sevgilim, dedi. İnsan kelimelerle ne yapabilir ki? Nasılsan, öylesin işte.. Ben seni olduğun gibi sevdim..

—Geçmişte konuşma ne olur, korkunç oluyor!

Ani bir öfkeyle elini çekmişti Elisabeth:

—Eğer böyle davranmak için karşılaşıyorsak, inan ki değmez! Ve kim kimden daha önce tiksinti duyacak, bilemiyorum..

Portakal şerbetleri gelmişti. Koca bardağı bir dikişte içti Elisabeth.

—Bir tane daha istiyorum, dedi. Öyle bir susuzum, öyle bir susuzum ki..

—Al iç benimkini, ben içmeyeceğim. Stanislas hoşuna gitti mi?

—Hoşlanmak.. biraz fazla olur. Her şeyden önce fikirlerimiz uyuşmuyor.. Heveskârlığı sevmiyorum ben. İllüzyonistlerden tiksindiğim kadar sanat züppelerinden de tiksiniyorum.. Bunun dışında, biraz fazla kendine düşkün, ama tatlı bir adam.. Ona niçin bu kadar değer verdiğini anlıyo-

rum yani.. Peki ya ben, ben onun hoşuna gitmiş miyim acaba?

—Oo, sen.. sen işini bilirsin, bırak!

—Hiç de değil! Hele bir de hoşa gitmek istiyorsam. Kayınbabamın hoşuna gitmek istiyordum çünkü. Ne dedi sana?

—Seni korkunç bulduğunu.

—Korkunç mu? Nasıl yani?

Işıksız değildi artık gözleri! Tam tersine canlı ve pırıl pırıl! Nasıl da meraklı oluyor şu kadınlar!

—Korkunç evet.. Açıklamaya niyetim yok Eli, beni evine götürecek misin birazdan?

—Yoo hayır! Hemen kalkmam lazım benim, mağazalar kapanmadan daha bir alay işim var. Eğer istersen..

Bir an düşündü:

—İstersen.. yarından sonra akşam gelebilirsin. Oldu mu?

Bir de soruyordu!

Zaman zaman gelmesine müsaade ediyordu ne de olsa.. Toz doluydu Paris, asfaltlar hamurlaşmıştı; ama Elisabeth gitmekten söz etmiyordu artık; ve Michel'e, kendisine lütfen verilenden fazlasını istememeyi öğrettikten sonra, alabildiğine tatlı ve şefkatli kesilmişti..

Bielenki de ayrılmamıştı Paris'ten. Saint-Cloud'da rahatının gayet iyi olduğunu söylüyor ve başka hiçbir yerde bu derece rahat edemeyeceğini ileri sürüyordu. Tatil dolayısıyla tıklım tıklım olan otellerde sürünmek ha, mersi!.. Line, Deauville'deydi; zaten o mesele kapanmıştı çoktan ve Stanislas, kendine yeni bir oyuncak bulmakta aceleci görünmüyordu. Günler boyunca kitaplıkta kalıyor (harika serindi kitaplık), kataloğu elden geçiriyor, eklentiler yapıyordu. Raflarda kitapların yerlerini değiştiriyordu zaman zaman, tozlarını alıyordu; arada bir de, şurdan burdan bir iki sayfa ya da koca bir cilt okuyordu..

O garip sandığı eylül ortasına doğru gördü Elisabeth'in

evinde Michel: Vuitton mağazasından gelmişti sandık ve kapalı olmuş olsa, sıradan herhangi bir sandık derdiniz. Ama açıktı, ve bir sandık-dolaptı bu: Ve içinde, kadın ayakkabıları asılı sıra çubuklar vardı..

—Nedir bu, diye sordu şaşkın bir sesle.

Elisabeth gülümsüyordu:

—Çılgının biri göndermiş bana, dedi. Ayakkabılara olan tutkumdan dolayı. Bütün şu kısım iskarpin doluydu, karşısı da elimdeki kunduralar göz önüne alınıp boş bırakılmıştı. Her sıra dört ayakkabı alıyor ve her kısımda beş sıra var! Delinin biri dedim ya!

—Ayağının ölçüsünü bilen bir deli, dedi Michel pis bir gülümseyişle.

—Yalnız ayağımın ölçüsünü değil, özellikle de ayakkabıcımın yerini! Şu iskarpinlere bak! Ancak bir manyak tasarlayabilir bu harikayı.. Ayakkabılar mı daha güzel, yoksa dolap mı, doğrusu karar veremiyorum! Çizmeler bile var!..

—Sadist kırbaçlama seansları içindir herhalde!

Kıpkırmızı kesildi Elisabeth:

—Seni derhal kapı dışarı etmemi istiyorsun galiba?..

Divana attı kendini Michel ve hiçbir şey demedi.

—Gene başardın işte beni öfkelendirmeyi. Bütün iyi niyetime rağmen. Katiyen yaşanılır adam değilsin!

İri bir beyaz püskülle pudralanıyordu Elisabeth ve eli titriyordu hep:

—Bu akşam seninle olmak istemiyorum artık. Sekiz gün sonra ayrılıyorum Paris'ten ve sana da aynı şeyi tavsiye ederim..

Dilinin ucuna gelmişti Michel'in: «Sandık şimdi anlaşılıyor...» diyecekti, ama tuttu kendini, riske girmedi.

—Peki ne zaman dönüyorsun, diye sordu. İlgileniyorum, çünkü beni götürmüyorsun. Götürmüyorsun değil mi beni?

Ona döndü Elisabeth, gözleri iki bıçaktı:

—Sizi sütten kesmek üzereyim, sevgili dostum, dedi.

Hâlâ farkına varmadınızsa, gösterdiğim inceliğe yazık oldu demektir!

Şapkasını aldı Michel ve hiçbir şey söylemeden çıktı. Gerçekten bir canavardı bu kadın. Tartışmak boşunaydı, intihar etmek daha iyi..

Stanislas'ı kitaplıkta, bir bacağını altına alıp oturmuş, fildişi bir kitap açacağı emerek kitap okur buldu.

—Bitti her şey..

Stanislas'ın karşısına, gotik koltuklardan birine oturmuştu. Kitabı masanın üzerine fırlattı Stanislas. Temmuzda hep birlikte burada yemek yedikleri akşamdan beri Elisabeth hakkında hiç konuşmamış oldukları halde, biten şeyin ne olduğunu açıklamaya ihtiyaç duymamıştı Michel.

—Niye, ne oldu?

Belli bir endişe vardı sesinde.

—Ne mi? Hiç.. Birikim işte.. Beni istemiyor artık.. Ve gayet basit: Kendimi öldüreceğim..

Bielenki ayağa fırladı:

—Yapmayacaksın bunu! Irene misin sen aptal! Ne hakkın var Elisabeth'in hayatını zehir etmeye?

—Onu mu düşünüyorsun? Tuhaf şey..

—Elbette! Ne hakkın var onun üzerinde?.

—Aşk hakkı..

Bir koltuğa bıraktı kendini Stanislas:

—Allahım, diye inledi.

—Söylediğime bakma sen benim, hiçbir şey yapacağım yok. Gidip yatacağım şimdi o kadar.. Pencereleri sımsıkı kaparsam belki gece duygusuna kapılırım..

—Dur Michel.. Biliyor musun ne yapmalısın? Git, kalma burada, kendi kendini yemekten başka bir sonuç vermez..

—Param bitti.. Topu topu bir tek bin frankım var..

—Ben veririm sana! İstediğin kadar al yavrum, ne demek!

Başını salladı Michel:

—Hayır! Hatırınız kalmasın ama bir parazit değilim ben.. Hiç olmazsa keyifsiz zamanlarımda değilim.. Vermeyeceğim o zevki size..

Odasına çıktı. Deli gibi gitmeyecekti bu sefer, eşyasını da götürecekti; hakiki bir taşınma olacaktı bu sefer, evet.. Belki de götürür satardı zaten hepsini, böylece biraz daha vakit kazanırdı. Valizleri bir gömme dolaptaydı. O da Vuitton'dan almıştı valizlerini, kundura sandığı gibi tıpkı. Valizlerden birini onartmak bahanesiyle Vuitton'a gidecekti yarın ve Elisabeth'e o hediyeyi gönderenin kim olduğunu bir yolunu bulup öğrenecekti.

Nitekim kolayca öğrendi. Tanıyorlardı kendisini Vuitton'da. Sevimli bir adam olan satıcı:

—Bayan Krüfer'e gönderilenin aynısı bir kadın kundurası sandığı istiyorsunuz demek, diye başladı. Nasıldı acaba o sandık? Tamam, hatırladım! Özel bir siparişti.. Bay Bielenki'nin siparişi, şeklini de bizzat kendisi çizmişti.. Ayrıca da gerçekten orijinaldi çizdiği şey...

Sükûnet içinde döndü Saint-Cloud'ya. Her şey basitleşmişti birden. Ve birden, dünyada nesi varsa kaybedivermişti işte. Dünya gene hafif geliyordu ona, tıpkı bir zamanlar olduğu gibi. Paradan, Stanislas'tan, Elisabeth'ten önce olduğu gibi..

Bütün gün eve dönmedi Stanislas, geceleyin de dönmedi. Yattı Michel. Sabahleyin Jules, kahvaltı tepsisinin içinde bir de mektup getirdi ona:

«Sevgili yavrum, bu akşam gidiyorum. Sana allahaısmarladık diyememekten korkarım.. Hava değiştirmek isteyebileceğini göz önüne alarak, gerekli emirleri verdim.. Daima senin, Stanislas..»

Yavaş yavaş giyindi Michel, büyük bir özenle giyindi: Rahatça düşünmesine yardım ediyordu böyle giyinmek. Hangi gar olduğunu nasıl öğrenmeli? Ve nereye gidiyorlar? Hangi saatte? Ya arabayla gidiyorlarsa peki? İmkânsız, çünkü araba kullanmayı sevmez Stanislas ve tanıdığım kada-

rıyla da, balayına şoför götürmez. Jules herhalde hiçbir şey bilmiyordur, ama belki Antoine? Evet evet, Antoine şüphesiz gara gidecektir: Bagajları götürmeye. Garajı açtı Michel:

—Mösyö hangi gardan hareket ediyor Antoine?

—Kuzey Garı. Tren saat dokuzda.

—Ben de geleceğim sizinle, giderken haber verin.

—Benim buradan saat yedi otuzda yola çıkmam gerekiyor mösyö, bagajları kaydettirmek için.. Benimle geldiğiniz takdirde yemeği pek erken yemiş olmayacak mısınız acaba?

—Haklısınız evet. Ben yemeği şehirde yer ve doğrudan doğruya gara giderim. Eğer mösyöyü görürseniz, kendisine katiyen bir şey çıtlatmayın, sürpriz yapmak istiyorum çünkü..

Paris sokaklarında yürürken, kafasını doldurmak için nasıl bir saplantıya sahip olmayı istediğini hatırlıyordu. Ve şimdi bir saplantısı vardı işte! Elisabeth'ti saplantısı.. Elisabeth, Elisabeth.. Stanislas'la.. Yakışığı da buydu belki, ama gaddarca bir adaletti bu!.. Öyle ya, aslında Michel neydi, ne ifade ederdi bu seçkin kişilerin yanında! Onların hakkıydı mutluluk, mutluluklarında rahat bırakmak gerekiyordu onları..

Görmek için gidecekti gara, korkunç bir adli hata, bir felakete yol açmasın diye gidecekti. Ne felaketi? Kendini öldürmeyecekti ki.. Kendini öldürmek için gerekli enerji yoktu onda. Eli'nin artık onu sevmediğini ilk öğrendiğinde belki yapabilirdi bunu, ama şimdi. Şimdi akıntı nereye sürüklerse oraya gidecekti. Ama daha önce görmesi ve emin olması lazımdı, emin olması evet, emin olması..

Ve emin oldu: Bir yataklı vagonun önünde, Stanislas'ın kolunda gördü Elisabeth'i. Arkalarında, Michel'in çok iyi tanıdığı domuz derisi valizleri taşıyan bir hamal... Vagona bindiler. Ama belki de Stanislas, sadece Elisabeth'e eşlik etmek için oradaydı?..Tren kalkıncaya kadar bekledi Michel. Hiç kimse inmedi.

Saint-Cloud'ya dönmedi bir daha. Gene bir alay gömlek ve elbise kaybetmiş oluyordu.

XII

Pusulayı şaşırmamıştı hayır. Arabasını garaja bıraktıktan sonra metroya atladı: *Etoile-Italie* hattı. Passy, Dupleix, La Motte-Picquet durakları sıralandı art arda.. Cambronne'da indi, Grenelle Bulvarı'nı izledi bir süre, metro köprüsü boyunca yürüdü.. Lowendal Caddesi'nin köşesinde, toz tutmaktan süt rengine bürünmüş elektrikli harflerle kendini bildiren bir otele girdi. L'nin alt çizgisi düşmüştü nedense ve yazı HOTEl şekline girmişti.

Ceketsiz bir yaşlı adamcağız çıktı bürodan; yeleğinin düğmeleri çözüktü, bir yanın cebini öbür yanın düğme deliğine bağlayan bir saat kösteği görülüyordu önünde. İki duvar arasına sıkışıp kalmış olan dik merdiven, kaldırımdan itibaren başlar gibiydi. Birinci katın koridorunda bir petrol lambası küçük oda kapılarını aydınlatıyordu hafifçe. Bu kapılardan birini açtı ihtiyar:

—On frank peşin, dedi.

Parayı aldıktan sonra da anahtarı yatağın üzerine bırakıp kapıyı örterek çıktı.

Yorgunluktan bitkin düşmüş bir at gibi duruyordu yatak; bacakları yanlara doğru açılmıştı biraz, kendi ağırlığı altında bükülüp kalmıştı sanki. Değiştirilmemiş çarşaf ve kapalı hava kokusu vardı içeride. Derin bir avluya bakıyordu oda, pencerelerden birkaçının ışıklı olduğu görülüyordu. Manzarasızlık! Oda sokağa bakmış olsa, metro köprüsünün üzerinden geçen trenleri seyredebilirdi hiç değilse. Yazık. Hiçbir şey kımıldamıyordu otelin içinde, boştu sanki; ama avludan sesler ve kap kacak gürültüleri geliyordu. Karşı odadaki ışık da sönünce, bütün her yer karanlığın da karanlığı bir sessizliğe gömüldü.

Ölümü düşünmüyordu Michel, hayatı düşünüyordu işin kötüsü. Biraz önce düşmüş gibi sersemlemişti. Çok yüksekten düşmüştü evet; ama gene de düştüğü yer, kendi boyundan aşağıda kalan bir yerdi. İşte bunun için düşkün hissetmiyordu kendini; ne Elisabeth'e, ne aşka, ne de hayata karşı hiçbir ayıp işlememiş olduğunu çok iyi biliyordu. Aşklarında ve gururlarında yaralanır sepetlenen âşıklar, boynuzlular. O hayır. Oysa hem boynuzlanmış, hem de sepetlenmişti işte. Acaba bütün boynuzlular, şimdi Michel'in, kendini hissettiği kadar temiz ve açık mı hissederler kendilerini? Tuhaf, inanılmaz bir hafiflik bütün vücudunda. Gerçekten de, bu peksimetten farksız yatağın üzerinde hiçbir ağırlığı yok gibi. İnsanı ağırlaştıran, aşk ve dostluktur; oysa ne aşkı, ne dostluğu var şimdi; bir piliç boşaltır gibi içini boşalttılar. Açık gözlerinden yaşlar süzülüyordu karanlıkta; yanaklarını yıkayan arı bir su, saydam ve acılıksız. Hıçkırmıyordu, muntazamdı soluğu, uyuyor sanırdınız. Uyuyordu zaten. Kurşun gibi çöküyordu sessizlik ve hava, bir ağız tıkacı olacak kadar koyulaşıyor, yoğunlaşıyordu. Dayanılmaz bir sesle inliyordu Michel, insan rüya görürken bazen inler ya hani. Bundan uyandı: Elisabeth'i görmüştü düşünde, tepeden tırnağa kanlar içindeydi. Ağzı kurumuştu, ışığı yakıp su içmek için doğruldu: Lavaboda, kırık bir küvetin içine bırakılmış olan sürahi boştu. Saat gecenin üçü. Pencereye çıktı: Sarkıp başınızı yukarı kaldırmak şartıyla, gökyüzünü görmek mümkün. Bir yangın zemini üzerinde ışıltılar taşıyan, suni bir Paris göğü. Müthiş bir susuzluk bu! Belki koridorda bir musluk vardır? Odadan çıkıp arandı bir süre; sadece heladan su sesi geliyordu, tesisat bozulmuş olmalı. Musluk namına bir şey yoktu. Odaya dönmek istedi, ama hangisi olduğunu çıkaramadı bir türlü. Çaresiz merdivene yönelip sokağa indi.

Yukarının atmosferinden sonra Grenelle Bulvarı'nın havası, bir kaynak suyu olmuştu ona. Ellerini ceplerine koyup büyük adımlarla yürüdü. Farkına varmadan aştı Lo-

wendal Caddesi'ni. Invalides kışlasının duvarları belirdi önünde, La Tour-Maubourg metro istasyonu. Paris'in tantanalı kesimindeydl şimdl; Invalides Meydanı, Seine Irmağı, Concorde Meydanı.. Yer yer, homurdanan öfkeli taksilerin ve tatlı tatlı mırıldanan özel arabaların aşıp geçtiği karanlık ve lüks alanlar. Royale Sokağı, Tronchet Sokağı sonra. "Printemps" mağazasının yanından dolanıp dar sokaklara girdi. Her yer ıssız ve sessizdi, sımsıkı kapalıydı evler; sonra zamanla, yavaş yavaş, içeride birşeylerin kımıldadığı fark ediliyordu: Bir otel odasının duvarındaki tahtakurularını da böyle fark eder insan. Karanlıkta fahişeler seçiliyor, kapılar açılıp kapanıyordu sessizce. Michel'in ardına bir adam takılmıştı:

—Canlı sinema görmek istemez misiniz mösyö? Canlı aşk tabloları?

Hızlı hızlı yürüdü. Herhalde bu gece gidecek değildl kerhaneye!

Kendini Pigalle Meydanı'ndaki bir kahvede, bir bardak biranın karşısında oturur bulunca ferahladı. Saat sabahın dördüydü, neredeyse güneş doğacak. Yatmayacaktı hayır, değmezdi artık, uykusu gelirse burada uyuyacaktı.

Butte Montmartre dolaylarında, mezarlığın üstünde, küçük ama tertemiz bir otele yerleşti Michel. Arabasını satmıştı ve biraz parası vardı cebinde. İnsan kafasında bir düşünce, çağrışımlar aracılığıyla nasıl yol alırsa, bir oraya bir buraya gidip geliyor ve kendini bazan Vincennes ormanında istridye yer, bazan Halle aux Vins'de bir ufak meyhanede içkisini yudumlar, kimi zaman Louvre salonlarında tabloları seyreder, kimi zaman da Notre-Dame'da ilahili ayini dinler buluyordu. Ve karşısına birisi çıkıp da, 'açıkla bakalım niye orada değilsin de şuradasın' dese, herhalde açıklayamazdı. Tıpkı çağrışımlar gibiydi sokaklar, birinden ötekine atlıyordu. Fikirleri başıboş bırakmaya gelmez katiyen, burnunun ucundan yakalayıp sürüklerler adamı. Nitekim

işte Michel, günün birinde, Nebatat Bahçesi'nin yanında, Monge Sokağı'na taşınmış buldu kendini.

Seviyordu bu mahalleyi, küçükburjuva terbiyesi ve yanlışlıkla oraya konmuş bembeyaz Cami'siyle seviyordu. Mahallenin çoğu orta halli olan binaları, bu çok yeni, çok göz alıcı kubbeli yapının karşısında sinmiş gibiydiler. Binaların cepheleri Paris'in öteki mahallelerindeki binalara kıyasla daha düz denecek kadar basitti; daha temizdi sokaklar; Montparnasse'da görüldüğü gibi dolaylı ışıklı, suni kırmızı deri koltuklu değildi kahveler, pırıl pırıl tezgâhları ve cilalı kahverengi ahşap masaların arkasında uzanan gene kahverengi muşamba kaplı rahat banketleriyle dinlendiriciydi. Çabucak tanıdı insanları: Ellerinde fileleri, alışverişe giden başları açık kadınlar ve her gün işlerine gitmek üzere aynı saatte aynı otobüse binen adamlar. Nebatat Bahçesi'ni de seviyordu üstelik; inlerinin önünde pinekleyen ayılara, kayaları arasında oynayan maymunlara, vahşi hayvanların iğrenç kokusuna hatta, kuşlar pavyonunun cıvıltısına ve her şeye hayranlıkla bakan bu çocuk milletine bayılıyordu. Biraz ileride, bahçenin ağaçlıklı yollarında kadınlar, gözucuyla çocuklarını yoklayarak örgü örerlerdi; aralarına otururdu Michel, çocukları seyrederdi saatlerce. Yeni yürümeye başlayanların bacaklarına bakmak bile uzun zaman oyalamaya yeterliydi onu. Hele yavrulardan biri, dengeyi yitirip, elleri ve burnu yerde, kıçı havada, tam bir üçgen çizdiği vakit, kalçalarını tutarak kahkahalar savuran yakışıklı delikanlıyı dirsekleriyle dürtüşerek birbirlerine gösterirdi kadınlar.

Uzun bir süredir ayıların karşısındaydı Michel. Arka ayakları üzerine kalkmıştı beyaz ayı; omuzları, XVIII. yüzyıl minyatürlerindeki dekolte hanımlarınki gibi düşük, siyah burnu havada, dans etmekteydi: Tam bir dilenci tavrı! Yanındaki daha haysiyetli, daha mağrurdu: Dört ayağı da yerde, başını oynatmaktaydı sadece; bir duvar saatinin rak-

kası gibi, hep aynı hareketle başını oynatmaktaydı. Arka ayakları üzerinde hızlı birkaç adım attı dilenci ayı ve Michel kendiliğinden taklit etti onu omuzlarıyla. Yanında duran adam gülerek:

—Meşhur Martin'in torunlarından biridir bu, dedi. Biraz ileride yavruları var, görmek istemez misiniz?

Yeni doğmuş ayı yavrularına baktıktan sonra fokları seyretmeye gittiler birlikte; fokların dinlenme saatiydi.

—Ne garip yapıları var: Parlak çini bir gövde, ciddi ve zeki, bıyıklı bir adam kafası ve bir denizkızı kuyruğu.

Gövdesine ve haline aykırı düşen yüksek ve ince bir sesi vardı adamın. Muntazam hatlı güzel bir yüz ve hemen hemen bembeyaz sık saçlar. Bol bir pardösü giymişti, elinde günlük bir şapka tutuyordu.

—Erkek kafalarıyla denizkızı kuyruklarının arasına, ben olsam, pespembe kadın göğüsleri eklerdim, teklifinde bulundu Michel.

—Gerçekten de yakışırdı. Hiç düşünmemiştim..

—Oysa müthiş benziyorsunuz Allah Babaya!.

—Bana kalırsa, daha çok Nuh peygambere benziyorum. Siz de putataparların tanrılarına benziyorsunuz, delikanlı.

Büyük kuşların sıralandığı yolda yürüyorlardı şimdi:

—Hiç sevmiyorum bu kümesi, dedi Michel. Kuş oldukları halde uçamayan yaratıklar. İlgi çekici de değiller üstelik! Dişi geyikleri görmeye gidelim mi? Bilmem neden, hep Tevrat'ı düşündürüyorlar bana.

—Tevrat öyle ya! Burası da Nuh'un Gemisi'nden farksız zaten. Sık sık görüyorum sizi burada mösyö; sevdiğiniz için mi geliyorsunuz, yoksa incelemek için mi?

—İnceleme mi dediniz? Katiyen! Hiç yapmadığım bir iştir..

—Benim de. Yani demek istiyorum ki, ben de buraya inceleme yapmaya geliyor değilim. Dinleniyorum burada. Bakın, şurada bir vakitler bir XV. Louis çeşmesi vardı; ve Bay Buffon, bir aygıt kurmuştu burada: Bir güneş saati mil-

li merceği vardı, bir ipi yakıyordu bu mercek, bir maden küre düşüyor ve öğle vaktini çalıyordu; bir de yazı asılıydı aygıtın üzerinde: «Saatlerin en asûde olanlarını kaydederim sadece.»

İnce sesi bir zarafet getiriyordu kelimelere. Yavaş yavaş yürüyerek, bahçenin tenha yollarına geldiler. Bir aydan fazla zamandır, Michel, hiç kimseyle doğru dürüst konuşmamış; mecbur kalmadıkça tek kelime söylememişti. Adam anlatıyordu:

—Bilir misiniz ki Fransa'daki bütün akasyalar, kestaneler ve arokaryalar, Nebatat Bahçesi'nin ilk konuklarının torunları olurlar?

—Bilmiyorum hayır. Pek bir şey bilmem ben zaten.

—Sizin gibi genç bir tanrıya da böylesi yaraşır mösyö. Bilgelikten sakınınız, herkese göre değildir. Sizin yerinizde olsam, masum kalmakla yetinirdim ben. "Der weise Thor" Percival gibi tıpkı.

—Cahillik korkunç bir kusur. Kambur olmak gibi bir şey.

Ayağının ucuyla bir çakıltaşını havalandırmıştı.

—Bir kamburu ancak mezar düzeltir. Oysa cahillik, yaşla düzelen bir kamburdur. Bilginin zamanla içimize sızmasını hiçbir şey engelleyemez, inanın. Şu Lübnan servisine bakın ne olur, Bernard de Jussieu'nün Şark'tan getirdiği servi, belki de budur işte. Ve Bay Jussieu, İngilizler tarafından hapse atıldığında, öz evladı gibi bakmış o serviye. Küçücükmüş, öyle ki, bir şapkanın içindeki bir avuç toprağın içinde gelmiş Fransa'ya. Anlattığım olay, 1730 yıllarında geçiyor.

—Evet ama benim cahilliğim bir kambur. Çünkü bir kadın o kambur yüzünden terk etti beni.

—Ölümsüz olana karşı daima kapalı kalır kadınlar; ve istedikleri kadar insandışı olsunlar, erkekleri aşamazlar bir türlü. Ağlamayın ardından delikanlı, hiçbir kadın gözyaşlarına değmez.

—Belki.. Ama ondan bir türlü geçemiyorum.

—Biliyorum. Hep öyle sanır insan. Hayat, bütün evrenden çekilmiş gibidir artık ve gökyüzünü, şehri, insanları, ağaçları, sözleri sıkıntı bürür. Sıkıntı evet, korkunç bir tembellik doğuran uçsuz bucaksız bir sıkıntı. Ve hayvanlarla avunur insan. Hayvanlarla avunuruz mösyö, evet, hayvanlarla. Burada sizden ayrılmam gereklyor, genç avare şövalye! Hadi bakalım, her şeye rağmen ve her şeye karşı, dilberinizin şerefini ve güzelliğini savunmaya devam ediniz! Allahaısmarladık.

Uzun siyah kolunu kaldırıp selamlayarak gitti adam, çıkış kapısına götüren yolda uzaklaşırken kolu hep havadaydı; ve geniş siyah pardösüsünün etekleri uçuşuyordu havada, ama ayaklarının altında bulutlar yoktu.

Bu adamla karşılaşmak, Michel'de bilmediği birşeyleri harekete geçirmişti; ve bu bilmediği şey, düşüncelerinin akışını değiştirmişti. Gurura benzer bir şey yerleşmişti içine ve Elisabeth'i bambaşka bir açıdan düşünmeye koyulmuştu şimdi.

Nesi vardı Elisabeth'in, evet? Ses perdesindeki o ani değişmelerden, vücudundaki ve jestlerindeki o güzel (kabul) ama aynı zamanda gelişigüzel iğrilikten gayrı nesi vardı Michel'i hep gözlerinin içine baktırıp duran? Hiç, ama hiçbir şeyi yoktu mutlak hakikate sahip olduğuna inandıracak ve Michel'i cepte keklik hale getirmesine yetecek!.. Bir adamdan bir adama geçmek, bir boşluktan bir boşluğa dolaşmak, yeterli bir sebep olamaz ki..

Kederlendirmiyor mu bu onu? Kederlendirmesi gerekirdi oysa, ölümüne kederlendirmesi gerekirdi hem de.. Aragon'un bir şiiri geldi gözlerinin önüne. Kırmızı bir şömiz içinde bembeyaz bir koca sayfa ve siyah harflerle şiirin başlığı: *Voyageur.*

*Comme il allait de femme en femme
Il devint terriblement triste.
Comme il allait de femme en femme
T-e-r-r-i-blement triste.*

Femme demiyordu Aragon, bütün kelimeleri teker teker söylüyordu; ama çoğu insan: *Femme* der, *charme* der..

*Comme il allait de charme en charme
T-e-r-r-i-blement triste.*

Elisabeth'in hayatında faydasız bir zafer hatırasından ibaretti Michel; hani kızılderililer, öldürdükleri düşmanlarının kafasından saçlı bir deri parçası kesip saklar ya.. işte öyle!. Önemsiz kadın rolüne çıkmıştı Elisabeth, başka kadınlar nasıl meş'um kadın rolüne çıkarsa; alçakgönüllülük numarasındaydı: Neyim ki ben, öpücüklerim tehlikeli olsun? Sevdiğim ve bunu da söylediğim zaman, bir gün gelip sevmeyeceğimi niçin düşünecekmişim yani? Bir erkek beni sevmeye başlayıncaya kadar, ben koskocaman bir aşkı çoktan yaşayıp yitirmiş oluyorum; niçin yani? Sabah akşam bunları söylerdi Michel'e; ve Michel savunmazdı kendini; onu gücendirmek, onun hoşuna gitmemek korkusuyla titreyerek susardı hep. Oysa söylemesi gerekirdi ona: Kimseyi yaralamak istemeyen bir insan, elindeki keskin bıçağı kınına koyar; ve eğer bir yığın altını masanın üzerinde bırakıp da çaldırdıysanız, hırsız suçlu değildir, onun aklını çelmiş olan siz suçlusunuz. Bütün bunları söylemesi gerekirdi ona evet. Onun gibi bir kadının gizli yaşaması gerektiğini ve eğer buna kendiliğinden razı olmuyorsa, bütün insanların

* Aragon'un şiiri:
*O kadındı bu kadındı derken
Korkunç bir hüzün bürüdü onu
O kadından bu kadına gezerken
Kor-r-r-kunç bir hüzün birden*

selameti uğruna kilit altına konması gerektiğini de söylemesi lazımdı. Dilberimin şerefini ve güzelliğini savunmak, öyle mi!. Ya peki Michel de, onun kendisine yaptığı gibi, kısasa kısasla yürüyüp Elisabeth'in bütün işlerine burnunu sokmuş olsaydı? Yargılaması kolaydır, bunun için hep yargılar insan karşısındakini, tartar hep.. Ya peki o da yargılamaya, tartmaya, kıyaslamaya, sıfırdan yirmiye not atmaya kalksaydı? Bir adamın pis bir herif olup olmadığını öğrenmeye uğraşıyor muydu Michel? Şu ya da bu biçimde davranır insan hayatta ve birtakım şeyler çıkar karşınıza, sunarlar size kendilerini; sonra da biri gelir, Elisabeth gelir ve sorar, pis herifin biri mi diye!.. Geç efendim, Dilberin ne şerefi var savunulacak, ne de güzelliği!.. Ve insanlar, hep, kafalarının arkasında bir fikirle hareket ediyor. O ise, Michel'se, hiç için yapıyor ne yapıyorsa. Hiç için hayvanları seyretmesi, incelemek için değil! Hiç için yüzmeye gitmesi, adale yapmak için değil, hiç için.. Kokaini de hiç için mi sattın diye sorardı Elisabeth olsa. Elbette ya, hiç için beslerdi beni, ben de onu hiç için satardım. İşte bundan dolayı pis herifin teki değilim.

Kafasını dışarıdan donatmaya ihtiyacı yoktu artık Michel'in, kafasının içindekileri evirip çevirmek yetiyor da artıyordu. Ve saplantısı bütün vaktini kaplamıyordu artık, başka şeyleri düşünmeye zaman kalıyordu: Her şeyden önce para meselesini halletmesi lazımdı. «Aklım başıma geliyor..» diyordu kendi kendine. «Ve eğer gerekirse, pis herif de olurum. Ama pis herif nedir?»

XIII

André Leclerc'le Galeries Lafayette'in önünde karşılaştı. Erken büyümüş çocuk havası vardı gene André'de; ama şimdi Cité centilmeni kılığına bürünmüştü: Melon şapka, koyu renk pardösü, kola asılı şemsiye. Onu hep asker elbisesi ya

da bir flanel pantolon ve kısa kollu gömlekten ibaret kır kıyafetiyle görmüş olan Michel bakımından, şaşkınlık verici bir değişiklikti tabii bu.. Michel de epeyce değişmiş olmalıydı ki, ilk haykırıp sarılmalar biter bitmez, Andre:

—Bana bak, yoksa hasta mısın, diye sordu. Müthiş zayıflamışsın.

—Hasta falan değilim, hayır! Sen beni kışladaki halimle hatırlıyorsun. Ve Marie'nin çörekleriyle. Gel bir bardak bir şey içelim karşıda.

Karşıya geçebilmek için bir süre beklediler. Paris'in bu en hareketli noktasının bol itiş kakışlı saat altı kalabalığında, kaldırımın kenarında durmuş, birbirlerine gülümsüyorlardı hep. Ve tıklım tıklım dolu kahve, onlara sakin bir sığınak gibi geldi:

—Francine nasıl?

—Onu sonraya bırakalım, çünkü çok uzun. Önce sen anlat nasılsın, ne oldun, nerelerdesin?

—O da çok uzun, André. Şöyle bir düşünüyorum da, neresinden başlayacağımı bilemiyorum. Ya sen?

—Ben.. İlk olarak, yeni evlendim!

Geniş, mutlu bir gülümseyiş kaplamıştı yüzünü.

—Meg'le mi?

—Evet. Hatta vakit bakımından biraz sıkışık durumdayım, çünkü otelde beni bekliyor. Tours'da evlendik tabii, şimdi balayındayız. Buradan İtalya'ya geçeceğiz, klasik balayı hikâyesi diyeceksin ama neden olmasın?

—Peki, ya Francine? O da evlendi mi?

Hemen cevap vermedi André.

—Francine gitti, dedi.

—Gitti mi? İnsanın insanı sömürmesi sayesinde beslenmiş olmamak için mi gitti?

—Hayır. Adamın biriyle gitti. Pis bir adam. Özür dilerim ama sana benziyordu biraz, yani fizik yapı olarak.

—Peki sonra ne oldu?

—Az kalsın bir çocuk oluyordu. Bütün bunları sana an-

latıyorum, çünkü geniş fikirlisindir. Öyle facialar koptu ki evde, hiç anmamayı tercih ediyorum. Gebe kaldığını anlar anlamaz eve döndü Francine, bu durumun her şeyi halledeceğine inanmıştı; çocuk kutsaldı, anlıyorsun değil mi.. O zaman da çocuğu düşürmeye zorladık. Annem, eğer çocuğu düşürmeyecek olursa, kendini öldüreceğini söyleyerek tehdide girişti kızı. «Her ne pahasına olursa olsun, ailenin utancını gizlemek, şerefsizliği örtmek gerekir» diyordu. Uzatmayalım, çarnaçar boyun eğdi zavallı Francine. Ama ameliyat sırasında öleyazdı, o darbeden ömrü boyunca kurtulamaz sanırım. Nasıl sportif, hareketli bir kızdı, hatırlarsın değil mi? Şimdi bütün hayatı şezlonga uzanıp annemin vırvırını dinlemekle geçiyor.

—Peki ya herif?

—Herif söz konusu değil artık tabii.

Bir an sustular.

—Dersin ki Francine'e...

—Hiçbir şey demem.

—Peki peki. Kendinden anlat öyleyse. Hâlâ aynı fikirde misin?

—Hem evet, hem hayır. Meg tamamen benim gibi düşünmüyor. Bu da benim hoşuma gidiyor aslını ararsan: Kişiliğini kaybetsin istemiyorum. Çok zeki bir kız, anlıyor musun, son derece bağımsız, bütün İngiliz kızları gibi. Sık sık tartışıyoruz kendi aramızda ve bu tartışmalar müthiş uyarıcı oluyor.

—Uyarıcı mı? Ne bakımdan uyarıcı?

—Her bakımdan. Nasıl anlatsam sana. Yepyeni bir ideoloji aramaktayız kendimize.

Avazı çıktığı kadar bağırarak şarkı söylemeye girişti Michel:

—Sensindir hep aradığım Titine, Titine, oh Titine!..

Yan masalarda oturanlar gülümseyerek dönüp baktılar. André bir an duraksadı, sonunda dayanamayıp güldü o da;

—Değişmemişsin, dedi. Ama gözlerinin altı, üzerinde

rahatça yürünecek kadar kocaman halkalarla dolu. Gene hep kadınlar mı?

—Kadınlar değil, kadın! Beni iliklerime kadar sömüren bir kadın, azizim! Balayından dönüşünde uzun uzun anlatırım sana olmaz mı? André'nin sustuğunu görünce ekledi. Yahut da daha başka bir zaman anlatırım. Şimdi lütfen dolmakalemini çıkar ve söyleyeceklerimi yaz. Garson! Kâğıt getirir misiniz? Dur bir dakika, kâğıdın antetini yırtalım önce. Tamam! Şimdi yaz: «Bay Michel Vigaud'nun yanımda şoför olarak çalıştığını ve hizmetlerinden son derece memnun kaldığımı tasdik ve teyit ederim. Kendisi şerefli ve her türlü aşırılıktan azade bir insan olup mesleğini gayet iyi bilmekte ve ağır taşıtları da bir özel araba kadar ustalıkla kullanmaktadır. Yurtdışına gidişim dolayısıyla kendisinden ayrılmaktan üzüntü duyuyorum.» Bas imzanı altına. Teşekkürler.

—Kendine iş arıyorsun demek?

Belgeyi bir kurutma kâğıdıyla kurulayarak sordu yeniden:

—Paraya ihtiyacın yok mu?

—Teşekkür ederim, yok. Yok hayır, sadece böyle bir belgeye ihtiyacım vardı.

Saatine bir göz atıp sıçramıştı André:

—Yarabbi yedi olmuş! Çok geciktim! Hemen fırlıyorum azizim, beni bağışlarsın, anlıyorsun ya.. Adresin var mı? Öyleyse sen yaz bana. Hep aynı adres tabii, Tours'a yazacaksın; orada değilsem bile bulunduğum yere gönderirler.

Koşarak gitmiş, ama tam kapıya gelince durmuş ve geri dönmüştü birden:

—Az kaldı unutuyordum, dedi. *Zindanlar*'ı okudun mu?

—Hayır. Ama bir dahaki sefere okumuş olacağım.

—Söz mü?

Yeniden kapıya seğirtti.

Orta büyüklükte bir mağaza tarafından işe alınmıştı

Michel. Teslimat için sadece üç arabası vardı mağazanın; üçü de üstü kapalı, kanarya sarısı arabalardı. Üçünün de üzerine yanlamasına bir siyah şerit çekilmişti boyayla ve kenarları kırmızı beyaz harflerle müessesenin ismi yazılmıştı.

—Bu meslekte kimse kimsenin farkına varmaz herhalde, diye sordu Michel ilkin öteki iki şoföre.

Şoförlerden biri, kısa boyluydu; yalnız sarışınlarda rastlanan cinsinden kıpkırmızı yüzü, fırça saçları tarafından yukarıya çekilmiş gibi görünüyordu: Kaşları kalkık, gözleri fırlak, ufak burnu havada, üst dudağı haddinden fazla kısaydı. Ve ceketini çıkardığı vakit, kısacık kollarında, patates gibi yuvarlak kasların kımıldadığı fark ediliyordu gömleğin üstünden. Bir ağaç gövdesi gibi sessiz, sakin, sağlam yapılı ve kendine güvenli bir delikanlıydı öteki; güzel bir yüzü, üstü kırışık gözleri, zarif bir burnu ve ufak bir siyah bıyığı vardı. Ve her ikisi de Michel'e merakla bakmakta, ama yanaşmamaktaydılar. Nihayet ufak tefek olanı sordu:

—De'mek aylığını kesti yavrum, baban?

—Ben bir aşk çocuğuyum, dedi Michel. Nasıl yaşanacağını öğretmek için, hâlâ aramaktayım babamı.

Yapmacık bir kederle başını salladı ufak tefeği:

—Bir piç yüklediler desene sırtımıza!.. Zaten sabahtan beri başımıza bir felaket dolanacağını sezer gibi oluyordum.

—Rahat bırak oğlanı.

Atletik ve esmer olanı, kamyonun basamağına oturmuş, bir deste kâğıt çıkarmıştı cebinden:

—İşte listen burada, dedi. Yol ve zaman bakımından en kısasını ayarlamaya çalış; yoksa müesseseyle başın belaya girer.

—Nekesliklerinden açıkgöz olmuşlar, diye atıldı öteki. Sevgilini alıp da Vincennes ormanına kadar uzanmayagör, kabir sualini yapıştırırlar hemen: «Bu kadar kilometre de nereden çıktı bakalım?»

—Bu anlaşıldı tamam, dedi esmeri. Şimdi öteki bela: Arabanın içinde tek başınasındır; süren sen, yükleyen sen, boşaltan sen... Baştan sona her şeyle senin uğraşman gerekir ve her şeye gözkulak olman; olmadığın takdirde bir de bakarsın, ne araba kalmış elinde, ne de siparişler: Hiç gözünün yaşına bakmaz araklayıverirler! Gerçi koliler sigortalıdır ama, gene sen sorumlusundur. Öğle yemeği için bir saatin vardır, saati kendin seçersin...

Dayanamayıp yeniden lafa girdi ufak tefeği:

—Hürsündür, hürriyet boş bir söz değil: İstediğin yerde ve istediğin zaman yiyebilirsin yemeğini. Çekersin Rolls'unu Maxim's'in önüne, kurdurursun keyfince sofranı...

—Yeter René, kapat şu gaganı. Arabayı akşam yediden önce getirmiş olman gerekir. Saat yedi dedi mi, her şey kapanır müessesede; geciktin mi kepazelik hazırdır, en azından iyice bir ütülerler kafanı.

—Bir nokta daha: Yaptığın işe dikkat edeceksin. Senatöre jüpon, piskoposa bide vermeye kalkma...

—Tadında bırak birader, dedi ciddi olanı. Paketlerin üzerindeki numaralara dikkat et yeter. Kendi düzenini kendin kurarsın, tıkır tıkır çalışmanı isterler; yürümezse dinlemez atarlar işten.

Michel, garajın küçük bürosundaki bir çivide asılı bekleyen deri ceketi geçirdi sırtına; başına da, üzerinde gümüş harflerle mağazanın ismi yazılı kasketi taktı. Her ikisi de aşağı yukarı uygundu ölçülerine.

İşe ve iki iş arkadaşına çabucak alıştı. Barrel, yani uzun boylu olanı, banliyöde oturuyordu, evli değildi ve kızların peşindeydi tabii. Ufak tefek olanı, yani Couzon'sa, evliydi ve dört yaşında bir kızı vardı. Karısı Monge Sokağı'na yakın bir binada kapıcıydı; bunun için de, mağazaya gidip gelirken, otobüste çoğu zaman beraber oluyorlardı Michel'le. Konuşacak bir alay şeyleri vardı tabii: Aynı meslektendiler, aynı güçlüklerle karşı karşıya ve aynı insanların

keyfine bağlı.

Üstelik motordan da anlayan iyi şoför sıfatıyla, Barrel'le Couzon'un kısa zamanda saygısını kazanmıştı Michel. İyi şoförlüğünün yanı sıra muntazam bir insana benziyordu ve fırsat düştükçe yardımdan kaçınmayan, sadece, cömert bir arkadaştı. Couzon'un kafasını kurcalayan tek şey, Michel'in "muamması"ydı: Neden bu altın yürekli çocuk, ailesinden ve dostlarından hiç mi hiç söz etmez yani? Nereden geliyordu, niçin bu meslekteydi; anlamıyordu bir türlü. Hali tavrıyla tam bir 'mösyö'ydü aslında bu oğlan, lamı cimi yok!.. Gerçi bir gün bir şilepte muçoluk yaptığını anlatmıştı ama hiçbir şey demek değildi bu. İşçilik yapmamıştı hiç, orası kesindi, sendika sorunlarından katiyen çakmıyordu; işçi hayatıyla ilgili olan her şey, başlı başına bir sırdı onun için. İşçi sorunlarını geçtik, gazete bile okuduğu yok; hafif kıvırcık saçlı ufak tefek bir kadın olan Bayan Couzon'a sorarsanız, yerden göğe kadar haklı çocuk gazete okumamakta; çünkü bu sayede, Michel kapıcı kulübesinde onlarla birlikte yemek yemeye geldiği zamanlar anlaşılmaz, sıkıcı bir alay şeyden konuşulmuyor çok şükür. Buna karşılık, küçük bir sevgilisi bile olmayan bu yakışıklı oğlanın karanlık, hatta şüpheli bir yanı bulunduğunda kocasıyla hemfikirdi Bayan Couzon. Hemen bütün akşamlarını Couzon'lann kulübesinde geçiriyordu Michel; alabildiğine sakin, tam büyükburjuva evlerine yaraşır bir odaydı kulübe. Evde oturanların hem misafirleri azdı, hem de kendileri az çıkıyorlardı ve akşam saat ondan sonra, zil sesleri büsbütün seyrekleşiyordu. Birinci katta bir doktor oturuyordu, Allahtan bir göz doktoru! Ya bir de kadın doğum doktoru olmuş olsaydı, maazallah, gece yarılarına kadar işimiz işti artık. İkinci katta dul bir kadın vardı. Sık sık kendisini ziyarete gelen dava vekiliyle evleneceğini söylüyorlardı: Merhumun servetinden "yakinen" haberdardı dava vekili. Üçüncü katta evli bir çift; iki çocukları, bir de köpekleri var, hep paspasa pisleyen bir köpek, köpek değil felaket! İki odası vardı ku-

lübenin; biri sokağa, öbürü avluya bakıyordu; avluya bakanı ikiye bölmüş, bir kısmını mutfak yerine kullanmaktaydılar. Ön odada otururlardı daima. İyi beslenmiş küçük kızlara özgü kocaman kıçını hemen gelir Michel'in dizlerinin üzerine yerleştirirdi Josette. Gramofon çalmadıkları vakit, Michel şarkılar söylerdi Josette'e; ve çoğunlukla yemeğe alıkoyarlardı onu. Lot yöresindendi Bayan Couzon, mutfak işinin ne demek olduğunu gayet iyi biliyordu. Ailesinin bir çiftliği vardı memlekette, kaz yetiştiriyorlardı ve kızlarına kaz ciğeri yolluyorlardı ki, böylesini bugün piyasada katiyen bulamazsınız. Alsace'ın kaz ciğeri de nefistir, söylemeye bile lüzum yok, ama unutmayın ki kaz ciğerinin tabiisi gibi güzel bir şey olamaz, mideyi yormaz bir kere, istediğiniz kadar yiyebilirsiniz. Elbette şansı vardı René Couzon'un, böyle bir kadın kolay bulunmaz; ağızda eriyen cinsinden yemekler pişiren, çocuğuna çiçek gibi bakan, üstelik tutumlu; güzelliğine gelince, eh, kendine elverir. Kızı sağ salim büyüyordu. İşte bütün bunlardan dolayı Couzon, eline geçen parayı getirir kuruşu kuruşuna karısına teslim ederdi; canını teslim etmiş, pişman olmamıştı; para ne kelime!

Michel, Monge Sokağı'nda hep aynı otelde kalıyordu. Keyfince yaşamasına yetecek kadar parası vardı daima cebinde: Canı çekti mi sinemaya girebiliyor, akşam yemeğini Couzon'larda yediği günler eli boş gitmiyordu, en azından bir şişe şarap ya da bir kutu pasta götürüyordu ve Josette'le el ele Nebatat Bahçesi'ne gittiği vakitler, avuç dolusu yiyecek atabiliyordu fok balıklarıyla fillere. Hatta kendine bir elbise bile almıştı; Saint-Denis Bulvarı'ndan almıştı ama, elbise elbisedir! Sigara içmesine gene içmiyordu; *Excelsior* gazetesi almayı âdet edinmişti buna karşılık. Resimlere bir göz atıp havadisleri okudum deyinceye kadar, bir de bakıyordunuz, uyuyordu. Bu arada, dünya olaylarının "tefrika"sını izlemeyi öğrenmişti (insan hani gittiği memleketin dilini, gramer kurallarını, sözdizimini falan bilmeden

kulaktan dolma öğrenir ya; işte öyle). "Tefrika"nın başlangıç bölümlerini, özet halinde, Barrel'le Couzon'un konuşmalarında bulmak mümkündü. Gerçi siyasi tartışmalara katılmıyordu ama günlük olaylar hakkında, örneğin bir Lochness canavarının niçin canavar olduğu hakkında, onun da söyleyecek bir fikri vardı. Hep tanıdığı kimselerin isimleriyle dolu olan dedikodu sütunlarını okumak ayrıca eğlendiriyordu onu. Sadece kendisinin tadına vardığı bir eğlenceydi bu, ötekilere bildirmiyordu: Bazı isimlerin yan yana gelişindeki matrağı ve bir bakanın gezilerinin hangi başka açıdan da ilgi çekici olduğunu anlamayabilirlerdi pekâlâ! Michel'in orijinal bir macera yaşadığı şatoyu ve F... kontesi tarafından geçen yıl yoksullar yararına verilen baloda şarkı söylemeyi reddetmesinin yol açtığı dramı (Stanislas olanca diplomatlığını seferber edip barıştırmıştı güzel kontesle Michel'i), Barrel'le Couzon'a anlatmak uzun iş ve de tatsız. Hayatta tek eksiği bir piyanoydu şimdi; ama piyano kirası, ayda yüz franktan aşağı olmasa gerekti; üstelik böyle bir durumda otelden ayrılmak zorunda kalacaktı tabii, al sana gene bir alay üzüntü, piyanoya boşvermek gene en iyisiydi.

Günlerden cumaydı, ayın da 13'ü. Adı üstünde, uğursuz gün demişler. Sabahleyin otobüs durağında Couzon'u göremedi Michel: Bir gün önce böbrek nahiyelerinin ağrıdığından, kollarında bacaklarında dermansızlıktan şikâyet etmişti; gribe yakalanmıştı herhalde, yatmaktaydı. Otobüsün sahanlığında tek başına kalınca, gazeteyi okumak için akşamı bekleyemedi, açtı; açar açmaz da şu havadise çarptı gözleri:

«Tanınmış sanat koleksiyoncusu Bay Stanislas Bielenki ile eski İsveç konsoloslarından Bay Krüger'in kızı Bayan Elisabeth Krüger evlendi. Damadın şahitleri, Başkan ile Bay ....., Gelinin şahitliğini ise, İsveç Büyükelçisi Ekselans ve Albay

Her sabah aynı otobüse binen ve bazen de Michel'i görebilmek umuduyla birkaç otobüs kaçıran "Samaritaine"deki ufak satıcı kız, delikanlının sapsarı kesildiğini görüp birden telaşlanmıştı. Ama telaşı boşunaydı galiba, sayfayı çevirmişti çünkü delikanlı, okumaya devam ediyordu, fenalaşmış olsa devam eder mi.

Korkunç yüklü bir gündü o gün: Couzon'un yokluğuna rağmen, bütün siparişlerin dakikası dakikasına teslim edilmesi gerekti. İkiyi vurmuştu saat ve Michel hâlâ lokma koymamıştı ağzına ve yemeğe oturmadan önce, daha birkaç paketi teslim etmesi şarttı. Daha önce Büyük Ordu Caddesi'nde, sonra George V Caddesi'nde arkasından gelen kocaman Delage'ı, Orsay garı civarında yeniden fark etti. Alma köprüsünde neredeyse ona bindireyazmıştı araba, şimdi hatırlıyordu. Michel yer yer durup sipariş bırakıyor; ama her defasında, şu ya da bu şekilde, Delage'ın yeniden beliriverdiğini görüyordu. Arabayı kullanan adamın kürk yakalı bir pardösüsü vardı. Yavaşlayıp yol verdi Delege'a: Tanıyor muyum yoksa herifi bir göreyim, diyordu. Katiyen! Orta yaşlı, açık renk eldivenli bir mösyö. Hiç yolu değilken Bac Sokağı'na saptı, Delage gelecek miydi acaba: Geliyordu. Gerisingeri dönüp Sébastien-Bottin Sokağı'na daldı mahsus: Delage da dalmıştı. Michel siparişlerle uğraşmıyordu artık: Ne istiyordu bu herif kendisinden, ne isteyebilirdi?

Irmak kıyısında sürüyorlardı şimdi yeniden. Saint-Michel Bulvarı'nın ağzında, trafik polisi durdurdu arabaları: Michel'in kamyonuyla Delage, yan yanaydılar ve adam, kapı penceresinden gözlerini Michel'in gözlerine dikmiş öylece bakıyordu. Kırışık dolu torbacıklar vardı gözlerinin altında, kaşları da bıyığı gibi ipincecikti. Michel de aynı ısrarlı bakışla baktı ona, perva mı edecekti? Polisin düdüğüyle yeniden yürüdüler. Saint-Michel Bulvarı'na saptı Michel, tıkanıklığın elverdiğince hızlı gidiyordu: Luxembourg Bahçesi, Port-Royal Bulvarı, Cochin Hastanesi.

Mechain Sokağı'nda durdurdu kamyonu; demeğe kalmadan Delage göründü sokağın köşesinde ve o da durdu.

Mechain Sokağı, bir kıyısında hastanenin uzun duvarı, öbür kıyısında bir manastır ve birkaç konak bulunan ıssız bir yerdir. Aşağı atladı Michel; öteki de indi hemen arabasından. Michel eliyle çağırdı adamı ve ilkin kendisi, arka taraftan, kamyonun kasasına sıçradı. Kürk yakalı mösyö, bayağı güçlük çekiyordu kasaya tırmakta; ama yardım etti Michel. Muşambasını indirdi sonra kapının; dipte yığılı duran paketler hayal meyal seçilmekteydi şimdi. Kürk yakalıya yaklaştı Michel, burnuna kadar sokulup konuştu:

—Şimdi söyle ne istiyorsun?

Karı gibi gülümsemişti. Olanca gücüyle bir yumruk indirdi Michel adamın suratına, paket yığınları kof bir gürültüyle devrildi. Şimdi yumruk yağıyordu her yerine adamın ve sesini çıkarmıyordu hiç, hızlı hızlı soluyarak açık renk eldivenli elleriyle korunmaya çalışıyordu sadece. Ve Michel, kasanın yarı karanlığında, yere devirdiği adamın üzerine abanmış, vuruyordu durmadan. İyice dönmüştü gözü, Allah yarattı demiyor, habire indiriyordu. Kürklü pardösü bir dereceye kadar koruyordu adamı, ama yüzü gözü kan içinde kalmıştı. Son bir yumrukla dudağı patladığında, kısık bir inilti koyuverdi. Durdu Michel. Muşambayı aralayıp bir göz attı sokağa: Kimseler yoktu. Kasanın dibinde yatan et kemik yığınını toplayıp dışarı itti:

—Kır, dedi. Çabuk kır buradan.

Arabasına tutundu adam, güçlükle binip hemen uzaklaştı. «Şansı varmış..» dedi Michel kendi kendine. Yoksa gebertmiştim..

Hava soğuktu ama güzeldi. Arkadaki güneş vurmuş hastane duvarının zemini üzerinde daha bir parlıyordu arabanın kanarya sarısı. Cinayet arabası da böyle mi olurmuş! Doğru garaja gitti Michel, cam eşyaydı bir kısmı siparişlerin ve kırılmış olsa gerekti. Doğru şefin karşısına çıktı. İşini uzatmadılar: Kovulmuştu müesseseden. Şahadetname ver-

medikleri gibi, aylık ücretini de alıkoymuşlardı. İçerideki hasara karşılık olarak.

XIV

Kara günler sıralandı art arda. Bir aylık peşin verdiği halde otelden çıkmıştı: Couzon'u görüp dert anlatmak istemiyordu. Ama bu sefer yanına almıştı gömleklerini, çıktığı yerde bırakmamıştı! Elinde valizi, yürüyordu Paris sokaklarında. Bütün vücuduna kramp gibi bir şey girmişti; koltuğuna oturtur da sizi, gırgırını sinirinize dayayıp: «Rahat bırakın kendinizi, muntazam soluk alıp verin..» der ya dişçi ve birden kaskatı kesilirsiniz ya, aynen o haldeydi. Öfkeden. Korkunç bir öfke sarmıştı benliğini. Ve her şeye öfkeleniyordu şimdi: Yolda kendisini ezeyazan otomobile olduğu kadar yanlışlıkla omzuna çarpan adama da öfkeleniyordu; suratına kapanan kapıya olduğu kadar içkiyi getirmekte geciken garsona da.. Bütün soğukkanlılığını kaybettiren, insanlara toslamasına, arabaların üzerine atılmasına yol açan bir öfkeydi.. Şöyle bir bağıra çağıra küfretse geçecekti belki; ama o zaman da gel etrafa dert anlat! Gece yarısına doğru, bütün kaslarında ve zihninde, sınırsız bir yorgunluk bırakıp geçti kramp. Saint-Lazare garı dolaylarında şamatalı bir otele girdi ve hiç soyunmadan yatar yatmaz uyudu.

Uzun bir dizinin sadece ilk halkasıydı bu gün. Oysa ilkbahar başlıyordu gene, her yıl yepyeni çılgınlıklarla süslenen o güzelim, o tadına doyulmaz ilkbaharlardan biri. Işıl ışıl bir gök altında da kapkara günler olur mu yani! Ve Paris, nesi var nesi yoksa dökmüştü gene ortaya: Kokular ve gülümseyişler ve havada asılı o büyük bekleyiş. Sevgilinin girmek üzere olduğu aralık kapıyı andıran bir ilkbahar. Ve işte böyle bir ilkbaharda Michel, soğuktan tir tir titriyor; valizi hep elinde, kafasının içi kadar bakışları da karmaka-

rışık, sokakları arşınlıyordu. Geçiyordu günler.. Kaç gün olmuştu? Mayısı bulmuştuk sahi!

Çöreklerle kremalı kahveler vardı çok şükür ve iştahını öylece tıkayabiliyordu. Son yüz meteliğini de harcamıştı artık. Önüne gelen her yerde uyuyordu şimdi geceleyin: Sabahçı kahvelerinde, park sıralarında, apartman basamaklarında. Kovulduğu vakit ses etmiyor, valizini alıp başka bir yere gidiyordu. İş aramak denen şey, aklının ucundan bile geçmedi. İyiden iyiye uzamıştı saçı sakalı, sekiz gündür yıkanmamıştı, ceketinin yakalarını kaldırmakla yetiniyordu gömleğinin kirini gizlemek için. Valizle içindekileri satabilirdi istese, ama buna yanaşmıyordu, umutsuzca bir bağlılıkla bağlıydı bu valize ve içindeki tek tük eşyaya, sımsıkı sarılmıştı: Bir robdöşambr vardı valizde, bir deste mektup kâğıdı, kullanmadığı bir portföy, yeni elbisesi, bir de bir termos. Kaç gündür doğru dürüst bir yemek girmemişti kursağına.

Prenses Marina, Saint-Lazare garında ona rastladığında, tren bekleyen insanlar gibi valizinln üzerine oturmuştu. Yüzünü büsbütün uzatan ve bir deri bir kemik kalmış yanaklarını daha da oyuk gösteren ufak bir sakalı vardı; yanaklarına da bulaşmıştı gözlerindeki mavimtrak ışıltı. Bu hayaletin karşısında birdenbire durmuş ve ellerini uzatıp:

—Michel, diye haykırmıştı Prenses. Michel, sevgilim. Biliyordum böyle olacağını..

Michel uslu uslu izledi Prensesi.

Hoche Caddesi'nde oturuyordu Marina. Kapıyı açan kadın Michel'i gördüğünde en ufak bir şaşkınlığa düşmedi. Marina, Rusça bir şeyler söyledi ona, hemen Michel'in valizine sarıldı kadın, Michel valizini izledi: Eski gravürlerle kaplı uzun bir koridorun ucunda bir kapı açtı kadın. Bir odaydı burası, içeride bir yatak vardı. Düz basık saçlı tıknaz bir kız olan hizmetçi, o arada Fransızcayı da katlederek, bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sordu ona. Hayır, hiçbir şeye ihtiyacı yoktu. Kız çekildi. Yatağın üzerine uzandı

Michel, kaldı öylece.

Uyandığı zaman, vakit geceydi. Işığı yaktı saate bakmak için: Başucuna bir bardak sütle birkaç gevrek bırakmışlardı. Yedi, soyundu ve yeniden uyudu. Ertesi sabah, kahvaltı onu masanın üzerinde beklemekteydi. Başı döndü yataktan hızlı kalktığı için. En ufak bir gürültü gelmiyordu apartmandan. Aralık pencereden doğru, kaba klakson sesleriyle ve vites gıcırtılarıyla kirlenmemiş, yeknesak, elekten geçmiş bir uğultu yükselmekteydi: Doğrudan doğruya sokağa bakmıyordu pencere, asfaltlanmış bir avluya bakıyordu; basık bir yapı göze çarpıyordu avluda, herhalde garajdı. Tıraş olup yıkandı Michel. Olağanüstü bir yorgunluk vermişti yıkanmak. Yeni elbisesini giydi, Saint-Denis Bulvarı'ndan satın aldığını ve beş yüz franklık bir banknot buldu pantolonun cebinde. Gülünç ve ahmakça bir işti bu: Sayısız çörek yiyebilirdi beş yüz frankla. Kapıya vurulduğunda hazırdı. Marina'ydı gelen; lacivert gözleri, Kuzeyliler'e özgü soluk sarı saçları, siyah elbisesinin göğsünde üç sıra incileri ve yalnız onun olan salınıp da yürüyüşü, hafifçe içe basan daracık ayaklarıyla, upuzun ve ipince Marina. Ardında dev gibi bir Danimarka köpeği vardı.

—Yemek için geldim sana Mişuk, dinlenebildin mi bari?

—Çok daha iyiyim, sağol. Bak ne buldum bayramlığımın cebinde!

—Tüh ağzına, dedi Prenses. Avanakmışsın ki!..

Hiç değişmemişti hiç! Her şey bir yana, konuşması aynı kalmıştı. Koluna girdi Michel'in, ve duvarları eski gravürlerle kaplı o uzun koridor boyunca yürüdüler:

—Saçma sapan bir apatman bu, diyordu. Dostlarımın malı, ama katiyen oturmazlar. Bu durumda, Paris'e geldiğim zamanlar burada kalıyorum; otelden çok daha rahat oluyor.

Camekânlı kapılardan geçip büyük bir salona girdiler. Birer tehdit gibi sarkıyordu duvar halıları salonda; duvar

kâğıtlarıysa, tablo ve aplik bolluğundan görünmez haldeydiler. Tahta oymalar kadar gri aynalarda, bir alay tunç ve mermer yansımaktaydı. Beyaz eldivenli uşak, salonu yemek odasından ayıran camekânlı kapının kanatlarını açıp:

—Barones hazretlerinin sofraları hazırdır, dedi.

Masaya oturdular.

—Paris'te tek başımayım, diyordu Marina. Kocam Viyana'da, orada oturuyoruz şimdi. Seni yeniden bulduğum için mutluyum Mişuk..

—Bulduğun da tam kelepir!..

Oda da onunla birlikte dönüyordu. Rahatsızlığını gizlemek amacıyla gülümsemeye çalıştı. Uşak, domates suyu dolu bir bardak koydu önüne.

—Öbür dünyadan çıkıp gelme yüzünle, her zamankinden çok daha güzelsin. Ye bakalım hadi, davran biraz, kilo alman lazım.

—Hemen mi?

—Hemen tabii. Domates suyunun hiçbir kötülüğü dokunmaz sana, zorla biraz kendini.

Michel içti domates suyunu. Oda eskisi kadar dönmüyordu artık: Dev danuanın, ayaklarının dibine uzanmuş olduğunu bile gördü.

—Kendi yüzümden girdim bu hale ben. Rahatça para bulabilirdim, ama istemedim. Mahsus istemedim. Dilenciliği de seçebilir insan, yalan mı?

Başıyla onayladı Marina:

—Gayet iyi anlıyorum evet. Yalın ayak başı kabak, yollara vurmak kendini; onun bunun uzattığı kuru ekmekle gününü gün etmek. Benzerlerinin insaniyeti sayesinde yaşamak büyük bir teselli olsa gerektir.

—Bana insaniyet mi gösterdiler diyorsun? O da mümkün; ama beni hiç de teselli etmedi..

—Bu kadar çok mu tasalısın?

—Çok. Her şeyim vardı, şimdi hiçbir şeyim yok.

Çiğnenmiş kâğıt tadı vardı balıkta.

—Yok öyle şey. Yiyeceksin.. Gene iyi yaşamaya koyulmak ister misin?

—Har vurup harman savurmaya? Tabii isterim, ama nerede!..

—Smokinin yanında mı?

—Öbür tarafta kaldı, yani Saint-Cloud'da demek istiyorum. Tanınmış sanatsever Bielenki'nin evinde.

—Gönderip aldırırım. Bütün her şeyin orada mı? Stanislas Bielenki değil mi bu? Tanıyorum. Endişelenme, nerede olduğunu öğrenmeyecek.

—Endişelendiğim falan yok, umurumda bile değil. Daha birşeyler yemem lazım mı?

—Hayır, dokunabilir. Korkunç soluksun. Hadi git uzan istersen.

Kalkıp kollarıyla Michel'in omuzlarını sarmıştı. Salonu geçip bir odaya girdiler. Marina'nın odası. Yatağın üstündeki büyük İsa'lı haçı ancak görebildi Michel, hemen uzandı yatağa. Üzerine eğilmişti Marina. Tıpkı eskisi gibi. Lacivert gözlerini gözlerine daldırmıştı. Takatsizlik ve arzunun el ele verip getirdiği harika bir baş dönmesiyle ayağı yerden kesildi. Ama çok geçmeden (gene de hemen değil) kalkmak zorunda kaldı ve bütün yediğini boşalttı halıya. Rahat çıkarmasını sağlamak için başını tutmuştu Marina. Pislenen halıyı topladı yerden ve bir ıslak peçete getirdi ona, biraz da nane suyu.

—Şimdi yat, dedi. Böyle işte. Ayakkabılarını çıkarıyorum.

Sonra o da uzandı Michel'in yanına. Ve sımsıkı sarıldı ona Michel. Zonklayan kafasında zamanlar birbirine karışıyordu. Uyudu.

Dipteki odada kalıyordu Michel. Marina durmadan gidip geliyor, gezmeye çıkıyordu birtakım insanlarla. Hiçbirini görmüyordu Michel, koridorun ucundaki odadan çıkmıyordu. Akşamları Marina evden ayrılır ayrılmaz Brütüs,

yani danua, ağır ağır gelip yatağın yanına yerleşiyordu; ve Michel gözlerini polis romanından kaldırdığında (düzinelerce polis romanı getirmişti Marina), köpeğin gözleriyle karşılaşıyordu hep, ve halıyı döven kuyruğun sesini işitiyordu. Gece yarısına kadar böyle geçiyordu zaman. Michel, arabanın avluya girişini duymadan Brütüs ayaklanıyordu. Çok daha sonraydı anahtar sesi. Ve Brütüs, sahibesiyle birlikte dönüyordu odaya. Yatağın üzerinde oturuyordu Marina, gece mantosunu sırtından atıp olanca inceliği içinde beliriveriyordu. On iki yaş göğüslerini ucu ucuna gizliyordu dekolte elbisesi, sırtı daima beline kadar açıktı ve uzun bacakları yerlere kadar dökülen etekliğinin içinde kayıp. Hükümdar incileri, hükümdar bilezikleri. O narin omuzların, bütün o muslinlerin ve lamelerin üzerine rahatça yerleştiriyordu danua ayaklarını. Ve Marina geceyi anlatıyordu: Tiyatroyu, tuvaletleri, adamları. Ya da adamı. Sade ve hayasızdı; hiçbir şeyden tiksinmiyor, hiçbir şeyden utanmıyordu. Hasta olmaya, mutsuz olmaya, sakat olmaya, cinayet işlemiş olmaya hakkınız olduğunu hissediyordunuz onun yanında. Her türlü değer yargılarının ötesinde, zalimce alaycı, gönlü yüce ve iğrençti. Bir sokak kadını gibi tıpkı. Yanılıp, tıpkı bir azize gibi, diyebilirdiniz. Kusmuklarını temizlerken görüyordu Marina'yı: Elisabeth, elini değdirmektense bin kere ölmeyi tercih ederdi. Huzur verici ve güzeldi Marina.

Vakit erken olduğu halde bir cehennem sıcağı. Michel'in eşyalarını hakikaten Saint-Cloud'dan getirtmişti Marina, odası bir alay valiz ve sandıkla doluydu. Ve Marina bütün hepsini teker teker didikliyordu şimdi: İlk çıkışında alabildiğine güzel olmasını istiyordu Michel'in.

Arabayı Marina kullanıyordu. Kolundaki bilezikler her vites değiştirmede çınlamaktaydı; önündeki, bir taçla süslü kimlik plakasının (ve insanların burnuna daima bir taç sokmayı katiyen unutmazdı Marina) üzerinde şıkırdayan anahtar yığını gibi tıpkı. Orman'da bir tur attılar. Güneş ısıttık-

ça kaynamaya hazır bir su sesi yükseliyordu şehirden. Alabildiğine takatsiz ve dokunsan ağlayacak kadar duygulu hissediyordu Michel kendini: Nekahet dönemi işte. Başını arkaya yaslamış, gözlerini yummuştu; hâlâ mor gözkapaklarının ve solgun yanaklarının üzerine inen güneşi, büyük bir hazla sindirmekteydi..

—Sakın tifüse yakalanmış olmayayım ben?

—Kim bilir..

Yoldaki bütün arabaları geçmeye uğraşıyordu Marina, bütün arabaları geçmesi lazımdı..

—Hoşuna ne giderdi, *Milenki*?

Gözucuyla ona baktı Michel:

—Niye bu kadar iyisin benim için?

—İyi miyim? Şaşırtma beni! Hele sana âşık olduğumu falan sanmaya kalkma sakın..

—O değil de ne peki?

—Sokak kedilerine evimde daima bir yer olmuştur.

Güldü; kendisine mahsus yol vermeyen kocaman bir arabaya çarpmak üzereyken, kıl payı kurtulup geçmişti çünkü.

—Hoşuna ne giderdi, söylemeyecek misin?

—Dip odada bir piyano.

—Yarın tamamdır.

Ve ertesi gün bir piyanosu oldu Michel'in. Biraz fazla tiz ve keskin sesli, ama gıcır gıcır küçücük bir Steinway.. Parlak siyah kapakta uzun uzun seyretti kendini: Kapağın bu parıltılı gecesinde, alınyazısını bile okuması mümkündü insanın. Ama Michel, kendi bulanık yüzünden gayrı hiçbir şey göremedi.

İlk sesler büyük bir hazla doldurdu onu: Oh.. bu denize, bu göklere, açılan bu ufuklara kavuşmak inanılmaz bir şeydi!.. Çaldı, çaldı; gecenin bastırdığını fark etmeksizin, uzun uzun çaldı. Hep aynı nakaratı tekrarlıyordu:

*Dans toute la ville il n'y a qu'une rue
Dans toute la ville qu'une seule maison
Il n'y a qu'une femme dans tout Paris
Qu'une seule raison a ma déraison...

Kapağı indirilmiş piyanonun önünde hareketsiz buldu Marina onu. Işığı yaktı:

—Güzel bir şarkı söyle bana Mişenka..

Söyledi Michel:

Dans toute la ville il n'y a qu'une rue...

—Ah namussuz, dedi şarkı bittiğinde Marina. Kederinden neredeyse sıçırtacak insanı! Bir daha söyle o şarkıyı. Dur dur, daha önce, bu akşam benimle bir suvareye gelir misin, onu söyle?

—Şimdi de suvarelere mi dadanmam gerekiyor?

—Neden olmasın yani? Bir kere daha söyle bana o şarkıyı hadi ve giyin.

—Sen bayağı ciddi söylüyorsun anladığım kadarıyla..

Dans toute la ville il n'y a qu'une rue...

—İşte bu kadar, demişti kapağı indirirken. Çok güzel olmalısın Marina, ortalığı allak bullak etmemiz gerekiyor! Kim veriyor bu suvareyi?

—Bayan Witson. Bir Amerikalı. Dellmsirek biraz, sayılmayacak kadar çok parası var. Otuz yaşında olduğunu söyler hep. Avanak değilsen, evlenirsin onunla.

* Fransızca şarkı

*Bir tek sokak vardır bütün şehirde
Bütün şehirde bir tek ev vardır
Ve bir tek kadın bütün Paris'te
Çılgınlığımın bir tek nedeni vardır...*

XV

Mrs. Witson, geceki yorucu suvareye rağmen, her zamanki gibi saat tam sekizde istemişti kahvaltısını. Ve zil çalar çalmaz, Madam Dullin, elinde tepsiyle içeriye girmişti: Beklemekten nefret ederdi Mr. Witson. Hemen arkadan giren oda hizmetçisi, Madam Dullin tepsiyi Mr. Witson'ın dizlerine yerleştirip de yatağın kenarına otururken, perdeleri çekmişti. Hizmetçinin yandaki banyoyu doldurmakta olduğu işitiliyordu şimdi.

—Suvarenizden memnun musunuz madam?

Madam Dullin kahve koyuyordu Mrs. Witson'ın fincanına ve bu saçları bembeyaz, siyah elbisesinin bilekleri beyaz şeritli vakur kimse tarafından koyulan kahvenin mükemmel bir kahve olacağı muhakkaktı.

—Çok başarılı geçti, dedi Mrs. Witson kaşesini yutarken. Bir dahaki sefer daha az alkol vereceğim; insanlar içkiyi fazla kaçırdıkları zaman gitmek bilmiyorlar ve can sıkıcı oluyorlar sonunda. Şu reçelden biraz tadın Madam Dullin, enfes bir şey..

—Hakikaten öyle.. Öyleyse bir fincan kahve de ben alırım. Beklediğiniz kimse geldi mi?

—Hayır. Geleceğini de sanmıyorum artık. Ama çok daha iyi bir iş çevirdim. Otomobil malzemesi..

—Barones pek güzeldi dün akşam, buduarda pelerinini çıkarırken gördüm de..

—Güzelliği üstündeydi evet. Sebebi de yanında getirdiği delikanlı sanırım. Âşık olduğu zaman güzelleşir Marina.

—Delikanlı boğazına kadar altına gömülmüş olsa gerek. Etienne'e beş yüz frank bahşiş bırakmış.

—Kim? Sevgili Madam Dullin'ciğim, biliyor musunuz ki barones o delikanlıyı açlıktan yarı ölü bir halde sokaktan toplamıştır. Bahşişi bırakan, racadır herhalde.

—İddia ettiğim için özür dilerim madam, ama raca değil katiyen. Çünkü Etienne, barones hazretlerinin pelerinini

o yakışıklı delikanlının aldığını söyledi.

Yastıklarının arasında bir an dalıp gitmişti Mrs. Witson. Ara dantelli linon geceliği, atletik beyaz omuzlarıyla iri gövdesinin çok gelişmiş birer adalesinden başka bir şey olmayan göğüslerini yarı yarıya örtmekteydi. İpeği sevmiyordu Mrs. Witson ve bu inanılmayacak kadar ince linon, onun için özel olarak dokunmaktaydı. Elbiselerine çoğunlukla kolalı yaka takıyor ve tayyörlerinin içine linon bluzlarla dantel giyiyordu. Dalgalı sarı saçlarına, çıkık açık mavi gözlerine, sözün kısası German tipine pek yaraşıyordu bu kılık. Bir ayna alıp yüzünü gözden geçirdi: Fazla hasar yok. Çenesi de büyük olmasa (daha doğrusu, kalın boynunu tehdide başlayan şu gerdan gıdığı da olmasa), yaşı otuzu aşkın diyemezdiniz katiyen. Hele yatakta.

—Bugün çok yüklü bir gününüz var madam.. Hafif bir masaj yapayım mı size? Sonra da iyi bir friksiyon?

—Saat kaç kuzum? Sekiz buçuk! Ancak bir banyo alıp giyinecek kadar vaktim var. Champs-Elysées'deki binanın satışı için dokuzda noter gelecek. Madam Dullin, harika bir iş çeviriyorum gene.

Madam Dullin, ince beyaz yünden bir robdöşambrla gene beyaz ökçeli terlikler getirmişti ona:

—İş konusunda hiç kimse sizi kafese koyamaz madam, dedi. Her şeyi o kadar iyi biliyorsunuz ki!

Yirmi beş dakika yetmişti Mrs. Witson'ın giyinmesine. Hatta noteri bekletmeden Marina'ya telefon edecek kadar vakit de buldu:

—Kim arıyor efendim, dedi hizmetçinin sesi. Barones hazretleri uyumaktalar henüz.

—Mrs. Witson arıyor ve çok acele. Hullo Marina, darling.

—Mary, çıldırdınız mı yoksa, uyuyorum!

—Marina, dün akşam sizinle birlikte olan delikanlı benim oda uşağıma beş yüz frank bahşiş mi verdi kuzum?

—Kendisine sorun bunu, *and go to hell*!

Kapamıştı telefonu, ama uyanmıştı da. Bazı insanlar da kendileri ayağa kalkar kalkmaz gecenin sona erdiğini sanıyor, ne rezil şey!

—Catherine!..

Cevap yoktu. İster istemez kalktı ve üzerinde pijaması, uzun koridordan geçip Michel'in odasına girdi:

—Michel, diye seslendi tatlı yumuşak bir sesle.

Michel cevap vermeyince yorganı aralayıp yanına uzandı. Çırılçıplak olan Michel, uykusu arasında, sımsıkı sarıldı ona. Ve böylece, öğleye kadar birlikte uyudular.

—Bu ne hoş sürpriz, demişti Michel uyanır uyanmaz.

Ve elini öpmüştü. Bu kibarlığı, onu ağzından öperek cevaplandırdı Prenses: Marina'nın klasik numaraları başlamaktaydı.

—Açlıktan ve takatsizlikten neredeyse öleceğim, dedi Michel. Yeniden akşam oldu galiba!..

Gerçekten de, neredeyse akşam olmuştu. Son hızla giyinip basamakları dörder dörder inerek, köşedeki birahaneye koştular.

—Az kaldı unutuyordum, dedi Marina. Mrs. Witson yüzünden geldim yatağına senin: Uşağına beş yüz frank verdiğini iddia ediyor..

Michel, pantolonunun cebine atmıştı elini:

—Galiba yalan değil, diye söylendi. Şimdi hatırladım, tamam! Herifte öyle bir surat var ki, dikili taştan bile bahşiş çıkartır! Bozukluğum yoktu üstelik.

—Bozukluğu yokmuş yarabbi!..

Gözleri yaşarmıştı gülmekten Marina'nın. Michel, şatobriyan yiyordu; istediği kıvamda kanlı değildi et, çok az pişmişti!

—İyi bir puan kazanmış durumdasın sözün kısası, dedi Marina sümkürerek. Güldüğüm zaman hep nezle oluyorum Allah kahretsin!.. Hanım hoşuna gitti mi.

—Alman zağarlarıyla akrabalığı olduğuna iddiaya girerim: Göğsü geniş ve yağlı, sağrısı ve kalçaları daracık, beli

dizlerinde, bacakları bodur. İğrenmek için yeter de artar bile!

—Gerçekten yapamaz mısın?

—Öyle bir mesele yok.

—Var ki soruyorum.

—Bu türlü bir şeyi nasıl düşünebilirim Marina?..

—Çok daha başka türlülerini düşünüyorsun ya..

—Sizinle olunca evet, çünkü ilham geliyor madam..

—Ben gene de bir telefon ediyorum, özür dilemek için. Sabahleyin resmen kabalık ettim çünkü. Gerisine sonra bakarız.

XVI

Mrs. Witson bundan önce üç kere daha evlenmişti. Dördüncü kocası olacaktı Michel. Kocalarının birini gömmüş, ikisinden de boşanmıştı Allahın emriyle. Ve her seferinde kârlı çıkmıştı. İlk olarak bu defa bu kadar delice bir iş yapıyordu. İlk bakışta. Zaten olursa, bir evlenmeden çok, zorla bir ırza geçme olacaktı bu; çünkü Michel, teşebbüse karşı öyle bir pasif direnme gösteriyordu ki, kim olsa yitirirdi cesaretini. Ama Mrs. Witson, katiyen!

Yukarı Pireneler'de kampingli kanolu bir gezi düzenledi. Dörtlü bir gezi: Marina, Michel, kendisi ve onlara kılavuzluk eden ünlü bir profesyonel sporcu. Ne yaptığını biliyordu Mary: Açık havayla şort, tantanalı salonlarla şaşaalı giysilerden çok daha iyi gidiyordu ona. Sirkte, üzerinde sırça pullarla süslü bir mayo, erkekli kadınlı bütün bir akrobat ailesini kafasının, omuzlarının ve kollarının üzerinde taşırken hayal etmek şartıyla güzelleşen bir vücuda sahipti. Sportif olduğu kadar da uyanıktı, sözün kısası.

Manzaranın güzelliği, su olduğunun farkına varılmayacak kadar berrak sular ve kocaman kayaların arasında bu suların üzerinde kayan kanolar, ırmak şelale halini aldığın-

da gereken fizik çaba, yüzerek ya da kanoları sırtlayıp geçmek akarsuları, hiçbir zaman pes etmeyen bir vücut, açık hava arkadaşlığı... Irmak kıyısında yakılan ateş, açılan iştah, bu ateşin üzerinde Michel'in ustalıkla pişirdiği yemekler, şarkılar sonra.. Güzel kontralto sesi Mrs. Witson'ın, bütün Rus kadınları gibi şarkı söylemesini gayet iyi beceren Marina ve tabii Michel. Sessiz bir kılavuzdan, büyülü gecelerden ve ay ışığından gayrı dinleyicisi olmayan bir triyo.. Sadece gerçek sporcuların ulaşabileceği yerlerdeydiler ve hiç kimseye rastlayıp rahatsız olmamışlardı.

Kusursuz bir çöpçatan kesilmişti Marina. Saygı duyuyordu Mrs. Witson'ın tutkusuna: Çılgınca, ama gene de pusulayı şaşırmayan bir tutkuydu bu ve başarıya hak kazanmıştı. Mrs. Witson'ın, uygar dünyaya dönmeden önce Michel'den istediğini elde etmesine yardımcı olacaktı. Peki ama neydi bu Mary'nin istediği? Basit bir yatıp kalkma hikâyesi olmaktan uzaktı bu; Michel onu sevmiyormuş, sevmesin varsın, Mary'nin olsun yeterdi; ama başka hiç kimsenin değil, Mary'nin, yalnız ve yalnız Mary'nin.. Şiddetle arzu ediyordu bunu, evet; ama pusulayı da şaşırmıyordu. Yapılmaması gereken şeyi yaptıramazdı ona aşk; bütün beceriksizlikleri, bütün hataları art arda sıralayacak değildi âşığım diye. Her vakit ne idiyse, gene oydu: İşini bilen ve seven bir işkadını. Ağır sanayi krallarından babası yetiştirmişti onu, unutmayalım. Önce sekreterliğini yapmıştı babasının; ölümünden sonra da, işlerini alıp iyice genişletmiş; aksiyon, arsa ve bina spekülasyonuna da rahatça el atmıştı. Ama şimdi, diyordu Marina'ya, şimdi artık kazandığı bütün bu parayı harcamak söz konusuydu; ve bu alanda da Michel'den daha iyi bir yardımcı bulmak mümkün değildi! Dünyada bütün varı yoğu beş yüz franktan ibaretken, o beş yüz frankı tutup bahşiş veren bir adam.. eh, böyle bir adam.. para harcamasını biliyor demektir. Çocuğu olmadığına göre, tek mirasçı Michel'i tayin edecekti. İleride belki yatıp kalkarlardı da, ama bu konuda dayatmuyordu, zaten

uzunboylu zevk aldığı bir iş değildi; ama tabii Michel'in başka kadınlarla da yatmaması şarttı.

Bütün bunları belki yüz defadır dinleyen Marina:

—İşte orası güç şekerim, diyordu.

—Hakkım değil mi bu, parama karşılık.

—Benim bildiğim Michel bu numaraya yatmaz, yatsa da dayanamaz, aldatır seni.

—Ben de onu o zaman mirastan mahrum ederim.

—Zavallı Mary'ciğim, gayet iyi biliyorsun ki umurunda bile değil. Senin tüm milyarlarının onun gözünde iki paralık değeri yok! Söz geçiremezsin ona. Ve eğer gerçekten senin olsun istiyorsan, en ufak bir şart bile koşma; çünkü şart ve Michel bir arada duramazlar.

Madam Dullin'in araba ve bagajlarla kendilerini beklediği küçük köye gelmeden önce sordu Michel'e Mary. İkisi de çadırın önünde oturmuşlardı, keskin ve ince bir yatağandan ibaretti yukarıda ay. Marina kılavuzu alıp kaybolmuştu ortadan. Veda saatleriydi bunlar.

—Michel, diye başladı Mary. Bir aydır birbirimizden ayrılmıyoruz, ister misiniz böyle devam edelim?

—Bence hava hoş.

—Ama bu takdirde evlenmemiz gerekir. Çünkü ben işlerim bakımından Amerika'ya dönmek zorundayım ve orada, evli değilsek bir arada oturamayız.

—Benim için hava hoş, demişti gene Michel. Siz cansıkıcı bir insan değilsiniz, bense New York'a bayılırım.

—Öyleyse tamam?

—Elden gelin, tamamdır.

En ufak bir şart bile koşmamıştı Mary, gayet iyi biliyordu şart koşmaması gerektiğini, çünkü şart ve Michel bir arada duramazdı.

Solumaya alışmış olan bu vücudun üzerine elbise geçirmek, bir tuhaf oluyordu. Rahatsız oluyordunuz en azından, boğuluyordunuz. Doğru Nice'e gittiler. Ve Nice'te, Marina

onları yalnız bıraktı: Kılavuzla devam edecekti geziye, aralarından su sızmıyordu. Üstelik de ağustos sıcağında hiç çekilmezdi Nice.. Sözün kısası, Marina'nın züppeliği tutmuştu. Nice'in mevsimi geçti, diyordu. Mrs. Witson'sa bunun için tercih ediyordu Nice'te kalmayı: Bütün dünyanın en güzel kadınlarının bir araya toplandığı "mevsimi gelmiş" yerlerden korkuyordu Mary!.. Hatta Nice'te bile dertteydi başı. Her biri aç kurt gibi bir alay kadın dolu bu plajlı dansingli otelde, üstelik Marina da yok, bir tatsızlık olmasın? Panige kapılır gibi oldu bir an. Ama boşuna telaşlanmıştı, hiçbir kötü olay geçmedi çünkü. Michel hep o çadırın önündeki Michel'di, dalgın ve mültefit, neşesiz ve kedersiz, muntazam mizaçlı sözün kısası. Yüreği heyecandan çarparak, denize girmemesini rica etmişti Mary:

—Haddinden fazla yakışıklısınız, demişti. Sizi yalnız bırakmak bana üzüntü verecek.

Şaşırır gibi olmuştu önce Michel, yüreği biraz daha hızlı çarpmıştı Mary'nin, ama hemen evet demişti Michel, niçinini bile sormadan evet demişti.

Dairelerinde yiyorlardı yemeği, dansinge de inmiyorlardı. Michel her istenenı yapıyor, her şeye güleryüzle boyun eğiyordu. Ama.. ama Mary gayet iyi biliyordu ki, çilesi başlamak üzeredir.

Paris'te evlendiler ve gemiyle gittiler Amerika'ya. Bütün yolculuk kamarada geçti: Deniz tutmasından korkuyordu Mary ve en güzel havalarda bile yatağında uzanmış kalıyordu. Ve Michel dizlerinin dibindeydi hep: Otomobil kataloglarını karıştırıyor, yat desenlerini inceliyordu durmadan. New York'a varır varmaz kendine bir yat almak niyetindeydi.

I

Rus şairi Mayakovski'nin diliyle konuşalım: «Paris denen öteki toprak olmamış olsa, New York'ta yaşayıp ölmeyi isterdi» Michel.

Gerçek anlamında bir şehir olduğu için seviyordu New York'u. Karataş gibi çıplak ve sert bir şehir. Tuğla be tuğla, taş be taş göğe doğru tırmanan; eline düşeni daha rahat çiğneyip yiyebilmek için tepeden tırnağa diş kesilmiş bir şehir. Ve duvarlarının, cephelerinin arkası; metro vagonlarının, aerodinamik otolarının içi, insanlarının çabuk çabuk yürüyüşü, kadınlarının bakışı, yolunuzda birdenbire fışkıran sözleri esrar dolu bir şehir ki, dramın göbeğinde ve günlük hayatının her anı milyonlarca olayla şişmekten patlamaya hazır..

Bütün vaktini New York'a veriyordu. Mary engel olmuyordu dolaşmasına, tanımadığınız bir şehri gezmekten daha normal ne vardı, kendisi Avrupa'dan dönüşünü bekleyen bir alay işle doluydu üstelik, Michel'in tek başına dolaşmasına boyun eğmekten başka çaresi yoktu. Mary'nin evlenmiş olarak döndüğünü işitir işitmez Michel'in üzerine üşüşecek dostlarının eline bırakmaktansa kocasını, New York'u dolaşmasına göz yummak çok daha akıl kârıydı. Ve bu durumda, elinden geldiğince gizleniyordu dostlarından; Michel'i tecrit etmek istediğinden değil, zaman kazanmak istediğinden. River Drive'da büyük bir evi vardı Mary'nin. Eski taşların tozu içinde debelenen Avrupa lüksü, görünmez tellerle örülü elektrik konforu bilmez. Lüks, ancak bir klinik kadar orijinaldi burada; basiretli, yumuşak bir konfor, bir çini ve elmas ışıltısıyla pırıldıyordu. İnsan tarafından insan için icat edilmiş robotlar, Madam Dullin'in zarafeti ve Michel'in Fransız uşağının beyaz eldivenli

işbilirliği sayesinde insani hale gelmişti. Daima taptaze çiçekler gülümserdi vazolarda; halıların tozu, aspiratör gürültüsü işitilmeksizin alınır; bütün katların camı, cam yıkayıcının havada sallanırken insanın yüreğini ağzına getiren salıncağı görülmeksizin yıkanırdı. Hemen sabahtan, Mary, beyaz büyük çalışma odasında işadamlarını kabule başlıyor ve Michel, yaya olarak, evden ayrılıyordu.

Evin çevresindeki sokakları dolanmaya koyuluyordu önce; anılarını arıyor, buluyordu. Katılaştırılmış bir düş gibi.. Dokuz yıl geçmişti aradan ve gök, hep aynı koyu mavilikteydi; asfaltı, betonarmeyi ve ciğerleri yıkıyordu gene aynı deniz meltemi. Tırmanılmayı bekleyen birer dağı andırıyordu evler. Resmi geçit üniformaları giyinmiş müstahdemleri; hareket ederken yüreğinizi yerinden söken ve yükseldikçe kulaklarınızı zonklatan ekspres asansörleri; düzgün mağaraları andıran pırıl pırıl holleriyle, birer lüks dağıydı bu evler.. Tertemiz havası yüksek katların, bütün şehri kucaklayan taraçaları. Altmış katı sırtlarında taşımak zorunda kalmış muazzam zemin katlarıyla, bitmek tükenmek bilmeyen caddeler. Her birinden bir düğün alayı çıkacakmış gibi açık bekleyen ve bütün şehre bir şenlik havası veren araba kapıları. Beşinci Cadde'nin dev mağazaları sıralanıyordu gene işte art arda ve vitrinlerde sergilenen parçalar, birer müze eşyası gibi görünmüyordu artık Michel'e: Bütün bu mücevherleri, bu çiçekleri, bu giysileri istediği anda satın alabilirdi. Alabildiğine şık insanlar geçiyordu. Yeni baştan görüyordu kadınları Michel: Hayranlık verici tenleri, pırıl pırıl saçları, çürüksüz bembeyaz dişleri, ince çelik sapları andıran sağlam yapılarıyla, Beşinci Cadde'nin kürek dolusu alıp alıp boşalttığı Amerikan güzelleri. Yanlarında erkekler; vücutlarını kullanmasını beceren.. otobüse nasıl atlanır, nasıl yük taşınır, nasıl yumruk atılır, gayet iyi bilen ve bu, sokakta yürüyüşlerinden belli olan erkekler. Gölünün güneşte parıl parıl yanan suyu kadar suni, asfalttan fışkıran ağaçlarıyla *Central Park*'ı da dolduruyorlardı.

Canım New York, şehirlerin şahı!..

El altındaki bütün arabaların Mary'nin eski arabaları olduğunu (ve kendine bir araba almakta, mahsus müşkülpesent davranıyordu; hem direksiyona, hem şehre dikkat etmek mümkün değildi çünkü) bahane ederek, yayan dolaşmakta diretiyor ve gezintilerini yavaş yavaş Broadway tarafına doğru aktarıyordu. Bütün sokakların ister istemez gelip kesiştiği hep dört köşe bina yığınlarıyla dolu bu eskiden de eski caddenin gürültülü, hırçın akıntısına kaptırıyordu kendini. Yayaların, arabaların, otobüslerin yekpare dalgalar halinde kapladığı, binlerce ve binlerce renkli ışıkla makyajlı, uğultulu, kaynaşmalı, sıradan ve inanılmaz, lüks ve sefil, çalışkan, pis, tekinsiz, acayip bir cadde. Yeraltına, metroya girip de sokaklardan yoksun kalmak istemeyen Michel, otobüslerin ikinci katına tırmanıyor ve kilometrelerce gidip geliyordu Broadway'de. Ve otobüs ilerledikçe değişiyordu cadde; cırlak renklerini, huzur vermekten çok kuşku veren süsünü kaybediyor; karanlık bir kurşuni içinde bütünleşiyordu sanki. Yabancı bir şehirde otobüse binmenin bile başlı başına bir mesele, başlı başına bir yaşantı olduğunu bilmenin gururunu tadıyordu Michel; kapıyı açıp kapayan, kumbarasını uzatıp parayı alan (ve otobüs yürürken, ince bir madeni yağmur şırıltısıyla kumbarayı boşaltan), durakları bildiren, yolculara cevap yetiştiren biletçiyi gözlemeye bayılıyordu. Aslında her şey eğlendiriyordu onu, gezgin doğmuştu anasından: Bilmediği bir şehrin müzeleri ve anıtları kadar, günlük hayatı da ilgi çekici ve tutku vericiydi onun gözünde.

Mary onu işlerinden dolayı öğle yemeğine beklemediği zamanlar, bir drugstore'a giriyordu Michel; bir tarafında ilaç satılan, bir tarafında yemek verilen o garip eczanelerden birine ve rahat bir döner iskemleye tüneyip yemeğini yiyordu. Çatal kaşıkla birlikte hemen bir bardak su ve dört köşe bir tereyağı parçası itiyorlardı önüne insanın. Ve bütün drugstore'larda, Broadway'de, Beşinci Cadde'de, Kırki-

kinci ya da Onüçüncü Sokak'ta, ekmek içinden yapılmış, rozbifli, piliçli, domatesli, dilli, salatalı, hep aynı sandviçler vardı ve bütün bu sandviçlerde de aynı tat. Her yerde aynı meyve suları, aynı Coca Cola (milli içki), aynı pastalar ve aynı kremalı kahve.. Öteki tezgâhta satılan aspirin ya da milk-of-magnesia nasıl bütün eczanelerde aynı aspirin ve aynı milk-of-magnesia ise, lüks olsun olmasın bütün drugstore'larda satılan yiyecekler de aynıydı. Ve Michel, tıpkı on altı yaşındayken yaptığı gibi, barmeni gene hayranlıkla seyretmekteydi: Alışkanlık tarafından belirlenmiş kesin hareketlerle kırk ayrı işi birden yaparak bir yığın müşteriye hizmet eden bir orkestra-adamdı bu. Akıl almaz birtakım makinaların yardımıyla: Tostları yanmadan kusan, meyveleri sıkan, dondurmaları bardaklara yerleştiren elektrikli makinalar. Tıpkı on altı yaşındayken olduğu gibi, gıpta ediyordu adama Michel. Barmen olmayı istemez değildi hani!.. Kafeteryalara da gittiği oluyordu yemek yemeye. Kendi hizmetinizi gördüğünüz büyük, rahat ve temiz restoranlardı bunlar. Geniş bir tezgâhın üzerinde, seçmenizi bekleyen yemekler sıralıydı. Ekmek içinden sandviçler gene ve gene meyve suları, sonra sıcak yemekler, sonra rozbifler, jambonlar, çiğ sebzeler, ezilmiş patatesler, ananas kompostoları, dondurmalar, koca karpuz dilimleri.. Belki lezzet bakımından pek ahım şahım şeyler değildi ama eğlendiriciydi işte.

New York'un sadece bu kısmının sağladığı eğlence henüz tükenmemişti ki, dostları, Mary'nin döndüğünü keşfettiler. Sonra da evlendiğini. Ve nihayet Michel'i.. Bitmişti artık tek başına yaptığı o canım gezintiler, drugstore sefaları, kasıntı ve yapmacıklı iki metrdotel tarafından River-Drive'ın muazzam yemek salonunda kurulan sofrada yenen o sakin akşam yemekleri ve akşam yemeğinden sonra büyük beyaz çalışma odasının yanındaki aynalı buduarda Mary'yle baş başa geçen sohbet saatleri. Buduara gece elbisesini çıkarıp da gelirdi Mary, üzerinde dantel ve linondan

bir robdöşambrla; Madam Dullin kahveyi bırakır, kapıyı çekerdi. Ve katiyen sıkılmazdı Michel Mary'yle. O gün yaptıklarını anlatırdı Mary, büyük sermaye çevrelerinde döndürülen dolapları serbestçe açıklar, Amerika'nın içyüzünü çekinmeden ortaya sererdi. Durmadan, bıkıp usanmadan sorular sorardı Michel; aşktan paraya, demiryollarından gazetelere, balık avından anayasaya kadar her şeyini öğrenmek istiyordu bu memleketin. Hanın yakınındaki derede yüzerken, Michel'e gördüğü ülkeler hakkında hiçbir şey bilmiyor diye öfkelenen Petit Louis'nin sorabileceği cinsinden sorulardı bunlar hemen hemen. En ufak bir gerginlik yoktu aralarında; sade, rahat bir ilişki vardı. Michel saat on bire doğru Mary'ye iyi geceler dileyip, debdebeli salon ve koridorlar aşarak kendi dairesine çekiliyordu. Mary çoğunlukla çalışma odasına döner ve geç vakte kadar çalışmaya devam ederdi. Bu muazzam çalışma odası istediği kadar bembeyaz ve kadınca bir zevkle döşenmiş olsun ve istediği kadar beyaz zambak bulunsun vazolarında, Mary'nin pusulayı şaşırması mümkün değildi iş konusunda. Öteden beri korkulur bir işkadınıydı zaten; ama şimdi korkulur olmayı geride bırakmış, tehlikeli olmaya başlamıştı: Michel için para gerekliydi ona. Drugstore'larda yemek yiyen, otobüslerde dolaşan ve bütün vapur yolculuğu boyunca hayalini kurduğu yatı bir yana bırakalım, kendine bir özel araba bile satın almamış olan Michel için. Açık bir çek defteri vermişti Michel'e ve Michel, istediği anda, bütün varını yoğunu çekebilirdi Mary'nin. Gel gör ki cebindeki defterin varlığını unutmuş gibiydi Michel..

Asıl felaket, Mary'nin dostları tarafından keşfedilmek olmuştu, art arda partiler sıralanıyordu şimdi. Adıyla sanıyla, üşüşmüşlerdi üzerlerine; "genç evliler" şerefine verilecek ziyafetler alanında korkunç bir yarışma başlamış bulunuyordu; sadece Amerikalılar'a özgü bir aşırı taşkınlıkla kutlanıyordu Michel. Rockefeller'lar bir akşam yemeği verdi; org çalınmıştı yemek boyunca ve orgun tumturaklı

akortları koca evin bütün köşelerine yıldırım hızıyla dolup konukların yüreğinde derin yankılar, masadaki Fransız usulü bezelyeler ve çeşit çeşit dondurmalarda da köklü titreşimler uyandırmıştı. Mary'nin bir okul arkadaşında bir suvare olmuştu ve Michel'e karşı müşfik bir anne gibi davranmıştı kadın; Mary'yi küplere bindirmek için bundan daha iyi bir yol bulunamazdı herhalde, hakiki yaşı meydana çıkıyordu. Okul arkadaşı hanım, bu densizliği yetmezmiş gibi, tutmuş suvaresine New York sosyetesinin en güzel kızlarını da davet etmişti; insana siyah gözlük taktıracak derecede göz kamaştırıcı bir manzaraydı Allah kahretsin!.. Günün en rağbet gören aktrislerinden biri, New York'un en iyi orkestralarıyla: Duke Ellington, Paul Whiteman, Ted Lewis'le süslenen bir caz gecesi tertiplemişti. O gece Michel de dayanamadı, kapıp koyuverdi kendini, art arda şarkılar söyledi. Taşkınlığı görmeliydiniz! Aşk sözleri Fransızca söylenince bir başka oluyordu efendim, bir başka oluyordu vallahi. Yüreğinize bir bıçak gibi saplanıyor, kanlar içinde bırakıyordu sizi. Ve Michel istemiş olsa, bir istemiş olsa evet, neler olmazdı ki!.. Ama istemiyordu Michel ve Mary kulaklarının üstüne yan gelip yatabilirdi. Fırdöndü yapan bir dansörün donuk gülümseyişiyle gülümseyerek, asansörlere, pilli radyolara, hesap makinalarına, drugstore'lardaki barmenlere, aerodinamik arabalara bakar gibi, bir turist gözüyle bakıyordu kadınlara. Aşka karşı bağışıklık kazanmıştı sanki. Ne neşeli ne kederliydi zaten, hatırnaz ve sevimliydi o kadar.

Uzun süredir şiddetli bir rüzgâr esiyordu New York sokaklarında. Serin olmaktan çıkıp gittikçe biraz daha soğuklaşıyor, etekleri havalandırıp şapkaları uçuruyor, toz dolduruyordu gözlere. Cadde adı verilen bu taş koridorlarda hava akımları çarpışmaktaydı şimdi ve gökyüzü her zaman mavi değildi. Kar yağdı nihayet, korkunç bir soğuk yapmaya başladı. Partiler devam ediyordu ama. Vigaud'lar herhangi bir yere çağrılı değillerse ve kendileri de ziyafet ver-

miyorlarsa (tesadüf bu ya), dostlarından birkaçıyla bir araya gelip dansinge, sinemaya, tiyatroya gitmekteydiler. Hele boks maçlarını ve önemli prömiyerleri kaçırmak söz konusu değildi. Ve çelikten bir sıhhati olması gerekti Mary'nin, çünkü geceleyin ne yapmış olursa olsun, sabahleyin saat dokuz der demez beyaz çalışma odasında, işinin başındaydı. Michel bir alay kulübe üye olmuştu; sık sık tenis oynuyordu, eskrim yapmaya koyulmuştu yeniden, bu arada judoyla da ilgileniyordu. New York'taki gezintilere gene başlamıştı. Gezintiden çok, gerçek anlamında birer geziydi bunlar. Hakkıyla tanıyabilmek için bu şehirde uzun süre yaşamak gerekliydi. Başkentleri, taşra şehirleri, çeşitli haklarıyla tek başına kocaman bir memleketti çünkü New York. İstediğiniz kadar uzun süre gezin, bitirmemiş olabilirdiniz. Ve bu koca evreni arşınlamaktan usanmıyordu Michel: Bazen aklına esiyor Harlem'e gidiyordu, zenci gettosuna; kimi zaman da Greenwich-Village'e. Montparnasse'ı andıran bir yerdi burası; tek katlı evlerin ve tek tük bahçe denemelerinin arasında, New York'un bir gökdelen şehri olduğunu adeta unutuyordunuz. Ondördüncü Cadde'yi saran Yahudi mahallesi vardı sonra, kaynaşan sokaklarıyla Mouffetard Sokağı'nı hatırlatıyordu Michel'e; Mouffetard Sokağı'nın on, yirmi misline çıkarılmış halini tabii. Yahudi mahallesinin hemen bitişiğinde İtalyan ve Rus mahalleleri vardı: Yoksul ve telaşlı sokaklar, bir Rus kilisesi, ufak Rus ve İtalyan lokantaları ve yerden aniden fışkırıp bir köprüye doğru atılan ve çıkardığı cehennem gürültüsüyle bütün her yeri kaplayan metro treni. Ama Michel daha çok, bütün şehri kat etmek pahasına, New York'un taş yüreği Wall-Street'i seyre gidiyordu. Bütün öteki mahallelerde olduğundan çok daha derindi burada dar sokaklar ve duvarlar öylesine yüksekti ki, başınızı kaldırdığınız vakit, son katları göremiyordunuz; ikiye, dörde, sekize katlanmış siyah bir kumaşı andıran koridor diplerinde gölgeler kımıldıyordu. Bu siyah taştan çılgınlığın arasında ufak bir kilise

gizlenmiş olurdu bazen ve birkaç kederli ağaç.. Sadece erkeklerle doluydu mahalle, kadınların ticaret ve borsayla ne ilgisi var!..

New York'a ilk geldiği günlerdeki gibi tek başına gezmeye devam ediyordu Michel. Mary'nin bütün bu dostları arasında, kendi açısından, tek canlı insana rastlamamıştı daha. Tıpkı, yüreğinde sürekli bir tapınma aleviyle tutuştuğu için tek dost edinmediği kolej çağında olduğu gibi. Oysa hepsi de alabildiğine iyi ve sevimli kimselerdi, *nice boys* ve *wonderful girls* doluydu etrafı. Sportif olanlar vardı aralarında, kendini bilime adamış olanlar vardı, kaygısızlar ve ağırbaşlılar, gençler, olgunlar, yaşlılar ve hiç de avanak olmayanlar ve bir alay söyleyecek sözü olan fikir dolu zekiler, öğrenciler, sanatçılar, businessman'ler vardı. Sadece ve sadece özel uçaklarıyla seyahat edenler, yatak odalarına Goya ve Renoir satın alıp asanlar ve Avrupa'nın eski şatolarını taş taş söktürüp burada yeni baştan dikenler vardı. Ve tabii kadınlar: Yarış arabası kullanan, Colorado Canyon'da kanotaj yapan, erkek gibi içen ve profesyonel orospu gibi dans ve flört eden narin ve dilber kadınlar. İçiliyordu çünkü. Her yerde ve daima, korkunç içiliyordu. İçtikleri zaman da uyurgezer ve çılgın, tehlikeli ve meş'um oluyordu insanlar. Sarhoşluğun bu raddesine katiyen ulaşamıyordu Michel; alkolden nefret ediyor değildi ama, diklemesine bir düşüş ihtiyacını da hiç duymuyordu: Bir ayin gibi almıyordu o içki içmeyi, yasak şeylere karşı duyulan aşırı eğilimle arası yoktu hiç. Ve içki yasağının gemi azıya aldığı devirdeydiler.

Kış sonuna doğru Mary de, Michel de iyice bıkıp usanmaya başlamışlardı bu işten. Partilerde, ancak kendini mecbur hissettiği zaman takınıyordu artık Michel o donuk gülümseyişi (zaten bu gülümseyiş, daha çok bir yüzünü buruşturmayı andırmaktaydı), ve Mary gittikçe daha sık özür dilemeye koyulmuştu dostlarından. Partilere Michel, çoğunlukla tek başına gidiyordu.

Ama geceyi, Mary'li ya da Mary'siz ve nerede geçirmiş olursa olsun, ufak aynalı buduara daima uğrayıp Mary'yle bir süre sohbet etmekten geri kalmıyordu. Hep aynı ısı derecesinde tutuluyordu evin içi, ne en ufak bir kuruluk vardı, ne de en belirsiz bir hava akımı; öyle ki, kışın bile, ara dantelli linon penyuarlarını rahatça giyebiliyordu Mary. Ve hayatının en güzel, en tatlı anlarıydı bunlar: Michel yanı başındaydı, güven doluydu Mary'ye, tabiiydi, ötekilerin karşısında takındığı o pis gülümseyiş yoktu yüzünde. Michel de hoşlanıyordu bu kısa söyleşilerden: Uyumadan önce *Excelsior* okurdu bir vakitler, şimdi onun yerini tutuyordu bu söyleşiler. Ve şundan bundan, sosyete olaylarından olduğu kadar günlük olaylardan da, hatta borsayı etkilediği ölçüde siyasetten, hem de ustaca söz etmesini biliyordu Mary. İşin aslında tek gerçek dostu Mary'ydi Michel'in. Dev zenci şarkıcı Paul Robeson'la tanıştığı güne kadar.

II

İlk kavgalarıydı bu. Amerikan geleneklerini ona belletmek için bu kadar zahmete girsin de Mary, o gene tutsun kendi bildiğini okusun. İnanılmaz bir şeydi doğrusu, inanılmaz bir şey! Bugüne kadar günlerini ve gecelerini nasıl geçirdiğinin hesabını sormuş muydu ondan, sormamıştı hayır; ama bundan böyle, mecbur hissediyordu kendini, onun iyiliği için mecbur hissediyordu, hataya düşmesini engellemek için.

Müthiş öfkeliydi Mary, ama müthiş öfkeliydi: kendisine tek kelime çıtlatmadan, adeta gizlice, başka bir söz bulamıyordu evet, gizlice, gitsin de zencilerle dostluk kursun ha...

Bir süredir hiç sesini çıkarmadan dinlemekte olan Michel, birden sözünü kesti Mary'nin:

—Ben Fransız'ım, dedi. Ve hemen şimdi zenci dostları-

mı görmeye gideceğim yeniden. Bu domuzlar ülkesindeki tek dostlarımı.

Ve suratında, sözlerini hiç de yumuşatmayan o pis donuk gülümseyiş belirmişti yeniden.

—Unutmayın ki, ben de Amerikalı'yım, dedi Mary.

Vakarını korumaya çabalamaktaydı.

—Öyleyse siz de domuzların yurttaşısınız..

Masadan kalkmıştı Michel; kahvelerini içmekteydiler, kalkması normaldi işin ucunda. Saat öğleden sonra ikiydi. Uşaklardan birini, kendisini büyük beyaz çalışma odasında çoktan beklemekte olanları sepetlemeye yolladı Mary ve yatak odasına geçip uzandı. Baş ağrısını bahane edip perdeleri kapattırmıştı. Nasıl mutsuzdu yarabbi. Yeni saç tuvaleti hakkında tek kelime konuşmamıştı Michel; oysa bu saç tuvaletini, daha dün gece, buduarda salık veren oydu. Ve dün gece nasıl iyi, nasıl tatlıydı; bu derece tatlı olmamıştı hiç. Mary'nin başını elleri arasına almış ve dalgalı saçlarını bastırarak, «Bu şeklin size çok daha iyi gittiği fikrinde değil misiniz?» diye sormuştu. Tabii aynı fikirdeydi Mary, yeter ki, Michel'in elleri biraz daha kalsın orada, saçlarının üzerinde. «Sizin yerinizde olsam, ensemdeki saçları bırakırdım uzasın; enseniz kalın olduğundan, kısa kesilmiş saçlar sizi erkeksi kılıyor. Ne yazık ki vakit geç oldu, yoksa ben kendim öyle güzel bir örgü yapardım ki size..» Sabahleyin uyanır uyanmaz ilk işi berberi çağırtmak olmuştu Mary'nin ve saat onda günlük talimatı almaya gelen bookmaker bile dayanamamış, fikrini söylemek cesaretini bulmuştu: «*You're looking fine to day!*»* demişti hem de. Hiç olmazsa yeni saç tuvaletini fark edecek kadar vakit tanımalıydı evet Michel'e, hemen üstüne atlayıp tarize boğmamalıydı. Şimdi anlıyordu yanlış davrandığını. Ama o Peggy denen hain kız, Michel'i Harlem'de Savoy'un dansinginde bir alay zencinin ortasında gördüklerini söyleyip ak-

* «Bugün pek hoşsunuz!»

lını başından almıştı. Ve Michel'in durmadan, çok ama çok güzel ve zenci denilemeyecek kadar belirsizce zenci bir kızla dans ettiğini söylemişti üstelik. Sessiz sessiz ağlamaya koyuldu Mary..

Michel, ne yaptığının pek de farkına varmadan sürüyordu arabasını. Öfkeli bir kedi gibi solumaktaydı zaman zaman. *Stop* ve *go* işaretlerini taşıyan her dörtyolağzında fren yapıp durmak gerekiyordu. Her dörtyolağzının tam ortasında bir trafik polisi vardı. Ve Michel'e kalsa, adamı çiğneyip geçmek işten bile değildi. Nizamın, Amerikan nizamının bir temsilcisi değil miydi işin ucunda? Zenci dostlarını Harlem'de kendi yurtlarında görebilmek için Michel'i bütün New York'u kat etmeye zorlayan nizamın!.. Çünkü başka hiçbir yerde göremezdi onları: Kahve ve lokantalar zencilere yasaktı ve birini kazara River Drive'daki eve çağıracağı tutsa, Mary kalp sektesinden gümbürderdi herhalde. Ev kendinin değil ki, Mary'nin Allah kahretsin!.. Ne gelirdi elinden zenciler için? Bir polise toslamak neyi halleder ki, anlaşılmazdı bile.

Her zamankinden çok daha arı ve çıplak göründü ona Harlem. Şehir değil, hapishane. Hapishane-şehir daha doğrusu. Yirmi katlı gri binalar ve demirleri pas tutmuş imdat merdivenleri. Ve demeğe kalmadan canhıraş bir ses: Arabasını kaldırımın kenarına aldı Michel; pırıl pırıl giysileri içinde matem saçarak itfaiyeciler geçiyordu. Cankurtaran düdüğü uzakta kayboldu. Yola devam etti Michel. Avrupa gecekondularında bu umutsuzluk yoktur katiyen: Burada yerlere sığamamış da mutsuzluk, kat kat olmuş göklere yükseliyor! Tıklım tıklım insan dolu bu katlarda, bu taş ve demir yığını arasında ufacık bir yarık yok ki bir demet ot ya da bir demet umut sızabilsin içeriye. Burada iki kişi tarafından kiralanan, soğumayan yatak adı takılmış yatakları hayal etti Michel: İki kiracıdan biri gündüz çalışıp gece uyurmuş, öbürü de gece çalışıp gündüz. Güneş için yaratılmış, sevimlilik taşan zenci yumurcakları, yüksek gri duvar-

ların önünde, kaldırımların soğuk çamuru içinde oynamaktaydı; siyah yüzler gelip geçiyordu durmadan, yakışıklı erkekler, heykeltıraş kaleminden çıkma kadınlar. Bir beyazın gece geç vakit tek başına buraya dalması, pek de hayrına olmaz herhalde. Hayrına olmaz ama, zenciler haklı. Dişlerini sıktı Michel. Siyahı en güzel siyahtan, kırmızıya boyanmış, kıvırcık saçlı bir kız, bembeyaz bir gülümseyişle gülümsemişti. Üvey anasından dayak yemiş bir çocuğun sevinci kadar acı verdi bu gülümseyiş Michel'e.

Hızlandı. Zenci dostlarının o insani ve hayvani sıcaklığına bir an önce kavuşmak istiyordu. Güzel, çocuksu ve tıpkı tabiat gibi karmaşıktılar; yer yer delilik tohumları, yer yer deha kıvılcımlarıyla süslü. Birden, gününü nasıl geçirdiğini kontrol etmek iddiasında olan Mary'yi düşündü Michel: Gülmekten çatlasa yeriydi hani!

Genç zenci yazar Henry Bath'ın dairesi, süprüntü kutusu, mineli banyosu, şöminesi ve her günkü güçlükleriyle, bir Avrupa dairesini andırmaktaydı. Şöminenin üzerindeki çalar saatle şamdana ve aile fotoğraflarına varıncaya değin. Evin alabildiğine yorgun tek maroken koltuğu pencerenin yanına itilmişti, suni çiçekler vardı renkli vazoların içinde, karmakarışık nota defterlerinin altında kaybolup gitmişti piyano; bir banço, ancak sapını gösterebilecek kadar yer bulabilmişti kendine. Yemek odasıydı burası; ispatı da, ortasında dört köşe bir masa bulunmasıydı; büfe, daha çok kitaplık olarak kullanılıyor; divana gelince, halası, akşamları Henry'nin yatağını oraya yapıyordu. Yaşlı hala hep mutfakta geçiriyordu günlerini; evin temizliğinden sorumlu olan oydu; izmaritler, kadehler ve şişelerle başı iyice dertteydi tabii. Henry, anahtarı daima kapının üzerinde bıraktığından, ev sürekli olarak işliyordu. Hala, mutfağa bitişik ufacık bir odada yatıyordu.

Kapıyı itip seslendi Michel. Kimseler yoktu içeride. Çalışmaya koyulmuş olan Henry, yakınlardaki bir arkadaşında olsa gerekti; rahatça yazabilmek için başka bir eve kapa-

nıyordu hep. Aunty alışverişe çıkmıştı herhalde, neredeyse gelirdi. Piyanonun önüne kurulup açık bırakılmış notayı deşifre etmeye girişti iş olsun diye. Çok geçmeden arkasından bir ses yükseldi:

—Hello Michel!

Sevinçle ayağa fırladı Michel: Şehir kitaplığında çalışan o güzel kızdı bu.

—Henry evde yok, dedi. İçki getirdim gelirken, birer kadeh içelim.

Pantolonunun arka cebinden basık bir şişe çıkarmıştı; bu arada, kadeh bulabilmek için büfeyi karıştırmaktaydı Lilly. Ne güzel kız yarabbi! Bir içim su, dedikleri cinsinden. Mantosunu çıkarmamıştı; beyaz kürk yakası, teninin koyu portakal rengine çalan parlak esmerliğini bir kat daha ortaya koyuyordu. Uzun boylu bir kızdı, saçlarını gizleyen bir türbanla süslü ufak yuvarlak bir başı vardı, kıvırcık olsa gerekti saçları. İnanılmaz bir ışıltı simsiyah gözlerinde. Tenle biçimin kusursuz bileşimi.

—Bilseniz nasıl güzelsiniz Lilly!

Gözlerini kızdan ayırmaksızın içki boşaltıyordu kadehlere.

—Aşağıda arabanızı gördüm, dedi Lilly cevap yerine.

Pırıl pırıl bembeyaz bir gülümseyiş. Michel kadehi uzatırken elleri hafifçe titriyordu. Yeniden piyanoya geçerken:

—Dinleyin şunu, dedi.

Ve gene gözlerini kızdan ayırmaksızın çaldı.

—Harika, diye haykırdı Lilly bir zaman sonra. Gelin dans edelim, müziksiz olsun ne çıkar.

Kalkıp kolunu mantonun altına doladı Michel: Onu böyle yakından görmek, kollarının arasında duymak.. Korkunç bir mutluluktu bu! Şarkı söylüyordu Michel:

Sitting on the top of the world...

Kürk yakanın uzun tüyleri, yumuşak bir okşayışla yalı-

yordu Michel'in yanaklarını. Belki Elisabeth'ten bile iyi dans ediyordu kız. Kapının aralığında gözlüklü, kır saçlı simsiyah bir baş belirdi:

—Kek ister misiniz çocuklar? Fırından taze çıktı, sımsıcak...

—Teşekkürler Aunty, gidiyoruz biz; öyle değil mi Lilly?

Mary'nin kendisini beklemekte olduğu buduara girdiğinde saat sekizi geçiyordu. Muhteşem bir gece elbisesi vardı Mary'nin üzerinde: Kar gibi beyaz kalın boynu ve dört köşe omuzları, ebemkuşağı renginde pullarla süslü bir dekolteden fışkırmaktaydı gene. Taç şeklinde düzenlenmiş sarışın saç örgüsünün üzerinde, elmaslardan ikinci bir taç vardı. Uzun beyaz eldivenler sarkıyordu aynalı masadan.

—Neyiniz var Mary? Canınız mı sıkıldı bir şeye yoksa?

Sabahki kavgayı hatırlamıyor gibiydi yarabbi. Korkunç bir şeydi bu.. Mary, zor zaptettiği bir panik içinde bakıyordu ona: Bu ne demekti Allahım!.. Eğilip yüzüklü elini öptü. Sokağın ışıkları, sesleri, tekerlek gıcırtıları, ışıklı reklamların sonsuz göz kırpışları akıyordu hâlâ üzerinden. Michel'in arkasında, bütün sokakları, bütün kadınları ve erkekleriyle koca bir şehrin kahredici varlığını, gizli bir hayatın amansız uzantısını hissetti Mary. Ondan, kendisi hariç, herkesin bir pay aldığını hissetti. Ya şimdi bu kibarlık, bu doyulmaz incelik, bu tatlı gri bakış!.. Mary'yi her şeye rağmen birazcık seviyor ve sabahki sertliğinden pişmanlık duyuyor olmasın sakın? O kadar az şey istiyordu ki ondan Mary! Az mı? Bilinmez ki bu.. Yedi aydır evlilerdi ve mutlu sanmıştı kendini.

—Ne var Mary kuzum? Dilinizi mi yuttunuz?

—Geç kaldınız Michel. Plazza'da bekliyorlar bizi.

—Bunun için mi surat asıyorsunuz bana? Siz yüze kadar saymadan ben hazır olurum, merak etmeyin!

İnanılmaz bir hızla giyinip dönmüştü gerçekten, üzerinde smokini, saçları pırıl pırıl. Joseph, elinde pardösü, arka-

sından koşuyordu.

—Kızmadınız ya bana çok?

Gerileyip başını yana eğerek baktı Mary'ye:

—Bir kraliçe gibi giyinmişsiniz, dedi. Ya da 1900 kafekonserlerinin şantözleri gibi. Yakışmış size. Harika bir saç tuvaletiniz var; şu mavimsi sedef de tam bir buluş!

Madam Dullin, mavi rönar pelerinle kapıda beklemekteydi.

Arabada hiç konuşmadılar. «Sevgili Lilly..» diye düşünüyordu Michel kendi kendine gülümseyerek. «Mazlum bir halka ben işte böyle yardım ederim!» Yüksek sesle güldü birden ve Mary, dehşet içinde ona baktı..

San Francisco'dan yeni gelmiş olan Diamond'lar, davetlilerini Plazza otelindeki özel dairelerinde kabul etmekteydiler. Yemek, aşağıda, restoranda yenecekti; ama kokteyller sona ermek bilmiyordu bir türlü. Otuz kadar davetli vardı kokteyl salonunda; birkaçının elini sıkıp koridora sığındı Michel. Yalnız kalmak, hiç kimseyi görmemek, sadece Lilly'yi düşünmek istiyordu. Koridor, balkona açılan bir kapıyla son buluyordu. Balkona çıktı Michel. Hava soğuktu; aşağıda, uçurumun dibinde, ışıktan bir ırmak akıyordu. Diklemesine ışıklı bir Çin yazısını andırıyordu gökdelen pencereleri. Dev duvar yığınının üzerinde ufacık bir kabarcık gibi kalan dar bir balkondu burası ve balkona açılan pencere birden aydınlandığında, Michel içgüdüyle, kendisini aşağıya iteleyeceklermiş gibi, yana doğru bir adım attı. Pencere yukarı kalkmıştı şimdi ve smokinli bir kol uzanmıştı dışarı:

—Hayır, dedi bir erkek sesi Fransızca olarak. Yağmıyor. Gördün değil mi?

—Kimi?

Bir kadın sesiydi bu.

—Michel Vigaud'yu.

—Bırak şu pisliği!..

Yeniden kapanmıştı pencere, storu çekmişlerdi. «*Der*

horcher an der Wand...» Gerçekten kabahati yoktu kendisinin: Dinlemek amacıyla gizlenmemişti. Şanssızlık işte.. Ama gittikçe biraz daha soğuyordu hava. İçeri döndü Michel; kaloriferin kuru boğucu sıcaklığı, kızgın bir toz perdesi gibi sarmıştı onu. Niçin pislik yani? Mary dolayısıyla mı yoksa? Baylarla bayanların beş dakika önce lokantaya inmiş olduklarını söyledi bir uşak. Niçin pislik evet? Mary içinse şayet, Mary mutluydu pekâlâ ve kendisi istemişti bunu. Onun yüzünden tabii, onun yüzünden elbette! Hiç kimseden hiçbir şey istememişti oysa Michel ve artık Mary de, parası da, bütün dünya da sıçırtırdı onu yani! Hem, benimle yatar mı, diye kıçlarını sallıyorlar; hem de arkasından, pislik olduğunu söylüyorlardı.

Akşam yemeklerini önceleyen uğultu dalgalanıyordu gene restoranda. Saçları zencilerinkl gibi kısa ve kıvırcık, ama çok sarışın ve gözleri çok mavi yakışıklı bir gençle, dazlağı pırıl pırıl ihtiyar bir yakışıklının arasına oturmuştu Mary. Michel, ortalarında oturduğu kadınların gevezeliğini güçlükle izlemekteydi: Ünlü bir yazarın karısıyla (silik ve hüzünlü, ufak tefek bir kadın), ismini hiç işitmemiş olduğu ve bütün yemek boyunca patinajdan söz eden nefis bir genç kız. Birlikte patinaj yapmak için randevu aldı kızdan; sonra da: «Bunu Lilly'yle karşılaştıracak olursak..» diye düşündü kendi kendine, «klorlu suda yıkanmış duygusunu uyandırdığını söyleyebiliriz!»

Mavi gözlü delikanlı önce birtakım herzeler sıraladı Mary'ye, sonra edepsizliğe kaçan laflara girişti; ama dinlemiyordu Mary, Michel'i gözlemekteydi: Tatsız bir hali vardı Michel'in.

Yemek ilerledikçe biraz daha omuzlarının üzerinden sarkan delikanlıya nihayet:

—Fred, darling, dedi, hemen sarhoş oldunuz, niye?

—Biraz sarhoşladım evet. Ama bu bir yana Mary, niçin bir de beni denemiyorsunuz yani?..

—Can sıkıcı oluyorsunuz..

«Mary halinden hiç de memnun değil..» dedi Michel kendi kendine: Karısının gözleriyle karşılaşmıştı gözleri. Bitmek bilmiyordu bu yemek be!. Nihayet! Her şeyin bir sonu vardır, dememişler boşuna; büyük bir iskemle ve peçete kargaşalığı içinde kalkılıyordu işte sofradan. Masayı dolanıp Mary'ye yaklaştı Michel ve önce hiçbir şey anlamadı: Masa komşusu olan yakışıklı delikanlıyı itiyordu Mary, kıpkırmızıydı. Sonra da delikanlının sözlerini işitti Michel:

—Niye bir kere de beni denemiyorsunuz ha? Şu bloddy Frenchman kadar olamaz mıyım sanıyorsunuz yani!..

Çenesinde patlamıştı Michel'in yumruğu ve delikanlı yığılıp kalmıştı oraya. Ev sahibi, kendilerine doğru koşuyordu. Michel, gök gürültüsünü andıran bir sesle:

—Önemli bir şey yok, dedi. Karıma nezaketsizlik etmek üzereydi de.. *Let's have a drink..*

İki metrdotelin, delikanlının hareketsiz vücudunu ortadan yok etme çabasına yardımcı olmak üzere, müzik bindirdi hemen. Ve ev sahibesi Mrs. Diamond delikanlıya küçük salonda tuz koklatırken, büyük salonda dans başlamıştı. Patinajcı kızı dansa kaldırdı Michel. Kız ona sımsıkı sarılmış:

—Ne güzel dans ediyorsunuz, diyordu.

Kızı hızlı bir çarlistona sürükleyen Michel:

—Bugün hiçbir şey gelmez sizin için elimden, dedi. Bir dahaki sefere.

—Oh evet! Gözlerini zevkten yumarak sordu kız: Söz ama, değil mi?

Michel yerine bıraktı onu: Mary işaret ediyordu kendisine, gitmek istiyordu.

—Ne oldu size birdenbire Michel, dedi asansöre biner binmez. İyi bir delikanlıdır o, uçak fabrikatörünün oğlu..

—Yani beni jigolo yerine koymalarını hoş mu karşılıyorsunuz?

—Şimdi anladım! Ama delikanlı sizi jigolo yerine koymamıştı ki. Ufak bir kıskançlığa kapılmıştınız belki?

—Kıskançlık mı? Beni görmüyorsunuz herhalde!

«Kendinizi görmüyorsunuz herhalde!» demek için zor tutmuştu kendini. Otelin kapısında, arabayı beklemekteydiler. Ve muhteşem Packard'a yerleşir yerleşmez devam etti Michel:

—Artık şu yat hikâyesini halletmenin sırasıdır sanırım. Yalnızlığa müthiş ihtiyacım var.

—Haklısınız! Uzaklara, çok uzaklara, adalara gideriz istersen..

—Yalnızlığa ihtiyacım var dedim..

İğrenç bir gece geçirdi Mary. Hani kendi kendine vurdumduymazlığa getirip de, «Hâlâ otuzunda gösteriyorum Allahıma çok şükür..» diyemeyeceği bir gece.

III

Michel'in hoşuna gidecek bir yat bulmak, pek öyle kolay değildi: Ne istediğini gayet iyi biliyordu çünkü; sizi kıyıdan ancak yüz kilometre açığa taşıyacak cinsinden lüks bir oyuncak değildi arzu ettiği, denize gelen hakiki bir yat istiyordu. Ama daha zaman vardı önünde: Baharın gemi azıya aldığı dönemde, mayısta lazımdı ona bu yat. İlkbaharda bir yatın nasıl işe yarayacağını bilmeye yetecek kadar ilkbahar vardı ardında: Tam yirmi altı ilkbahar! San Francisco'ya bir uzandı, iyi bir "parça" olduğunu söylemişlerdi orada; ama gözü tutmamıştı "parça"yı Michel'in; ve kocasını akıl almaz bir çabuklukla geri dönmüş görmek gibi tatlı bir sürpriz yaşadı Mary. İşin aslında bu hız, Lilly'nin onunla birlikte gitmeyi reddetmesinden ileri geliyordu. Birleşik Devletler'i gayet iyi tanıyordu Lilly; ve bütün yol boyunca, trende, restoranlı vagonda ve otellerde, gayet iyi biliyordu başlarının derde gireceğini. Bütün kabak sadece onların başında patlasa gene iyi: Ama Lilly'nin hayatının da altını üstüne getirirdi resmi makamlar; anasını babasını, tıp öğrenimi gö-

ren erkek kardeşini tedirgin ederlerdi. İşin sonunun neye varacağını kestirmek de katiyen mümkün değildi. Buna karşılık, Michel'in göze aldığı tek şey, herkes tarafından ayıplanmaktı ve yasağa başkaldırmak cesaretini göstermiş olmak önemli değildi burada, suçun cezasını o değil, başkaları ödeyecekti çünkü. Boyun eğmek zorundaydı Michel ve boyun eğdi: Bu dev çarkın karşısında tamamen acizdi. Bütün elinden gelen, ihtimama boğmaktı Lilly'yi, sürekli ve hayranlık dolu bir sevgiyle donatmaktı: Brooklyn'deki ufak daireye kucak dolusu çiçek, kitap, pasta taşıyordu. Ancak, Mary yüzünden, Lilly'yle akşamları uzun süre bir arada kalamıyordu Michel: Mary'nin, kendisine kocalık etmeyen birini koca olarak kabullenişinde, yürümeyen, ters bir yan vardı. Eğer Michel'i seviyor idiyse, en azından garip bir sevgi şekli oluyordu bu. Onunla (yani Michel'le) taa Avrupa'dayken kararlaştırdıkları Kaliforniya gezisini yapmaya bile vakit bulamıyordu. Para üstüne para yığmakla uğraşıyordu hep. Orası kendi bileceği işti tabii; ama Michel, Mary'nin kıskançlığının hedefi haline getirmek istemiyordu Lilly'yi. Sözün kısası, çekiniyordu Mary'den. Nitekim Lilly şiddetli bir gribe yakalandığında, Michel, onun yanında kalabilmek için gelişigüzel bir yolculuk icat etmek zorunda kalmıştı. Ve hastabakıcının bundan daha iyisi can sağlığıydı: Bir anne, çocuğuna, Michel'in Lilly'ye baktığı gibi bakamazdı imkânsız! Lilly'nin en ufak bir kımıldanışı, Michel'in kamp yatağından fırlamasına yetiyordu; ilaçlı sular hazırlıyordu ona, basit yemekler yapıyordu. Ve Lilly iyileşip doğrulduğunda, küçük bir bahçeye bakan kapalı taraçadaki saksılardan birine badem çiçekleri yerleştirirken buldu Michel'i; çiçekler öylesine güzeldi ki, hayranlıktan bir süre dilini yutmuş gibi kaldı. Michel, boyları insan boyunu bulan badem çiçeklerini göstererek:

—Mahsus en uzunlarını seçtim, dedi. Koklamak için eğilmek zorunda kalmayasın diye...

Lilly nezdinde Michel, Fransa için eşi bulunmaz bir bü-

yükelçiydi. Bütün Fransızların altın yürekli insanlar ve Michel gibi rüyalara layık sevgililer olduğundan adı gibi emindi Lilly.

Bu arada Michel, Henry Bath'ı ihmal ediyor değildi katiyen. Müzisyen ve Fransız olarak, üstelik Paul Robeson'un tanıştırdığı bir müzisyen ve Fransız olarak, zenci entelektüeller tarafından sevinçle karşılanıyordu. Beyazları, güvensizlik, antipati ve ihtiyatla kabul ediyordu zenciler aralarına; ama bir de kabul ettiler mi, canlarını vermeye hazır oluyorlardı. Kendi yönünden Michel de sınırsız bir huzur duyuyordu onların arasında: Şarkı söyler ya da gitar çalar gibi konuşmaktaydı artık. Henry Bath'ın sigara dumanıyla ve sigara dumanına benzeyen bir müzikle dolu living-room'unda, bir alay kadehin arasında, sona ermek bilmeyen sohbetler başlıyordu. Kendini henüz bir turist olarak görmeyi bırakmamış olan Michel, Amerika hakkında öğrendiği şeylerle yetinmiyor, durmadan birşeyler daha öğrenmek istiyordu: Çoğunlukla Birleşik Devletler'den hiç dışarı çıkmamış olan ötekilerse, kendilerini, Michel'de yansımış gördükçe, daha iyi tanımaktaydılar. Yeryüzünde Amerika'dan başka ülkeler bulunduğunu da öğreniyorlardı üstelik. Yabancılar, bir memlekette, önce o memleketin en genel çizgilerini görür: «Bütün Fransa'da şarap içiliyor..» derler örneğin ve bunu şarap çeşitlerini göz önüne almadan derler. Yabancı gözüyle Bordeaux'yla Châteauneuf'te içilen şarap, aynı şaraptır; Paris'te konuşulan Fransızca ile Marsilya'da konuşulan Fransızca, nasıl bütün şive farklarını yitirip aynı Fransızca gibi görünüyorsa! Ve denebilir ki, bir yabancı, bir ülkeyi, o ülkeyi tanımayan birine, söz konusu ülkenin yerlisinden çok daha iyi tanıtır: Ülkenin yerlisi gibi, ayrıntıların arasında kaybolup kalmaz çünkü yabancı; ülkenin yerlisi gibi, pek göz önünde duran şeyleri söylemekten vazgeçmez. Nitekim Michel, Amerikan edebiyatının bu ülkedeki hayatı yansıttığını görüyordu. Lilly'yle karşılaşmadan önce de müthiş okuyordu zaten; ama Lilly'yle

karşılaştıktan sonra (Lilly bir alay kitap taşıyordu ona şehir kitaplığından) ve hele Diamond'lardaki rezaletin ardından bütün çağrıları sistematik şekilde redde koyulduktan sonra, sadece kitap okur olmuştu. Bielenki'nin evinde oturduğu dönemde olduğu gibi tıpkı; yalnız şimdi bambaşka bir açıdan okuyordu: Bir kitabın «mücerret bir olay olmadığını, evveliyatı ve sonrası bulunduğunu» unutmamıştı.

—Birer uyurgezersiniz sizler, diyordu Michel. Edebiyatınız da, sokaklarınız da uyurgezer dolu. Neyin etkisi altında hareket ettiğinizi bilemiyorum bir türlü... Alınyazısının etkisi altında belki. Ama kaderinizin gelişmesinde hiçbir payınız yok gibime geliyor daima. Hani birtakım serseriler vardır, hareket halindeki trenlere atlarlar, marşandiz vagonlarına. Kitaplarda, filmlerde ve hayatta hep aynı şekilde geçiyor işleriniz. Nereye gittiğini bilmeden atlıyorsunuz trene. Dikkat edin: Şahsen ben de öyle yapıyorum; yalnız ben, hoşuma gittiği için yapıyorum bunu, böyle yapmayı seçtiğim için.

—Hiç de o kadar düşünüp taşınan bir kimse hali yok sizde.

—Evet ama bu, hoşuma giden şeyi bilmek için düşünmek ihtiyacını duymamamdan ileri geliyor!

—Here! Here!, diye haykırıyordu şair.

Yaz gelmiş gibi beyazlara bürünmüştü, sonsuz bir incelik vardı üzerinde, piyanoyu tıkırdatıyordu bir yandan.

—Kesmeyin Michel'in sözünü, diyerek piyanoyu kapattı Henry.

—Bunun için düşünmeye ihtiyacım yok evet. Tesadüfen giderim ben gittiğim yere, ama tesadüfü kendimde taşırım. Oysa siz Amerikalılar, ister beyaz olun ister siyah, uyurgezer tutkuları ve uyurgezer inançları taşıyan adamlarsınız. Nereden kaynak aldığını, neyle temellendiğini sorarım bunların hep kendi kendime; çünkü tutku olmasına pekâlâ tutku bunlar! Ve öyle sanıyorum ki, irade dışı karanlık bir şeylere dayanıyor. Nabzın atışı gibi tıpkı. Elinizde değildir

önlemek, isteseniz de atar istemeseniz de. Öldürürsünüz. Kitaplarda öldürürsünüz, demek istiyorum yani. Tesadüfün, kaçınılmaz bir tesadüfün itişiyle. Oysa ben öldürmeye kalksam, tesadüfen öldürmem. Seyircileriniz de yok üstelik: Faulkner'a, Dashiel Hamett'a bakın. Uyurgezerlerle doludur romanları, ama kendileri de uyurgezerdir. *Bu*'nu kâğıda geçirebilmek, bir rüyayı anlatabilmek kadar acayip bir iş aslında.

—Ama örneğin Dostoyevski de var hesapta ve Dostoyevski bir Amerikalı değil.

—Arada dünya kadar fark var ama! Ruslar, belki sizlerden de deli birer delidir, kabul. Ama onlara pusulayı şaşırtan, haddinden fazla düşünmek oluyor. Bir hanım arkadaşım vardı Rus...

—Al bir tane daha!

Karanlığın içinde bembeyaz dişler parlıyor.

—Bir tane daha evet, ama Lilly kadar güzel değildi.. İsmi Marina'ydı; başlarından ihtilal ve iç savaş dahil, nice felaket geçmiş olursa olsun, Ruslar'ın daima düşünmeye, yargılamaya ve filozofça tartışmaya devam edeceklerini ortaya koymak için iki Rus'un hikâyesini anlatırdı Marina: İki Rus, ikisi de sakallı ve aydın ve tabii mülteci, Paris'teki sokak helalarından birinden çıkıp kendilerine şöyle hafiften bir çekidüzen vererek tartışmaya devam etmektelermiş: «Eğer Tanrı var ise, bu şunu ispat eder ki.. Ama Tanrı yok ise, bu da şunu...» Marina gözleriyle görüp kulaklarıyla işittiğini iddia ediyordu bunu, ben pek emin değilim, ama gerçeğin bundan pek farklı olmadığını rahatça söyleyebilirim.

—Nerede peki şimdi o Rus hanım arkadaşınız? Rus kadınlar bir, mizah duygusu taşıyan kadınlar iki, bayılırım ben!

Henry Bath'ın gözleri, ciddi yüzünde, büsbütün ışıldıyordu.

—İpin ucunu kaçırtacaksınız bana. Marina baron kocasıyla kim bilir nerededir, nerede olduğu bilinmez ki, üç yıl

boyunca tek kelime yazmaz size, sonra günün birinde kollarınızın arasında bulursunuz. Ne diyordum Allahaşkına! Bir şey daha söyleyip susacaktım, rahat bırakacaktım sizi. Tamam. Diyordum ki Fransızlar, birer *matter of fact*'tır; düş görmeyi istedikleri zaman düş görür, hatta görecekleri düşü kendileri seçerler! Oysa Amerikalılar tam birer tutkun, şeytan çarpmış cinsinden birer tutkun üstelik..

—Maymun kadar bile gelişmemiş olduğumuzu söyleyin bari.

—Bir bakıma yalan değil..

O kadar hızlı gülüyorlardı ki, ihtiyar hala, ne olup bittiğini görmek için mutfaktan odaya seğirtmişti. Sonra da bu taşkınlığı fırsat bilip, ağzına kadar izmarit dolu kül tablalarını boşaltmaya koyuldu. Michel kendisi de iyice gülüp:

—Gülmeyin, dedi. Aslında siz işin temelindesiniz henüz: Açlık, aşk, kan ve Tanrının varlığı cinsinden en temel sorularda. Ve tarikat mensuplarının o kuduzca aşırı bağlılığını gösteriyorsunuz ister istemez. Tehlikeli mutaassıplar ülkesi Amerika!..

—Mutaassıp maymunlar!

—Bir bakıma o da doğru, evet..

Bir gülüşmedir kaplamıştı yeniden odayı. Dalgalar halinde gelen ve sadece alkole, sözlere, müziğe bağlanamayacak olan bir gülüşmeydi bu; açlık, aşk ve kan da vardı içinde!.. Ve ihtiyar hala çıkarmıştı artık önlüğünü, kocaman gözlüklerinin ardında gözleri yarı kapalı, ağarmış başını iki yana sallıyor ve toprağın diplerinden fışkırıp gelen ve sigara dumanlarını bir bıçak gibi yaran sesiyle, bir annenin tutkusunu haykırıyordu..

Some of these days
You'll miss me honey...

IV

Birdenbire gelmişti bahar ve Michel nihayet dişine göre bir yat bulabilmişti. Önce on beş günlük bir deneme gezisine çıkacak, sonra dönüp Mary'yi de alacaktı. Dayanabilirse tabii: Deniz tutmasından öylesine korkuyordu ki.. Ama haziran, temmuz aylarında denizin kaymak gibi olması mümkündü.

On beş günlük deneme gezisini Lilly'yle yapmaya hazırlanıyordu Michel. Ve Lilly'yi yol hazırlıklarıyla baş başa bırakıp, hareket arifesini sabahtan akşama Mary'yle birlikte geçirmeye karar vermişti: Şu son zamanlarda hepten karanlık mizaçlı olup çıkmıştı Mary; her zamankinden çok daha fazla çalışıyor, öğle yemeklerini, işlerinden ötürü, sık sık dışarıda yiyordu. Michel'in aynalı buduarı ziyaretleri ise, iyice seyrekleşmişti; kazara gitse bile, birbirlerine söyleyecek hiçbir şey bulamıyorlardı..

Büyük salonda yediler öğle yemeklerini ve her zamanki resmiyet havası içinde yediler: Uzun bir masanın birer ucuna karşılıklı oturmuşlardı; ak saçlı bir zenci hizmet ediyordu sofraya, adamın öylesine seçkin bir tavrı vardı ki, sunduğu yemekler, birer kral ikramı gibi geliyordu Michel'e. Yaşlısına, daha genç ikinci bir zenci yardım ediyordu. Masadaki takımlar, porselenler, örtüler, birer müze eşyasıydı hep. Özellikle örtüler: Evin çamaşırlığındaki dolaplar, örtü ve çarşafların yükü altında ezilmekteydi; işlerini bir erkek gibi yürüten Mary, ev içi hayatı söz konusu oldu mu tam bir kadın kesiliyor ve bütün kadınlar gibi dantel örtülere bayılıyordu çünkü.

Sessizce yiyorlardı. Başarısızlıkla sonuçlanan birkaç konuşma çabasından sonra, Michel de kararmaya başlamıştı şimdi. Mary surat asmaya niyetlendiyse, ne gelirdi elinden. Üstelik de üç metre mesafeden insanca konuşmanın imkânı yoktu! Bu saray hayatı taklidi, aslında düpedüz gülünç kaçıyordu..

—Masanın bir ucundan öbür ucuna bağırmadan konuşabilmemiz için telefon koydurmalısınız, dedi..

—İyi bir fikir, diye cevap verdi Mary gülümsemeden.

—Ya da hoparlör. O zaman birbirimize fısıldar gibi ilan-ı aşk edebilirdik sanırım..

—Beni öfkelendirmek mi istiyorsunuz?

—Katiyen öyle bir şey düşünmüyorum.

Sustular gene.

—Kaçta gidiyorsunuz yarın?

—Sabah saat altıda.

—Şafakta gittiğinize göre, kadınsız gidiyor olmalısınız...

—Birlikte gittiğimiz gün, saati siz seçersiniz. Asıl siz bana kızgın görünüyorsunuz Mary? Oysa, önce benim tek başıma gitmemi birlikte kararlaştırmıştık, yanılmıyorsam; hiç itiraz etmemiştiniz.

—Sizin arzularınıza hiçbir zaman itiraz etmiyorum ki ben.

Kalkmıştı sofradan Mary. Yorgun bir hali vardı. Üzerindeki giysiden şikâyetçiydi üstelik; kolları çok dardı ve omuz başları her an patlayabilecekmiş gibi bir duygu vardı içinde.

—Kahveyi birlikte içemeyeceğimiz için üzgünüm, dedi. Ama saat dörtten sonra görüşebiliriz...

Kendi dairesine çıkmıştı Michel. Mary'de bir tuhaflık vardı evet, her günkü karanlık mizacını aşan bir somurtmaydı bu. Onu bu halde bırakıp gitmek can sıkıcı olacak. Bir kitap aldı eline ve yandaki gömme dolaplı odada valizlerini hazırlaması gereken Joseph'i çağırdı: Saat dörde kadar Lilly'ye bir uzanıp dönebilirdi pekâlâ; ama nesi var nesi yok ceplerine koyduğu gri flanel ceketini bulamıyordu bir türlü. Ve Joseph'ten ses gelmiyordu. Yan odaya geçti Michel. Kayar kapaklı dolapların içinde sıralıydı elbiseleri, ayakkabıları; çekmeceler çamaşır, kravat doluydu.. Oysa Michel, yaz kış sadece kruvaze gri flanel kostüm giyiyor-

du; bir düzine gri flanel elbisesi vardı: Ütü denen şeyden habersizdir çünkü flanel, hemen buruşur; bunun için de, gömlek değiştirir gibi sık sık elbise değiştirmek gerekir. Valizler, yarı yarıya dolu ve açık, bekliyordu odada; ama Joseph meydanda yoktu. Hangi deliğe girmişti bu adam? Hem ceketine ihtiyacı vardı Michel'in, hem de yolluk elbiseler hakkında talimat verecekti.

Küçük koridoru kat edip, Mary'nin bir önceki kocası tarafından da kullanılmış olan muhteşem çalışma odasına geçti. Hiçbir yanına dokunmamıştı odanın ve hiçbir zaman girip çıktığı da olmazdı. Ve temizlik yapıyorum diye saatlerce oyalanırdı burada Joseph; oysa oda bomboştu; bir tek kitap, bir tek kâğıt parçası bile yoktu. Kışın Michel, kendi odasına bitişik taraça-damda yatıp kalkmaktaydı. Çalışma odasında yoktu Joseph, neredeydi peki? Sırf içi rahat etsin diye, koridora açılan ve hiçbir zaman kullanılmayan bir lavabonun kapısına yöneldi Michel ve orada.. ve orada, önce Mary'yi gördü:

Beyaz bir taburenin üzerine oturmuştu Mary, kendisi de duvarlar kadar beyazdı; Joseph'se onun önünde, ayakta, saygıyla bükülmüş, Michel'in gri flanel ceketlerinden birinin ceplerini, yandaki beyaz çini masanın üzerine boşaltmaktaydı.

—Yorumda bulunmayacağım, dedi Michel. Gidip valizlerimi tamamlayın Joseph, kendi valizlerinizi de hazırlayın. Madam sizi özel hizmetinde alıkoymaya kararlı değilse tabii.

—Derhal mösyö.

Sıvışmıştı bile.

Michel'in çek defterini masanın üzerine bıraktı Mary.

—İlgi çekici hiçbir şey bulamazsınız içinde: Nizamsever olmadığım için, koçanlara not düşmüyorum. Dönün de aynada kendinize bakın Baby, cinayet işlemiş gibi bir haliniz var!..

Kapıyı çarpıp çıkmıştı. Beyaz taburenin üzerinde kaska-

tı, soluk dudağı sararmış iri dişlerinin üstüne doğru kıvrılmış, ve hiç kımıldamadan, olduğu yerde kalakaldı Mary.

Lilly'nin odası bir alay yol eşyasıyla doluydu: Kartonlar, mayolar, kasketler, ceketler, beyaz pantolonlar. Ve bütün bu kalabalığın içinde dans eder gibi geziniyordu Lilly; dans ediyordu zaten ve şarkı söylüyordu: Ayağında bembeyaz pantuflalar, üzerinde kısacık bir külot, saçlarında yaldızlar.. dans etmekteydi. Çılgınca taklalar atıyor ve bunca hareketin içinde, kusursuz göğüsleri şöyle bir hafiften titriyordu o kadar. Renkli şifonlarla türbanlar yapıyordu kendine, bir kasket geçiriyor başına, sonra bir beyaz ceketi deniyordu aynanın karşısında: Gülünç ve muhteşemdi! Yere eğilmiş, bir valizin yanı başına yığdığı kitapları yerleştiriyordu şimdi. Ve Michel ona, kendisini götüremeyeceğini bildirdiğinde, uzun uzun ağladı. Michel de ağlayacaktı neredeyse ama elden ne gelir? Tayfalardan birkaçına casusluk yaptırmasından çekiniyordu Mary'nin; Lilly ve allesi bakımından endişe duyuyordu.

—Halini görmüş olsan, bana hak verirdin. Böyle bir ineğin elinden gelmeyecek rezalet yoktur. Hemen şimdi eve dönüyorum ve boşanacağım ondan. Uzun sürmez göreceksin. Benim küçük sevgili güneşim, ağlama ne olur. Boşanmaya gidiyorum bak ve sana tapıyorum!..

Michel, aynalı buduarda beklemek zorunda kaldı: Ona da söylemiş olduğu gibi, saat dörde kadar doluydu Mary; ve sekreteri, Michel'in öfkesine rağmen, içeri girip de haber vermeye cesaret edemedi.

Saat tam dörtte göründü Mary:

—Her şeye rağmen geldiniz demek. Teşekkür ederim, dedi.

—Teşekkür edecek bir şey yok. Ama hayır, belki de haklısınız: Çünkü boşanmamızı talep etmek için geldim buraya.

Önce hiç kımıldamamıştı Mary; sonra, tek bir çığlık atmadan, yere, Michel'in önüne, dizüstü düşüverdi. Geriledi Michel: Ayaklarının ucunda debelenen bu hayvanı tanımıyordu katiyen..

—Mary, ayağa kalkar mısınız lütfen! Çılgınlığın alemi yok Mary, beni işitiyor musunuz, ayağa kalkın diyorum!

Müthiş canı sıkılmıştı bu işe. Bacaklarına yapışmış kalmış elleri sökmeyi, kendisini sımsıkı saran kollardan kurtulmayı deniyordu ama boşuna. Yer yer kekeleyerek konuşuyordu şimdi Mary:

—Bunu yapmayın hayır, yapmayın bunu, diyordu. İstediğinizi yapın, ama hepten terk edip gitmeyin beni. Yapmayın hayır, yapmayın bunu. Söz veriyorum uslu olacağım, ne isterseniz yapın katlanacağım hepsine, ama bunu yapmayın hayır, yapmayın bunu..

—Mary, kalkın lütfen..

Ama kekeleyerek, fısıldayarak, hıçkırarak devam ediyordu Mary:

—Bunu yapmayın hayır, yapmayın bunu..

Uzamaya başlamıştı iş. Korkmuyordu artık Michel; tiksinme ve göğsüne saplı bir acıdan meydana gelen bir merhamet duyuyordu sadece. Ve nihayet doğrultmayı başarıp bir koltuğa oturttu.

—Daha iyisiniz ya?

Bir yastık yerleştirdi Mary'nin arkasına.

—Bir yudum viski vereyim mi size?

—Hayır!

Bir dehşet çığlığıydı bu.

—Gitmeyin ne olur, ayrılmayın buradan!

Karşılıklı oturdular. Bir süre sonra Mary, ona bakmadan konuştu:

—Michel.. sizden büyük bir fedakârlık isteyeceğim.. Nasıl acı çektiğimi bilseniz, derhal kabul ederdiniz bunu. Size çok pahalıya patlayacağını bilseniz bile..

—Nedir isteyeceğiniz şey Mary? Acı çekmemeniz için,

bana çok pahalıya da patlasa, fedakârlığa hazırım.

—Beni de götürün yarın..

Michel'in bekledlğinden fazlaydı bu. Hemen cevap vermedi.

—Peki ya işleriniz, diyebildi nihayet. Yüzüstü mü bırakacaksınız her şeyi?

—İşlerim mi! Kendime birazcık olsun çekidüzen verebilmek için uğraşıyorum ben işlerle, tamamen eriyip gitmemek için. İnsanca bir görüntü içinde kalmaya devam edebilmek için..

Yutkundu Michel:

—Peki, dedi. Birlikte gidiyoruz.

Üç gün geçmeden New York'a dönmüştü yat. İyi dayanıyordu denize, ama Mary dayanamıyordu. Aynı gün ve karaya ayak basmadan, limandan ayrıldı Michel.

Madam Dullin kendisini soyarken (ayakkabılarını, elbisesini, çoraplarını o çıkarıyordu hep):

—Mahvoldum, diyordu Mary. Dönmeyecek..

—Dönecektir madam, dönecektir, diyordu Madam Dullin. Görürsünüz nasıl dönecektir..

Bir yandan da yastıkları düzeltiyordu.

Yatağa yığılıp kalmıştı Mary. Rengi sarı, sapsarıydı; onu bu halde görmek bile korku veriyordu insana.

—Durmadan başım dönüyor. Korkunç bir şeydi yarabbi, korkunç. Hâlâ yatağın altımda kımıldadığını hisseder gibi oluyorum. Bana et suyuyla biraz bisküvi getirin Madam Dullin, aman ne hastayım bilseniz!..

—Nereden geldi size bu denize açılmak fikri bilmem ki madam, hasta ettiniz işte kendinizi, Mösyö Vigaud'ya da sıkıntı oldu tabii yok yere. Bir çocuktan farksızsınız madam, özür dilerim ama bir çocuktan farksızsınız. İnsan böyle sizin gibi genç kalınca, çocuktan farksız olur zaten. Göreceksiniz, Mrs. Diamond'ların şenliğinde herkes size nasıl gıpta edecek..

—Nasıl? Gene mi Diamond'lar!..

—Tabii ya madam, yazlıklarındaki şenliğe gitmeye söz vermiştiniz, hatırlamıyor musunuz yoksa? Ne giyeceğinizi merak ediyorum doğrusu. Bruges dokuması dantel elbiseniz size pek yakışıyor, hem de nasıl yakışıyor bilseniz madam!

Zavallı Madam Dullin, hiçbir şeyin farkında değildi..

O dayanılmaz temmuz ve ağustos güneşinde New York'ta kalmıştı Mary; Michel'den haber bekliyordu ve haber gelmiyordu bir türlü. Sıcak ve endişeden perişan, odasından çıkmaz olmuştu:

—Görüyorsunuz değil mi Madam Dullin, görüyorsunuz değil mi, diye sayıklıyordu durmadan. Dönmeyecek.

Nihayet bir telgraf geldi. Paris'ten geliyordu. Uzun bir geziye çıkmadan önce Fransa'ya uğradığını bildiriyordu Michel telgraf üslubuyla. Elisabeth'i arayıp bulamadığından söz etmiyordu.

V

Tam üç yıl. Yanı Mary de, Madam Dullin de haklı çıktılar. Üç yıl, dönüp de dönmemek demekti çünkü. İlk yıl Michel'i izleyebilmişti Mary, tabii New York'tan ve para havaleleri için değişik adreslerini bildirdiği banka aracılığıyla. Ama bir yıl sonra tamamen kayboldu ortadan ve nihayet Michel'in, yanında film operatörleriyle Kongo'da aslan avına çıktığını gazetelerden öğrendi Mary; hele film, sinemalarda oynanmaya başlayıp da durmadan göz kırpan Michel'i ekranda görünce, dayanamayıp bayıldı. Gerçekte pek bir şey görülmüyordu: Michel, başında bir kolonyal şapka, bir zencinin omzunu okşuyordu önce; sonra da hemen on santimetre kadar yakınındaki bir aslanın açık ağzına bakıyor ve nihayet, söz konusu aslan ölüsünün üzerine eğilip seyircilere doğru ağzı kulaklarına varacak şekilde gülümsü-

yordu. Ve Michel'in gülümseyişiydi bu, son yıllardaki o alaylı sırıtış değil, Paris'teki Pireneler'deki gülümseyişi..

River Drive'daki evin salonlarından birine perde koydurup projeksiyon salonu haline getirmişti Mary ve bu aslan avı filmini seyrediyordu; her gün saatlerce; art arda elli kere, yüz kere seyrediyordu ve her seferinde Madam Dullin, acıyla başını sallamaktaydı. Çılgınlıktan farksızdı bu hal. İşleriyle uğraşmıyor değildi Mary, uğraşıyordu gene; ama eskiden olduğu gibi, sineğin yağını sağmaya girişmiyordu şimdi. Buna rağmen, şişe fabrikaları açmak fikri ilkin ondan çıktı: İçki yasağını getiren kanunun ilgasıyla büyük bir şişe ihtiyacı başlayacaktı şüphesiz. Basit bir fikirdi bu tabii; Kristof Kolomb'un yumurtası gibi tıpkı. Şişelerin büyük kazanç getireceği belliydi evet. Mary'nin son aktif teşebbüsü bu olmuştu; öte yandan bütün işleri kendi akışlarına bırakmıştı. Kendini de kapıp koyuvermişti aslında; bütün gün robdöşambrla dolanıyordu evin içinde ve temizliğini sadece Madam Dullin'in özenli dikkatine borçluydu: Güzellik kaygısını hepten bir yana bırakmış olduğu yetmezmiş gibi, zorla yıkanmaktaydı. Taç şeklini koruyan saçları gittikçe seyrekleşmiş, saçları ortadan ayıran çizginin genişliği bir santimetreyi bulmuştu. Gevşemiş derisine ağır gelen yanakları iyiden iyiye sarkmıştı artık; ön dişlerinden birini kırmıştı ve yerine yenisini katiyen taktırmıyordu. Otuz beş kırk yaşından birdenbire hakiki yaşına, elli beşine atlamıştı Mary sözün kısası.

Sonra günün birinde, küçük aynalı buduarın kapısı açıldı ve Michel girdi içeri.

Gene eski dairesine yerleşti Michel ve gene eskisi gibi gidip gelmeye koyuldu. Ama şimdi günlerce ortalıkta görünmediği oluyordu. Döner dönmez ufak bir özel uçak almıştı kendine ve bütün vaktini hava alanında geçirmekteydi: Pilotluk öğreniyordu. Mary'ye işkence etmek için daha neler bulacaktı acaba? Havada insana küçücük bir nokta gibi görünen uçağın içinde gözlerinin önüne getiriyordu da

kocasını, aman yarabbi!.. Bir kurnazlık geldi aklına: İşlerinin eskisi gibi iyi gitmediğini, uçağın da haddinden fazla pahalı bir oyuncak olduğunu ileri sürerek bu oyunu bırakmasını rica etti Michel'den. Gülünçtü bu aslında, kaba ve gülünç! Ve Mary, uçağın Afrika'daki reklam filminin parasıyla alındığını öğrenmek ıstırabını da tattı böylece; bütün kazancı bundan ibaret oldu.

O zaman tam tersine, Michel'i savurganca para harcaması için teşvike koyuldu; bir kere daha, parasının gücüne sığınmaktaydı zavallı. İtiraz etmiyordu Michel: Eğer Mary hakikaten, prestij bakımından, kocasının malikâne sahibi olmasını gerekli görüyorsa, onun için hava hoş, malikâne alırdı. Kaldı ki, satın almaya malikâne arıyorum bahanesiyle, uçağı da rahat kullanabilecekti. Zavallı Mary evet, kendi kuyusunu kendi kazıyordu.

Sonunda da Michel, bir değil, iki malikâne aldı. Biri New York dolaylarında, Connecticut'ta: Otomobille üç saat, uçakla beş dakika bile değil. Bembeyaz, etrafı geniş bir bahçeyle çevrili ve hiç komşusu olmayan ahşap sütunlu eski bir evdi bu. Öteki malikâne ise, Kaliforniya'daydı. Devletin "Milli Park" olarak muhafaza ettiği, her türlü insan izinden arınmış dev ağaçları ve kayalıklarıyla sizde tufan öncesini yaşıyormuşsunuz izlenimi yaratan ve hiçbir şeye dokunmadan sadece bakmak şartıyla, bir müzeyi gezer gibi ziyaret edebildiğiniz, Sierra Nevada'daki ünlü Yosemite vadisinin hemen yakınlarında... Ve Michel'in malikânesi de en az "Milli Park" kadar bakir bir yerdi: Çöllüktü memleket; ev kurmak için işçi taşımak, uçağa iniş yeri hazırlamak için araziyi düzlemek şarttı; üstelik at istiyordu Michel, ahır lazımdı. Ve hepsi yapıldı. Fiyat korkunçtu; korkunçtan da ötede, ölçü dışıydı. Michel'in gözü kapalı para harcamasını istememiş miydi Mary? İçi rahat etsin, isteği eksiksiz olarak yerine getirilmekteydi! Üstelik malikâne Birleşik Devletler'in öbür ucunda bulunduğundan ancak uçakla gidilebiliyordu; sonra, çalışmaları sürekli şekilde denetlemek

üzere sık sık uçmak gerekiyordu Kaliforniya'ya. Bir gün şöyle bir "müjde" verdi Mary'ye:

—Artık uçaktan korkmanıza ihtiyaç kalmadı Mary: Paraşütle atlamasını öğreniyorum. Yani uçağın başına bir kaza gelse, paraşüte davranıp kurtulabilirim.

Gerçekten Mary'nin endişesini yatıştırmak amacıyla mı söylemişti bunu Michel?

—Allahım, diyebildi sadece Mary.

Ve bütün metanetini birdenbire yitirip ağlamaya koyuldu.

—Sizi memnun etmek galiba bana nasip olmayacak, dedi Michel. Sevinesiniz diye söyledim bunu. hemen ekleyeyim ki, pek tatlı bir iş değil paraşütçülük; ama güvenliğini gözeten birisi için şart.

—Allahım.. Allahım, diyordu Mary ve hıçkırıyordu.

—Mary! Kendinize gelin lütfen, nedir bu çocukluk kuzum. Dinleyin bakın: İlk defasında müthiş midem bulandı ve koparılıyormuş gibi oldu yüreğim.. «Son saatin geldi çattı» dedim, kendi kendime ve küçücük gördüm kendimi annemin kollarında! Ama dediklerine göre, çabuk alışıyormuş insan. Mary ne olur bırakın şu somurtmayı!

Elini eline almıştı Mary'nin, Yüzüklü ve bütün kremlerle pudralara rağmen kırışık dolu bir el! Çünkü Mary, Michel'in dönüşünden sonra, güzellik kaygısına düşmüştü yeniden; aldatmaya çabalıyordu gene kendi kendini. Hemen hemen sevgiyle okşadı bu eli Michel: Zavallı kadın! Ne yapabilirdi onun için, elinden ne gelirdi? Bütün bir geceyi onunla geçirmeye bile zorlayamıyordu artık kendini, kaçıyordu River Drive'dan, her şeyin aynen dört yıl önce terk ettiği günkü gibi kalmış olduğu bu evden kaçıyordu. Her şey aynıydı evet: Madam Dullin'in vakarı, vazolarda çiçekler, büyük beyaz boş çalışma odası. Hep aynı kalmış olan bu evden kaçtığı kadar, tamamen değişmiş olan Mary'den de kaçıyordu evet. Ve gece kaçta dönerse dönsün, Mary'yi küçük aynalı buduarda, elleri dizlerinde ve yandaki masa-

nın üzerinde bir kadeh alkolle oturmuş kendisini bekler buluyordu. O birkaç dakikayı da esirgeyemezdi ya kadından! Ve her akşam, daha doğrusu her gece, kalın boynunu büsbütün kalınlaştıran bir guatr gibi çifte gerdanlı, taç şeklinde tutturulmuş saçları iyice seyrek, kollarının üst kısmı yağlı bu kadının yanına gelip oturmaktaydı. Dantel ve patiska giyinmeye devam ediyordu Mary.

Eskiden olduğu gibi sık sık Harlem'e de gitmekteydi Michel. Lilly, Henry Bath'la evlenmişti; küçük bir erkek çocukları vardı, taparcasına sevdiği. Bembeyaz ve çok güzel bir çocuk!.. Henry Bath perdeyi yırtmıştı artık, kitapları satılıyor, şiirleri radyoda okunuyordu. Michel, haftada en az iki üç kere onlarda yiyordu akşam yemeğini. Öte yandan, havaalanında tanışıp dostluk kurduğu kimisi genç milyarder çocuğu, kimisi makinist yeni ahbapları vardı. Uçuş ve uçakçılıkla ilgili her şeye karşı müthiş bir tutku duymakta ve gayet tabii olarak, tutkusunu paylaşan, uçaklar hakkında saatlerce konuşabileceği kimselerle görüşmekteydi. Boş çalışma odası uçak yapımı, uçak motoru ve çatısıyla ilgili kitaplarla dolmaya başlamıştı yavaş yavaş. Kapıyı ardından sımsıkı kilitliyor ve kelimenin tam anlamıyla "anası gevreyerek", matematik ve fizik formüllerinin esrarengiz terminolojisini çözmeye uğraşıyordu. Otuzundan sonra kolay değildi öğrenmek, «kültür de dans gibiydi, çocukken başlamak gerekiyordu».. Ama yenik kabul etmiyordu kendini. Sadece cesaret kırıcı değil, aynı zamanda uyarıcı, itici, sürükleyici bir gücü vardı o sözün. Uçak fabrikalarına dadanmıştı bu arada ve mühendislerle olan konuşmalarında yaptığı telkinler, çoğu zaman zekiceydi.

Kadınlara gelince, aramak zahmetine katlanmaksızın, önüne çıkanla yatıyordu. Bar kızlarıyla, sosyete kadınlarıyla, kenar mahalle dilberleriyle, canının çektiğiyle sözün kısası. Daima yakışıklıydı Michel, otuzunda olmak da yaraşmıştı ona: Biraz daha zayıf ve kuruydu ama daha genişti omuzları; yüzü, yılların bozmadan koyulaştırdığı tablolar

gibi koyulaşmış ve alnında beliren dik çizgiyle gözlerinin kıyısındaki ufak kırışıklardan ötürü daha sert bir ifade kazanmıştı. Connecticut'taki malikâneyi, özellikle kadın götürmek için almıştı. Kendisi hakkında hiçbir şey bilmeyen bir kadınla karşılaşmak ve kadını, yolu görmesin diye, tercihen akşamları alıp Connecticut'taki eve götürmek; orada yirmi dört saat geçirdikten sonra da, gene akşam, şehre döndürmek: İşte bayıldığı şey! Gözden ve kulaktan uzak. Sevişirken de, ne kadar tuhaf görünürse görünsün, hemen hiç konuşmuyor ve kendini kaptırmıyordu; kadını bırakıp dolaşmaya gittiği bile oluyordu tek başına. Ve kadından ayrılırken yeni bir randevu alıyor ama çoğunlukla bu ikinci randevuya gitmiyordu. Hiçbir sıkıntısı olmuyordu böylece, rahattı. Ayrıca, Mary'den hâlâ çekinmekteydi. Bu çekinme, Michel'in sürekli bir ilişki kurmasına engel değildi aslında; zaten istemiyordu böyle bir şeyi, Amerikan kadınlarını belki de haddinden fazla güzel buluyordu.

Oysa Broadway'de kaldırım fahişeliği yapan şu kadının, öyle haddinden fazla güzel olduğu söylenemezdi katiyen: Hiçbir fondötenin gizleyemeyeceği kadar soluk bir teni vardı, yağlı boya gibi duruyordu makyaj yüzünde; şakaklarına yuvarlak lekeler halinde ruj koymuş, gözlerinin altına toz rimel serpmişti. Otobüs durağında dondurucu rüzgârın altında, vaat dolu gözlerini bütün erkeklere dikmiş, beklemekteydi. Sırtında leopar taklidi bir manto vardı; ipincecik, kumaştan bir leopar.. Kar yağıyordu ve ayakkabılarının akıl almaz derecede yüksek topukları çamura bulanmıştı hep.. Otobüs beklemekte olan Michel, kaçamak bakışlar atıyordu kadına; ve birden sesini işitti: Vay canına, Fransız'dı bu kadın!.. İriyarı bir adamın sırtına doğru, alçak sesle konuşmaktaydı. Ve dönmüyordu adam: Tereddüt mü ediyordu, yoksa polis çağırmaya mı hazırlanıyordu, işitmiyor muydu yoksa? Büyük riskleri vardır Amerika'da bu mesleğin; her şey bir yana, cezası ağırdır. Kadının koluna yavaşça dokundu Michel:

—Benimle gelin, dedi alçak bir sesle.

Önce sıçrayıp geriledi kadın, sonra uslu uslu izlemeye koyuldu onu. Michel duraktan yeterince uzaklaşınca bir taksi çevirdi, kendisiyle birlikte kadını da aldı içeriye; sonra da Fransızca olarak:

—Korkmayın, dedi. Bir hemşeriyle karşılaştığım için memnunum.

Yemek saatiydi. Hemşerisini değişmez fiyatlı bir restorana götürdü Michel; kötü bir restoran değildi, kadının fazla göze batmayacağı bir restorandı sadece: Ne de olsa, ben buradayım diye bağıran bir hali vardı çünkü. Amerikalılar'ın alkollü bir gecenin sabahında kendilerine gelmek için içtiği karidesli bir et suyu istemişti hemen Angèle:

—Ağzımın içi zehir gibi, dedi. Yasak kalktı ya, pis içkilerini içmekten geberip gideceğim vallahi.

Güvenlik içinde duyuyordu kendini şimdi, durmadan konuşuyordu. Hikâyesini anlattı hemen. İğfal edip ırzına geçiveren yakışıklısı, Buenos Aires gezisi ve bütün vesairesiyle, alabildiğine sıradan, alabildiğine adi bir macera. Ama kahramanı karşınızda olunca, bu sıradan macera, feci bir anlama bürünmekteydi. Daha çok, kulaklarında bir memleket türküsü gibi çınlayan Marsilya şivesini dinliyordu şimdi Michel.

—Bir "bürlesk" tiyatrosuna gitsek ne dersin, teklifinde bulundu yemekten sonra.

Ne mi derdi? "Bürlesk"te ya da başka bir yerde, akşamı böyle tatlı bir oğlanla geçirmekten elbet memnun olurdu; kafayı tütsülemek ve hele "English" konuşmak zorunda kalmaksızın: Meslek için gerekli birkaç kelimenin dışında hiçbir şey sökemiyordu zaten bu dilden!

Işığa gömülmüştü Broadway. Aralıksız sıralanan canlı dev reklamların ağırlığı altında ezilmiş gibiydi. Damlara tırmanıyordu reklamlar, dört bir yandan taşıp fışkırıyordu. Kırmızı pırıl pırıl bir at, gökyüzünde tekrarlıyordu şahlanışlarını; dev boyutlu bir sigara yanıp mavi bir duman çı-

kararak sönüyor, sonra gene yanıyor, koyuveriyor dumanı ve gene sönüyordu; açılan bir kâğıt rulosundan çıkar gibi kırmızı cümleler beliriyordu havada. "Bürlesk"in girişi, alçakgönüllü birkaç kıvılcım saçıyordu, o kadar. Bir mahalle sinemasına benziyordu daha çok. Fazla büyük değildi salon; ıslak, çiğnenmiş karla kaplı sokaktan gelmiş elbiselerin nemiyle nemli ve tıklım tıklım doluydu. Ve bütün müşteriler erkekti içeride, beceriksiz bir akrobatın numaralarını sabırla seyrediyorlardı. Akrobatı, dansları tam bir ölüm dansı gibi görünen dört kadın izledi: Bu derece çirkin ve bu kadar kötü dans eden kadınları nasıl ve nereden bulmuşlardı acaba? Ve nihayet, müzikli bir aranın bitiminde, programı, gerisi ne olursa olsun ayakta tutan asıl gösteriye gelmişti sıra: Sahnede, kürk bir manto içinde, eldivenli, şapkalı bir kadın belirmişti. Orkestra hemen canlanmış ve kusursuz çalmaya başlamıştı. Önce salona sözümona gizli bir bakış attı kadın, sonra kürk mantosuna sımsıkı sarınıp bir süre sahnede dolandı. Araladı sonra mantosunu, çıkardı. Göğsü kapalı bir elbise vardı içinde; elbisenin işlemeli geniş yakalarını ve beyaz bilekliklerini çıkarıp attı; atar atmaz da, rahat dans etmesine engel olan bunlarmış gibi, hemen şakşak yapmaya koyuldu. Birden bacaklarını sonuna kadar ayırdı, etekliği kendiliğinden çözüldü bu hareketle, aşağıya kaydı; elbiseyi, ölü bir yaprak gibi yere düşen korsaj izledi. 1900 modası çamaşırlar vardı içinde ve orkestra *hot* çalıyordu şimdi. Kadın, bir koltuğa serdiği kürk mantonun üzerine oturmuş, küpelerini ve gerdanlığını çıkarmaktaydı. Sonra sınırsız bir özenle ayakkabılarını ve çoraplarını çıkardı. Bakışları halkın üzerinde geziniyordu; ve halk, soluk bile almaz olmuştu. Ensesine dökülen buklelerini kaldırıp iğneledi. Sırtını salona vermiş, başının üzerinden çekerek iç gömleğini çıkarmaktaydı şimdi. Ve dilini yutmuş gibiydi erkekler, sinek uçsa rahatça işitilebilirdi.

—Marsilya'da orospunun biri bunu yapsın da yüz-yüz elli herif birden üstüne atlamasın, imkânı var mı, diye fısıl-

damıştı Angele. Bir kadın karşında çırılçıplak soyunsun, sen de ağzın bir karış açık seyret dur: Çirkin bir şey bu!

—Gizli görüyorlardır işlerini..

—Çirkin ve pis olan bu ya asıl. Namuslu ve açıkyürekli davranmıyorlar.

Sahnedeki kadın, tamamen çıplaktı şimdi. Sütyeniyle külotunu da çıkarmış, kendi ekseni üzerinde yavaş yavaş dönüyordu. Ve kürk mantonun üzerine yığıldığında salona çöken sessizlik dayanılır gibi değildi doğrusu.

Çıktılar. Broadway hezeyana devam ediyordu.

—Bir tane daha görmek ister misin?

İki "Bürlesk" daha gördüler. Ama bunlar, ilki kadar iyi olmaktan uzaktı. Birincisinde kusursuz bir vücudu vardı kadının; ama başında takkesiyle yatakta bekleyen kocasının önünde soyunur gibi, tam bir burjuva kadını edasıyla soyunmaktaydı, ikincisinde ise, bir gece elbisesi vardı kadının sırtında, aynı gösteriye başlarken yeterince çıplaktı zaten. Ve her üç salonda da yalnız erkekler vardı; hep susan ve hep terleyen erkekler.

—Ne demeli bilmem ki, diyordu Angele takside öfkeli bir sesle. Ahlaksız bu herifler..

Michel, oturduğu sokağa bıraktı onu. Metro köprüsü öylesine genişti ki bir tavan gibi duruyordu sokakta ve her iki yakadan neredeyse evlere değiyordu. Ve bir kılıfın içinden geçer gibi geçiyordu sokaktan tren; her düdük çalışında, korkunç bir felaketi ilan eder gibiydi. Bir türlü alışamadığını söylüyordu Angele, sokağın öteki sakinleri umursamaz görünüyordu treni, ama o bir türlü alışamamıştı. Ertesi sabaha randevulaştılar, Michel ertesi günü Connecticut'ta geçirmeyi teklif etmişti.

VI

Randevuya geldi Michel. Hava müthiş soğuktu. Başlarının üzerinde simsiyah bir kafes örgüsü gibi asılı duran metro köprüsünün arasından, tek bulutsuz, masmavi bir gök görünmekteydi. Ama aşağıda, dantelden bir tüneli andıran sokağın içinde, yer yer kımıldayan güneş lekeleri ve ağaç altlarını andıran tatlı gölgelerle örülü garip bir yarı karanlık hüküm sürüyordu. Issızdı sokak; bir tek otomobil, bir tek yaya görünmüyordu; Venedik kadar romantikti; gizli, esrarengiz bir havası vardı. Dik bacaklarının üzerinde yaklaşıyordu Angèle; Michel uzaktan seyrediyordu onun gelişini, bir kadını çevresinden hemen ayıran bir yürüyüşü vardı ve güneş, ayaklarının altına serdiği sarı siyah lekeleriyle, kadının leopar mantosunu taklit eder gibiydi.

—Güzel araban var, dedi zevk ve gurur duyarak içeri kurulurken.

Manhattan'ı aşıp Hudson'un üzerinden geçtiler. Su gibi dümdüz, geniş bir şoseye çıkmışlardı şimdi. Bütün arabalar aynı yönde ilerliyordu. Otostratlardaki bu tek yön, sürekli bir otomobil yarışı duygusu uyandırıyordu insanda.

Bir Avrupa manzarası kadar tatlıydı manzara, Limousin'de sanabilirdi insan kendini. Yuvarlak tepecikler, ufak korular.. Tepelerin yamacı karla kaplıydı, kır evlerinin damlarına da çökmüştü kar. Kırmızıya boyanmış lüks benzin istasyonları.. Motel tarzı restoranlar..

—Karnın çok aç değilse, durmayalım; evde yiyecek var çünkü.

—Biz bize mi olacağız?

—Gayet tabii.

—Öyleyse yemeği bana bırak. Olur mu, bırakır mısın?

—Sen istedikten sonra..

—Biraz balık alsak, ha? Sana bir buyabes hazırlardım ki.. Küçük iskorpit yok bu memlekette, ama ben iskorpitsiz yapıyorum, gene de fena olmuyor..

—Buyabes olsun bakalım!

Sütunları beyaza boyanmış ahşap evlerden kurulu acayip bir kasabada durdular. En azından yüz elli yıllık evlerdi bunlar, Amerika'ya gelen ilk göçmenleri hatırlatıyordu insana. Ahşap tapınağıyla bir meydan, belki de meydan değil çok geniş bir sokaktı bu, çay salonu, eczane. Yazları bu kasaba, yemyeşil çimlerle örtülü olurdu herhalde; ama şimdi her yer karla kaplıydı. Sepet etekli hanımların bir atlı arabadan inip bağcıklı botları çamura, ya da mevsimine göre, toza bulanu bulana bu sokaklardan birini aşarak şu yeşil çimle çevrili sütunlu evlerden birine girdiğini rahatça hayal edebilirdiniz. Ve o hanımların torunları, şimdi, aynı evlerin önünde sıralı otomobilleri kullanıyor, çay salonlarında radyo dinleyerek pasta yiyordu.

Çitle çevrili büyük bir evin arkasındaki bir çıkmaz sokağa girip arabayı durdurdu Michel.

—Beni burada beklersin, dedi. Seni görmelerine lüzum yok, tanıyorlar beni: İşlerime burunlarını soksunlar istemiyorum. Buyabes için gerekli ne varsa getiririm ben, göreceksin.

Kollarında bir alay paket, çabucak dönmüştü. Elindeki sepetin dibinde bir makassız istakozun kımıldadığı görülüyordu.

—Biraz elimizi çabuk tutalım, dedi. Buyabesi düşündükçe büsbütün acıkıyorum. Yarım saat sonra evde oluruz ama balık çorbasını hazırlamak için de ayrıca zaman lazım.

Gene geniş, düz yoldaydılar işte. Bir korunun içinden geçtiler sonra; sürgünlerle kaplıydı yol; dallar arabaya takılıp camlarda şaklıyor, tekerleklerin altında çıtırdıyordu.

—Kestirmeden gidiyoruz, dedi Michel.

Hava müthiş soğuktu, arabanın içi tatlı sıcaktı Allahtan. Korudan çıkınca küçük bir vadi gördüler.

—İşte orası.

Bir ağaç demetini işaret ediyordu Michel. Ağaçların arasında bir dam seçiliyordu belli belirsiz; ortada görünen tek

ev de buydu. Araba tahta perdenin önünde durduğunda:

—Aman ne cici, diye haykırdı Angèle. Güzel ki güzel, bu kadar olur!

Gerçekten de güzeldi: Kar ve güneşe rağmen (ya da güneşten ötürü) ortalığı kaplamış sisten bir zemin üzerinde, birinci katı taşıyan dört köşe sütunlarıyla bembeyaz bir ev. Hendeğin üzerindeki küçük köprüdeydiler:

—Bak şurada sağda ufak bir patika var ya aşağı doğru inen, küçük bir ırmak geçer oradan, yazın yüzülür.

—İneklerin de var mı?

Çevresine bakınıyordu hep Angèle; koyu makyaja rağmen, yüzünün solgunluğu geçmiş, pembeleşmiş gibiydi.

—Hadi hızlan bakalım, ineğin ne işi var burada! Gelip keyiflenmek için bir süs evi burası; kazanç sağlamaz, para götürür cinsinden..

Kapıyı açmıştı.

—İnek de bir çeşit süstür, dedi Angèle.

Evin içi zifiri karanlıktı.

—Brrr!.. Buz gibi ortalık! Perdeleri açabilir misin? Ben ateşle uğraşayım..

Güneş birden girmişti evin içine, pencerelerin ufak camlarıyla oynaşmaktaydı. Michel, elektrik ısınma tesisatını açmış, büyük şöminede yığılı kuru dal yığınını alevlendirmiş, üflemekteydi. Oturma salonuna çevrilmiş bir kır mutfağıydı bu; rahat koltuklar yerleştirilmişti, tahta sıralar; taş döşemenin üzerinde halılar ve dipte büyük bir piyano vardı. Yanda, şimdiki mutfağa açılan küçük bir yemek odası bulunuyordu. Yatak odası, oturma salonunun öbür tarafındaydı. Çoktan mutfağa dalmıştı Angèle. Uçsuz bucaksız Amerikan kırlarında kaybolup kalmış bütün bu cins evlerde olduğu gibi bu evde de, elektrik ocaklı, bulaşık makinalı, buzdolaplı, sergilere layık örnek bir mutfak vardı. Bütün öteki evlerde olduğu gibi bu evde de, neye ihtiyacınız varsa şehre ısmarlayabilmek üzere bir telefon ve hizmetçi yokluğunu telafi için (böyle evlerde hizmetçi bulundurmanın

imkânı yoktu zaten) alet namına icat edilmiş ne varsa vardı. Michel her dönüşünde, oda uşağını yolluyordu buraya. Ortalığı silip süpüren ve gelecek ziyarete hazırlayan, uşaktı. Ama sıkışık durumlarda uşaktan da vazgeçiyordu Michel. Bu eksiksiz yalnızlığı, bu ayak sesi, insan sesi, açılıp kapanan kapı sesi ve ortalıkta dolaşan bakış yokluğunu seviyordu o.

Birkaç kehribarla süslü siyah saten elbisesinin üzerine, mutfakta eline geçirdiği bol bir mavi bluz giymişti Angele. Balığı çoktan temizleyip içini boşaltmış, şimdi dilimlemekle meşguldü.

—Ateş tuttu, dedi Michel mutfağa dönerek. Çok geçmeden ısınırız. Lazım olan her şeyi buldun ya?

—Hepsi tamam evet. Aslında odun ateşi olsa çok daha iyiydi ama, böyle de idare edecektir sanırım..

—Ellerimi yıkayıp sana yardıma geliyorum hemen..

Bir bir paketleri açıyordu Angele: Soğan, domates, zeytin..

—Sarmısak, diye haykırdı birden. Sarmısağı unutmuşsun koca sersem!

—Bağırma öyle, kaybetme kendini! Duvardaki dolabın içine bak, sarmısak var orada.

—Genişliği yüksekliğinden fazla olan bir tencere gerekli bana. Kıyak tencerelerin var. Odun ateşi bambaşkadır, kim ne derse desin! İyi olması için, canlı ve hızlı pişmesi lazım bunun.

Zeytinyağında hafif kızarmış enfes bir soğan kokusu doldurmuştu mutfağı. Angele çırpınmaktaydı adeta:

—Davran biraz. Balığı daha hâlâ hazırlamadın mı? Soğan ver bana biraz. Tamam mı balık? İçine boca edeceğiz, dikkat et. Şarap nerede? Ben çorbaya bakacağım, sen bu arada bana biraz ekmek ufağı kavuruver.

Buyabes nihayet pişmiş, tam kıvamını bulmuş, iyice koyulaşmıştı. Angele, çorba[illegible]n suyunu kavrulmuş ekmek ufağı serpili bir çorba kâsesine döküyor, balığı da bir tabağa

aktarıyordu şimdi.

Masaya oturduklarında saat bir buçuk olmuştu. Hiç konuşmadan bir süre atıştırdılar. Buyabes nefisti; başka iklime özgü hafif bir tat değişikliği yok değildi gerçi, ama bu, çorbayı katiyen bozmamıştı. Şarap da gayet iyiydi üstelik.

—Yemek dediğin de böyle olmalı, dedi Angèle parmaklarını emerek. Fazla biberli bulmadın inşallah? Bana göre mükemmel olmuş. Bu memleketin yemeklerini hiç sevmiyorum Allah kahretsin. İster piliç ister rozbif, ne yersen ye, hep aynı tat. Daha doğrusu hep aynı tatsızlık. Ellerine geçeni buzdolaplarına tıkıp doldurmaktan gayrı bir şey bildikleri yok. Ben biraz bayatlandırılmışını severim etin, çeşnili olur; bunların etiyse, çiğnenmiş kâğıt gibi.

—Ya ekmekleri? Süngerden farksız!

Michel de katılmıştı açık arttırmaya.

—İçine ne koyarlar bilmiyorum ama, diye devam etti Angele, sekiz gün boyunca taptaze kalan ekmekten ben şüphelenirim. Buna karşılık, bizim o ipincecik çıtır çıtır kızarmış ekmeğimize neler vermezdim. Bunların ekmek içi dedikleri şey, tüylü bir yastığa benziyor vallahi!.. Biftekleri yapayım mı?

Kızarmış patatesle yediler bifteklerini. Angèle kendi evindeymişçesine rahattı. Mesleğinden mi nedir, şaşırma yeteneğini kaybetmiş görünüyordu zavallı, yaşadığı durumun garipliğini kavrayamıyordu: Dünya yüzünde cins cins adam var, bu da bir ayrı cins diye düşünüyor olsa gerekti Michel'e bakıp. Çağrıldığı yerlere, buyabes yapmak için çağrılmıyordu tabii. Merak etmemeyi öğrenmişti hayatta. Şu anda ise, karşısındaki küçüğe (gözünde Michel, bir "küçük"ten başka bir şey değildi çünkü) ağzının tadıyla iyi bir yemek yedirmek arzusuyla doluydu..

—Az pişmiş değil ya biftek?

—Tam istediğim gibi! Etin kanlısından çok, mavisini severim ben. Nasıl buldun bu kırmızı şarabı?

—Bir de sorar! Fransa'dan ayrıldığımdan beri böyle bir

güzel şarap içmedim daha. Dün sana söylemedim, Nice'in hemen yanı başında, La Colle'de bir oğlum var benim.

—Mektuplaşıyor musunuz?

Başıyla bir "hayır" yaptı Angele.

—Annen öldü, demişler oğlana. Piemonteliler bakıyor. Emrivaki yaptılar bana.

Dinlemiyordu Michel, kulaklarını dikmişti: Uzakta bir araba gürültüsü var gibiydi. Oysa buradan araba geçtiği olmazdı hiç, yol sadece kendi evine geliyordu.

—Geri almamdan korkuyorlar oğlanı..

Pencereye gitti Michel: Mary'yi gördü arabasından inerken. Tek başınaydı. Karın beyaz zemini üzerinde siyah astragan mantosuyla, uğursuzluk taşıyan iri bir kuş gibi ilerliyordu.

—...sarışın, kocaman mavi gözlü bir oğlan. Tıpkı babası..

Kapıyı sürgüledi Michel, sonra Angèle'e dönüp:

—Hemen mutfağa tüy, dedi. Karım geliyor.

—Hay ağzına!..

Küfrün gerisini mutfakta tamamlamıştı Angele.

Mary kapıyı çalıyordu şimdi, Michel açtı.

—İşte geldim..

Kirli tabak dolu masanın önüne oturdu ağır ağır. Michel, sırtını şömineye vermiş, ayakta bekliyordu. Kırmızı oynak bir zemin örüyordu ona ateş. Uzun uzun seyretti Mary:

—Şeytanın ta kendisisin sen, dedi sonra. Elini uzatmış ayaklarını gösteriyordu: Ayaklarında şeytan takunyaları... Suçlayan parmak Michel'in başına doğru uzanmıştı şimdi: Başında şeytan boynuzları var. Kadın nerede?

—Ne istiyorsun ondan?

Ayağa kalkmıştı Mary, çevresine şöyle bir bakınıp doğru mutfağa yöneldi. Acı bir çığlık koptu içeriden, sonra da bir tak-tak-tak sesi geldi. Mutfağa fırladı Michel: Angele yerde yatmakta; Mary de, elinde bir revolver, Angèle'e ve

döşemeye sızan kana bakmaktaydı. Hemen diz çöküp kucağına aldı Angèle'i: Yaşıyordu Allahtan, öldürmemişti! Yemek yedikleri salona götürüp bir divana uzattı:

—Bir şey yok küçük, dedi Angèle fısıldayan bir sesle. Sadece çok korktum.

Sol kolunun etli kısmını delip geçmişti kurşun..

—Mary, diye haykırdı Michel. Peçete getirin bana!

Mutfağın eşiğinde belirdi Mary. Michel bu sefer öfkeyle bağırdı:

—Peçete dedim, işitmediniz mi yoksa!..

Odaya koştu Mary, çok geçmeden bir yığın peçeteyle döndü.

—Biraz da zahmete girip bana yardım etseniz?

Siyah astraganını yere attı Mary, şapkasını fırlattı. Michel'in yanına diz çökmüş, yarayı yıkamaya, temizlemeye yardım etmeye başlamıştı. Taç biçimi saç örgüsü arkaya kaymıştı; çalışkan bir kadın havası veriyordu bu ona; gözyaşlarıyla ıslanmış sarkık yanakları boyunca rimel, siyah arklar açmıştı..

—Kızı hemen bir otele götüreceksiniz, dedi Michel doğrularak. İstediğiniz yalanı uydurun orada. Arkadaşım deyin, ya da yolda rastladığım bir Fransız kız deyin. Sonra ihtiyar Stenley'i çağırırsınız, o gayet iyi bakar. Yüzünüzü yıkayın şimdi, şu pis hal gitsin üzerinizden.

Oradan oraya koşuyordu Mary, bir yandan da hıçkırmaktaydı.

Angèle'in üzerine eğildi Michel, soluk yanağını yavaşça okşadı: Mary'nin makyajını aldığı peçeteden, yüzü hâlâ ıslaktı kızın.

—Rahatça bir buyabes bile yiyemiyorum, gördün mü?

—Ne yapacağım şimdi ben komposto haline gelen bu kolla?

Sonsuz bir yorgunluk vardı sesinde ve bir kaderine razı olmuşluk.

—Merak etme, dedi Michel. Şansın varmış aslında. İyi-

ce bir üzerlz onu, öğrensin bakalım.

Mantosunu, şapkasını toplamaktaydı Mary; o orada yokmuş gibi konuşuyorlardı:

—Ne zararım dokundu bu kocakarıya bilmem ki! Of, canım yandı..

Kısık bir sesle inlemişti. Mary'nin yardımıyla giydi sahte leoparını. Sonra Michel onu büyük bir battaniyeye sarıp kucağına aldı ve arabaya kadar götürdü. Bembeyaz olmuş yüzü ve korkudan büyümüş, hüzün dolu yuvarlak gözleriyle tanınmaz haldeydi.

—Peki bulaşığı kim yıkayacak, dedi. İnsan girdiği yeri böyle pis mi bırakır? Utanırım ben..

—Bulaşığı yıkayan bulunur, üzülme. Başına dikkat et.

Arabanın arka tarafına uzattı Angèle'i ve Mary direksiyona geçince kapıyı hızla kapattı.

—Beni yolda şişlemeye kalkmasın sakın?

Korkuyordu zavallı..

—Tutar mı tutar yeniden deliliği..

—Tutmaz üzülme. Karşısında beni bulacağını biliyor artık.

VII

—Madam, odasına kadar zahmet buyurmasını rica ediyor mösyönün..

Mary'nin oda hizmetçisiydi bu. Çalışma odasındaydı Michel; düşüncesini, belirli bir pervane biçiminin avantajları üzerinde yoğunlaştırmaya çabalamaktaydı. Dünden beri görmemişti Mary'yi; dün, sırtında gene siyah astraganıyla gelmiş ve Angèle'in durumunun iyiye gittiğini haber vermişti: Doktor Stenley'in dediğine göre, koldaki yara çabucak kapanacak; ama kız, çok kan kaybetmiş olduğundan bir uzunca süre daha yatakta kalacaktı. Hayatında ilk defa, bir uyku ilacı almıştı Michel: Uyku tutmayacağından emin ol-

duğu geceyi göğüslemeye cesaret edemiyordu. Mary'nin yüz ifadesi, astragan mantosu ve yana kaymış şapkasıyla sahneyi her hatırlayışında, güçsüzlükten bir kat daha kuduzlaşan bir öfkeye kapılmaktaydı. Tiksinti ve merhametle karışık bir öfke. Elleri gevşiyordu öfkeden ve göğsünde garip birşeyler oluyordu. Nasıl vurması gerektiğini unutmuştu sanki yüreği, ahengi kaybeder gibi oluyor, demeye kalmadan hızlanıyordu yeniden. Kimbilir ne kadar veronal almıştı ki, ertesi sabah saat on birde uyanmıştı. Ağzının içi hamur çiğnemiş gibi yapışkan, parmakları iyice uyuşmuş bir halde. Ve bu sisten kurtulmayı başarıp pervaneyi düşürmeye koyulduğu ilk anda, yeniden dert anlatmaya, acı vermemek için ayaklarının ucunda dans etmeye ve kaçınılmaz biçimde gene acı vermeye ve karşısındaki sefil yaratıktan bu derece sefil olduğu için nefret etmeye, kendisini br canavar görüp bunun da suçunu ona yüklemeye başlaması gerekiyordu yeniden. Nasıl kurtulacaktı peki bu beladan, kim kurtaracaktı onu.

Yanakları öfkeden kızarmış olarak girdi odasına Mary'nin. Mary yatağındaydı: Filmlerde görülen cinsinden, beyaz atlas örtüsünün kalın kıvrımları bir gelin kuyruğu gibi yerlere dökülen kocaman bir yataktı bu.

—Oturun..

Bütün öfkesine rağmen afallamıştı Michel: İhtiyar bir kadın yatıyordu yatakta. Omuzlarına bir yün örtü almıştı; hırkasının uzun kollarından çıkan elleri bumburuşuk, saç lüleleri griydi. Michel'in umduğundan da berbattı durum; Mary ona, «Ateş eden benim evet, ama katil sizsiniz..» der gibiydi açıkça. Müthiş bir isyan dalgası yükseldi içinden, kulakları feci şekilde uğuldamaya koyuldu ve ilk sözlerini işitmedi bile Mary'nin.

—...yaş gibi amansız. Tutamadım sizi evet, gençliğimi nasıl tutamadıysam. Beni bağışlamanız şart Michel, içinde debelendiğim güçsüzlüğün ne mene bir şey olduğunu bilmiyorsunuz. Bilmiyorsunuz, yapışmak istediğiniz an tır-

naklarınızı kıran o dümdüz duvarı..

Bırakıyordu Michel, konuşsun. Sabırlı olacaktı: Yıllar önce de işitmişti aynı sözleri..

—Susuyorsunuz Michel, hiçbir şeyiniz yok mu bana söyleyecek?

—Hayır yok. Her şey çok önceden söylenmiş bulunuyor. Bugünkü celse bitmiş olduğuna göre...

—Her gün bir öncekinden daha zalim oluyorsunuz.. *Why, why are you so mean to me?..*

—Şarkıyı biliyorum evet..

—Şarkı söylemiyorum ben. Ölüyorum.

Birden ayağa fırladı Michel:

—Ne istiyorsunuz peki siz benden yarabbi! Yakamı bırakmayacak mısınız daha, bana rahat yüzü göstermeyecek misiniz! Ayağımda bir zincir, sırtımda bir çarmıh gibi taşıdığım yetmiyor mu sizi yıllardır?..

Mary, amacına ulaşmış kurbanların o belli belirsiz gülümseyişiyle konuştu:

—Hakaret etmeyin hayır. Son arzularımı bildirmek için çağırdım sizi.

—Hadi oradan! Hadi oradan! Hadi oradan, diye gürledi Michel art arda.

Öylesine şiddetle çarpmıştı ki kapıyı, konsolun üzerindeki beyaz güllerin yaprakları döküldü.

Hayır, bu öfkeli haliyle ne otomobil kullanabilirdi ne uçak; paramparça olurdu mutlaka. River Drive'daki evden koşa koşa çıkmıştı Michel; Subway istasyonlarından birine indi o hızla, itişip kakışan kalabalığın arasında bir trene atladı ve ne yaptığını, nereye gittiğini bilmeden indi bir süre sonra. Tamam, Washington Square'daydı.. Parklığı adında kalmayan, gerçekten ağaçlı bir park nihayet. Elleri ceplerinde, burunları kıpkırmızı üşümüş adamlarla doluydu bütün sıralar. Ufak topluluklar halinde ayakta duranlar da eksik değildi. Çorbasız kalmış bir halk çorbası: İşsizler. Uzaklaştı Michel: Küfür yemeye katlanacak halde değildi. Kadın kon-

feksiyonu satan büyük mağazanın önünde eğlendi bir süre, ucuz eşya satan bir dükkândı burası. Tıpkı kafeteryalarda olduğu gibi, kendi hizmetinizi kendiniz görüyordunuz; hangar gibi bir yerdi zaten; portmantolara asılı binlerce elbise, manto, bluz vardı: Karıştırın karıştırabildiğiniz kadar; yahut da girin bir kabine, deneyin üstünüze oluyor mu. Çıkışta ödüyordunuz. Bütün o satıcı, daktilo, hizmetçi kızlardan meydana gelen bu yoğun kadın kalabalığına dalmıştı Michel. Belki yarısından fazlası güzeldi ve son modaya göre giyinmişti çoğu. Zaten konfeksiyon fiyatları o kadar ucuz ki, bir elbiseyi uzun zaman saklamaya değmezdi: Bıktığınız vakit atıyordunuz sepete gitsin. Kâğıt peçeteleri atar gibi tıpkı. Greenwich Village'e kadar yürüdü Michel, bir süre de orada dolandı. Öfkesi yatışmıştı biraz; haz duyuyordu bu küçücük evleri görmekten, burada daha az yüksek ve daha içtendi sanki gökyüzü. Bu saatte hâlâ boşaltılmamış süprüntü tenekeleriyle dolu, göstermelik kapıcıları olmayan ve kapılarından düğün alayları çıkmayan sokaklardı bunlar. Elleri soğuktan morarmış çocukların yolun ortasında oynadığı; insanların hâlâ anayurtlarının izini taşıdığı; çoğu zaman belirli bir İtalyan şivesiyle konuşulduğu İngilizcenin; kadınların başı açık, erkeklerin Amerikan konfeksiyon mağazalarından alınmamış pardösülerle gezdiği ve zaman zaman da, insana kendini Dôme kahvesinde sandıracak cinsinden bir Montparnasse tipinin şöyle bir görünüp geçtiği kirli sokaklar..

Nasıl olduğunu bilmeksizin, kendini yeniden Washington Square'da bulmuştu Michel. Üşümüş ve hareketsiz işçiler gene oradaydı. Bir otobüse atladı. Biletçi eskisi gibi eğlendirmiyordu artık onu, kumbarasından boşalan ince madeni yağmur şarıltısını işitmedi bile; nerede ineceğini öğrenmek için de, biletçiye ihtiyacı kalmamıştı şimdi. Hele nerede ineceğinin, hangi yola sapacağının umurunda bile olmadığı şu anda!.. Bir şehrin çehresi zamanla nasıl değişiyor yarabbi!.. Tahiti'de vapurdan indiğiniz vakit, vanilya

kokusundan deliye dönersiniz; ama çok geçmez, duymaz olursunuz o kokuyu. Başka şeyleri, başka kokuları almaya başlar insan. Paris ah, Paris'e dönmek! Kendi evinde olmak orada!.. Şehrin merkezinde bir yerlerde indi Michel, bir drugstore'a girdi, bir ice-cream sodayla aldattı açlığını. Ne yapabilirdi, nasıl bir hale yola koyabilirdi kendini?

Harlem'e gitse? Küçük Peter canlandı birden gözlerinin önünde, dizlerine ancak gelen yuvarlacık başıyla. Lilly'nin evinde aratabilirdi onu Mary, her şey beklenir o kadından. Birkaç defa çocuğun Michel'den olduğunu ima etmemiş miydi zaten. Peter'in açık tenli ve güzel oluşunu bahane ederek! Uydurma bir telgraf hikâyesiyle şoförünü yollayıp Lilly'den aratmıştı Michel'i bir kere. Hayır hayır, bu tehlikeyi göze almamak lazımdı. Ya Peter'e bir kötülük etmeye kalkarsa Mary! En iyisi uçağa atlayıp Kaliforniya'daki malikânesine gitmek. Mary arkasından gelmeye kalksa bile, trene binmek zorunda kalacaktır, çünkü uçak da tutuyor onu. Mary'deki bu deniz ve uçak tutması tek şansı zaten, nice hizmetleri dokundu Michel'e! Hastalık bile değil, ufacık bir şey ama etkisine bak sen!

Bir sinemaya girdi sonunda: Hazır önünden geçiyordu ve en sevdiği sinema da buydu, New York'un en büyük sineması. Yanında Paris'teki Spor Salonu, ufacık bir kulübe kalır! Gök kubbesi kadar büyük bir tavan ve taa ufukta bir perde, önünde bir sahneyle. Film öncesi gösterileri için sahnede beliren chorus-girl'ler birer tahtakurusundan farksız oluyor salonun dibinden baktığınızda. Oturdu Michel. Duvarın yaldızlarından ışıklı bir sinema orgu fışkırdı, gökyüzünde bir yıldız kadar iri bir şey ancak ve orgun önünde bir adam, evet, bir adam olsa gerek, sırtını dönüp oturmuş salona. Sıralar geniş bir dalgalanmayla sarsıldı: Orgdan ilk çıkan sesler öylesine şiddetliydi ki, kabul etmedi bunları insan kulağı, vücutlarının bütün yüzeyiyle işitti insanlar. Sonra bu korkunç sonsuzluk bir düzen aldı, dalgalar seçilmeye başladı birbirlerinden. Nihayet antrakt bitmiş, org

duvara girmişti. Işıklar söndü ve film başladı.

Sokağa çıktığında iyice kararmıştı ortalık. Gezmeye koyuldu yeniden. Buna gezme denebilirse tabii. Bir taksiye bile atladı bu arada, buzlu gecenin içinde bir yerlere bıraktı onu şoför. Devam ediyordu Michel, o sokak senin bu sokak benim yürüyordu hep. Başka erkekler de vardı yürüyen kendisi gibi, zaten bu mahallede erkekten başka bir şey görünmüyordu. Bir vakitlerin debdebeli bankalar mahallesi, bugününse kahır ve kasvet beldesi olan Bowery'yi hemen tanıdı Michel. Sokak geniş ve temizdi. Ortasından uzayıp geçen metro köprüsü kaplıyordu sokağı, her iki kıyısında da rahat birer sokaklık boşluklar vardı. Ama mahallenin o eski tantanasından, yan yana sıralanan otellerin cafcaflı isimleri kalmıştı sadece: Bir alay *Metropol*, bir alay *Astoria* ve bir alay *Plazza*. Oda fiyatları dev rakamlarla ilan edilmiş. Bütün New York'un belki de en ucuz odaları bunlar. Kaldırımda adamlar dolanıyordu, sahipsiz köpekler gibi. İşi, ailesi, belki uzun süredir düşüncesi de olmayan insanlardı bunlar. *Carlton-Ritz*'lerin birinden bir adam fırladı, kıçına bir tekme yemiş gibi koşarak, devireyazdı Michel'i. Süprüntü kutusunun önünde dizüstü düştü adam ve güçlükle öğürmeye koyuldu. Bu soğukta pardösüsüz ve gömleksiz, ayağında terlikler, bir başka adam, Michel'e askıntı olmuştu:

—Gelin şunu satayım size, diyordu. Bir kadeh içki parası verin bana yeter.

Köselesi delinmiş bir çift ayakkabı uzatmıştı Michel'in burnunun dibine. Kan oturmuş gözlerine rağmen yüzü genç ve güzeldi. Adamı yana doğru iterek geçti Michel, diretmedi adam: Michel'in yüz ifadesinden bir şey, ısrar etmesine engel olmuş olsa gerekti. Sokak fenerlerinin ışığında muslin gibi görünen hafif bir kar düşmeye başladı ve bu fenerlerin altında bir adam paramparça bir gazeteyi okumaya çabalamaktaydı. Ayaklarını sürüyerek, sessiz, elleri ceplerinde başka adamlar geçti yanından. Metronun

treni yırttı bu kalın sıkıntıyı, kocaman gürültüsüyle alkol kokularını dağıtıp, sürünen adamları sarsarak. Bir barın derinliklerinden üç adam çıkıyordu şimdi, üçü de alabildiğine sarhoş. Geçsinler diye duvara yaslandı Michel, bütün kaldırıma ihtiyaçları vardı. Ve bir süre oradaki başka birtakım adamlar gibi öylece duvara yaslanmış kaldı. İki insan gölgesi, bir süprüntü kutusunu didikliyordu; yukarıda, büyük bir duvarın üzerinde, dev harflerle yazılmış güzel bir tabela vardı: *Bowery Tasarruf Bankası*. Büyük bir kahkaha attı Michel. Kimse dönüp bakmadı: Gülmeye, ağlamaya, tek başına konuşmaya müsaade vardı burada. Michel bu yağan, bu durmadan yağan hafif karın örümcek ağına yakalandığını hissediyordu şimdi. O da bütün herkes gibi bir uyurgezerdi işte. Bunu sezdiği zaman koşmaya başladı.

VIII

Kaliforniya'da, Sierra Nevada'daki malikânesi, bin metreyi aşkın yükseklikte bir dinlenme yeriydi. Tıpkı komşu Yosemite vadisi gibi bir vadiydi burası da, birkaç hizmetkârla ahır personelinden başka sakini olmayan bir bakir orman parçası. Yuvarlak odun kütüklerinden, eski tarz geniş bir dağ evi yaptırmıştı Michel kendine; taş bir şömine de ekletirmişti. Ahırlar ve müştemilat, evin bir hayli uzağında kuruluydu. Yemek için oraya iniyordu. Çember bacaklı sarışın bir ahır uşağı, boş bir dağ evinin küçük odasına kuruyordu sofrayı. Rahattı burada: Garip bir ışıkla yıkanıyordu ortalık ve yalnızdı Michel, alabildiğine yalnızdı ve Mary'den de haber yoktu üstelik. Ayı avlayabilirdi istese, ama haddinden fazla dalgın hissediyordu kendini. Başkaları tarafından avlanmış avın etini yiyordu. Evde büyük bir kitaplık, bir radyo ve bir de piyano vardı. Hiç kimsenin sizi dinlemediğini bilerek çalmanın hazzı başkaydı. Ama vaktinin büyük kısmını dışarıda, at üzerinde geçiriyordu Michel. Hava git-

tikçe biraz daha güzelleşiyordu. Sabahleyin erkenden ahırlara iniyor, Jack'le biraz konuşup hayvanların narin burnunu okşuyor, atların kokusunu dolduruyordu zevkle ciğerlerine. Dışarıda, seyis Jim Lesley, elinde kayıştan yular, Ketty isimli kısrağı terbiye ediyordu. İşine ara vermeksizin kasketini düzeltirdi hep seyis. Michel'in en sevdiği atıysa, ahırın önünde, Jack tarafından hazır tutulmaktaydı. Şimdi evet, şimdi istediği atı çekebilirdi altına; halk, yoluna kucak dolusu güller serperken, kurtardığı kente girmek için. Al atları da vardı şimdi, bakla kırı olanları da. Beyaz at yoktu ahırlarda yalnız, bir halkı kurtarmak fırsatı karşısına çıktığında apışıp kalmamak için, bir beyaz at gerekli öyle ya!

Bu acı düşüncelere gülümsemiyordu Michel. Ama Meksika eyerinin ön kaşının üzerinde, atın hayvani sıcaklığını duymaktan, uzun boynunu ve ince derisinin ürperişini hayranlık içinde seyretmekten memnundu. Bin yıllık dev sekoyaların kırmızı gövdelerini (*red wood* diyor Amerikalılar bunlara, kızıl ağaç) tutuşturuyor gibiydi güneş.

Birbiri üzerine yığılı kayalar vardı, suyun dibindeki çakıllar gibi düz ve yuvarlak. Hemen hiç ürkmeden duruyordu geyikler ve at üzerindeki adamın geçişine bakıyorlardı. Hep tırmanıyordu patika; çok geçmeden yol bitecek, dikenli bir yeşillik kalacaktı sadece ve karlı dorukların göz alabildiğine uzanan zinciri. Kendi yolunu kendi seçiyordu hayvan, zeki tırnaklarıyla, kayaları rahatça dolanıyordu. Fontainebleau ormanındaki kayaları andıran kayalar. Hadi canım! Arı esintiler içinde gökyüzüne yükselen, yükselen ağaçlardan kurulu bu devlere özgü manzaranın yanında, zavallı Fontaineblaeu ormanı da neydi ki. Yosemite vadisinde, bu tabiat müzesinin ziyaretçilerini eğlendirmek üzere, bir sekoyanın gövdesine arabalar için bir geçit açmışlardı. Fontainebleau'da rastladığı o sarışın genç kızın ismi neydi peki? Ressam hani. Bir daha karşılaşmak isterdi onunla ve ona bir daha poz vermek. Ne olmuştu acaba o

kız şimdi? Michel birden boğuntu verici bir kesinlikle gördü Hélène'i, öyle ya Hélène'di ismi kızın hay Allah, yeşil yosun kaplı bir kayaya oturmuştu ve kendisi de ayaklarındaydı, üzerinde bir deri ceket. Geçmiş. Bir geçmişi vardı Michel'in de işte!. «Geçmişi olan kadınları severim ben ve geleceği olan erkekleri.» Oscar Wilde'ın olsa gerek bu söz. Ama Michel'in geleceği yok ki! Geçmişi de var sayılmaz işin ucunda. Hiçbir şeyi yoktu evet. Suyun üzerine yazılmış bir yazıydı hayatı. Gereğinden fazla cömertlik ve savurganlık etmişti, tutumlu davranmamıştı hiç. Nereden gelip dayandı bunu düşünmeye, doğrusu tuhaf!.. Hayatının ikinci yarısı için ne hazırlamıştı kendine? İnsanların ağzına bakarsan para hazırlamıştı: Bütün her yanına yapışıp kalan o pis para! Katrana bulanmış bir adam gibi hissediyordu kendini. Katran ve altına. Arzu ettiği kadar paraya kavuşmak için Mary'ye ihtiyacı var mıydı yani? Ve yapışkandı Mary'nin parası, niye dokunmuş, niye el sürmüştü bile bile? Niye kepaze etmişti hayatını, niye? Namuslu olalım, Mary'nin bu işte hiçbir suçu yok! Hayatınızı kepaze mi etmişti? Bu da nereden çıktı şimdi. Elbette ya, ne sandın! Pekâlâ bir uçak mühendisi olabilecekken, beyni sulanmış kara cahilin biri olarak kalmıştı hayatta. Ve çok geç, çok geçti artık. Boşuna söylememişti Elisabeth: «Kültür dans gibidir, çocukken başlamak lazım..» diye. Elisabeth, Elisabeth, Elisabeth.. Kepaze olmuştu hayatı evet, içine sıçılmıştı; çünkü o hayatı bir şey ya da bir kimse uğruna feda etmek fırsatını yakalayamamıştı bir türlü. Ve yüzyılımızda hiç kimsenin fedakârlığa ihtiyacı yoksa, bu, Michel'in suçu mu? Geç kalmıştı dünyaya gelmekte, çok geç kalmıştı; hiç kimse bilmiyordu fedakârlığın, kahramanlığın, şerefin ve aşkın ne olduğunu. Çok daha mutluydu Afrika'da, zencilerle birlikte kendini tehlikeye atarken. Ahmakça tehlikeler, suni. Tehlike değil bir çeşit spor! Gülünç bir şey bu spor hakikaten. Hiç spor yapmazdı Elisabeth. Aşktan ölmeyi bilen bir kadına rastlamak isterdi Michel. Mutsuz bir aşktan değil, mutlu

bir aşktan ölmeyi. Pistir mutsuz aşk, iğrenç bir şeydir. Eksiksiz biçimde sevmesini bilirdi Elisabeth. Ve Michel'le yaşadığı aşk, gerçek aşkın kabataslak bir özetinden ibaret kaldı sadece. Zavallı Elisabeth! Bir aşkın eksiksiz bütünlüğünü uzun süre taşıyabilecek kadar güçlü ve yüce değilmiş! Herkes gibiymiş o da.. İnsan ne devdir, ne deha.. Ama öyleyse, Michel'in aşkı da mutsuz bir aşk değil mi? Mary'ninki gibi tıpkı? Mümkün. Mümkün evet.. Bir kadının ona, heyecan vermesi için Elisabeth'i biraz andırması yettiğine göre, başka türlü olur mu.. Hiç kimsede olamaz Elisabeth'in bakışı, Elisabeth'in sesi. Ve yorgun tazeliği. Yedi yıl. Elisabeth'i görmeyeli yedi yıl olmuştu evet!..

—Elisabeeeeth!

Bir çavlanın gürültüsü örtmüştü çığlığını. Geniş bir dere halini almış olan ırmak geçidini aştı. Kendini toparlamasına yaramıştı bu. Öbür yakada, çamların altına, yumuşak toprağa doğru sürmüştü atını. Bir kilometre boyunca dümdüzdü arazi. Tam bir engelli koşu hayvanıydı bu at! Ne hendek dinliyor, ne kaya. Michel hayvanın boynunu okşuyordu şimdi. At terlemişti. İnsanı olduğu yere çivileyen bir güzelliği vardı manzaranın... Ama acıkmaya ve susamaya başlamıştı Michel. Matarasından bir yudum alkol içip geri döndü..

Günler geçiyordu. Öğle uykusuna yatıyordu Michel, okuyordu, müzik dinliyordu radyodan, aklına estikçe piyanonun başına çöküyordu. Ve bazen gece karanlığı basıncaya kadar kalıyordu piyanonun başında. Bestelediği şarkıları notaya geçirmesini bilmiyordu ne yazık ki. Vaktinde öğrenmeliydi. Öğrenmemişti işte. Şarkılarının her biri başlı başına bir servet getirebilecekken (bundan emindi), onu tutup da Mary'nin parasına tamah etmekle suçlamaları yok mu!.. Suçlasınlar bakalım, kendi düşen ağlamaz. Hele biri vardı aralarında, saatlerce söylemek mümkün:

"J'ai essayé de t'oublier
Sept avril et sept mai
Sept larmes, sept épées
Sept printemps, oh le beau collier
Le temps qui passe est sans pitié

Saatlerce söylemek mümkündü, çünkü *yedi*'den sonra *sekiz* diye alıyordu şarkıyı:

...Huit avril et huit mai
Huit larmes, huit epees...

Sonra da dokuz, on, yirmi diye devam ediyordu. Bitmesi için herhangi bir sebep yoktu şarkının.

Gece için, yıldızlar ve dev ağaçların gövdesi için söylüyordu Michel; ve seyisin kızının, çember bacaklı sarışın ahır uşağına bu şarkılar yüzünden kendini öptürdüğünü bilmiyordu. Koskocaman bir ay vardı yukarıda ve Ketty o yakışıklı, o esrarengiz, o ulaşılmaz Michel'i hayal ederek öptürüyordu kendini. Etekliğinin üzerine giydiği saydam bluzlarını istediği kadar ütüleyip kolalasın Ketty, farkına bile varmıyordu Michel kızın, dönüp bakmıyordu bile ona, eyerlenmiş atının beklediği ahırlara inerken günaydın dediğinde bile bakmamış oluyordu. Siyah saçlarının parlak dalgalarını ve bütün bu memleketin kadınlarına özgü, Kızılderililer'le İspanyollar'ın ortak mirası olan güzel vücudunu ve turuncu tenini sıkıntıyla seyrediyordu aynada. Ahır uşağı, kadınların en güzeli olduğunu söylüyordu ona, Katherine Hepburn gibi tipik bir Amerikan güzeli olduğunu (zaten

* Fransızca şarkı
Unutmak istedim seni unutmak
Yedi nisan yedi mayıs dedim
Yedi gözyaşı yedi kılıç
Yedi bahar dedim of aman aman
Nasıl da geçiyor zalimce zaman

Katherine Hepburn'le aynı ismi taşıyacak kadar birbirlerine benziyorlardı) tekrarlıyordu; ama Michel dönüp de ona bir kere olsun bakmadığından, inanmıyordu kız. Ahır uşağının gördüğünü Mösyö Michel görmez mi? Bir de sinema yapmayı geçiriyordu aklından!.. Hollywood yakın diye..

Ve doğruydu, görmüyordu Michel. Görmüyordu bu çiçek gibi güzel kızı. Tıpkı gökyüzünün ve ağaçların güzelliğini de görmediği ve gördüğü zaman da sıkıldığı gibi. Eyere adeta yapışmış, beygirin hareketlerini ve kendi düşüncelerini izliyordu Michel...

Fransa!.. Dönsün öyleyse, dönmesine kim engel oluyor? Niye acı çektiriyor boşu boşuna kendisine, üstelik yurt özlemi tüketici bir acıdır, yoksa acı çekmekten mi hoşlanıyor? Evet evet, dönmeli Fransa'ya! Fransa'ya dönmek, yeniden görmek Fransa'yı, Fransızca konuşulduğunu işitmek denen o harika şeyin yaklaşmasını zevkle içine sindirecek kadar kalmalı burada!.. Bir Limousin bahçesinden koparılmış yeşil elmanın tadı vardır Fransız insanlarında. Beyazlı siyahlı küçücük inekler. Pompadour haralarının safkan atları. Bölmesinde bir cani gibi zincire vurulmuş, bir kaplan gibi atılgan ve bir binbir gece atı kadar güzel damızlığı getirmişti gözlerinin önüne. Hem bir yardımcı, hem bir danışmandır at; kuleye hapsedilmiş sarı örgülü Dilberi kurtarmak söz konusu olunca. Tours'a gidecekti, Tours kırlarına, bağların arasında Francine'le dolaşmak için. Niçin evlenmemişti onunla sanki? Siyah at etekliğinin içinde ipincecik, yanı başında olurdu şimdi. Ve bir alay çocukları olurdu. Oysa şimdi. Oysa şimdi bu gökdelen ağaçların altında tek başına dolan dur işte! Hayal ettiği kadına öylesine yakındı ki Francine.. Küçük sevgili Francine'ini berbat eden o puştu bir eline geçirse, ah!.. Şimdi evlenmiştir herhalde Francine, ya da bir manastırdadır. Aşırı bir kızdı çünkü, yetinmeyen cinsinden. Rahibe kılığıyla hayal etmeye girişti onu. Francine'de ortaçağ ve *sınıf mücadelesi* garip bir tarzda iç içe geçiyor, karışıyordu. Ama belki de kendini tamamen politikaya

vermiştir deli kız? Bence manastır çok daha iyi: Rahibelik, Francine'e bir efsane havası verirdi çünkü. Bir ada manastırına kapanmış hayal etti Francine'i bir an, Bay Leclerc'in başrahibi olduğu bir ada manastırına: Muhterem Peder Leclerc, adada papatya ve sevda çiçekleri yetiştiriyor; Hemşire Francine'se, tarhları sulamaktan artakalan vaktini politikaya veriyordu. Lilly de hep mitinglerde geçiriyor vaktini, ama Lilly bir zenci, başka türlü yapamaz ki. Şuncağız vakar ve dayanışma duyguları kaldıysa, kendilerini savunmak zorundadır zenciler. Oysa Francine! Francine ne karışıyor bu işe peki? Zaten artık karışmıyor olmalıdır, eminim, tıpkı André gibi. Birden bir hayalkırıklığına kapıldı Michel. Garip ve özellikle de hiç beklenmedik bir duyguydu bu. Oysa André şu anda, iyi bir patron olsa gerekti. Fransa'da iyi olmak zorundadır patronlar, çünkü onları iyi olmaya zorlayan kanunlar çıkarmalı art arda. Çünkü kendiliklerinden iyi olacakları yok. Ve bunu anlamak için Amerika'nın haline şöyle bir bakmak yeter: Şu korkunç işsizliğe, tröstlerin sürekli cinayetlerine. Fransa'da her şey daha küçüktür, işsizlerin sayısı gibi tröstlerin cinayetleri de. Lafa bak! Fransa'daki işsiz sayısıyla tröstler konusunda ne biliyor yani! Fransa'da otururken, ismini bile işitmemişti tröstlerin.

Önlerinde birden açılan manzarayı övmek istercesine uzun bir kişneme koparmıştı beygiri: Farkına varmadan iyice yükseğe tırmanmıştı Michel ve mavi buzul yataklarına dayanmıştı neredeyse. Gerçi manzara övülmeye değerdi ama hayvan, bir arkadaşını, bir başka atı selamlamak için kişnemekteydi. Genç bir delikanlı, hayır, genç bir kız vardı üzerinde öteki hayvanın. Seyisin kızı bu evet, Michel evin etrafında dolanırken de görmüştü daha önce bu kızı. Bacaklarını ayırarak biniyordu ata. Dörtnal gidiyordu şimdi kız, vay canına!.. Şimdi de şaha kalkıyor.. ve hiç de fena değil! Zaten bu memlekette herkes az çok ata binmeyi biliyor. Ama bu kız herhalde Francine gibi öğrenimini görmüşlerden değil bu işin. Ya bu ne peki? Bir dörtnal gürültüsü

daha mı? Demeğe kalmadan, sarışın ahır uşağı karnı yere sürünerek hızla geçip gitmişti Michel'in yanı başından. Ve kız, kendi atını kırbaçlıyordu. Ne demek oluyordu bu? Yoksa çıldırdı mı bunlar! Hayvana böyle mi muamele edilir? Gidi zalimler!.. Michel öfkelenmişti.

Tırısa kalkıp döndü o öfkeyle, önüne ilk çıkan uşağa gemleri fırlatıp dosdoğru seyisin evine yöneldi. Pencereleri kepenkli küçük evin çiçek bahçesinde oturmuş, piposunu tüttürmekteydi Jim Lesley.

—Bakın! Şunlara bakın bir!

Ketty'yle ahır uşağı, ağızları köpük saçan hayvanların sırtında ve dörtnala ahırlara doğru gitmekteydiler.

—Hell, dedi Jim Lesley.

Ve piposunu cebine tıkıştırıp setten içeri atladı. Seyisin yerine oturdu Michel. Uzaktan, Jim Lesley'in fırtına gibi gürlediği işitilmekteydi. Tepeden tırnağa giydirilyor olmalıydı kızla oğlana. Bahçedeki iri güzel çiçeklerin minesini seyretmeye koyuldu. Bir İngiliz bahçesi manzarası vermeye çabalanmıştı bahçeye. Zavallı Mrs. Lesley!.. Jim, öfkeden hâlâ kıpkırmızı, dönmüştü. Hiçbir şey söylemeden yanına çöktü Michel'in.

Taa bir süre sonra gülümseyerek:

—Sanırım münakaşa etmişler, dedi. Âşık kavgası işte. Ne de olsa gençlik bu.

—Gayet tabii..

Michel de gülümsüyordu. Bir süre sustular gene. Jim nihayet cesaretlenip sordu:

—Özür dilerim mösyö, bir noktayı belirtmek istiyorum: Aynı insan olmaktan çıktınız siz.. Mrs. Lesley de benim fikrimde. Yoksa burada canınızı sıkan birşeyler mi var?

—Var Lesley, var ama sizlerle ilgili değil. Her şey haddinden fazla güzel burada. Hava haddinden fazla ışıklı, meyveler haddinden fazla iri, çiçekler ve kadınlar haddinden fazla taze. Sözün kısası burada her şey haddinden fazla büyük, sağlam, kusursuz.. Öyle ki, biraz da bayat bir şey

görmeyi arzu etmeye kadar gelip dayanıyor insan. Hani bahçeden gelişigüzel bir elma koparırsınız da dişlerinizi kamaştırır ya, ona bile razıyım.

Jim Lesley, halinden memnun, gülümsüyordu:

—Mesele buysa patron, derdinizi anladım, dedi. Bunun adı yurt özlemidir. Her bahar benim karıma da musallat olur bu. Ama çabuk alışıyor insan, göreceksiniz ya...

—Öyle mi dersiniz?

Kalkmıştı Michel:

—Yemek vaktidir, dedi. İyi iştahlar Lesley..

Yemeklerini yediği ahşap eve doğru ilerledi ağır ağır. Şişman bir zenci kadın, dumanları tüten bir tabak yemek getirip koydu önüne. Peki ama ahır uşağı neredeydi? O getirirdi yemeklerini daima. Gözüne görünmekten korkuyor olmalı ahmak. Hayvanı takatten düşürmek olur mu hiç, hele bir atçı için. Ama insan âşık olunca. Bunu onun başına kakacak olan adam, Michel değildi herhalde. Orası tamam da, bu zenci kadın nereden çıkmıştı? Bir karaca budu vardı tabakta ve Michel, elini bile sürmeden tabağı itince kadın sordu:

—Yoksa acıkmadınız mı Sonny?

Bu sevgi gösterisi eritmeye yetmişti onu. Kocaman bir gülümseyişle:

—Acıkmaz olur muyum hiç, dedi. Verin tabağı. İsminiz ne sizin?

—Dorothy, Allah taksiratımı affetsin..

—Şarkı söylüyorsunuz tabii Dorothy?

—Herkes gibi Sonny..

—Aileniz de var mı Dorothy?

—Olmaz olur mu! Hem oğullarım, hem kızlarım var. Hepsi evli ve hepsi çocuk sahibi. Ama bıraktım onları Güney'de, Ketty'ciğimle gelmek için bıraktım. Ben yetiştirdim çünkü Ketty'yi, yani Mrs. Lesley ve ben.. New Orleans'ın bir sokağında bulunduğu gün Mrs. Lesley evlatlık edindi onu..

Michel'in yanına oturmuştu Dorothy; Ketty'den söz etti ona uzun uzun ve hiç çocuğu olmayan ve yurt özlemiyle, İrlandası'nın özlemiyle kıvranan Mrs. Lesley'den ve New Orleans'da bıraktığı kendi çocuklarından söz etti. Evin önüne oturdular yemekten sonra ve Dorothy, Michel için şarkı söyledi.

Şimdi her akşam öyle yapıyorlardı: Michel için, belleğinin ta diplerinden, unutulmuş eski şarkılar bulup çıkarıyordu Dorothy. Bazılarını da gidip çevreden topluyordu. Ve ihtiyar zenci kadınla daima genç, daima güzel Michel'in çevresinde, vahşi hayvanların aşmaya cesaret edemediği sihirli bir ateşten çember gibiydi şarkı. Yıldızları kocaman gökyüzünün altında, dev ağaçların karşısında oturuyorlardı.

Piyanoya elini sürmüyordu Michel: Dorothy'nin şarkılarından sonra kendi müziği, derisinin rengi gibi soluk geliyordu ona. Ve Ketty, ahır uşağına öptürmüyordu artık kendini. Ata da binmiyordu artık, evin çevresinden dolanıyordu sadece; ve her gittiği yerde, ahır uşağının botlarının sesini işitmekteydi. Zavallı uşak yeterince atik davranıp gizlenemeyecek olursa, Ketty dosdoğru onun üstüne yürüyor:

—Peşimi bırakın, diyordu.

Yoksul bir sesle yalvarıyordu oğlan:

—Ketty, diyordu. Ketty, onu seviyorsunuz değil mi?

Ve Ketty koşarak uzaklaşıyordu. Ne garip oyundu bu yarabbi: Ketty, Michel'i izliyordu; uşak, Ketty'yi..

Sonra bir gün, özel uçağına atladı Michel ve gökyüzünde kaybolup gitti.

IX

Elinde bir bastonla yürür buldu Mary'yi: Düşmüş ve topuğunu kırmıştı. Sabahtan akşama kadar işadamlarıyla, beyaz

çalışma odasına kapanıyordu şimdi. Tuzak kurar gibi bir hali vardı, Allah hayra çıkarsın..

Oksijenli ve dalgalı seyrek saçlı (eski saç tuvaletine dönmüştü gené), geniş sırtı hafiften kamburlaşmış, göbeği kakım yakalı siyah kadifeden bol bir elbiseyle ancak örtülü, pansumanlı yün terlikli ayağını sürüye sürüye yürüyen bu ihtiyar kadının, bir zamanların kanotaj yapan, yüzme şampiyonu, gövdesi kastan ibaret, dar kalçalı, düz karınlı Mary'si olduğuna inanmak gerçekten güçtü.

Fransa'ya dönüş işiyle meşguldü Michel. Sabırsızlıktan durduğu yerde duramaz haldeydi. Satılığa çıkarmıştı uçağıyla Connecticut'taki malikâneyi ve zaman kazanmak şartıyla, zararlı çıkmaya bile razıydı. Gene Afrika'da, bu sefer timsahlarla çevrilmiş ikinci bir filmin parasıyla almıştı Connecticut'taki evi. Kaliforniya'daki malikâneyse, Mary'ye aitti.

Hava Kaliforniya'da sıcaktı ama New York'ta bahar yeni başlıyordu. Subway'den* Kırkikinci Sokak yakınlarında indi Michel, Beşinci Cadde'de şöyle bir hava alıp dönecekti eve. Genç bir milyarder çocuğuna satmıştı uçağını ve bu alışverişi korkunç bir yemekle kutlamışlardı. Uçak alanına gitmişlerdi sonra ve Michel, havada bir alay çılgınlık yaptı: Uçağın nasıl bir uçak olduğunu göstermek istiyordu yeni sahibine. Allahtan ki, alkole dayanıyordu!

Bütün vitrinlerde güneş pırıldıyordu. Beşinci Cadde, Champs-Elysées değildi şüphesiz. Bir uyuşturucu gibidir Paris'in havası, bulamadınız mı kıvranırsınız. Ama Paris'in özelliklerinden, itici, kışkırtıcı yanından birşeyler var New York'ta. Paris'te olduğu gibi burada da sokak, binlerce gizli olayın örgüsünü taşıyan heyecanlı bir macera romanı. *Sachs*'ın büyük vitrinleri önünde durmuştu Michel. Köpüklü çamaşırlara hayranlıkla baktı. Sierra Nevada vadisinde geçen iki aydan sonra iyice hoş geliyordu bunlar insanın

* Metro.

gözüne. Bir sonraki vitrinde, görünmeyen kadınların ayaklarında dolaşır gibi bir izlenim uyandıran iskarpinler vardı. Amerika'daki kunduracıların ustalığına diyecek yok şüphesiz, bütün kadınların ayakkabıları güzel ve rahat bu ülkede. Şöyle bir bakmak yetiyor: Sırtını vitrine verip kadınların ayağına bakmaya koyulmuştu şimdi. Biraz önceki lokantadaki kız, hani şu ellerinde bir tepsiyle kısacık bir etek giymişti; görünmez çoraplar vardı ayağında ve şeritleri topuğunun üzerinde düğümlenmiş küçücük iskarpinler. Akşam yemeğini de o lokantada yemeli, bayağı cici bir kızdı çünkü o kız, pek tatlı gülümsüyordu. Amerikan çoraplarına diyecek yok evet, ama kadınların da harika bacakları var doğrusu. Şu kadının örneğin: Dikiş yeri olmasa, çorabı yok dersiniz. Kusursuz bacaklar bunlar gerçekten. *Sachs*'ın iskarpin vitrininin önünde durmuştu o bacaklar. Daha yukarıya doğru baktı Michel: Kadının sırtı dönüktü. Siyah bir redingot, bir Tatar mantosu ve 1900 stili bir küçük şapka. Parisli dersiniz, öylesine zarif. Pek uzun boylu değil hayır, Amerikan kadınları gibi ipincecik de değil. Belli belirsiz bir profil gördü Michel, hafifçe yuvarlak bir yanak; sonra ona döndü kadın ve Michel'in yüreğine, bir kurşun sıkıldı sanki: Korkunç bir sessizliğe büründü ortalık, kaynaşan caddede ne varsa durdu bir an, ve Michel'in kalbi bir an atmadı. Bir an sadece. Sonra arabalar yeniden harekete, insan ve klakson sesleri yeniden uğuldamaya koyuldu. Ve bir an durmuş olan yürek, acıyla çarpmaya başladı yeniden.

—Şurada bir çay içelim, dedi Elisabeth.

Eliyle Michel'in kolunu tutmuş, gözlerinin içine bakmak için başını yana eğmişti.

—Stanislas nerede?

—Buralarda bir yerde olsa gerek..

Ve küçük, mutlu bir gülüşle güldü. Yan yana yürüyorlardı.

Sonra birden kuş cıvıltısını andıran seslerle dolu bir çay salonunda buldular kendilerini. Bir masaya oturmuşlardı,

çay bardakları ve kremalı kocaman pastalar vardı önlerinde. Uzun siyah geyik derisi eldivenlerden çıkmış Elisabeth'in elleri vardı. Ve dolaşıyordu bu eller fincanlardan kaşıklara, oradan mantonun yakasındaki kamelyalara gidip geliyorlardı.

—Aslan avı deliliği de nereden çıktı, diyordu Elisabeth'in sesi. Çok korktu Stanislas...

—Neden?

—Aslanlardan. Timsahlardan da tabii...

—Stanislas'tan daha az tehlikelidir onlar.

—Ayıp! Stanislas sana hiçbir fenalık etmedi.

—Doğru evet. Dikkatsizlik dolayısıyla cinayet dedikleri şey oldu.

Ve gene o küçük, mutlu gülüşle güldü Elisabeth:

—Ha şöyle, dedi. İyice toparlanmışsın sen.

—Evet iyice. Başka türlüsü mümkün değil ki.. Kaşığını bırak.

Elini eline aldı. Elini çekmek için bir harekette bulundu Elisabeth, ama Michel bırakmamıştı.

—Başka türlüsü mümkün değil Elisabeth. Büyüdük artık ikimiz de. Kırda bir evim var. Stanislas'ı buralarda bir yerde bırakalım ve gidelim.

Yeniden elini çekmek istedi Elisabeth, ama Michel şiddetle sıkmıştı bu eli. Elisabeth kızardı ve bıçak gibi keskin bakışlarını Michel'in gözlerine dikip:

—İstemediğim halde birisiyle yattığım olmuştur, dedi. Ama artık içimden gelmiyor; aşılandım, bağışıklık kazandım anlıyor musun!

Elini bırakmıyordu Michel:

—İstediğin kadar konuşabilirsin, dedi. Borcum ne kadar matmazel? Boşuna direnme Elisabeth, yoksa rezalet çıkar.

Dudaklarını boyuyordu Elisabeth. Sonra kalktı, Michel arkasındaydı:

—Sağa doğru, dedi. Arabaya kadar üç dört adım yolumuz var.

—Defterde New York dolaylarını görmek de yazılıymış demek ki..

Aşırı hızdan, motosikletli polisler iki kere durdurdular Michel'i. İki keresinde beşer dakika kaybolmuştu ama, kazanılan zaman hesaba katılırsa değerdi.

—Öldüreceksin beni, dedi Elisabeth.

Küçük korunun içinden geçen kestirmeye hızla dalmıştı araba, sarsıla sıçraya gidiyordu şimdi.

—Dilimi ısırdım.

Gözünün ucuyla baktı ona Michel: Lüleleri dağılmış, yüzü pespembe olmuştu. Biraz daha hızlandı:

—Geldik işte.

Dalları parmaklar gibi uzayıp kıvrılan çıplak ağaçların arkasında evi görmüştü Elisabeth. Batan güneş bir ahududu rengine bürümüştü ortalığı. Arabadan atladı Michel, seti açıp yeniden direksiyona geçti. Hendeğin üzerinden atılmış kalaslardan ibaret olan küçük köprü çatırdar gibi olmuştu altında tekerleklerin, ama iyi dayanmıştı. Bu sefer hiçbir şeyi tesadüfe bırakmak istemiyordu Michel. Elisabeth'i evin önünde indirmiş, arabayı garaja sokuyordu.

—İnsanın ciğerleri şenleniyor, diye bağırdı Elisabeth ona.

Başını kaldırıp kollarını açmış, gerinmekteydi. Michel, garajın kapısını kilitledikten sonra ona yaklaştı.

—Yer ıslak, topuklarım hep batıyor.

Michel, kucağında Elisabeth'le çıktı merdivenleri. Kapıyı açabilmek için onu yere bırakmak zorunda kaldı ama, boş kolunu beline dolamayı da ihmal etmedi: Uçmasından korkuyordu sanki.

Güneş batıyordu ama içerisi seçilebiliyordu henüz: Üzeri kirli tabak dolu bir masa, devrilmiş bir iskemle, yerde peçeteler. Soğuk bir sigara dumanı kokusu vardı. Elisabeth, hareketsiz bakıyordu çevresine. Alçak sesle, fısıldar gibi:

—Tam bir cinayet yuvası, dedi.

Yan odada uyandırılmaması gerekli birisi uyuyormuşçasına, ayaklarının ucuna basarak geçti salonu, yemek odası bölümünü de aşıp mutfağın kapısında durdu: Yerde, döşemenin üzerinde siyah bir kan lekesi görülmekteydi.

—Amerikan mutfaklarının güzelliğine diyecek yok, dedi lekeye bakarak.

Michel onu elinden tutup geriye doğru çekti:

—Gel.. Odada her şey yerli yerinde.

Perdeler kapalı kalmıştı odada. Ve Elisabeth'i itmişti Michel; yarı karanlıkta belli belirsiz fark edilen yatağa doğru kabaca itmişti. Sırtüstü düştü. Sekizi çaldı salondaki büyük duvar saati. Umutsuzca savunuyordu kendini Elisabeth, ama Michel'in gözü iyice dönmüştü. Elisabeth bir çığlık attı sonunda.

Karanlık bir gece şimdi, uzun siyah bir sessizlik var. Michel sessizce ağlıyor Elisabeth'in ayaklarında. Duvar saatinin sesi. Sonra Elisabeth'in:

—Işığı yak.

Michel doğruldu, ama elektrik düğmesinin nerede olduğunu unutmuş gibiydi, el yordamıyla ilerliyordu bir duvar boyunca. Buldu nihayet: Bir revolver tetiğinin sesi ve yuvarlak beyaz abajurlu bir lamba ihtiyatla aydınlattı odayı. Odayı ve mantosu sırtında yatağın üzerinde oturan Elisabeth'i.

—Yatıp uyuyacağım ben.

Sesi hasta bir çocuğun sesiydi sanki. Yatağın yanındaki telefona ilişti gözleri birden ve kesik kesik içini çekti:

—Bir an yalnız bırakır mısınız beni..

Ayaklarının ucuna basarak çıktı Michel, salondaki minderleri ezik divanın üzerine attı kendini. Çok geçmeden ay yükselip odanın içine yerleşti. Kalkıp pencereyi açtı Michel. Hava gibi yıldızlar da soğuktu ve çimenler boz bir renge bürünmüştü ay ışığında. Tam bir sessizlik. Bu sessizlik gibi sınırsız bir umutsuzluk, olduğu yere çiviliyordu Michel'i. Ve bu umutsuzluğun içinde, yaklaşan sabahın dehşeti var-

dı. Dayanılmaz bir düşünceydi bu: Cinayet sabahları da katiller için böyle pisti herhalde. Ormanda bir kadının ırzına geçen bir serseriden ne farkı vardı. Kendini öldürse? Onunki gibi bir hayatın normal bitişidir intihar. Temelsiz ve amaçsız bir hayat. Yaşamak sevinci kendisine bedavaya sunulacak mı sanmıştı yoksa? Pahalı ödüyordu işte savurganlığını, belki de gün gelecek hayatıyla ödemek zorunda kalacaktı. Kimse tenezzül etmemişti ona; bir Hıristiyan şehidi gibi, tutup onu aslanların önüne atmaya kimse yanaşmamıştı. Oysa başka bir arzusu olmamıştı Michel'in. Bütün hayatı boyunca oradan oraya seğirtip, küçük düşmeden hizmet edebileceği birini aramıştı. Uğrunda hayatını kurban etmenin ona şeref getireceği bir sahip aramıştı evet kendisine. Ve hiç, hiç kimseyi bulamamıştı.

Uyumadı. Önünde gökyüzü, ayla güneş arası tatsız bir renge bürünmüştü önce, sonra da pembeleşmeye koyulmuştu. Nihayet kuşlar seslerini yükseltti. Yıkanmak için mutfağa yöneldi Michel; odadan geçmesi gerektiği için banyoya girmemişti. Güneşin, küçük korunun ardından yükseldiği görülüyordu. Sırtına bir iş gömleği çekip mutfağı temizlemeye girişti Michel. Döşemedeki bu siyah lekeyi bir daha görmesin Elisabeth, bu pis tabakları ve bu iğrenç peçeteleri görmesin bir daha. Evde biraz gevrek kalmış olsa bari. Bir kuş girmişti açık pencereden; dehşet içinde, tavana ve duvarlara tosladı bir süre ve bir bakır şamdanı devirdikten sonra buldu çıkış yolunu. Yarabbi, Elisabeth'i uyandıracak bu rezil kuş! Hiç kımıldamadan ortalığı dinledi: Hayır, ortalıkta çıt çıkmıyordu. Temizliği bitirdikten sonra şömineyi yaktı. Serin bir sabah havası. Ateşin önüne yerleştirilmiş küçük bir masanın üzerinde, kahvaltı için tek kişilik bir sofra bekliyor. Onun hizmetini kabul edecek mi acaba Elisabeth? Yaptığı şeyden sonra yüzünü görmeye katlanacak mı acaba? Belki de yatakta kahvaltı etmeyi ister? Belki de reddeder bu evde, Michel'in evinde kahvaltı etmeyi? İşte o korkunç olur. Saat sekizde telefon edip süt,

ekmek, meyve getirtti. Tıraş olmuş, yıkanmıştı kendisi de; her şey hazırdı. Ama en ufak bir kımıltı yoktu yan odada. Ya pencereden atlayıp gitmeye kalktıysa, hep ne pahasına olursa olsun yüzünü görmemek için? Yok canım: Görür işitirdi öyle olsa. Böyle de beklenilmez ki, hiçbir şey yapmaksızın! İdamını bekleyen bir mahkûma benzetti kendini, ölmeden önce bin ölümü birden yaşayan bir mahkûma..

—Michel!

Saat ondu. Ve oda karanlık. Bir iskemleye tosladı Michel.

—Pencereyi açtım ama perdeleri beceremedim. Amerika'da her şey karmaşık.

Oradaydı sesi, kendisi de oradaydı işte. Cinayet olmamış gibi, yapılacak tek normal iş bu yatakta yatmakmış gibi. Michel, sırtı odaya dönük, perdeleri açıyor şimdi: Onu görecek birazdan, ona yüzünü çevirecek, ve utançtan ölmeyecek, bakışının altında geçmeyecek yerin dibine. Ya sonra? Döndü.

Doğrudan yüzüne vuran güneşten ötürü gözlerini kırpıştırıyordu Elisabeth. İnce siyah bir askı kucaklıyordu omzunu, ve onu olduğundan da çıplak gösteriyordu.

—Açım, dedi. Mü-t-hiş açım! Hiçbir şey yemedik dün akşam, hatırlıyorsun ya!.

Kımıldamaya cesaret edemeksizin, pencerenin yanında duruyordu Michel.

—Gelsene buraya. Işıktan göremiyorum seni.

Yaklaştı Michel.

—Yanıma otur.

Yatağı gösteriyordu ona evet. Ve çöker gibi oturduğunda, başını alıp çıplak göğüslerinin üzerine bastırdı.

—Küçüğüm benim, diyordu, tatlı bir sesle, küçüğüm benim. Ne olursa olsun, hep hatırlayacağım beni sevdiğini. Ve belki bu sayede, biraz daha az mutsuz olacağım.

Bayılacağını sanmıştı Michel: Bu tatlılık yarabbi, taşıyamayacaktı bu tatlılığı hayır. Ne yapacak peki, ne yapması

gerekiyor şimdi?

—Birşeyler yiyelim, dedi Elisabeth yatağın içine oturup. Bu korkunç evde yenecek bir şey varsa tabii? Kombinezonla yatmak, bilemezsin ne kadar tatsız oluyor. Bir pijama ceketin yok mu bana verecek?

Konsola koştu Michel, kadın çamaşırlarıyla dolu bir çekmece açtı. Hâlâ konuşamıyordu.

—Şimdi anladım!

Gülümsüyordu Elisabeth, gülümseyebiliyordu.

—O biçim bir ev burası! O halde pijama ceketinden daha uygun bir şey bulabilirsin bana verecek. En iyisi ben kendim seçeyim, sen git bana kahvaltı getir.

Kahvaltıyı tepsiye yerleştirirken toparladı biraz kendini. Her şeyi döküp saçmadan nasıl götürebilmişti tepsiyi. peki?

Siyah gömleğin üzerine bu beyaz tüylü lisöz yaraşır!..

—Ellerime bakma hiç, feci haldeler. Maniküre gidiyordum sana rastladığımda. Saçlarım da öyle! Unutma ki manikür, aynı zamanda berber demektir. Çok ihtiyarladım.

—Belki ihtiyarlamışsın evet. Ama ihtiyarlık sana harika gidiyor! Daha da narin olmuşsun, mucize gibi bir şey.

—Michel..

İri iri açmıştı gözlerini, ışık saçıyordu..

—...sen yemiyor musun?

Bu değildi asıl söylemek istediği.

—Hayır.. Sonra yerim ben. Biliyor musun, Fransa'ya dönüyorum.

—Temelli mi?

—Evet. Dayanılmaz bir yurt özlemine kapıldım. Fransa'yı, o güzelim, tatlı Fransa'yı göreceğim yeniden.

—Karın da geliyor mu seninle?

—Hayır. Senin deyiminle, karım gelmiyor benimle. Öyle bir yurt özlemine düştüm ki, Amerika denen bu muhteşem ülkeye haksızlık etmeye başladım sonunda. Yıllarca oradan oraya savrulmam gerekiyormuş ne demek olduğu-

nu anlamam için anayurdun.. Ayaklarını bastığın o kutsal toprağın..

**Ma soeur, qu'ils étaient beaux, les jours*
De France!
O mon pays, sois mes amours
Toujours!

Devam ediyordu:

—Öyle bir raddeye gelip dayandı ki bu yurt özlemi, şu son zamanlarda folklora tutkulandım. Folklorda gizlenen bilgeliğe. Ancak bütün bir hayatı yaşadıktan sora hissedilebilen bir alay şey dile geliyor folklorda. Hiç fark ettin mi bilmem: Yabancı bir folklorda, sadece başka bir iklimin tadını buluyor insan; oysa kendi öz folklorunda, derinden ve bütünüyle tanıdığı şeyleri bulup seviyor. Belleğimizden, bilgimizden olduğu kadar yüreğimizden de kavrıyor bizi; bize gizemli bir ön hayatın, yaşamadığımız halde içimizde taşıdığımız bir ön hayatın tadını getiriyor.

Gözlerini yummuştu Elisabeth:

—Benim yurdum yok, dedi. Acınacak bir haldeyim. Benliğimden ayrılmaz şekilde "milli" olan hiçbir şeyim yok. Belki de bunun için Stanislas'la yaşıyorum. Vatansız bir kadın. Evet. Ve belki de budur bütün mutsuzluğumu yapan.

—Mutsuzluk mu? Sen mutsuz değilsin ki.

—Hem de nasıl, dedi gözlerini açarak.

Kahvesinden bir yudum alıp ekledi:

—Mutsuz olduğumu bilmediğimi mi sanıyorsun? Ne var ki bende mutsuzluk, mutlulukla örtülü bir halde.

—Bütün insanlar keldir, ama bazıları kellerinin üzerin-

* Fransızca şiir

Bacım benim, nasıl da güzeldi nasıl
Fransa'daki günler!
Memleketim memleketim benim,
Sevdiğim sensin asıl!

de saç taşır, demek istiyorsun sözün kısası.

—Tamamen. Çıtıpıtı Fransız kızlarını özledin demek?

—Bilsen nasıl! Sen de seviyorsun ama Fransızlar'ı?

—Katiyen! Alabildiğine bencil, çıkar düşkünü, coşkunluk nedir bilmez, kendi pis rahatlarından başka bir şey gözetmez, idealsiz, fedakârlık duygusundan alabildiğine yoksun kişilerdir senin Fransızlar'ın..

—İltifat ediyorsun bana!

—Senin için söylemiyorum. Sen, Şövalyeler Fransası'nın modası geçmiş bir örneğinden farklı değilsin.

—Anlamıyorum doğrusu! Beni bir zamanlar sahtekârlıkla suçlayan sen değil miydin!

—Sahi mi? Ne budalaymışım! Stanislas açıkladı her şeyi bana..

—Tamam! Stanislas desene..

—Stanislas evet. Müthiş zeki bir insan Stanislas, her şeyi anlıyor, her şeyi biliyor. Hoşgörü sahibi. Allahtan..

İçini çekmişti.

—İnsan safkan bir at alırsa, ona kötü bir beygir gibi davranmaz herhalde, diyor. Safkan da benim..

Yeniden çekti içini.

—Biraz daha kahve ver bana. Sevmiyorum evet Fransızlar'ı. Hayatımda, çocukken yürek yarası almamış bir Fransız'a rastlamadım ben henüz: Ya ana sevgisi nedir görmemişlerdir; ya da nişanlıları tarafından tepilmişlerdir. Ve yüreklerini kapayıp bütün ömürleri boyunca intikam alırlar. Bir vakitler kuzu gibi olduklarını söylerler hep, hemen ardından da eklerler: «Ama bu, bu bana yapılır mı!» Bu dedikleri şey, kupkuru ve güvensiz olma hakkını kazandırmıştır onlara nedense. Bir Fransız erkeğinin size güvenebilmesi için, hayatınızı onun uğrunda en azından on on beş kere tehlikeye atmış olmanız gerekir. O bile yetmez ya!

Fransız erkeklerine gittikçe biraz daha öfkelenen Elisabeth, gözlerini gökyüzüne kaldırdı.

—Yün çoraplarına sevgililerinden çok daha fazla özen gösterir Fransızlar, sıkıya gelemezler hiç. Artık giyineyim.

—Hazır girişmişken biraz daha küfretseydin Fransızlar'a!

—Hayır ama, bu sıkıya gelememek yüzünden, tepenize yıldırımlar yağacak, farkında değilsiniz sersemler! Bu peygamberce uyarmadan sonra, artık kalkabilirim. Şu tepsiyi al ne olur. Acele etmem gerekiyor.

Tepsiyi götürdü Michel.

Gerçekten de çok çabuk giyindi Elisabeth. Sırtında mantosu, başında şapkası, elinde eldivenleri ve ayakları Michel'in pantuflalarında geldiği vakit, Michel onun iskarpinlerini fırçalamak ve topuklarındaki çamuru kazımakla uğraşmaktaydı.

—Ellerinle bir güzel ısıtmışsın, dedi ayakkabılarını giyerken. Aman ne hoş sıcaklık!.. Gidiyor muyuz?

—Gitmemiz şart dediğine göre.. Yalnız bekle de kapılarla pencereleri kapatayım.

Pencere kanatlarını çarparak sordu:

—Kendin hakkında hiçbir şey söylemedin bana?.

—Söylenecek bir şey yok da ondan. Gerçekten yok. Prenses Marina'yla tanıştım..

—Hayatının en önemli olayı bu mu yoksa?

—Senden konuştuk. Ama ne söyledikse yanlıştı tabii, çünkü sen aynı insan değilsin. Tamam mı Michel? Elini çabuk tut biraz.

—Tamam.. Tamam ama anahtarım nerede?

Karanlığın içinde karşı karşıyaydılar. Birkaç ışık noktası vardı zeminde, yere serpilmiş takımyıldızları gibi..

—Acelecinin biriyim ben işte.. Sabırsızın biri.

—Biliyorum. Ağaçların büyümesini beklemeyi bilmediğini söylerdin hep.

—Artık iş işten geçti sevgilim, diye fısıldadı Elisabeth. Artık iş işten geçti. Sonuna gelip dayandık işte. Aşk, ağaçlar ve seninle ben.

Boynuna atıldı Michel'in, tepeden tırnağa titreyerek sımsıkı sarıldı:

—Seninle ben evet, ikimiz. Bilmiş olsaydın..

Biliyordu Michel. Elisabeth, kendini koparır gibi ayrıldı ondan. Tabutu çivileyecekleri vakit, dul kadını kocasının cesedinden nasıl ayırırlarsa..

Halının üzerindeki takımyıldızlarla süslü yarı karanlığı ardında bırakıp kapıyı çekti Michel. Garajın kapısını açmak gerekiyor şimdi öyle ya, arabayı çıkarmak, arabayı çıkardıktan sonra garajın kapısını yeni baştan kapatmak gerekiyor; sonra tahta perdeyi kaldırmak da var. Kaç çivi etti çakılan? Kolay kolay açılmaz artık bu tabut.

Konuşmuyorlar. Zaman zaman, Michel'in direksiyondaki elini okşuyor Elisabeth; başını Michel'in omzuna koyuyor.

Şehrin girişindeki ilk taksi durağında durduruyor Michel'i.

—Hayır, diyor Michel.

Boğazında bir düğüm, gözleri katil gözleri.

—Evet.. Ve beni takip etmeyeceksin.

Elisabeth arabadan iniyor.

—*Just as you like..*

Artık Michel'e sadece İngilizce olarak hitap etme gösterisindeydi Mary. Ama en ufak bir zorluk çıkarmaksızın razı olmuştu boşanmaya; işin en temel ve en tadına doyulmaz yanı da buydu. Aynalı buduardaki küçük koltuğa oturmuş, üzerinde geniş kıvrımlar halinde yerlere kadar dökülen siyah kadifeden ev içi elbisesi ve kakım yakanın içinde kaybolmuş pudralı çifte gerdanıyla öne doğru eğilmiş, bastonunun fildişi yuvarlağına iki eliyle yaslanarak:

—Benden, fazla cömertlik ummayın, demişti.

—Bana boşanmayı lütfedin yeter.

—Servetimi hayır kurumlarına bırakacağım. Bundan böyle de ben kendim, gözü kapalı para harcamak tasarısın-

dayım. Sözün kısası, sizin çılgınlıklarınıza para ayırmak imkânım yok.

—Bana sadece boşanmayı lütfedin yeter.

Birden bastonunu havalandırmıştı Mary ve:

—Dışarı, diye haykırmıştı. Dışarı.

Saygıyla eğilip selam verdi Michel ve çıkıp kapıyı kapattı. Sonra geriye dönüp, sadece kendisi için ve yüksek sesle:

—Saygılar size Marie, dedi.

Ve uçar gibi geçti Mary'nin o debdebeli salon ve koridorlarından.

4

I

—Michel! Hullo Michel! *How are you, Michel, darling!*

Alabildiğine güzel bir kadındı bu, Vendôme Meydanı'nın ortasında kendisine seslenen. Canı sıkılmıştı Michel'in: Kadının kim olduğunu katiyen çıkaramıyordu. Durumu kurtarmak tasasıyla hemen eğilip öptü elini:

—Nasılsınız sevgili madam?.

—Madam demeyin lütfen, Marjorie deyin.. Yoksa Marjorie olmaktan çıktım mı artık sizin gözünüzde?

—Ne münasebet, dedi Michel gülümseyerek.

Marjorie'ydi tabii. Diamond'larda kendisine jigolo diyen delikanlıyı dövdüğü gece yanında oturan patinajcı kız. Birkaç yıl önce..

—Gelin kaldırıma çıkalım.

Meydanı geçip Boucheron'un vitrinleri önüne geldiklerinde:

—Hatırladığım kadarıyla, birlikte patinaj yapmamız bir türlü nasip olmadı, dedi Michel.

—Ne yazık ki hayır! Çok yazık, öyle değil mi Michel?

—Affedilmez bir insanım ben..

Michel bu arada tepeden tırnağa süzmüştü kadını.

—Birlikte bir kokteyl alalım ister misiniz? Hemen iki adım ötede, Saint-Honoré Sokağı'nda küçük bir bar var..

Kürk mantosu ve sarışınlığıyla Marjorie, yarı karanlık bara garip bir ışık getirmişti. Uzun ve güzel bacakları vardı, evet..

—Benim sevgili New York'um nasıl?

Konuşma çok geçmeden imkânsız hale gelmişti; her şeye karşı hayranlık ünlemlerinden gayrı bir şey çıkmıyordu çünkü Marjorie'nin ağzından. Ve daha üçüncü martiniye varmadan, kara kara düşünmeye başlamıştı Michel.. Susup

başka bir şey düşünmeye çalıştı. Marjorie zaman zaman gülüşler atıyor, Michel'se bunları hep aynı değişmeyen gülümseyişiyle cevaplandırıyordu.

—Çok değişmişsiniz, dedi sonunda Marjorie. *You lost your pep...**

—Ama çok tatsız bir şey söylüyorsunuz bana!

—Siz de pek tatlı sayılmazsınız.

—Bana kadar bir uzanalım ister misiniz? Kendimi bağışlatmak için elimden geleni yaparım.

Binaya girince:

—Kusura bakmayın, dedi. Asansör çalışmıyor. Ve yedinci kata çıkacağız.

Öne geçmişti Michel: Merdiven bir felaketti. Sarı yeşil bir halı vardı ilk katta; ama sonraki katlarda, halıyı merdivene rapteden çubuklardan başka bir şey görünmüyordu. Kirli bej duvar boyunca kahverengi bir desen, onlara eşlik eder gibiydi. Zemin katta bozulup kalmış asansörün üstü bir karış tozla örtülüydü; eski bir gazete artığı ve saman ya da otu andıran bir alay çöp. Sanki daha ilk yapıldığı günden beri hiç çalışmamıştı asansör! Sahanlıklardaki kapıların ardında hep bir tıpırtı vardı: Bir çocuk sesi, bir piyano, bir yazı makinasının gürültüsü..

—Soluk soluğa kaldınız yavrum, ama geldik nihayet.

Anahtarını çıkarmış, son sahanlıktaki kapılardan birini açıyordu.

Uzunlamasına ve alabildiğine geniş bir çatı katıydı burası. Ve göze ilk görünen şey de, Paris'ti: Emlakçıların deyimiyle, "şahane" bir manzaraydı bu. Aynı yanda tam altı pencere vardı. Bir müzenin tabloları gibi, bir mücevhercinin vitrinleri ya da gökyüzü ve su gibi debdebeli pencerelerdi bunlar. Gün batarken bile ışık doluyordu içeriye. Pembeyle karışık, yumuşak mavi bir ışık. Ve suda taşlar gibi, berrak bir buluttan köpüğün dibine düşmüş görünen

* Bütün tadınızı kaybetmişsiniz...

damlar vardı çepeçevre..

—Müthiş bir şey bu, diye haykırdı Marjorie. Işığı yakmayın ne olur..

Pencerelerin karşısına yerleştirilmiş çok geniş bir divana doğru çekti onu Michel. Katlanmış ve açtıkça uzayan panoramalar vardır hani, öyle bir manzara işte. Koyu renk bir yün kadifeyle döşenmişti taban; alacakaranlıkta büyük bir kuyruklu piyano parlamaktaydı. Marjorie hemen bırakmıştı kendini, hiçbir şeye en ufak bir itirazda bulunmamıştı. Küçücük delikli koyu mavi perdeleri kim indirmişti peki? Ve niçin kaybolmuştu pencereler ortadan? Sınırsız bir gece uzanıyordu dışarıda yıldızlarıyla.

—Vakit geç olsa gerek, demişti Michel telaşla. Akşam yemeğine bir yere davetliyim de.

Kalkıp ışığı yaktı:

—Yedi buçuk! Sizi biraz sıkıntıya sokacağım, Marjorie, özür dilerim: Sizinle karşılaşmak zevki yoktu hesapta.

Çoktan kalkmıştı Marjorie; soğuktan ürpererek, ama bir yandan da gülerek külotunu geçirmekteydi. Michel, ıslak bir tarak attı saçlarına. Uzun bir koridordan başka bir şey olmayan bu çatı katında, Amerikan anlayışıyla yatak odası, mutfak ve banyo haline sokulmuş oyuklar vardı. Üzerinde aynı zamanda yatılabilen büyük divan, koyu renk deridendi; çok değerli, ama aşınmış birkaç koltuk da vardı aynı deriden. Sonra beyaz ahşaptan, uzun dar bir masa; ve gene beyaz ahşaptan daha küçük boyda başka masalar.

Michel elini kapının tokmağına götürdüğünde:

—Biraz bekleyin demişti Marjorie. Gitmeden önce öpün beni ne olur.

Michel onu öpüp hemen tokmağa uzandı gene.

—Durun!

Marjorie'nin sesi ağlamaklıydı. Kısa bir sessizlik oldu. Duruyordu Michel, bekliyordu sabırla. Marjorie susmaya devam edince sordu:

—Gidebilir miyiz?

Marjorie kendisi açtı kapıyı, ışığı kendisi söndürdü:

—Bütün hepsi nasıl da kederli bunların, demişti sesi karanlığın içinde.

Sahanlıktaydılar. Otomatiği yaktı Michel. Yedi kat, in in bitmek bilmiyordu.

Lamarck Sokağı'nda bir taksi buldular.

—Nereye bırakayım sizi?

—Ritz'e ama yolunuz oradan geçmiyorsa..

—Ne demek!

Uslu uslu binmişti arabaya Marjorie. İkisi de konuşmadılar. Opera yakınlarında, şoför bölmesinin camını tıkırdattı Marjorie.

—Burada mı iniyorsunuz, diye sordu Michel.

—Evet, dedi öfkeyle. Ve size bir kere daha söyleyeceğim: *You did lost your pepe!*

Hızla çarptı kapıyı.

«Eşekçe davrandım..» dedi Michel pişmanlıkla kendi kendine ve Marjorie'yle ilgili ne varsa o saat unuttu. Gaston Ricquet'yle yiyecekti akşam yemeğini ve çok nazik bir meseleyi halletme kararındaydı.

Üç aydır Paris'teydi Michel ve üç aydır daha hiç kimseyi görmemiş bulunuyordu. Paris'le doluydu ve kendi öz yaşantısıyla. Bir kadın uzun eteğinin kuyruğunu bazen ardından sürünmeye bırakıp bazen bir ayak darbesiyle yan tarafa atarak, bazen de bacaklarına dolanmaya bırakıp taşır ya hani; Michel de işte öyle taşıyordu yaşantısını. Hayatı, ayakları dolaşmadan, zarafet ve rahatlıkla ardından çekip sürükleyebilmek de başlı başına bir bilim değil mi yani!..

Vapurla Fransa'ya dönerken, uzun boylu düşünüp hesaplamıştı Michel: Hiçbir şeyin, hiç kimsenin yolunu tıkamasına müsaade etmemeye karar vermişti. Aşksız, milyonsuz ve macerasız, sakin bir hayat kuracaktı Paris'te kendine. Biraz çalışacak, katiyen fazla değil ve yaşayacak kadar kazanacaktı katiyen fazla değil: Para için heder ede-

cek değildi kendini; ne olduğunu biliyordu paranın, ne mene bir rezil olduğunu.. Cebinde birkaç kuruşu varken bir yer tutacaktı kendine, mümkün olduğunca ucuz bir yer tabii ve parası kalmadığı zaman sıkıntıya düşmeyecek şekilde bir düzen kuracaktı. Kitaplar için bir kitaplığa abone olacaktı: Evde kitap, baş belası kesiliyor adama. Tabii bir piyano alacaktı: Hem vakit geçirmek, hem belki biraz çalışmak için; ama dost olarak asıl, arkadaş olarak..

Düşündüğünü yaptı Michel. Yılda bin franka kiraladı bu çatı katını. Güzellikleri biraz da eskiliklerinden gelen deri divanla deri koltuklar zaten kiraya dahildi; gerisi için de beyaz ahşapla yetindi Michel. Amerika'da oturmuş ve hizmetçilerden vazgeçmeye kararlı bir adam sıfatıyla, mutfağı ve banyoyu gönlünce düzenledi. Şimdilik kapıcı kadın yardım ediyordu ona: Saat yarımda gelip yemeği hazırlıyor, yemekten sonra Michel çıkınca da ortalığı temizliyordu. Akşam yemeğini dışarıda yiyordu Michel. Kapıcı kadınla elektrikli süpürgesine yer açmak için onu yemeği yer yemez sokağa fırlamak zorunda bıraktığı halde, şimdilik işine geliyordu bu düzen. Yürümediği takdirde, akşamları kendi pişirip kendi zıkkımlanmak pahasına bir başka düzen kurabilirdi pekâlâ. Bekârlığın erdemine inanmış ve bekâr kalmayı iyice kafasına koymuş bir adam olarak giriyordu bu yeni hayata.

Çatıyı düzenledikten sonra, sıra iş meselesine gelmişti. Nerede iş araması gerektiğini pek bilemiyordu ama kendine sonsuz bir güveni vardı: İş dediğin bulunurdu nasıl olsa!.. Sadece Gaston Ricquet'yi görmek için gitti "Çılgın Bakire"ye, hiçbir art düşüncesi yoktu; "Çılgın Bakire"nin de, Gaston Ricquet'nin de yerinde çoktan yeller estiğini tasarlıyordu zaten. Oysa "Çılgın Bakire" yerli yerindeydi gene, görünüşe bakılırsa durumu da iyiydi! Neona özgü kar mavisi bir ışıkla parıldıyordu tabela; kapıya da, üniforması sıra sıra yaldızlı düğmelerle kaplı küçük bir şasör dikmişlerdi. Beyaza boyanmıştı kapı. "Vigaud ve Ricquet" devrinde

kapının özel bir rengi yoktu oysa; nokta nokta kırmızı karmaşık harflerden meydana gelmiş tabela da bir yanar bir sönerdi.

Michel içeriye girdiğinde henüz on birdi saat. Salonu tanıyamadı önce: Dört bir tarafa yerleştirilmiş aynalardan dolayı iki misli büyümüş ve beyaza boyanmıştı; dolaylı ışıkla aydınlatılıyordu şimdi. Yeni yeni dolmaya başlıyordu dükkân. Birinci şampanya şişesi açılmıştı henüz (biri uzun tuvaletli, öbürü smokinli bir çift için, gıcır gıcır elbiseli bir garson tarafından) Öteki masalara oturmakta olan müşteriler vardı. Piyano her zamanki, dipteki yerindeydi gene; Gaston da öyle. Yalnız Gaston'un yanında bir davulcu bitmişti; beyaz zemin üzerinde siyahlığı iyice beliren bir zenci. Sopadan çok küçük bir süpürgeyi andıran bir sopayla, vurmaktan çok okşuyordu davulu. İkinci piyano da aynı yerdeydi. Kapalıydı sadece. Michel dosdoğru oraya yöneldi, açtı piyanoyu ve Gaston'la birlikte çalmaya başladı..

—Dinle bak neler getirdim sana!

Ve şarkıya girişti:

Because my heart belongs to daddy...

Bir ikinci şarkı izledi bunu:

A-tisket, a-tasket...

Ve daha bir alay şarkı. Onu izliyordu Gaston ve tıpkı on beş yıl önceki gibi anlaşıyorlardı. Davulcu ise, kelimenin tam anlamıyla, döktürmekteydi şimdi: Küçük sopalar sanki kanatlanmıştı. Çiftler dönüyordu ortada. Asıl ışıklar sönmüş; onların yerini, beyaz duvarda üçgenler çizen, alçıdan denizkabuklarının saçtığı ışıklar almıştı. Bir vakitler bu duvarları doldurmuş olan imzalı fotoğraflar ve masaların üzerindeki renkli abajurlu lambalar neredeydi peki?..

Geçip Gaston'un yanına oturdu Michel. Tüyleri yolun-

muş bir serçeden farkı yoktu Gaston'un; saçları dökülmüş, zayıflamıştı. Mutlu bir gülümseyişle ağzı kulaklarına vararak:

—Alçak rezil, dedi. Hâlâ milyonercilik oynuyor musun?

—Bitti artık, tamam. Görüyorum ki ikinci piyano sahipsiz, ama gene de burada islenmeye niyetli değilim. Karın ve çocuklar ne alemde?

Hep tanınmış "emin" parçalarda dolaşıyordu Gaston; ve davulcu onu hep uslu uslu izliyor, arada bir de müşterileri bu mutlu olaya tanık kılmak istercesine, salona gülümsüyordu.

—Sağol, diyordu Gaston. Alice nişanlandı azizim, Riri de izci. Georgette biraz tasalandırıyor beni, kalbi var galiba. Şu sırada da Alice'in çeyizi var diye durup dinlenmek bilmiyor bir türlü.

—Ya sen, sen nasılsın?

—Ben gördüğün gibiyim işte, devam ediyorum. Yani füme et halindeyim. Bunun yanı sıra hep çalışıyorum kendi müziğime, umudum kırılmadı sözün kısası.

—Alice nişanlandı demek!.. Yarabbi neler göreceğiz! Altı yaşındaki halini hatırlıyorum da..

—Büyüdü yirmi yaşına geldi ya! Güzel bir genç kız oldu üstelik. Sen şimdi evli değil misin?

—Bitti o iş. Bizim azgın boğa nerede?

—İzi bile kalmadı sevgili dostum. Dükkân dört beş kere el değiştirdi. Sadece ben dayandım: İstedikleri kadar süpürge çeksinler, beni atamıyorlar bir türlü.

—Gel şurada efendiden müşteriler gibi bir şişe şampanya içelim. Hem yeniden karşılaşmamızı, hem de Alice'in nişanını kutlamış oluruz.

—Sadece on dakika. Yırtıcı bir patronum var çünkü.

Tek boş masa, piyanonun yanındakiydi. Oturdular.

—Mali durumun nasıl, diye sordu Michel.

—Parlak sayılmaz. Benim ihtiyar öldü sizlere ömür; Amiens civarındaki küçük ev kaldı bana, ama astarı yüzün-

den pahalıya mal oluyor, tamirattan baş alamıyoruz çünkü. Demeye kalmadan Alice'in evliliği girdi araya; derdin biri bitip biri başlıyor senin anlayacağın, ve ben bir türlü burayı sittiredip kendi işime veremiyorum kendimi.

—Bir fikrim var, dedi Michel ve kendisi de şaşmıştı aklına gelen şeye. Dinle de ne düşündüğünü söylersin. Kısaca: Şarkılar besteledim, şarkı müsveddeleri.. Notaya alırsın onları, "Vigaud ve Ricquet" imzasını bastık mı tamamdır!

—Nasıl da belli buradan uzaklaşmış olduğun!.. "Vigaud ve Ricquet"yi hiç kimse hatırlamıyor artık, hatırlayanlar da modası geçmiş buluyor. Şarkıların iyi mi?

—Hoşa gitmemesi için hiçbir sebep yok..

—Dinle o zaman: Yarın akşam yemeğine gel bize, Georgette müthiş sevinir, çocukları görürsün, bu meseleyi de rahatça konuşuruz. Şimdi müşterileri dans ettirmem gerekiyor..

II

Daha önce bir kere olsun düşünmemişti, Gaston Ricquet'nin yanına oturur oturmaz gelmişti bu fikir ona. Şimdi düşünüyordu da, şarkıları Gaston'la birlikte imzalayıp piyasaya sürmek hakikaten akıllıca bir işti! Tam Michel'e göre bir iş, fazla yorucu olmayan bir çalışma ve cepte hazır bekleyen bir başarı. Bir ikisini gürültülü bir şekilde lanse etmek gerekiyor ilkin, gerisi imzayla gelir. Lanse etme meselesinde Gaston'u hesaba katmamak lazım, elinden hiçbir şey gelmez. "Çılgın Bakire"de on beş yıl kalan bir adam yarabbi, on beş yıl! Çılgınlık dükkânın isminde ama Gaston'un kendisinde. Yıldızlardan birine yanaşmalı en iyisi. Chevalier harika olurdu. Peki Lucienne Boyer? Takside Gaston'un evine giderken bu düşüncelerle doluydu hep ve işte bu yüzden Marjorie'yi ihmal etmişti.

Orléans Kapısı'ndaki büyük bina, daha dün yapılmış gi-

bi duruyordu gene. Binanın kanatları arasındaki küçük havuzlu parkın çakıltaşları gene pırıl pırıl. Ve gene merdivenin başında çocuk arabaları. Ve tıpkı Amerikan asansörleri gibi hızlı bir asansör.

Altıncı katta soldaki kapıyı çaldı Michel. Bayan Ricquet'nin sesi yükseldi kapının ardından:

—Mathilde, kapı çalınıyor!

Bir koşuşma oldu, Bayan Ricquet bağırdı gene:

—Riri!

Ve açıldı kapı. Eskisinden üç kere daha şişman bir Mathilde göründü. Tombul yanakları mutfak ateşinden kıpkırmızıydı. Pasta ve bir alay enfes yemek kokuyordu ortalık. Demeye kalmadan yemek odasının kapısı açıldı korkunç bir hızla. Golf pantolonlu, siyah saçları ortasından ayrılmış uzun boylu bir çocuk fırladı dışarı. Bir an hareketsiz kaldıktan sonra salon kapısına atıldı çocuk ve tam o sırada salondan çıkmakta olan Bayan Ricquet'ye tosladı:

—Riri, diye haykırdı Bayan Ricquet yalancıktan kırgın bir sesle.

Sonra da, üzerinde kenarları kürklü bir ceket, Michel'i karşılamaya yöneldi.

Eskiden sadece birkaç iskemle ve koltukla bir piyano vardı bu salonda. Oysa şimdi duvarlarda tablolar, yerde bir halı, biblolar, gri kadife koltuklar görülüyordu. Küçük bir masanın üzerinde kadehler. Piyano vakurdu gene. Yandaki etajerin üzerine özenle yerleştirilmiş nota kâğıtları göze çarpıyordu hemen.

—Demek nihayet döndünüz Mösyö Vigaud!..

—Siz de Mösyö Vigaud diye.mi çağıracaksınız beni?..

Bayan Ricquet'nin sarı saçları kıvırcık olmuştu, eskiden böyle değildi oysa: O amansız berberlerin eseri olsa gerek bu. Solgun teni hafifçe pudralıydı ve dudaklarındaki hüznü biraz daha arttırıyordu ruj. Boynundaki şu altın zinciri gayet iyi hatırlıyordu Michel: Önemli günlerde takardı bunu Bayan Ricquet.. Hiçbir zaman öyle ahım şahım bir gü-

zel değildi; on beş yıl önce bile yaşlı gibiydi zaten. Bu bakımdan fazla değişmiş sayılmazdı evet: Hakikaten yaşını bulmuş bir kadının yaşlı göstermesi kadar tabii bir şey var mıdır!.. Elleri, düz ve soluk tırnaklı o kocaman, şefkatli anne elleriydi gene. Eğilip elini öptü Michel, Georgette'in.

—Çok kibarsınız Michel!..

Bayan Ricquet birdenbire kızarmış ve kapıya bakmıştı. Kapı açılıyordu şimdi, Riri tutmuştu kanadı ve genç bir kız, Alice şüphesiz, elinde üzeri şişe dolu bir tepsiyle salona giriyordu.

—Gelip Bay Vigaud'ya hoş geldiniz demek yok mu Riri?.. Alice'i hatırladınız değil mi Michel?

—İtiraf edeyim ki tanıyamadım..

Ayağa kalkmıştı Michel; ve şimdi karşısında duran bu uzun boylu kadının, o saçları iki örgüye ayrılmış narin yapılı ufak tefek kız olduğunu düşünüp gülüyordu. Zavallı örgüler, kim kıydı size!.. Alice'in de saçları annesininki gibiydi, kıvırcık mı kıvırcık. Dolgun ve soluk bir yüz, kahverengi güzel gözler, biraz uzunca bir burun ve annesinin elleri; düz tırnaklı uzun parmaklar.

—Oysa ben sizi gayet iyi hatırlıyorum..

—Tepsini bırakıp hoş geldin diyemez misin Alice!

—Tabii anneciğim..

Alice tepsiyi bırakmış, elini uzatmıştı Michel'e.

—Daha kısa boylu ve daha esmer bulacağımı sanmıştım sizi..

—İşte Riri'miz de, nihayet sizinle toka etmeye karar verebildi Michel!..

Kıpkırmızı kesilmiş, ilerliyordu Riri:

—Ben sizi sinemada görmüştüm mösyö, dedi. Timsahların arasında. Ve nerede olsa tanırdım hemen.

—Bir milyon kişinin arasında bile tanırdım desene Riri! Rüyalarında hep sizi görüyor Michel, ideali sizsiniz!

Alice'e kin dolu bir bakış fırlattı Riri ve hemen çıktı odadan.

—Niye alay ediyorsun çocukla?..

Yapmacık bir öfkeyle başını sallıyordu Bayan Ricquet, Michel'e dönerek ekledi:

—Sabahtan akşama kadar dalaşıp duruyorlar. Umarım Gaston daha fazla gecikmez. Ne içersiniz Michel? Evde hiç kimse kokteyl hazırlamasını bilmiyor, ama porto hiç fena değil.

—Gaston gene şarap uzmanlığına devam ediyor mu?

—Onun için böyle gecikti ya: Özel bir tabii şampanya almaya gitmişti!..

Yeniden salona girmişti Riri. Michel'in karşısına oturdu, neredeyse gözleriyle yiyecekti onu.

—Köşedeki pastacının elmalı turtaları gene eskisi gibi iyi mi? Hatırlıyorsunuz değil mi Alice?

—Hiç unutur muyum! Ama şimdi asıl Riri haklıyor o turtaları, ben o kadar iyi bulmuyorum.

—Şimdi Alice kendisi harika pastalar yapıyor Michel, birazdan tadıp göreceksiniz ya.. İşte Gaston geldi nihayet..

—Masaya, hemen masaya! Hoş geldin dostum! Mathilde sofrayı kurabilirsiniz.

Yemek gerçekten iyiydi; pastalarsa nefis: Kızının yeteneklerini boşuna övmemişti Bayan Ricquet.. Kahveyi içmek üzere salona döndüler. Gaston, iki gri kadife koltuktan birine rahatça yerleşerek:

—İşte böyle azizim, dedi. Riri artık biberon yerine bir kadeh konyak istiyor! Ne içersin Michel? Alice, armanyak getir Michel'e.. Jacques bu akşam niye burada değil?

—Yarın imtihanı var baba..

Bayan Ricquet, sindirilmiş bir gururla:

—Jacques Politeknik'te okuyor, demişti.

—Bir daha sefere görürsün herhalde, diye kesti Gaston karısının hızını. Evet sevgili dostum, şarkılara gelelim. Biliyorsun, birazdan gitmek zorundayım dükkâna.

Michel piyanoya geçmişti. "Dans toute la ville il n'y a qu'une rue"yü söyledi önce; ardından da "J'ai essaye de

t'oublier"yi, Ketty'yi ahır uşağının kollarına atan blues'u..

—Evet, diyordu Gaston hep. Eveeet..

Devam ediyordu Michel. Bayan Ricquet, alkışlıyor ve küçük çığlıklar atıyordu:

—Harika, müthiş sürükleyici!

Alice'in gözlerinin içi gülüyor, Riri zevkten tavuk gibi gıdaklıyordu.

—Evet, dedi gene Gaston sonunda. Sanırım bu iş yürür. Yani ben varım. Bunlar eminim tutar. Dinle: Şimdi birlikte çıkalım evden, yolda da konuşuruz.

—Baba! Haksızlık bu senin yaptığın. Michel biraz daha bizimle kalabilirdi.

—Michel gene gelecek eve. Zaten senin yatma zamanın.

Bayan Ricquet içini çekmişti:

—Görüyorsunuz ya, hiç değişmedi kocam: Kız kaçırır gibi kaçırıyor işte gene sizi!

—Ama bu sefer hepimizin geleceği söz konusu madam..

Kendinden hiç ummadığı tumturaklı bir edayla söylemişti bunu Michel.

Gaston daha merdivende sıkboğaz etmeye koyuldu:

—İşe nereden başlamayı tasarlıyorsun? Salabert'e gidip şarkıları tek tek satmak da var, sürekli bir kontrat imzalamak da. Yahut biz kendi hesabımıza da satabiliriz. Bütün editörler hırsız çünkü bu memlekette: Yirmi beş franka satın alırlar bir "Viens Poupoule"ü ve koskoca bir servet kazanırlar.

Taksiye atlamışlardı. "Çılgın Bakire"nin kapısında da uzun süre kaldılar: Düşünüyorlar, tartışıyorlar, kararlar verip hemen cayıyorlardı. Ertesi gün Michel'de buluşmak üzere ayrıldılar birbirlerinden: Şu ya da bu şekilde, yapılacak ilk iş şarkıları kesin hale koyup notaya almaktı. Gene Orleans Kapısı'na gelmeyi teklif etmişti Gaston, ama Michel diretmişti: Çatısını göstermek istiyordu ona..

Altı kat merdiveni çıkmıştı Michel. Paris gecesine açılan pencereler kapının eşiğinde durdurdu onu. Işığı yakmadan

ilerleyip, alnını bir cama yasladı. Şehrin sınırsızlığı. Oysa uğultusunu bile işitmiyordu Paris'in, sadece ışıklar serpili sonsuzluğuyla vardı şehir; görülmeden tahmin edilen bir şey gibiydi. Yukarıda ay, beyaz bir duvağa bürünmüştü sanki, yıldızlar çok daha iyi seçiliyordu aydan. Dönüp elektrik düğmesini çevirdi: Bu şehir insana çok oyunlar oynar, fazla bakmaya gelmez bu şehre! Baktıkça bir zaman ve mekân baş dönmesine kapılmaktaydı. Oysa sıkı durması gereklyordu şimdi, hayatını iylce düzene koyması. Ona buna kapılmak yoktu artık, setlerle çevirecekti bütün etrafını, güçlüklerin içeri sızmasına müsaade etmeyecekti. Sinirlerini, yüreğini, ruhunu, yani bütün çılgınlıkları, aşırı istekleri, maceraları ve tehlikeli hayatı, içeri girerken kapıda bırakacaktı. Peki ama pencerelerden sızıp odayı dolduran bu sıkıntı ne oluyor? Şehirden bir sis gibi yükseliyor bu sıkıntı. Kendini biraz kaptırsa bu sıkıntıya, sabahleyin yeniden kalkıp ekmeğini kazanmak için ahmakça şarkılar yazmak, altı katı tırmanmak ve kapıcı kadına cevap yetiştirmek cesareti de kalmayacak, biliyor. Pencerelere sırt çevirip, ne kadar yapmak istemediği iş varsa yapmaya zorladı kendini: Pantolonunu özenle katladı, kalıba koydu ayakkabılarını, dişlerini fırçaladı kanatırcasına, bir pijama çekip çıkardı. Gece yarısını geçmişti vakit.

Uyumanın imkânı yok hayır. Kafasını durmadan aynı şey kurcalıyor. Bir alay insan görmesi lazım. Kadın meselesini yarın sabah düşünmeli. Suni rahat bir hayat kurmalı kendine. Uyumamak için bir sebep değil bunlar. Hakkı vardı Marjorie denen o sersem kızın: *He lost his pep*.. Bundan böyle makul olacaktı evet, makul ve tatsız.

III

Her gün öğleden sonra Michel'in evine geliyordu Gaston, akşama kadar çalışıyorlardı. Ya karşıdaki restoranda yiyor-

lardı akşam yemeğini, ya da Michel'in orada tıkınıyorlardı. Ve saat on dedi mi "Çılgın Bakire"yi boylamaktaydı Gaston. Yirmi yaş gençleşmiş hissediyordu kendini. Michel'deyse böyle bir duygu yoktu. Çekilmesi gerekli bir çile diye alıyordu bu işi: İki üç ay dayanıp, en azından bir yıl yaşayacak kadar para kazanmak söz konusuydu, sabırla katlanıyordu. Bir şarkıyı kurmaktan ibaret değildi mesele: Sırtında Gaston'u taşımak da vardı! Ardı arkası kesilmeyen teklifleriyle öyle perişan bir hale sokuyordu ki bir şarkıyı, eksik olmasın, sonunda kendisi de umutsuzlanıyor ve asıl büyüleyici yanın hangi aralıkta, hangi bağlamada olduğunu çıkaramıyordu bir türlü. Bütün o harmoni kuralları ve uygulama imkânı olmayan fikirleriyle, taptaze bir şarkının o ele geçmez narin edası, bir de bakıyordunuz koydunsa bul olmuş!.. Düşünüp taşınmışlar, Gaston'un mümkün olduğunca işe el sürmemesine karar vermişlerdi; buna karşılık Gaston, bu basit şeylere imzasını koyarak, ileride yazacağı senfonilerin şerefine gölge düşürmeyecekti; sadece Michel basacaktı imzayı, telif haklarını bölüşeceklerdi.

Orleans Kapısı'na dönmemek için, duvarların ardında bir alay kulağın sizi dinlediğini bilerek çalışmanın imkânsızlığını bahane etmişti Michel. Gerçekteyse, Ricquet'lerin aile atmosferi günlerce perişan etmişti onu: Bayan Ricquet'nin kürklü ceketi, anayla kızın kıvırcık mı kıvırcık suni saçları, salondaki duvar kâğıdı, yemek masasının üzerinde bekleyen büyük günlere özgü sofra takımı, Bayan Ricquet'nin boynunda sallanan zincir, sözün kısası her şey zavallı, çirkin ve boğucuydu. Çirkin suratıyla bir tek Riri vardı insana ferahlık veren. O kaçakçı bakışlarını nereden bulmuştu Riri? Ne annesinde ne babasında vardı o gözler. Alice'e gelince, zavallı kızcağız. Nişanlısı Politeknikli delikanlıyı tanımak bile gelmiyordu içinden.

Gaston'la geçirdiği çalışma saatleri, müzik ve yeni şarkılar yapma hevesi bırakmıyordu Michel'de. Bir sabah Simone de Bressac'a telefon etti. Eğer değişmediyse, Michel'e ge-

rekli olan kadın Simone'du. Niye değişmiş olsun üstelik? Mektuplarına bakarsan, çünkü bütün bu yıllar boyunca kendisine hiç aksatmadan yazmış olan tek kimse oydu, hep aynı kalmıştı Simone: Her zamanki gibi iyi, zeki, makul, hamarat ve annelere özgü sevgiyle dolu (gerçi bu anne sevgisi, çocuk olarak seçilen kişiye karşı gizli bir zina eğilimi de taşırdı ama ne zararı var).. Tıpkı eskisi gibi iş bitirmeye, size yardımcı olmaya hazırdı Simone; yufka yürekliliği kafasını kullanmasına engel değildi. Ne yazık ki gene eskisi gibi züppe ve Parisli'ydi de: Okunması gereken son kitabı, görülmesi gereken son filmi ezbere biliyordu, ama bilirse bilsin, ne sakıncası var!

Geniş kanepeye rahatça oturmuş, elinde kahve fincanı:

—Evet, diyordu Michel. Bende değişmiş olan bir yan var: Yapacağım şeyleri bile isteye, belirli bir amaçla yapıyorum artık; ne yapacağımı ve niçin onu yapacağımı biliyorum önceden. Yani ihtiyarlıyorum.

—Aman ne mutlu. Yani ne mutlu ki normalleşiyorsunuz. Sizin kumaşınızdan dokunma insanlar adım başında bulunmaz. Sık sık görüşmek isterdim sizinle ben. Biraz daha bizimle birlikte olun Michel, biz zavallı ölümlülerle.

—Ne kadar ölümlü olduğumu bilseniz Simone..

—Sizin kadar derinden sevilen bir insan hemen hemen ölümsüz demektir. Kadınlar daima seviyor sizi.

—Öylesine kötü seviyorlar ki..

Korkunç bir hüzünle söylemişti bunu. Bacağını sallamayı kesti Simone, fincanını masaya bırakıp ufak koltuktan kalktı ve gelip Michel'in yanına oturdu.

Bütün bu yıllar boyunca hakikaten ihtiyarlamamıştı. İnce lame bluzuyla uzun dar eteği sımsıkı sarıyordu gene vücudunu; büyük beyaz abajurlu lambanın yumuşak ışığında mat teni, tıpkı eskisi gibi düz ve parlak görünüyordu; kahverengi saçlarının altındaki geniş alnında bir tek kırışık bile yoktu

İki ufak kanat biçiminde elmaslarla bezenmiş küpeler

takmıştı; parmağındaki tek yüzük, iri bir elmas taşıyan ve gümüş bir erkek yüzüğüydü.

—Yüzüğünüz pek güzel. Léo'nun bir armağanı herhalde? Devam ediyor mu Léo'yla hep?..

—Evet..

—Bu çalışkan, bu yeterince yumuşak, bu süssüz ve inandırıcı ele çok güzel gidiyor. Gene evli mi Léo?

—Gayet tabii. Böylesi daha rahat, daha iyi oluyor.

—Peki gerisi?

—Gerisine gelince. Doğrusunu isterseniz, geride bir şey yok. Durmadan çalışıyorum, zaman yetmiyor. Modaevi öldürüyor beni, yorgunluktan bitkin bir halde dönüyorum hep. Bunun dışında, birisi daha var, zaman zaman görmekten haz duyduğum birisi. Dostlukla aşk karışımı bir ilişkimiz var. Yazdıkça gelip son romanını okuyor bana, projelerini anlatıyor. Varsa kadın maceralarını. Sıkılgan denecek kadar ağırbaşlı bir adam sözün kısası.

—Sizinle de mi?

—Benimle o durum zaten söz konusu değil ki. Bir kadeh içki ister misiniz?

—Evet ama yanımdan ayrılmayın. Sonra içerim.

—Uslu oturursanız.

—Öyleyse içmeyeceğim demektir. Romancıdan söz edin bana ve elinizi elimin içinde bırakın ne olur.

—Hayır. Stanislas'ı gördünüz mü hiç?

Simone'un elini bırakmıştı birden:

—Görmedim, dedi.

—Bakın ne kadar kolay size el bıraktırmak!

Kalkmış, Michel'in bardağına bir buz parçası atıp viski koymuştu:

—Demek hâlâ unutmadınız?

Michel'in yanına oturdu yeniden, billur bir sigara kutusu uzattı.

—İçmiyorum, teşekkür ederim, dedi Michel. Katiyen söylemeyin ismini onun. Sadece.. Gene Paris'te mi, neler

yapıyor, Stanislas'la birlikte mi, ve genel olarak anlatın bana..

—Genel olarak..

Bir sigara yakmıştı Simone (kibrit kutusu da billurdandı).

—Genel olarak, diye devam etti, birtakım kimselerle sevişti̇ği, Stanislas'ı iflasa sürüklediği ve Stanislas'ın da ona hâlâ tapındığı söyleniyor. Saydam dolaplar yaptırtmış kendisine. Ben o cins elbise dolaplarını seveceğimi pek sanmıyorum, ama bunun güzel ve kullanışlı olabileceğini kabul ederim, aradığınız bir şeyi hemen bulabilmek bakımından özellikle. Orman'da gezmeye mahsus bir atlı arabası var. İşin altında bir İskandinav olduğundan söz ediliyor. Bıçkı fabrikaları varmış İsveç'te adamın. Amerika'dan yeni döndüler zaten: O, Stanislas ve İskandinav sevgilisi. Erkekler ne bulur bu kadında bir türlü anlayamamışımdır. Artık iyice yaşlanmış oluşu da cabası.

—Peki Amerika'ya gitmeden önce?

Kanepenin atlas kaplamalı arkalığına yaslamıştı Simone başını, atlasın parıltısı mat tenine çok iyi gidiyordu.

—Amerika öncesi. Biraz düşüneyim müsaade edin de. Biliyorsunuz, benim için dünyanın merkezi olmaktan uzaktır o hanım. Tamam! Prenses Marina'yla olan ahbaplığından çok söz edilmişti bir ara. Niye hâlâ prenses derler anlamam, kocası baron çünkü. Prensesle bir zamanlar siz de dostluk etmişsiniz, yanılmıyorsam? Evet.. Maqim's'te geçen bir olay bir ara dillere destan olmuştu. O.. yani..

—Hayır! Söylemeyin ismini..

—Şey.. anlayın işte. Marina'nın o zamanki baş âşığıyla yemek yiyormuş, tamam mı.. Masaları da yan yana gibi bir şey. Ve Marina, dünyanın en normal işini yapar gibi uzanıp, sigarasını onun sırtında söndürmüş. Sırtı çıplak tabii ve gerçekten harika bir sırtı vardır, kabul ederim. Evet.. Bir tek çığlık bile atmıyor! Marina'ya dönüp gülümsüyor sadece! Marina kalkıp tuvalete gidiyor, o da arkasından...

Bir kahkaha atmıştı Michel.

—Buna gülüyor musunuz?

Şaşırmış bir hali vardı Simone'un.

—Bu arada yanlarındaki erkekler hiç kımıldamıyorlar; her ikisi de bütün kibarlıklarıyla kendi masalarında kalıyor: Hanımların tuvaletten dönüşünü bekliyorlar, tatlı değil mi? Uzatmayalım, sizin dilber sırtında Marina'nın kürküyle dönüyor, hasarı örtmek için o çareyi bulmuşlar. Ve her ikisi de hiçbir şey olmamış gibi yerlerine oturuyorlar. O akşamdan sonra uzun bir süre birlikte dolaştılar. Prenses, her zamankinden çok daha prenses.. ama her zamanki gibi ağzı bozuk, küfürbaz.. Ne kadın yarabbi! Bana daima biraz korku vermiştir ama o ne eda, ne güzel bir pervasızlıktır! Ben şahsen Marina'yı ötekine tercih ederim..

—Evet...

Büyük çiçekli halının üzerinde bir gidip bir geliyordu Michel.

—Peki ya Stanislas?

—Stanislas, uşak rolünde. İmparator fiziğiyle uşak edası bir hayli gülünç oluyor tabii.. Taşlar kadar mutsuz, papa kadar kibirli. Koleksiyonunun en güzel parçasıyla haşır neşir sözün kısası. Viski alın Michel, iyi gelir size.

—Alırım ama sizin de içmeniz şartıyla.. Evet evet Simone, bana eşlik etmiş olmak için alın bir yudum.

Michel, bir eli cebinde, bir elinde bardağı, yüzünde o hareketsiz gülümseyişi, ayağa kalkmış Simone'a bakıyordu şimdi.

—Simone, dedi sonunda, beni bir parça sevemez miydiniz? Belki ikimiz için de iyi olurdu bu, ne derdiniz ha? Siz de ben de, bir vakitler epeyce düşündük bunu, hatta üzerinde bir hayli konuştuk da.

Gelip yanına oturmuştu Simone'un; ve Simone, ellerini, onun ellerine bıraktı:

—Akılsızca bir iş olmaz herhalde, dedi.

IV

Şarkıların basılıp yayılması işini gayet tabii Simone de Bressac yüklendi. Salabert'le girişilen pazarlıktan Michel'in Yazarlar Birliği'ne kaydolmasına kadar her şeyi o ele almıştı. Birliğe kaydolmadan, eserlerinizin tiyatro ve radyolarda çalınışından ve plak haline getirilişinden telif hakkı alamıyordunuz. Uykularını kaçıran bütün bu işlerin Simone tarafından büyük bir rahatlıkla halledildiğini görmek, müthiş şaşırtmıştı Gaston'u. Gerçekten de son derece çabuk ve kolayca yoluna girmişti her şey: Simone başlangıç olarak, Casino de Paris revüsüne üç şarkı plase etti ve bu şarkılar, Michel Vigaud ismini hemen tanıtmadılarsa da, besteciliğe devam edebilecek kadar kazanç sağladılar. "Dans toute la ville il n'y a qu'une femme" hemen her yerde söylenip çalınıyor, hatta radyo "spot"larında bile kullanılıyordu ki, korkunç bir başarıydı bu!

Michel, Simone'la olan ilişkilerinde gerçekten kusursuzdu. Onun bu derece dikkatli, nazik ve iyilik dolu olabileceğini aklından geçirmemişti Simone; ve Michel'i tanımasa, kendisine âşık olduğunu sanabilirdi rahatça. Tabii aşk oyunu kesinlikle söz konusu değildi: Bir anlaşma imzalamışlardı aralarında ve Michel, bu anlaşma gereğince kendi payına düşeni yapıyordu, o kadar. Önceden belirlenmiş çerçeveyi aşmaya yeltendiği anda, Michel'in kendisine allahaısmarladık diyeceğini gayet iyi biliyordu Simone; ve bilerek davranıyordu. Michel'de bu kusursuz davranıştan gayrı bir his uyandırmanın imkânsızlığı ve hiç ama hiçbir zaman aşamayacağından emin olduğu bu sınırlar karşısında zaman zaman bunalım geçirmiyor değildi tabii. Allahtan sık sık gelmiyordu bu bunalımlar, bitkin olduğu anlarda yakalıyordu onu. Herkesin umutsuzluk anları olur: Hele modaevinde, patronla müşteri kaprisleri arasında sıkışıp kaldığınız vakitler. Öyle günler oluyordu ki yorgun ve ihtiyarlamış, üstelik de cesaretsiz hissediyordu kendini. O za-

man güzelce bir ağlıyor ve patronu Viard'ın telefonlarını umursamaksızın bütün gün boyunca yatakta kalıyordu Simone. Eski hizmetçisinin özen dolu şefkatine sığınıyordu evet: Yüzü bol kremle kaplı, elinin altında bir polis romanı, yatakta yiyordu yemeklerini.

Yalnız bu umutsuzluk anlarında, Michel'i bir canavar olarak gözlerinin önüne getirmekten de uzak değildi: Basit, öyle pek ahım şahım olmayan ama hakiki bir sevgiliyi, bütün kusursuzluğuna rağmen Michel'e tercih etmeye hazırdı böyle zamanlarda. Ama çabuk toparlıyordu kendini ve onu dinlenmiş, gözlerinin içi gülerek gelir gören Michel, o bunalımları aklından bile geçiremezdi tabii. Tamamen kendine güvenli; kaderinden, Michel'den ve yeni elbisesinden alabildiğine memnun görünüyordu her seferinde.

Onu memnun etmiş olmak için, rağbet gören lokantalara, prömiyerlere, galalara birlikte giderdi Michel. Simone mesleği gereği gitmek zorundaydı böyle yerlere: Öteki modaevlerinin kreasyonlarını görmesi, Viard'ın son kreasyonlarını da göstermesi şarttı (hangi elbise olursa olsun, bütün mankenlerden çok daha iyi taşırdı). Michel'le çıkınca kendine olan güveni daha da artıyor, büyük bir rahatlık duyuyordu. Ama Michel'in bunu sadece kendisine hizmette bulunmuş olmak için yaptığını bildiğinden, durumu zorlamazdı. Michel'in bu çıkışlarda Elisabeth'le karşılaşmaktan korktuğunu da sezmişti çünkü. Oysa bu karşılaşma, kaçınılmaz bir şeydi. Nitekim, büyükelçiliklerden birindeki bir resepsiyonda karşılaştılar.

Şampanya kadehi yüklü tepsiler taşıyan uşaklar ve salondan salona geçen insan kalabalığı arasında, onu birden gördü Michel. Elisabeth'ti evet; monokllü, göğsünde yabancı bir devletin madalyaları parlayan, ak saçlı uzun boylu bir centilmenle konuşmaktaydı. Sağında kırmızı üniformaları içinde bir asker, solunda da soluk ve ince bir adam vardı. Pervasızca ve çılgınca güzeldi: Halkalar halinde taranmış saçlarının üzerinde bir Kazak bonesi, modaya uygun

dört köşe ve geniş omuzlarının üzerinde bir samur manto. İliklerle düğmeler arasında sırmalı şerit çaprazlı siyah yün elbisesinin büzgülü geniş kolları, vücudunu sımsıkı saran korsajı, geniş ve kısa eteği görülüyordu samurun altında. Çorapları akıl almayacak kadar inceydi; altın ve mercan işlemeli siyah kadifeden, üzeri kapalı küçücük harika iskarpinler vardı ayaklarında.

Elisabeth'in orada olduğunu, Michel'in birdenbire sararmasından anladı Simone; ve anladığında gerilemeye vakit kalmamıştı. Gözlerini onlara doğu çevirdi Elisabeth: Gümüş pullu bir düzgünün büsbütün irileştirdiği kocaman ve korkunç bir bıkkınlık yüklü gözlerdi bunlar. Soluk ve ince adam da çevirmişti bakışlarını şimdi ve Michel, onun da gözlerini gördü: Elisabeth'in gözlerine dalmış gibi bir duyguya kapıldı birden! Ama sadece bir benzeşimdi bu; çünkü adamın gözleri, bir kış göğü gibi soğuk ve ısırıcıydı.. İlerledi Michel, elini öptü Elisabeth'in. Bir an, hiç gülümsemeden baktı Michel'e, sonra elini Simone'a uzattı ve hemen askere döndü yeniden.

Birdenbire bir baş ağrısı tutmuştu Simone'u, derhal dönmek istedi. Kırmızı halı kaplı merdivenleri indiler. Aşağıdaki geniş hol, bomboştu: Gelmiş olan gelmişti ve giden hiç kimse yoktu henüz. Pardösüsünü aldı Michel. Çıktılar. Elçilik avlusunda Simone'un arabasının yerini gösterecek olan kapıcı, önlerindeydi.

Konuşmuyorlardı. Islak asfaltta kayar gibi ilerliyordu araba. Sileceğin metronomu, zamanı, siyah saniyeler halinde parçalanmaktaydı.

—Sizi evinize kadar götürmeyecek olursam beni bağışlarsınız herhalde, dedi Simone nihayet. Concorde Meydanı'nda bıraksam?

—Olur..

Concorde Meydanı'nda indi. Sadece vedalaştılar.

Bir an önce kapanıp doyasıya ağlamak istiyordu Simone, koşarak çıktı evine. Soyunmadan yatağın üzerine bırak-

tı kendini, şapkasını bile atmamıştı başından. Yüksek sesle hıçkırmaya koyuldu. Ne kadar çirkin, yaşlı ve zevksizce giyinmişti yarabbi!.. Ve Michel o çirkin yaratığın karşısında kendini tutmayı bile denememişti. Hayatında hiç bu derece perişan görmemişti Michel'i Simone! Bir sevişmeyi kapayan coşkunluk anlarında bile bu derece renk verdiğini görmemişti hiç! Ah o kadın yarabbi, o kadın!..

Michel, alnını pencerenin camına dayamış, Paris'e bakıyordu. Simsiyah bir yağmur. Görecek bir şey yok aslında, ama Paris orada. Her şey bitmiş mi sayılıyordu artık onun için? Kopkoyu, karanlık ve derin bir sıkıntı bürümüştü içini. Anladı hiçbir vakit üstesinden gelemeyeceğini bunun. Neyin? Kaçırdığı, anlamadığı, yanından fark etmeksizin geçip gitmiş olduğu şeyin.. Bu dünyada yaşamaya ve hayatını vermeye değen bir şey de vardır herhalde. İnsan bir hiç için kaybettiğine göre hayatı ve eninde sonunda ölmeye değen şeyi sezememişti bir türlü. Ve şimdi vakti yoktu işte, çok geçmeden ölecekti. Bir tren tarifesinde hareket saatine bakmış gibi, kesinlikle biliyordu öleceğini. Herhangi bir şeye başlamaya değmezdi artık. Kendi tarifesi yanlış değilse vakti kalmamıştı. Oysa bir hiç uğruna rahatça verebilirdi hayatını. Ne matrak şu insanların hali yarabbi!.. Oysa bir zamanlar.. bir zamanlar bir kadının eldivenini almak için aslanların arasına dalanlar vardı. Ya şimdi! Herkes sımsıkı yapışmış kendi pis hayatına, tehlikeye atılmak istemiyor hiç kimse, günah işlemekten korkar gibi tedbirli davranıyorlar. Geçtim hayatını feda etmeyi, bir nezle olmak tehlikesini bile göze alamıyorlar. Boğazına kadar köpekçe bir korkaklığa gömülmüş herkes. Ve siz ölmekten korkmuyorsanız, yapayalnız kaldınız demektir hayatta. Küçücük hayatlarının içine sımsıkı kapanmış bütün bu insanların başına bir alay korkunç şey gelebilir oysa, ve neye uğradıklarını şaşırır kalır inekler! Bir başka gezegene toslayabilir Yeryüzü, ya da tufan olur hani eskiden bir kere olduğu gibi. Côt d'Azur'deki villalarla Tasarruf Sandığı'nın

ne işe yaradığını görürdük o zaman. Kayan kumların üzerine oturmuş on yıl sonrası için projeler yapıyor, bir bardak suda birbirlerini boğazlıyorlar. Burada birden Leclerc'leri hatırlamıştı Michel. Ne yapıyorlardı acaba şimdi? Bir harp söylentisidir dolaşıyor ortalıkta; peki harp olursa ne yapacak bizim Bay Leclerc? On yıl önceden ayarlanmış tatil gezilerini falan dinlemez ki harp. Askere gitmek de matrak olurdu hani! Sözgelişi matrak, aslında hiç de matrak olmazdı herhalde: Elinde tüfek, kafasında miğfer, Maginot hattının gerisinde göremiyordu bir türlü kendini. Ne sıkılırdı kim bilir! Budalalığı da caba. Çünkü durum açık seçik belli değil, harbe hazırlanan devletlerin al birini vur ötekine! Alabildiğine sevimsiz birtakım baylar uğruna zırhlı kazamatlarda çürümek, pek hoş bir iş olmasa gerek. Politika bütün bunlar. Politikaya kafa yormakla iyi etmiyor Simone, hatta bazen iyice can sıkıyor. İspanya'daki iç savaşa yardıma koşanlara gıpta ediyordu. Hiçbir ideali yoktu Michel'in, kiralık asker de değildi; böyle bir harbe de ne macera denebilirdi, ne spor. Kapkara bir sıkıntıdan ibaretti bu gelen harp. Herhangi bir inanç, ya da bir sevgili varlık, ya da kendi kendini eğlendirmek uğruna yazı mı tura mı oyanayabilir insan. Belki..

Söylendiğine göre, Stanislas binlerce ve binlerce frank döküyormuş İspanya'daki Cumhuriyetçilere. Elleri dert görmesin! Ama Elisabeth'le uğraşsa çok daha iyi eder. Ne biçim gözlerdi onlar yarabbi, ne korkunç bir bıkkınlıktı o!.. Bayağı ürkütmüştü Michel'i.. Unutulmaz gözler evet, yepyeni.. ve unutulmaz. Oysa uslanmaya karar vermiştim; herkes gibi, geleceğe hazırlıklı olmaya. Önceden görmek, sezmek istiyordum ben de olacakları. Bak şimdi kara gün için başımı sokacak bir yerim var; sağduyu dolu, yatak sofası güzel bir kadınla yaşıyorum; yorucu olmayan ve beni pekâlâ geçindiren bir iş tutmuşum.

Pencereden ayrılıp gitti divana oturdu. Yatağı yapmak gerekiyor şimdi: İğrenç bir iş. «Bir mısra vardı hani, nasıldı

o.. *Que jamais la honte de vivre raisonnable...** Böyle değildi hayır, ama zararı yok; ne demek istediğim belli ya, yeter: Makul bir hayat sürmenin utancı. Şair haklı: Şu anda ben, kendi kendimi şerefsizliğe garketmekteyim. İçlerinde bir tek Simone var, ağırlığınca altın eden. Nasıl da girdiği yerin biçimini alıyor, korkunç bir intibak kabiliyeti var!.. Simone'un, uğrunda kendini tehlikeye atabileceği bir tek şey var mıdır acaba bu dünyada? Bir çocuk sahibi olmak tehlikesini bile göze alamadı! Sinemada ağlamaktan bile aciz: Melodram modasının geçtiğini gayet iyi biliyor, o da öteki-ler gibi uyanık ve şüpheci. Topunu şeytan götürsün!.. Gelişmiş bir duyarlılığı vardır Simone'un evet ve de ince bir zevki. İyilik yapma gösterileriyle süslü sağlam bir bencilliği vardır: Çünkü kendini iyiliksever hissetmek, huzur sağlar adama. Zavallı Simone! Ben Elisabeth'i seviyorsam Simone'un ne suçu var. Ve lafı dolandırmaya lüzum yok: Elisabeth'i seviyorum ben. Tek gözlü de olsa, yüz yaşına da bassa, cüzzama yakalanıp ağzı burnu dökülse de severdim. Elisabeth'i seviyorum evet. Ve pencereyi açıp bağırmak geliyor içimden: "Elisabeth'i seviyorum!" diye. Dışarıdan bakınca yaşadığım sanılır, oysa Elisabeth'i sevmekten başka bir şey yapmadım bütün ömrüm boyunca. Eğer adam olsam, içimden yükselen sesi dinlesem, şimdi çeker giderdim; eskiden yaptığım gibi, gömleklerimi ve giysilerimi burada bırakıp. Ama dinlemeyeceğim içimden yükselen sesi, hayır. Sağ dizimdeki romatizma bayağı acı veriyor, kışın yollarda sürünmenin alemi yok. Hiçbir anlamı yok ki gitmenin. Ve gözlerinden yorgunluk taşan tek kişi Elisabeth değil herhalde. Büyükelçilik'teki aynaya bakınca, kendi kendimi zor tanıdım: Kavrulmuş gitmiş yüzüm benim de, şakaklarım fırlamış, yanaklarım çökmüş. Zayıflığımdan değil haa, özsuyum gidiyor da ondan, hayat gidiyor. Şu kepazeliğe bak: Eskiden gitmeme engel olamazdım, şimdi ise kalmama

* Makul bir hayat sürmenin utancı...

engel olamuyorum bir türlü. Ve kafayı da çekmeyeceğim hayır; yatağımı yapıp uyuyacağım, işte bu kadar.»

V

Léo Roche çok uzun boyluydu; şişman sayılmazdı, ama seçkin terzisinden çıkma elbiselerini iyi dolduruyordu. Omuzları hafifçe çökmüş, saçları hafifçe seyrekleşmişti. Yorgun yüzünde çocukluk çağından kalmış olan tek şey, etli ve taze dudaklarıydı. Her zamanki sert sesiyle:

—Her gün bir öncekinden daha da güzelsiniz, dedi. Şunu bir vazoya koyun Julie..

Julie uzun çiçek kutusunu götürürken Simone'a doğru eğildi.

—Berberden şimdi çıktım Léo, ne olur bozmayın saçlarımı. Hayır Léo, rica ederim! Nasıl olsa birazdan yemeğe gideceğiz.

—Peki, demişti Léo. Yemeğe gideceksek, çabuk olalım.

Simone otuz bir yaşındaydı henüz; ve Léo, iyi giyinen kadınlara bayılırdı: Üzerinde Balenciaga ya da Viard'ın atölyelerinden çıkmış bir tuvalet yoksa, dünyanın en güzel kızı bile beş para etmezdi gözünde; cinsel arzu duyabilmesi için zarafet şarttı. Drouant'da mantosunu çıkardı Simone; ve Léo onu, onaylayan bakışlarla süzerek:

—Viard da her zamanki gibi, bu modeli kendisinin yarattığını söyler durur, dedi. Londra'da size çok iyi gidecek bir deri manto gördüm.

—Sevgili dostum, gayet iyi biliyorsunuz ki üzerinde Viard imzası olmayan hiçbir şeyi giymeye hakkım yok benim.

—Esirlik derler buna. Viard'a söyleyeceğim bunu; zaten sömürüyor sizi hep. Yüzdenizi arttırması gerekli.

—Nerede o günler!.. Şimdi onu bırakın da, uçak işiniz nasıl gitti, anlatın.

—Yürümedi. Güç durumda kaldım. Kız kardeşiniz nasıl?

—Para sıkıntılarını saymazsak iyi. Madeleine'i tanımaz değilsiniz: Cesurdur, şikâyet ettiği görülmemiştir. Jacques'a gelince, gece gündüz çalışır zavallı. Çok tatlı bir yuvaları var. Eğer mülkü satmak zorunda kalırlarsa gerçekten üzüntü duyacağım.

—Ve satmak zorunda kalmasınlar diye de, onlara yardım ediyorsunuz tabii?

—Pek büyük bir yardım değil!.. Sonra düşünün ki söz konusu mülk, aileden kalma; insan kıyamıyor. Jacques dedelerinin barındığı çerçeveden çıkarsa, eminim, perişan olur. Oğlunun da o çerçeve içinde yetişmesini isterim doğrusu.

—Anlıyorum evet. Kendi evinizin damını onarttınız mı?

—Hayır. Onarım için ne istediler bilir misiniz? On bin frank, azizim, tam on bin frank! 1936'dan bu yana işçilerin burnu müthiş büyüdü. Katiyen çalışmıyorlar, lüzum da yok zaten çalışmalarına: İşsizlik tazminatlarına güveniyorlar.

—Tamamen haklısınız. Ama gene de salona yağmur yağmasına göz yummamalısınız, kirişlerin çürümesi daha da pahalıya patlar. Kaldı ki bu meseleyi ben yükleniyorum artık.

—Çok iyisiniz Léo, ama bunu katiyen kabul edemem!

—Size bir çek yazacağım. Doğduğunuz evin bir harabe haline gelmesine izin verecek değilim ya. Oradaki gezimizden en tatlı anılarla dönmüştüm. Fransa'nın en güzel köşelerinden biri olarak kabul ediyorum Dordogne'u. Yandaki ufak çiftliği satın aldınız mı sonunda?

—Evet. Uzun süre hıkmık ettiler tabii, köylülerin ne çarıklı erkânıharp olduğunu bilmez değilsiniz. Ama nihayet imzaladılar. Annem yaşasa da görseydi, bayılırdı o mülke, büyüdüğünü görmekten gerçek bir mutluluk duyardı eminim. Paris'e hiçbir zaman ısınamadı anneciğim! Bir bakıma haklıydı da: İnsanın Paris'te bir konağı olmadıkça rahat edemez; apartman köşelerinde otelde gibi duyar kendini.

—Size şatolar gerekli aslında. Sıra sıra kölelere, uşaklara, sürek avlarına layıksınız siz. Ayrıca da bunların hepsine sahip olacaksınız, söz veriyorum. Size mimarımı gönderirim, çiftlik evini ne yapacağınızı birlikte kararlaştırırsınız. Eski evinize gelince, o sevimli kır evi havasını bozmamak şartıyla, onu da hale yola koymak mümkün olur sanırım. Aa, Bielenki burada!

Yüreği hopladı Simone'un. Ama hayır, Bielenki yalnızdı: Yani Elisabeth'siz. Gelişigüzel bir adam vardı yanında.

—Beni bir an bağışlayın güzelim, Bielenki'yle iki kelime konuşmam gerekiyor.

Léo masadan kalkmıştı bile. Bielenki, her zamankinden daha solgun, elini sıktı Léo'nun. Dalgındı. Ve Léo hemen bir an sonra döndü masaya. Düşünceli bir sesle:

—Bielenki hakkındaki söylentiler doğru olabilir, dedi.

—Ne söylentisi?

—İflas etti diyorlar.

—Karısı yüzündendir!

O kadar heyecanla konuşmuştu ki, Léo şaşkınlık içinde baktı Simone'a:

—Yoksa sana kur mu yaptı Bielenki?

—Delisiniz galiba!

—Öyleyse karısından ne istiyorsunuz? Aldatıyor evet Bielenki'yi; ama bir erkeğin buna katlanacağı kadar da güzel bir kadın.

—Léo! Siz misiniz bu? Ne lirizm yarabbi! Mutlaka yattınız onunla! Eminim evet, eminim ki yattınız!

—Asıl deli sizsiniz Simone! Ne oluyor Allahaşkına benim sevgili Simone'cuğuma? Değiştirmişler onu..

—Yalvarırım uslu durun, herkes bize bakıyor.

—Daha iyi ya!

—Şeytanlığın her türlüsü sizde toplanmış Leo, Elisabeth'i güzel bulmanıza şaşmıyorum artık..

—Yoo Simone, hayatımda bir kez gördüğüm Bayan Bielenki için beni üzecek değilsiniz herhalde! Zaten bugünler-

de derdim başımdan aşkın Simone'cuğum..

—Gerçekten öyle mi?

Şefkatle bakmıştı Léo'ya:

—Boşverelim ötekileri, dedi. İşinizi anlatın bana.

—Anlatacak bir şey yok. Sanırım halledeceğim. Ancak size güvenebiliyorum bakın, size itiraf edebiliyorum ne denli yorgun olduğumu..

—Demek bu derece ciddi bir mesele?

Şimdi gerçekten telaşlanmıştı Simone:

—Sizdeki bu iş yapma tutkusunu katiyen anlamıyorum Léo, dedi. Daima bol paranız oldu sizin, doğarken bol paranız vardı. Sadece hoşunuza giden şeyleri yaparak ailenizin parasını rahatça harcamak dururken, niçin bütün bu kombinezonlara daldığınızı bir türlü anlamıyorum.

—Çünkü iş çevirmek hoşuma gidiyor. Yaratmayı seviyorum ben, spekülasyon dedikleri şeyi. Aslında spekülasyon, siyasi durumun tahmininden başka bir şey değildir. İç ve dış siyasi durumun. Aşırı solcu gazeteleri işte bu yüzden okurum. En iyi, en sağlam bilgi veren gazeteler bunlardır çünkü. Halka zehir saçarlar kabul, ama bizler için son derece yararlıdırlar. Nasıl becerdiklerine aklım ermiyor ama, olayları hemen hemen milimi milimine önceden görüyorlar. Harbe gireceğiz evet, belli oldu artık. Ya Almanlar'la beraber Ruslar'a karşı, ya da Ruslar'la beraber Almanlar'a karşı. Ben şahsen birinci şıkkı tercih ederdim. Ama hangi şık gerçekleşirse gerçekleşsin, uçağa daima ihtiyaç olacaktır.

—Harp söylentilerinin ciddi olduğuna inanıyor musunuz gerçekten kuzum?

—Harp bir kesinlik halini aldı. Bu yıl harbe gireceğimizden emin olduğum kadar başka birtakım şeylerden de emin olmayı arzu ederdim.

—Yarabbi ne korkunç şey!.. Ama hep derdi zavallı babacığım: «Onları başıboş bıraktık, silahlanmalarına göz yumduk..» derdi. «Fransızlar kaygısızdır hep, hep herkese

güvenir aptallar..»

—Ama Almanlar'la dövüşeceğimiz kesin değil ki.

—Değil evet. Aslında en doğrusu, Almanlar'la Ruslar'ı kendi aralarında boğazlaşmaya bırakmak olurdu.

—Altın gibi konuşuyorsunuz sevgilim. Bielenki Bolşeviklerle flört ediyor, kırmızıya oynuyor kayıtsız şartsız. Bence tedbirsizlik ediyor. Hele Ruslar'ın kendisi hakkında ne düşündüğü gün gibi ortadayken.

—Bielenki vatansızın biridir işin ucunda, metektir! Biz Fransızlar bütün dünyaya kucağımızı açık tutarız nedense; sonra da bir sabah uyanırız ki, başucumuzda Halk Cephesi, kapımızda İhtilal beklemektedir.

—Bu akşam hakikaten dolu musunuz kuzum? Atlatamaz mısınız? Güzelliğiniz sürüklüyor beni böyle ısrara. Bu elbise gerçek bir şaheser!

—İmkânsız. Akşam yemeğini birkaç dostla yiyip derhal eve döneceğim. Saat onda yatabilirsem ne mutlu. İnanın ki, sizinle şu öğle yemeğini yiyebilmem için Viard'la söz düellosu yapmam gerekti. Atölyede işten geçilmiyor ve her şeyden de daima olduğu gibi gene ben sorumluyum. Şimdi bunu bırakalım da, bakanla görüşmeniz nasıl geçti onu anlatın bana ne olur..

VI

Simone'la Michel'in birbirlerini böyle iki gün üst üste görmeleri pek sık değildi. Ama Michel telefon edip de yeni şarkısını okumak için akşam gelip gelemeyeceğini sorunca, büyük bir mutluluk duymuştu Simone; sonra da Elisabeth'le bir gün önceki karşılaşmalarını hatırlamış ve Michel'i ertesi gün de görmek için yersizce ısrar etmişti. Aslında doğru değildi bu yaptığı: Leo'ya karşı insafsız davranmış oluyor, Michel'i sıkıya sokmakla tersliğe düşüyordu. Öngün ve dün bir arada olduklarına göre, birbirleri-

ne söyleyecek pek birşeyleri de yoktu. Bütün gün boyunca, Viard'ın bir model hakkındaki düşüncelerini yatıştırmak için: «İşte bu ideal!» diye çığlıklar atar, dikişçi kızları denetler, kumaş ve eşarpları yoklarken, hep bu mesele kurcaladı kafasını Simone'un. Drouant'daki yemekte hakikaten sevimliydi Léo, her zamankinden çok daha az kabaydı bir kere; ikinci olarak da zeki ve her şeyden haberli bir adamla konuşmanın zevki başkaydı. Léo evli olmamış olsa, severek evlenirdi onunla Simone. İşin ucunda, Michel'e kat kat tercih ediyordu Léo'yu, Michel'le sürekli bir endişe içindeydi: Hoşuna gitmemekten korkuyordu Michel'in, bir an sonra ne yapacağını bilmemekten korkuyordu, onu bir daha hiç görememekten, düşüncelerini sezememekten korkuyordu. Hep, hep, hep korkuyordu sözün kısası. Ele gelmez, yakalanmaz, dokunulmaz bir yanı vardı Michel'in; istediği kadar iyi ve kibar davransın, aslında ne kadar ilgisiz olduğunu ve "sağduyu"ya dayanan ilişkilerinin aslında ne kadar pamuk ipliğine bağlı kaldığını unutmasına imkân yoktu Simone'un. Sonra Michel, haddinden fazla yakışıklı bir adamdı; onun yanında çirkin hissediyordu kendini ve bu da ayrıca canını sıkıyordu. Üstelik.. itiraf etmiyordu ama, Michel'den büyüktü. Michel'in karşısında bir aşağılık duygusuna kapılıyordu sözün kısası. Fizik ilişki bakımından da Léo daha uygun düşüyordu ona: Okşayışları daima ölçülüydü Leo'nun, taşkınlığa kaçmadan severdi insanı; Simone'a gerekli olan da buydu. Michel'le sevişirken cennete erişmiş gibi oluyordu gerçi ama, çoğu zaman da Michel viski içmeyi ona tercih etmekteydi. Yalan mı?

Bitkin bir halde döndü evine akşam, bir iki lokma ya attı ya atmadı ağzına, bir banyo alıp robdöşambrıyla yatağa uzandı. Michel'e bu akşam da gel diye tutturması saçma olmuştu evet! Ama Michel içeri süzülüp yatağın yanındaki alçak iskemleye oturduğunda ve elini ellerinin içine alıp iki ufak boynuzlu başını ona doğru uzattığında, acılı bir zevk duymuştu. Mutluluğu andıran bir zevk.

—Soyunayım mı, diye sormuştu alçak sesle.

Başıyla bir evet işareti yaptı Simone.

Geceleyin birden uyandı. Yanında Michel kımıldamıyordu. Fosforlu küçük duvar saati, beşi göstermekteydi. Hiç bu saate kadar alıkoyduğu olmamıştı onu. Tam da Léo'nun döndüğü sıra!

—Uyumuyor musun güzelim, diye fısıldadı Michel.

—Hayır. Saat kaç biliyor musun?

—Kalkayım mı?

Doğrulup oturmuştu bile yatağın içinde.

—Bir parça daha kalabilirdim aslında, dedi.

—Kal.. Saat beş ya da altı olmuş önemi yok artık.

Pencerelerin altından geçen atların ayak seslerini dinlediler sessizlik içinde. Gece bütün koyuluğuyla devam ediyordu.

—Harp olacak Michel, biliyor musun?

—Evet.

—Öyleyse sen de inanıyorsun olacağına?

—Evet.

—Léo olacağından emin, ve Léo aldanmaz. Zavallı Fransa! Zavallı askercikler!

—Ben de dahil miyim o askerciklere ?

—Sen de mi asker olacaksın yoksa?

—Hem de nasıl!

—Basit bir askercik?

—Basitin de basiti.

—Ama geleceğiz haklarından biliyor musun. Yurtlarını ve bayraklarını savunmak için, dövüşmesini de bilir Fransızlar. Léo, Almanlar'a karşı mı yoksa Bolşeviklere karşı mı savaşacağımızın henüz belli olmadığını söylüyor..

—Nasıl olsa «haklarından geleceğimize» göre, bunun ne önemi var!

—Leo, Ruslar'a karşı savaşmamızı tercih ediyor; bense Almanlar'la savaşalım isterdim daha çok. Ya sen?

—Ben.. Benim pek bir tercihim yok bu konuda. Ne için

ve kimin için savaştığını bilmek isterdim o kadar. Çünkü, insan, hayatını bir tek kere verebileceğine göre, hiç olmazsa verdiğine değmeli öyle değil mi?

—Oh Michel! Olamaz böyle bir şey, hayır! İnsan harbin ne demek olduğunu unutuveriyor. Hayatını vermek ha!..

Simone'un sesi ağlamaklıydı şimdi. Birden doğrularak:

—Kaçarsın, dedi. Durup dururken ölüme teslim etmezsin herhalde kendini.

—Karşımdaki bu sulugözlü kadın da kim yarabbi!

Michel onu tatlı tatlı öperek devam etti:

—Ben de sanıyordum ki «nasıl olsa haklarından geleceğiz». Ama daha henüz savaş başlamadı güzelim, ağlamakta acele ediyorsun. Bak kalkıyorum işte; ve inan ki şimdi bu yataktan kalkıp eve gitmek, benim için, savaşa gitmekten çok daha zor.

—Böyle kendimi koyvermem budalalık evet. Davran sevgilim! Léo iki hafta sonra gene gidiyor Paris'ten..

—Tamam! Öyleyse iki hafta sonra yeniden buluşmak üzere. Of amma soğuk dışarısı! Patronun sana sekiz gün için izin vermez mi dersin? Güney'e inerdik? Üç hafta sonra örneğin, ya da bir ay sonra? Güney kıyıları sıcacıktır şimdi.

—Tam da vaktinde söylüyorsun ya bunu! Senin ardından dünyanın öbür ucuna kadar giderim. Gönül avcısı!

—Bak bakalım nasıl ayarlayabilirsen. Ben geceye dalıyorum, iyi uykular güzelim.

—Defileye geleceksin değil mi? Geleceksin. Bir davetiye yollarım sana. Ayrıca telefon da ederim. Öp beni. Şimdi gidebilirsin.

Mutluluk içinde uyudu. Böyleydi Michel'in havası; ama aslında.. birlikte Güney'e inmeyi teklif ettiğine göre, Simone'a düşkün demekti. Leo'yu bahane edip iki hafta ondan uzaklaşmayı da becermişti tabii bu arada. Ama işin ucunda Simone hak verdi Michel'e: İki erkeği aynı zamanda idare edemezdi.

Simone, defileye gelmeyi vaat ettiğini hatırlatmak için Michel'e telefon etti. Léo ilk gün gelmişti (yani basın günü). Ama işadamlarının yerini güzel kadınların aldığı bir gün, Michel'in daha hoşuna giderdi. Üstelik de bu güzel kadınlar, elbiseleri, gazeteci olarak ya da İki Amerika'ya satış ajanı sıfatıyla değil, kendi adlarına görmeye geliyorlardı.

Hole, merdivenlere, salonlara bir balo parfümü sinmişti. Duvarlar boyunca sık sıralar halinde oturmuş olan kadınlar, dansa davet edilmeyi bekler gibiydiler. Bir ipekli bacaklar sergisiydi bu, rahatça seyredebilirdiniz: Üst üste, yan yana, sıkışık, dik, ya da iskemlelerin altında duran bacaklar. Birkaç çift harika bacak çekti dikkatini Michel'in. Bir alay çok güzel kadın vardı. İşi başından aşkındı Simone'un, tam Madam de Bressac havasındaydı gene, uzaktan dostça bir el salladı Michel'e. Yeni koleksiyondan, vücudunu alabildiğine ince gösteren bir elbise giyinmişti. Tam o sırada ilk manken girdi içeri, ve uğultu kesildi.

Birisinin kendisine baktığını hissetti Michel. Gerçekten de bir kadın, mankene neredeyse sırtını çevirmiş, ona bakmaktaydı. Selamladı, ama kararsız bir selamdı bu. Tanıyor muydu acaba, nereden tanıyordu peki? Gülümsüyordu kadın ve işin tuhafı, tanımadığı bir adama gülümseyecek cinsinden bir kadına da benzemiyordu hiç. Takılmıştı Michel; hatırlamaya çalışıyor, çıkaramıyordu bir türlü. Ana kraliçe havalı yaşlı bir kadın vardı yanında kendisine gülümseyen kadının. Böyle durumlarda, hatırlayamamak kadar insanı mutsuz kılan bir şey daha yoktur Allah kahretsin! Bütün bir sınıfı altüst etmek pahasına öbür kıyıya geçti Michel; bir de karşıdan görmek istiyordu o iki hanımı. Simone, önünden geçerken gülümseyerek:

—Rahat durun mösyö, diye fısıldadı ona. Yoksa kümesi birbirine katacaksınız!

Karşıda boş iskemle yoktu, bir pencerenin kalın perdelerine yaslanıp ayakta kaldı Michel. Genç kadın onu gözle-

riyle izlemekteydi. İnce uzun kaşların altında hafifçe şakaklara doğru çekik gözlerdi bunlar. Birkaç lüle saç çıkmıştı şapkasının altından, çok bol bir kürk manto bütün vücudunu tamamen sarmıştı. Ve hemen hiç boyanmamıştı kadın. Bu kadar kadın arasında insan varlığına benzeyen bir tek o vardı. Francine! Haykırmasına ramak kaldı bu ismi. Karşıdaki kadın: «Benim ya tabii, nihayet tanıyabildiniz şükür!» demek ister gibi sallamıştı başını. Demek yanındaki de, Bayan Leclerc'di. İki salon arasındaki kapıda duran satıcı kız, sarışın manken Lulu bir gece elbisesinin geniş eteğini savurarak içeri girerken ilan ediyordu:

—Deniz Yıldızı!..

Yanındaki satıcı kadına bir şeyler fısıldadı Francine, daha çok pazarlığı andıran uzun bir konuşma oldu ve sonunda Francine'in yanındaki iskemle boşaldı. Michel, gene bir alay güzel kadını rahatsız ederek geçti karşıya; ve Bayan Leclerc'in elini öpüp boş iskemleye oturdu.

—Altın Başak.

Lulu perdenin arkasında kaybolurken, esmer uzun boylu bir yeni manken, üzerinde bir plaj elbisesiyle belirmişti. Ve nasıl heyecanlıydı Michel, içi içine sığmaz olmuştu birden:

—Francine..

Francine, sözümona gözleri "Altın Başak"a dikili, konuştu:

—On beş yıl sonra size böyle bir yerde rastlayacağım aklımın ucundan bile geçmezdi.

—Önemi yok Francine, bu bir mucize..

—Niçin o mucizeyi siz yaratmadınız?

—Bilmem ki.. Evli sanıyordum sizi..

—Ne çıkar yani?

Ve Michel'e doğru eğilip ekledi:

—İkinci çocuğumu bekliyorum şu anda. Annem sürükledi beni buraya, aslında halim bir kepazelik.

—Çocuklarınıza şimdiden tapıyorum, dedi Michel aynı

heyecanla. Aynı zamanda kendi çocuklarını sayıyormuş onları..

Önlerinden geçen elbisenin hışırtısını satıcı kadının sesi eşlemişti:

—Maskara!..

Kıpkırmızı kesilmişti Francine. Ve "Maskara" perdenin arkasında kayboldu. Zincirini ardından sürükleyerek bir İskoç zağarı ilerliyordu şimdi boş pistte. Salonun tam ortasına gelince bacağını kaldırdı hayvan; ve inci rengi halının üzerinde, gittikçe genişleyen siyah bir su birikintisi belirdi. Umutsuz bir kadın çığlığı izledi bunu:

—Whisky!..

Whisky tırısa kalkmıştı.

—Çok güzel, dedi Francine. Günüm kaybolmadı diyebilirim.

—"Sınıf mücadelesi" devam ediyor mu?

Ona sevgiyle bakıyordu Michel.

—Karınca kararınca.

Dudaklarını germişti Francine; İngiliz dadısına hep: «*Now, now, don't be naughty!*» dedirten havasına bürünmüştü gene.

—Umarım sizi artık sık sık görebiliriz Bay Vigaud, diyordu Bayan Leclerc bu arada. Gelip bizimle bir akşam yemeği yemek zevkini esirgemeyin bizden. Kocam daima sözünüzü eder.

—Sevinçle gelirdim madam, ama yarın akşam Paris'ten ayrılıyorum.

—Yoksa gene vahşi hayvanların içine mi döneceksiniz?

—Bu sefer hayır madam.

—Evimize daima hoş gelmiş olacağınızı unutmayın katiyen, çocuklarım size nasıl bayılır bilmez değilsiniz. Torunlarımızı da görürsünüz üstelik. André'nin şimdi kocaman bir oğlu var. Artık gitsek iyi olur Francine.

Francine hemen kalkmıştı.

—Allahaısmarladık Michel, dedi.

Düz topuklu ayakkabılarının üzerinde salonu ağır ağır geçişine baktı Francine'in. Gebelikten gelen bir hantallık. Oysa Bayan Leclerc gene eskisi gibi inceydi; arkadan bakınca genç kız diyebilirdiniz. "Küskün Çiçeği"ni ilan ediyordu satıcı kadının sesi ve "Küskün Çiçeği"ni seyre dalmış olan Michel, Simone'un gelip de yanına, Francine'in iskemlesine oturduğunu farketmemişti.

—Madam d'Arbois'yı tanıdığınızı bilmiyordum Michel.

—Kimdir o?

—Kim mi? Biraz önce yanınızda oturan hanım!

—Haa Francine! Genç kızlığından tanırım onu ben. Neydi yeni ismi? D'Arbois mı dediniz? Hiç bilmiyorum..

—Fransa'nın en büyük servetlerinden biri. Saint-Etienne'de sıra sıra fabrikaları var. Milli savunma için çalıştıklarını kesinlikle biliyorum. Léo kendisini Madam d'Arbois'ya tanıştırmamı rica etmişti benden, açıkçası cesaret edemedim: O kadın buz gibi donduruyor beni. Ama çocukluk arkadaşı olduğunuza göre, belki siz...

—Katiyen! Yani demek istiyorum ki, beni de ürkütür Francine her seferinde.

—O halde ısrar etmiyorum. Bu arada iyi bir haberim var size: Viard'la anlaştık, sekiz gün içinde gidebilirim.

—Gitmek mi? Nereye?

Simone neredeyse bir güzel dövecekti onu!

—Birlikte Güney'e inecektik yanılmıyorsam..

—Öyle ya! Ne olur affedin beni!.. Tamam, çok güzel.. Ne vakit gidiyoruz dediniz?

—Sekiz gün sonra dedim. Ama eğer fikir değiştirdiyseniz...

—Katiyen Simone katiyen! Harika bir fikir bu Güney yolculuğu..

—O harika fikrin size ait olduğunu da unutmamanızı dilerim..

—Öyleyse büsbütün harika demektir. Bu elbise de bir harika doğrusu! Bu ilkbahar havası karşısında biraz üşüme

duygusuna kapılıyor aslında insan; ama Prenses Marina'nın dediği gibi: «İnsan yazın kızağa, kışın da üstü açık arabaya binmeli». Gerçi Prenses söylediğini yapan takımından değildir, atasözlerine bayılır o kadar. Gelinliği beklemeden gidecek olursam beni bağışlarsınız herhalde Simone? Sanırım her zamanki gibi bir gelin elbisesiyle son bulacak defile? Koleksiyon, tek kelimeyle bir harikaydı sevgili dostum! Hele iki üç elbise vardı ki, sizin üzerinizde görmediğime hep hayıflanacağım.

—Şu giydiğimi kaç kişi sipariş etti biliyor musunuz. Tam on beş hanım. Ve ihraç edilecekler bunun dışında, sadece Parisli hanımların sayısını söyledim size. Mankenlerin değil, benim üzerimdeki elbise gereklidir onlara hep!

—İlle de randevuevinin sahibiyle yatmak isteyen müşteriler vardır hani..

Gözlerini belirsiz bir noktaya dikmiş ve son derece ciddi bir sesle söylemişti bunu.

—Ne dediğinizin farkında değilsiniz sanırım: Kabalık etmektesiniz Michel!

Rahatça tokatlayabilirdi onu, ne var ki adam tokatlayacak kıratta bir kadın değildi. Ve tiyatro oyuncularını andıran bir durumları vardı burada, sahnede gibiydiler: Gülümsemek gerekiyordu hep.

—Ne olur affedin Simone! Kabalık etmek istediğimden değil bu biliyorsunuz, aklıma eseni söylerim bazen. Durmayın üzerinde. İnsan halıya pisledi diye kedisini döver mi?

—Kedisini dövmez ama sizi seve seve döver inanın!

—Peki öyleyse.. İlk fırsatta yatacağım önünüze, size kendimi teslim edeceğim, ne isterseniz yapın artık. Ve şimdi hoşça kalın güzelim. Sekiz gün sonra görüşmek üzere...

Gerçekten öldürmeli bu adamı, sonra oturmalı yanına bir ömür boyu ağlayıp dövünmeli!

VII

Balkon, denize bakıyordu. Ve durmadan görüntü, renk ve pırıltı değiştiriyordu deniz. Odaları üçüncü kattaydı; Promenade des Anglais'nin uğultusu güçlükle ulaşabiliyordu onlara kadar. Balkonda şezlonglara uzanıp güneş banyosu yapmaktaydılar. Genç ve kararsız bir mart güneşiydi güneş, ufacık bir buluta bile dayanamıyordu işte, önüne bir bulut gerilir gerilmez sinsi bir soğuğa bırakıyordu yerini. Sonra yeniden çıkıyordu ortaya. Ve deniz, bu Allah bilir kaç mumluk ampulun kocaman bir reflektörü halinde, dümdüz ve pırıl pırıl uzanıyordu. Ve güneş görünür görünmez yoğun bir kalabalık kaplıyordu Promenade des Anglais'yi. Açık renk elbiseler ve siyah gözlükler tarafından doldurulmuş beyaz koltukların önünden salınıp geçen başka siyah gözlükler ve açık renk elbiseler kalabalığı..

Simone'la Michel, taze bir şaraptan sarhoş olur gibi güneşten sarhoş, mutlu bir tembellik hali içinde, sadece gökyüzü, deniz ve palmiye denen sözümona ağaçlarla baş başaydılar. Michel küçük bir oyun oynamıştı Simone'a: Yanına sadece bir ceketle flanel pantolonlar almıştı. Böylece Simone'un onu akşamları ve hele geceleri dışarı çıkmaya zorlamayacağından emindi. Onun iyiliğini düşünmüştü aslında: Dinlenmeye ihtiyacı vardı Simone'un, çok uyumaya, muntazam yemeye ve gece yarıları sofra kurup midesine kramp girdirmemeye ihtiyacı vardı. Mavi dalgalara teslim etmişti kendini Simone. Sabah ve öğle yemeği sonraları güneş, kahvaltı, banyo, tırnaklar ve polis romanlarıyla dolu geçiyordu. Öğleden sonra üçe doğru arabaya atlayıp Cannes'a ya da Monte-Carlo'ya gidiyorlardı. Casino'ya dönüp de bakmıyorlardı bile: Kumar oynamak, haddinden fazla enerji vermekti. Akşam yemeklerini odalarında yiyorlardı. Yemekten sonra, artık iyice ıssızlaşan Promenade des Anglais'de bir tur atmaktaydılar (Simone bu gezintilerde daima bir kürk mantoya bürünüyordu). Gazete okumuyor ve tanı-

dıklardan vebadan kaçar gibi kaçıyorlardı.

Ertesi gün hareket etmeye karar vermişlerdi, akşam yemeğindeydiler ve Simone'un birden sinemaya gitme hevesi tuttu. Kahveyle birlikte bir de gazete istedi garsondan, oynayan filmlere bakacaktı.

—Şu Anschluss hikâyesinden de hiçbir şey anlamıyorum, diye söylendi *Le Petit Niçois*'ya göz gezdirirken. «Büyük bir dolandırıcılık.» Hah! Böyle olaylara bayılırım işte. Bu da ne demek!. «Léo Roche tevkif edildi..» Michel! Çıldırıyorum ben.. İmkânı yok olamaz, yanlıştır!

Okuyordu şimdi, gazeteyi tutan elleri titremekteydi. Yanlışlık yoktu hayır. Dosdoğruydu, Léo Roche tevkif edilmişti..

Kalktı Simone ve son derece sakin bir sesle:

—Ben hemen gidiyorum, dedi.

Michel afallamıştı.

—Niye? Elinden bir şey gelmez ki.. Gene o halleder kendi meselesini.

Simone dinlememişti bile, eşyasını bir valize tıkmaya koyulmuştu çoktan.

—Ne yapacaksın peki Paris'te?

—Hiçbir şey bilmiyorum. Ama mutlaka gitmem gerekiyor. Dünyada benden başka kimsesi yok. Karısı uğraşacak değil herhalde. İş ciddileştiği anda terk eder onu...

Açık bir alayla söylemişti son cümleyi.

—Makul ol Simone, hangi sıfatla nereye başvuracaksın?

—Sonuna kadar makulüm merak etme, ne yaptığımı da biliyorum. Telefon et de arabayı hazırlasınlar. Yahut doğrudan doğruya kendin in, daha çabuk olur. Yalvarırım acele et!

Hemen koridora fırladı Michel, Simone kapıyı açarak arkasından bağırdı:

—Hesabı iste! Valizini hazırlayayım mı, sen de geliyor musun benimle?

—Budala, dedi Michel cevap olarak.

Simone indiğinde, araba kapıda beklemekteydi.

—Depoyu ağzına kadar doldurdum. Hadi atla!..

Deniz kıyısınca ilerlediler. Nice'ten çıkar çıkmaz; sokak fenerlerinin rekabetinden kurtulmuş olan ay ışığı; denizin, palmiyelerin (hele geceleyin hiç ağaç denemez bunlara) ve yolun üzerine olanca beyazlığıyla yayılmıştı.

—Önce gidip avukatını göreceğim, dedi Simone nihayet. Bir avukat, ne kadar iyi olursa olsun, ailenin yerini asla tutamaz elbette. Léo'nun ailesi benim, o edepsiz eli bayraklı karısı değil. Utançtan sokağa çıkamıyordur şimdi nazenin!.. Cezaevlerinin düzenini de hiç bilmiyorum, yiyecek giyecek gibi şeyler götürebilir herhalde. Belki de aç kalmıştır zavallı ve üşüyordur, kim bilir..

—Cebinde parası varsa aç kalmaz hayır, hapishanede kantin vardır çünkü. Parası olan rahat eder daima.

—Nereden biliyorsun, sen hapiste yattın mı hiç?

—Yatanları tanıdım.

—Michel, hapishane geliyor mu gözlerinin önüne!..

Sustu. Araba hızla ilerliyordu. Antibes. Cannes.. Vakit geç olmaya başlamıştı yavaş yavaş, yolda arabalar seyrekleşmişti artık:

—Biraz uyumayı denesen güzelim?

—Uyuyacağım evet..

Başını omzuna koydu Michel'in ve Michel eliyle yanağını okşadı: Islaktı yanağı. Zavallı dilber!.. Al sana fedakârlığa susamış bir insan daha, önüne çıkan ilk fırsata yapışan. Kahramanlık işte. Ne denli yersiz bir kahramanlık! Léo Roche uğruna.. Bir silah tüccarı.. tüccarı bile değil.. komisyoncusu.. Köpekbalığı ve dolandırıcı. Ama Simone ile de fedakârlık etmek istediğine göre, diyecek hiçbir şey kalmıyor. Duygu alanını genişletmenin, doruklara uzanmanın zorunluluğunu gayet iyi anlıyordu Michel; ama bunu Simone'dan beklememişti. Sağduyuyla dolu olan Simone, gidip bir çıkmaza saplanmak için, saatte yüz yirmi kilometre yapsını Bu bir yana, Léo Roche'un hediyesi olan Chrysler

enfes bir arabaydı doğrusu. İspanya dönüşü şişman patronun arabasında geçirdiği geceyi düşündü Michel: Şansı vardı ki, o kadar ucuz kurtulmuştu; kaçmayı akıl etmemiş olsa, kim bilir nerede olacaktı şimdi. O hikâyenin ayrıntılarını pek iyi hatırlayamıyordu. Kendi geçmişimiz bile kaçıp kurtuluyor elimizden desene! Tıklım tıklım bir hale geliyor belleğimiz, bütün anılara yer kalmaz oluyor ve birer ikişer kaybetmeye başlıyoruz anılarımızı. Uzun şey hayat. Ama Allahtan ki, her şeyin bir sonu var. Bir de farlarını kısmak nedir bilmeyen şu hayvanlar olmasa!

Hız kesmeden ilerliyordu araba. Michel olağanüstü bir güçle kullanıyordu. Simone uyuyordu hep. Bütün elinden gelen, onu bir an önce Paris'e ulaştırmaktı. İstediği de bu değil miydi Simone'un..

VIII

Bütün felaket her yıl bir ilkbahar olmasında ve bu namussuz baharın, nasıl doyuracağımızı bir türlü kestiremediğimiz bir köpek açlığı getirmesindedir. Hangi kapıyı çalacağımızı şaşırıp oradan oraya dolanmaya başlarız artık. Üzerlerine yeşillik serpili ağaçlar, garip renklere bürünen gökyüzü ve güneş, caba olarak da yeniden hayata dönmenin sevinci ve muzipliği tutan havalar, hepsi el ele verip baştan çıkarmaya girişir insanı. Paris'te mayıs ayı! Şehre birden yerleşen bu korkunç şenliğin her ayrıntısı herkes için ayrı bir vaattir. Ilık sokaklar boyunca gülümseyişini gezdiriyordu Michel. Aklına estiğince yürüyor, sıkılmıyordu; gençliğini yeni baştan kavradığını tekrarlıyordu kendi kendine. Günlerden pazardı. Bir taksi, Orman'ın girişine bırakmıştı onu. Ağaçlardaki kuşları, suyun üzerindeki kuğuları, çimenlerde oynayan çocukları, şoseye sıralanmış arabaları ve kadınları gözleyerek gölün çevresini dolaştı önce. Sonra ağaçlıklı bir yola saptı. Dalların arasından güneşin

kaçamak bakışları uzanmaktaydı. Daha ıssız ve daha sessizdi burası. El ele tutuşmuş bir çift; bir küçük kız çocuk, engebeli toprakta bir türlü yuvarlanmak bilmeyen bir çember elinde; ve bir sıranın üzerinde tek başına bir adam, pardösülü. Michel, hizasına gelmişti adamın ve adam hiç kımıldamadan:

—Michel, demişti.

Bielenki'ydi bu. Ama öylesine zayıf bir Bielenki ki, bir an durup kalmıştı Michel.

—Otur, dedi Stanislas.

Sonra da içi rahat etsin diye ekledi:

—Elisabeth yok artık. Gitti.

Bir buldoğun derisi gibi, derisi sarkmıştı yüzünün. Michel yanına oturdu:

—Gitti mi? Nereye?

—İsveç'e gitti.

—Bir başkasıyla?

—Bir başkasıyla.

—Çok soluk yüzlü sarışın bir adam, gözleri onunkiler gibi?

—O evet. Onun yüzünden öleyazdı biliyor musun..

—Nasıl?

—Çocukları olsun istemişlerdi. O yaşta biraz güçmüş. Ölü doğdu çocuk, kendisini kurtarmak için akla karayı seçtik. Hemen ardından da gittiler.

—Seni iflasa sürüklediği doğru mu?

—İğrenç bir iftira! Saint-Cloud'daki evi sattım evet, ama onsuz ev ne işime yarardı zaten. Çok perişanım dostum, çok perişanım.

—Bu akşam benimle birlikte gelip yemek yer misin?

—Bir başka sefere. Bugün ancak Seine Nehri'ne kadar gidebilirim.

—İkimize de iyi gelir, kalk.

—Düzeleceğim merak etme. Henüz bu sabah gittiği için böyleyim, yara pek taze henüz.

Elleri pişmemiş hamur gibi tombul ve soluktu.

—Nerede oturuyorsun?

—Saint-Cloud'dayım hâlâ. Bir ay sonra bana akşam yemeğine davetlisin, unutma. Bir ay hak tanıyorum kendime, düzelmek ya da hepten gebermek için. Chopin'in Ölüm Marşı'yla mı karşılanırsın, yoksa kusursuz bir sofrayla mı bilemem artık.

Ayağa kalktı:

—Hoşça kal yavrum, dedi. Sana olan bütün dostluğum, bütün sevgim gene eskisi gibidir. Bir ay sonra gelmeyi unutma bana. Durumumu görmek için gel. Tam 25 Haziran akşamı..

İki eliyle sıraya tutunarak kalkmıştı.

—Çok perişanım, dedi yeniden.

Michel'in omzunu okşayıp uzaklaştı. Çemberli küçük kız koşarak geliyordu, çevrilecek yerde devriliyordu çemberi. Bir hanım çıktı ağaçların arasından, küçücük bir erkek çocuğu elinden tutmuş sürüklüyordu, uluyordu çocuk avazı çıktığı kadar. Küçük kız eteğini yayarak Michel'in yanına, sıraya oturdu ve bir süre büyük bir dikkatle seyretti hanımı.

—Bitti Pierrotcuğum, diyordu hanım. Artık acımaz, geçti. Acımaz artık nonoşum, acımaz.

Dizinin biri toz toprak ve kan içinde kalmış olan çocuk topallayarak yürüyor ve uluyordu bir yandan.

—İnsanın annesiyle babası, canınızın yandığına bir türlü inanmak istemez nedense, dedi küçük kız Michel'e. Çocuk düşer de canı yanmaz olur mu! Hele çakılların üzerine kapaklandıysa.

Kalkıp çemberi çevirmeyi denemeye koyuldu yeniden. Michel de kalkmıştı. Dallardan sızan güneşin yerde bıraktığı lekelere basmamak için dikkatle yürüyor, bundan başka hiçbir şey düşünmüyordu. Küçük kız onu geçti; durmadan arkasına dönen ve Michel'in gerisindeki birilerine dostça el işaretleri yapan bir hanımın elinden tutmuştu, omzuna

asmıştı çemberini.

—Önüne bak biraz!

Arkasına bakayım derken Michel'e toslayan küçük kıza söylemişti bunu hanım. Küçük kız, Michel'e arkadaşça bir göz kırpmakla yetindi. Lacivert mantosunun üzerine dökülen iki saç örgüsü vardı kızın ve düzgün siyah çorapları.

Gölün çevresi gene insan ve güneş doluydu. İlkbahar devam ediyordu sözün kısası. Ve Michel korkunç sıkılıyordu. Zavallı Stanislas, birlikte yemeyi kabul etse gerçekten iyi olacaktı; ikisinin de toparlanmasına yardım ederdi biraz alkol. Aslında bugün Michel'e gereken, Marina'yla karşılaşmaktı. Ama Berlin'deydi Marina, bir kart almıştı ondan; yazı, Thuringe'deki malikânesinde geçireceğini bildirmekteydi. Bir tek arkadaşı yoktu akşam beraber olabileceği, ama bir tek arkadaşı yok işte. Simone'un ağzından Léo'dan gayrı laf çıkmıyordu. Hâlâ delikteydi Léo. Ve bir dul kadın havasına bürünmüştü Simone, sevişmeye bile yanaşmıyordu: Herkesin kendine göre bir yas tutması vardır!.. Oysa Amerikan nice boys'larından biri olsa şimdi elinin altında, gidip ne güzel kafayı çekerlerdi. Böyle bir şeyi katiyen teklif edemezsin Gaston Ricquet'ye: Sofrada içer hazret, seçme şaraplar içer daima ve katiyen sarhoş olmaz, korkar sarhoş olmaktan bok varmış gibi. Üstelik de «İş, iş» diye sıkboğaz eder adamı, kafa ütüler. Anlamıyorum derdi nedir, ne ister daha! "Dans toute la ville il n'y qu'une rue" her ikisine de yeterince kazanç sağlıyor pekâlâ; radyolarda, gece kulüplerinde, sokakta hep bizim şarkı söyleniyor. En doğrusu eve dönüp çökmektir başına piyanonun, oğlum Michel yürü. Bu güzel pazar günü kala kala bir tek bu kalıyor işte yapacak. Gidip dünün, önceki günün nefes kokularıyla dolu bir salonda film seyredecek değilsin herhalde. Arı bir hava, hiç kimsenin oturmadığı bir mekân özlemi duydu birden susamış gibi.

Etoile'deydi şimdi. Batmak üzereydi güneş, pembe bir ışığın içinde yüzen Abide nin çevresinde otomobillerin dan-

sı. Meçhul Asker'in mezarı üzerinde sihirli çiçek, mavi ve saydam, kımıldıyor. Champs-Elysées Caddesi, dümdüz ve bir yay gibi gerilmiş, titremektedir. Göğsünün içinde yankılanıyor bu titreyiş. Bir taksiye atladı duraktan. Gıcır gıcır, sapsarı, üstü açık bir araba. Mümkün olduğu kadar çabuk eve dönmek istiyordu.

Bütün storları indirmiş kapıcı kadın: Gündüz, altı pencereden birden güneş vuruyor içeriye ve kadın, koltuklarla divanın rengi atmasın diye çırpınıyor. Ama bu yaptığı da iş değil yani, içerisi buz gibi bak. Doğru mutfağa gitti Michel, büfeden bir şişe porto çıkardı: Küçük bir aperitif belki de iştahını açar kim bilir? Dizi biraz fazla sızlıyor bu akşam, sakın yağmur yağmasın? Elinde kadehle döndü salona, bir yudum içti, biraz dolaştı, kadehi bırakıp perdelerden birini açtı. Gökyüzü beliriverdi birden: Yıldızlarını şimdiden takınmış, geceye hazır bir gökyüzü. Şehri uzun bir süre seyretti Michel. Kimsesi yok bu şehirde. Boş bir şehir bu, onun açısından. Yalnızdı. Kadehini dikip mutfağa yöneldi, şişeyi aldı oradan ve piyanonun yanındaki küçük masanın üzerine bıraktı. Biraz da çalışalım.

İlk sesler, her zamanki gibi derin bir hayranlığa sürüklemişti onu. Öteden beri özlenen ve nihayet kavuşulan dudaklar gibiydi bu sesler. Parmaklarının ucunda "The man I love" canlandı kendiliğinden. Ve kendiliğinden söylemeye koyuldu:

...maybe Tuesday
will be my good news day...

Elisabeth çağından kalma bir türkü. Hangi Elisabeth?. Hangisi olursa olsun, ikisi de kraliçedir. Yeterince dans etmiş miydi onunla? Bu türküyü severdi Elisabeth. Ve "La Jungle'deki piyanist, o içeri girer girmez bu türküye başlardı.

Telefonun kısa çınlayışı titredi bir an odada, sonra inat-

çı ve kabaca bir uzun uzun çalış.

—Anladık, diye haykırdı öfkeyle Michel.

Kalkıp ahizeyi açtı. Bir erkek sesiydi bu:

—Bay Vigaud'yla görüşmek istiyorum.

—Benim..

Birden bir çığlık kopmuştu telefonda:

—Michel! Ben Alfredo!.. Derhal görmek istiyorum seni, ama derhal anlıyor musun!..

—Gökten düşer gibi geliyorsun azizim, dedi Michel karanlıkta gülümseyerek. Hiç değişmemişsin gene!

—Hemen gel buraya, hemen!

—Peki ama nereye? Neredesin?

—Büyükelçiliğe tabii, nereye olacak! Bizim elçilikte maslahatgüzarım ben şimdi. Ve sana tapıyorum Michel, mümkün olduğu kadar çabuk bekliyorum seni!..

—Nerede sizin elçilik? Dışarıda bir yerde buluşsak daha iyi olmaz mı?

—Hep dâhiyane fikirlerin vardır, dâ-hi-ya-ne!.. Öyleyse hemen Fouquet's'te. Arabama atlayıp çıkıyorum yola derhal.

Öpücük sesleriyle kapanmıştı telefon. Ne mizaç yarabbi!.. Gidip ellerini yıkadı Michel, kravat değiştirdi, aynanın önünde oyalandı bir süre: Alfredo'nun kendisini çok yaşlanmış görmesini istemiyordu. Alfredo için değil, kendisine saygısı olduğu için.

Alfredo ise belirli bir şekilde ihtiyarlamıştı. Eskiden de ince yapılı değildi ama şimdi handiyse yağ bağlamış ve Bad K... şehrindeki Alfredo'ya benzemeye yönelmişti. Prenses Marina'nın umutsuzluğa düşüp de Michel yerine dansa davet ettiği Alfredo'ya. Ama kafasındaki küçük dazlak önden görülmüyordu; teninin solukluğuna karşılık, inanılmaz uzun kirpikli gözleri gene güzeldi. Alabildiğine şıktı üstelik; safir kol düğmeli bir ipek gömlek vardı üzerinde; boynuna pahalı bir kravat, göğsüne de Lejyondonör nişanını takmıştı; pırıl pırıldı ayakkabıları. Gözleri kapıda, bara

oturmuştu. Kollarını ardına kadar açıp Michel'i kucaklayarak ve sırtına vurarak:

—Michel, diye haykırdı. Tapıyorum sana! Ve şu anda nasıl mutluyum bilsen!.. Ne içersin? Ah Paris, Paris, Paris!

—Dikkat et azizim, dedi Michel, şivenden Güney Amerikalı olduğun belli oluyor. Korkarım kadınlar hacıağa muamelesi yaparlar sana!

—Evlendiğimi söylemedim sana değil mi? Harika bir karım var! Bir de küçük bir oğlum; ve oğlumun ismi, Michel! Üç yaşında, ama bir görsen ne kadar güzel. Yarın öğle yemeğine bana geleceksin, peşin pazarlık. Tabii akşam yemeğine de kalabilir, istediğin zaman elçilikte de yatabilirsin. Bu akşam izinliyim, Ines yolculuktan bitap düştü. Paris gene hep kadın dolu yarabbi! Kapının yanında tek başına oturan şu dilbere bak ne olur. Ne güzellik, ne zarafet değil mi?

—Yemeğe davet edelim mi?

—Sen bir dâhisin! Gerçi yemeğimi yedim ama hiçbir zararı yok. Saatin dokuz olduğundan haberin var mı? Burada yemek veriyorlardır gene herhalde? Garson!

—Buyrun Mösyö Del Rio?

—Gördün mü, dedi Alfredo övünçle. Aslan Victor ismimi unutmamış benim!.. Baksanıza Victor, şu karşıdaki hanım.. bildiğimiz hanımlardan galiba? Bir sorun bakalım, yemeği bizimle birlikte yer mi? Sessizce soracaksınız tabii.

Garson hemen uzaklaştı. Kadın, cevap olarak, tatlı bir gülümseyiş gönderdi bara; ve Alfredo derhal taburesinden indi. Ceketini ilikleyip salonu geçerek, tilki kürküne bürünmüş olan kadının önünde törensel bir edayla eğildi. Nasıl da basitti hayat!.. Ve Paris, yakından bakınca, bütün ayrıntıları içinde nasıl da rahattı!.. Yukarıdan bakınca (yani yedinci katın pencerelerinden) ona baş dönmesi veren, zihnini bulandıran ya da sırları çözen bir rüya gibi aklını açıklığa kavuşturan Paris. Ve insanın yegâne dostları, kim ne derse desin, çocukluk arkadaşlarıdır: Daima bir rahatlık;

yeni arkadaşların, Alfredo'dan çok daha iyi anlaşabileceğiniz kimseler olsa bile hiçbir zaman veremedikleri tatlı bir gevşeme duygusu verirler bize. Alfredo işaret çakıyordu ilerden. Michel tezgâhın üzerine içkilerin parasını bırakıp masaya doğru ilerledi.

IX

Bütün elçilikler gibiydi Elçilik. Binanın bir tarafında asıl elçilik kısmı vardı, öbür tarafında da konsolosluk bölümü. Erkân avlusundan giriliyordu Elçilik'e: Önünüzde iki büklüm uşaklar, büyük bir merdiven, debdebeli kabul salonları, yüksek tavanlar, kalın perdeler, kimisi hakiki XVI. Louis üslubunda mobilyalar, değerli halılar; ziyafetler için bitmek tükenmek bilmeyen bir yemek salonu sonra ve elçinin çalışma odası (o kadar geniş bir oda ki, deri koltuklardan birine oturan ziyaretçi ancak uzaktan görebilir Büyükelçi'yi); birkaç bronz heykel çalışma odasında, masanın arkasındaki duvarda Devlet Başkanı'nın büyük bir portresi ve Büyükelçi'nin karısının bir fotoğrafı masanın üzerinde. Bütün elçiliklerde olduğu gibi. Sonra özel daireler sıralanır tabii: Bir debdebe, konfor, gelişigüzellik, sıradanlık, tutarsızlık karışımıdır bu daireler. Ömrübillâh oturacak değilsiniz ya, geçici bir süre için oturacaksınız; dolayısıyla da maun çalışma masasını sigaranızla yakmışsınız, pek önemi yoktur; ve şu mermer kadın başını kitaplığın üzerine koyuverirsiniz olur biter; kitaplık gereksizmiş burada, ne yapalım yani, önemli olan gösterişli oluşudur. Banyo dairesi hemen yanı başınızdadır elbette ve geniş mi geniştir; ve geniş olduğundan ötürü katiyen ısınmak bilmediğinden, kışın yıkanmasanız da olur. Odalar arasında, ama dört bir tarafta, ne işe yaradığı pek bilinmeyen bir alay koridor, dar ve geniş koridor, basamak ve gömme dolap yer alır.

Ama elçilik binalarında bir de başka bir giriş kapısı bu-

lunur: Konsolosluğun girişi! Kalın kadife perdelere, değerli halılara elveda dersiniz. İki büklüm uşaklar, suratsız kapıcılara bırakır yerlerini burada; güleryüzlü sekreterler, otoriter ve dalgın memur beylere. Duvarlarda kaplama kâğıt falan aramayın boşuna, sadece beyaz badanalıdır. Ve her yerde yazı makinaları ve kâğıtlar, kâğıtlar ve çıplak sıralarda istif olmuş bekleyen zavallı insanlar. Sözün kısası, Elçilik'le Konsolosluk'un aynı binada oluşu, Dışişleri Bakanlığı'yla Emniyet Müdürlüğü'nün aynı çatı altında barınmasına benzer.

Büyükelçi bekârdı, dolayısıyla Alfredo'nun karısına düşüyordu ev sahibeliği. Ve tepeden tırnağa mücevherlerle örtülü, akıl almaz derecede yüksek topuklu ayakkabılar giyen, akıl almaz derecede boyayan yüzünü ve siyah saçlarını alabildiğine karmaşık bir şekilde taratan bu hafif tombul küçücük kadın nasıl da üstesinden geliyordu bu zor işin görmeliydiniz! Bayan Del Rio'dan aynı zamanda birer köle ve can yoldaşı muamelesi gören uşaklarla hizmetçiler, elçilikten çok imareti andıran bu yerde gözle görülür biçimde şişmanlamaktaydılar: Herkes canı istediği kadar içip yiyebiliyordu; hem de "masada" içilip yenen şeylerden. Ayrı gayrı yoktu sözün kısası; ve ayrı gayrı olmadığı için, Madam, Mösyö daha dönmedi diye sıkıldığından sabahın ikisinde zile basıp uyandırabilirdi daima sizi ve kendisine yoldaşlık etmenizi isteyebilirdi; aynı şekilde Mösyö de, beş altı kişiyi birden aşçıbaşıya haber vermek zahmetine katlanmaksızın yemeğe alıkoyabilirdi daima. Nitekim Fransız uşaklarla Fransız hizmetçiler bu türlü bir işe bir türlü alışamadıkları için, hemşerilerden yardımcı tutmak zorunda kalmışlardı efendim.

Inés, büyük bir coşkunlukla karşıladı Michel'i: Alfredo'nun bıkıp usanmadan sözünü ettiği ve yavrularına onun şerefine Michel ismini verdiği çocukluk arkadaşı değil miydi!.. Ne büyük şanstı bu Michel'i nihayet tanımak!.. Güzel siyah gözleri yaş doluydu Inés'in:

—Alfredo'nun sevgili dostu ve benim de sevgili dostum, evinizde sayın kendinizi burada, bizim olan her şey aynı zamanda sizindir bilin..

Öyle müthiş bir inanç ve güvenle söylemişti ki bunları, Michel gerçekten heyecanlanmıştı.

Tam bu sırada, İngiliz dadısının eşliğinde küçük Michel girdi içeri. Ve girer girmez sevinç çığlıkları atarak küçük masa saatinin üzerine saldırıp akreple yelkovanı keyfince çevirdi. Saat elinden kurtarılınca, eline bir kül tablası geçirip çekmecelerden birine seğirtti kaşla göz arasında, tablanın içini bir güzel çekmeceye boşalttı. İnés ancak o zaman yakalayıp dizlerinin üzerine oturtabildi oğlunu. Durmuş halinde bu fırtına, orası burası siyah ve pembelerle renklenen bembeyaz ve tombul, küçücük bir şeydi. Annesi kendisine İspanyolca açıklamalar yaparken, büyük adamlara özgü bir dikkatle süzüyordu Michel'i. Sonra dizini annesinin karnına dayayıp ayağa kalktı, kollarını doladı boynuna ve hırsla öpmeye koyuldu.

—Bizimkinin ürkekliği tuttu, dedi Alfredo. Michel! Gel de günaydın de bakalım büyük Michel'e.

İngiliz dadı, annesinin dizlerinden alıp yere bırakmıştı çocuğu; Michel'e doğru çekiyordu. Çocuk sol elini uzattı, dadı düzeltti hemen:

—Öteki elini.

—Bu bana yeter, dedi Michel, oğlanın sol elini tutarak.

Ve tanışma faslı biter bitmez küçük Michel'i sırtına bindirip odayı dolaştırdı. On dakika sonra odanın altı üstüne gelmişti ve küçük Michel, annesine değil de büyük Michel'e dönmüş, ısrarla haykırıyordu:

—Çiş! Çiş geldi.. Sen yaptır!..

Sonunda gene dadı yaptırdı çişini, ama anlaşılmıştı ki, arkadaştılar..

Sık sık Büyükelçilik'te yatıyordu Michel; kendisine ayrılmış bir odası vardı orada ve odada bir pijamasıyla bir diş fırçası. Zaman zaman da Alfredo, Michel'de yatmış varsayılıyordu. Bunun aslı yoktu tabii; ama İnés, erkeklerin bazen hiç kadınsız bir arada kalmak arzusunu o kadar tabii karşılıyordu ki, Alfredo için, dışarıda geçirdiği geceleri açıklamanın en basit şekli, Michel'de yatmış olmaktı.

Büyükelçi'yle de tanıştı tabii Michel: Soluk tenli, esmer ve pek az konuşan bir adam. Siyah bir bıyığı ve gözlükleri var. Dünya çapında şöhret yapmış büyük bir matematik bilginiymiş; ve Paris'e ülkesinin milli servetlere nasıl değer verdiğini ispat etmek için yollanmış. Elçi'ye tapıyordu Alfredo; ve sosyete hayatının gerekli kıldığı angaryaları mümkün olduğu kadar çekip alıyordu adamcağızın sırtından. Daima gülümseyen yusyuvarlak yüzüyle, Alfredo, bu işler için biçilmiş kaftandı; herkesle iyiydi arası. Ve karısı o kadar güleryüzle ve o kadar bol şampanyayla ağırlıyordu ki konuklarını, Elçilik çok geçmeden basının sevgilisi haline gelmişti. Ekselânsları, kendisine yardımcı seçmesini biliyordu canım.

25 Haziran akşamı Stanislas'ın bir ay öncesinden mukadder kıldığı yemeğe gidebilmek için akla karayı seçti Michel: Onu mutlaka alıkoymak istemişti Alfredo; yemekten sonra Orman'da bir tur atmak vardı birlikte, hava böylesine güzel, böylesine sıcakken ve hazır Inés'in baş ağrısı tutmuşken. Alfredo'nun elinden yakasını kurtarabilmek için esrarengiz bir havaya büründü sonunda; ve bu taktik hemen başarı kazandı:

—Seni gizli işler müdürü seni, diye haykırdı Alfredo. Ben de kendi kendime sorup duruyordum, nerede bunu sevgilileri diye! Benim bildiğim Michel kadınsız olmaz çünkü!..

Saint Cloud'daki evin büyük giriş kapısı önünde indi taksiden. Yeşillik daha koyu, daha sık gibi göründü ona. Ve eve uzanan yolun iki kıyısındaki ağaç sıraları daha yük-

sek, daha amansız. Şurada, solda, üçünün: Elisabeth, o ve Stanislas'ın birlikte akşam yemeği yedikleri dallı köşk duruyor. Pencerelerin kepenkleri sımsıkı kapalı. Sessizlik saltanat sürüyor her yerde. Birden ürperdi Michel: Chopin'in Ölüm Marşı'ndan söz etmişti Stanislas, dalga geçtiğini sanmıştı, sakın ciddi olmasın? Basamakları tırmandı. Kapı, dokunur dokunmaz açılıvermişti: Yuvarlak pırıl pırıl sütunları kucaklayan gri ve mor gölgeleriyle aynı bembeyaz hol. Demirli topukları, siyah beyaz döşeme taşlarının üzerinde çınladı. Karşıdaki kapıya kadar ilerledi, kilitliydi kapı. Gerisingeri dönüp bağırdı:

—Kimse yok mu?

Kesin bir hareketsizlik ve sessizlik. Paniğe kapılan Michel dörder dörder çıktı merdivenleri. Birinci katın sahanlığında yeniden bağırdı:

—Hiç kimse yok mu burada?

Bir kapı açılmıştı nihayet:

—Var, dedi Stanislas. Ummuyordum geleceğini. Gir..

Michel'in mobilya ve koleksiyon parçalarıyla dolu olarak hatırladığı çalışma odası bomboştu. Bu boşluğun büsbütün büyüttüğü salonun ortasında, boyalı kâğıt yapıştırıcılarının kullandığı cinsten, uzun mu uzun, beyaz ahşap bir masa duruyor. Kitaplar, dosyalar, darmadağın mektuplarla yüklü masanın üzeri. Yerde, cilasız parkenin üzerinde de bir alay kitap ve dosya var. Eskiden bu çirkinlik, tabana çivilenmiş bir halının altında gizliydi. Açıkladı Stanislas:

—Otele taşınıyorum. Seni son gördüğümden bu yana geçen zaman içinde, mobilyaları, kitapları.. ve koleksiyonu çıkardım elden.

Gözlerini hep kaçırıyordu Michel'den. Yüzünün derisi gene sarkıktı, ama Orman'daki gibi felaket halde değil. Seven bir gözle bakınca, eski karakterine kavuşmuş denebilirdi.

—İşin tuhafı, diye başladı, evi sattığımdan beri ziller işlemiyor! Mutfaktan yemek gönderilen deliğe seslenip de ça-

ğırıyorum Jules'ü..

Çıktı odadan. Çok geçmeden bağıran sesi geldi:

—Jules! Jules!..

Pencereye yöneldi Michel. Pencerenin önünde bir masa, iki kişilik sofra üzerinde. Yeşillik eskisinden çok daha sık ve yoğun, evet. Evi ve yolları, bir daha bulunmasın ve yeşil bir yüzeyden gayrı bir şey görülmesin diye, tamamen örtmek istermiş gibi.

—Odaya sırtını dönüp dışarıya bakmakla iyi ediyorsun, dedi Stanislas'ın sesi. Bir hayatın kalıntılarını seyretmek üzücü oluyor. Şimdi otur, Jules yemek getirecek. Havyar var.. ve kremalı çilek. Yani sevdiğin şeyleri unutmuş değiliz. Anlat bakalım. Herkes gibi ben de, kırıntı halinde alıyordum haberlerini..

—Anlatmaya hevesim yok. Öğrendiğin kadarı, beş aşağı beş yukarı doğrudur. Yaman herifmiş o Elisabeth'e çocuk yaptıran üstat!

—Öldüreyazdı kızı!.

—Çocuk doğuran bütün kadınlar ölseydi..

—Belki de haklısın evet.. Vaktinde sıvanmış olsak, şimdi Elisabeth'in çocuğu vardı, çocuğun babasına da kul olmuştu Elisabeth..

—Mümkündür.

Elleri ceplerinde, ayaklarını açmış yaylanıyordu Michel.

—Pis herifleriz biz, diyorum sana. Elisabeth, dünyaya gelmiş gelecek en tabii kadındır. Çocukları olması gerekirdi, en tabii şekilde, çoktan.. Çocuk edinmek için kırk yaşını beklememesi gerekirdi.

Salonun ortasında ahmakça duran bir iskemleye gidip oturdu Bielenki:

—Onda dayanılmaz olan yan, tabiilik, diye devam etti. Çocukların büyüleyiciliği vardı onda, hayvanların, ateşin, gökyüzünün büyüleyiciliği. Çocuğun jestlerini bilirsin, nasıl kendiliğinden ve bilinçsiz jestlerdir. Bir şeye ilgi ya da hayranlık duyduğu vakit, Elisabeth'in yüz ifadelerini hatır-

la. "Il n'y a qu'une femme dans tout Paris"..

Öyle bir ifade vardı ki, Stanislas'ın yüzünde, Michel bakışlarını çevirdi.

Jules girmişti içeri, elinde tepsiyle:

—Mösyö her zamanki gibi göz kamaştırıcı, dedi Michel'in elini sıkarken. Bizde ise durum pek iyi değil.

Bir an durduktan sonra ekledi:

—Mösyö Bielenki annesini kaybetti.

Michel'le Stanislas, pencerenin önündeki masaya oturdular. Bir zamanlar olduğu gibi, karşılıklı. Jules havyar sundu Michel'e, Stanislas kadehlere votka doldurdu.

—Serinlettim ama, dedi Jules, Mösyö Michel'in sevdiği gibi buzda soğutamadım. Mösyö Michel bağışlasın bizi, artık buzluğumuz yok.

—Öyle bir perişan halde ki zavallı, dedi Stanislas, Jules çıktığında. Annemi kaybettiğimi söylememiştim sahi, değil mi sana. Hatta Güney'e, onun evine gitmeyi tasarlıyorum ilkin. Canın çekerse çık gel hemen. Harp olmazsa tabii!. Evet, büyük felakete sürüklüyorlar bizi. Bize en uygunsuz düşen zamanı seçecekler, göreceksin, en kötü şartlar içinde harp etmeye zorlayacaklar bizi.

—Niye öyle davransınlar yani, kendi çıkarlarını da baltalar bu davranış?

—Kendi çıkarlarını da baltalar, doğru. Ama Almanya üzerine yatırım yapıyorlar. Almanya'nın onları komünizme karşı koruyacağını sanıyorlar.

Bielenki formuna girmişti şimdi, anlatıyordu durmadan. Michel dikkatli bir merakla dinliyordu onu. Birkaç zamandan beri siyasi karışıklıklara ilgi duyuyor ama bir türlü çıkamıyordu işin içinden. İspanya'daki savaş, bam telinden vurmuştu Michel'i: Hakiki bir savaştı bu; hakiki ölüler, hakiki kahramanlarla; ve öyle Çin'de falan değil, burada, burunlarının dibinde oluyordu.

Yemeğin sonundaydılar. Güneş batmak üzereydi.

—Bir blöften ibaret o, diyordu Stanislas. Rusya'yla an-

laşmak istedikleri yok katiyen, zevahiri kurtarmak için anlaşmaya çabalar gözüküyorlar o kadar. Çığın gittikçe büyüyerek üstümüze doğru geldiğini görüyorum; bir iki bakanın gevezeliğiyle halledilebilir olmaktan çıktı bu mesele. Zarlar çoktan atıldı, ve ortaya sürülen paranın korkunçluğunu akıl almaz. Parkta bir tur atar mıyız akşam basmadan?

Günden geceye geçişin yekpare ışığı kaplamıştı bahçeyi; akşam olduğundan çok, insandaki görme yetisinin azaldığı duygusunu uyandıran bir ışık. Otlar çimen halini almıştı bile, gömülüyordu ayakları. Evin ardından dolanıp garajın önünden geçtiler. Stanislas:

—Ufak arabayı kendime alıkoydum, dedi. Üç arabayı ne yaparım ben artık!.

İç paralayıcı bir huzur havası. Stanislas'ın elini sıkmak istedi Michel, ama utandı:

—Adresimi biliyorsun değil mi, dedi. Rehberde bulursun. Günde yirmi dört saat boşum. Senin için tabii.

Kelimelerin boğazında tıkanıp kaldığını, ağlamak üzere olduğunu fark etti şaşkınlık içinde; Allahtan ortalık iyice kararmıştı.

Eve döndüler. Aşağıdan, Jules'ün pencere önünde gidip geldiği görülüyordu. Mumları ışık saçan bir şamdan yerleştiriyordu masanın üzerine.

—Çıkalım, dedi Stanislas. Kahvesini içmeyecek olursan, resmen ıstırap çeker.

Michel geç vakte kadar kalmadı. Anılarla tıklım tıklım dolu bu sessizlik, fazla geliyordu ona; zehirlenmiş gibi hissediyordu kendini. Küçük arabayla evine kadar götürdü onu Stanislas. Hiç vakit kaybetmeksizin Güney'e ineceğini söylüyordu; ama döner dönmez uğrayacaktı Michel'e. Tabii Michel gelip onun yanında, kırda birkaç zaman dinlenmek isterse başka. Gerçi sıcaktır orası şimdi ama, alabildiğine kuytu bir yerdir, çırılçıplak bile dolaşabilir insan, canı çe-

kerse tabii. Stanislas'ı yukarıya davet etmedi Michel: Bu akşamlık bu kadarı yetiyordu, marmelata dönmüştü sinirleri..

X

Ne yapmış etmiş, Léo Roche'u hapisten çıkarmayı başarmıştı Simone. Bütün herkesi tanıyordu Paris'te, bitip tükenmek bilmeyen bir enerjisi vardı, üstelik hoş kadındı: Mümkün olmayanı mümkün kılmak için belli başlı avantajları toplamış bulunuyordu sözün kısası. Léo'yla uğraşırken bir yandan da koleksiyon için çalışması gerekiyordu, yeni mevsimin başındaydılar. Leo meselesi hal yoluna girer girmez Michel'i düşündü Simone: Uzun süredir aramamıştı oğlanı ve Michel de bu süreyi uzun bulmuş olabilirdi pekâlâ. Acaba Paris'te miydi? Manken Lulu, Fouquet's'te rasladığını söylemişti Michel'e. Lulu'nun zaafı belliydi, Michel kadar yakışıklı bir adam görmemişti ki ömründe. Yakışıklı ve ne giyse yakıştıran bir adam. Rüyalarına giriyordu Michel.

Simone defalarca telefon etmiş, bir türlü yakalayamamıştı Michel'i. Sonunda bir öğle vakti gidip kapıcıdan haber almaya karar verdi. Montmartre uzaktı, hele yol tıkanmalarıyla büsbütün uzak. Ama umurunda değildi Simone'un; Viard'a zamanında yetişmemek durumu çıkarsa yemek yemez, olur biterdi.

Korkunç bir sıcak. Butte yokuşunu hırıldayarak tırmanıyordu araba, kauçuk kokuyordu. Ve bütün bu zahmet, kapıcı kulübesinin üzerinde: "*Hemen geliyorum*" yazılı bir kâğıt bulmak için! Kapıcıların "*hemen*"i de bellidir. Gene de bir süre bekledi Simone. Sonunda canını dişine takıp yedi katı tırmanmaya girişti. Nasıl da düşüncesizdi bu Michel yarabbi, insan gider de asansörsüz bir evde oturur mu hiç. Üstelik bu duvarlardaki pis desenler de caba. Hele hele bir de yukarıda Michel'i bulamayacak olursa, ki bu muhakkak!

Açlığa katlandığına değmez vallahi. Kaldı ki, bir ihtimal daha var: Başka bir kadın olabilir içeride pekâlâ. Michel bu! Gerisingeri dönmeye niyetlendi birden, sonra vazgeçti: Allaha dayanıp vuracaktı kapıya, ne olursa olsundu. Aslında Michel'den başkası söz konusu olsa, en basiti iki satırlık bir mektup yollamaktır. Ama mektupların yarısına, ne yarısı, hiçbirine cevap vermeyen Michel'le bu usul sökmez. Eh, bu durumda habersiz evine gelip rahatsız etmek de suç sayılmaz herhalde. Hele evde bulunmadığı yüzde yüz, muhakkak gibi bir şeyse!..

Yedinci katın hemen sahanlığındaki küçük kapının zilini çalmadan önce uzun zaman bekleyip soluklanmıştı Simone, aynada kendine çekidüzen vermiş, dudağına allık sürmüştü. Ve çalmıştı zili. Bir kere, bir kere daha çaldı. Bu kapalı kapının önünde boşu boşuna beklerken gülünç hissediyordu kendini. Müthiş bir sıcak yansıyordu sahanlık penceresinden, öğle güneşinde kızmış ambarların sıcağı. Yeniden çaldı. Ses yok. İğrenç bir şey bu, iğrenç! Üzücü bir adamdı Michel evet, ne yapıp edip başarıyordu üzücü olmayı. Peki niye gelmişti sanki buraya kadar! Sırf öç almış olmak için, art arda bastı zile ve beklemeden merdivenleri inmeye koyuldu. Tam o sırada açıldı kapı: Saçları darmadağın bir Michel, üzerinde sadece bir pijama pantolonu, uyku akan gözlerini kırpıştırıyordu.

—Çabuk gir, dedi. Hemen yatacağım.

Kasanın şifresini bulmuş bir hırsız kadar mutluydu Simone!

—Öğlenin birine kadar uyunur mu?

—Hiç yatmadım dilberim, üç gün üç gecedir uyumuyorum. Rezilce bir sefahata daldım Allah kahretsin! Tiksiniyorum kendimden, ve uykusuzluktan da ölüyorum.

Çarşafları yerde sürünen yatağa bırakmıştı kendini:

—Nasıl da pis bir sıcak var, dedi. Kimin şerefine giydiğimi bilmiyordum bu pantolonu, senin şerefineymiş! Ama zahmetine değdi.

—Ben de seni yemeğe götürmeye gelmiştim.

—Yemek mi, diye inledi Michel. Bana yemekten söz etme zalim! Sen beni terk edince başıma neler geldiğini görmüyor musun daha.. Umutsuzluğa teslim ediyorum kendimi, içkiye teslim ediyorum.

—Ve tabii kadınlara?

—Ve tabii kadınlara elbette, sen beni bırakıp gittikten sonra..

İşkilli işkilli baktı Simone: Dalga mı geçiyor bu Michel, yoksa ciddi mi?

—Karnım aç değil, ama müthiş susadım.

Uzun bir esneyişle esledi:

—Eğer istersen, burada da bir lokma yiyebilirsin, dedi sonra. Mutfakta bir alay şey var. Bana da buzlu bir limonata yap olur mu? Tamam. Şimdi ben de gidip insan kılığına girebilirim.

Derin oh'lar ve ah'larla kalktı yataktan, banyoya doğruldu. Sofra kurmaya bayılırdı Simone öteden beri; tek başına yiyecek olsa bile. Michel de çıkmak bilmiyordu banyodan! Sofrayı hazırladıktan sonra etrafa bir göz attı Simone: Buraya gelmeyeli handiyse yüz yıl olmuştu!.. Hep onun evinde buluşmaktaydılar çünkü. Oysa burası, gökyüzüne ve Paris damlarına açılan pencereleriyle, hakikaten güzeldi. Bu sefer de çatısından ötürü kıskandı Michel'i: Gerçi kendi dairesi de ciciydi, hem de çok cici, önünde ağaçlar sıralı harika bir eski binada; ama burası başkaydı, neme lazım. Taşınmaya karar verdi Simone. Bu çatı tipinde birşeyler istiyordu, idealdi burası! Arasa neler bulunmaz, yarından tezi yok arayacaktı: Zaten ev gezmek bayıldığı bir işti.

Tertemiz ve taptaze döndü Michel. Ceketinin altı pantolonun içine sokulmuş lacivert bir pijama vardı üzerinde.

—Bu da senin şerefine, dedi. Kendini kaybetmedin ya mutfakta? Zavallı sevgilim, çok kötü ağırlıyorum seni! Peki ama niye beni bekledin sanki, ye kuzum, vakit geç ve ben nasıl olsa yemeyeceğim.

Karşılıklı oturdular sofraya, ikisinde de hafif bir sahtelik vardı. Ama çok geçmeden Léo'nun hikâyesine dalmıştı Simone ve bu konuda bir alay şey vardı anlatacağı! Michel iyice keyiflenmişti: Cherche-Midi Cezaevi'nin Simone tarafından tasviri, avukat ve karşılaştığı öteki "muhterem zevat", onun onlara, onların ona söyledikleri. Hepsi bir ayrı zevkti doğrusu.

—Beni asıl öfkelendiren, adaletsizlik, diyordu Simone. Ortalığı birbirine katmak cesaretini zaten bu öfke verdi bana inan ki!..

Afallamıştı Michel, sordu:

—Yani Léo'nun dolandırıcılık yapmadığını mı söylemek istiyorsun bununla?..

—Yapmaz olur mu canım, pekâlâ yapmış! Ama yalnız o değil ki dolandırıcılık yapan!.. Bütün dünya dolandırıcı; ve bütün dünya elini kolunu sallaya sallaya gezerken, tutup sadece onu içeri tıkıyorlar. Neden?..

—Doğru, dedi Michel.

—Madam Raoul'le birbirimize girdik bu yüzden: Hanımefendinin ağzına bakarsan, bu durumda Léo'yu serbest bırakmak yerine bütün dolandırıcıları yakalayıp hapse atmak lazımmış efendim!..

—Güldürür adamı senin Madam Raoul'ün!

—Aynen böyle dedim ben de yüzüne karşı. Bu türlü bir müsamahasızlığı katiyen anlamıyorum. Bak örneğin ben, Madam Raoul'ün siyasi fikirlerini paylaşmam; ama hoşgörüyle karşılarım, öyle değil mi canım. İnsani ilişkiler her şeyden önemlidir çünkü, dostluk hepten mi anlamını yitirdi yani!.. Hiç istemezdim onunla takışmayı; hem çok iyi bir müşteri, hem iyi bir dosttur. Ama canım sağolsun! Yanlış anlama sakın: Leo'nun bir dolandırıcı olduğunu açıkça söylemedi; ama belli etti ki öyle düşünüyor. Ve Léo aslında bir dolandırıcı, hayır demiyorum ki ben; ama Madam Raoul'ün tavrını da insafsız buluyorum. İnsan biraz anlamaya çalışır. Mesela ben Léo'nun ta beşikten beri, ailesinden do-

layı, ne halt edeceğini şaşıracak kadar para sahibiyken gidip de pis işler çevirmeye kalkışmasını anlamıyorum bir türlü; ama anlamaya çalışıyorum, çünkü insan biraz anlamaya çalışır.

—Sakın Madam Raoul'ü savunduğumu sanma, ama sebepleriniz aynı değil..

—Tabii değil, ama böyle bir katılık karşısında isyan etmemek de elde değil!.. Peki sen Michel, sen niye hiç söz etmiyorsun kendinden?

—Seni dinliyorum. Söyleyecek bir şeyim yok görüyorsun.

—İçtiğini de görüyorum; ve sağlığın bakımından çok kötü bir şey bu, çünkü karaciğerin dayanıksız senin.

—Bende dayanıksız olan, karaciğer değil kafa. İçtiğim vakit, daha iyi anlıyorum her şeyi. Sonra da uyuyorum. Ve uyuduğum vakit de çok daha iyi anlıyorum. Hayatımı, gerçekten değen bir kavgada feda etmek fırsatını galiba bulamayacağım ben.

Simone yeniden işkilli baktı ona: Michel'in kendisiyle dalga geçtiği duygusuna ilk olarak kapılmıyordu.

—Bunu da ben anlamadım, dedi.

—Zarar yok güzelim. Akşam gelecek misin buraya?

—İnan ki bitkinim Michel. Koleksiyon, Viard, müşteriler, satıcılar, Léo, hapishane ve avukat derken tükendim!.. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, şimdi de kız kardeşim çıktı ortaya: Kocasının kendisini aldattığını, dolayısıyla da ayrılacağını söylüyor; ve çiftliğin üzerinde, ödenmesi gereken bir alay ipotek var. Dayanasım kalmadı sözün kısası! Dordogne'a gidip biraz olsun dinleneceğim günleri iple çekiyorum.

—Ne zaman gidiyorsun?

—Bir hafta sonra. En geç 10 Ağustos'ta.

—Beni görmek istersen, nerede bulacağını biliyorsun işte.

—Seni aramamdan zevk duyacağını da ekleyebilirdin.

—Lüzum var mıydı. Biraz daha kal istersen şimdi?..

Esniyordu gene. Simone kalkmış, eldivenlerini giyiyordu.

—Gidiyorum, dedi. Ayaklanma hiç, sana telefon ederim.

XI

Tek başına kalınca hem Paris'e hem kendine sahip olmuştu Michel. Gaston, Alfredo, Stanislas, Simone.. yani onu oradan oraya çekiştiren bütün kim varsa, tatile gitmişti; ve Michel nihayet dinlenmekteydi. Gelgit zamanı sular çekildiğinde denizin kıyısında gibi hissediyordu Paris'te şimdi kendini: Bu sokaklar, bu meydanlar daha bir hafta önce deniz dibiydi! Durmadan dolanıyordu şehirde; Paris'in kokusuna, rengine bulanmaktaydı. Piyanonun başında geçiriyordu geri kalan vaktini: Yeni şarkılar çıkarması gerekiyordu mutlaka. Gaston iyice öfkeli gitmişti tatile, çocuklarının rızkını hiçe saydığı iddiasındaydı Michel'in. Sıhhatini perişan ettiğini ve böylece kendisini çalışamaz hale getirdiğini ileri sürüyordu. Allahtan ki bir sermaye olarak göz önüne alınmak hoşuna gidiyordu Michel'in, yoksa Gaston'u kolundan tuttuğu gibi kapı dışarı ederdi. Gözü doymak bilmiyordu bir türlü ve Michel'i her gördüğünde bir serzeniş yağmuruna tutuyordu. Gaston'a kalsa, lamı cimi yok, bir odaya hapsederdi Michel'i ve durup dinlenmeksizin şarkı bestelemeye mahkûm ederdi.

Şimdi burada olsa da Michel'in geceler boyunca piyanonun başından kalkmadığını görse, zevkten ağzı kulaklarına varırdı Gaston'un. Daima "faydalı" (yani para getiren) bir çalışma değildi bu, ama Michel'e sürekli zevk veren bir çalışmaydı. Bir de cezaydı aynı zamanda: Mary'nin öldüğünü öğrenmişti Michel ve kendi kendini, piyanonun başından kalkmamakla cezalandırıyordu. Aslında bu ölüm, dünya-

nın gidişatında en ufak bir değişiklik meydana getirmedi. Her ölüm gibi acıydı, o kadar. İlk olarak Lilly söz etmişti mektuplarının birinde, haberi Michel'in de aldığından emin olduğu için ayrıntıya girmeden. Peter'in gittikçe güzelleştiğini ve müziğe karşı şaşkınlık verici yetenekler gösterdiğini söylüyordu. Endişelenmişti Michel: Mezardaki Mary'den bile ürküyordu. Boşanmak üzereydiler, hatta yargıcın boşanma kararını vermiş olması bile mümkündü. Şu ya da bu şekilde duldu işte sözün kısası. Şaka gibi! Mary'nin ölmeden önce neler icat etmiş olduğunu Allah bilir ayrıca. Bir de miras meselesi var. Çok geçmez, noter ya da avukattan haber gelir. Arada bu kadar uzaklık olunca ölüme kolayca katlanıyor insan; mesafe, cesedin varlığını ortadan kaldırıyor sanki.

Gaston da ayrı bir ömür: Çalış! Bunca derdin arasında gel de çalış bakalım! İnsan nelerle karşılaşıyor hayatta, ve her geçen gün bir yeni numara getiriyor. İki gün önce gazetede okuduğu bir haber kara kara düşündürmüştü onu: Eski patronunu Marsilya'da büyük çapta bir uyuşturucu madde satışında suçüstü yakalamış ve tevkif etmişler. Hayatta neye dokunduysanız, er geç, dokunduğunuz şeyin bir yankısı gibi dönüp geliyor size: Mary.. sonra uyuşturucu, sonra da uyuşturucu Mary!..

Bütün bunlara rağmen, tutacağından emin olduğu bir dizi şarkı bestelemişti Michel. "Hile"sini bulmuştu işin artık, mümkün olduğu kadar az çalışmayla, mümkün olduğu kadar çok eser üretebiliyordu. Bu da bütün öteki işler gibi bir işti.

Alfredo kartpostallar yazıyor, fotoğraflar yolluyordu. Ama ne fotoğraflar! Birinde küçük Michel plajda, kafasında kocaman bir şapka ve çırılçıplak; birinde Inés, her zamanki simsiyah saçlarıyla bir transatlantik güvertesinde; bir üçüncüsünde mayolu Alfredo, sırtında küçük Michel ve çevresinde Michel'in tanımadığı bir alay mayolu adam.. ve fotoğrafın arkasında Alfredo'nun coşkun cümleleri ve o bir

alay adamın okunmaz imzaları yer alıyordu.

Uzun mektuplar geliyordu Simone'dan. Yazmaktan daima hoşlanmıştı zaten ve şimdi orada tek başına kalınca döktürüyordu artık: Gurubun güzelliğini, ormanda yaptığı gezintileri ve satın aldığı çiftlikteki işleri anlatıyordu. Çalışmaları denetlemek üzere sabah altıda kalkıyor, sonra da yeni kurduğu bahçeye tohum almak için şehre iniyormuş. Rahat duramaz bu kadın, ne enerji yarabbi! Léo tamamen sıyrılmış artık, mesele altı aya kalmaz unutulurmuş, hele bir alay derdin insanların başına çöreklendiği şu günlerde. Ve burada birden bir acı merak kaplıyordu Simone'u: Michel'i de askere alacaklar mıydı acaba? Harp ihtimali var mıydı? Büyük üzüntü duyduğu için, radyo dinlemeyi ve gazete okumayı yasak etmişti kendi kendine. Ama seferberlik başlamıştı değil mi? Şehirde seferberlik afişleri görmüştü Simone, küçücük bayraklarla süslü korkunç afişler. Ama hükümetin, savaşı önlemek için elinden geleni yapacağı umudundaydı.

Michel de haberlerden kaçınmaktaydı. Özellikle patronun tevkifini okuduktan sonra gazeteleri katiyen eline almaz olmuştu. Ricquetler'in geçimi ona bakıyordu, yalan mı; ve gazeteler de çalışmasına engel oluyordu Michel'in. Savaşmak için ona ihtiyaç duydukları anda, herhalde haber vermekten geri kalmazlardı.

'38 Eylülü'ndeki seferberlikte ona dokunmadılar. Dolayısıyla da Michel, yeryüzü gittikçe hızlanıp uçuruma doğru koşarken, küçük şarkılar bestelemeye devam edebildi. Memnundu kendinden, hatta Gaston'u düşündükçe büsbütün memnun oluyordu: İyi çalışmıştı çünkü; ve Gaston'un dönünce ne diyeceğini merak ediyordu. Şarkıların "tutup tutmadığını" öğrenmek için de bir an önce piyasaya sürmek gerekiyordu şimdi.

İlkin Simone döndü Paris'e. Güneşten iyice yanmış, güzelleşmiş, dinlenmişti. Aslında endişe ve tasayla dolu olduğu halde dinlenmişti evet. Tasa? Tabii ya. Herkesin ağzın-

da bir harp lafıdır gidiyor, yeni koleksiyona başlamayı bile göze alamıyor Viard bu durumda, kadınların elbise falan düşündüğü yok, oysa tam zamanı, mevsimin başındayız öyle değil mi!.. Ne güzel bir mevsim girişi yarabbi! Bütün millet kulaklarını radyoya yapıştırmış, gazeteleri birbirinin elinden kapıyor. Ya bir de Chamberlain çuvallarsa maazallah!.. Ama ne harika adam.. «*Try, try, try!*» demiyor mu, bayılıyorum cesaretine!..

—Sahi mi, diye sordu Michel. O söz de bana dadımı hatırlatıyor, beni oturağa yerleştirirken söylerdi hep.

Korkunç öfkelenmişti Simone:

—Pek az konuşursun ama, dedi, ağzını açtığın zaman da mide bulandırıcı oluyorsun!...

Sadece susmuştu Michel, ama yüzündeki ifade Simone'u susturmaya yetmişti. Ve Simone, kayınbiraderinin de askere alındığını bildirmek için perperişan bir halde telefon ettiğinde (Michel'in de bu habere öfkelenmesini, hiç olmazsa içlenmesini bekliyordu tabii, haksız mı yani!):

—Yaa, demekle yetinmişti. Harpten önce askere alınmak her şeye rağmen daha iyidir.

—Bu kahramanca edadan nefret ediyorum, diye haykırmıştı Simone telefonda. Çocuk sahibi olmadığınız burada meydana çıkıyor. Ben bir kahraman değilim ve yeğenlerimin de öksüz kalmasına tahammülüm yok!

—Saçmalamayın sevgilim, benim de dangalaklığa tahammülüm yok!..

Simone'un hatırladığı kadarıyla, Michel ilk defa olarak kendisine bu tarzda hitap ediyordu. Telefonu yüzüne kapattı.

Simone'un arabasını yeniden Michel'in evinin önünde durur görmemiz için, Münih dönüşünün genel barış atmosferini beklemek gerekecektir. Önce havaalanına, sonra Champs-Elyses'ye koşmuştu Daladier'yi alkışlamak için; ve barış habercisini görür görmez o da herkes gibi taa içinden titremişti; bitkin bir haldeydi heyecandan.

Evdeydi Michel, robdöşambr vardı üzerinde, sakalları uzamıştı.

—Michel, diye haykırarak kendini onun kollarına attı Simone. Seni kaybetmiyorum!.. Harp heyulası gerilemiş bulunuyor!..

Usulca kırmızı divana doğru sürükledi onu Michel:

—*Paris-Soir*'ın kadın haline dönüşmüş şekli, dedi. Gel uzan şuraya ve dinlen biraz.

—Bırak da şapkamı çıkarayım önce!.. Michel!.. Heyecanımdan faydalanıyorsun.

—Elbette!.. Hiçbir şey büyük bir heyecan kadar kamçılayamaz bir kadını.

Ve doğruydu söylediği hınzırın!.. Simone, bu ikinci heyecan dalgasını da atlattıktan sonra, bırakmış olduğu yerden konuşmaya başladı:

—Bütün kadınlar ağlıyordu. Erkeklerin bile dolu doluydu gözleri. Unutulmaz bir andı bu! Koca bir halk barışı kutluyordu, anlıyorsun değil mi!.. Barış.. İşte Fransız dilinin en güzel, en büyük, en doyulmaz kelimesi!.. Peki ama niçin gülüyorsun öyle kıskıs?..

—Biraz önce bana telefon eden bir arkadaşımı hatırladım da. Kendisini askere alacaklar diye gidip midesini yıkatmış aptal, nasıl köpürüyordu bilsen!.. Daladier hazretleri kolunu kaldırıp *Maxim*'s'in önünden geçebilsin diye işkencelere katlanmak.

—Bazı insanlar da vardır ki, yüce duygularla...

Sözünü kesti Michel:

—Yalvarırım Simone, dedi. Yalvarırım başlama.

—Ne demek! Benim duygusal olmadığımı bilirsin pekâlâ. Ama son derece barışsever olduğumu da bilirsin.

—Evet benim dişi Gandi'm, ondan en ufak bir şüphem yok emin olabilirsin. Ama o barışçıları bir elime geçirsem, analarını bir güzel belleyeceğimden de emin ol. Kızma gülüm! Gel öpeyim seni, yoo öyle değil, doğru dürüst uzat dudaklarını.

Simone gittikten sonra Michel de çıkıp postaneye yöneldi ve bir telgraf çekti Stanislas'a: «*Hemen gelebilir miyim*». Ertesi sabah erkenden "acele" bir cevap aldı: «*Sevinçle bekliyorum*».

Şimdi artık Paris'te yapacaklarını bir an önce ayarlaması gerekiyordu. Ve nasıl bir an önce uzaklaşmak istiyordu bu şehirden!.. Her şeyden önce Gaston'a uğramalı: Son iki şarkının aranjmanını ona bırakacaktı, ama ilkin anlaşmaları gerekli. Gaston'a güvenmiyordu çünkü. O meşhur "müzikal fraz"larından birini araya sokuşturup bir çuval inciri berbat edebilir Gaston daima. Çabucak giyindi, dörder dörder indi merdivenleri. En iyisi metroya atlamak, yollar tıkanık olduğundan taksiden çok daha hızlı gider.

Bayan Ricquet açtı kapıyı. Robdöşambr vardı üzerinde; Michel tarafından bu kılıkla görüldüğünden ötürü umutsuzluk çığlıkları atmaya koyuldu. Gaston uyuyordu daha, çocuklar dışarıdaydı, Mathilde çarşıda ve işte bunun için de Georgette bu kılıkta..

—Ben şimdi onu uyandırırım, dedi Michel.

Demeye kalmadan Gaston'un sesi yükseldi:

—Kim o?

Ve yatak odasının kapısında belirdi üstat. Elinde gazete vardı:

—İlahi karıcığım, sen neler saçmalıyorsun! Saatlerdir uyumuyorum ben. Bunca azap dolu günlerden sonra bu mutluluk uyutur mu adamı hiç!..

Ve dünkü *Paris-Soir*'ı Michel'e doğru sallayarak ekledi.

—Barış. Bu kelimeyi çok daha iri harflerle basmaları lazımdı azizim!

—Demek bu yetmiyor, diye kükredi Michel. Gazete değil, afiş bu!.. Ve şu pis barışla kafamı şişirme lütfen, ben çalışmaya geldim.

Afallamıştı Gaston:

—Ne oluyorsun yahu, diye kekeledi.

Yarı çıplak kıyafetinden ötürü mutfağa kaçmış olan Ba-

yan Ricquet işitsin diye haykırdı sonra:

—Georgette!.. Michel çalışmak için gelmiş, bize kahve yap. Gene de söylemeden edemeyeceğim azizim, mutlu bir gün yaşıyoruz: İyilik kötülüğü yerlere sermiş bulunuyor.

—Yeter sayıklayıp durduğunuz hepinizin, diye haykırdı Michel.

Gaston perişan olmuştu, kendisine hakaret edilmiş gibi davranıyordu Michel.

—Bağırma, bağırma, dedi. Derdini anlat.

—Derdim falan yok! Ne demek istediğimi kendim anlıyorum ya, yeter..

Ve hırsla piyanonun üzerine atıldı. Soluğu mutfakta almıştı Gaston:

—Kahveyi çabuk yetiştir, dedi. Nesi var anlayamadım doğrusu. Barışa kavuşmamızdan acı duyuyor sanki. Tamamen çıldırmış. Savaş delisi olup çıkmadı ya bu!

Bayan Ricquet, kahvenin üzerine kaynar su dökerken açıklıyordu:

—Çoluk çocuğu yok da ondan. Alice'i düşünüyorum da ben. Nişanlısını elinden alacaklar diye ağlamaktan gözleri bulanık görüyor zavallı yavrucağın. Aman Michel'i öfkelendirme Gaston, bir on beş yıl daha ortadan kaybolacak olursa halimiz haraptır! Çoluk çocuğunu düşün. Biz hiçbir zaman anlayamayız bu Michel'i, çünkü acayip. Alice dün bana diyordu ki...

—Vakit kaybettirme bana Alice'le şimdi. Kahveyi hemen getirmeye bak!..

Gaston içeri girer girmez:

—Bunu şöyle yapmayı teklif ediyorum, dedi Michel: La-lala, la-lala-la..

—Fena değil.. Tekrarla bakayım.

—La-lala, la-lala-la.. Şimdi sana haber vereyim ki, yarın akşam bir süre için gidiyorum Paris'ten. Yani ince eleyip sık dokuyacak vaktimiz yok.

—Gidiyor musun? Delisin sen, bu sefer hepten delisin!

Tam da şu sırada üstelik! Hem kendini, hem de benimkileri, hepimizi birden perişan etmek istiyorsun herhalde?

—Senin niyetin çalışmak mı, yoksa bana küfretmek mi? Bugün öğleye kadar vaktimiz var; akşamüstü de saat dörtten itibaren. Bir de yarın sabahı hesaba katarsan, yeter sanırım. Şimdi tekrarlıyorum: La-lala-la..

Bayan Ricquet öğleye doğru, üzerinde dantel bluzuyla kapıyı ürkerek tıkırdattığında, ikisi de memnun ve neşeliydiler: Çok iyi çalışmışlardı. Ama Michel öğle yemeğine kalamayacağı için özür diledi.

—Misafir umduğunu değil bulduğunu, diyordu Bayan Ricquet.

Öğle yemeği için henüz eve dönmüş olan Alice'se, alıngan bir sesle ve Michel'e hiç bakmadan:

—Niye ısrar ediyorsun anne canım, diye söyleniyordu. Görmüyor musun Michel'in ısrardan hoşlanmadığını.

Kurtuluncaya kadar akla karayı seçti Michel.

—Peki öyleyse azizim, demişti Gaston. Dörtten itibaren bekliyorum seni.

Michel tek başına yedi yemeğini aslında. Ama Alice haklıydı: Ricquetler'de, barış marış hikâyeleri arasında yemek yemeyi göze alamamıştı. Rirl evde olmuş olsa gene neyse! Ama oğlan akıllıydı, o da dışarıda yiyordu öğle yemeklerini.

XII

Villefranche'ın birkaç kilometre ötesinde, denizi tepeden gören bir noktadaydı Stanislas'ın yeri. Bir ev; ve oldukça dik bir yamaca serili, zeytin ağaçlarıyla süslü kocaman bir bahçe. Evle bahçenin dışında kalan her şey manzaraydı: Gökyüzü gibi uzak deniz, evlerle süslü körfez kıyıları, denize açılan yelkenliler ve başka bir takım yelkenliler ufukta duran. Ucuz kartpostalların renkleriyle donanmıştı ortalık.

Hava alabildiğine güneşli ve güzeldi. Jules'den ve geceleri kendi evinde geçiren aşçı kadından gayri hiç kimseyi görmüyorlardı.

Stanislas, annesinin bıraktığı gibi muhafaza etmişti evi; ve onu, siyah ahşaptan kocaman yataklı, aynalı dolaplı, bir köşede dikiş makinalı, pelüş koltuklu, üzeri mermer yuvarlak masalı bu yaşlı kadın odasında oturur görmek hakikaten şaşırtıyordu insanı. Kırmızı taş döşemeydi odanın zemini; küçük bir yatak altı halısı vardı, bir de yuvarlak masanın altında bir başka halı. Nice'e özgü bu dekora, odanın bir köşesinde sessizce parıldayan ikonalar eklemişti Bayan Bielenki (istediği kadar ihtilalci karısı olsun, papaz kızı değil miydi aynı zamanda). Ve yatağın üzerine, en yukarıdaki bir avuçluk olmak üzere, piramit şeklinde yükselen tombul yastıklar koymuştu. Bu beyaz piramidin altındaki kuştüyü yorgan, bordo satendendi. Tahta bir sandık vardı ayrıca, Bayan Bielenki'nin hatıralarını kilitlediği ve insanda çok uzaklardan gelmiş duygusunu uyandıran bir sandık. Şöminenin üzerinde, Stanislas'ın her yaşta çekilmiş fotoğrafları vardı: Stanislas çıplak bebek, Stanislas öğrenci, Stanislas delikanlı. Başka birtakım fotoğraflarda da donuk bakışlı, yuvarlak sakallı bir adam görülüyordu. Bu fotoğraflardan birinde aynı adam, başına saçaklı bir örtü atıp iskemleye oturmuş bir kadının arkasında ayakta duruyordu; insana korku verecek kadar ince yapılı bir kadındı bu, göğsü kapalı bir korsaj vardı üzerinde ve dizlerinde, elinde bir top tutan küçük bir çocuk: Stanislas, babası ve annesi.

Daima açık kalan pencerelere rağmen hazin bir yaşlı kadın kokusu dalgalanıyordu odada. Okaliptüs, terebentin, küf karışımı hafifçe ekşi bir koku.

Yemek odasında da aynı koku dalgalanıyordu. Ve bütün yemek odaları gibi (masa, avize, büfe) döşenmişti yemek odası. Fazladan bir de tuşları sararmış bir piyano vardı. Yemek odası, güneşten ve rüzgârdan geçilmediği için

hiç kullanılmayan bir taraçaya açılıyordu. Dışarıda yemek istedikleri vakit, bahçede, evin hemen karşısındaki çınar ağacının altındaki masada, Jules'ün kendi zevki için diktiği karanfillerle süslü tarhların arasında yiyorlardı.

Birinci katta yatıyordu Michel, Stanislas'ın odasının üzerindeki odada. İki oda da aynıydı; yalnız Michel'in odasında fazladan bir balkon vardı ve bu balkon büyütüyordu odayı, havadar ve ışıklı kılıyordu. İki oda daha vardı Michel'in katında, ikisi de boş. Odaların birinde tıklım tıklım kitap dolu (hemen hepsi de sosyoloji ve felsefe kitapları) bir kitaplıkla yeşil çuhası lime lime olmuş ve mürekkep lekeleriyle dolmuş eski bir ceviz çalışma masası vardı; bir de (yırtık) ipek kaplı bir salıncaklı iskemle. İkinci oda ise, sadece kitap sandıkları, eski denk ve valizler, tozlu, sararmış gazete ve dergi yığınlarıyla doluydu.

Stanislas'ın Saint-Cloud'dan gönderilmiş olan eşyası, geniş bir hangarda yığılı bekliyordu. Aynı hangarda, odun ve kömür yığınlarının yanı sıra, Stanislas'ın arabası da yer almaktaydı. Aslında o küçücük pırıl pırıl araba, yersiz kaçıyordu o hangarda; beyaz flanel pantolonları, beyaz süet ayakkabıları, kusursuz ceketleri, ufak desenli papyon kravatlarıyla Stanislas böyle bir evde nasıl yersiz kaçıyorsa.

İnsanı ancak gerektiği kadar ısıtan güneşin altında ve ancak uzaktan görülebilen denizin karşısında Michel, alabildiğine rahattı şimdi. Sessiz bir Stanislas'ın yanında ve kesin bir yalnızlığın ortasında, nihayet soluk alıyordu Michel. Ama bu rahatlığa ermeden önce, iyice bir boşalması gerekmişti: Kendisini karşılamak için Nice garına gelmiş olan Bielenki'nin arabasına biner binmez, dökmeye koyulmuştu içini. Ne denize dönüp bakmıştı, ne masmavi gökyüzüne, ne de palmiyelere; oysa yazı andıran şahane bir sonbahar hüküm sürüyordu etrafta. Ama umurunda değildi Michel'in; konuşuyordu o. Ne konuda konuştuğunu açıklamak zahmetine katlanmadan konuşuyordu. Stanislas gene de izler gibiydi onu:

—Herkes neredeyse donuna edecek, diyordu Michel. Ve bu dağları bekleyen korkunun adına da, barışçılık diyorlar. Tehlikeyle burun buruna geldikleri andan beri, terlerinden bile korku çıkıyor! Peki ama nedendir hayata böyle sımsıkı bağlanışları, söyleyebilir misin bana?

—Belki de mutlu olduklarından. Ve belki de sen mutlu değilsin.

Denizi gören yeni yoldan gitmekteydiler.

—Mutsuz değilim ki ben. Ve eğer mutlu olmak söz konusuysa, herkes kadar ben de hayata bağlıyım.

—Yani mutlu değilsin!

—Mutsuz da değilim, diyorum sana! Herhangi birinden mutsuz değilim. Bir alay çılgının arasında tek akıllı benmişim duygusuna kapılıyordum! İşte bunun için geldim sana zaten; çünkü sen bu türlü bir köpekliğin suç ortağı olamazsın!..

—Köpeklikten kastın ne? Hangi açıdan köpeklik?

Tıpkı arabayı sürer gibi, yavaş yavaş konuşuyordu Stanislas. Birden öfkelendi Michel:

—Estetik açıdan, dedi.

—O da olabilir, dedi Stanislas sakin bir sesle. Güzelle rasyonel, sık sık iç içe girmiştir zaten. Örneğin mimarlık sanatında bir şey, rasyonel olduğu için, rasyonel oldukça güzeldir. Ve senin deyiminle, onların köpeklikleri, rasyonel olmadığı için büsbütün çirkinleşiyor. Tek başına değilsin küçüğüm, meraklanma. Ama öte yandan hastalık da, bilimin tasvir etmiş olduğu yoldan yavaş yavaş ilerlemekte.

—Ne bilimi kuzum? Geç şu bilimi bir kalem ne olur!.. Bana asıl tiksinti veren ikiyüzlülükleri, anlıyor musun. Taa uzaktan alıyorsun kokusunu pisliklerinin!. Ve nasıl da rahatça anlaşıyorlar bir görsen!.. İşte bunun için geldim buraya, senin yanına.

—İyi ettin yavrucuğum, çok iyi ettin hem de.. Anacığımın eski piyanosunu akort ettiririz hemen, çünkü radyom yok..

—Daha iyi! Şimdi izin ver biraz daha küfredeyim, sonra bu konuyu bir daha açmayacağım. Alfredo'yu hatırlıyorsun elbette? Şimdiki durumunu da biliyorsun? Tamam. Dün sabah Biarritz'den döndü Alfredo; ve bütün öğle yemeği boyunca, İngiliz ve Fransızlar sayesinde insanlığın attığı ileri adımları övdü bana: Her türlü çatışmanın dostça halledilebileceği artık ispatlanmış ve bundan böyle harp diye bir şey olmazmış artık!.. Alfredo'nun diplomat olduğunu unutuyor değilim, hayır, ama insanlığın ileri adımlarından söz açmanın hiç mi hiç sırası olmadığını da biliyorum Allah kahretsin! Ve bir diplomat için kötü bir puan bu. Ama sen diyeceksin ki yemekte yalnız mıydınız? Değildik hayır, trenden iner inmez bir orospu takmış peşine, tutup yemeğe getirmiş; orası kendi bileceği iş; benim bildiğim bir şey varsa, bu cins hanımların nedense pek vatansever olduğudur, neyse. Ama gene biliyorum ki, yanımızda o orospu olmasa da Alfredo gene aynı şeyleri zırvalardı azizim! Sonra tutup beni Elçilik'e götürdü, zaten Alfredo'ya yakalanmayagör, yirmi dört saat kurtulamazsın elinden. Büyükelçi çıkmaz mı karşıma! Suratımda kim bilir ne biçim bir ifade vardı ki, zavallı adam: «Bu yıl tatile gitmediniz mi yoksa Bay Vigaud?» dedi. «Hazır tehlike uzaklaşmışken bir yerlere gidip dinlenin.» Dünyayı iplememek diye buna derler, yalan mı? Gerçekten böyle düşünüp düşünmediğini sordum o zaman ve derhal gevelemeye başladı. Ne dedi bilir misin? «Satranç oyuncusu bir dizi hamle ayarlar,» dedi. «Ama karşıdaki oyuncu belki daha da uzağı görmektedir kim bilir. Hele asıl parti, oynar görünenler arasında değil de perde arkasındaki oyuncular tarafından oynanmaktaysa.» Sonra da resmi bir havaya büründü birden ve ekledi: «Kıtalar arası bir harp koptuğunda, Güney Amerika kendini savunmasını bilecektir.» Alfredo apışıp kaldı azizim. İtiraf edeyim ki, Elçi'nin lafı nereye getirmek istediğini pek kavrayamadım; ama anladığım kadarıyla, söylediği şey hiç de ahmakça bir şey değildi. Yani insanlar, kendi hayatları doğrudan

doğruya tehlikede olmayınca, akıllarını kullanabiliyorlar pekâlâ. Alfredo için söylemiyorum bunu; çünkü o, hayatı tehlikede olsun olmasın alıktır ve alık kalacaktır. Benim asıl demek istediğim, insanların ikiyüzlü, kalleş, namussuz oldukları.

İçini boşaltıyordu Michel, evet. Yol boyunca konuştuğu gibi bahçedeki gezinti sırasında da konuştu, yemek süresince de, hatta yukarıda yatmadan önce bile.

Evet evet, yataktaydı; Stanislas çıkmak üzereydi odadan:

—Az kaldı unutuyordum, diye haykırdı Michel. Artık dul bir adam olduğumu söylemedim sana. Merhum karım, bana ömür boyu her ay yüz dolarlık bir gelir bırakmış. Vasiyetnamesinde, metrdotelle Madam Dullin arasında yer almak şerefine nail olmuşum. Yani her ay üç bin frankım cebimde demektir. Ama dur, dahası var: Asıl hatırı sayılır mirası, inek. Allah rahmet eylesin, bizim Peter'a bırakmış.

—Peter kim? Âşığı falan mı?

—Peter, Lilly'nin oğlu. Benden olduğunu sanırdı hep. Ve Lilly evli. Kocası ne der bu işe, gözünün önüne geliyor mu?

—Hiçbir açıklama yapmadan, sebep göstermeden mi bırakmış mirası?

—Tam tersine! Aynen şöyle diyor: «Sevgili kocam Michel Vigaud'nun, annesine beslediği derin dostluk nedeniyle Peter'e.»

Gel de işin içinden çık bakalım hadi.

İlk on iki saatten sonra duruldu Michel. Hayat her zamanki akıntısına girmişti. Gittikçe biraz daha solgunlaşan güneşte banyo yapıyor, denize giriyor, hemen aşağıdaki köyün balıkçılarıyla ava çıkıyordu. Neşeliydi, tadına doyulmaz bir sevimliliği vardı, nasır tutmuştu elleri ve sofraya oturduğu zaman, Jules'ün hayran bakışları arasında, dört kişilik yemek yiyordu.

Stanislas ise, sadece kumar oynuyordu. Öğle yemeğinden sonra hemen Monte-Carlo'ya iniyor, bazen geceleri de orada kalıyordu. İki kere Michel'den para istemiş ve almıştı. Üçüncüsünde reddetti Michel ve kavga koptu. Öfkeden kıpkırmızı kesilmişti Stanislas, ama Michel geçerli sebepler ileri sürüyordu: Verebileceği para, Stanislas'ın delice oyunu göz önüne alınırsa, devede kulak bile sayılmazdı; eh bu durumda Michel'in bütün ev masraflarını yüklenmesi ve Stanislas'ın da, günlük hayatı aksatmak kaygısından azade olarak oynayıp kaybetmesi akıllıca değil miydi yani? Stanislas önce laf olsun diye homurdandı biraz, ama sonunda sağduyunun sesini dinlemek zorunda kaldı. Ve düzen kuruldu yeniden.

Ama kumarda kazandığı da oluyordu Stanislas'ın. O zaman Michel'i Cannes'a ya da Nice'e birlikte gitmeye zorluyor, bir yığın hiçbir işe yaramaz eşya satın alıyor, Michel gitmediği vakit güceniyor, gittiği vakit de geceyi (ya da geceleri) malum hanımlarla otelde geçirmeye sürüklüyordu onu. Bu çılgınlık gecelerinden birinde soğuk aldı Stanislas: Şubat ayındaydılar, güzel günler daima buz gibi gecelerle kapanıyordu; hainliği üstündeydi Güney'in. Stanislas yatağa serildi, bal gibi ciğer iltihabı olmuştu; günler boyunca pamuk ipliğine bağlı kaldı hayatı. Michel'le Jules, umutsuzluğun verdiği bir inatla nöbetleşerek başucundan ayrılmadılar. Jules, mösyönün annesinin ruhuna sığınmak amacıyla, ikonaların önünde mum yakıyordu. Sesini çıkarmıyordu Michel: Tutar mı tutar mumların da bir işe yarayacağı. Her şeyin bitmek üzere olduğunu anlayınca, oturup Elisabeth'e mektup yazdı.

Ama Stanislas kefeni yırtmıştı. Kendisine bir ihtiyar kadın havası veren battaniyelere bürünmüş ve dört bir yanı yastıklarla çevrilmiş olarak güneşte kalıyor, kimi zaman uzakta parıldayan denize, kimi zaman da etrafında dört dönen Jules'le Michel'e bakıyordu. Aman nasıl dermansız hissediyordu kendini!.. Günler geçiyor ve Michel'in koluna

girmeden yürüyemiyordu bir türlü; Michel'in kolunda da on adım yürüyebiliyordu ancak.

Yola, yani dış dünyaya kadar dayanaksız gelmeyi başardığı ilk seferinde:

—Şu kadarcık yolu bile yürüyecek kadar güç toplayabileceğim aklımın ucundan geçmezdi, dedi Michel'e.

Tahta perdenin önündeki, kurtlar tarafından kemirile kemirile delik deşik olmuş sıraya çöktü sonra, devam etti:

—Biraz soluk alayım hele. Ölümden korkmamak gerektiğini; çünkü ölümün daima, ne vakit geleceğini bilerek geldiğini söylerken yerden göğe kadar haklıymış Elisabeth! Güvenmek lazım ölüme, evet; ve ancak hoş geldiği vakit geldiğini bilmek lazım.

—Hiç belli etmiyordu ama bir alay şey biliyordu Elisabeth, dedi Michel.

—Bir alay şey biliyordu evet. Öldüğümü fark ediyor ve ölümü istiyordum. İntihar edenler gibi değil hayır: İntihar iradeyle olur çünkü, yaşama içgüdüsünü yenmek gerekir. Oysa ben acı çekiyordum, korkunç derecede yorgundum; ve bu acıyla yorgunluğun sona ermesi umudu, garip bir huzurla dolduruyordu içimi. Elisabeth'in: «Ey ölüm, hançerin nerede?» diyen sesini işitir gibi oluyordum hep.

Hıçkırık tutar gibi olmuştu Stanislas'ı ve birden ağlamaya koyuldu. Dehşete kapılmıştı Michel, ne yapacağını bilemeksizin mendilini çıkarıp yanaklarını silmeye girişti Bielenki'nin. Feci duruma düşmüş ihtiyar bir adam değil de ufacık bir çocuktu sanki karşısındaki.

—Hâlâ çok zayıfım, diyordu Stanislas hıçkırmaya devam ederek. Ağlamama engel olamıyorum bir türlü işte. Michel, ben aldım Elisabeth'i senin elinden; Michel'ciğim, yavrum, oğlum, ben aldım.

—Kendine gel Stanislas, eski bir hikâye bu, kendine gel ne olur.

—Eski bir hikâye değil hayır, değil. Senin mutluluğunu aldım elinden. Hem de senin. Ve seni seviyordu, biliyor-

dum seni sevdiğini! Öylesine namussuzca davrandım ki Michel!.. Tam bir yılan, azgın bir cani gibi davrandım. Ve şaşırıp kalıyordu zavallı yavrucak, ne yapacağını bilemiyordu. New York'ta, sana rastladığında..

—Demek söyledi sana!..

Michel ayağa kalkmış, ellerini ceplerine sokmuştu.

—Her zaman her şeyi söylüyordu bana. Onun güvenini kazanmış olmanın acısını da taşıyorum ben. Güveni de aşan bir şey aslında: Bana anlatmazlık edemiyordu. Bir kere daha kendisini bırakmamı istedi benden. Ve ben gene konuştum, konuştum. Öylesine güzel, öylesine uzun, öylesine mantıklı ve zekice konuştum ki.. söyleyecek hiçbir şey bulamayıp kaldı yanımda.

Michel birkaç adım yürüdü yolda ve hemen döndü:

—İçini döktün ya, artık bu konuyu kapayalım, dedi. Ne senin, ne benim artık Elisabeth.

—Beni affetmeni istiyorum..

Yeniden hıçkırmaya ve ağlamaya koyulmuştu.

—Çocuklaşıyorsun, dedi Michel. Elisabeth yok artık, sen ve ben varız. Ölümün ucundan döndün, bu hale gelmene müsaade etmiyorum. Kalk hadi, eve götüreceğim seni, yatacaksın.

Uslu uslu kalkmıştı Stanislas, Michel koluna girdi, yürüdüler. Elisabeth'e mektup yazdığını söylememişti ona. Ve cevap gelmemişti mektuba, belki de eline geçmemişti kim bilir.

İçeriye girdiklerinde sobaya odun koymaktaydı Jules. Stanislas bir koltuğa oturdu.. yığıldı daha doğrusu: Tükenmiş bir haldeydi.

İskemlenin üzerindeki kazağı sırtına geçirirken:

—Villefranche'a iniyorum, dedi Michel. İyi bir polis romanına ihtiyacım var.

Stanislas oburca yalandı:

—Bana pasta getir, dedi.

—Mösyö Michel, mösyö için porto da getirse fena ol-

maz, diye atılmıştı Jules. Bir tek şişe kalmadı çünkü. Léonie de vanilya istiyor.

—Anlaşıldı, yayan gidemeyeceğiz.

Elleri ceplerinde, yemek odasını geçip taraçanın basamaklarını hızla indi.

—Gençlik işte, demişti Jules arkasından bakarak.

Sonra Stanislas'a dönüp otoriter bir sesle ekledi:

—Mösyö uzansa iyi eder. Mösyö Michel geldiğinde çayınızı burada içersiniz.

Yatağa girer girmez uyudu Stanislas. Michel döndüğünde, gideli hemen bir dakika olmuş gibi geldi ona.

—Pasta getirdin mi?

—Acı bir pasta getirdim sana!

Elindeki gazeteyi yatağın üzerine yaymıştı: *«Almanlar Prag'a girdi! Hitler, Hradschin'de..»*

Yatağın içine bağdaş kurup oturdu Stanislas. Bir anda eski canlılığına kavuşmuş; gözleri, Muhteşem Stanislas'a özgü o soğuk ve otoriter ifadeye bürünmüştü hemen:

—Tamam, dedi. Yolun başlangıcına gelip dayandık işte. Başka gazete yok muydu şehirde? Radyosu olmamak ne korkunç budalalık. Vahşiler gibi yaşıyoruz.

—Harp ne zaman çıkar bu durumda?

—Beni kâhin sanıyorsun galiba? Hasta olmaktan da bıktım usandım!

—Beş saniyede iyileşirsin, merak etme! Çay içiyor muyuz? Jules, çayı getirin.

Kapıya gidip seslendikten sonra yatağın yakınına oturmuştu:

—Çikolatalı ve kahveli ekler'ler getirdim, dedi. Hangisini sevdiğini hatırlayamadım bir türlü, on iki yıl geçti aradan, her ikisinden de aldım. Sevmediklerini ben yerim.

—Kahvelileri seviyorum. Prag'ı görmüş olsan! Ne şehirdir yarabbi! Şehir değil, açık hava müzesi!.. Her sokak dönemecinde Doktor Faustus'u görür gibi olursun. Efsane içinde yaşanmaz orada, efsanevi bir gerçeklik içinde yaşa-

nır. Tarih fışkırır duvarlardan.

—Şu anda ne fışkırdığını merak ediyorum doğrusu!..

Sapsarıydı Michel, yüzünde sahte denecek kadar zoraki bir gülümseyişle sordu:

—Şimdi ne olacak peki? Harp ne zaman çıkacak dersin?

Stanislas açıklamaya başlamak üzereyken, elinde tepsiyle Jules girmişti içeri.

—Bunu gördünüz mü Jules, diye haykırdı Michel gazeteyi adamın neredeyse burnuna sokarak.

—Müsaade edin de önce tepsiyi yerleştireyim Mösyö Michel.

Tepsiyi yatağın yanındaki küçük bir masaya koyduktan sonra gazeteyi aldı Jules:

—Anlaşıldı, dedi. Bu adamların sözü söz değilmiş.

Stanislas'ın dizlerine bıraktı gazeteyi, ve sordu:

—Servisi Mösyö Michel yapacak herhalde? Bir de Maginot hattı diye tutturdular, sırtımızdan dünyanın parasına mal oldu. Ya Skoda fabrikaları, şimdi Almanlar'ın mı yani? O fabrikalar hep bizim paramızla kurulmuş diyorlar.

Pek de dünyadan habersiz sayılmazdı Jules!

—Hızlı gitmeyin bakalım Jules. Kahveli ekler istediğimi söylemiştim Michel, mahsus mu yapıyorsun yoksa!.. Fransız sanayicilerinin parası, *bizim* paramız değildir Jules; ispatı da, bizim fikrimizi sormadan Skoda'nın hisse senetlerini satışa çıkardıkları zaman belli olacak.

—Utanç verici, demişti Jules, Stanislas'ın göğsüne bir peçete yerleştirirken. Utanç verici doğrusu!.. Mösyö Michel'in vanilya getirip getirmediğini soruyor Léonie.

—Getirmez olur muyum, getirdim tabii. Yemek masasının üzerinde, şişelerin hemen yanında duruyor.

—Léonie de hemen istiyor da.

Jules aceleyle çıkmıştı.

—Arada böyle bir bilgi gösterisi yapar, şaşırıp kalırsın, dedi Stanislas arkasından bakarak.

—Ailenin içinde en cahili benim sözün kısası. Gidip bir

tur atacağım.

Rüzgârla çarpılmış gibi kapattı kapıyı. Stanislas çayını küçük yudumlarla içiyordu: Neydi bu hali Michel'in! Ona on yıl önce Michel'in siyasi bir haberden dolayı böyle kendinden geçeceğini söylemiş olsalar nasıl gülerdi. Belki de bütün gece dönmez eve, çok sinirliydi çünkü.

Yemeğe gelmedi Michel. Stanislas bir polis romanı okudu uzun süre, sonra ışığı söndürüp beklemeye koyuldu. Gece yarısına doğru ihtiyatlı ayak sesleri işitti: «Analığın ne demek olduğunu anlamaya başlıyorum..» dedi kendi kendine. «Bu otuz beşlik çocuk evde olmadıkça, benim için uyumayı denemek boşuna..» Ve tepesindeki odada dolaşan Michel'in ayak seslerinin ninnisiyle hemen uyudu.

XII

Masmavi bir nisan hüküm sürüyordu Côte'da. Yeniden denize girmeye başlamıştı Michel ve yavaş yavaş tunç rengine bürünüyordu derisi. Stanislas tamamen düzelmişti artık; ve artık kumar oynamıyordu, evden ve bahçeden çıktığı bile yoktu pek. Kitaplığın ve lime lime yeşil çuha kaplı çalışma masasının bulunduğu birinci kattaki odada uzun uzun okuyor, notlar alıyor ve bazen de durmadan yazıyordu. Yemekten yemeğe görüşüyorlardı. Ve yemek odasında yiyorlardı yemeklerini: Dışarıda yemek için hava yeterince ılımamıştı henüz. Masada, aperitif kadehlerinin yanında mektuplar duruyordu. Günde yirmi otuz mektup aldığı oluyordu Stanislas'ın. Michel'se muntazam olarak Simone'dan, uzun Amerikan zarfları içinde Lilly'den ve durmadan ağlayıp bir an önce Paris'e dönmesi için yalvaran Gaston'dan mektup alıyordu. Yemeklerin isimlerini sıraladıktan sonra törensel bir edayla servise başlıyordu Jules: Önce, eski lacivert kazağı ve ütüsüz flanel pantolonuyla oturan Michel'e; sonra da, yumuşak ev içi ceketi ve pan-

tuflalarıyla Stanislas'a. Uzun uzun konuşuyorlardı yemekte: Hatıraralarını yazmaya girişmiş bulunuyordu çünkü Stanislas. Ve anıları yavaş yavaş yüzeye çıktıkça çeneşi düşüyordu üstadın. O kadar çok adam tanımış ve o kadar tarihi ve sıradan olaya katılmıştı ki. Michel'inse, av, avcılar ve kadınlar konusunda anlatacağı bir alay şey vardı daima. Akşam yemeğinden sonra Stanislas'ın odasındaki («Mösyönün annesinin odası» demeye devam ediyordu Jules bu odaya) koltuklara gömülüp uzun uzun kahvelerini içiyorlardı.

Bir akşam Michel, Stanislas'ın hastalandığı gün bir alay ilaçla birlikte aklına esip satın aldığı gitarı indirdi odasından. Bir süre gitarın üzerine eğilip, telleri yavaşça okşayan eline baktı; sonra kaldırdı başını, gözlerini Stanislas'a dikti ve söylemeye başladı:

**Je vis au septiéme ciel*
J'y monte tout doucement...

—Ne dersin, diye sordu gitarın iniltileri kesildiğinde.

Kara bir umutsuzluğa tutulmuş gibi başını sallıyordu Stanislas:

—Olmaz böyle şey, olmaz! Perişan ettin beni!.. Bir daha söyle. Dur hayır! Bir fikrim var: Kalkıp Paris'e gitsek?

—Hayır demem!

Pencerenin önünde, kararmak üzere olan gökyüzüne karşı dimdik ve simsiyah dikilli duran palmiyeleri tiksintiyle göstererek ekledi Michel:

—Bu sorguçlu fenerlerden bıktım usandım artık. Dipdiri ağaçları, büyüyen ve yeşillenen yapraklarıyla gerçek bir ilkbahara özlem duyuyorum.

—Tamam.

* Fransızca şarkı

Yedi kat gökyüzünde yaşıyorum şimdi
Yavaş yavaş yükseliyorum oraya

Ellerini oğuşturarak kalkmıştı Stanislas. Sordu:

—Bir iki ay kalırız tabii? Git söyle Jules'e, valizleri hazırlasın. Yarın da iner, öbür gün akşam treninde yer ayırtırsın.

—Yarın akşamki trende niye değil?

—Jules homurdanır da ondan. Bana kalsa, hemen hareket ederim!.. Peki dinle: Arabayla gitsek ne dersin? Bakarsın Paris'te biraz daha kalacağımız tutar, araba lazım olur, kim getirecek buradan bize arabayı ha?

—Doğru. Hemen yarın sabah arabayı biçimine sokarım ben. Arka tekerleğin lastiğini değiştirmek gerekiyor. Bir daha söyleyeyim mi şarkıyı?

—Yoo hayır! İyice gevşerim yoksa, hiçbir işe yaramam. Madem gidiyoruz, elimi sıkı tutmam gerek şimdi: Çıkıp kâğıtlarımı toplayacağım. Jules!

Dolabı açarken bir daha seslendi:

—Jules!.. Zil koydurmadan gidiyoruz demek ki. Jules'ü ne yapıyoruz peki? Bırakıyor muyuz, götürüyor muyuz?

Dolaptan birer birer çıkardığı elbiseleri yatağın üzerine yayıyordu şimdi.

—Bana kalırsa götürelim, dedi Michel. Ya hep Paris'te kalacak olursak?

—Ben kendim otele gideceğime göre, nerede yatırıp kaldıracağım onu?

—Eğer istersen, sen bende kalabilirsin; Jules'ü yerleştirirsin otele. Kapıcı kadına yol veririm, evin işini Jules görür tamam mı? Daha sonra da bir garsoniyer kiralarım.

—Beni bir metres gibi beslemeye mi niyetin var yoksa?

—Niye olmasın?

—Olmaz, çünkü ben para kazanmak istiyorum küçüğüm.

—Ben de.

—Jules, diye haykırdı Stanislas yeniden. Jules!

Gaston Ricquet, uzun bir sefahattan sonra aile yuvasına

dönen oğlunu karşılar gibi karşılamıştı Michel'i. Mektuplarının hiçbirine cevap vermemişti Michel; oysa yazdığı şeyler, cevap gerektiriyordu! Yeniden keşfetmekteydi dünya Michel Vigaud'yu. Ve şimdi Michel, küçükparmağını kımıldatsa büyük başarı önünde hazırdı! Teklifler yağıyordu dört bir taraftan: Bir filmin müziğini yapmasını istiyorlardı. Chevalier'nin sekreteri telefon etmişti iki kere üst üste: Bir şarkı istiyordu. Eğer Michel operet müziği yapmak dilerse, operet yazdıracaklardı.

—Hiçbiri ilgilendirmiyor beni.

Bir koltuğa gömülmüş, altı pencerenin ardında olduğu gibi kalmış olan Paris damlarına dikmişti gözlerini:

—Kendi şarkılarımı kendim söyleyeceğim, dedi. Sonra da sat anasını! Önümde çok az vakit var.

Bu umulmadık tasarı karşısında serseme dönen Gaston, ölü bir sesle fısıldamıştı.

—Çok mu az vakit var önünde? Gene nereye gideceksin kuzum?

—Harbe!

—Yüce Tanrım!..

—Şimdi hemen oturup, ilk konser serim için eli yüzü düzgün bir seçme yapalım. Sonra da sana yepyeni bir şarkı söyleyeceğim.

—Bir tek! Bütün bu zaman boyunca bir tek şarkı mı yazdın?

—Bugüne kadar hiç kimseyi görmediğin gibi çalıştığımı göreceksin Gaston'cuğum, merak etme sakın! Ve sen aman dileyeceksin bu sefer. Şarkılarımı seçip bomba gibi hazırlanacağım, sonra da ilgili hanımlarla beyleri buraya, evime çağıracağım. Biraz içki, birkaç da güzel kadın onların hakkından gelir emin ol: Deha bulurlar bende. Paris'te başarı kazanmak için bir plan gerekli, diyor Carco, alnını kara çıkartmayacağım ünlü yazarın! Ve şeref kapısından gideceğim Paris'e sevgili dostum, sen de yanımda olacaksın!

Geceyi gündüze katıp çalıştı Michel. En geç bir ay sonra repertuarı hazır olsun istiyordu; çünkü mevsim başında, yani eylülde bombasını patlatabilmesi için, haziran içinde örneğin A.B.C. ortaklarından Mitty Goldin gibi birini tavlamış olması şarttı. Zavallı Gaston perişandı: Sürekli birlikte olmaya zorluyordu Michel onu, ve sonunda "Çılgın Bakire"den izin istemek zorunda kalmıştı, korkunç bir gürültü koparmıştı tabii patron, ve Gaston belki de işine bir daha dönemeyeceğini düşündükçe titremekteydi. Ama gelin de, Michel aklını bir şeye takınca söz geçirin bakalım!..

Bu bir ay boyunca Stanislas'ı hemen hiç görmemişti Michel. Stanislas, Grand Hôtel'de kalıyordu; işleri bakımından böylesinin daha iyi olduğuna karar vermişti. Ve Michel'in bildiği kadarıyla da, gırtlağına kadar işlerin içine gömülmüş bulunuyordu şimdi. Ayrıca memnundu halinden, şüphesiz borcu yoktu otele. Nihayet bir gün, bir resepsiyona çağırdı onu Michel. İlk olarak gelecekti Stanislas buraya. Ve soluk soluğa yedinci kata ulaşıp çatının kapısı açıldığında, dostunun bütün tepkilerini gözlemeye hazırlanmış olan Michel, Stanislas'ın hayranlık içinde çektiği «oh»la mutlandı. En güzel halindeydi çatı: Altı kere fışkırıyordu güneş pencerelerden; geniş koltukların kırmızı derisi parlıyordu ışıkta; Afrika macerasından kalma kaplan postları, duvarda, mağrur gerilmekteydi; ve ufak, tekerlekli barın (yeni almıştı bu barı) üzerindeki şişeler, mücevher ışıltıları saçıyordu ortalığa. Piyanonun yeri değişmişti, Stanislas bunu bilmiyordu tabii, ama yeri değişmişti piyanonun evet. Michel'in koltuklara karşı durmasını sağlayacak şekilde yerleştirilmişti şimdi piyano. Ve hemen piyanonun yanında, yerde bir akordeon vardı; bir gitarla bir de klarnet, piyanonun üzerinde. Lacivert bir pantolon ve gene lacivert bir kazak giymişti Michel: Boynunu dışarıda bırakan, yakasız ve uzun kollu bir kazaktı bu; pantolon dar değildi ama vücudunun bütün inceliğini meydana koyuyordu.

—Mükemmel, dedi Stanislas bir koltuğa gömülürken.

Hakikaten mükemmel! Şimdi söyle şarkılarını.

—Hayır. Bir yudum içmeden olmaz. Yeni bir içki karışımı deneyeceğim sende, yedi kat gökyüzüne çıkacaksın. Anlaşma yapacağım hıyarlar için hazırladığım ilacı önce sen tadacaksın azizim.

Yeni içki karışımlı kadehi alırken:

—Doğrusu bravo, dedi yeniden Stanislas. Burada insan gökyüzünde sanıyor kendini.

Michel piyanoya geçmişti:

Je vis au septième ciel
J'y monte tout doucement...

Birden kesmişti:

—Hayır hayır, dedi. Kendimi bu alışkanlıktan kurtarmam lazım; bütün etkisi kayboluyor işin. Gaston'un da gecikeceği tuttu bugün. Gecikmemeli katiyen. Hemen sinirleniyorum en basit şeylere ve istediğim gibi söyleyemiyorum tabii.

—Şaşırtıyorsun beni. Böyle bir yeteneğin olduğunu bilmezdim doğrusu.

—Nasıl bir yetenek.

—Kendine bir back-ground kurma yeteneği. Gümüş bir tepsinin içinde sunma yeteneği kendini. Asıl istediğin nedir senin, söylesene bana?

—Gaston için para. Senin için de. Sapı silik bir arkadaştan kurtulmanı istiyorum.

—Sapı silik misin sen?

—Sapı siliğim.

Ciddiydi Michel ve nasıl güzeldi!

—Ve artık sapı silik olmamak için de en kısa yolu seçiyorum, dedi. Bir zamanlar aslan avlı gezilerden yana ve sinemadan yana zemin yokladım. Ama kendimi eğlendirmek için yaptım bunları. Şimdi biliyorum ki, hep madara şeyler yapmışım.

Kapı çalınıyordu, Gaston'du gelen.

—Zavallı Gaston neredeyse tasasından ölecek, dedi Michel. Şunun haline bak, nasıl endişeli! Haddimi aştığımı düşünüyor için için; ona bakarsan, "Çılgın Bakire"de söylemem çok daha iyi olur; tabii patron lütfedip "he" derse!..

Kırmızı koltuğun ortasında kaybolmuş gibiydi Gaston, yuvasından henüz düşmüş bir yavru kuştan farkı yoktu:

—Mizaçlarımız aynı değil, diye cesaretlendi. Ve ben gerçekten de o fikirdeyim ki...

—Ne olur gene başlama Gaston! Kederlendirme beni, altın yürekli dostum. Şarkı söylemek yerine danalar gibi böğürürüm yoksa. Al bir kadeh iç bakayım!.. Kılığımı nasıl buluyorsun Stanislas?

—İyi kıvırmışsın, değerlendiriyor seni, lamı cimi yok, değerlendiriyor.

Başını eğmiş, zenci heykellerine bakarken takındığı bakışla süzmüştü Michel'i; yani alıcı gözüyle..

—Gene de Bébé Berard'a bir danış derim.

—Cocteau'yu gördüm; daha doğrusu, Cocteau'ya göründüm bu kılıkla. «Mükemmel,» dedi. Zaten büyük züppeleri onun evetiyle avucumun içine alabilirim ancak. Çevremde şimdiden bir başarı atmosferi kurmaya başladım biliyor musun. Jean müthiş cömert, sonuna kadar yardım edecek bana; zaten bu tür numaralar için biçilmiş kaftandır, bilmez değilsin. Geriye kala kala, kamuoyu denen canavar kalıyor; çünkü istediğin kadar çırpın, herkesi sür ortaya, reklam yap, kamuoyunun yürümeyeceği tuttu mu yürümüyor azizim!..

—Anlaşmaya imzayı basmış gibi konuşuyorsun sen?..

—Ne demiştim ben, haksız mıymışım!..

Zafer kazanmış gibi bir kahkaha savurmuştu Gaston, neşeyle devam etti:

—Henüz anlaşma bile yapmamış mösyö ve nasıl konuşuyor!

—İnançsız adam sen de!.. Geç bakalım başına piyano-

nun, geç de büyüleyeyim sizi.

Piyanonun önünde, ayaktaydı Michel; ellerini çeplerine sokmuştu.

Ve Stanislas'ı asıl hayran bırakan, gerçekten çalışmış olmasıydı Michel'in. Bir işe ilk başlayan heveskârlar gibi değildi katiyen, sıfıra indirmişti tesadüfün payını: Jestlerine, sesinin iniş çıkışlarına tamamen hâkimdi artık; kendisini büyüleyici kılan şeyi biliyor ve gayet iyi kullanıyordu. En çok, blues söylemek yakışıyordu Michel'e; ama gitar elinde, vals yapmaya koyulduğunda söylediği şarkının büyük başarı kazanacağı derhal belli oluyordu; ve tadına doyulmaz bir neşe saçıyordu "Pigeon vole"ü söylerken. "J'ai essayé de l'oublier", "Sept avril sept mai" ve "Dans toute la ville il n'y a qu'une rue" gibi eski şarkılarına gelince; dudaklarında ilk tatlarına kavuşuyordu bu şarkılar ve kendi türlerinde klasik birer eser havasına bürünüyorlardı.

Michel, yüzündeki ter damlalarını silerek nihayet oturduğunda:

—Evet yürüyebilirsin, dedi Stanislas. Bütün bu işin senin kafanda ne demeye geldiğini henüz pek iyi kavrayamadım ama, sapı sillik olmaktan kurtulacağın muhakkak.

—Sapı sillik kalmak istemediğim gibi, megaloman yerine konmak da istemiyorum anlıyor musun. Öf ne sıcak! Neyi hesaplıadım bilir misin, bu şarkıcılığa adaylığımı koyarken: Bir gün gelir hani, terazinin kefesinde ağırlığı hissedilecek ünlü isimler gerekir ya; bir bildirinin altında örneğin, ya da bir toplantıda, ne bileyim ben..

Üçü de sustular bir süre. Güneş olanca parlaklığıyla içeri vuruyordu.

—Peki, dedi nihayet Stanislas. Şimdi bütün mesele çabuk davranmakta. Mitty Goldin'i getiririm ben buraya, ötekileri de getiririm merak etme. Kimleri istersin?

—Anlaşma yapacağım hıyarların seçimini sana bırakıyorum. Ama hemen eklerim ki ben de senin fikrindeyim, başlamak için A.B.C. mükemmel geliyor bana. Ben de Cocteau

ile Jean Marais'yi çağırırım kendi yönümden. Ve tabii Simone'la Prenses Marina'yı (Paris'te şimdi)...

—Şimdi iş, çağrı günü üzerinde anlaşmaya kalıyor. Nerede telefon?

Defterini çıkardı Stanislas: Tamamdı artık, el atmıştı duruma, her şeyin hemen olması gerekiyordu şimdi.

—Saat kaç, dedi. Eğer bütün zevat kendi evinde yemek yiyorsa, hepsini yakalayabilirim. Zaten bu akşamı bu işe ayırıyorum ve A.B.C.'ye nasıl olsa gideceğim. Saat için ne diyeyim? Aperitife çağırsak olur değil mi? Akşam yemeğini dışarıda yer, yemekten sonra gene döneriz buraya. Işık altında yeniden geçersin şarkıları.

Küçücük bir inilti yükselmişti Gaston'dan. Stanislas'sa telefonda ilk numarayı çevirmekteydi.

XIV

Dehşet verici bir kolaylıkla hal yoluna girmişti işler. Hiç değilse Gaston için dehşet verici. Michel'inse, başkalarının yıllarca tepinerek ve türlü düzen kurarak ardından koştukları bir nimeti kabul ederken, kendisine bu nimeti sunanlara lütufta bulunuyormuş gibi bir hali vardı. Hatırı sayılır bir ücret ve büyük yıldızlara özgü bir reklam karşılığında, A.B.C. ile anlaşma imzalamıştı. Ve tabii Gaston da, "Çılgın Bakire"yi bırakmak zorunda kalmıştı bu durumda; bütün alışkanlıklarını değiştirmek gerekeceğini düşündükçe hastalanıyordu şimdi. Üstelik, bir durum kötüye giderse, bir hiç için işini kaybetmiş olacaktı. Michel'in başarıdaki rahatlığı ve bu başarıyı en tabii hakkı olarak kabul edişi, kör inanç kalıntısı bir korku yaratıyordu Gaston'da. Kaldı ki savaş henüz tam kazanılmış sayılmazdı: Kamuoyu denen bir şey vardı geride ve kamuoyu denen bu "canavar" Michel'i tutmadığı takdirde kurtuluş yolu yoktu, hiç kimse kurtaramazdı artık onları. Şarkılar kalıyordu geriye gayet

tabli; şarkılar şimdi bile hiç küçümsenmeyecek muntazam bir gelir getirmekteydi. Ama şarkı dediğin, kadın şapkaları gibidir, modası hemen geçer; hele bir de Michel'in yeni şarkılar yapmamak sevdası tutarsa? "Çılgın Bakire"deki işini boşu boşuna kaybetmiş olacaktı, yalan mı.. Düşündükçe sararıp soluyordu Gaston ve Bayan Ricquet resmen kaygılanıyordu: Kendi asıl müziğini hepten bırakmıştı kocası; o kadar bağlı olduğu, yıllarca tasarladığı o senfonisinin bile lafını etmiyordu artık; şarkıların aranjmanından ve Michel'i eşlemekten baş alamıyordu ki zavallı!.. Orléans Kapısı'ndaki apartman, Michel'in şarkılarıyla dolup taşıyordu şimdi; ve Bayan Ricquet, odasındaki koltuğa gömülmüş, bu debdebeli müzikle ninnilenerek örgü örüyordu. Alice yoktu evde artık; çeyiz hazırlığıyla, evlilik, düğün, balayı hazırlığıyla geçen telaşlı günler hep geride kalmıştı. Zamansızlıktan şikâyet ederdi ya, şimdi önündeki zaman bolluğundan serseme dönmüştü Bayan Ricquet. Bu korkunç hafiflikteki müzikle büsbütün şişen, genişleyen, artan bir boşluk içinde salınır gibiydi apartman işte. Geçip gitmişti hayat ve nasıl geçtiğini bir türlü fark edememişti. Alice evlenmişti; bakışları bulutlanmaya başlayan koca bir oğlan olup çıkmıştı Riri; peki ya kendisi, yarabbi ya kendisi!.. Ebedi gençliğin sırrını mı bulmuştu yoksa Michel, nasıl oluyor da hep böyle genç kalabiliyordu? Sırra falan sahip değildi hayır, Feorgette'den on yaş küçüktü o kadar. Yeni bir şeye başlayabiliyordu Michel, oysa kendisi? Alice'in düğününe gelir diye ummuşlardı Michel'i; ama tam onun Güney'e gittiği sıraya rastlamıştı düğün ve tabii gelmemişti; zaten bu türlü inceliklere uzak bir insandı Michel. Ve zavallı Gaston, senfonilerinin çalındığını belki de hiç dinleyemeyecekti kim bilir? Çok mu mutsuzdu Gaston acaba? Zavallı Gaston. Michel bütün zamanını alıyordu garibin. Ama Michel gelip de onu rahatsız etmeden önce zamanı olmamış değildi ki Gaston'un; tam on beş yılı olmuştu senfoni yazmak için ve yazmamıştı nedense. Kim geri getirecekti o eski günleri ah!

Michel'in Rirl'nin odasında yatıp kalktığı günleri. Şimdi yanlarında olsa Michel, gene neyse ama.

Şarkı söylüyordu Gaston salonda:

J'habite au septième ciel
J'y monte tout doucement...

Ve Bayan Ricquet, örgüsünün üzerine kapanmış, ağlamaktaydı.

Michel de pek mutlu görünmüyordu. Başarı yolunu açmak için gerekli ne varsa yapmaktaydı: Bir alay adamı gidip görüyor, bir alay adamı evine çağırıyordu. Ama mutlu hissetmiyordu kendini. Bir şey, adlandıramadığı bir şey, eksik kalmış gibiydi daima. Bir akşam, o şarkı ve alkol seanslarının birinden sonra (evinde Stanislas'la baş başaydılar), birden:

—Bu gece burada yatar mısın, dedi. Korkunç bir sıkıntı var içimde.

Gitmek üzere olan Stanislas, şapkasını ve eldivenlerini masanın üzerine bıraktı; hemen endişelenmişti:

—Hayrola, diye sordu. Yoksa gene her şeyi yüzüstü bırakmak niyetinde misin?

—Hiçbir şeyi yüzüstü bırakmayacağım hayır. İnsanın ne yapacağını bilmesi gerek. Yatağını kırmızı divana mı yoksa şezlonga mı hazırlayayım?

—Şezlonga. Divanın derisi üşütür beni.

—Sana kendi yatağımı da severek verebilirdim ama bütün çarşafları değiştirmek lazım, uzun sürer.

—Şezlongta rahat ederim ben, uzatma. Sonra oradan oraya koşuşup durmayı da bırak, daha vaktimiz var, saat gece yarısını bile vurmadı henüz.

Michel, kucağındaki yorgan ve çarşaf yığınını bırakıp divana, Stanislas'ın yanına oturdu:

—İspanyol dansı yapan bir atı seyre doyum olmaz, dedi.

Karanlık ve ciddi bir ifade vardı sesinde.

—Büyük bir atlet düşün, diye devam etti. Örneğin Ladoumègue. Bir tiyatro sahnesinde koşarken hayal et Ladoumègue'i. Ne feci bir şey olur değil mi! Kendimi öyle hissediyorum işte. Sporu bırakıp profesyonel oluyorum, tıpkı Ladoumègue gibi; hem de neyin profesyoneli yarabbi!..

—Senin gözünde Chevalier büyük bir sanatçı değil mi yani?

—Sende en sevdiğim yan, bir şeyin özünü derhal çakıvermen. Kötürümlerin maneviyatını bile yükseltebilirsin. Chevalier tabii büyük sanatçı, ama ben Chevalier değilim. Chevalier'nin tam karşıtıyım ben, bir heveskârım. Bir şeyin kesin tutarını bilemezler de hani «yaklaşık olarak» bilmem ne kadar derler ya, işte o «yaklaşık olarak»danım ben!.. Sonra işin içyüzü başka: Ben bugüne kadar ne yaptıysam, hep geldiği gibi, önceden hiçbir şey tasarlamadan yaptım...

—Heveskârlık da kaybolur yavrum, diye sözünü kesti, konuyu kaydırmak istemeyen Stanislas. Gençlik gibi tıpkı. Örneğin ben de iş hayatında bir heveskârdım, ama profesyonel oldum bak. Sana da zaman tanınacak olursa...

—Bana zaman tanınmayacak. Basitçe yaşamak için bile tanınmayacak, iddiaya girerim. Herhangi bir işe girişmek için dünyanın yerinde kalacağına inanmak lazım, hiçbir zaman anlamadım insanların buna nasıl güvendiklerini. Kaldı ki hem güveniyor, hem de aynı zamanda tedbirli oluyorlar! Her şeyin bir saniyede tepetaklak olabileceğini gayet iyi biliyorum ben ve bunu bildiğim içindir ki tedbirliliği dünyanın en saçma, en anlamsız şeyi olarak kabul ediyorum. Her şey her an devrilebilecekken, tedbirli olmak mümkünmüş gibi.

—Ama gene de başını aslanın ağzının içine sokmak, sokmamaktan daha tehlikeli bir durum değil mi yani?

—İnanır gibi söylüyorsun bunu ya! Bırak da güleyim bari.

—İstersen gül yavrum. Ama sözü nereye getirmek iste-

diğini anlayamıyorum bir türlü.

—Pekâlâ anlıyorsun, hemen anladın aslında. Bu dala gözükmeyi tercih ediyorsun şimdi. Diyorum ki sana, şu anda, aslında bir sahtekârlık ve bir blöf saydığım bir işi yapmak için çırpınmaktayım. Dava uğruna yapıyorum bunu.

Bielenki şöyle bir, doğrulmuştu divanda:

—O da ne demek, dedi. Dava! O kadar da saf değiliz! Davaymış.

—Dava uğruna yapıyorum bunu evet, diye tekrar etmişti Michel büyük bir hınçla. Benim dava diye adlandırdığım ve üzerinde hiçbir açıklama yapmak zorunda olmadığım kendi öz davam uğruna...

Stanislas kalkmıştı:

—Yatağımı yap lütfen, dedi. On altı yaşımdayken ben de bütün insanlığı kurtarmak hayalindeydim.

—Ben daima geri zekâlı bir çocuk kaldım...

—... hayalindeydim ama, on altı yaşımdayken bile, seninkinden daha iyi çalışıyordu kafam. Yurttaşlık görevleri diye bir şey olduğunu şu yaşında ve ayaküstü keşfedip de...

—Yurttaşlık görevleri mi? Gülünçsün, sadece gülünç.

Çarşafları alıyordu bıraktığı yerden:

—Kurtarılmış kente sırtında girmek istediğim beyaz at konusunda fikrim değişti, dedi.

—Hepsi bundan ibaretse, bunu falcılar anlar.

—İşin en güç yanı da, bu şezlongta rahat edebilmektir, anlıyor musun. Gel sen gene benim yatağımda yat istersen?

—Başlatma yatağına!.. Beyaz at ne arıyor bu işin içinde, onu söyle?

Şezlongu hazırlamıştı Michel, sözünü ettiği nesnelerin yerini kendi vücudunda göstererek konuştu:

—Şövalyeleri bilmez değilsin, eski şövalyeleri.. çelik zırh.. kılıç kını.. mızrak...

Ceketini çıkardı Stanislas, ayakkabılarını çıkarmak için

oturdu:

—Sıcak birşeyler içmek imkânı yok mu bu çılgınlar yuvasında?

—Sen yat, ben getiririm...

Michel mutfaktan döndüğünde, Stanislas şezlonga uzanmış, dirseğini yastığa dayamış, Paris'i seyretmekteydi.

—Pek de mutsuz sayılmazsın azizim, dedi Michel, tepsiyi şezlongun yanı başındaki bir iskemleye yerleştirirken.

Stanislas, Paris'in ışıklarıyla dolu dalgın gözlerini çevirdi ona doğru:

—Önünde bir buçuk ay var, dedi. Tam bir buçuk ay. Aptallık etme Michel, 15 Eylül göz açıp kapayıncaya kadar geliverir. Dene. Her şeyi yüzüstü bırakıp gitmek için daima zaman bulur insan.

—Hiçbir şeyi yüzüstü bırakacak değilim.

Haşlamayı bir bardağa boşaltırken sordu:

—Elçiliğe gidecek misin yarın? Gelmeyecek olursan, Alfredo perişan eder beni.

—Ne var elçilikte?

—Büyük bir resepsiyon. Millî bayramları dolayısıyla. Simone'u da alabilirsen iyi olur, tek başına gitmekten sıkıntı duyuyor; benimse altın sesimin kaydıyla uğraşmam lazım. Bir bardak daha vereyim mi? Öyleyse yatıyorum...

Hızla soyundu ve söndürdü ışığı. Pencerelerin altında Paris, «aklınızı başınıza toplayın,» demek ister gibi göz kırpıyordu.

XV

Merdiven boyunca basamak basamak sıralanmıştı üniformalı uşaklar. Sonra bir boşluk vardı; ve boşluğun ucunda, yukarıda, bir görevli, davetlilerin kulağına fısıldanan isimlerini büyük bir sır verirmiş gibi muhteşem bir sesle ilk salonun kapısına doğru tekrarlıyordu. Ve Büyükelçi Hazretle-

ri, yüzünde ayrı ayrı herkesi tanıdığını belirtmekle görevli bir gülümseyiş, toka ediyordu durmadan.

Salonlar tıklım tıklım doluydu. Altın yaldızlı koltuklara gömülmüş ya da ayakta ufak topluluklar halinde insanlar, insanlar. Bir hanımla mermer bir sütun arasında dimdik, yeşil giysileriyle bir meşe ağacını andıran bir Akademi üyesi. Saygıdeğer bir hanımla sohbet eden iki resmi giyimli adam ve saygıdeğer hanımın dekolte elbisesinden dışarı uğramış sütyen şeritleri. Bu seferki şeritsiz, ama kürekkemiği hizasında iki ufak çukurlu bir başka çıplak sırt. Ve nereye giderseniz gidin, saçlı saçsız, zülüflü zülüfsüz bütün bu kafaların üzerinde bir oraya bir buraya sallanan siyah ve ince uzun bir kuştüyü göreceksiniz, Paris damlarının üzerinde nasıl daima Eyfel kulesini görürsenız. Bir sütunun parlak yüzeyi üzerinde beliriyor bu tüy, bir aynanın içinde çiftleşiyor, bahçeye açılan salon kapılarının aktardığı meltemde hafifçe kımıldıyor. Ve bu tüy adeta büyülemişti, Michel'i. Şampanya kadehini şöminenin mermerine bıraktı. Şampanya vurmuştu da gözleri mi bulanmıştı yoksa? Ama hayır, hamam buğusunu andıran bir buğu kaplamıştı bütün salonu. İşte Simone'la Stanislas. Birazdan merhaba dese de olurdu onlara: Cıvıl cıvıl bir hanımın oturduğu yüksek koltuğun ardında kayboldu. Pencerelerin siyah deliklerinden süzülüp ona kadar uzandı akşam rüzgârı. Gözlerini yumdu Michel: Kendini hiç de iyi hissetmiyordu. Esinti bir fırtına gibi geldi ona, şurada burada kıvılcımlar çaktı: Ve kendini zorlaması gerekti gerçeğe dönebilmek için. İnsanlar arası ilişkiler ne tuhaf yarabbi! Neler kurulup neler bozuluyor bir tek anın içinde. Görünmek gerekecek şimdi gene; Alfredo'yla, Ines'le, Simone'la konuşmak gerekecek. Gizlendiği köşeden çıkıp ilerledi salonda. Pul ve mücevherden pırıl pırıl beyaz sepet etekli krinolini içinde Ines, göğsü yabancı bir devletin renklerini taşıyan bir eşarpla kaplı bir kimseyi dinlemekteydi. Sonsuz bir dikkatin bütün belirtileriyle adamı dinlemeye devam ederek Michel'e gülümse-

dl uzaktan. Ve tam o sırada Alfredo'nun eli kaptı elini:

—Michel! Gel seni tanıtayım.. Son Ekselans...

Azrailden farkı yoktur kl Alfredo'nun: Bu Ekselans'ı başka Ekselanslar izledi. Elden ele geçerek sonunda Simone'un önünde buldu kendini Michel. Léo'ylaydı Simone; yanlarında Elçilik'in kısacık boylu sevimli sekreteri vardı. Hemen sordu Simone:

—Neyiniz var Michel, hasta gibisiniz? Gelin hava alın biraz benimle.

O da beyazlar giymişti. Dantel jüponlarını gösterecek şekilde bir yanı kalkık geniş bir etek. Bu mevsim kadınlar eski kıyafetleri kopya etmekle vakit geçiriyor zaten. Küçük demetlerle kaplıydı sandal dekoltenin çevresi.

—Harika bir elbise!..

Geniş taş taraçanın basamaklarını iniyordu Simone ve Michel biraz arkada kalmış onu seyretmekteydl.

Aydınlık pencerelerin karşısında bir sıraya oturdular:

—Ensenizi açtırdığınız da çok iyi olmuş, diyerek övgüye devam etti Michel. Kadınların da bir ensesi olduğunu neredeyse unutuyorduk. Hele bu kıvırcık lüleler!.. Yukarıda gezinip duran kuştüyünü gördünüz değil mi? Bakın işte orada! Profesör Nimbus'ün ta kendisi.

—Susun, Allah cezanızı vermesin! "...ya" Elçisi'nin karısı o...

O kadar alçak bir sesle fısıldamıştı kl Simone söz konusu ülkenin adını, Michel işitmemişti. Fısıldamaya devam etti:

—Madam Raoul'ü gördünüz mü?

—Tanımıyorum kl. Kimdir o Madam Raoul?

—Nasıl tanımazsınız canım, çok iyi tanıyorsunuz. Hem müşterim benim hem de dostum. Léo olayı sırasında birbirimize girmiştik hani, uzun uzun anlatmıştım size, hatırlarsınız: Léo'nun cezasını çekmesi gerektiğini savunmuştu yüzüme karşı. Şimdi hatırladın değil mi şekerim. İşte şu anda ona küçük bir hoşgörü dersi vermekteyim ben: Sovyet Bü-

yükelçisi Suritz'le neredeyse kol kola dolaşıyor ve hiç sesimi çıkarmıyorum! Şuna bakın ne olur kuzum, şuna bakın bir!

Yanında ufak tefek sakallı bir adam ve Bielenki'yle, bir kadın çıkmıştı taraçaya.

—Üstelik de Stanislas'la birlikte, diye devam etti Simone. Dostlarınızı iyi seçemiyorsunuz!

Simone susup şaşkınlık içinde baktı ona. Michel kalkmış gözlerini oğuşturuyordu. Elektrik yansımalarıyla delik deşik gecenin içinde büsbütün solgun görünüyordu yüzü.

—Yemin ederim ki hastasınız siz Michel!

—Hasta değilim hayır. Biraz başım ağrıyor; biraz da hayal görür gibiyim: Tavanların parçalanıp avizelerin yerlerde sürüklendiğini, sütunların devrildiğini ve bilmem nere elçisinin hanımı Bayan Nimbus'ün kalıntılar arasında çırpındığını görüyorum, inanın. Gidip Alfredo'nun dairesinde uzanacağım biraz. Beni on beş dakika bağışlarsınız değil mi? İşte Stanislas da göründü hazır, sizi onunla bırakıyorum...

Hızla çıktı basamakları Michel; kimseye toslamadan salonları geçmeyi başardı. Bomboş duran büyük yemek salonuna daldı; örtüsüz masa büsbütün uzamış gibiydi bir tek ampulün zayıf aydınlığında. Yandaki kilerden telaşlı sesler yükseliyordu. küçük kapıdan dar bir koridora geçti ve çaldı kapıyı.

—Michel geldi, diye haykırdı bir çocuk sesi.

İngiliz dadı açtı kapıyı. Küçük Michel, dadının ardından yalınayak ve pijamayla koşuyordu; büyük sevinç gösterileriyle boynuna asıldı Michel'in.

—Gidip yatmanız gerek yavrum, diyordu dadı sert bir sesle.

—Bana ne getirdin Michel?

Bir koltuğa gömülmüş olan Michel'in dizlerine tırmanmıştı bile küçük.

—Çikolata getirdim, dedi Michel. Dadıya rica et de

pencereden dışarı baksın biraz ve görmesin sana ne verdiğimi, sonra da hemen yatağa koş!

Bir elinde çikolata, dadısı tarafından sürüklenerek uzaklaşmıştı küçük. Çiçek desenli bir örtüyle kaplı koltuğun içinde bir süre hareketsiz kaldı Michel. Yorgun gözlerini şöminenin önüne serili eski kırmızı halının, kitaplığın yaldızlı raflarının, üstü camlı kocaman çalışma masasının üzerinde gezdirdi. Ziyafetin uğultusu gelmiyordu buraya; taksilerin homurtusuyla hareket eden otobüslerin çınçını bölüyordu sessizliği zaman zaman. Michel derin bir uykuya dalmıştı.

I

Mösyö Viard, yorgun ellerini koltuğun kenarına bırakarak:

—Madam de Bressac, dedi, korkarım dükkânı kapatmamız gerekecek. Bütün müşterilerimiz, çocukları, uşakları, kocaları, köpekleri ve kuşlarıyla, taşrada alıyor soluğu.

Simone, Viard'ın karşısında bir koltuğun kenarına oturmuş sigara içiyordu.

—Merak etmeyin, dönerler, dedi. Kır için bluz ve kalın manto ihtiyacı duyar duymaz dönerler.

—Sahi dönerler mi acaba? Şöyle bir İsviçre'ye uzanayım diyordum ben. Ne dersiniz? Yokluğumda burayı yönetirsiniz değil mi?

—Nasıl isterseniz Mösyö Viard. Aslında koleksiyonunuz bakımından yanlış olur bu, çünkü en başarılı koleksiyonlarınızdan biri emin olun ki.

—Ama ne yapayım istiyorsunuz sevgili yavrum, harp bu. Fransız zevkinin şaheserlerine şimdiden kıyıyorlar, baksanıza.

Sustular. Her ikisi de kendi düşüncelerine dalmıştı. Telefon çalmıyordu artık; kumaş topları sıralıydı duvar boyunca, masanın üzerinde hiçbir eşantiyon görülmüyordu. Tam bir tatil havası. Eylül ortalarında ne garip tatildi bu böyle yarabbi!

—Şubat koleksiyonunu hazırlamak için döneceksiniz herhalde değil mi Mösyö Viard?

—Orasını Allah bilir!

—Yoo, böyle kapıp koyuvermeyin ne olur kendinizi. Biraz cesaret Mösyö Viard, biraz cesaret!

Ayağıyla yere vurarak, gri tayyörünün kollarından çıkan bluzunun kollarını düzeltti.

—Hanımları harp modasından mahrum bırakmayacak-

sınız herhalde! Yeni hayat tarzımıza uygun, pratik ve kolay şeylere ihtiyacımız olacak biliyorsunuz ki..

—Size gerçekten hayranım Madam de Bressac, Fransız kadınlarının cesaret ve enerjilerine hep hayranlık duyagelmişimdir zaten. Ama ilerisi için şimdiden bir tahminde bulunmak gereksiz kaçar sanıyorum. Şubatta her şeyin sona ermiş olması ihtimal dışı değil. Bu durumda yeni koleksiyon biraz gecikse bile ne çıkar.

Kararını almıştı Mösyö Viard, belli; ve büyük bir ihtimalle, sadece kararını değil, biletini de almıştı.

Issız sokaklardan geçerek evine dönüyordu Simone. Champs-Elysées vitrinlerinden hemen şimdi çıkmış gibi görünen yepyeni bir araba vardı altında: Leo hediyelere boğuyordu onu. Viard haklıydı evet, şu bomboş sokaklara bakar bakmaz anlıyor insan bunu. Hayır hayır, şu anda ne bluz ne de manto falan söz konusu olamaz. Nasıl yaşayacaklarını, nasıl yiyip nasıl uyuyacaklarını bile şaşırmış durumda insanlar. Bu simsiyah geceler, erkenden kapanması restoranların, insanların gizli bir iş yapar gibi buluşmaları. Matignon Caddesi'ni dönüp I. François Meydanı'nı geçti. Gelmişti işte evine.

Kapıcı kadın merdivendeydi. Kıpkırmızı kesilmişti gözleri ağlamaktan. Göğüsleri sarkmıştı: Harp ilan edildiğinden bu yana ne korse takıyordu ne sütyen. Simone'u görür görmez ağlamaya koyuldu.

—Ayıp ayıp Madam Julien, dedi Simone. Toparlayın kendinizi biraz, cesaret.

—Ah Madam de Bressac, siz de benim gibi gara gidip de görmüş olsaydınız o yavrucakları! Cepheye hareket ederken!..

—Bilmez olur muyum hiç, bilmez olur muyum...

Mendilini çıkardı Simone: O da ağlıyordu. Michel ne olacak şimdi yarabbi, Michel!..

—Koca binada sizden ve üçüncü kattaki hanımdan baş-

ka kimse kalmadı Madam de Bressac. Bir de bodrum katındaki var, ama o komünistmiş anlaşılan...

—O küçük sarışın mı? Hiç şaşmam...

Gözlerini kuruluyordu Simone.

—O küçük sarışın evet. Bugün iki kere üst üste polisler geldi bilgi almaya.

—Bir bu eksikti evde, diye söylendi Simone merdivenleri tırmanırken. Pasif korunma, komünistler... Allahım!

Birinci katta oturuyordu Simone. Vakit gündüzdü, ama gene de bir acayip göründü daire ona: Simone'dan birşeyler gizlemek ister gibiydi. Fotoğraf cihazlarını andırır şekilde üzerleri siyah örtü kaplı lambalar, halıları kaldırılmış olduğundan tıpkı tatil zamanlarındaki gibi gürültü çıkaran döşeme, bomboş etajerler ve bomboş masalar, dolaplara yerleştirilmiş biblolar. Ve havadaki, o büyük şehre özgü belli belirsiz uğultunun eksikliği duyuluyordu asıl. Aynı sesi çıkarmıyordu Paris artık; yoldan geçen bir adamın ayak sesleri, bir çocuğun haykırışı rahatça seçiliyordu; ve bir tek arabanın gürültüsü, daha bir süre önce bu yolda sıralanan yüzlerce arabanın gürültüsünden çok daha kulakları sağır edici geliyordu şimdi. O kadar tutamaksız hissetti ki kendini, önüne ilk gelen iskemleye çöktü Simone: Tatil dönüşü böyle mi olur yarabbi!.. Niye peki Paris'te kalmakta inat ediyor? Leo Paris'teydi, Continental'de, evet ama Michel... Sessizce ağlamaya koyuldu Simone: Michel, Michelciğim, yiğit sevgilim benim!.. Mutfağa yöneldi ağlayarak, kendine bir bardak çay yapmak için. Yaşlı hizmetçisini köyüne göndermişti; birkaç dilim jambonla bir tabak salata hazırlamıştı kapıcı kadın. Mutfaktaki küçük masanın başına oturup burnunu çekerek, suyun kaynamasını beklemeye başladı. Bu hafta içinde gelip onunla bir gece geçireceğini yazmıştı Michel: Bir dümen ayarlamış, arabayla getirip götüreceklermiş. Öylesine dalmıştı ki Simone, mutfağa ne yapmak için geldiğini hatırladığında güğümde su kalmamıştı. Yeniden su koydu kaba ve yeniden masanın başına

oturdu. Gece yavaş yavaş basıyordu, sadece yanan gazın ıslığı işitiliyordu sessizliğin içinde. Yalnızlık duygusu öylesine sersemletmişti ki onu, olduğu yerde pekâlâ uyuyup kalabilirdi; ve kapının zili, bir düdük şiddetiyle ulaştı mutfağa. Telaştan, elindeki şu kabını devirecekti neredeyse; kabı ocağın üzerine bırakıp açmaya seğirtti. Sabırsızlıkla vuruluyordu şimdi kapıya. Birden yüreği hopladı Simone'un: Oydu evet, Michel'di.

—Sadece iki saatim var, dedi Michel içeri girer girmez. Hemen gidip birşeyler yiyelim ve hemen dönelim eve! Tamam mı güzelim?

Göz gözü görmüyordu dışarıda, gecenin simsiyah özsuyuna batmıştı Paris:

—Yanlışlıkla ağaçlara falan toslamayız inşallah?

Biraz endişeliydi Michel: Bütün ışıkları sönük, görünmeyen yumuşak nesnelerden kaçınarak, bir kedi gibi yavaş yavaş harekete geçti araba. Pasif korunmanın sürekli düdük sesleri deliyordu geceyi. Etoile tarafındaki restoranın önünde uzun bir otomobil kuyruğu vardı. Kapının her açılışında dışarı sızan ışık, karanlık tarafından bir anda emiliyordu.

Lokantada insanlar, gece tarafından bir mengene içine sıkıştırılmış ve sadece boğulmamalarına yetecek kadar bir yer bulabilmişçesine üst üste binmiş bir haldeydiler.

—Askere gideli daha ne oldu ki. Ama şimdiden bir tuhaf geliyor bana burada bulunmak...

Bütün bu baylara ve şık hanımlara şaşkınlıkla bakıyordu Michel:

—Biraz daha vaktim olsun isterdim, dedi. "Paris at night"ı görmek eğlenceli olurdu. Ama zaman kaybettim, eve gidip sivil elbiselerimi giyinmem gerekti. Alfredo ne yumurtladı bilir misin beni avcı neferi kılığında görünce? «Yoksa seni askeri bandoya mı aldılar?» dedi. Boynumdaki av borusundan ötürü. Ömür çocuk doğrusu şu Alfredo! Allahtan kı Inès, beni görünce ağlamaya başlamıyor eskisi gi-

bi artık. Cenaze törenimi hayal ediyorum da, epey neşeli olacak!

Masanın üzerinden uzanıp ellerini tuttu Simone'un:

—Nedir bu başımıza gelen güzelim? Ha? Ne yaptılar bize böyle birdenbire, farkında mısın?

Yemek listesini almıştı şimdi:

—Dırdırlanmayı bırakıp yemek yemeye bakalım biraz da. Garson nerede peki? Acele etmemiz gerekiyor.

Gayet iyiydi yemekleri bu lokantanın; müşterileri de hep aynı çevreden olsa gerekti; çünkü insanlar tanıyorlardı birbirlerini, masadan masaya laf atıyorlardı. Nasıl da telaşlı ve heyecanlıydılar...

—Benim çatı katını da hale yola koymuşsun Simone, gördüm. Sen olmasan ne yapardım ben, öyle iyisin ki...

Güzel bir armudun kabuğunu soyuyordu Michel, yemeğin sonundaydılar.

—Onun da lafı mı olur yani! Biz kadınların bugün için elimizden gelen sadece bu. Ayrıca da ben, Kızıl Haç'a girmek niyetindeyim; araba kullanmasını bilen kadınlara ihtiyaçları varmış...

—Ciddi misin?

—Ciddi misin de ne demek! Vatan tehlikedeyken...

Garsona seslendi Michel:

—Hesap...

Bütün bu olup bitenler hakkında ne düşündüğünü katiyen söylemeyen kocaman bir gece bekliyordu onları dışarıda.

—Beni evime bırakabilir misin Simone, acele etmem lazım, Stanislas bekliyor.

—Ben de sanıyordum ki..

Devam etmedi Simone, motoru çalıştırdı.

—Ne sanıyordun?

—Hiç...

«Birlikte bir gece geçirmek» dediği, buydu işte Michel'in.. Alfredo'yu görmüştü önce, şimdi de Stanislas'ı gör-

meye gidiyordu. Ağlamak üzereydi Simone, ama karanlıkta farkına varılmıyordu. Öfkeyle sordu:

—Nasıl ahbaplık edebilirsin, bize ihanet eden o adamla?

—Stanislas mı bize ihanet ediyor! Nereden çıktı bu pis hikâye?

—Öz kardeşlerini bile arkadan vuran insanlar değil mi bütün Ruslar!..

—Böyle devam edeceksen, yalnız devam et daha iyi. Ben yayan da giderim. Gazetelerle radyonun namussuzluğu yetiyor da artıyor bana, sevdiğim kadının kafamı ütülemesine ayrıca ihtiyacım yok!

Sustu Simone: «Sevdiğim kadının.. sevdiğim kadının..» İyice zalimdi Michel...

—Bir daha ne zaman gelirsin sevgilim, dedi bir süre sonra.

Alabildiğine mutsuz hissediyordu kendini.

—Orası belli değil işte. Biraz bekletecekler gibi bir hava var ama kim bilir..

Araba durmuştu.

—Ne oldu, geldik mi yani? Bu simsiyah gecenin içinde hiçbir şey göremiyor ki insan! Mersi Simone'cuğum, çok teşekkürler ve yakında yeniden görüşmek üzere. Sana yazarım.

Stanislas çoktan gelmişti. Anahtarı paspasın altına bırakmıştı Michel. Simone'un maviye boyadığı küçücük bir ampul aydınlatıyordu bütün çatı katını. Bielenki, iskemlesinden büyük bir gölge halinde doğrulup kollarının arasında uzun uzun sıktı Michel'i. Nesi vardı peki? Korkmuştu Michel, Stanislas'ın halinden. Ama geri çekilmişti Bielenki işte ve oturarak:

—Tam bir pisliğin içine girdik, demişti.

Ne kadar yorgun olduğu belliydi.

—Tarih, bu kadar canavarca bir şey görmedi daha, diye devam etti. Şahsen beni kodese atacaklar, ama bunun hiçbir önemi yok; olup biten pisliğin canlı bir örneği olarak söz

ediyorum kendimden sadece. İç harbe doğru sürükleniyoruz.

Alnında ve dazlağında ter damlaları parlıyordu şimdi, rengi solmuştu:

—Canavar zincirlerini kopardı Michel; ve insanları, bütün düşünce ve duygularıyla çiğneyip geçecek. Yalnız bir dehşet kalacak ortada.

—Sence bir maskaralık halinde sona ermeyecek mi yani bu iş? Hiçbir ciddi yanı yok çünkü, bir mahalle kavgasından farksız görünüyor; ve cephedeki çocuklar, işgüçlerinden koparılıp alındıkları için köpürmekteler...

Başını sallıyordu Stanislas:

—Nasıl sona ereceğini bilmem, dedi. Hiç kimse bilmiyor, ama herhalde bir maskaralık halinde sona ermeyecek. İyice rezalet değildir umarım orası senin için? Aç kalmıyorsundur herhalde, uyuyabiliyorsundur, arkadaşların vardır?..

—Fena sayılmaz. Yemiyoruz, tıkınıyoruz. Eğer harp dedikleri buysa, kısa zamanda sıkıntıdan patlar insan! Burada da epey matrak bir durum var hani, herkes düzensizlikten memnun görünüyor. Küçük çocukların, başka bir yere taşınırken ya da evlerinden bir cenaze çıkarkenki halini hatırlatıyorlar bana. Yasak saatlerde yatıyorlar, denklerin üzerine oturup yiyorlar yemeklerini, pasta ve ançuez yiyorlar hem de, bir koltukta uyuyor, karanlıkta güzel kadınlarla baş başa kalıyorlar, birbirlerinin evinde geçiriyorlar geceyi, ve çılgınca para harcıyorlar. Üstelik de içleri alabildiğine rahat, hiç kimsenin hiç kimseyi kınadığı bile yok!

—Sözün kısası herkes, normal zamanda senin yaşadığın gibi yaşıyor.

—Tamamen. Herkes kahvaltıda pasta yemenin bugün bir ahlaksızlık olduğunu bile bile yiyor ve memnun. Bay Leclerc'le tasarılarından söz etmiştim sana, değil mi? Şu anda görmek isterdim nasıl bir plan kurduğunu Mösyö Leclerc'in. Gerçi benim de, bu konuda başkalarına dil uza-

tacak yüzüm kalmadı ya: Ben de kapıldım çünkü akıntıya, ben de planlar kurdum. Ve işte gene sapı siliğin biriyim! Hem de bu sefer şahitli ispatlı bir sapı silik: Acemi er Michel Vigaud. Dedim de hatırıma geldi birden: Belki de öğretmen olmak felaketine uğrayacağım, bir şerit takacaklar göğsüme ve emrime adamlar verecekler. Askerliği boyunca mükemmel not almanın ceremesi işte!

—Askerler için şarkı söyleyeceksin; projelerin değişmiş olacak o kadar!

—Laf!.. Şimdi bana durumu açıkla biraz. Tam teçhizat olarak "Dressoir" marka ayakkabılarla hakikaten harp mi edeceğiz yani? Sen konuşurken ben de üstümü değişeyim, tam gece yarısı aşağıda olmam lazım, arkadaş almaya gelecek. Bilir misin, erkek erkeğe olmak hiç de tatsız değilmiş aslında. Harika çocuklar var. Sonra da açık hava resmen iyi geliyor bana, dizimde romatizma falan kalmadı. Yahu benim elimi çok çabuk tutmam gerekiyor, yerimiz bayağı uzak çünkü. Açıkla bana...

—Önce Polonya'nın hesabını görecekler ve biz ses çıkarmayacağız, İngiltere de eli kolu bağlı duracak. Sonra da sıra bizim hesabımızın görülmesine gelecek.

—Yani harp olacağına gerçekten inanıyorsun?

—Önce de söyledim sana bunu.

—Tamam. Şimdi Rusya'yı anlat.

Rusya'nın tavrını açıkladı Stanislas. Michel giyinmesini bitirirken:

—Bilmesine, haklı olduğumu biliyorum ama, diyordu, bilmek yetmiyor. Kanıtlarla ortaya koymak gerekiyor durumu. Şimdi bana, insanları can evinden vuracak kanıtlar bul sırala.

—Ne yazık ki, öyle bir kanıt yok yavrum! Eski dostlarım sokakta görünce selam vermemek için karşı kaldırıma geçiyor. Sözlü kanıtlara yer kalmadı bugün. Mayakovski'nin dediği gibi: *«Tüfek yoldaş, şimdi söz sizindir..»* Bekleyeceğiz çaresiz ve görecekler kimin haklı olduğunu. Bu arada

söylemeden edemeyeceğim: Simone da ötekiler gibi, selam vermiyor bana.

—Başka ne bekliyordun yani ondan? Hemen tüyüyorum azizim. Sen Paris'te mi kalacaksın hep?

—Sanırım öyle olacak. Seni böyle asker kılığıyla görünce, isterik kadınlar gibi yaygarayı basmamak için irademi iyice kullanmam lazım. İzinli geldiğin günler seni kaçırmamak için kalacağım Paris'te. Tamam mı, iniyor muyuz?

—Elektrik fenerimi nereye soktum, Allah kahretsin! İnsan kafasını paralar bu merdivenlerde.

Sahanlıktaydılar.

—Bütün binanın kumunu bana bağışlıyorlar, dedi Michel lambasını küçük kum torbalarına çevirerek. Bombalara nazaran ilk localarda oturuyorum; ve bunu hatırlatmak için burada duruyor bu kum torbaları. Ama arkadaşların dediği gibi, anlamaya çalışmayalım. Sabahtan akşama kadar hep bu sözü işitiyoruz: Anlamaya çalışmayalım!.. Gene de anlamaya çalışanlar var içlerinde...

Mavi ampullerle aydınlatılmış merdivenleri dikkatle iniyorlardı. Sokağa çıkar çıkmaz, bir araba durdu evin önünde:

—Sen misin Popaul, diye sordu Michel.

—Benim benim, atla hemen.

Toka ettiler Stanislas'la Michel çabucak; ve her biri, kendi gecesinin içinde kayboldu.

II

Michel, uzun bir süre Paris'e gelemedi. Mektup da yazmadı üstelik. Ve Simone, yüreğine taş basıp Stanislas'a telefon etmeye karar verdi sonunda. Ama o da Michel'den bir haber almamıştı.

Viard gitmişti ama dükkân açıktı; ve Simone, prensip bakımından her gün oradaydı: Roman okuyor, tırnaklarını

törpülüyor, satıcı kızlar ve mankenlerle gevezelik ediyordu. Tatsız haberler dolaşıyordu ortada: Lanvin kapanmıştı, öteki modaevleri de kapanacak deniyordu: binlerce işçi kadının açıkta kalması anlamına geliyordu bu, ne olacaktı halimiz!.. Bir söylenti daha vardı: Lelong atölyeleri bundan böyle orduya çalışacakmış! Gözünüzün önüne geliyor mu, ne demektir bu kuzum? Eli yüzü düzgün terzilik başladığında, yeniden, işe yarayacak bir tek işçi bulamayacaksınız demektir; el ustalığı güç kazanılır ama, çok kolay kaybedilir çünkü...

Öğle yemeklerini çoğunlukla, akşam yemeklerini kesinlikle Leo'yla yiyordu Simone: Léo'nun karısıyla çocukları Paris'te değillerdi çünkü; çocukları bir bombardıman tehlikesine maruz bırakmanın alemi yok, diyordu. Çoluk çocuktan kurtulmuş olmanın sevinci içindeydi aslında: Simone'la, öteden beri özlediği senli benli hayatı nihayet mümkün kılmıştı harp; ve ortalığa hâkim olan telaş ve sinirlilik, lokantada, sinemada baş başa kalışların zevkini büsbütün arttırıyordu; hele sımsıkı kapalı apartmanların sessizliği içinde, kalın perdeleri iyice indirip («Işık» ihtarlarıyla keyfiniz kaçsın istemiyorsanız tabii) yarı karanlıkta kalmanın zevkine doyum olmuyordu.

Continental'de önemli bir mevkii vardı Leo'nun; dolayısıyla da bir alay iltimastan yararlanıyordu. Simone, Continental'deki tüm personelin, tehlike işareti verildiği zamanlar bile görev başında kalmak zorunluluğunda olduğunu işittiği vakit bayağı telaşlanmıştı: Şakası yok, bu adamlar sürekli tehlike altındaydılar; cephedeydiler canım! Hele cephenin nerede bulunduğu belli olmayan şu günlerde. O pis maceranın sonuçlarından tamamen arınmış olan Léo, şimdi eksiksiz bir şef kılığına girmişti; cüssesine de yaraşıyordu bu hani. Ve Simone onun yanındayken, bütün taze haberlerin, bütün son tahminlerin kaynağında hissediyordu kendini. Tabii gurur duyarak.

Michel, bu matrak harbin en azgın döneminde yirmi

dört saatlik izinle geldi Paris'e. Şehre ulaşır ulaşmaz ilk olarak Simone'un kapısını çaldı. Kapıcı kadın açtı kapıyı. Miğferi, katlanmış kaputu, maskesi ve sır çantasıyla sahanlığı doldurmamak için hole süzüldü Michel.

—Madam de Bressac evde yoklar, dedi kadın.

Gözleriyle yiyecekti sanki Michel'i.

—Yaa! Saat kaçta döner acaba?

—Akşam yemeğine gelmez buraya. Ben de yatağını yapmak ve yarın sabahki kahvaltısını hazırlamak için çıktım. Çünkü madamın hizmetçisi taşrada.

—Yaa, dedi Michel bir kere daha. İyi geceler efendim.

Merdiveni inerken, kadın aynı bakışlarla seyrediyordu onu.

Birkaç adım yürüdü sokakta. Omuzlarında gaz maskeleriyle dolaşan çocuklara merakla baktı. Tatlı bir sonbahar sisine sarılı yürek paralayıcı bir barış havası kaplamıştı Paris'i. Alma köprüsü yanında bir süre bekledi, ama bir tek taksi yoktu görünürde. Asfaltın, Seine Nehri'nin, gökyüzünün rengini almıştı çıplak ağaçlar. Orada, geldiği yerde olup bitenlerden hiç kimsenin haberi yok gibiydi, sadece Michel'di sanki bilen cephede olup biten kepazeliği! Bir acı halinde duydu yalnızlığını.

Metro doluydu. Gazete okuyordu herkes. Kırmızı püsküllü bir denizci, bir arkadaşıyla hararetli bir konuşmaya dalmıştı. Ve Etoile durağında öylesine uzun el sıkıştılar ki, biri tam ucu ucuna atladı trenden; ve öteki, dışarı uzanıp avazı çıktığı kadar: «Kahrolsun İngilizler!» diye bağırdığında kırmızı püskül kapıya sıkışayazdı. Bu nifak taşan sözler, vagonda bütün ses soluğu kesmişti; ama, deniz erinin yiğitliğinden mi nedir, bir tek kişi olsun çıkıp da savunmaya cesaret edemedi müttefiklerimizi. Olay büsbütün afallattı Michel'i. Bu ne korkunç kargaşalık yarabbi kafalarda! Kleber durağında kendini dışarı zor attı.

Stanislas da yoktu evinde: Kléber Caddesi'nde, bir vakitler Alfredo'nun oturduğu evin biraz ilerisinde mobilyalı

bir dairede oturuyordu şimdi Stanislas; ve kapıcı, bir cezaevi kapıcısını mumla aratacak kadar amansızdı: Bay Bielenki'nin hangi saatte girip hangi saatte çıktığı belli olmazdı efendim ve o (yani kapıcı) Bay Bielenki'yi göz hapsinde tutmakla görevli değildi. Michel, o kabartma resimleri andıran sokakta buldu gene kendini. Kendi çatısına gitmek gelmiyordu içinden: Çalmak nedir unutmuş bir telefonun karşınızda dikilip durduğu, insansız, haddinden fazla muntazam ve hiç hareketsiz bir evin sessizliğinden ürküyordu, ne yalan söylemeli!.. Bütün güzelliğiyle Paris'i görecekti pencerelerden gene. Ama böyle ortada da kalmak olmaz ki, ister istemez kendi çatısına gidecekti. Şanssızlık diye buna derler işte: Cephede son yaşadığı maceradan sonra, Stanislas'ı görmeyi gerçekten çok istiyordu.

Tam korktuğu gibiydi ev. Allahtan ki yükünü atar atmaz telefon çaldı: Simone'du arayan, şansa bakın ki siz, Viard'dan çıkınca evine uğramayı (hiç hesapta yokken) akıl etmiş ve kapıcı kadından öğrenmişti Michel'in geldiğini. Bilemezdi Michel, korkunç ama nasıl korkunç çalışıyorlardı şimdi dükkânda, çünkü taşraya sıvışmış olan bütün hanımlar beşer onar geri dönüyor ve pratik tayyörler, bluzlar, uzun kollu gece elbiseleri sipariş ediyorlardı. Ama bütün randevularını derhal iptal edecekti Simone, serbestti evet, serbest ve mutluydu.

—Öyleyse buraya, bana gel, dedi Michel. Hazır girmişken evden çıkmayayım artık.

Akıl almaz bir çabuklukla geldi Simone. Michel üzerindeki asker gömleğini atıp şöyle biraz Paris'i seyredeyim demeye kalmadan kapıyı çalmıştı.

—Dur, dedi. Önce bir bakayım sana doya doya şöyle! Nasıl da güzelsin! Hiçbir zaman bu derece güzel görmedim seni. Yanmışsın. Ama enfes bir görünüşün var!..

Michel sarılıp uzun uzun öptü Simone'u:

—Bağışla beni, dedi nihayet. Sözünü kestiğim için bağışla beni. Ağzındaki sarmısak kokusunu bastırmak ama-

cıyla içki içen, kahve içen, ama o pis kokuyu bastıramayan bir adam gibiyim ben.

Hep aynı Michel'di evet, umut verip umut yıkan Michel.

—Ne sarmısağı, diye sordu küçücük kısık bir sesle,

Ama Michel, pencerelerin ardında belli belirsiz görünen Paris'e bakıyordu şimdi; unutmuş gibiydi Simone'un varlığını: Yakıp bir küllüğün kıyısına bıraktığı sigarasını insan nasıl unutursa. Ama bağışlıyordu Simone, çünkü Michel uzaktan geliyordu. Sırf sessizliği yırtmak, birşeyler demiş olmak için:

—Acayip bir harp bu, dedi.

—Hem de nasıl bilsen! Bundan daha acayip bir harp görülmemiştir!..

Ürperdi Simone: Öylesine yüksek sesle konuşuyordu ki Michel; neredeyse bağırıyordu. Devam etti:

—Warndt ormanının varlığından haberli olan tek kişi benim burada yanılmıyorsam! Yani bir sırla geldim buraya! Oysa güzel bir orman, gürgen ve kayın ağaçlarıyla dolu, çalılık.. ve insanı boğazına kadar içine çeken bir çamur.

Odadan bir nebze daha aydınlık olan pencerenin önünde, korku saçan simsiyah bir siluet halinde çırpınıyordu Michel.. Birden kendini hakarete uğramış hissetti Simone:

—Bağırmana lüzum yok, dedi. Elbet biliyorum ben de Warndt ormanının ne olduğunu! Ama Polonyalılar'a yardım etmek zorunda olduğumuzu da biliyorum. Dantzig uğruna ölmekten kaçınan insanlar olabilir evet, ama bildiğim kadarıyla sen onlardan değilsin! Niye bağırıyorsun öyleyse? Topu topu bin kırk üç ölüye mal oldu bize.

Niye söylemişti sanki bunları, keşke susmuş olaydı!..

—Senin de bilmediğin yoktur maşallah diye başlamıştı Michel. Polonyalılar'a yardım etmek, öyle ya!.. Ama nasıl yardım etmek? Bir köşede ahmakça ölerek mi? Bin kırk üç ölü! Öteki binlerce ölüyü nereye koyacağız peki, Fransa uğruna ölenleri! Gizleyeceğiz, ölülere bile saygımız kalmadı

çünkü! Dantzig uğruna ölenler daha mı kutsallaşıyor yoksa gözümüzde, ne dersin?

El yordamıyla sigara kutusuna uzandı Simone, kendine çekidüzen vermeye çabalamaktaydı. Ne demekti bu, nasıl başlamıştı bu tatsız konu, nereden açılmıştı? Oysa Michel'in gelişiyle nasıl mutlu duymuş kendini ve bu geceden ne büyük heyecanlar ummuştu! Gürlemeye devam ediyordu Michel:

—Gene Polonya'ya yardım etmek için: «İlerleyin, kurşunlatın kendinizi ve düşmanla göğüs göğüse gelince derhal geri dönün!» diyorlar herhalde bize? Yüzlerce ölü pahasına zaptedilen bir yeri durup dururken bırakmak niye? Farkındasın değil mi kepazeliğin: Düşmanla temas kurup geri dönün! Ufacık bir gezinti yapın, der gibi..

Odayı arşınlamayı bırakıp Simone'un yanına oturarak:

—Ne diyorsun bütün bu işlere güzelim, diye sordu tatlı bir sesle. Kızmadın ya bana? Özür dilerim.. Her şeyi söylediğime göre, bunu da anlatacağım sana, dinle bak: Adamları seçmekle görevli olan bendim. Yakamdaki şu kahrolası şerit parçası yüzünden! Hep korkmuştum zaten bu pis şeritten, başıma mutlaka bir bela dolar diye, doladı nihayet!.. Çocukları ben seçiyordum evet: Pierre şu deliğe girecek, Jacques şu ağacın arkasına. Madem her şeyi söylüyorum, gitmek istemediklerini de söyleyeyim bari sana. Ve haklıydılar: Niçin bir başkası değil de ben gidiyorum, diye soruyorlardı. Gene de geldiler, ve ilerledik; öngörülen bütün kovukları, sığınakları, ağaçları tuttuk birer birer; dizlerimize dek çamura gömüldük; yağmur yiyen kaputun, su yutan postalların nasıl ağırlaştığını bilemezsin güzelim. Ve muhteşem bir düşman karşısında bulduk kendimizi: Pırıl pırıl teçhizatlı, harbe hazır, kollarında mücevher gibi küçücük mitralyözler. Gene de bozguna uğrattık onları, gene de ilerledik. Ama dönün demişlerdi bize ve döndük. Pierre'lerimle Jacques'larımı nasıl buldum bilir misin? Binbir parça halinde! Kovuğun birinde bir göz, dalın birinde bir

kol, bir başka dalda bir bacak ve bir kafa çamurların içinde! Hepsi de bıraktığım yerdeydiler evet; ve belki de onların orada olup olmadıklarını tespit etmemiz için geri dönmemiz emredilmişti bize!..

Simone'un yanaklarından sızan gözyaşlarını göremezdi Michel karanlıkta. Anlattıkları korkunçtu, ama Simone'u ağlatan bu değildi, hayır: Anlattıklarının korkunçluğunu da aşan bir korkunçluk, tahammül edilmez bir çıplaklık vardı sesinde; ve aşktan da, tutkudan da kat kat güçlü bir şey.. merhamet evet.. sınırsız bir merhamet duyuyordu Simone. Michel'e acıyordu.

—... Yemeğe gelince, bize kadar ulaşmıyordu yemek; içki vardı yanımızda sadece. Üşüdüğümüz için de memnunduk bundan; ama sadece alkol, adamı sarhoş etmekten başka neye yarar ki...

—Gerçekten gördün mü Almanlar'ı?

Tam bir sinir krizinin ucunda olan Simone, aklına eseni söylemekteydi.

—Gördün mü ne demek! Burun burunaydık onlarla.. Yakışıklı çocuklardı. Yemek yedin mi sen?

—Yemedim ama pek iştahım yok...

—Benim de. Ne güzel bir şey sana böyle sarılmak bilsen! Unutmuştum ben bunu! Ne güzel bir şey!

Bütün gece Michel'de kaldı Simone. Nihayet uyuyabildiğinde, Michel yavaşça kalktı onun yanından, salonu arşınlamaya koyuldu. Bazen durup Simone'un uyuyuşunu seyrediyordu, yere, büyük bir koltuğun arkasına konmuş mavi ampullü ufak lambanın ışığında; bazen de pencerelerin ardında uzanan geceye bakıyordu büyülenmiş gibi: Sadece gökyüzüne çeviriyordu gözlerini perdeleri her aralayışında; Paris cam rengi bir hava boşluğundan ibaretti. «Yarın Stanislas'ı görmeye gideceğim..» diyordu kendi kendine. «Başka kimi arayabilirim ki.. 'İlerleyin ve hemen tornistan edin' diyorlar. Niye? Anlamaya çalışmayalım..» Yürüyor, yürüyordu. Pierre'le Jacques demişti Simone'a,

Marcel dememek için. Marcel'i kör olarak çıkarmışlardı pusu kurduğu delikten; ve hastanede avaz avaz haykırıyordu Marcel: «Haklarından geleceğiz onların!» diye. Geçen harbin bu parolasını haykırması gerekiyordu elbette, körlüğe başka türlü nasıl tahammül edilir? Ya peki zaptedilmiş toprağı geri vererek nasıl gelinir haklarından? Yanlış anlaşılmasın, Michel tıpkı eskiden olduğu gibi, hayata sarılmanın, ille yaşayacağım diye diretmenin saçma bir şey olduğunu düşünüyordu gene; ama sonunda muntazam bir şekilde geri çekilmek üzere ilerlemek de bir o kadar saçmaydı hani. Garip bir boşluk vardı kafasının içinde: Aç karnına sevişmişti, ondan olsa gerek. Warndt ormanının ağaçları, pırıl pırıl üniformaları Alman askerlerinin, cici postalları. Uyuyordu Simone. Elisabeth'e hiç benzemiyor. Nerededir şimdi Elisabeth? Ne bir mektup, ne en ufak bir haber var. Elisabeth. Andersen'in masalındaki gibi, buzdan bir şatoda oturan karların ecesi. Böyledir işte: Biri buzdan bir şatoda oturur; biri, elinde tüfek, bir kovuğun içinde bekler durur. İlk gece, bir dişi geyiğe ateş edeyazmıştı! Bu derece sabırlı olabileceğini söyleseler, güler geçerdi işin tuhafı. Bir gece kovukta, ikinci gece bir ağacın ardında ya da dalları arasında. Ve tam on iki gece, tek başına gizlenip bekleyerek. Daha başlangıçta her şeyin hesabı görülmüşken (ister yen, ister yenil, geri çekileceksin!) gidin de kendinizi öldürtün denilmese, katlanılabilir bir şey olabilir harp. Önceki harbin deyimiyle, «haklarından gelmek» için gözlerini vermeye hazırdı Michel; hele daha işin başında, geri çekileceksin! emrini almamışsa...

Simone doğrulup karanlıkta ona bakındı bir süre:

—Ne yapıyorsun Michel?

—Uyu yavrum...

Battaniyeyi omuzlarına çekip yeniden daldı Simone.

Hepsini seviyordu Michel çocukların. Ama özellikle Marcel'i, bağcının oğlunu, gözleri siyah üzüm gibi, o ufak tefek delikanlıyı seviyordu. Ve Elisabeth, bütün bu olup bi-

tenlerin hiçbirini bilmeyecek. Bilmeyecek bir Marcel ve bir Marcel'in üzüm gibi gözleri nasıl acı verir insana!.. Arkada bıraktım diye gözlerinin açık kalacağı hiçbir şey yok artık bu dünyada Michel'in. Dayanılmaz bir şekilde yalnız ve hür. Sapı silik olmaya gelince, hiç karıştırmayalım orasını: Bütün dünya gibi sapı silik, evet, bütün dünya gibi, ne sandınızdı! Bütün dünyanın günahlarını sen ödemeye kalksan bile boş bugün: Hiçbir şeyi kurtarmamak üzere binlerce Kurtarıcı, binlerce İsa gerekli! Ve hazırım işte çarmıha gerilmeye: Ellerime çakılan çiviler, Marcel'in «Haklarından geleceğiz!» diye bağırmasından daha mı çok acı verecek yani? Hiç kimsenin ihtiyacı yok Marcel'in ıstırabına, Michel'inkine de ihtiyaçları yok: Milyonlarca insan gibi, makine tarafından çarkların arasına alınmış durumdalar. Yarın Stanislas'ı koşup görmeli evet, o belki bir şey anlamaktadır bütün bunlardan. Niçin ve nasılını anlayacak olursan, katlanmak daha mı kolaydır acaba? Belki daha kolaydır evet. Arkadaşları da onun gibi havada: Anlamaya çalışmayalım diyordu zavallılar; ama bu, itiraz etmelerine, bağırıp çağırmalarına ve sonunda ölmelerine engel olmadı. Bir tek fikir, bir tek neden yoktu yaslanabilecekleri! Girmek istemiyorlardı kovuğa, kovuğa girmek için sebep görmüyorlardı. Ama örneğin denseydi ki, Marcel'i kurtarmak için bu şarttır; kovuğa değil, dünyanın öbür ucuna kadar seve seve giderlerdi. Stanislas ne diyecek bakalım bütün bunlara? Simone olmamış olsa, gece mece dinlemez hemen giderdi. Belki Elisabeth'ten de bir haber almıştır Stanislas? Elisabeth.. Üzeri mercan ve altın sırmalı siyah kadifeden minicik çizmeleriyle vahşi. Bir vakitler Montparnasse'ta "La Jungle"a dansa giderlerdi ve bundan ibaretti hayat. Kocaman bir sünger çekildi bugün her şeyin üzerine. Gel de Mary'nin yaşamış olduğuna inan bakalım! Bütün orantılar değişti. Yalnız orantılar mı? Bütün eksenler, temeller. Birinci harpte, dediklerine bakılırsa, müthiş bir heyecan varmış, çift yemek yermiş insanlar cepheye gitmeden önce, binlerce

son dakika yaşarmış; bütün kadınları, bütün eğlenceleri, sözün kısası koca Paris'i hak görürlermiş kendilerine. «Onların son sigarası da bunlar işte..» demez miydi annem. «Bir ölüm mahkûmuna son bir sigara çok görülmez ki!..» İki zengin çocuğunun evlenmesi kadar tatsız ve yavan bir şey haline geldi harp bugün! Yüksek çıkarlar, yüce umutlar. Bu arada uydurmaya bakacaksınız kendinizi duruma. Tutkusuz, soğuk ve şüpheci. İhtiyarlar gibi tıpkı. İhtiyarlar gibi. Kör şeytan! Kovuğun girilebilecek makul bir yer olarak gözükmesi için, alkol gerekli bize! Ne alkolü? Hangi alkol! Aç karnına getirip bir harp yüklüyorlar sırtınıza! Aç karnına ne alkolü, söyler misiniz? Stanislas'ı görmeye hakikaten ihtiyacı vardı Michel'in...

Ama Bielenki terk etmişti Paris'i. Korkunç bir felaketti bu Michel bakımından: En küçük açıklamaya kavuşamadan gidecekti demek ki!.. Çaresiz eve döndü, güpegündüz girdi yatağa ve on iki saat kesintisiz uyudu. İzni bitmişti.

III

—Ciddi mi Léo? Ama imkânsız bu, imkânsız!

—Size derhal valizlerinizi yapın diyorum, benim hemen Continental'e dönmem gerekiyor. Bütün bakanlıklar Tours'a nakledildi. Yarın yollarda öyle bir kalabalık birikecektir ki, geçmek mümkün olmayacaktır. Paranız var mı?

—Var evet.. Léo! Léo!..

Kapatmıştı. Simone bir süre telefona baktı kaldı ahmakça. Ama derhal toparladı kendini ve her zamanki akıllı kadın olduğunu ortaya koydu. Elbiselerini teker teker çıkarıp yatağın üzerine seriyor ve hangisinin gerekli, hangisinin gereksiz olduğunu iyice bir tartıyordu. Bir yandan da düşünmekteydi ve sağduyu doluydu fikirleri: Hükümetin bu davranışı son derece makul bir davranıştı aslında; gerçi Al-

manlar'ın Paris'e girmesi asla söz konusu değildi, ama bombardımanlar olabilir, paraşütçüler inebilirdi. Daha dün görmemiş miydi Etoile tarafında caddelerin ortasındaki asfaltı kazdıklarını; uçakların iniş yapmasına engel olmak amacıyla kazıyoruz, demişlerdi. Hükümet haklıydı evet, sakin sakin çalışabileceği bir yere çekilmekte; ve halk da Paris'i şimdiden rahat rahat terk etmekle doğrusu iyi ediyordu: Askeri birliklerin harekât kabiliyeti kazanabilmesi için yolların serbest olması lazım öyle değil mi canım!.. İnsanlar nasıl da hemen paniğe kapılıyor, doğrusu şaşılacak şey; Leo bile deli gibiydi telefonda. Psikolojik bakımdan şehrin boşaltılması pek iyi bir etki yaratmayacak tabii, herkes daha şimdiden Paris'in elden gittiğini sanıyor! Loire kıyılarında Almanlar durdurulacak, ama meydanı savunmacılara bırakmak lazım ki gönül huzuruyla iş görebilsinler, öyle değil mi. Valizlerini kapattı Simone; ve her şeyin yerli yerinde olup olmadığını görmek üzere evi baştan aşağı dolaştı: Tamamdı evet, mobilyalar örtülmüş, halılar yuvarlanmıştı. Zaten iyi halılarıyla gümüş takımlarını çoktan Dordogne'a göndermiş bulunuyordu. Duvarlarda ve yerde kocaman kederli boşluklar belirmişti şimdi; etajerlerin üzerinde ve vitrinde hiçbir şey yoktu artık. Bütün dolapları kilitleyip kapıcı kulübesine indi Simone.

Madam de Bressac'ın da gitmeye hazırlandığını gören kapıcı Madam Julien, histerik bir şekilde ağlamaya başlamıştı; ama Simone'un sükûneti onu da yatıştırdı çabucak:

—Hemen yukarı çıkın, olur mu Madam Julien'ciğim. Bulaşık var çünkü mutfakta. Yiyecek namına ne kalmışsa alabilirsiniz, yazık olmasın. Perdeleri de çekersiniz bir güzel. Havagazıyla elektrik sayacını bu akşam ben gittikten sonra kapatırsınız lütfen. Size güveniyorum. Ben hareket eder etmez çıkarsınız değil mi? Ooo günaydın Bay Verbeux, siz gitmiyor musunuz?

Bir alarm gecesi, mahzende tanıştığı köşedeki polis memuruydu bu.

—Hayır, dedi. Biz gitmiyoruz. Kalıp beyefendileri bekleyeceğiz burada. Bütün belayı Yahudiler sardı başımıza biliyor musunuz?

Simone şaşırmıştı biraz:

—Ciddi misiniz?

—Ne demek Madam de Bressac! Müdüriyette bir alay şey biliyoruz biz. Ama göreceksiniz o itleri nasıl yola getireceğimizi yakında!.. Dunkerque'te yaptıklarını biliyorsunuz elbette? Her pencerede bir Yahudi varmış, bir yandan bizimkilere ateş ediyor, bir yandan düşmana sinyal veriyormuş namussuzlar! Söyleyin bakalım kaç Yahudi var sizce Fransa'da?

—Ne bileyim ben..

—Ben de bilmiyorum, ama bildiğim bir şey varsa pek yakında iyice azalmış olacaklar. Fransa'ya ihanet etmenin ne demek olduğunu öğreteceğiz pis Yahudiler'e!

—Size hoşça kalın diyeceğim Bay Verbeux; umarım ki gitmekte ben haksız çıkarım ve birkaç gün sonra da dönmüş olurum. Durum hiç şüphesiz ki hızla düzelecektir. Mesnetsiz bir alarm bu, eminim; içimden bir ses bana gitme diyor ama...

—İnsanın elinde imkân olunca...

Devam etmemişti Madam Julien, ama ne düşündüğünü anlamak pek güç değildi.

—Arabayla mı gidiyorsunuz Madam de Bressac? Çünkü eğer trenle gidiyorsanız hiç denemeyin diyecektim: Garların halini görseniz bir! İğne atsan yere düşmüyor...

Kısa kesmek için Bay Verbeux'ye elini uzattı Simone; boşuna vakit kaybettiriyordu adam ona, ayrıca da bir tuhaf bakışı vardı, zilzurna değildi ama sarhoştu ne de olsa, aklından kim bilir neler geçiyor!.. Nitekim Simone arabasının kapısını kaparken gözlerini süzerek bağırmaktaydı Bay Verbeux:

—Sakın unutmayın o pis Yahudiler hakkında size söylediklerimi. Müdüriyetin bu konudaki tutumu çok kesin!..

Hiçbir zaman, varlığı boyunca evet hiçbir zaman, bu kadar güzel olmamıştı Paris. Çocukları tarafından terk edilmiş sevgili ve savunmasız duvarlarıyla, bütün o akıl almaz güzelliğini, üzerine yürüyen korkunçluğun önüne sermişti sanki. İlk hoyratın ellerine teslim edilen güzel ve masum bir kadın gibi bakması bile, insana utanç veren bir Paris'ti bu. Cellatlarına bir ölüm mahkûmu gibi yüreklerini kanatırcasına gülümseyen bir Paris. En yüce, en arı doruklar gibi, aşağıyı saran pisliğin üzerinde kalmıştı. Kaçanlara dönüp de bakmadı bile; tıpkı daha sonra döndüklerini görünce kılını bile kımıldatmadığı gibi.

Emir yağdırıyordu Simone modaevinde. Atlas koltukların üzerine örtüler konuyor, dolapların kapıları gıcırdıyor durmadan, kilitlerde anahtarlar dönüyordu. Bomba atılmadığı, sokak savaşları olmadığı takdirde, müessese, materyal bakımından hasara uğramaksızın uzun süre kalabilirdi bu halde. Simone her şeyi çoktan yerleştirtmiş, naftalinletmişti. Personelle veda faslına gelince, umulmayacak kadar kısa ve acısız oldu: Herkes kendi kaçışının hazırlığına dalmıştı çünkü.

Oldukça geç döndü evine Simone. Koca Champs-Elysées nasıl da ıssızdı! Üzerleri şilte yüklü tek tük özel arabalar geçiyordu, o kadar. Birden yön değiştirip Gabriel Caddesi'ne doğruldu. Yürümek, korkuya pek benzeyen bu yürek darlığını yatıştırır umudundaydı. Ve her gün bir öncekinden daha güzeldi havalar; ilkbahar, bu ne getireceği belirsiz yaza değil de, mutluluğa açılan bir kapı gibiydi. Sonbaharın bütün yıl boyunca sürüp gittiği Gabriel Caddesi bile sıcaktı işte; yaz yeşill yaprakları arasından ışık ve gölge dağıtıyordu kocaman ağaçlar. Hiç ama hiç kimse yoktu görünürde. Nihayet *Ambassadeurs*'ün önünde genç bir askeri tabip belirdi. Bu sınırsız boşluğu kat edememekten korkarcasına, yürümüyor, adeta koşuyordu; kederli bir bakış attı Simone'a ve hemen kayboldu. Michel'i düşünüyordu Simone yürürken; bu muazzam maceranın sembo-

lüydü Michel onun gözünde. Çatı katında kaldığı geceden beri görmemişti onu, "Warndt ormanı gecesi"nden beri. Zaman zaman bir kart yolluyordu o kadar: Üç ay Epinal'de kalmıştı; sonra da, alayının İsviçre sınırını korumakla yükümlü olduğu Mulhouse'da. Ve nihayet, üç hafta önce.. mi? Evet, 18 Mayıs'a doğru, genç bir astsubay ziyaret etmişti kendisini; Michel tarafından gönderilmişti: Versailles üzerinden Kuzey'e doğru yürüyormuş alayları; Michel, Paris'e kadar uzanabilmek umudundaymış; ama son anda bir terslik çıkmış ve gelememiş; ve kendisinden daha şanslı çıkan genç astsubay arkadaşına Simone'u görmesini rica etmiş.. «Umarım ki, her ikiniz de zevk duyacaksınız bundan..» diyordu Simone'a mektubunda; ve taşralı genç dostuna da Simone hakkında gerekli bilgiyi vermişti: İyi ve cömert bir kadın olduğunu, avucunun içi gibi tanıdığını Paris'i, doğru dürüst yemek yenecek bütün restoranları bildiğini ve birlikte hoş bir gece geçireceklerini. Gerçekten de Simone, tatlı bir gece geçirmişti Michel'in genç temsilcisiyle. Tatlı ve heyecanlı: Flandres'dan gelen felaket haberlerinin acılığını, Michel'in dostunu ağırlamak arzusu bastırmıştı çabucak. Kaldı ki, delikanlının müthiş bir güveni vardı; hiçbir önem taşıyamazdı bu ilk bozgunlar, Fransa'nın zaferi kesindi. Öyle ki, şaşkınlığı içinde, belki Amerikalılar'ın, hatta kimbilir Ruslar'ın bile yardımına başvurmak gibilerden bir telkinde bulunmuş olan Simone, sonunda utandı: Michel'in arkadaşı mağrur bir sesle, Fransa'nın, hiç kimsenin yardımına ihtiyaç duymadan kendi kendine yardım edeceği cevabını vermişti. Fransa'nın bu işi nasıl başaracağını söylemiyordu tabii, zaten geçerli kanıtlara sahip olduğu iddiasında değildi; sadece güvenini ve o canım Fransız gururunu koyuyordu ortaya, bu da insanı huzura kavuşturmaya yetiyordu... Ama konuşmanın ağırlık merkezi Michel'di: Genç astsubayı dinlerken, Fransız ordusuna Michel'in kumanda etmesi gerektiği duygusuna kapılıyordunuz. Michel biliyordu her şeyi, Michel anlıyor-

du, bilmediği tek şey korkuydu! Polonya'nın çöküşünü, Ruslar'ın Finlandiya zaferini, Narvick hezimetini, hep önceden haber vermişti Michel ve hep şu soruyu yöneltmişti arkadaşlarına: «Maginot hattını denize kadar uzatmak için ne bekliyorlar?»; ve Almanlar Belçika'ya girdiğinden beri de herkes kendi kendine bunu soruyordu şimdi. Askerlik hayatının bütün ayrıntılarında, hiç kimsenin vazgeçemediği tek insandı Michel: Bir yarayı olduğu kadar bir yürek sıkıntısını da sarıp geçirebiliyordu; onun eli değsin de ateş yanmasın ve çorba çeşnilenmesin, imkânı yoktu; hele şarkıları art arda sıralayınca, şenlik akşamlarına dönüşüyordu ölüm kokan geceler. Müthiş bir marş bestelemişti en son olarak, yalnız o marş söyleniyordu şimdi alayda. Genç astsubayın sesi yoktu, beceremezdi pek şarkı söylemesini, özür diliyordu, ama gene de o marşın girişini söylemeden edemeyecekti. Ve Michel diyor, başka bir şey demiyordu bizim muşmula Albay! Noel gecesi, ikisi, yani Albay'la Michel, el ele verip bir sürpriz hazırlamışlardı ki alaya, unutulur gibi değildi. Alay bombok... yani çok tatsız bir haldeydi o sıralarda; yorgun ve asık suratlıydı çocuklar, hiç kimse hiçbir şey yapmaya yanaşmıyordu; ceplerindeki para çoktan suyunu çekmişti; ve konakladıkları köyde, herkesi içine alacak kadar büyük bir lokal bile yoktu. Bütün bu pislikler yetmezmişçesine, tam Noel gecesi, toplan borusu çalıp da «İleriii marş» demezler mi! Öfkeden kuduruyordu çocuklar, üstlerine varsan isyan çıkacak!.. Tek kelime söylemeden yürüdük ormanda, iki üç kilometre sonra bir açıklığa geldik. Açıklığın orta yerinde koca bir çam ağacı var; siz deyin on beş metre, ben diyeyim yirmi metre yüksekliğinde. Ve işte bu ağaç, biz gelir gelmez ışıklanıp dev bir Noel ağacı haline girmez mi!.. Yukarıda bir sahanlığın üzerinde iaşe subayı, teker teker isimlerimizi bağırıp küçük hediyeler dağıttı her birimize. Gözünüzün önüne gelsin biraz ne olur: Yıldız dolu muhteşem bir gece, pırıl pırıl parlayan kar ve nah bu kadar kocaman mumlar ve

ışıldayan kürelerle bir ağaç.. Tam bir masal manzarası! Mutluluktan dayanamayıp ağlayanlar vardı aramızda.. Ve.. ve bir de tekerlekli masa gizlemişler kar yığınlarının arkasına, karlar birden devrilip bir Bengal ateşi içinde masa ortaya çıktı; üzerinde şarap şişeleri, patates kızartmaları, sosisler, hem de konyak! Ve tabii herkes o zaman hep bir ağızdan: «Vigaud! Vigaud!» diye haykırmaya başladı; çünkü biliyorduk ki, bu başka birisinin elinden imkânı yok gelmez. O vakit Michel karşımıza geçip şarkı söyletti bize, şarkının böylesi Casino de Paris'te söylenmez emin olun! Vigaud'nun ardından dünyanın öbür ucuna kadar gitmeye hazırdık hepimiz, Warndt ormanını henüz unutmamıştık!.

Öylesine heyecanlanmıştı ki Simone, hafiften kaynatmıştı genç astsubayla, yakışıklı çocuktu. Gecenin o kısmını hatırladıkça canı sıkılıyordu şimdi. Michel'in, çocuğu böyle bir art düşünceyle kendisine göndermiş olmasından şüpheleniyordu üstelik. Ama şu anda bunun üzerinde durmak lüzumsuz artık. Michel nerede şimdi, önemli olan bu. En son 25 Mayıs tarihli bir mektup almıştı Simone: Beş gün beş gece Somme'a kadar yürüdüklerini yazıyordu, bataklık doldurmaya gitmişler oraya. Ama mektuplar son derece düzensiz geliyordu. Üstelik Bielenki de çoktan terk etmişti Paris'i, o haber kaynağı da kalmamıştı Simone'un.

Concorde Meydanı'na gelince, bir an durup seyretti: Yarabbi nasıl da güzeldi meydan!.. Baktıkça inanmayası geliyordu insanın. Başını eğip yürüdü.

Bütün öteki sokaklar gibi François I Sokağı da bomboştu. Bir tek taksi durmuştu sadece, tam Simone'un evinin önünde. Ama merdivenlerde bir telaş, bir gürültü patırtıdır gidiyordu. Bir garda sanırdınız kendinizi!.. Üçüncü kattaki hanımın bütün ailesiyle birlikte gitmeye hazırlandığını anlattı Madam Julien, Simone'a: Hanımın enişteşi yüksek memurdu ve bir vagon ayırtmıştı kendine; ve ailenin toplanma yeri de burasıydı. Bir Tanrı lütfu olarak bulabilmişlerdi bu taksiyi. Merdivenin alt kısmında o kadar valiz yığılıydı

ki, geçmenin imkânı yoktu. Ve aileden biri de gecikmişti üstelik, treni kaçırmak üzereydiler Allah kahretsin ve herkes birbirine bağırıyordu bu yüzden: Niye bırakmıştı sanki annesi, annesi değil karısı bırakmıştı, hayır yeğeni, kimse kim, niye bırakmıştı böyle bir anda, bilmiyor muydu sanki onun daima yolunu şaşırıp geç kaldığını! Üçüncü katın kiracısını bir alarm sırasında mahzende tanımıştı Simone: Açılır kapanır iskemlelere oturup siyaset üzerine son derece ilginç bir konuşma yapmışlardı. Termosundan nefis bir sütlü kahve ikram etmişti Simone'a hanım. Sarışın bir kadındı, çirkin sayılmazdı, ama etleri gevşemeye koyulmuştu çoktan. «*Action Française*'e mensup olmak sadece bana özgü değil bizde..» diyordu. «Babam, erkek kardeşim, halam, bütün ailem *Action Française*'dendir..»* Ve şu anda babası, kardeşi, halası, amcasıyla bütün aile, şaşkınlık içinde oradan oraya koşuşmaktaydı.

—Benimle çıkar mısınız Madam Julien? Size burada ihtiyaç yok sanırım. Bir de şu bagajlardan yol bulup geçebilsem...

Bir tiksinti gelmişti Simone'a: İnsan biraz izan sahibi olur canım, merdiven de tıkanır mı!

Simone, dairesinin kapısını açarken telefon da çalmıştı. Léo'ydu tabii:

—Hazır mısınız sevgilim, diyordu. Yarım saat sonra sizde olacağım.

Tuvalet masasının önüne oturdu Simone, nasıl ama nasıl yorgundu yarabbi! Bu kapalı perdeler ve batan gün, iyice loş hale getirmişti odayı, bir hayalet beyazlığı çökmüştü organdilere. Kendini güçlükle seçti aynada. Her şeyini biliyordu bu ayna, bütün yönleriyle tanımıştı onu. Ama hayal kurmanın sırası değildi şimdi. Kalkıp ışığı yaktı, gömme dolapların sürme kapılarını açtı ardına kadar, terk ettiği bütün bu tuvaletlere bir an kederle baktı, yolculuk için

* *Fransız Eylemi*. Milliyetçilik kisvesi altında Nazilerle işbirliği yapan örgüt.

ayırdığı tayyörü çıkardı sonra: Göze hiç çarpmayacak cinsinden, gri ve buruşmaz bir elbiseydi bu. Bir çift rahat ayakkabı seçti: Yolda ne olacağı belli değildir, bakarsın yürümek zorunda kalır insan. Nihayet yumuşak ve hafif bir büyük manto aldı sırtına. Büyük aynanın iki yanında parlayan reflektörlerin amansız ışığında seyretti ve güzel buldu kendini, gerçekten de güzeldi. Fransa'nın yaşadığı şu feci dakikalarda nasıl göründüğünü ileride hatırlamak üzere bakıyordu aynaya: Bir gözü üzerine eğik duran ufak yumuşak şapka, incecik mavi Agnes jarseden uzun bir peçe halinde devam ederek boynuna dolanmaktaydı; çıkarmadan uyumak zorunda kalsa bile, buruşmazdı bu küçük şapka, emindi. Saçlarını "kız çocuğu tarzı"nda bir ağ içinde toplayan yeni saç tuvaletiyse, tek kelimeyle, harikaydı; ve pratikti üstelik. Michel bu yeni saç tuvaletini görmemişti henüz. Ama hayal kurmanın sırası değildi şimdi. Madam Julien'in ayak sesleri çınlıyordu yan odanın halısız zemininde. Yumuşak ve hafif mantosunu giyip son bir defa tuvalet masasının önüne oturdu: Kilitli bir çekmeceden Michel'in mektuplarıyla mahfazaları çıkardı; mahfazalarından aldığı mücevherleri deri bir portföye sardı özenle ve portföyle mektupları geniş el çantasının dibine yerleştirdi. Tuvalet masasının dantelleri üzerinde, tahtı andıran bir çerçeve içindekl Michel'in büyük fotoğrafı önünde duraklamıştı: Sonradan büyütülmüş amatör bir fotoğraftı bu; eli saçlarındaydı Michel'in ve ortadan ayrık saçları iki küçük boynuz halinde buklelenmişti; yaprak gölgeleri düşmüştü yüzüne, dövme yapılmış duygusunu uyandırıyordu, ve gülüyordu bembeyaz dişleriyle. Fotoğrafla birlikte tuvalet masasının o canım dantellerini de götürmek isterdi Simone; ve çantasında sadece birinden birine yer olduğundan, ikisini de bıraktı. Yün battaniyeyi unutmadı tabii. Sevgili eşyalarına son bir göz attı. İnmesi gerekiyordu.

—İşte dairenin anahtarları Madam Julien. Ne olur ne olmaz diye para da bırakıyorum size. Gelin öpüşelim şimdi...

Resmen ağlıyordu Madam Julien, Simone için değildi, hayır! Heyecandan ağlıyordu, "umumî heyecan"dan.. Dışarıda Léo, durmadan klakson çalıyordu.

Arabasının önünde, her zamanki gibi sağlam ve güven verici, beklemekteydi:

—Fazla bagaj almamakla ne kadar akıllı davranmışsınız, dedi.

Simone'un iki valizini Madam Julien'in elinden alıp arabanın yüklüğüne yerleştirirken ekledi:

—Daima böyle kusursuz gördüm sizi! Karım için bir valiz daha almak zorunda kaldım...

Madam Julien'in gözyaşlarıyla buğulanan bakışları altında Leo'nun yanına yerleşirken sordu Simone:

—Karınız nerede peki?

—Bordeaux'da herhalde...

—Biz nereye gidiyoruz?

—Önce Tours'a. Sonra duruma göre, icabına bakarız.

Perdeleri sımsıkı kapalı kocaman binalarıyla alabildiğine ıssızdı sokak. Tek canlı, kapının eşiğinde ayakta bekleyen Madam Julien'di. Gürültüyle hareket etti araba.

Gece basmıştı bile. Ortalık henüz seçiliyordu ama araba Seine kıyıları boyunca ilerledikçe, her şey gittikçe biraz daha grileşiyordu. Şosenin üzerinde yoğunlaşıp tekerlekleri koyu bir duman gibi saran, kaypak bir griydi bu.

—Bu da nesi, diye sordu Simone sıkıntılı bir sesle.

Léo arabayı hızlandırırken:

—Ben de anlayamadım, dedi.

Başka arabalara da rastlıyorlardı şimdi. O gri duman, rıhtımlardaki kadar yoğun değildi. Saint-Germain ve Raspail bulvarlarında belli bir canlılık görülüyordu, bütün arabalar aynı yöne doğru akmaktaydılar. Sıra sıra otomobiller, otobüsler, bisikletliler, el arabaları, çocuk arabaları iten yayalarla doluydu Orleans Caddesi. Orleans Kapısı'nda ise, gece kadar koyu bir tıkanıklık başlıyordu.

IV

Bütün Fransa boyunca insanların birbirlerini, geceleyin, bir ormanda yol ve yoldaşlarını kaybedenler misali art arda çığlıklar atarak; ve sevdiklerini, kırılıp dört bir yana saçılmış bir gerdanlığın incilerini arar gibi oradan oraya atılarak aradığı.. ve tıklım tıklım şehirlerle yolların ve düzensizliğin ve tesadüfün, umuda küçük de olsa bir pay tanıdığı sürece.. Michel'in dostları beklediler ve umdular. Sonra, Paris'e oldukça çabuk dönen Simone, Kızıl Haç aracılığıyla arattı onu. Marsilya'da yerleşmiş olan Bielenki ise, gazetelere ilan üzerine ilan koyduruyordu. Ama her ikisine de bir ölüm sessizliği geliyordu cevap yerine.

Taa '41 yılının sonlarında, Stanislas'ın Marsilya'daki adresine bir mektup ulaştı. Ağır yaralıların tedavi gördüğü Mont des Oiseaux Askeri Hastanesi'nden gelen bir mektup.

«Beyefendi..» diye başlıyordu bu mektup.. *«Paris'teki adresiniz 1940 Haziranı'ndan beri yanımda bulunuyordu; ama bahtsız ülkemizin içinde yaşadığı şartlar, işe yaramaz kılmıştı bu adresi. Marsilya'daki adresinizi büyük bir tesadüf sonucunda öğrendim, mektubumun sizi orada bulacağını umarım.*

«Uzun bir can çekişmeden sonra hayata döndüğüm an size ulaştırmak istediğim hazin haber, artık sizin için bir haber olmaktan çıkmış olsa gerektir. Ama ben gene de dostunuz, dostumuz kahraman Michel Vigaud'nun son anlarını size bildirmeyi kendim için bir görev sayıyorum. Michel Vigaud benim göğsümde öldü, ama hayal edebileceğinizden çok daha başka bir biçimde. Olay, tıpatıp şöyle geçmiştir:

Somme'da Péronne şehri karşısındaydık; boşlukları tıkamak ve her ne pahasına olursa olsun direnmek emriyle gönderilmişti alayımız. 31 Mayıs günü savaş, bütün kesimde genelleşmişti. Köyler ve ormanlara yüzlerle yayılan düşman tanklarının istilası sonucu, bütün münferit direnme hareketlerimiz bastırılmış, kademe nizamı yıkılmış, irtibatlar kesilmişti. Taburumuz, mevcudunun üçte ikisini kaybetmiş bulunuyordu; cephanemizi dikkatle

harcamak zorundaydık. Savunduğumuz köye nispetle zaten yetersiz kalan otomatik silahlarımız, ancak arada bir ve kurusıkı ateş açıyordu. El bombalarımız tamamen tükenmiş, fişeklerimiz iyice azalmıştı.

«Gözcü subaylarımızdan biri savaş alanından ayrılıp durumu bildirmek üzere ordugâha gitmişti. Telsizle verilen cevap şu oldu: 'Her ne pahasına olursa olsun direniniz. Tebrikler. Kısaca, ölünceye kadar direnmemiz emrediliyordu.

«31 Mayıs sabahı, keşif görevi yle gönderilmiştim. Tarlalar arasında sürünerek ilerlerken, tespit edilip nişanlandığını belirten bir kesinlikle bir mermi isabet etti bana. Kalçamdan ve kolumdan yaralanmıştım. Bütün o yöreyi dümdüz kaplayan pancar tarlalarından birinde uzanıp kaldım çaresiz. Tam o sırada, birisinin bana yardım için koştuğunu gördüm: Michel Vigaud, bana yardım etmek için koşuyordu; ve aynı anda patlayan bir bombayla üzerime yıkıldı kaldı. Kader! Benim üzerime savrulması gereken serpintiler, ona isabet etmişti. Üzerime yığıldı evet ve artık kımıldamadı. Ayrıntılarıyla anlatıyorum size olayı ve bunlar acı ayrıntılar, özür dilerim. Saatlerce öyle, karın karına kaldık: O durmadan kan kaybediyordu, beni suluyordu kanıyla; ve ben, can çekişmekteydim. "Affedersin!" diyordu arada bir.. "Affedersin yoldaş.." Durmadan özür diliyordu evet. Ne en ufak bir hırıltı çıkardı, ne en basit bir şikâyet: Sanırım, benim acımı arttırmak korkusuyla tutuyordu kendini. O pancar tarlasında ikimiz vardık sadece, bahar kokan Fransız toprağına uzanıp kalmıştık. Ve nasıl güzeldi hava, nasıl sıcaktı! Düşman kafilelerinin kesiksiz gürültüsünü işitiyorduk; ve uçakların, böceklerinkini andıran sinir bozucu vızıltısını. Hiçbir şey yoktu bizi düşmandan gizleyecek, ama kaybedecek bir şeyimiz de yoktu artık. Sonra uçaklar silindi üzerimizden; ve ben, masmavi bir gökyüzüyle dostumuzun omzuma çöken perçemli başından gayrı hiçbir şey göremez oldum. Başını her kaldırışında gözleri gözlerimin öylesine yakınındaydı ki, bütün ufku kaplıyorlardı. Sonsuz, sınırsız gri gözlerdi bunlar. Yanılmıyorum değil mi beyefendi, çakırdı değil mi dostumuzun gözleri?.. Kulağımın içindeydi soluğu.. "Affedersi-

niz yoldaş.." dedi bana. "Yaşayacak olursanız, dostum Stanislas'ın adresini alın cebimden; ve öldüğümü söyleyin ona, ve son iznimde kendisini bulamadığıma çok ama çok üzüldüğümü; Oysa ben isterdim ki.." Özür dilerim, ne istediğini öğrenemedim çünkü, sesi birden söndü. Sonra yeniden konuştu, ama sözleri tutarlı olmaktan uzaktı artık, sayıklıyordu. Yalnız bu arada , bir kadın ismi geçiyordu sürekli olarak: "Elisabeth.." diyordu. "Elisabeth, karların ecesi.." Bir de bir başka isim vardı. İngilizce olarak telaffuz ettiği: "Peter, little Pet.." Sonra gene: "Affedersin yoldaş." dedi; ve son sözleri de bu oldu sanırım. Göğsümde öldü.

«Beni görüp bulmaları ne kadar sürdü bilmiyorum, bana bir ebediyet gibi geldi!! Ama beni dostumuzun cesedinden ayırmak istediklerinde, takatimin yettiğince haykırıp çırpındığımı hatırlıyorum. Öyle ki, sonunda pes edip, ambülansa, benim yanıma onu da aldılar. Ve arabanın her sarsıntısında ıstırap çığlıkları atarken, kendim için olduğu kadar, sağlam kalmış olan sol kolumla göğsüme bastırdığım dostumuz için de acı çektiğimi hatırlıyorum. Sıhhiye karakoluna geldiğimizde kendimi kaybettim; dostumuz Michel Vigaud'nun cesedi ne oldu, bilmiyorum; ve bundan dolayı, ben de sizden özür diliyorum. Buna karşılık, eşyasını ve ceplerindekileri bana teslim ettiler; bunları, adresinizden emin olur olmaz size göndereceğim.

«Eğer size ufak da olsa bir teselli verebilirse, alaydaki arkadaşlarının Michel Vigaud'ya bağlılığının tapınma raddelerine geldiğini söylemeliyim. Bir kısmıyla sürekli olarak mektuplaşıyorum onların; bazıları da buraya, 'Mont des Oiseaux'ya kadar gelip beni ziyaret ettiler; ve Michel Vigaud hakkında uzun uzun konuşmak fırsatını buldum kendileriyle. Öyle ki, şu anda onu iyice yakından tanıdığım kanısındayım; ve bildiğim kadarıyla bütün arkadaşlarının, korku ve yorgunluk nedir unutup ardından yürüdüğü bir adamı böyle yakından tanıdığım için gurur duymaktayım. Bana söylenen şu: Michel Vigaud insanlar üzerindeki etkisinin hiç farkında değildi; ve bunu fark etmiş olsa, insanları yönetmek için yaratılmış olduğunu da fark edebilirdi. Anlattıklarına göre, o güne kadar vur patlasın çal oynasın bir hayat sür-

müş olan Michel Vigaud, aslında, kahramanların kumaşından dokunma bir insandı; ve ölümü, hepimiz için, telafisi güç bir kayıptır. Mazlum halkları kurtarmak için, herhalde ihtiyacımız olacaktı ona.

«Size, kendisi tarafından bestelenmiş ve arkadaşlarından biri tarafından notaya alınmış bir marşını gönderiyorum. Bir dayanışma ve umut türküsüdür bu marş. Çevremde durmadan söyleniyor bugün; ve söyleyenler, kim tarafından bestelendiğini bilmiyor. Eminim bu türkü, tıpkı efsaneler gibi, tıpkı sevgili Michel Vigaud'muz gibi, herkesin ortaklaşa malı halinde, kuşaktan kuşağa ulaşacaktır.

«Mektubuma son verirken, en iyi dileklerimi sunmakla mutluyum. Jean Aurillac, tipograf.»

Stanislas Bielenki, bu mektubu almadı. Bir yıldır Gurs toplama kampında bulunuyordu çünkü; ve toplama kamplarında, bir mektubu sahibine vermek zorunluluğu yoktur.

Nice, 1941 - 1942

KÂİNAT PARAMPARÇA OLDU BİR AKŞAM ÜZERİ
HER KURTULAN ATEŞ YAKTI ÜSTÜNDE BİR KAYANIN
GÖRDÜM DENİZİN ÜZERİNDE PARLARKEN ELSA'NIN
GÖZLERİ ELSA'NIN GÖZLERİ ELSA'NIN GÖZLERİ.
(ARAGON)

Rus asıllı bir yazar olan Elsa Triolet (1896 - 1970), büyük Fransız şairi Aragon'la evlenerek (1928) Fransa'da yerleşmiştir. Kocasının yazdığı «Elsa'nın Gözleri», «Elsa Çılgını», «Elsa'ya İlahi» gibi dünya ölçüsünde ünlü şiirlerde ölümsüzleşen Triolet, alabildiğine verimli bir yazardır. «Hayırlı Akşamlar Therese» (Bonsoir Therese, 1937) adlı romanıyle yazı hayatına giren Triolet, «Beyaz At» (Le cheval blanc, 1943) ile ilk büyük eserini vermiştir. İkinci Dünya Savaşı arifesinde Fransız toplumunu tatlı-sert bir mizah gücüyle gözler önüne seren bu romanı, bir yıl sonra, Goncourt ödülünü kazanan «İlk namus lekesi iki yüz franka mal oldu» (Le premier accroc coûte deux cents francs) izlemiştir. Bütün eserlerinde, çağımızın toplumsal havasını olduğu kadar kişilerin çok boyutlu karmaşıklığını da daima bir üslûp tazeliğiyle dile getirmesini başarmış usta bir yazardır Elsa Triolet. Aragon gibi dünya ölçüsünde bir şair-yazarın gölgesinde solup kalmamış oluşu, bunun en iyi kanıtıdır. Daha sonra yazdığı «Al At» (Le cheval roux, 1953), «Anıt» (Le monument, 1957), «Naylon Çağı» üçlüsü (L'âge de nylon, 1959 - 1963) gibi biribirinden güzel romanlarında daima kendi kendini geliştirmeyi ve aşmayı başarmış olan Elsa Triolet, aynı zamanda Mayakovski'nin şiirleriyle Çehov'un piyeslerini de Fransızcaya kazandırmıştır.

İki büyük Fransız yazarı, «Beyaz At» romanı için şöyle diyor: «Şaşkınlık verici bir yetenekler bütünü olan bu kitaptan, sürekli bir fişek şenliği seyretmiş duygusuyla ayrılıyor insan.» (Albert Camus). — «Bana kayıtsız şartsız doygunluk veren tek mizah şekline bu kitapta rastladım.» (Roger Martin du Gard)

BİLGİ BASIMEVİ - ANKARA, 1970

15 LİRA